DAN RAVIV · YOSSI MELMAN

SPIONI ÎMPOTRIVA ARMAGHEDONULUI

Războaiele secrete ale Israelului

METEOR PUBLISHING

„Raviv şi Melman au redefinit standardul de aur pentru nonficțiunea despre serviciile secrete. Această istorie remarcabilă a spionajului israelian, de la Războiul de Independență la Stuxnet, spune lucrurilor pe nume..."

– R. James Woolsey, fost director CIA

Dan Raviv şi Yossi Melman

SPIONI ÎMPOTRIVA ARMAGHEDONULUI

Redactor: *Eugen Damian*
Tehnoredactor: *Mariana Radu*

Titlul original: ***SPIES AGAINST ARMAGEDDON. Inside Israel's Secret Wars***

Original English language edition published by Levant Books.
Copyright © 2012 by Dan Raviv and Yossi Melman.

Romanian edition copyright © 2013 by Meteor Publishing. All rights reserved.

© 2013 Toate drepturile asupra ediției electronic sunt rezervate
editurii METEOR PUBLISHING.

Contact:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: editura@meteorpress.ro

Distribuție la:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: carte@meteorpress.ro
www.meteorpress.ro

ISBN 978-606-8469-65-2

Dan Raviv şi Yossi Melman

SPIONI ÎMPOTRIVA ARMAGHEDONULUI

Războaiele secrete ale Israelului

Traducere din limba engleză
de *Mihai-Dan Pavelescu*

METEOR PUBLISHING

Cuprins

Personaje-cheie din serviciile de informații israeliene 7
Prolog 9
1. Oprirea Iranului 15
2. Bolile copilăriei 43
3. Alianța strategică 57
4. Din Varșovia cu dragoste 66
5. Maturitatea nucleară 81
6. Cruciatul Harel 97
7. Un Mossad modern 119
8. La orizont, războiul spionilor 137
9. Să-i cunoaștem pe vecini 167
10. Mai presus de răzbunare 182
11. Arsenalul interzis 206
12. Surprize de război și pace 228
13. Inteligența evreiască 250
14. Pericolul din nord 267
15. Un nou inamic 279
16. Penetrarea biologică 294
17. Ambiguitate și monopol 314
18. Spionarea prietenilor 333
19. Mușamalizări și revolte 356
20. Speranță și disperare 368
21. Împreună pe front 381
22. Asasinii 394
23. Războiul, apropiat și îndepărtat 420
24. Impunerea monopolului 435
25. O privire în viitor 455
Note finale 461
Mulțumiri 487
Index 488

În amintirea lui Benjamin Raviv
În amintirea lui Yitzhak şi Anna Melman

Nepreţuiţilor Dori, Jonathan şi Emma
Iubiţilor Billie, Yotam şi Daria

PERSONAJE-CHEIE
DIN SERVICIILE DE INFORMAȚII ISRAELIENE

Directorii Mossadului

1951-1952	Reuven Shiloah
1952-1963	Isser Harel
1963-1968	Meir Amit
1968-1974	Zvi Zamir
1974-1982	Yitzhak Hofi
1982-1989	Nahum Admoni
1989-1996	Shabtai Shavit
1996-1998	Danny Yatom
1998-2002	Efraim Halevy
2002-2010	Meir Dagan
2011-	Tamir Pardo

Directorii Serviciului Militar de Informații (Aman)

1948-1948	Isser Beeri
1949-1950	Chaim Herzog
1950-1955	Binyamin Gibli
1955-1959	Yehoshafat Harkabi
1959-1962	Chaim Herzog
1962-1963	Meir Amit
1964-1972	Aharon Yariv
1972-1974	Eli Zeira
1974-1978	Shlomo Gazit
1979-1983	Yehoshua Saguy
1983-1985	Ehud Barak
1986-1991	Amnon Lipkin Shahak
1991-1995	Uri Saguy
1995-1998	Moshe Yaalon
1998-2001	Amos Malka
2001-2006	Aharon Zeevi Farkash
2006-2010	Amos Yadlin
2010-	Aviv Kohavi

Directorii Shin Bet

1948-1952	Isser Harel
1952-1952	Izzy Dorot
1952-1963	Amos Manor
1964-1974	Yosef Harmelin
1974-1981	Avraham Ahituv
1981-1986	Avraham Shalom
1986-1988	Yosef Harmelin
1988-1995	Yaakov Perry
1995-1996	Carmi Gillon
1996-2000	Ami Ayalon
2000-2005	Avi Dichter
2005-2011	Yuval Diskin
2011-	Yoram Cohen

Directorii Biroului de Legături pentru Probleme Științifice (Lakam)

1957-1981	Binyamin Blumberg
1981-1986*	Rafi Eitan

Directorii Malmab (Securitatea Ministerului Apărării)

1958-1986	Chaim Carmon
1986-2007	Yehiel Horev
2007-	Amir Kain

Directorii Nativ (pentru evreii imigranți)

1952-1970	Shaul Avigur
1970-1981	Nehemiah Levanon
1981-1985	Yehuda Lapidot
1986-1992	David Bartov
1992-1999	Yaakov Kedmi
2000-2006	Zvi Magen
2006-	Naomi Ben Ami

*Agenția a fost desființată.

Prolog

În capitolele următoare veți afla ce fac, zi și noapte, serviciile de informații ale Israelului – conduse de Mossad – pentru a-și apăra propria țară și, indirect, statele occidentale. Din punctul de vedere al israelienilor, acesta este un război secret și permanent pe care trebuie să-l câștige de fiecare dată.

Ziua Crizei se apropie. Este posibil ca Iranul să încerce să construiască bombe nucleare, teroriştii musulmani să atace din nou SUA… sau se pot petrece ambele dezastre. Preşedintele Statelor Unite se întreabă cu siguranță: Israelienii ce spun? Ei ce știu? De ce sunt ei în stare, dar nouă *nu* ne spun? Și ce poate face Mossadul?

Tot așa cum Statuia Libertății și localurile McDonald's au devenit simboluri curente pentru SUA, „Mossadul" reprezintă un brand israelian recunoscut pe plan mondial. Iar și mai important este că, întrucât Orientul Mijlociu se află aproape constant în pragul tulburărilor, serviciul de informații externe al statului evreu este un jucător major în unele dintre dramele cele mai de seamă, deși ascunse, ale epocii noastre.

Este într-adevăr Mossadul atât de bun în ceea ce face? Da, afirmăm noi în cartea de față, bazându-ne pe documente, este incredibil de eficient – mai ales ținând seama de mărimea liliputană a țării. În paginile următoare veți vedea totuşi că, în peste 60 de ani, spionajul israelian a comis și erori. El înregistrează succese sau eșecuri în primul rând în funcție de calitatea membrilor săi. Aceștia sunt excelenți, sunt motivați, dar rămân nişte oameni supuși greșelii.

Numele complet al serviciului este *HaMossad l'Modi'in u'l'Tafkidim Meyuchadim*, ceea ce în ebraică înseamnă „Institutul de Informații și Operațiuni Speciale". Are câteva mii de angajați, iar în ultimul deceniu a devenit o prezență ceva mai publică prin inaugurarea unui site Web.

Mossad.gov.il dezvăluie faptul că se conduce după un motto oficial: „Unde lipseşte cârmuirea, poporul decade; izbăvirea stă în mulțimea sfetnicilor".

Termenul „cârmuire" („counsel") se află în traducerea aleasă de Mossad pentru pagina sa de internet în engleză, dar nu izbutește să reproducă toate sensurile cuvântului ebraic *takhbulot* din Pildele lui Solomon, Capitolul 11, versetul 14. Acesta poate fi tradus și ca „sfat", „amăgire, „vicleșug", „stratagemă" sau chiar „călăuzire înțeleaptă", dar se referă întotdeauna la combaterea intențiilor oponentului.

Mottoul pe care Mossadul îl consideră inspirator poate fi atunci exprimat în forma următoare: Fără planuri abile, Israelul s-ar prăbuși; dar când există destule informații, Israelul găsește salvarea.

Fostul director al Mossadului, Efraim Halevy, ne-a spus că un motto și mai potrivit ar fi „Se poate face orice". Această atitudine rezumă spiritul Mossadului.

Reputația agenției pentru acțiuni decisive și hiperactivitate a dus inevitabil la legendă: este atotputernică, nemiloasă și capabilă să pătrundă în orice colț al lumii.

Poate că Israelul n-a creat în mod deliberat imaginea respectivă, dar cu certitudine profită de pe urma ei. Când presa internațională și politicienii îi atribuie Mossadului realizări aparent incredibile, șefii spionajului israelian nu comentează nimic.

Această politică a ambiguității amplifică legenda, care, la rândul său, ajută la răspândirea temerilor printre dușmanii Israelului. Statul nu recunoaște că are armament nuclear, deși în paginile următoare veți găsi o istorie aproape completă a felului cum și-a dobândit statutul respectiv și cum își păstrează ambiguitatea.

Există totuși și o înțelegere greșită. Mossadul nu este decât o parte a comunității serviciilor de informații a Israelului, care include și alte departamente, despre care nu se poate afirma că ar fi mai puțin importante: Shin Bet pe plan intern și Amanul militar.

Acestea sunt cele trei servicii mari, ba chiar Aman – serviciul militar de informații – dispune de cele mai importante resurse financiare și umane și contribuie cel mai mult la securitatea națională a țării.

Cartea de față vă va dezvălui, de asemenea, două componente mai mici și mai specializate ale apărării secrete a Israelului. Una dintre ele, care poate fi numită „inteligența evreiască", îi ajută pe evrei să exercite Legea Reîntoarcerii pe tărâmul străvechi al poporului lor – grație acestei legi, cetățenia le este acordată instantaneu – și îi protejează când au necazuri în afara granițelor țării.

Cealaltă componentă, lansată oficial pentru „legături pe probleme științifice" și desființată după ce Jonathan Pollard a fost prins spionând în Statele Unite în 1985, s-a ocupat de construirea și protejarea celui mai important instrument de intimidare al Israelului: arma nucleară, secretă și neconfirmată oficial.

Precum ambiguitatea nucleară a țării, Mossadul a optat să rămână în general ascuns, lăsându-i pe alții să denatureze și să interpreteze greșit

multe evenimente misterioase. Distorsionările pot fi glorificări ale agenției de spionaj, ostilitate față de Israel sau simple speculații. Pe măsură ce imaginațiile se dezlănțuie, șarlatanii publică ce doresc: că Mossadul l-a înecat pe magnatul mass-mediei britanice Robert Maxwell, care a căzut de pe iahtul său, că serviciul de informații israelian a pus la cale accidentul soldat cu moartea prințesei Diana, că agenții Mossadului sunt în primul rând experți în asasinate, că toți israelienii arestați pentru trafic de stupefiante slujesc Mossadul și, ipoteza cea mai absurdă dintre toate, că Mossadul a stat la baza atentatelor din 11 septembrie.

Cartea de față intenționează să proiecteze lumină asupra adevăratei naturi a serviciilor de informații israeliene, examinându-i dezvoltarea – de la începuturi până în prezent – prin prisma istoriei unice a țării.

Statul evreiesc a fost în stare de război din clipa în care David Ben-Gurion i-a declarat înființarea în 1948, iar conducătorii israelieni continuă să se considere zilnic în război.

„Starea de război" diferă total de Războiul de Independență din 1948. Nu e nici victoria fulgerătoare obținută în șase zile în 1967. Iar comunitatea serviciilor de informații dorește să se asigure că nu va exista o repetare a episodului de Yom Kippur din 1973, când atacul surpriză al coaliției arabe ar fi putut fi dejucat dacă Israelul i-ar fi ascultat pe agenții excelent plasați în Egipt.

Trăim însă într-o epocă și mai riscantă, în care războiul aduce lovituri letale din partea rachetelor cu focoase nucleare sau chimice, lansate de inamici care au înregistrat şi ei progrese tehnologice.

Unul dintre rolurile principale ale serviciilor de informații este așadar evitarea războiului total.

Obiectivul actual este de a învinge – sau, gândindu-ne la Iran, de a dejuca și amâna cele mai periculoase planuri ale inamicului – fără a angaja un număr important de soldați și avioane și fără a supune o parte importantă a populației Israelului riscului unor atacuri ale armatelor vecinilor ostili.

Cartea de față va dezvălui mai mult decât a acceptat vreodată Israelul să declare public despre folosirea asasinatelor ca instrument de luptă, despre distrugerea în 2007 a unui reactor nuclear din Siria și despre sabotaje și crime având ca scop înăbușirea ambițiilor nucleare ale Iranului.

În jocul de șah complex și permanent din Orientul Mijlociu, misiunea inițială a serviciilor de informații s-a concentrat asupra

pregătirii pentru următorul război. Acum șefii spionajului israelian poartă un război continuu prin acțiuni secrete, sabotaje, dezinformări și asasinate.

Între timp, infanteriștii, aviatorii și marinarii din forțele armate israeliene (Tzahal) acționează în strânsă legătură cu agențiile de informații ale statului. Capitolele următoare vor arăta că armata israeliană, modernă și foarte adaptabilă, nu se limitează doar la desfășurarea trupelor înarmate. Militari din trupele speciale, nu neapărat îmbrăcați în uniforme, pătrund în țări inamice în misiuni îndrăznețe și sunt și spioni, la fel ca agenții Mossadului.

Israelul profită tot mai mult de dronele sale (vehicule aeriene fără pilot) de înaltă tehnologie, de sistemele de ascultare și de sateliții spioni, care au devenit o parte vitală din rețeaua defensivă din ce în ce mai întinsă a acestei mici națiuni.

Întreaga comunitate a serviciilor de informații – nu numai Mossadul – reflectă statutul Israelului: o țară mică, total diferită de statele din jur în privința religiei, culturii și valorilor, cu vecini care nu-i acceptă dreptul la existență sau, în cazul cel mai fericit, sunt de acord să coexiste fără tragere de inimă.

Serviciile israeliene de informații și-au dezvoltat de aceea un stil îndrăzneț, fiind dispuse să-și asume riscuri și să fie permanent inovatoare. Ele trebuie să lucreze cu oameni puțini, compensând deficiențele cantitative prin dezvoltarea excelenței calitative.

„Factorul uman este cel mai important și mai esențial pentru societatea și pentru serviciile noastre de securitate", declara regretatul Meir Amit, care a condus atât Mossadul, cât și Amanul în anii 1960.

Observația lui rămâne valabilă și în prezent. „Succesul Mossadului și îndeplinirea sarcinilor sale complexe depind de calitatea celor care-l servesc, care-i alcătuiesc nucleul și constituie forța lui motoare", scrie pe site-ul Mossadului directorul actual al agenției, Tamir Pardo. El speră ca angajații săi să fie „persoanele cele mai strălucite și mai potrivite", care consideră că activitatea lor este o „contribuție la fortificarea securității statului Israel", pentru care „își dedică abilitățile și talentele, determinarea, stăruința și valorile".

Unii agenți ai Mossadului au declarat că principala lor motivație este protejarea țării și a familiilor lor. În general, sunt indivizi com - petitivi care doresc să exceleze în absolut tot ce fac.

Site-ul Mossadului așteaptă cereri de angajare din partea „persoanelor creative și pasionate de provocări, care caută lucruri

interesante și activități diversificate și speciale – un rol interesant, neconvențional și spectaculos" (un an de instruire).

Candidații trebuie să dețină „capacitate de lucru în echipă, curiozitate și deschidere față de învățare, abilități ridicate de studiu, creativitate și gândire neconvențională, cunoașterea aprofundată a limbilor străine și acceptarea unui program neregulat și a călătoriilor frecvente în străinătate".

* * *

Un aspect neliniștitor pentru Israel, cauzat de mentalitatea din timpul războiului, de care n-a scăpat niciodată, este contradicția inerentă între democrație și modalitățile secrete de apărare.

Israelul s-a străduit să găsească un echilibru cu mult înainte ca alte societăți occidentale să se confrunte cu aceeași problemă după 11 septembrie. Este oare absurd să ai o subcultură secretă care să protejeze libertatea națiunii? Coabitarea n-a fost nici pe departe pașnică.

Vreme de mulți ani, agenții serviciului Shin Bet au mințit în tribunale și au fost dispuși să sacrifice valori democratice pe altarul luptei antiteroriste. Majoritatea israelienilor n-au ridicat obiecții. Ei au preferat să doarmă liniștiți noaptea, știind în mod vag că erau protejați.

Spre meritul Israelului, abuzurile au fost demascate și judecate de tribunale, de o mass-media energică și de dorința pentru transparență a unei părți a publicului.

Există însă o disonanță suplimentară. Chiar dacă serviciile de informații aderă la legile și valorile Israelului, activitatea lor implică violarea suveranității și a sistemelor juridice ale altor state… ajungându-se până la asasinarea unor inamici în capitale străine.

Miezul chestiunii, familiar acum pentru Statele Unite și alte țări, este felul în care ne respectăm și ne consolidăm libertățile, combătând în același timp forțele ostile care încearcă să ne nimicească valorile.

Comunitățile de informații din societățile democrate trebuie să facă față unui cerc vicios. „Cei buni" sunt obligați să respecte legea, cel puțin în țara lor, pe când teroriștii profită de un sistem pe care-l detestă: ei își acționează în judecată anchetatorii, blochează tribunalele în procese prelungite, ba chiar solicită ca judecătorii să-i elibereze din închisoare invocând drepturile omului. Acestea sunt libertăți pe care ei înșiși, în țările lor de origine, nu s-ar gândi să le acorde nimănui.

De la bun început, în 1948, liderii israelieni au adoptat ca principiu călăuzitor ideea că se găsesc cu spatele la zid. Țara lor este

atât de mică – și, având în vedere mai ales granițele de dinainte de 1967, atât de îngustă –, încât unii analiști vorbesc despre dezastre care ar putea duce la dispariția națiunii. Câteva bombe nucleare aruncate în centrul Israelului ar ucide majoritatea populației.

Potrivit tradiției creștine, Armaghedonul este locul bătăliei finale între forțele binelui și ale răului. Deși se crede că e vorba de un deal de lângă Meghido, în valea Jezreel din nordul Israelului, evreii nu se așteaptă și nici nu caută vreun eveniment apocaliptic. Totuși, în repetate rânduri, serviciile de informații israeliene au avut sarcina de a purta războaie secrete în scopul de a-și împiedica țara să ajungă în pragul unor situații teribile. Comiterea unor erori în actuala campanie împotriva programului nuclear al Iranului poate fi distructivă.

Acum douăzeci şi doi de ani am scris *Every Spy a Prince*, o istorie a serviciilor de informații israeliene care analiza unele dintre aceste situații. De atunci s-au întâmplat multe, iar de pe scenă au dispărut personaje-cheie și guverne – unele în mod pașnic, iar altele în mod violent. După semnarea unui tratat de pace cu Israelul în 1979, Egiptul devenise un bastion al stabilității în regiune, dar răsturnarea de la putere a preşedintelui Hosni Mubarak în 2011 a zguduit din temelii Orientul Mijlociu. Multe țări arabe continuă să fie afectate de eveniment.

Odată cu trecerea timpului, pe măsură ce problemele Israelului s-au schimbat, accesul la informații a crescut. Documente anterior secretizate au devenit accesibile, mai multe persoane implicate în aceste drame au fost dispuse să vorbească, iar agenții și oficialități, atât de secrete încât nu puteau fi numite în mod legal, au ieșit la lumină. Am reușit să intervievăm majoritatea șefilor serviciilor și mulți agenți importanți.

Misiunea noastră este de a proiecta o lumină nouă asupra evenimentelor istorice. Intenționăm să scoatem în evidență problemele care continuă să apară într-o regiune strategică și zbuciumată aflată o dată în plus în pragul unei crize majore care ne-ar putea afecta pe toți.

Dan Raviv Yossi Melman
Washington Tel Aviv
Iunie 2012

Capitolul I

OPRIREA IRANULUI

Vizitatorii autorizați și angajații care ajung la etajul al treilea al sediului Mossadului – în interiorul unui complex de înaltă securitate aflat la intersecția unor autostrăzi din nordul Tel Avivului – zăresc pe perete patru litere ebraice care formează cuvântul *Ramsad*. În lumea serviciilor de informații, în care abundă abrevierile și acronimele, acesta înseamnă *Rosh ha-Mossad* – Șeful Mossadului.

Biroul lui Meir Dagan, care a ocupat această funcție importantă între anii 2002 și 2010, dezvăluia câteva indicii despre gândirea lui și despre felul cum i-a fost modelată personalitatea. Desigur, pereții erau presărați cu amintiri din perioada petrecută de el în armată, dar printre ele se distingea o fotografie ce data din zilele întunecate ale celui de-al Doilea Război Mondial.

Imaginea în alb-negru reprezenta o scenă cutremurătoare: învăluit într-o *tallit* (eșarfă de rugăciune) dungată și cu brațele ridicate în semn de predare sau de rugă, un evreu îngenuncheat era înconjurat de soldați naziști care râneau batjocoritor.

Dagan le povestea musafirilor că bărbatul acela era bunicul lui din partea mamei, Ber Ehrlich Sloshny, împușcat la câteva minute după ce fusese făcută fotografia respectivă. Tot atunci, germanii au omorât mii de evrei din *ștetlul* Lokov din Ucraina.

Deși nu era considerat un individ sentimental, Dagan a purtat fotografia aceea cu el pe toată durata carierei, atârnând-o pe perete oriunde ar fi servit ca ofițer în armată. A pus-o la loc de cinste și în biroul lui de Ramsad.

Acolo avea un înțeles suplimentar: era o amintire a amenințărilor existențiale cu care s-a confruntat Israelul de-a lungul istoriei sale, păstrată în interiorul unei agenții guvernamentale însărcinate cu dejucarea acestor amenințări. Dagan considera că el purta povara specială a asigurării continuității statului evreiesc.

În cei opt ani de conducere a Mossadului, cel mai greu a apăsat pe umerii săi împiedicarea inamicilor letali ai Israelului din Republica Islamică Iran de a construi arme nucleare.

Dacă era întrebat, Dagan povestea cu însuflețire cum obținuse fotografia bunicului său. După război, tatăl lui revenise din Rusia în Lokov, pentru a căuta rudele rămase în viață. A aflat că nimeni nu supraviețuise Holocaustului, dar un vecin neevreu i-a povestit că germanii îl siliseră să îngroape corpurile evreilor uciși și, deoarece avea asupra lui un aparat fotografic, îi porunciseră plini de ei să facă poze. După război, i-a dat fotografia cu pricina tatălui lui Dagan, care a adus-o cu el în Israel.

Pentru Dagan, fotografia însemna mai mult decât explicația simplistă pe care o aveau în vedere liderii politici israelieni atunci când declarau că evreii nu trebuie să mai treacă niciodată printr-un astfel de proces de exterminare şi că e necesar să capete puterea de a se apăra.

Pentru Dagan, fotografia avea şi semnificația unei lecții morale. De câte ori o privea, era uimit de ușurința cu care oamenii se pot transforma în prigonitori și fiare. El a înțeles că asta se putea întâmpla oricui.

Desigur, şi el putea trece printr-o metamorfoză similară, întrucât era șeful Mossadului și dispunea de o mulțime de mijloace. Ramsad îl putea împinge să creadă în mod greșit că era aproape un Dumnezeu; deținea puteri uriașe și putea decide practic soarta oricui.

Când Dagan a cântărit ce puteri să folosească, cum și când, Iranul avea probleme uriașe şi câteva dileme ocazionale. La doi ani după începerea mandatului, în 2004, când Dagan a decis în mod definitiv că regimul ayatollahilor va constitui prioritatea sa numărul unu, exista nevoia creării unei strategii prin care să împiedice Iranul să construiască arme nucleare.

* * *

Ambițiile nucleare ale Iranului au precedat ascensiunea clericilor șiiți și înființarea, în 1979, a Republicii Islamice de către ayatollahul Ruhollah Khomeini. Manifestarea lor începuse la mijlocul anilor 1950, în timpul domniei șahului Mohammad Reza Pahlavi și al desemnării sale tacite ca „polițai" al regiunii de către Statele Unite.

Ca monarh al Iranului, șahul era desigur favoritul industriei nucleare americane: un client minunat, care cumpăra de zor centrale energetice construite de SUA. Scopul lor era de a produce electricitate, dar șahul nu-și ascunsese speranța că într-o bună zi va utiliza

tehnologia nucleară în scopuri militare: pentru a construi bombe și a-și extinde influența hegemonică.

În zilele acelea de dinainte de 1979 și Israelul dorea o felie din tortul rentabil al Iranului. Șahul și regimul lui erau aliați de nădejde ai statului evreiesc, întrucât încă din anii 1950 Israelul luptase împotriva arabilor, iar Iranul, deși majoritar musulman, nu se considera ca făcând parte dintre popoarele arabe, ba chiar avea conflicte cu ele. Aspirațiile șahului intrau în conflict cu cele ale lui Gamal Abdel Nasser, conducătorul Egiptului, și cele ale capetelor încoronate din Arabia Saudită. Coabitarea cu Israelul a fost o căsătorie din interes.

Serviciul de informații israelian i-a pregătit pe membrii Savak-ului, brutala poliție secretă și serviciul de spionaj al șahului, care, drept compensație, i-a permis Mossadului, printre altele, să folosească Iranul ca bază pentru racolarea de agenți din Irak și alte state. Iranul a furnizat chiar și documente pentru a confirma activitatea sub acoperire a israelienilor.

Producătorii de armament din Israel au făcut afaceri înfloritoare cu Iranul. Șahul vindea petrol Israelului și finanța programe comune în domeniul armamentului, printre care o variantă îmbunătățită a rachetei sol-sol Jericho, construită de israelieni pe baza unui proiect pe care se pare că Franța l-ar fi oferit de bunăvoie la începutul anilor 1960.

Programul comun al rachetei, care purta numele de cod Flower, ar fi trebuit să asigure un mijloc de transport pentru armele nucleare ale Israelului, iar șahul, cu aspirațiile sale nucleare, gândea cam același lucru pentru viitorul *său* arsenal.

Pe scenă a apărut apoi Shimon Peres, ministrul apărării – viitor prim-ministru și președinte al Israelului –, unul dintre creatorii programului nuclear secret al propriei sale națiuni. Peres i-a oferit șahului tehnologie nucleară și asistența experților din Comisia pentru Energie Atomică a Israelului.

Peste decenii, Israelul ar fi regretat profund dacă șahul ar fi acceptat, deoarece și-ar fi ajutat viitorul dușman de moarte să se înarmeze nuclear. Șahul a refuzat însă. Nu avea nevoie de ajutorul Israelului. Companii din SUA, Franța, Germania și Canada se înghesuiau deja pentru a semna contracte importante cu Iranul.

După ce l-au detronat pe șah în 1979, noii conducători șiiți n-au avut nici timp, nici resurse pentru a se dedica unui program nuclear.

Ei au fost împiedicați de războiul lung de un deceniu cu Irakul lui Saddam Hussein, iar conflictul acela teribil, care a făcut peste un milion de morți de ambele părți, i-a determinat să-și regândească politica. Irakienii utilizau împotriva iranienilor arme chimice și gaze toxice pe toată lungimea frontului și, în același timp, loveau așezările din Iran cu rachete Scud cu rază mare de acțiune.

Ayatollahul Khomeini a observat tăcerea păstrată pe plan mondial față de crimele de război și a fost extrem de furios când a aflat că Statele Unite susțineau Irakul. Liderul spiritual suprem al Iranului se opusese armelor neconvenționale invocând că, de obicei, victimele distrugerilor în masă erau oameni nevinovați, însă după război s-a răzgândit, concluzionând că Iranul trebuia să fie pe măsura inamicilor săi… fie și numai ca mijloc de intimidare.

La începutul anilor 1990, după moartea lui Khomeini, Iranul și-a reînnoit programul de construire a bombei atomice. A primit ajutoare din partea Rusiei și Chinei, dar cel mai mult din partea faimosului dealer pakistanez de arme nucleare Abdul Qader Khan.

Iranienii s-au limitat la a achiziționa desene și fișe de instrucțiuni pentru confecționarea „cascadelor" de centrifuge utilizate la îmbogățirea uraniului. Trebuiau construite centre speciale de îmbogățire, dar ei se simțeau perfect capabili s-o facă, spre deosebire de libieni, care, prin 1992, au cumpărat un proiect la cheie de la Abdul Qader Khan.

În mod uluitor, în etapa respectivă serviciile de informații și Ministerul Apărării israelian nu percepeau Iranul ca reprezentând o amenințare, ba chiar îngăduiseră companiilor și intermediarilor israelieni să le vândă ayatollahilor echipamente militare și de securitate.

Înțelegerile au fost însă secrete, în parte pentru a le ascunde de ochii SUA. Statele Unite s-ar fi opus cu îndârjire unor asemenea aranjamente din cauza umilirii celor 52 de diplomați americani care fuseseră ținuți ostatici în Teheran de la sfârșitul anului 1979 până la începutul lui 1981.

Tranzacțiile cele mai îngrijorătoare și cu implicațiile cele mai profunde l-au avut ca protagonist pe Nahum Manbar. Omul de afaceri israelian a sosit în Polonia la sfârșitul anilor 1980 și a început să vândă arme poloneze Iranului, care dorea cu disperare să-și reînnoiască arsenalul după războiul epuizant cu Irakul. După ce și-a făcut relații solide în Ministerul Apărării maghiar, Manbar a furnizat materii prime

din China și Ungaria, pe care Iranul le-a utilizat pentru construirea de arme chimice.

MI6, agenția de spionaj a Marii Britanii, i-a sesizat activitățile, dintre care unele se derulaseră pe pământ britanic, dar n-a putut crede că un israelian ar colabora atât de strâns cu iranienii. Analiștii din MI6 au concluzionat în mod firesc că Manbar era un agent al Mossadului care avea misiunea de a afla secretele defensive și chimice ale Iranului. S-au înșelat…

De fapt, Mossadul și Shin Bet, serviciul de securitate internă al Israelului – echivalentul israelian al FBI-ului –, abia acum înțeleseseră că Iranul nu trebuia ajutat să-şi satisfacă ambițiile militare. Tolerarea tranzacțiilor cu armament era ilogică. Din cauza îngrijorărilor exprimate de Statele Unite, Manbar a fost pus sub urmărire. Spionii israelieni au supravegheat toate contactele fizice sau convorbirile telefonice cu agenți ai guvernului iranian.

În decursul unei asemenea misiuni de filaj din 1993, petrecută la Viena, doi agenți ai Mossadului, care, într-o noapte geroasă, mergeau cu motocicleta au virat greșit, s-au izbit de un automobil și au murit pe loc. Public, a fost anunțat doar decesul a doi turişti israelieni, dar Mossadul a desfășurat o investigație pentru a afla dacă șoferul fusese sau nu un agent inamic.

Deși nu exista niciun motiv pentru a-l acuza pe Manbar pentru aceste morți, incidentul a întărit hotărârea Mossadului de a-l pedepsi pe comerciantul israelian de arme chimice.

El a fost arestat în 1997 și judecat în Israel, în condiții de cenzură militară și de restricție judecătorească privind menționarea cazului în presa națională, de obicei hiperactivă. Cenzura reprezenta o modalitate obişnuită de abordare a cazurilor care implicau agenții de spionaj și afaceri externe delicate. Manbar a fost condamnat la 16 ani de închisoare pentru tranzacții cu o națiune inamică.

* * *

Plasarea Iranului în fruntea listei de priorități a lui Dagan era pe deplin în spiritul ideilor prim-ministrului Ariel Sharon, care îl numise în funcție în 2002 pe vechiul lui prieten și camarad, fost general de armată. Dagan fusese însărcinat cu transformarea Mossadului într-o organizație eficientă, puternică și focalizată, cu o idee clară asupra principalelor ei misiuni.

Dagan credea că serviciul de informații devenise lipsit de imaginație și uneori chiar leneș. Țelul lui, metaforic vorbind, era de a restabili un Mossad „cu pumnalul între dinți". La diverse momente, atent alese, pumnalul urma să fie azvârlit cu pricepere spre Iran.

Atât Mossadul, cât și serviciul militar de informații, Aman, ajunseseră la concluzia că programul nuclear iranian înainta pe două căi. Una era de natură civilă, producerea electricității și cercetări în medicină și agricultură, dar, în același timp, savanții iranieni avansau în mod secret pe un făgaș militar, folosindu-se adesea de activitățile civile pentru a-și dezvolta capacitatea de construire a bombelor nucleare. În mod clar, existau atât echipamente, cât și specialiști cu „dublă utilizare". Totodată, anumiți conferențiari universitari și cercetători participau la programul de realizare a bombelor.

Sharon l-a desemnat pe Dagan „manager de proiect" la cel mai ridicat nivel – un termen din jargonul organizării serviciilor de informații. Șeful Mossadului avea să coordoneze personal o gamă largă de eforturi israeliene pentru a pune Iranul în dificultate din punct de vedere politic, economic și psihologic, și aproape totul avea să fie realizat sub acoperire.

Pașii cei mai blânzi implicau presiuni diplomatice asupra Iranului. State terțe le cereau ayatollahilor și guvernului lor să pună capăt laturii militare a programului nuclear, adăugând amenințări cu acțiuni drastice dacă nu se conformau.

Următoarea etapă a însemnat convingerea principalilor parteneri comerciali ai Iranului de a impune sancțiuni menite să lezeze economia iraniană. În majoritate era vorba despre state europene, care trebuiau convinse că programele de înarmare ale Iranului le puteau amenința chiar și pe ele. Se spera că liderii iranieni vor decide că nu merită să continue construirea armelor nucleare deoarece sancțiunile impuse asupra anumitor produse, tranzacții financiare și călătorii peste hotare vor cauza suferințe poporului. Serviciile de informații israeliene apreciau că, deși Iranul părea o dictatură militară strictă, guvernul era de fapt perfect conștient de nevoia susținerii populare.

Mossadul și Dagan personal au dedicat multă energie pentru a afla tot ce era posibil despre opinia publică din Iran și despre presiunile din interiorul societății iraniene. Jumătate din populația Iranului era alcătuită din perși, restul fiind un conglomerat multietnic format din

azeri, kurzi, arabi, baluchistani și turci. Toate minoritățile erau asuprite, într-un grad mai mare sau mai mic, și puteau fi considerate verigi slabe ale lanțului iranian.

Tensiunile puteau fi exploatate prin război psihologic pentru a stârni tulburări în țară. Identificarea cetățenilor profund nemulțumiți a oferit și o sursă de potențiali informatori plătiți pentru Mossad.

Acțiunile sub acoperire puteau cunoaște diverse forme: racolarea de agenți importanți care făceau parte din conducerea Iranului și a programului nuclear, sabotarea instalațiilor nucleare și asasinarea personajelor-cheie ale programului. În analiza lui Dagan, susținută atât de el, cât și de alți membri ai Mossadului, concepția generală a acestui plan de acțiune multilateral era următoarea: „definirea și utilizarea de instrumente pentru schimbarea mentalității unei țări".

Iranienii din pozițiile de vârf trebuiau convinși prin fapte, nu doar prin vorbe, că dezvoltarea armelor nucleare se va întoarce împotriva lor, reducând șansele de supraviețuire a regimului. În mentalitatea Mossadului, presiunile și convingerea – care nu erau nici pe departe întotdeauna blânde – ar fi însemnat o strategie superioară unui raid aerian masiv asupra instalațiilor nucleare.

Israelul nu comunica direct cu liderii Iranului, dar existau guverne europene și asiatice care puteau juca rolul de intermediari în transmiterea mesajelor. Iar la răstimpuri, Statele Unite și aliații lor purtau discuții cu Iranul despre programul său nuclear.

Rezultatele pozitive, dacă se putea vorbi despre așa ceva, erau practic invizibile. Nemulțumite de lipsa de progres și de minciunile excesive, statele occidentale au înăsprit în 2011 și 2012 sancțiunile economice îndreptate împotriva unor persoane și organizații-cheie din Iran.

În timp ce încurajau Mossadul să utilizeze metode foarte apropiate de un război total, liderii politici ai Israelului au făcut adesea declarații belicoase pentru publicul larg. Ei au descoperit că dacă sugerau că și-ar putea trimite forțele aeriene să atace instalațiile iraniene, restul lumii ciulea urechile și privea brusc cu atenție activitatea nucleară a Iranului. Încă din 2002, când l-a instalat pe Dagan la șefia Mossadului, speranța lui Sharon a fost că și alte state vor începe să aplice presiuni asupra Iranului. Acestea aveau o mai mare influență economică și, în special americanii, capacități militare superioare.

Sharon – căruia i-a urmat în funcția de prim-ministru Ehud Olmert, apoi, cu și mai multă vigoare, Benjamin Netanyahu – a declarat în mod repetat că Iranul nu reprezenta doar problema Israelului, ci și a întregii comunități internaționale. Dagan şi-a însuşit acest crez și, în bătălia foarte ascunsă pe care o ducea, a încercat să mobilizeze cât mai multă susținere din partea serviciilor de securitate ale altor state.

Directorul Mossadului se confrunta însă realmente cu dificultatea convingerii acestora că Iranul se angajase într-o cursă de realizare a armelor nucleare. Misiunea era dificilă. În „Evaluarea anuală a Securității Naționale", analiștii militari ai Amanului declanşaseră mai multe alarme false; la mijlocul anilor 1990, evaluarea prezisese că Iranul va deține arme nucleare până la începutul noului mileniu – data a fost amânată pentru 2003, iar ulterior modificată în 2005.

Afirmația israelienilor – că programul nuclear iranian reprezenta o problemă uriașă și urgentă – a fost pusă serios sub semnul întrebării de o altă „Evaluare anuală a Securității Naționale", cea furnizată preşedintelui George W. Bush în 2007 de către serviciile de informații americane. Aceasta afirma, cu foarte multă convingere, că Iranul și-a oprit programul de înarmare nucleară în 2003, speriat oarecum de invadarea americană a Irakului din același an.

De ce să fi crezut atunci lumea că analiza israeliană era mai exactă? Toate guvernele manifestau scepticism față de tot ce avea legătură cu secretele din Orientul Mijlociu. Agențiile de spionaj americane și britanice fuseseră afectate de siguranța propriilor declarații din 2002, potrivit cărora Saddam Hussein deținea arme de distrugere în masă. Astfel de informații incorecte se aflaseră la baza războiului nepopular și costisitor din Irak.

Neobosit, Dagan a consolidat relațiile Mossadului cu numeroase agenții de informații din Europa, Asia, Africa și America. El dorea mai întâi să le convingă că pericolul iranian era real și a prezentat detaliat dovezile cele mai recente. Spre deosebire de trecut, când Israelul fusese zgârcit cu informațiile – dorind să obțină mult fără să ofere mare lucru –, Dagan prezenta o sumedenie de date ce dezvăluiau un program nuclear iranian mult mai vast decât ar fi putut susține Teheranul că era necesar în scopuri pașnice.

Șeful Mossadului s-a întâlnit frecvent cu omologii săi din țări care aveau cu Israelul relații la nivelul serviciilor de informații, insistând ca toți să accepte şi să înțeleagă cât de necesară era împiedicarea

programului nuclear iranian. Dagan s-a înțeles foarte bine în special cu cei patru directori ai CIA, care i-au fost parteneri în cei opt ani de mandat: George Tenet, Porter Goss, Michael Hayden și Leon Panetta.

Pentru a intensifica strângerea celor mai recente informații – și apoi acțiunile întreprinse pe această bază – Mossadul a cooperat cu unitatea tehnologică a Amanului și cu Comisia pentru Energie Atomică a Israelului (IAEC, „Israel Atomic Energy Commission"). Împreună au întocmit o listă cu toate componentele necesare Iranului pentru a construi bomba nucleară.

IAEC a putut utiliza experiența câștigată în urma obținerii a tot ce solicitase programul nuclear israelian, un proiect secret despre care oficialitățile refuzaseră întotdeauna să vorbească. Comisia a strâns 25.000 de piese, de la șuruburi până la componente ale motorului rachetei: o gamă uimitor de largă, care includea metale speciale, fibre de carbon, supape, cablaje, computere rapide, console de comandă și altele.

Rețelele de achiziție iraniene, care operau pe cinci continente într-un efort sistematic dirijat de șefii programului nuclear, încercau să cumpere tot ce era nevoie pentru realizarea programului. Ca primă acțiune, Dagan și-a impulsionat agențiile omoloage să găsească modalități legale în toate țările respective pentru a opri livrările spre Iran. Asta a fost relativ simplu deoarece CIA, MI6[1], BND[2], DGSE[3] și alte câteva servicii înțelegeau pericolul și monitorizaseră programul nuclear al Iranului.

În scurt timp, până și serviciile secrete relativ mici ale unor state ca Polonia s-au alăturat acestei coaliții neoficiale de agenții de informații. Printre acțiunile comune s-au numărat oprirea și confiscarea transporturilor. Zeci de rețele de achiziții iraniene au fost deconspirate de CIA și MI6 în urma informațiilor primite de la Mossad. Livrările spre Iran din partea unor state ca Tanzania, Italia, Belgia, Spania, Ucraina, Azerbaidjan sau Turkmenistan au fost confiscate de autoritățile statelor europene și nu numai.

---

[1] Military Intelligence, Section 6 este agenția de informații externe a Marii Britanii. (n. trad.)

[2] *Bundesnachrichtendienst* (Serviciile Federale de Informații) este agenția de informații externe a Germaniei. (n. trad.)

[3] Direction Générale de la Sécurité Extérieure este agenția de informații externe a Franței. (n. trad.)

Mossadul și-a consolidat relațiile cu agențiile de informații din fostele state comuniste din Europa de Est deoarece acestea aveau în anumite țări din Orientul Mijlociu alte contacte – adesea mai utile – decât agențiile occidentale. Când un om de afaceri sau un turist din fostul bloc sovietic se afla în Iran, autoritățile păreau mai puțin suspicioase decât în cazul occidentalilor. Israelul a putut comunica o parte din informațiile obținute de turiștii care erau și spioni sub acoperire.

Aceste relații prietenoase au fost ilustrate prin distincțiile primite de Dagan din partea mai multor țări; Polonia, un fost stat comunist, i-a acordat titlul de cetățean de onoare, un gest cu iz amar având în vedere tragica istorie a familiei sale pe pământ polonez, salutând totodată operațiunile comune actuale cu Mossadul.

* * *

Deși Iranul a început să resimtă subminarea lanțului de furnizori, n-a oprit programul nuclear.

Eforturile internaționale trebuiau intensificate. Sperând să beneficieze de pe urma poziționării ONU ca bază centrală a presiunilor, Israelul și agențiile străine cooperante aveau nevoie de mai multe dovezi pentru a demonstra adevăratele intenții ale Iranului, ceea ce s-a reușit prin eforturile coordonate de culegere de informații ale Mossadului, CIA, MI6 și BND, care i-au asigurat permanent informații secrete Agenției Internaționale pentru Energie Atomică a ONU.

AIEA, cu sediul la Viena, a fost însărcinată cu monitorizarea programului nuclear iranian. Agenția a cumpărat fotografii realizate de sateliții unor companii private și a trimis inspectori la câteva instalații iraniene, unde au fost montate videocamere ONU.

Deși activitatea de teren a inspectorilor a fost destul de eficientă, ei au fost împiedicați să spună tot adevărul. Birocrații conduși de directorul general al AIEA, fostul diplomat egiptean Mohamed ElBaradei, au întocmit rapoartele și le-au diluat, astfel încât concluziile au fost mai degrabă neinteresante decât alarmante. Oficialii israelieni au considerat că ElBaradei dorea să intermedieze o înțelegere care le-ar fi permis iranienilor să păstreze uraniul îmbogățit.

Când rapoartele trimestriale au fost difuzate la sesiunile AIEA, Viena s-a transformat într-o scenă care părea desprinsă din filmul

Al treilea om realizat de Orson Welles în 1948. Cartierul dunărean în care se află „ONU City" forfotea de agenți ai Mossadului, CIA și ai altor națiuni, însoțiți de tehnicieni *sigint* („signals intelligence" – „strângere de informații din mediul electronic") care încercau să racoleze membri ai delegației iraniene și le ascultau conversațiile. A fost o ocazie oarecum rară de a aborda persoane din guvernul iranian în afara granițelor foarte restrictive ale țării lor. Unele dintre aceste persoane erau savanți și manageri seniori din Organizația pentru Energie Atomică a Iranului.

ElBaradei, care se temea realmente că AIEA era manipulată de interese occidentale, a fost încăpățânat și a refuzat să cedeze presiunilor ori să se grăbească să acuze Iranul. Din personalul lui internațional făceau parte 20 de iranieni, iar israelienii au presupus că în AIEA se infiltraseră spioni din Iran și din alte țări.

Mossadul a întocmit despre ElBaradei un dosar gros, care sugera o relație strânsă cu Iranul, și i l-a transmis lui Omar Suleiman, șeful serviciului de informații al preşedintelui Hosni Mubarak. Acesta nu era un susținător al Iranului, iar Suleiman cooperase cu Israelul la diverse proiecte, totuşi nu s-a văzut niciun semn că ElBaradei ar fi fost strunit de guvernul său.

Agenții Mossadului au examinat atunci diverse scenarii pentru compromiterea directorului AIEA, sperând că acesta va fi silit să demisioneze. Un astfel de plan era acela de a-i depune în contul bancar bani pe care nu avea cum să-i justifice. După aceea, departamentul de război psihologic urma să răspândească zvonul potrivit căruia ElBaradei primea mită de la agenții iranieni. În cele din urmă, niciunul dintre scenariile respective n-a fost pus în aplicare, ba chiar prestigiul egipteanului a crescut atunci când, împreună cu AIEA, a primit în 2005 Premiul Nobel pentru Pace.

În aceeași perioadă, ElBaradei a devenit totuşi mai dur în privința Iranului, mai ales atunci când anumite informații indubitabile provenite de la agenții de spionaj occidentale au lăsat foarte puține lucruri în seama imaginației. A devenit clar că Iranul îi mințea pe inspectorii AIEA. În timp ce îmbogățeau mai mult uraniu decât ar fi fost necesar pentru producerea de izotopi medicali sau pentru generarea de electricitate – scopurile declarate oficial –, iranienii încercau să atingă etapa finală a unui program nuclear: producerea de armament. Asta însemna

asamblarea tuturor componentelor, inclusiv a materialului fisionabil, în sfere metalice cu dimensiuni foarte precise și a detonatorilor cu dispozitive de comutare de mare viteză.

Iranienii lucrau totodată la calcule complexe privind detonarea unei bombe nucleare și altitudinea optimă de lansare.

Toate acestea au devenit clare – ba chiar incontestabile pentru oficialii occidentali – atunci când la AIEA a ajuns un laptop cu un material video incriminant în limba persană, cu durata de trei minute. Se părea că laptopul fusese al unui iranian care-l încărcase cu demonstrații matematice, fotografii din laboratoare și ateliere, precum și cu detaliile machetei unui focos de rachetă. O caracteristică era cu totul memorabilă: coloana sonoră a filmului era muzica din *Carele de foc*, peliculă distinsă cu premiul Oscar.

Mossadul procurase această „armă a crimei" în 2004 și a distribuit-o și altor agenții de informații occidentale, care, la rândul lor, au transmis-o inspectorilor internaționali. Există unele suspiciuni că Mossadul ar fi fabricat fișierul *Carele de foc*, dar CIA l-a considerat autentic.

Înarmate cu toate aceste dovezi, statele occidentale au putut convinge alți membri AIEA să voteze în septembrie 2005 o rezoluție care îi acuza pe iranieni de „nerespectarea dispozițiilor". Verdictul oficial a fost că Iranul nu dăduse dovadă de transparență și refuza să se supună solicitărilor de oprire a îmbogățirii uraniului.

În februarie 2006, Mossadul a trecut la un nivel superior al confruntării cu Iranul, expediind raportul de nerespectare către Consiliul de Securitate al ONU. Rețineri serioase au fost exprimate de China, care cumpăra din Iran 15% din totalul petrolului importat, și de Rusia, care avea relații comerciale strânse și construia o centrală electrică nucleară în localitatea iraniană Bushehr. În decembrie 2006, ONU a anunțat impunerea de sancțiuni Iranului.

În anii următori au fost aprobate mai multe serii de sancțiuni îndreptate împotriva ofițerilor din armata iraniană, a liderilor Gărzii Revoluționare, a experților științifici și a corporațiilor asociate cu programele nucleare și de construire de rachete. Deplasările lor în străinătate au fost interzise și conturile bancare din afara Iranului au fost înghețate. Comunității mondiale i s-a interzis să facă comerț cu respectivele persoane și companii.

Agenţiile de informaţii israeliene şi americane au considerat însă că restricţiile erau prea blânde. S-a estimat că asupra liderilor iranieni ar fi putut avea efect doar sancţiuni mai aspre, paralizante.

S-a părut că genul de acţiuni necesare ar fi inclus interzicerea de cumpărare a ţiţeiului brut iranian şi a produselor sale derivate, dar China şi Rusia au refuzat să susţină măsura respectivă. În felul acesta, sancţiunile nu au curmat determinarea liderilor iranieni de a-şi continua activităţile nucleare.

Mossadul a înţeles că erau necesare măsuri mai drastice. Etapa următoare a planului de bătaie al lui Dagan a constat în sabotaje care au cunoscut diferite forme. Încă din 2003, Mossadul şi CIA au făcut schimb de idei pentru avarierea serviciilor utilitare şi a alimentării instalaţiilor nucleare iraniene. Au fost întocmite planuri pentru amplasarea de bombe de-a lungul reţelei electrice spre Natanz, unde avea loc îmbogăţirea uraniului.

Dornic să strângă legăturile cu serviciile de informaţii americane în urma traumei suferite de SUA pe 11 septembrie 2001, Dagan a încurajat continuarea planurilor comune şi, în cele din urmă, a operaţiunilor comune pe câmpurile de luptă secrete din Orientul Mijlociu.

Altă sugestie a CIA a fost de a trimite în Iran un fizician, un rus care se stabilise în Statele Unite, pentru a-şi oferi serviciile programului nuclear iranian. Stratagema a eşuat în mod ridicol atunci când CIA a modificat planurile focoaselor nucleare aflate în posesia fizicianului, dar a neglijat să-l informeze şi pe acesta. Iranienii ar fi primit informaţii dăunătoare, însă, din păcate, fostul cetăţean rus a observat erorile şi i-a anunţat pe iranieni. El n-a ştiut că CIA nu dorea altceva decât să-şi ţină gura şi să livreze materialele.

În ciuda imperfecţiunilor iniţiale, conceptul de „intoxicare" a informaţiilor şi echipamentelor era atractiv, iar Mossadul, CIA şi britanicii au continuat să-l practice. Aceste agenţii au creat companii paravan care au stabilit contacte cu reţele de achiziţii iraniene. Pentru a-i câştiga încrederea, ele au vândut Iranului componente autentice, dar ulterior au introdus printre piesele bune – de pildă, tubulaturi metalice şi dispozitive de comutare de mare viteză – şi unele defecte care au dăunat programului iranian.

Rezultatele acestui sabotaj internaţional au început să se arate. Iranul a constatat că avea probleme legate de folosirea echipamentelor pe care le cumpărase de peste hotare.

* * *

Apogeul operațiunilor de avariere a fost Stuxnet, un virus informatic („vierme") sclipitor de inovator. Deși originea sa n-a fost niciodată anunțată oficial, Stuxnet a fost un proiect comun al CIA, Mossadului și unității tehnologice din Aman. Software-ul vătămător a fost conceput în mod specific pentru a submina un sistem de control computerizat de origine germană care gestiona centrifugele din Natanz.

Proiectul a necesitat studierea prin inginerie inversă a modului precis în care funcționau consola de comandă și computerele și a efectului lor asupra centrifugelor. În acest scop, BND, serviciile germane – foarte prietenoase față de Israel, sperând ca astfel să șteargă amintirile Holocaustului –, a aranjat cooperarea corporației Siemens, care vânduse sistemul în Iran. Este posibil ca directorii de la Siemens să fi simțit mustrări de conștiință sau pur și simplu să fi reacționat la presiunea publică după ce ziarele au subliniat că era cel mai mare partener comercial al Iranului din Germania.

Pentru o înțelegere optimă a procesului tehnologic iranian, centrifuge vechi – pe care Israelul le obținuse cu mulți ani în urmă – au fost instalate într-o clădire din Dimona, complexul nuclear nu tocmai secret al Israelului din sudul deșertului Negev. Centrifugele erau aproape identice cu cele care îmbogățeau uraniu în Natanz.

Israelienii au examinat cu atenție modul în care virusul informatic putea afecta un proces industrial. Testele, desfășurate parțial și la un laborator guvernamental american din Idaho, au durat doi ani.

Armele virtuale de distrugere, cum este Stuxnet, pot fi transmise sub forma unor e-mailuri către rețeaua de computere luată ca țintă sau pot fi instalate direct prin conectarea unui stick. Indiferent dacă a fost camuflat într-un mesaj electronic sau a fost introdus personal de un agent al Mossadului, virusul a pătruns în sistemul de control al instalației din Natanz în cursul anului 2009 și a fost detectat de experții iranieni în războaie cibernetice abia după un an. La momentul respectiv, Stuxnet transmitea deja centrifugelor instrucțiuni confuze, care le afectau sincronizarea; ele nu se mai roteau la unison și, întrucât erau necesare accelerații și încetiniri repetate, rotoarele se defectau.

Frumusețea modului de operare a virusului informatic a constat în faptul că operatorii sistemului n-au avut habar că ceva era în neregulă. La început, totul a părut normal, iar când au sesizat problema era

prea târziu. Aproape 1.000 de centrifuge – o cincime din cele care operau în Natanz – au fost scoase din funcțiune.

Serviciul secret și specialiștii în computere iranieni au fost șocați. Programul nuclear încetinea, abia dacă mai avansa și rămânea mult în urma graficelor. În primul rând, Stuxnet i-a făcut să înțeleagă pe iranieni că erau atacați din umbră și că nu dispuneau aproape de nicio posibilitate de a reacționa.

Spre sfârşitul anului 2011, ei au anunțat alte două atentate cibernetice. Un virus botezat Duqu de analiștii de computere părea să fi fost creat de aceiași hackeri sofisticați care produseseră Stuxnet: serviciile de informații americane și israeliene.

* * *

Ca și cum asta n-ar fi fost de-ajuns, precum cele Zece Plăgi care s-au abătut cândva asupra Egiptului antic, Iranul a mai primit o lovitură – de data aceasta, letală. Între anii 2007 și 2011, cinci savanți iranieni de vârf au fost asasinați prin diverse metode. Despre unul se afirmă că ar fi decedat în urma inhalării de monoxid de carbon produs de o centrală termică defectă. Alți patru au murit în atentate cu bombe.

Trei dintre cele patru atentate au fost realizate cu ajutorul unor magneți cu încărcătură explozivă – o bombă mică, dar puternică, ce-şi direcționează toată energia ucigașă într-o singură direcție – care erau lipiți de portiera automobilului. Bombele erau plasate de atentatori care se deplasau rapid pe motociclete, însemnul caracteristic al unității de asasini a Mossadului.

A existat și un al şaselea atentat, în care a fost utilizată metoda atașării magnetice a unei bombe de portiera automobilului, dar, ca prin minune, ținta a supraviețuit. Grație instinctului căpătat în calitate de membru al Gărzii Revoluționare, Fereydoon Abbas-Divani a simțit probabil pericolul și a sărit din mașină. După ce a acuzat în mod public „sioniștii și SUA" pentru seria de atentate, regimul iranian l-a promovat în mod deliberat pe Abbas-Divani în funcția de șef al Organizației Iraniene pentru Energie Atomică.

Elementul comun al tuturor atentatelor a fost poziția personajelor respective în programul nuclear iranian sau chiar în domeniul armamentului. Acestea erau totodată conferențiari sau cercetători la catedrele științifice ale principalelor universități iraniene.

Toate atentatele au avut loc dimineața, când țintele mergeau la serviciu. Motocicliștii atentatori au dovedit un autocontrol și un calm de excepție. În mod clar, asasinatele au fost opera unor profesioniști care dețineau informații precise despre adresele unde locuiau savanții și despre traseele lor zilnice.

Pe lângă aceste asasinate, a existat și un alt incident – diferit, dar la o scară mult mai mare. În decembrie 2011, o explozie a distrus mare parte dintr-o bază de testare a rachetelor de lângă Teheran. Au fost uciși zeci de oameni, inclusiv un general al Gărzii Revoluționare care se ocupa de construirea rachetelor cu rază mare de acțiune ce puteau ajunge în Israel și chiar mai departe. Generalul-maior Hassan Moghadam răspundea și de legătura cu Siria și Hezbollahul și decidea ce rachete iraniene erau livrate militanților din Liban.

Ca și în cazul asasinării savanților, n-a existat nicio revendicare privind omorârea generalului și a personalului din complexul de construire a rachetelor. Iranul a negat că explozia ar fi fost urmarea unui sabotaj, dar declarația s-a datorat mai degrabă reticenței de a admite că niște agenți străini se infiltraseră într-o bază militară importantă.

Cât despre dorințele deșarte ale celeilalte tabere, unii exilați iranieni care se împotriveau ayatollahilor au susținut că aceste acte de violență erau opera fraților lor doritori de libertate din interiorul țării. Frustrați de trăinicia regimului islamic, exilații voiau să creadă că disidenții politici formaseră un grup subversiv care putea ataca atât cu curaj, cât și cu precizie programele nucleare și de rachete.

Adevărul pe care Israelul n-a intenționat niciodată să-l confirme era că atentatele au fost opera brațului lung al Mossadului. Oricât de dificile ar fi fost misiunile, serviciile de informații israeliene aveau deja un trecut îndelungat și bogat în sabotaje și asasinate individuale. Așa cum sugerează Pildele lui Solomon și mottoul agenției, ideea este subminarea planurilor țărilor inamice.

De asemenea, merită amintit faptul că Statele Unite au negat sec orice implicare. Oficialii americani au mers chiar până acolo încât i-au criticat public pe asasinii necunoscuți pentru că le ruinaseră speranțele diplomatice, șansele de negociere cu Iranul reducându-se după fiecare atentat. În particular, americanii spuneau că dojeniseră Israelul.

Cât despre alți suspecți, deși serviciul secret german manifesta îngrijorare față de Iran, actualii spioni ai Berlinului nu dovedeau din fericire apetit pentru crime. Iar serviciul britanic MI6 ieșise din domeniul asasinatelor în 1998, după negocierea, în condiții fragile, a încetării conflictului din Irlanda de Nord.

Câțiva jurnaliști au sugerat că Mossadul acționa doar în calitate de intermediar pentru asasinatele din Iran. Ei afirmau că ucigașii erau racolați de israelieni din grupări de opoziție iraniene, ca Mujahideen e-Khalq (MEK), sau din grupul de musulmani sunniți Jundallah („Soldații Domnului"), cunoscut și sub numele de Mișcarea de Rezistență Populară din Iran, provincia Baluchistan.

Este adevărat că Dagan întocmise un plan de bătaie care includea folosirea grupărilor minoritare nemulțumite. Într-o telegramă a Departamentului de Stat din 2007, obținută și publicată de Wikileaks, șeful Mossadului îi transmitea unui înalt oficial american că neînțelegerile dintre minoritățile baluchistană, azeră și kurdă puteau fi exploatate de Statele Unite și Israel. Dagan mai sugera, de asemenea, susținerea studenților cu activități pro-democratice, fie și numai pentru a produce tulburări în interiorul Iranului.

Mesajul oficial spunea că Dagan era sigur că SUA și Israel puteau „schimba regimul de guvernare din Iran și atitudinea acestuia de susținere a regimurilor de teroare" și că „i-am putea determina să-și amâne proiectele nucleare".

Potrivit telegramei, Dagan a spus: „Economia are probleme, iar asta determină o criză reală printre liderii iranieni". Grupările minoritare pe care Mossadul și CIA le puteau susține sau manipula „își înalță capul și sunt ispitite să recurgă la violență".

Din punctul de vedere al Mossadului, rata mare a șomajului înregistrată în rândul bărbaților tineri putea fi foarte utilă pentru racolarea de aliați, agenți care să fie instruiți sau chiar armate de mercenari ori rebeli.

În anii următori au apărut indicii potrivit cărora activiști din MEK, Jundallah și alte grupări disidente din Iran slujeau ca surse de informații pentru Israel. În plus, când Mossadul dorea să răspândească în mass-media internațională anumite informații despre Iran, alimenta cu știri organizația MEK sau o altă grupare rebelă, care după aceea le trâmbițau. Într-un fel, era vorba de o „spălare" de informații pentru protejarea surselor și a metodelor de colectare.

Totodată, Mossadul beneficia de intrări și ieșiri destul de sigure în și din Iran, trecând prin țări ale căror servicii de securitate erau cooperante, inclusiv zona kurdă autonomă din nordul Irakului. De multe decenii, spionii israelieni stabiliseră relații excelente cu liderii kurzilor din mai multe țări, iar grupul minoritar aprecia ajutorul pe care Israelul i-l oferea împotriva arabilor care continuau să-l asuprească. În Orientul Mijlociu, dușmanul dușmanului meu îmi este prieten.

Însă pentru misiuni delicate, periculoase și îndrăznețe, așa cum a fost seria de asasinate din capitala Iranului, Mossadul nu se putea baza pe ucigași mercenari. Aceștia prezentau mai puțină încredere și Mossadul nu dorea să dezvăluie unor non-israelieni unele dintre cele mai bune metode ale unității sale de asasini.

Acestea erau de fapt operațiuni „alb-albastre" – termenul serviciilor de informații israeliene pentru proiectele exclusiv israeliene, cu referire la culorile drapelului național. Din puținele date făcute publice a ieșit în evidență faptul că executarea misiunilor a fost aproape perfectă: îndrăzneață, inovatoare, respectând litera manualului elaborat de Ramsad.

Mai mult decât oricare alt serviciu secret occidental, Mossadul își demonstra dorința de a lua măsuri drastice și de a risca viețile celor mai buni agenți ai săi. La rândul lor, acei bărbați și acele femei (foarte puține) își dovedeau disponibilitatea de a se sacrifica; era clar că, dacă erau prinși, urmau să fie spânzurați într-o piață publică din Iran. În trecut, după ce duseseră timp de mulți ani existențe duble în țări inamice, unii dintre spionii israelieni își sfârșiseră viața prin astfel de torturi.

Desigur, nimeni din Tel Aviv nu discuta detaliile operaționale despre felul cum intrau și ieșeau din Iran israelienii… sau dacă ei domiciliau în Republica Islamică.

Existau multe posibilități. În mod evident, agenții israelieni călătoreau utilizând pașapoartele false sau autentice ale altor state, un amănunt care, din neglijență, fusese dezvăluit de câteva ori de-a lungul anilor. În plus, încă dinainte de 1979, de pe timpul șahului, Mossadul menținuse case conspirative în Iran. Fusese o investiție pentru viitor, tipică pentru serviciile de informații israeliene.

Mossadul beneficia și de comoara reprezentată de zecile de mii de foști iranieni care trăiau acum în Israel. Evreii iranieni fugiseră în

general imediat după revoluția din 1979, iar mulți dintre copiii lor cunoșteau limba și obiceiurile persane. Cei care se dovedeau foarte curajoși – și care erau după aceea selectați și instruiți de Mossad – puteau să revină în Iran și să servească în secret Israelul.

Agenții israelieni din Iran erau disponibili pentru tot felul de activități de spionaj, iar dacă era cazul și sosea momentul, indicau țintele în vederea unor atacuri aeriene. La urma urmelor, Mossadul știa că programul iranian de înarmare nu va fi oprit prin asasinarea savanților din domeniul nuclear și a ofițerilor de armată, deoarece toți aceştia aveau să fie înlocuiți.

În același timp însă, orice întârziere, cât de mică, era o realizare. Gândirea strategică a Israelului – exercitată în Egipt, Irak și în alte locuri – decreta că subminările temporare ale proiectelor periculoase ale unui inamic erau motive suficiente pentru asumarea de riscuri însemnate.

Asta era cu atât mai adevărat în cazul asasinării experților iranieni care lucrau la sarcini speciale ce necesitau ani de studiu. Astfel de indivizi nu erau foarte numeroși, în ciuda infrastructurii tehnologice relativ mari și avansate a Iranului.

Asasinatele avuseseră însă și un obiectiv psihologic major: mesajul clar și răspicat adresat iranienilor și savanților altor națiuni că era periculos să lucreze pentru programul nuclear. De fapt, Mossadul spunea cam așa: Stați în universitățile voastre. Îndepliniți-vă activitățile academice. Publicați-vă cercetările. Bucurați-vă de viața universitară. Dar nu ajutați Iranul să se înarmeze nuclear. În caz contrar, cariera vă poate fi întreruptă de un glonț sau de o bombă.

Și, într-adevăr, serviciile de informații israeliene au observat că seria de asasinate dădea roade prin așa-numitele „dezertări albe": savanții erau îngrijorați, mulți se gândeau să părăsească programul și unii chiar o făceau. Ei nu plecau din Iran pentru a trece în tabăra dușmană, dar se distanțau de programul nuclear. Existau de asemenea savanți care șovăiau să se alăture programului, în ciuda condițiilor avantajoase oferite de regim.

Campania de intimidare a avut un impact clar asupra străinilor. Dacă în trecut chinezii, rușii, pakistanezii și alții acceptau încântați invitația – și salariul mare – de a lucra în Iran, singurii care încă mai păreau atrași erau nord-coreenii.

Dagan a fost încântat de misiuni și de precizia executării lor: fără indicii, fără amprente, fără nici măcar o motocicletă lăsată în urmă. Autoritățile iraniene puteau doar să speculeze în legătură cu atacurile petrecute în plină zi în capitala lor.

* * *

Modalitatea de a acționa a șefului Mossadului era neobișnuit de îndrăzneață. Pe lângă operațiunile din interiorul Iranului, el trimisese asasini pentru a-i elimina pe radicalii palestinieni și pe vicleanul șef operativ al partidului libanez Hezbollah. Sub conducerea lui Dagan, noul element legat de asasinatele atribuite Mossadului a fost creșterea numărului lor în țările „țintă": Liban, Siria, Iran și Emiratele Arabe Unite.

Dagan a fost mândru de schimbarea petrecută. Acesta era „pumnalul dintre dinți" pe care-l dorise șeful său, Sharon. Cu puține excepții, în cei 40 de ani anteriori, operațiunile letale se desfășuraseră în țări de „bază" mai sigure. Mossadul, de exemplu, dusese în anii 1970 un „război al spionilor" împotriva militanților palestinieni. Schimburile de focuri și exploziile bombelor transformaseră zone din Europa într-un câmp de luptă al taberelor din Orientul Mijlociu, iar israelienii aveau un sediu european la Paris, care ulterior s-a mutat la Bruxelles. În interiorul națiunilor arabe se întreprinseseră rareori incursiuni ucigașe.

Pentru Dagan și Mossad asasinatele reprezentau o tactică legitimă, dar nu un obiectiv în sine. Ele trebuiau să fie considerate parte dintr-o strategie generală, unul dintre numeroasele instrumente din bătălia pe multe fronturi împotriva Iranului.

Într-o întâlnire avută în 2007 cu un oficial american, Dagan n-a oferit detalii despre actele de violență, dar a îndemnat SUA să se alăture imediat unui plan „cu cinci piloni" pentru destabilizarea regimului ayatollahilor. Pilonii respectivi erau: „abordarea politică", „măsurile sub acoperire", „contraproliferarea", „sancțiunile" și „schimbarea cu forța a regimului".

Cerându-i departamentului de cercetare al Mossadului să nu lase în seama Amanului analizele la nivel înalt – pentru a putea asculta ceea ce Biblia numea „mulțimea sfetnicilor" –, Dagan a discutat cu personalul toți factorii ce trebuiau luați în seamă.

Dagan credea ferm în influența presiunilor internaționale, mai ales a sancțiunilor. În decursul unor discuții analitice, el i-a spus conducerii Mossadului că factorii economici erau puternici în lumea modernă. A explicat faptul că studiase cu atenție motivațiile președinților americani legate de formularea politicii externe și înțelesese că Statele Unite porniseră război împotriva Irakului – de două ori – din cauza intereselor lor energetice.

În felul acesta, Dagan concluzionase că SUA nu vor permite Iranului să dețină arme nucleare – nu doar pentru că erau îngrijorate de posibilitatea ca un regim șiit mesianic să se folosească de bombă sau să intimideze Israelul, ci în primul rând fiindcă Iranul ar fi devenit națiunea cea mai puternică dintre producătoarele de petrol.

El se gândea că un Iran cu arme nucleare și-ar extinde larg sfera de influență spre sud și vest asupra unor națiuni din Golf precum Arabia Saudită, Irak și Emiratele Arabe Unite, dar și spre nord și est, asupra unor țări musulmane laice ca Azerbaidjan și Turkmenistan.

Potrivit acestui scenariu, Iranul ar fi putut controla 60% din piața energetică globală. În lumea anticipată de Dagan, SUA nu ar fi permis să se întâmple așa ceva.

În orice caz, dotările militare americane erau mult mai puternice decât ale Israelului. Dagan susținea, ba chiar prevedea, o situație în care Israelul nu era nevoit să lupte singur. Dacă nu exista o altă cale de a-i opri – sau de a-i întârzia – pe iranieni, soluția cea mai bună era ca uriașa forță americană să le lovească instalațiile nucleare.

După ce a ieșit la pensie în decembrie 2010, Dagan a declarat mass-mediei israeliene – rupând tăcerea după mulți ani – că, dacă Israelul ar ataca Iranul, asta ar fi „cea mai mare prostie pe care am auzit-o vreodată". După numai un an, el a declarat la emisiunea *60 Minutes* a postului american CBS că avea încredere în președintele Barack Obama: „Opțiunea intervenției militare se află pe masă și el nu va îngădui Iranului să devină un stat nuclear."

Dagan a adăugat că problema „nu este israeliană, ci internațională", și a confirmat că, dacă și-ar dori ca un stat să atace Iranul, „voi prefera întotdeauna s-o facă americanii".

* * *

Obama a părut însă că vrea să amâne cât mai mult orice mişcări militare. Totuşi, în parte fiindcă se confrunta cu alegerile din 2012, preşedintele s-a aliniat cu Israelul, declarând că ar fi inacceptabil ca Iranul – un stat tiranic și susținător al grupărilor teroriste – să dețină arme nucleare.

Deși s-a delimitat de personalitatea și de viziunea politică a prim-ministrului Benjamin Netanyahu, atunci când cei doi au susținut discursuri în fața puternicei organizații israeliene de lobby pro-Israel AIPAC (American Israel Public Affairs Committee – „Comitetul Israeliano-American pentru Afaceri Publice"), la Washington, în martie 2012, Obama a reprodus practic analiza cea mai îngrijorătoare a liderului israelian: dacă Iranul va deveni o putere nucleară, alte state din Orientul Mijlociu se vor grăbi să-și realizeze propriile arsenale similare. Turcia, poate Egiptul, Arabia Saudită și alte state din Golf vor dori securitatea aparentă a unei umbrele nucleare, iar după aceea regiunea cea mai instabilă de pe Pământ ar fi fost suprasaturată de cele mai periculoase arme ale omenirii.

Obama a mai spus că el „nu recurge la cacealmale" în legătură cu posibila utilizare a unei „opțiuni militare" împotriva Iranului.

Comandanții militari americani au preferat să vorbească puțin despre ce se putea face împotriva Iranului, iar liderii Pentagonului au insistat că existau „timp și spațiu" pentru a încerca toate celelalte opțiuni înainte de a recurge la forța armată.

Oficialii israelieni s-au lansat cu frenezie într-o retorică a avertizărilor, declarând că ajunseseră la capătul răbdărilor în ceea ce priveşte Iranul. Şi mai important, au subliniat ei, era faptul că Israelul avea un număr limitat de rachete, avioane și bombe distrugătoare de buncăre ce puteau penetra instalațiile iraniene consolidate și îngropate, ceea ce însemna că oportunitatea de a acționa dispărea cu repeziciune în 2012.

Ministrul apărării, Ehud Barak, fost prim-ministru și, anterior, membru al trupelor de comando cu numeroase misiuni secrete în spatele liniilor inamice, a inventat expresia „zonă de imunitate" – modul lui de a sugera că dacă țara sa aștepta prea mult, ar fi fost prea târziu pentru ca un atac israelian asupra Iranului să aibă un efect decisiv.

Comentariile lui Barak și Netanyahu făceau parte dintr-o campanie concertată de a menține mass-media, politicienii și poporul american foarte preocupate de acest subiect, astfel încât să capete un credit mai larg ideea că *cineva* trebuie să bombardeze Iranul. Împărtășind datele culese de serviciile de informații omologilor lor americani, cei doi politicieni israelieni au subliniat că, deși câștiga timp prin acceptarea negocierilor, Iranul continua în secret îmbogățirea uraniului, proiectarea bombelor și construirea rachetelor.

Având putere de convingere și fiind ajutați de accesul în Congres al lobby-ului AIPAC, israelienii au continuat să le reamintească SUA că Iranul reprezenta o amenințare în creștere. Liderii israelieni încercau să manipuleze opinia publică și luarea deciziilor guvernamentale, dar acțiunile lor puteau fi văzute și ca o îmboldire a Statelor Unite de a fi atente la ceva important care altfel ar fi putut trece neobservat pe fundalul zgomotos provocat de Irak, Afganistan, terorism și problemele economice.

Mesajul israelian oficial era că programul nuclear iranian periclita interesele americane în tot Orientul Mijlociu, traseele maritime de transport al petrolului și chiar obiective din Europa care puteau fi lovite de rachete iraniene. Mossadul a susținut mesajul transmis la Washington, potrivit căruia, dacă Israelul accepta într-adevăr să nu întreprindă nicio acțiune deschisă, atunci Statele Unite vor trebui să garanteze că vor face tot ce era necesar pentru rezolvarea problemei.

Desigur, discursul era îndreptat, pe de-o parte, spre intimidarea liderilor iranieni, astfel încât aceștia să creadă că refuzul de a opri programul nuclear ar putea declanșa atacuri devastatoare, dar mesajul ținteа, de asemenea, Europa, și mai ales Rusia și China, care ezitau să înăsprească sancțiunile împotriva Iranului. În mod cert, ele n-ar fi dorit ca Israelul să întreprindă acțiuni militare, cu toate consecințele asupra livrărilor de petrol și alte neplăceri.

Chiar înainte de retragerea din activitate a lui Dagan, la sfârșitul anului 2010, Mossadul a sprijinit o campanie de scurgere de informații despre laboratoarele nucleare secrete și fabricile de armament iraniene. Dagan considera totuși că Netanyahu și Barak spuneau prea multe în public. Nu prea părea util să te alarmezi peste măsură, să faci pe grozavul și să pufăi ca o locomotivă, iar acoperișul de pe casa inamicului să rămână întreg.

Directorul Mossadului a continuat să spere că întârzierile sau distrugerile puteau fi realizate prin sabotaje, război sub acoperire de intensitate redusă și sporirea eforturilor pentru răsturnarea guvernului islamic radical de la Teheran. El a prezis că dacă Israelul ar bombarda Iranul, iranienii s-ar „ralia în jurul mullahilor", ceea ce ar ruina speranțele într-o schimbare de regim care să atragă după sine o atitudine mai prietenoasă a Iranului.

Dagan era desigur de acord că Iranul condus de un guvern islamic radical și deținând armament nuclear ar reprezenta o amenințare pentru existența Israelului. El a căutat mereu să cinstească amintirea bunicului său și a altor victime ale Holocaustului prin adoptarea unei poziții ferme împotriva inamicilor poporului evreiesc. Cu toate acestea, alături de analiștii săi din Mossad, a concluzionat că Israelul nu ar trebui să se trezească singur într-un război împotriva Iranului.

El repeta un dicton drag șefului său Sharon: să rămâi mereu în umbră. Întrucât erau generali de armată foarte creativi, Sharon și Dagan au excelat în camuflarea propriilor trupe până la sosirea momentului intrării în acțiune.

Adevărul era că Dagan, care fusese martor, ca soldat, la ororile războiului, avea mari rețineri legate de angajarea națiunilor în conflicte armate. El considera că un război total, mai ales împotriva Iranului, trebuia să fie o ultimă măsură – doar când „cuțitul ți-a ajuns la os", cum obișnuia el să spună.

Directorul Mossadului aprecia că acțiunile sub acoperire împotriva Iranului fuseseră foarte eficiente. El refuzase să dea explicații publice, dar virusul informatic Stuxnet avusese rezultate excelente, iar asasinatele îndrăznețe și sabotajele din Teheran erau misiuni încheiate cu succes. Dagan a estimat că întârzierile cauzate programului nuclear al Iranului totalizau între cinci și șapte ani.

El era convins că liderii iranieni intenționaseră să obțină bomba nucleară în 2005 sau 2007, dar continuau să fie la doi ani depărtare de țintă. Pentru Dagan, realizarea cea mai importantă a mandatului său ca director al Mossadului a fost întârzierea pătrunderii în forță a Iranului în clubul nuclear.

Când s-a retras, oarecum dezamăgit că Netanyahu nu-i prelungise mandatul, Dagan a fost înlocuit de unul dintre foștii lui adjuncți, Tamir Pardo, veteran al multor operațiuni ale Mossadului, iar din

partea acestuia se aştepta să-i continue activitatea echilibrată, caracterizată de precauţie şi atenţie, dar şi de un dinamism entuziast.

Majoritatea comandanţilor principali din Tzahal, inclusiv Amanul, au fost de acord cu analiza lui Dagan din care s-a desprins concluzia că o campanie internaţională de exercitare a unor presiuni nonviolente asupra Iranului ar fi trebuit să câştige timp – deşi sancţiunile trebuiau însoţite de cât mai multe acţiuni de sabotaj în interiorul Iranului. Şi, deşi fără recunoaştere oficială, probabil că sabotajele aveau să fie dublate de acţiuni violente alese cu grijă.

Tzahal a întocmit planuri pentru atacarea instalaţiilor iraniene, astfel încât să fie pregătit dacă liderii politici ai Israelului ordonau atacul, dar militarii aveau îndoieli cu privire la pagubele pe care le-ar fi putut provoca. Îngrijorările erau cauzate şi de probabilele represalii ale Iranului şi ale aliaţilor săi regionali, Hezbollahul din Liban şi teroriştii palestinieni Hamas din Gaza. Dacă ar fi izbucnit războiul, o ploaie de rachete fără precedent putea transforma viaţa într-un infern în cea mai mare parte a Israelului.

Deşi, uneori, concluziile serviciilor de informaţii israeliene diferiseră de cele ale CIA, cele două aliate au căzut de acord în 2012 în privinţa probabilelor realizări ale Iranului şi a momentului respectiv. Iranienii erau în stare să construiască un dispozitiv nuclear în 2013, dar nimic mai mult decât o bombă grosolană, primitivă. Abia în 2015 ar fi putut realiza o bombă suficient de mică pentru a încăpea în focosul unei rachete Shihab care putea ajunge până în Israel.

Cu alte cuvinte, serviciile de informaţii israeliene îşi anunţau stăpânii politici că mai era timp pentru ajungerea la o soluţie fără a se recurge la război. Specialiştii Mossadului doreau să vadă ce putea fi realizat prin sancţiuni mai aspre, inclusiv decizia marilor naţiuni europene de a nu mai cumpăra petrol iranian în vara anului 2012, plus alte serii de sabotaje realizate de Israel şi de aliaţii săi sub acoperire.

Netanyahu şi Barak au considerat însă că analiza serviciilor de informaţii era greşită şi au continuat să bată toba războiului în discursuri, informări neoficiale cu ziariştii şi interviuri. Au acţionat ca şi cum nu aveau nicio îndoială asupra capacităţilor militare israeliene de a anihila programul nuclear al Iranului. Totuşi, principalul lor mesaj părea adresat americanilor: Ar fi bine să controlaţi situaţia. Dacă nu acţionaţi, o vom face noi!

Era oare o amenințare autentică sau o cacealma? Oficialitățile Statelor Unite continuau să ceară planuri explicite și să fie anunțate din vreme asupra oricăror atacuri israeliene. Washingtonul nu dorea să fie luat prin surprindere, dar se părea că principalii politicieni israelieni voiau ca SUA să fie lăsate în ceață.

* * *

Divergențele dintre securitatea israeliană și establishmentul politic oglindeau fisurile apărute în Iran. Existau indicii că poporul iranian suferea de pe urma sancțiunilor – sporirea șomajului, reducerile subvențiilor guvernamentale, creșterea accelerată a prețurilor și penuria de combustibil –, iar mulți învinuiau programul nuclear pentru toate acestea.

Potrivit analiștilor Mossadului, eșaloanele superioare iraniene erau prinse într-o dispută esențială cu privire la viabilitatea urmării sau abandonării căii militare nucleare.

Liderii Iranului doreau arma nucleară ca instrument care să asigure supraviețuirea regimului. Ei priveau spre Coreea de Nord și vedeau că statul acela periculos și solitar căpătase o armură de imunitate deoarece avea arsenal nuclear. Puterile mondiale nu îndrăzneau să atace Coreea de Nord, iar dictatorii ei – Kim Jong-il, apoi fiul acestuia – scăpau cu fața curată indiferent de faptele lor.

Punctul de vedere iranian ținea seama și de soarta lui Muammar Gaddafi. Dictatorul libian începuse un program nuclear, fără să fi construit vreo bombă, după care îl abandonase docil pentru a restabili relații diplomatice cu Occidentul. Cu toate acestea, după numai câțiva ani, aviația SUA și a altor state occidentale a susținut rebeliunea împotriva lui; Gaddafi a fost răsturnat de la putere, hăituit ca un câine și ucis în mod degradant. Absența bombei a însemnat absența protecției. Iranienii din tabăra inflexibilă au jurat să nu comită aceeași greșeală.

În Iran exista însă și o altă facțiune, despre care Mossadul spera că va câștiga disputa. Aceasta era alcătuită din iranieni de vază din rândul clericilor musulmani, al Gărzii Revoluționare și al guvernului, care susțineau că un atac inițiat de Israel, de SUA sau de ambele state ar fi putut însemna o calamitate pentru Republica Islamică.

Observând o posibilă cale retorică iraniană pentru abandonarea programului de înarmare nucleară, analiștii Mossadului au observat cu mare interes că unii clerici – inclusiv conducătorul suprem, ayatollahul Ali Khamenei – decretaseră că asemenea arme erau ne-islamice.

Experții israelieni știau foarte bine că putea fi vorba de o simplă minciună și că liderii religioși iranieni erau în stare oricând să decreteze că anumite circumstanțe excepționale justificau construirea bombelor nucleare. Ei se agățau totuși de speranța că acești lideri puteau ajunge la o concluzie mai puțin agresivă: faptul că producerea de arme nucleare nu ar fi protejat regimul, ci i-ar fi putut grăbi prăbușirea.

Serviciile de informații israeliene considerau că aveau informații foarte bune și recente din cercul intimilor lui Khamenei, care avea să ia decizia finală. Succesor al lui Khomeini, fondatorul charismatic și legendar al Republicii Islamice Iran, Khamenei aducea mai degrabă cu un politician modern înconjurat de tot felul de curteni flecari în orașul sacru Qom.

Departamentul de proliferare nucleară al Mossadului aprecia că savanții iranieni îl vor informa în 2012 pe Khamenei – și pe îngâmfatul și radicalul președinte Mahmoud Ahmadinejad – că vor fi gata în curând pentru un „salt": utilizarea uraniului îmbogățit al Iranului pentru crearea unei bombe. Procesul ar fi putut dura un an, timp în care Iranul i-ar fi expulzat aproape cu certitudine pe inspectorii nucleari internaționali.

Ca atare, Israelul și Statele Unite ar mai fi beneficiat de o marjă de timp pentru un atac al armatei care să întrerupă și să întârzie acțiunea fatală a inamicului.

Dagan, care se retrăsese din activitate, a opinat că liderii iranieni erau „rționali" și puteau calcula consecințele deciziilor și acțiunilor lor. El și actualii conducători ai serviciilor de informații israeliene sperau – deși nu puteau prezice deciziile principalului fanatic iranian – că ayatollahul Khamenei va respinge ideea că bombele nucleare reprezentau calea spre garantarea supraviețuirii regimului său.

Strategia Israelului pentru o ieșire pașnică din criză consta în a-l determina pe Khamenei să îmbrățișeze un punct de vedere mai sumbru:

că „saltul" va declanșa probabil un atac asupra Iranului – poate un bombardament masiv al americanilor. Ca o ironie a sorții, „saltul" ar fi putut să declanșeze prăbușirea regimului, în loc să asigure continuitatea Republicii Islamice.

Mossadul dorea să mențină presiunea, dar fără un război total. Presiunea includea deja acțiuni la care nu s-ar fi gândit niciodată multe servicii de informații ale altor națiuni: intrarea clandestină a israelienilor în Iran, asasinarea unor iranieni și violarea multiplă a canoanelor legilor internaționale.

Este posibil ca multe dintre aceste activități sub acoperire să li se fi părut scandaloase unor străini, dar pentru israelienii din comunitatea serviciilor de informații erau perfect logice… mai ales dacă alternativele erau fie bombardarea Iranului, fie producerea bombei atomice de către Iran.

Următoarele acțiuni ale Israelului se puteau dovedi mai spectaculoase, mai riscante și potențial mai vătămătoare decât orice situații cu care se confruntase țara după declararea independenței în 1948.

Acțiunile întreprinse deocamdată împotriva Iranului purtau caracteristicile unice ale agențiilor de spionaj israeliene. Culegerea de informații, sabotajele, asasinatele, războiul psihologic – și alte măsuri care au fost ținute încă și mai secrete – au reflectat modurile de operare concepute, dezvoltate și executate de agențiile de securitate israeliene de-a lungul a peste 60 de ani de încercări, erori și succese.

Strategiile și pașii îndrăzneți din prezent își au rădăcinile într-o istorie ascunsă. Modul cel mai bun de a înțelege deciziile luate acum este de a ne întoarce tocmai în anul 1948 și de a afla motivațiile și metodele serviciilor de informații israeliene.

Capitolul II

BOLILE COPILĂRIEI

– Aruncaţi-l!

Acesta a fost ordinul lui Isser Harel, şeful incontestabil al comunităţii serviciilor de informaţii israeliene.

Spre sfârşitul anului 1954, câţiva agenţi ai Mossadului stăteau într-un birou mic de pe aeroportul Sde Dov din nordul Tel Avivului. Erau morţi de oboseală, abia sosiţi după un zbor de patru ore într-un avion nesigur de pe vremea celui de-al Doilea Război Mondial. Doreau să meargă acasă, la familiile lor, dar aveau o problemă. Tocmai descărcaseră un cadavru şi nu ştiau ce să facă cu el.

Era corpul lui Avner Israel, ale cărui viaţă, moarte şi dispariţie ilustrează modul în care, în primii ani de existenţă a ţării, aproape totul trebuia improvizat. Indiferent dacă aveai de-a face cu un trădător sau cu un deconspirator, trebuia să improvizezi din mers. Cu toate acestea, de-a lungul istoriei serviciilor de informaţii israeliene, eşecurile, soluţiile improvizate şi loviturile norocoase au reprezentat tot atâtea elemente de edificare a unui stil de succes unic.

Bărbatul cu numele de familie Israel era un imigrant din Bulgaria. Privind lucrurile retrospectiv, proveniența lui dintr-o țară comunistă ar fi trebuit să atragă atenţia. Şi mai neliniştitor ar fi trebuit să fie faptul că, după ce supravieţuise Holocaustului, el se mutase pentru o vreme în Palestina condusă de britanici, revenise în Bulgaria, apoi se întorsese definitiv în Israel în 1949.

Peste mai bine de şase decenii, fiul său – Moshe Tziper, el însuşi un personaj pitoresc dintr-o comunitate rurală din Galileea –, a povestit că tatăl lui fusese însurat cu o creştină din Bulgaria, dar divorţase. În Israel, Avner a făcut serviciul militar în marină, după care s-a transferat la aviaţie.

A activat într-o bază militară aeriană din nordul ţării şi a participat la primele încercări israeliene de dezvoltare a războiului electronic (EW, „electronic warfare”), o activitate secretă care

includea mijloace de bruiere a tehnologiilor inamice. Israel părea talentat și a fost promovat la rangul de căpitan.

În 1953 el s-a însurat cu altă imigrantă evreică din Bulgaria.

„Aceea a fost mama, și-a reamintit Tziper încercat de sentimente amestecate. Știu însă că tata a fost un fustangiu și s-a dovedit a fi un escroc."

Cuplul a locuit în Haifa, unde Avner a avut o aventură cu o secretară din consulatul italian. Idila aceea i-a luat mințile. S-a convertit la romano-catolicism într-o biserică din Ierusalim și s-a însurat… fără să se mai sinchisească de fleacurile birocratice ale divorțului de soția sa, Matilda. Și-a schimbat însă numele în Alexander Ibor.

Mai multe reclamații primite de poliție îl învinuiau că vânduse de patru ori, unor cumpărători diferiți, un apartament care pur și simplu nu-i aparținea. Pe urmă, se dăduse drept vânzător ambulant pentru un producător străin de frigidere, încasase avansuri de la numeroși clienți, apoi dispăruse cu banii.

Înainte de a fi citat în fața tribunalului în noiembrie 1954, Israel/Ibor a dezertat din armată și a găsit adăpost printre evreii ultraortodocși din secta Neturei Karta din Ierusalim – ca o ironie a sorții, sau poate în mod cuvenit, o grupare care se opunea existenței unui stat Israel laic.

Un preot creștin i-a făcut rost de documente de identitate false, după care, deghizat el însuși în preot, Israel/Ibor a plecat cu vaporul din Haifa în Italia. La momentul respectiv, Matilda era însărcinată cu unicul lor copil, Moshe.

Ajuns la Roma, bărbatul s-a dus la ambasada egipteană și s-a oferit să vândă secretele militare pe care le aflase în urma activității lui în forțele navale și aeriene. Egiptenii l-au plătit pe loc. Israel/Ibor a promis să revină cu mai multe informații, dar a dispărut într-o direcție neașteptată. A cumpărat bilet pe un vapor din Spania spre America de Sud.

Mossadul a aflat despre această trădare strigătoare la cer. Agenția – care își infiltrase cu succes oameni în ambasadele arabe din Europa – a primit o informație despre un agent israelian „numit Ibor, sau Ibon, sau Ibi" care vindea date secrete.

Amos Manor, care, sub autoritatea lui Harel, conducea Shin Bet, a aflat repede despre pericolul prezentat de Israel/Ibor. Manor și Harel au decis că nu puteau ignora trădarea unui ofițer din armata Israelului care avusese acces la secrete. Transfugul trebuia prins.

Aproape imediat au apelat la asul răpirilor din serviciile de informații israeliene, Rafi Eitan. Viitor șef al acțiunilor de spionaj, care avea să-l angajeze ca agent pe americanul Jonathan Pollard în anii 1980, Eitan era unul dintre liderii unui departament operativ comun Mossad-Shin Bet.

El a alcătuit o echipă de filaj și răpire și a plecat cu avionul în Italia. În săptămânile premergătoare Crăciunului din 1954, s-a început o căutare cu perspective foarte nesigure.

„Misiunea noastră era să găsim un ac bulgăresc într-un car cu fân italian, și-a reamintit Eitan după mai bine de 50 de ani. Nu știam nimic despre locul unde se afla."

Bănuiseră că trădătorul va lua avionul spre Egipt, iar instrucțiunile lui Harel fuseseră următoarele: Nu-l lăsați să se urce în avion. Instalați un post de comandă pe aeroportul din Roma. Dacă-l vedeți, prindeți-l; dacă este necesar, răniți-l. Dacă orice alte metode eșuează, împușcați-l.

Se dădea practic undă verde pentru uciderea unui cetățean israelian. A fost prima și ultima dată când a fost emis un asemenea ordin.

„Aveam nevoie de un miracol", și-a amintit Eitan, confirmând că, din cauza lipsei de rezultate în Italia, căutarea urma să fie oprită.

Toate stațiile Mossadului din Europa au fost puse în stare de alertă și au primit ordinul să stoarcă toate sursele posibile de orice fel de informații despre Ibor.

Confirmând adevărul zicalei că important este să fii norocos, nu numai priceput, au beneficiat de o șansă neașteptată. Întâmplător, soția unui agent israelian din Viena, care lucra pentru o altă agenție secretă – Nativ, având ca obiect de activitate imigrația evreiască – era bulgăroaică. Și tot întâmplător, aceasta lucra la ambasada Israelului din Austria.

Într-o zi, femeia i-a povestit soțului ei că tocmai se întâlnise cu un prieten vechi din copilăria comună petrecută în Bulgaria. Incredibil, dar prietenul acela era tocmai Avner Israel.

– Și unde se află? a întrebat calm soțul.

Soția a răspuns că a doua zi urmau să ia prânzul împreună.

Agentul serviciul Nativ a transmis informația la cartierul general al Mossadului din Tel Aviv, de unde lui Eitan i-au fost trimise ordine noi.

Expertul în răpiri a pus la punct un plan simplu. Echipa Shin Bet a plecat imediat spre Viena și, chiar de a doua zi, a ocupat poziții în apropierea restaurantului unde Israel/Ibor urma să se întâlnească cu prietena lui din copilărie. După aceea a fost simplu de urmărit.

Peste câteva zile, ținta filajului s-a îmbarcat într-un avion spre Paris. Mereu un Don Juan, Israel/Ibor n-a putut să nu remarce femeia drăguță de pe scaunul de alături. A flirtat cu ea și n-a fost respins.

Fusese un „borcan cu miere" clasic, dar simplu. Femeia făcea parte din grupul operativ Mossad-Shin Bet și în zilele următoare a ajutat la ținerea sub observație a tuturor mișcărilor lui Ibor.

Manor a sosit cu avionul de la Tel Aviv pentru a conduce personal filajul și capturarea. Inspirați de ofițerii de armată care se făleau că luptaseră alături de soldații lor în primele linii ale frontului, conducătorii serviciilor de informații israeliene optau adesea să participe la misiuni cu risc ridicat.

Capturarea s-a desfășurat fără probleme. O echipă de israelieni înarmați l-a înconjurat pe Ibor și l-a silit să meargă la o locuință conspirativă închiriată de Mossad. Autoritățile franceze n-au observat nimic.

Trădătorul a fost interogat și a recunoscut că furase o sută de documente de la forțele aeriene – despre planurile războiului electronic și interiorul bazei Ramat David din nord – și le oferise pentru bani Egiptului.

Se ordonase aducerea lui acasă pentru a fi judecat, așa încât Ibor a fost injectat cu un tranchilizant pentru a fi liniștit, apoi a fost închis într-o ladă de lemn. Pe un mic aeroport de lângă Paris aștepta un avion vechi al forțelor aeriene israeliene.

Lada a fost îmbarcată în avion. Doctorul anestezist Yonah Elian, un voluntar de încredere dintr-un spital israelian, i-a administrat captivului o altă injecție pentru a-l menține adormit.

Injecția aceea s-a dovedit a fi o supradoză fatală din cauza curenților de aer rece care pătrundeau prin fuzelaj. În timpul zborului,

Ibor a încetat să mai respire și eforturile de a-l readuce la viață au eșuat. Prizonierul murise. Când a aterizat pe aerodromul Sde Dov din Tel Aviv, echipa de captură israeliană a fost îngrozită și n-a știut ce să facă.

Eitan, comandantul calm și experimentat, rămăsese în Europa pentru o altă operațiune. Așa cum și-a amintit el după mulți ani, subordonații lui au așteptat pe aeroport mai bine de două ore până ce Harel i-a surprins cu instrucțiuni noi: aruncați corpul în Mediterana.

A sosit alt echipaj de zbor și o altă echipă Shin Bet, iar avionul șubred a decolat din nou. Cadavrul lui Ibor a fost aruncat în apă de la mare înălțime.

Răpitorii și membrii primului echipaj au plecat acasă, epuizați „după atâtea nopți nedormite", potrivit lui Eitan, care a adăugat: „De ce au ascultat ordinul lui Isser? Pentru că dacă Isser îți spunea să faci ceva, te conformai fără să pui întrebări."

Serviciile de informații israeliene nu s-au sinchisit s-o anunțe pe soția lui Ibor. Oricum, bărbatul ei fugise cu o altă femeie.

În 2006, la mai bine de o jumătate de secol după dispariția tatălui său, Tziper a fost vizitat de doi agenți tineri – unul din Shin Bet și unul din Mossad – care i-au spus povestea care părea să fie, mai mult sau mai puțin, adevărată.

Elian, tânărul medic care-l ucisese din greșeală pe Israel/Ibor în 1954, a mai fost folosit de Mossad și de Shin Bet în cel puțin o escapadă peste hotare: capturarea în 1960 a criminalului de război nazist Adolf Eichmann care-și găsise refugiul în Argentina. Și atunci anestezistul i-a injectat prizonierului sedative, dar de data asta, aventura din America de Sud, care avea să-și găsească locul printre legendele marilor operațiuni ale serviciilor de informații, nu s-a soldat cu niciun accident. Rafi Eitan a participat și el la răpire.

Elian s-a sinucis în iunie 2011, prin autosufocare cu o pungă de plastic. Este posibil ca gestul să nu fi fost determinat de cariera sa necunoscută de colaborator asociat, dar, după moartea lui la vârsta de 88 de ani, secretele i-au fost dezvăluite. Mass-media israeliană a descoperit că anestezistul participase la misiunile Mossadului și că experiențele acelea îl tulburaseră.

„Tata a fost obsedat toată viața de tragedie", a declarat fiul său Danny Elian, de profesie tot medic, pentru postul de radio Kol Israel –

referindu-se la răpirea cu final nefast a spionului din armata israeliană al cărui nume era chiar Israel.

Moartea și aruncarea cadavrului s-au petrecut la nici şase ani după declararea independenței Israelului, când s-au sfârşit cele trei decenii de conducere britanică a Palestinei, şi totuşi cazul Ibor continuă să fie considerat unul dintre eşecurile cele mai neplăcute din analele serviciilor de informații israeliene.

„Noi n-am ucis, n-am torturat și n-am făcut nimic ilegal împotriva cetățenilor israelieni, fie ei evrei sau arabi", a declarat Manor după mulți ani.

Ce putea spune atunci despre moartea lui Avner Israel?

„Ah, a ridicat Manor din umeri, acela este un caz de care-mi este rușine. De atunci, agenții noștri operativi nu i-au lăsat să moară în mâinile lor nici chiar pe cei mai periculoși trădători israelieni, care meritau să fie pedepsiți."

* * *

Comunitatea agențiilor de informații israeliene s-a născut şi a înflorit dintr-un serviciu de spionaj numit Shai (un acronim pentru *Sherut Yediot*, „Serviciu de informații" în ebraică). Shai era ramura dedicată informațiilor din Haganah, cea mai mare organizație secretă a comunității evreiești din Palestina. Haganah și diversele ei unități, printre care forța paramilitară Palmach, au luptat atât împotriva arabilor palestinieni, cât și a britanicilor, până când cei din urmă au plecat pe 14 mai 1948.

Pe 30 iunie în același an, şase bărbați îmbrăcați în kaki au sosit la biroul Shai din Tel Aviv. Era un grup unic, aflat într-o situație unică. În toiul primului lor război – deoarece țările arabe vecine invadaseră statul Israel nou-înființat –, ei se străduiau să găsească modalități de a satisface cerințele de securitate și apărare a țării, construind în același timp o democrație durabilă. Bărbații care s-au adunat în ziua aceea memorabil de fierbinte și de umedă au fost părinții întemeietori ai agențiilor secrete care aveau să devină comunitatea de informații israeliană.

Aveau o experiență vastă în operațiuni sub acoperire: spionaj, contrabandă și culegere de informații prin toate mijloacele, oricât de nemiloase – fiind vârful de lance al luptei pentru independența

sionistă. Unii activaseră în cadrul forţelor britanice în Europa şi Africa de Nord pentru înfrângerea nazismului.

Dar când s-a ajuns la democraţie, ei au rămas doar observatori, niciodată participanţi devotaţi. Îi văzuseră pe britanici în acţiune, atât ca agenţi de informaţii care luptau împotriva mişcărilor clandestine evreieşti din Palestina, cât şi ca politicieni ai „Mamei Democraţiei" din Londra. Şi le plăcuseră ambele ipostaze.

Problema lor însă era că nu exista o reţetă rapidă de a apăra o naţiune aflată în război fără a-i călca în picioare valorile democratice, mai ales în Orientul Mijlociu, unde ideile occidentale nu aveau un electorat natural.

Comandantul serviciului Shai, Isser Be'eri, şi-a dres glasul pentru a obţine atenţia celorlalţi.

– Tocmai am sosit de la o întâlnire cu *ha-Zaken* – „Bătrânul", a spus el, referindu-se la David Ben-Gurion, charismaticul prim-ministru al Israelului, care conducea şi operaţiunile de război în calitate de ministru al apărării.

Agenţii Shai şi-au îndreptat în mod reflex ţinuta, aşteptându-se la un anunţ din partea oracolului cu păr alb al Israelului. La 62 de ani, Ben-Gurion era cel mai vârstnic politician al statului şi lumina sa călăuzitoare.

Ben-Gurion îi spusese şefului Shai că apărarea Israelului va trebui să includă şi culegerea de informaţii. Nu doar informaţii bune, ci *excelente*.

Shai, ramura de spionaj a organizaţiei Haganah, avea să se autodigere, înghiţind şi alte grupări secrete sioniste care existaseră înainte de înfiinţarea Israelului, producând o comunitate formată din mai multe agenţii. Iniţial, toate urmau să poarte denumiri care începeau cu *Shin Mem* – iniţialele ebraice pentru *Sherut Modi'in* („Serviciu de Informaţii") –, urmate de o singură cifră, în stilul MI5 şi MI6 britanice. Oficializarea unei structuri noi pentru comunitatea de informaţii avea să dureze opt luni.

Pe 8 februarie 1949, chiar înainte de primele alegeri generale pentru Knesset – parlamentul israelian – şi de semnarea de armistiţii cu naţiunile arabe, Ben-Gurion şi-a convocat principalii consilieri şi a anunţat oficial noua diviziune a muncii pentru agenţiile de securitate. Funcţiile militare şi civile aveau să fie separate, iar comunitatea trebuia

să fie adecvată pentru un stat modern care câștigase războiul de independență. Ben-Gurion stabilise următoarea diviziune a muncii:

Serviciul militar de informații: În iunie 1948, Be'eri anunțase că va conduce agenția dominantă în noua comunitate, numită pe atunci Departamentul de Informații al armatei. Acestui serviciu, cunoscut ulterior ca Aman, acronimul pentru *Agaf ha-Modi'in*, sau „Aripa de informații", i s-au atribuit o mulțime de sarcini, printre care culegerea de informații despre armatele arabe, cenzurarea ziarelor și a posturilor de radio israeliene, menținerea securității în cadrul armatei și contraspionajul.

Un serviciu secret intern: Harel, un veteran al serviciului Shai, urma să fie directorul agenției Shabak – acronim pentru *Sherut ha-Bitachon ha-Klali*, „Serviciul General de Securitate". Ulterior, antetul său în engleză avea să fie „Agenția de Securitate a Israelului", dar a fost cunoscut în toată lumea după primele două inițiale în ebraică: Shin Bet.

Numele real al lui Harel fusese Isser Halperin. Născut în Rusia în 1912, el sosise în Palestina în 1930 și se oferise cu entuziasm ca voluntar pentru a lupta în clandestinitate. Specialitatea lui în Shai fusese filajul evreilor de extremă dreaptă care respinseseră autoritatea lui Ben-Gurion și Haganah. Funcția de șef al agenției Shin Bet i se potrivea, deoarece considera că inamicii dintre granițele Israelului erau la fel de periculoși ca și cei din afara lor.

Agenției i s-au repartizat inițial sarcini extinse, care includeau prinderea spionilor străini și spionarea cetățenilor israelieni consi - derați dubioși – în principal, minoritatea arabă. Pentru scurt timp, Shin Bet a răspuns și de conducerea penitenciarelor și de securitatea tuturor clădirilor guvernamentale, accentul punându-se pe labora - toarele științifice și pe fabricile de armament.

După câțiva ani, această ultimă responsabilitate a fost transferată unei unități de securitate din cadrul Ministerului Apărării. Existența acesteia n-a fost dezvăluită timp de peste trei decenii, când a ieșit la lumină sub numele de Lakam, un acronim pentru *Lishka le-Kishrei Mada*, „Biroul de Legături pentru Probleme Științifice". Condus de Eitan la mijlocul anilor 1980, Lakam a fost serviciul care s-a

ocupat de Pollard şi a cauzat tensiuni extreme între Israel şi aliatul său vital, SUA.

Un serviciu de informaţii externe: Spionajul în exteriorul graniţelor Israelului avea să fie controlat de Departamentul Politic al Ministerului de Externe. După doi ani, în 1951, acesta se va transforma în Mossad, sub conducerea lui Reuven Shiloah, un individ secretos din fire, care a stabilit priorităţile ce au devenit caracteristicile durabile ale serviciilor de informaţii israeliene. Shiloah a decretat că Mossadul va trebui să infiltreze agenţi în ţări arabe şi că agenţiile israeliene aveau datoria de a sluji ca protectori evreieşti-sionişti ai cetăţenilor lor din toată lumea. Shiloah a insistat, de asemenea, asupra dezvoltării tehnologiilor moderne, ţinând pasul cu cele mai recente metode de spionaj prin menţinerea legăturilor cu servicii prietenoase din Europa şi Statele Unite.

Un serviciu pentru imigrări clandestine: *Ha-Mossad le-Aliyah Bet*, „Institutul pentru Aliyah B", avea să-şi continue rolul din perioada anterioară câştigării independenţei Israelului. Deşi denumirea sa conţinea cuvântul „Mossad", institutul n-a făcut parte din celebra agenţie de spionaj străin.

La începutul anilor 1950, Aliyah B a fost desfiinţat printr-un proces litigios în urma căruia funcţiile sale au fost redistribuite; unele au fost preluate de unitatea Bitzur, în cadrul noului Mossad, iar altele de noua agenţie Nativ (*A se vedea* Capitolul 13.)

* * *

În primii săi ani de existenţă, embrionul serviciilor de informaţii a fost stângaci. Atunci a avut loc şi singura ucidere deliberată a unui suspect israelian, chiar în ziua când a fost trasat cadrul general al acestei comunităţi: 30 iunie 1948.

În urma ordinelor lui Be'eri, şeful serviciului militar de informaţii, căpitanul Meir Toubiansky a fost acuzat de spionaj în favoarea britanicilor şi iordanienilor. Fără să beneficieze de serviciile unui avocat sau de o atenţie reală acordată tăgăduirilor sale, Toubiansky a fost condamnat la moarte şi împuşcat de un pluton de execuţie. Acuzatori, judecători şi executanţi au fost trei agenţi de informaţii.

Abia după câțiva ani Ben-Gurion avea să recunoască nedreptatea, să reabiliteze reputația lui Toubiansky și să-i despăgubească familia.

Actele inepte majore din această perioadă de început au inclus şi un episod absurd în care spionii Israelului au intrat în grevă. Declanşând aşa-numita Revoltă a Spionilor, angajații Departamentului Politic al Ministerului de Externe au refuzat să fie transferați în noul Mossad al lui Reuven Shiloah.

Beneficiind de susținerea totală a prim-ministrului, Shiloah a răspuns prin reorganizarea culegerii de informații, excluzând profesioniștii din Ministerul de Externe. Misiunile speciale au devenit unica activitate a Amanului, care a înființat rapid o unitate militară secretă pentru a infiltra agenți în țări arabe.

În mai puțin de doi ani a devenit însă clar că, deși sclipitor, Shiloah nu era făcut pentru funcțiile administrative. În septembrie 1952 a fost înlocuit de Harel, care păruse destul de activ în securitatea internă.

Etica muncii și corectitudinea sa îl impresionaseră pe prim-ministru, care a considerat că găsise omul potrivit pentru o sarcină încă neînțeleasă pe deplin. Deoarece răspundea atât de Shin Bet, pe plan intern, cât și de Mossad, în afara granițelor țării, Harel a devenit șeful suprem al serviciilor de informații israeliene.

El a purtat un titlu unic: *Memuneh*, „Conducătorul" comunității serviciilor de informații. Deși Amos Manor a devenit șeful de drept al serviciului Shin Bet, el se înclina înaintea statutului superior al lui Harel.

Memunehul a manifestat o loialitate fără limite și a acceptat să întreprindă aproape orice fel de misiune pentru guvern. Astfel, la cererea lui Ben-Gurion, a utilizat serviciile de informații ca instrumente politice pentru partidul Mapai aflat la conducere. Deși credeau în democrație, părinții întemeietori ai Israelului aveau obiceiul de nezdruncinat de a-și identifica propriile interese politice cu cele ale statului.

Națiunea abia își începea lungul marș prin care se îndepărta de obiceiurile clandestine ale unei mișcări evreiești subversive ce luptase pentru independență. Pentru vasta majoritate a israelienilor, partidul Mapai era practic sinonim cu statul, controlând majoritatea institu-

țiilor acestuia: fabrici, sindicate, ierarhia militară și comunitatea serviciilor de informații.

Harel era încântat să slujească partidul conducător, dar unii dintre agenții lui șovăiau să execute instrucțiuni aparent stranii. Într-o zi se luptau cu contrabandiștii de pe piața neagră, în alta încercau să localizeze și să aresteze persoane subversive, pentru ca după aceea să se alăture agenților din serviciul militar de informații Aman și să deschidă mii de scrisori sosite din străinătate în speranța de a intercepta contrabanda cu valută.

În căutarea subversiunii, Ben-Gurion și Mapai au recurs la o abordare simplă bazată pe convingerea „cine nu e cu noi este împotriva noastră". Pornind de la acest concept, Harel le-a ordonat agenților Shin Bet să se infiltreze în celelalte partide politice din Israel. Mulți dintre ei n-au vrut să facă nici asta.

Harel a avut un comportament potrivit mai degrabă unei poliții secrete în stil sovietic decât unui serviciu de informații profesionist dintr-un stat democrat. A spionat partidele de extremă dreaptă și pe habotnicii religioși și a amplasat microfoane în birourile liderilor unui partid de extremă stângă. El considera că dezacordurile politice – uneori înfocate – erau subversive și periculoase pentru stat.

* * *

Manor – care trăia în Israel de numai câțiva ani și vorbea ebraică cu accent maghiar – s-a adaptat mai bine valorilor unei țări libere. El le-a ordonat agenților Shin Bet să înceteze spionarea partidelor politice și a distrus arhiva plină de bârfe și de informații despre oponenții lui Ben-Gurion.

Deși a durat o vreme, Harel a continuat să sporească profesionalismul în cadrul serviciului Shin Bet. Agenția a devenit expertă în detectarea trădărilor comise de israelieni și a spionilor străini infiltrați în societatea Israelului.

Cea mai importantă mişcare a lui Harel a fost efectul neașteptat al spionajului israelian în cea mai mare dintre țările arabe vecine: Egiptul. Acțiunile Amanului nu erau nici pe departe glorioase și nu izbuteau să destabilizeze țara piramidelor.

În vara anului 1954, Unitatea 131, specializată în sabotaje, una dintre secțiile cele mai secrete ale serviciului militar de informații, a

declanșat în Egipt o serie de misiuni pe care israelienii aveau să le numească ulterior *Esek Bish*: „Afacerea putredă".

Acestea încercau să creeze o disensiune între Statele Unite, Marea Britanie și Franța, pe de o parte, și Egiptul condus de charismaticul preşedinte Gamal Abdel Nasser, pe de altă parte. Israelul a decis să recurgă la atentate cu bombe în tot Egiptul, astfel încât țara să pară un partener instabil și nesigur pentru Occident. Se spera că Marea Britanie avea să-și regândească decizia de retragere a trupelor din zona Canalului Suez.

Unitatea 131 a racolat studenți evrei egipteni idealiști, care doreau să ajute Israelul și sperau să locuiască acolo într-o bună zi, și i-a pregătit să utilizeze bombe artizanale pentru atentatele săvârșite împotriva instituțiilor americane și britanice din Egipt. Amanul a numit-o Operațiunea Susannah. Tinerii egipteni erau însă nepricepuți și s-au prăbușit ca piesele de domino, fiind arestați unul după altul. Israelul nu și-a asumat responsabilitatea. Doi studenți au fost spânzurați și câțiva au primit condamnări la închisoare pe termen lung.

Abil în depistarea infidelităților, Harel a suspectat că rețeaua fusese trădată de Avri El-Ad, ofițerul de caz din Aman. Ascultându-şi instinctul, el a aflat că El-Ad se ascundea în Germania. Echipa operativă comună Mossad-Shin Bet a intrat în acțiune, s-a deplasat la fața locului și l-a ademenit pe El-Ad înapoi în Israel.

El-Ad a refuzat să admită că-i trădase pe evreii egipteni și, în -tr-adevăr, n-a existat nicio dovadă în privința aceasta. Un tribunal israelian care a cerut discreție totală l-a acuzat de contacte neautorizate cu serviciile secrete egiptene și l-a condamnat la 10 ani de închisoare.

Un alt spion important prins de Harel a fost Ze'ev Avni, care sosise din Elveția în timpul Războiului de Independență din 1948 și izbutise să se angajeze cu o ușurință incredibilă în Ministerul de Externe.

La mijlocul anilor 1950, Avni a fost trimis la ambasada israeliană din Belgrad, Iugoslavia, unde a cauzat prejudicii severe securității naționale strângând toate codurile utilizate de Ministerul de Externe și transmițându-le KGB-ului.

Cei care-l angajaseră nu știuseră că Avni era un agent instruit de KGB, care-și servea stăpânii de la Moscova deoarece credea cu

convingere în fraternitatea comunistă din lumea întreagă. Și Mossadul fusese ignorant în această privință, ba chiar se folosise ocazional de Avni pentru a racola iugoslavi și străini din Belgrad, care să spioneze pentru Israel. Avni a început după aceea să insiste pe lângă șefii Mossadului să-l transfere din Ministerul de Externe pentru a activa numai în spionaj.

Harel, care examina constant listele de personal făcând uz de finul său instinct de contraspion, a descoperit motive pentru a se îndoi de Avni și de entuziasmul său pentru orele lucrate peste program.

Desigur, modul cel mai bun de a-l aduce pe Avni la Tel Aviv era de a pretinde că-i oferă un post în Mossad. În aprilie 1956, fără să știe că fusese deconspirat, Avni a revenit acasă și a fost arestat de Shin Bet. Inițial, comunistul devotat a refuzat să coopereze. Shin Bet nu avea nicio dovadă împotriva lui, așa că-i trebuia o mărturisire.

În disperare de cauză, Manor i-a arătat suspectului articole despre un discurs secret al conducătorului sovietic Nikita Hrușciov. Avni nu știa că textul original fusese obținut cu numai câteva zile în urmă de oamenii lui Manor din Europa de Est – un act de spionaj care încântase CIA. (*A se vedea* Capitolul 4.) Discursul dezvăluia multe dintre ororile dictaturii lui Iosif Stalin, îndeajuns ca să-i tulbure până și pe cei mai înverșunați marxiști.

Într-adevăr, discursul lui Hrușciov l-a făcut pe Avni să cedeze, iar anchetatorii din Shin Bet au fost surprinși de lepădarea sa bruscă de comunismul sovietic. Avni a mărturisit totul despre cariera lui secretă de agent KGB și a destăinuit numele ofițerilor lui de caz – o „informare" pe care israelienii au găsit-o foarte utilă. Harel cunoștea acum modul în care rușii încercau să infiltreze spioni în statul evreiesc.

Avni a fost atât de cooperant, încât, după ce a primit condamnarea la 15 ani de închisoare, a fost *el însuși* infiltrat în celulele altor indivizi suspectați de trădare, lucrând ca informator pentru Shin Bet.

* * *

În mod clar, Harel avea de-a face cu oameni foarte neobișnuiți, atât ca prieteni, cât și ca dușmani. El s-a străduit să le inspire subordonaților mândria de a face parte dintr-o fraternitate exclusivistă. „Sunteți ca niște animale rare dintr-o rezervație naturală", obișnuia el să le spună.

Aceste laude bizare îi încântau. Oricum, nu făceau spionaj pentru bani. Salariile plătite angajaților din Shin Bet și Mossad erau similare celor ale funcționarilor civili obișnuiți din Israel – adică mici comparativ cu standardele occidentale –, dar sumele se dublau pentru agenții aflați în misiuni peste hotare. Munca era solicitantă și periculoasă, iar programul interminabil. Harel avea măcar grijă ca agenții lui să se considere o specie protejată.

Agenții mai știau şi că deplasările în străinătate, pe atunci un lux rar pentru israelieni, se numărau printre beneficiile suplimentare ale activității lor. Și cei care activau în divizia de susținere, care nu acționau de obicei pe teren, se puteau bucura de beneficiul respectiv, astfel că, la răstimpuri, tehnicienii, mecanicii și secretarele plecau peste hotare în misiuni care nu necesitau abilități specifice, jucând de exemplu rolul de curieri sau de bodyguarzi.

În schimb, Harel cerea loialitate totală și devotament absolut față de misiunile primite. Prin exemplu personal, el a impus regula „muncă, nu risipă". În loc să se cazeze în hoteluri scumpe ori să mănânce în restaurante elegante, alegea alternative mai ieftine și mai cumpătate chiar și în călătoriile frecvente în Europa, Statele Unite și America de Sud.

Păcatul cel mai teribil era minciuna. „Ne pregătesc să mințim, să furăm și să concepem planuri împotriva inamicilor", a explicat un agent operativ din Mossad, „dar nu putem îngădui ca toate acestea să ne corupă. Datoria ne impune să avem grijă ca standardele noastre morale să rămână ridicate."

Capitolul III

ALIANȚA STRATEGICĂ

– Suntem foarte interesați de un acord de cooperare cu voi, i s-a adresat David Ben-Gurion directorului de la Central Intelligence Agency.

Era luna mai a anului 1951 și cei doi discutau în vechiul sediu CIA de lângă Memorialul Lincoln din Washington, DC. Prim-ministrul israelian se afla în Statele Unite într-o vizită neoficială, prima după ce Israelul învinsese în Războiul de Independență.

Ben-Gurion contribuia la strângerea de fonduri pentru țara sa, promovând personal cele dintâi vânzări în Statele Unite de Obligațiuni emise de Israel. El a utilizat vizita respectivă și în scopuri strategice.

„Bătrânul" s-a întâlnit cu președintele Harry Truman, după care a participat la un prânz secret cu directorul CIA, generalul Walter Bedell Smith, și cu adjunctul acestuia, Allen Dulles. Chiar înainte ca Ben-Gurion să fi părăsit Israelul, Reuven Shiloah, pe atunci directorul Mossadului, sugerase ca prim-ministrul să propună cooperarea între cele două state la nivelul serviciilor de informații.

Procesul care a început prin călătoria în capitala americană avea să ducă finalmente la o legătură inextricabilă între Statele Unite și Israel, manifestată printr-o lungă serie de misiuni comune, situații periculoase și opțiuni politice, care s-a extins până la problemele actuale. Inamicii Statelor Unite și ai Israelului aveau să ajungă să considere că cele două națiuni, una uriașă și alta mică, formează o singură entitate. La rândul lor, acestea aveau să lupte adesea împreună.

La începutul anilor 1950, o astfel de idee părea foarte improbabilă. Condus de partide de stânga, Israelul era considerat un stat socialist. Kibbutzul, o gospodărie colectivă unică, ce prețuia principiul partajării bunurilor între membrii săi potrivit nevoilor acestora, era privit ca întruparea unui vis marxist. Uniunea Sovietică și statele comuniste marionete se număraseră printre primii prieteni ai Israelului.

În plus, anumite acțiuni israeliene declanșaseră o alertă la Washington. Agenții noului stat nu țineau cont de legile SUA și încercau să racoleze diplomați arabi pe pământ american, ceea ce nu era pe placul FBI-ului.

Șeful agenților de racolare era Elyashiv Ben-Horin, care lucra la ambasada israeliană din Washington ca agent de informații pentru Departamentul Politic al Ministerului de Externe. Una dintre țintele sale era atașatul militar al Iordaniei, dar acesta a informat FBI-ul. După ce a scos pistolul într-un restaurant, Ben-Horin a fost expulzat din Statele Unite în 1950. Incidentul n-a fost anunțat în presă.

Și atașatului militar israelian – colonelul Chaim Herzog, care avea să fie ulterior directorul Amanului și președintele Israelului – i-a fost redusă șederea la Washington, fiind bănuit că furase tehnologie militară.

* * *

Shiloah dorea să schimbe acel mediu periculos și l-a îndemnat pe Ben-Gurion să abandoneze orientarea prosovietică a Israelului și să stabilească mai degrabă legături strânse cu SUA. Țelul final al șefului Mossadului era negocierea unui tratat de apărare cu Washingtonul și intrarea în NATO. Ca prim pas, el a sugerat contacte secrete între CIA și Mossad.

Ben-Gurion și membri de vază ai guvernului n-au acordat propunerii lui Shiloah șanse prea mari de a fi acceptată, totuși au considerat că merita încercat. Prim-ministrul a fost surprins când Bedell Smith și Dulles au subscris încântați la idee.

Nu era prima întâlnire dintre generalul american și „Bătrân". Ei se cunoscuseră imediat după al Doilea Război Mondial, când Ben-Gurion vizitase supraviețuitorii Holocaustului din lagărele de deportați din Germania. Bedell Smith, pe atunci ofițer în Comandamentul Aliaților, îl însoțise pe liderul sionist în călătoria sa.

Exterminarea a șase milioane de evrei în Holocaust – și cele câteva sute de mii de refugiați supraviețuitori – lăsaseră o impresie de neșters asupra multor soldați americani care luptaseră în Europa. În ce-l privește, Israelul era perfect conștient de modalitatea de a profita de pe urma Holocaustului atunci când părea necesară manipularea emoțională. Simpatia și vinovăția resimțite de unii conducători occidentali puteau fi utile atunci când statul evreiesc solicita ajutoare politice și militare.

Diplomații israelieni au accentuat în mod repetat necesitatea ca țara lor să fie puternică, pentru ca Holocaustul să nu se mai repete. Cuplarea acelei istorii tragice cu solicitările de ajutoare militare sau de altă natură se situa la limita exploatării teribilelor crime de război, orori rămase

unice în istoria omenirii, dar a avut succes. Printre cei convinși s-au numărat Bedell Smith și Dulles. La Washington, Ben-Gurion s-a înțeles cu șefii CIA să înceapă convorbiri imediate în privința cooperării.

Serviciile de informații americane nu păruseră interesate de nașterea statului Israel. Fost jucător de baseball – în principal la echipa White Sox din Chicago –, evreul Moe Berg lucra în Biroul de Servicii Speciale, un precursor al CIA, și a sugerat să fie trimis în Israel pentru a lansa activități de spionaj, dar și ca ofițer de legătură, susținând că identitatea sa religioasă îi va ușura câștigarea încrederii israelienilor. Șefii lui au respins însă ideea. Berg s-a simțit totuși foarte legat de Israel și a cerut ca după moartea sa (a decedat în 1972) cenușa să-i fie împrăștiată pe muntele Scopus din Ierusalim.

Chiar și fără Berg, convorbirile cu CIA inițiate de Ben-Gurion au dat roade în iunie 1951. Shiloah a fost trimis la Washington ca să pună la punct detaliile finale ale unei înțelegeri secrete și a purtat discuții prelungite cu Bedell Smith, Dulles, dar mai ales cu James Jesus Angleton.

Angleton era un cadru de conducere din CIA, excentric, dar promițător, un creștin influențat profund de Holocaust care urmărea cu insistență orice subiect ce i se părea interesant. Deși sarcinile lui țineau în principal de contraspionaj – prinderea spionilor străini care acționau în Statele Unite –, era fascinat de Israel.

Imediat după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, când se ocupase cu urmărirea rețelelor de spioni fasciști și racolarea de informatori în Europa, Angleton descoperise că cele mai bune surse de informații erau agenții Aliyah B din Italia, foarte activi în ceea ce privește aducerea clandestină de evrei în țara numită pe atunci Palestina. Unul dintre acești agenți își amintește: „Jim vedea în Israel un adevărat aliat într-un moment în care credința într-o misiune devenise un concept rar."

Evident că Angleton a fost încântat atunci când CIA și Shiloah au ajuns la acordul de cooperare din 1951, care a pus bazele schimbului de informații strategice între CIA și Mossad și le-a obligat la reciprocitate în chestiuni de interes mutual. Israelul și Statele Unite s-au angajat să nu se spioneze între ele și să facă schimb de ofițeri de legătură care urmau să-și desfășoare activitatea în ambasadele din Washington, respectiv Tel Aviv.

Pentru a conferi substanță acordului, mai aveau de depășit un obstacol major. Angleton fusese promovat în postul de șef al

contraspionajului CIA și se opunea cu îndârjire comunismului. În ciuda admirației lui față de tânărul stat evreiesc, el aprecia că Israelul – cu valorile sale socialiste și legăturile cu blocul sovietic – putea fi un important factor de risc.

Angleton era îngrijorat că emigrarea evreilor din Europa de Est le putea permite spionilor sovietici să folosească Israelul ca rampă de lansare pentru Occident.

„Amestecul de rase europene din Palestina oferă o oportunitate unică pentru infiltrarea sovieticilor într-o zonă foarte importantă din punct de vedere strategic", declara un memorandum al Departamentului de Stat. Americanii bănuiau că rușii se infiltrau în armata israeliană.

Din cauza originii sale est-europene și a ascensiunii meteorice după sosirea în Israel, Amos Manor, directorul agenției Shin Bet, se potrivea imaginii înspăimântătoare zugrăvite de americanii suspicioși. FBI-ul credea că era foarte posibil să fie un agent sovietic infiltrat și a încercat să-l oprească să viziteze oficial Statele Unite.

Oficialitățile israeliene au încercat să le potolească temerile, atrăgând atenția că Shin Bet examina deja cu foarte multă atenție toți evreii nou-sosiți de dincolo de Cortina de Fier.

În cele din urmă, Angleton și CIA au fost convinși de afirmația cu iz biblic a Israelului că „din amar poate să iasă dulcele": nu trebuiau să se teamă de noii imigranți, ci să-i folosească. La urma urmelor, acei evrei făceau parte din toate păturile sociale ale Uniunii Sovietice și dețineau cunoștințe vaste din domeniile militar, științific, economic și politic. Israelul îi chestiona amănunțit și a început să transmită informațiile şi Statelor Unite.

Cine urma să se ocupe de cooperarea cu americanii? Întrucât erau implicați în mare măsură imigranții care soseau din Europa de Est, Ben-Gurion l-a ales pentru această sarcină pe Manor, șeful serviciului Shin Bet.

Isser Harel s-a opus cu vehemență acestei decizii, sugerând în continuare că serviciile de informații israeliene n-ar trebui să coopereze cu americanii. El a afirmat că americanii doreau transferul unilateral al tuturor datelor culese de israelieni, fără un schimb bilateral autentic. Mai mult chiar, Harel suspecta că CIA ar putea organiza o lovitură de stat în Israel, similară celei pe care o întreprinsese în 1953 în Guatemala.

Ca de obicei, Shiloah a fost de altă părere. Chiar și după ce părăsise Mossadul și se afla în refacere după un accident de mașină, el rămăsese consilierul special al lui Ben-Gurion în probleme de strategie internațională și regională. Shiloah l-a convins pe prim-ministru că, pentru o mai largă alianță politică cu Statele Unite, merita să plătească un preț și să le transmită informații americanilor până când le câștiga încrederea.

CIA, care, în mod evident, îi considera pe israelieni niște parteneri de rang inferior, era foarte exigentă. Manor declara: „Mi-au spus că trebuia să colectez informații despre blocul sovietic și să le transmit lor. N-am știut exact ce să fac, apoi m-am gândit să le dau materialele pe care le strânsesem cu un an în urmă despre eforturile blocului răsăritean de a se folosi de Israel pentru a evita un embargou comercial american. Le-am editat, am șters din ele ce trebuia șters și i-am anunțat să nu ne ceară niciodată să identificăm sursele."

Deși erau tratați ca inferiori, israelienii îi trimiteau CIA-ului așa-zise „materiale fierbinți"… deși, în realitate, nu erau decât resturi ușor încălzite. Americanii s-au dovedit „foarte entuziaști" de cele primite, își amintește Manor, „și ne-au cerut să strângem tot mai multe materiale".

„Uneori nu înțelegeam de ce aveau nevoie de noi, continuă el. Au cerut bani românești, cărți de telefoane, hărți ale orașelor, ba chiar și prețul pâinii în țările estice."

Manor și echipa lui de legătură erau însă ferm hotărâți să nu le comunice niciodată numele surselor israeliene.

* * *

CIA nu știa însă cât de ușor obțineau israelienii informațiile. Ei organizau „interogarea prietenoasă" a noilor imigranți, fără a trebui să deruleze operațiuni sub acoperire costisitoare sau să infiltreze agenți în spatele liniilor inamice.

Pare ușor, dar programul – purtând numele de cod Operațiunea Balsam – a pus Israelul în poziția unui bucătar care servea pe loc toate felurile comandate de CIA. În plus, operațiunea era compartimentată. Alte segmente ale comunității serviciilor de informații israeliene nu știau de existența programului.

În aprilie 1952, Angleton a sosit în Israel pentru a-i cunoaște pe cei care alimentau CIA cu atâtea informații.

„L-am întâmpinat la aeroport împreună cu Reuven Shiloah, spunea Manor după o jumătate de secol. Jim a tras la hotelul Sharon din Herzliya, care pe atunci era singurul de cinci stele, dar şi-a petrecut majoritatea timpului în micul meu apartament de două camere de pe strada Pinsker din Tel Aviv. Din cele şapte zile, a stat patru cu mine. Sosea la ora 23 şi rămânea până la ora 4 dimineaţa, când îl duceam cu maşina înapoi la hotel. Nevastă-mea se afla în camera alăturată şi, din când în când, ne aducea cafele. El venea cu o sticlă de whisky din care bea întruna, dar nu s-a îmbătat niciodată. N-am înţeles cum de putea să bea atât de mult fără să se îmbete. Eu nu beam deloc şi, în cele din urmă, Jim s-a obişnuit cu asta."

Angleton părea dedicat examinării tuturor detaliilor, inclusiv suspiciunile lui faţă de Manor.

„În cele din urmă, după vreo treizeci de ani, mi-a spus de ce venise de fapt în Israel, povestea Manor. Fusese îngrozit auzind că eu, un imigrant recent sosit din România, conduceam Operaţiunea Balsam. Venise de fapt ca să mă examineze. Acela era motivul pentru care el, şeful contraspionajului, răspundea de legătura cu Israelul. Ne suspectau. La sfârşitul vizitei, am simţit totuşi că-şi formase o impresie pozitivă, iar lui Shiloah i-a spus că era încântat de faptul că eu conduceam operaţiunea."

Manor l-a întrebat pe Angleton dacă nu putea aranja un stagiu de pregătire pentru agenţii de contraspionaj israelieni, iar americanul a acceptat. Şase bărbaţi din Shin Bet au plecat la Washington în octombrie 1952, dar nu le-a plăcut cursul şi s-au plâns că totul nu era decât „teorie".

Nemulţumirea unor tineri israelieni care nu mai fuseseră niciodată în SUA şi care căpătaseră şansa de a călători şi, în acelaşi timp, de a intra în contact cu puternica CIA poate părea absurdă, iar Manor şi-a amintit că a trebuit să-i potolească:

„Jim mi-a trimis două bilete de avion pentru mine şi soţia mea, aşa că am venit la Washington şi i-am liniştit pe băieţi. Jim a încercat să-mi asigure o şedere plăcută. M-am întâlnit de câteva ori cu el la hotelul meu. Mi-a arătat şi un aparat nou numit detector de minciuni. L-am rugat să-l lase pe unul dintre studenţi, Zvi Aharoni, să participe la cursul despre folosirea acestui aparat."

Aharoni s-a întâlnit cu inventatorul aparatului la Chicago şi a revenit cu un cadou din partea lui Angleton: primul poligraf din Israel.

Peste un deceniu, Aharoni avea să facă parte din echipa care l-a capturat în Argentina pe criminalul de război nazist Adolf Eichmann.

Lipsit de ultimele tehnologii, Manor i-a cerut Unchiului Sam – mai precis, Unchiului Jim – și alte cadouri.

„Așa am căpătat microfoane, echipamente de interceptare pentru telefoane și aparate foto", își amintește Manor.

La vremea aceea, relația încă nu devenise una de încredere reciprocă totală. Serviciile de informații israeliene nu cereau de la CIA informații brute, neprelucrate, deși Mossadului i-ar fi fost de folos. Manor spunea: „Ne temeam că, în contrapartidă, ei ne vor cere informații despre lumea arabă."

Aceasta a devenit o trăsătură specifică a spionajului israelian pentru mulți ani: șovăiala de a împărtăși diverse materiale cu partenerii, chiar și cu aliații aparent apropiați. Israelienii considerau că dețineau cele mai bune informații din lume și aveau îndoieli legate de locurile unde ar fi putut ajunge acestea dacă le-ar fi împărtășit și altora. La urma urmelor, SUA aveau legături și cu serviciile de securitate arabe, pe care încercau să le încurajeze prin favoruri.

CIA și alte agenții de informații americane își dădeau limpede seama că Israelul nu oferea atât cât ar fi putut, iar această mentalitate a părut să se schimbe abia după o jumătate de secol – după ce atentatele de la 11 septembrie au acutizat sentimentul că toți se găseau în aceeași barcă. Agenții Mossadului apreciau însă că ei împărtășeau „aproape totul", așa cum s-a exprimat unul dintre ei, „dacă nu ne punea în pericol sursele sau vreo operațiune aflată în desfășurare".

* * *

În 1954, Angleton le-a cerut israelienilor să intensifice nivelul cooperării, nu doar să transmită crâmpeie aflate din conversațiile cu imigranții recent sosiți în țară. Americanul dorea ceva mult mai ambițios și a sugerat ca serviciile de informații israeliene să deschidă stații secrete în țările comuniste din Europa de Est.

„Am acceptat, dar cu ezitări considerabile, povestește Manor. Eu însumi am racolat și instruit mai mulți agenți și i-am trimis ca reprezentanți la Varșovia, Praga, Budapesta, București și Sofia. N-am acceptat totuși să trimit agenți la Moscova, deoarece mă temeam că acolo vor fi prinși."

Agenții au fost trimiși în calitate de diplomați și au acționat sub această acoperire în ambasadele Israelului.

„Instrucțiunile mele pentru ei, spune Manor, au fost următoarele: «Nu vă expuneți pericolelor, căutați conexiunile pe care le puteți stabili ca diplomați și încercați să-i determinați pe oameni să vă ofere informații politice.» Nici măcar nu visam la informații militare."

Dintr-un anumit punct de vedere, ei acționau ca înlocuitori pentru americani. Aceştia ştiau că agenții de informații din ambasadele SUA vor fi mai urmăriți decât israelienii. Situația a fost foarte convenabilă pentru SUA, dar a luat sfârşit după războiul din 1967, când țările comuniste au rupt legăturile cu statul evreiesc.

Conexiunea Manor-Angleton explică motivul pentru care Shin Bet – și nu experții în spionaj străin ai Mossadului, așa cum ar fi fost mai firesc – a reprezentat legătura oficială cu americanii și a trimis chiar agenți în străinătate. A fost o relație personală. Prim-ministrul Ben-Gurion, căruia nu-i păsa absolut deloc de titlurile birocratice, a văzut că Manor era omul care cultiva relația cu CIA.

Aveau să treacă mai bine de zece ani înainte ca Mossadul să-și afirme întâietatea în cadrul legăturilor de prietenie cu străinătatea. După 1963, Meir Amit, directorul serviciului, avea să ceară restructurarea comunității agențiilor de informații, inclusiv a titlurilor profesionale.

Nativ, cealaltă agenție care derula legături secrete cu comunitățile evreiești din statele membre ale blocului sovietic și aranja transportul evreilor în Israel, avea şi ea agenți sub acoperire diplomatică în ambasadele din Europa de Est. Nativ n-a evitat Uniunea Sovietică și, de altfel, nici nu putea s-o facă. Israelul considera că milioanele de evrei sovietici reprezentau un rezervor pentru evoluția viitoare a statului evreiesc. Sursele de imigrare din țările arabe secătuiseră, însă un număr uriaș de evrei avea să sosească până la urmă în Israel din Rusia, România și din alte foste state comuniste.

În anii 1950 și 1960, unii dintre reprezentanții agenției Nativ au fost arestați și expulzați de guvernele țărilor în care activau, în principal de regimul sovietic de la Moscova, pentru activități considerate ostile și nediplomatice.

În timp ce-şi consolida legăturile personale și profesionale cu Angleton, Manor continua să fie doar șeful departamentului de

contraspionaj din Shin Bet. Harel, care preluase Mossadul și era „Memuneh"-ul suprem, răspunzând de toată comunitatea serviciilor de informații, l-a convocat pe Manor și l-a surprins oferindu-i directoratul agenției Shin Bet pe la mijlocul anului 1952. Se părea că Memunehul nu era mulțumit de directorul de atunci, fostul lui adjunct, Isidore Roth, care-și schimbase numele în omonimul ebraic Izzy Dorot.

Dorot a trecut la Mossad și a lucrat cu Harel alți unsprezece ani, fiind mâna lui dreaptă în timpul misiunilor speciale, însă după retragerea din activitate a fost dat uitării vreme de patru decenii. N-a existat nicio mențiune a faptului că fusese al doilea director al serviciului Shin Bet. Rolul jucat de el a fost menționat din nou abia în secolul al XXI-lea, când Shin Bet a devenit mai deschis și a postat o scurtă istorie pe site-ul Web oficial.

Manor continua să se considere un imigrant nou-sosit și de aceea nu îndrăznise niciodată să spere că Ben-Gurion îl va numi la șefia unui serviciu de informații.

„Eram necunoscut și nu făceam parte din partidul Mapai aflat la putere, îşi amintea el. Am fost însă chemat la o întâlnire cu Ben-Gurion, care m-a chestionat timp de trei ore, apoi mi-a încredințat postul."

Având acum o echipă Harel-Manor care cârmuia o relație secretă cu serviciile de informații americane, israelienii s-au extins în mod conștient spre lumea occidentală pentru a dovedi că erau aliați valoroși. CIA și alte agenții occidentale le prețuiau contribuțiile strategice, dar menținеau rezerve față de capacitățile unei țări atât de mici. Statul evreiesc părea să nu-şi fi găsit deocamdată identitatea economică și politică. Era socialist sau capitalist?

Intrarea Israelului în eșalonul superior al comunității serviciilor de informații occidentale s-a petrecut printr-o lovitură dată direct în inima comunismului. Manor, Harel și băieții lor au izbutit s-o ia înaintea lui Angleton de la CIA, înaintea serviciului britanic MI6, al celui francez, SDECE, a celui vest-german, BND, și a tuturor celor care mişunau prin Europa de Est în căutarea unui discurs: un teanc de hârtii considerate la fel de prețioase ca aurul.

Capitolul IV

DIN VARȘOVIA CU DRAGOSTE

„Am acționat instinctiv”, a spus Victor Grayevsky, cel care a ridicat prestigiul serviciilor de informații israeliene la un nou nivel, aducându-i unul dintre succesele cele mai importante.

Episodul s-a petrecut în aprilie 1956, când, fără să știe, Grayevsky a cimentat prietenia dintre Amos Manor și James Angleton de la CIA, producându-le o mare plăcere atât lor, cât și guvernelor pe care le serveau.

Privind retrospectiv, reușita lui Grayevsky – o succesiune de coincidențe și de întâmplări norocoase din care își fac capital agențiile de spionaj – a lansat partea secretă a unei relații care a continuat să lege Statele Unite și Israelul în circumstanțe teribile, adesea neașteptate. Locul acestui om în istorie a demonstrat şi valoarea evreilor bine plasați, dintre care mulți au ajutat serviciile de informații israeliene.

„Știu acum că am fost tânăr și nesăbuit, a povestit după decenii Grayevsky, un pensionar de 80 de ani, în micul său apartament dintr-o suburbie din sudul Tel Avivului; nici lui nu-i venea să creadă ce făcuse. Dacă rușii și polonezii m-ar fi descoperit, acum n-am mai fi stat de vorbă. Nu știu dacă m-ar fi omorât, dar cu siguranță că aș fi stat mulți ani la închisoare.”

Grayevsky, pe numele său adevărat Victor Spielman, s-a născut în 1925 la Cracovia, un oraş cândva măreț, care a fost cetatea de scaun a regilor Poloniei. În adolescență, odată cu declanşarea celui de-al Doilea Război Mondial, a fugit împreună cu familia în Uniunea Sovietică. În 1946 a revenit în Polonia, a intrat în Partidul Comunist, a studiat jurnalismul la o universitate de stat, a lucrat pentru agenția națională de știri și a avut grijă să-și schimbe numele cu rezonanțe evreiești.

Victor Grayevsky a urcat treptele ierarhiei până la funcția de senior editor, răspunzând de departamentul care se ocupa de Uniunea Sovietică și de alte țări socialiste partenere.

„Era o poziție care mi-a deschis ușile către partid și guvern", își amintea el.

În 1949, părinții și sora lui au emigrat în Israel, beneficiind de eforturile coordonate de agenția secretă care ulterior avea să fie cunoscută sub numele de Nativ. Grayevsky a decis să rămână în Polonia.

În decembrie 1955 tatăl lui s-a îmbolnăvit grav și Grayevsky a vrut să-l viziteze în Israel. Pentru a obține viza de intrare, s-a întâlnit cu Yaakov Barmor, care, aparent, îndeplinea funcția de prim-secretar al ambasadei israeliene din Varșovia, dar în realitate era unul dintre agenții serviciului Shin Bet trimiși în străinătate de Manor.

„N-am știut că făcea parte din serviciul de informații, afirma Grayevsky. Crezusem că era un diplomat obișnuit."

Călătoria în Israel i-a zdruncinat concepția despre lume. Grayevsky a devenit sionist. Sigur că a păstrat secretul, însă după ce a revenit în Polonia a decis să se mute în Israel. Înainte de a-și ruina cariera prin completarea documentelor necesare emigrării, a continuat să lucreze și să socializeze.

La Varșovia nu ducea lipsă de prietene, iar una dintre ele avea un trecut evreiesc interesant. Lucia Baranowsky fugise din ghetoul din Lvov și se alăturase în timpul războiului partizanilor antinaziști. Pentru o comunistă, un asemenea trecut era respectabil și își făcuse relații printre oficialii de vază ai partidului. Soțul ei era unul dintre adjuncții prim-ministrului, iar Lucia lucra pentru secretarul general al Partidului Comunist, Edward Ochab – conducătorul Poloniei.

Lucia Baranowsky avea 35 de ani și un fiu, dar viața ei de familie era un eșec total. Locuia împreună cu soțul ei în același apartament, însă duceau vieți complet separate.

„Căsătoria ei nu era un succes și mi-a fost prietenă din toate punctele de vedere", povestea Grayevsky cu mândria unui bătrân.

La momentul relației lor el avea treizeci de ani.

În a doua săptămână din aprilie 1956, la patru luni după revenirea sa din Israel, trebuia să se întâlnească cu Lucia la o cafea. Ea era foarte ocupată, așa că Grayevsky a așteptat-o, învârtindu-se pe lângă biroul ei din sediul Comitetului Central.

„Toți mă cunoșteau și eram aproape ca un membru al familiei pentru paznici și funcționari. În timp ce vorbeam cu Lucia, am văzut

o broșură groasă, legată în roșu, cu titlul „Congresul al XX-lea al Partidului, cuvântarea tovarășului Hrușciov". Într-un colț se vedea specificația: „Strict secret".

Acela era unul dintre puținele exemplare trimise conducătorilor statelor din blocul răsăritean din ordinul Biroului Politic sovietic.

„Ca toată lumea, auzisem și eu zvonuri despre discurs, a continuat Grayevsky. Auzisem că SUA oferiseră un milion de dolari oricui l-ar fi putut obține. Mai știam și că toate serviciile de informații, toți diplomații și toți jurnaliștii din lume ar fi dorit să pună mâna pe el. De aceea, atunci când am văzut broșura roșie, i-am înțeles imediat importanța. Îmi stârnise curiozitatea în primul rând ca ziarist. I-am spus Luciei: «Îl iau și mă duc acasă pentru o oră sau două să-l citesc». «Bine, mi-a zis ea, dar eu plec la ora 16, așa că trebuie să te-ntorci până atunci ca să-l pun la loc în seif.»"

Astfel, Grayevsky a ajuns să țină în mână cel mai râvnit document din lume, care detalia crimele dictatorului sovietic Iosif Stalin și care tocmai îi fusese înmânat cu nepăsarea cu care îi dai cuiva o listă de cumpărături.

„Am strecurat broșura sub haină și am părăsit clădirea fără ca nimeni să bănuiască ceva sau să mă percheziționeze. La urma urmelor, mă cunoșteau toți. Când am ajuns acasă și am citit discursul, am fost șocat. Ce crime! Stalin fusese un asasin!"

Documentul conținea transcrierea unui discurs ținut de noul lider al Partidului Comunist Sovietic, Nikita Hrușciov, la Congresul Partidului care avusese loc la Moscova, unde demascase – pentru prima dată – realitățile celor trei decenii de conducere cu mână de fier a lui Stalin: arestările în masă, torturile și asasinarea deținuților politici, dispariițiile oamenilor în lagărele Gulagului, strămutarea unor etnii întregi, munca silită și proiectele agricole și industriale megalomane. Acestea erau atrocități secrete, soldate cu zeci de milioane de morți.

Discursul nu era numai o lecție de istorie, ci și un mesaj potrivit căruia noul lider de la Moscova avea de gând să pornească într-o direcție nouă.

Hrușciov ordonase traducerea și tipărirea unui număr limitat de exemplare care urmau să fie distribuite liderilor de partid din toate statele-satelit dominate de sovietici. El nu dorise ca restul lumii să afle conținutul discursului.

„Parcă aş fi ţinut în mâini o bombă atomică şi, fiindcă ştiam că toată lumea căuta discursul, am înţeles că dacă aruncam bomba, ea va exploda, a spus Grayevsky, explicându-şi decizia iniţială de a rămâne pasiv. Am intenţionat să restitui broşura Luciei, dar pe drum m-am gândit mult la conţinutul ei. După aceea am decis să mă duc la ambasadă, la Yaakov Barmor. Polonia nu-mi făcuse niciun rău, dar inima mea era de partea Israelului şi doream să fiu de ajutor. M-am dus la ambasadă şi am sunat la sonerie. Clădirea era înconjurată de soldaţi şi de miliţieni polonezi. Toţi cei care intrau erau fotografiaţi. M-am dus în biroul lui Barmor şi i-am spus: «Uite pe ce am pus mâna.»"

După cum şi-a reamintit Grayevsky, diplomatul israelian s-a făcut alb la faţă, apoi roşu – întâmplător, culorile drapelului polonez.

„Pe urmă s-a albit din nou. Mi-a cerut să-i las broşura pentru un minut şi mi-a returnat-o după o oră şi jumătate. Am ştiut că o fotografiase. S-a întors, mi-a restituit-o şi a spus: «Mulţumesc foarte mult.»"

Jurnalistul polonez s-a străduit din răsputeri să-şi păstreze calmul atunci când s-a întors la Lucia şi i-a înapoiat discursul lui Hruşciov. Femeia avea să moară în Polonia după 15 ani, Grayevsky fiind plecat deja în Israel.

„Noi doi n-am discutat niciodată despre ce s-a întâmplat cu broşura aceea", a spus el.

A subliniat că nici nu ceruse şi nici nu primise vreo recompensă financiară sau de altă natură.

„Am acţionat mânat de un impuls care provenea din legătura mea cu Israelul. Era cadoul unui viitor imigrant pentru statul Israel.

* * *

La câteva zile după vizita lui Grayevsky la ambasada Israelului din Varşovia, Zelig Katz a intrat în biroul lui Amos Manor din sediul serviciului Shin Bet din Jaffa. Era după-amiaza zilei de vineri 13 aprilie 1956.

Înainte de a-şi încheia săptămâna de lucru şi de a pleca spre casă, Manor l-a întrebat pe Katz – principalul lui adjunct – dacă sosise ceva din Europa de Est. Nu se aştepta la nimic special, doar la rapoarte de rutină din partea şefilor de staţii.

– Da, a răspuns Katz, a venit un material de la Varșovia.

– Ceva interesant?

– Un discurs ținut de Hrușciov la Congres, a spus Katz, care în mod clar nu avea habar de greutatea cuvintelor sale.

Manor a sărit pur şi simplu de pe scaun.

– Ce?! a răcnit el. Unde-i materialul?

– În biroul meu.

– Adu-l imediat! a tunat șeful său.

Katz a dispărut în grabă și a revenit cu 70 de pagini fotografiate, scrise în poloneză. Ulterior, Manor și-a amintit:

„I-am spus: «Ești un idiot. Ții în mână unul dintre cele mai importante secrete din lume.»"

Uimirea și iritarea lui Manor au sporit când a aflat că discursul fusese trimis cu trei zile în urmă de agentul Shin Bet din Varșovia într-o valiză diplomatică standard a Ministerului de Externe, dar faptul nu-i fusese adus la cunoștință.

„I-am spus lui Zelig să-i telefoneze lui Duvid și să-l cheme imediat la mine", și-a reamintit el.

Duvid era David Schweitzer, șeful laboratorului fotografic al serviciului Shin Bet. În timpul liber era un celebru jucător de fotbal, iar ulterior avea să antreneze naționala Israelului.

În timp ce-l aștepta, Manor i-a cerut lui Katz, care era de origine poloneză, să citească documentul și să-i spună ce conținea.

„Cu cât citea mai mult, cu atât înjuram mai tare, îşi amintea Manor. Mi-am spus: «Dumnezeule!»".

Schweitzer a sosit destul de repede.

„I-am cerut să fotografieze discursul și să-l developeze cât mai iute cu putință, ca să i-l pot duce lui Ben-Gurion."

Fotografierea și developarea au durat două ore. În timp ce Manor aștepta, i-a telefonat soția sa, Tzipora, care era obișnuită cu programul neconvențional de lucru și cu absențele soțului ei și care l-a întrebat dacă venea acasă pentru cina de Sabat. Manor i-a spus că în seara aceea se va întoarce foarte târziu acasă.

La ora 18, Manor s-a urcat în automobilul său Vauxhall de fabricație britanică și a plecat spre reședința prim-ministrului de pe bulevardul Keren Kayemet (actualmente Ben-Gurion) din Tel Aviv.

„M-am dus la Ben-Gurion și i-am spus: «Avem discursul lui Hrușciov de la a XX-a Conferință a Partidului. Nu știu dacă-i autentic.

L-am primit de la una dintre sursele noastre din Varșovia. A făcut rost de el de la o femeie care lucrează pentru secretarul Partidului Comunist Polonez.» I-am mai spus lui Ben-Gurion că nu știam dacă sursa era sau nu un agent dublu care trimisese materialul pentru dezinformare. Şi nici dacă discursul era autentic şi ne fusese transmis în mod deliberat pentru a ajunge în Occident."

Manor a mai spus că documentul părea autentic, dar l-a rugat pe Ben-Gurion – care se născuse în Polonia și-l putea citi în original – să tragă singur concluziile.

„Țin minte că m-a întrebat de trei ori ce înseamnă «dezinformare» și că tot de atâtea ori i-am explicat. I-am lăsat fotocopia și am plecat."

A doua zi dimineață, telefonul de acasă a sunat și lui Manor i s-a cerut să revină la reședința de pe Keren Kayemet.

„Ben-Gurion mi-a spus: «Dacă-i autentic, este un document istoric, iar peste treizeci de ani la Moscova va fi instaurat un regim liberal.»"

Deși cuvintele lui au fost profetice, liderul israelian i-a restituit hârtiile lui Manor fără să-i spună ce să facă cu ele.

Manor a așteptat încheierea Sabatului, iar duminică, 15 aprilie, l-a sunat din biroul său pe Isser Harel – șeful Mossadului și al tuturor serviciilor de informații –anunțându-l că sosise un document din Polonia. Deși Ben-Gurion îl considera pe Harel conducătorul comunității serviciilor de informații, Manor nu s-a simțit obligat să-l informeze imediat pe Memuneh, considerându-se suficient de autonom în calitate de director al agenției Shin Bet și de principală legătură cu CIA.

„I-am spus lui Harel că dacă discursul este autentic, atunci reprezintă o bombă atomică, și-a amintit Manor. L-am anunțat şi despre conversația cu Ben-Gurion, precum și despre decizia mea de a trimite imediat o copie la CIA."

Pentru a păstra un secret absolut, Manor a optat să nu-l predea șefului stației CIA din Tel Aviv, ci a trimis un curier de încredere cu avionul la Izzy Dorot, pe atunci instalat de Harel ca agent de informații în ambasada israeliană din Washington. O notă scrisă îi cerea lui Dorot să predea personal documentul lui Angleton.

„Am subliniat în mod repetat că nu eram sigur în privința autenticității materialului și că trebuia examinat cu atenție", a spus Manor.

După două zile, documentul a ajuns pe biroul directorului CIA, Allen Dulles, care avea să-și amintească de ziua de 17 aprilie ca de una dintre realizările lui cele mai de seamă. Dulles a fost încântat și l-a informat imediat pe președintele Dwight Eisenhower. Peste ani, Dulles i-a dăruit lui Manor un exemplar cu autograf al volumului său de memorii. Dedicația scrisă de mână suna așa: „Unui adevărat profesionist".

În seara zilei de 17 aprilie, Angleton i-a telefonat lui Amos Manor.

„Mi-a spus că textul era de maximă importanță și m-a rugat să-i identific proveniența. I-am răspuns: «Jim, noi am convenit să nu dezvăluim sursele informațiilor și acest acord se aplică și în cazul de față.»"

După două săptămâni a urmat o altă convorbire telefonică. Angleton l-a anunțat pe Manor că experții sovietologi din SUA ajunseseră la concluzia că textul era autentic.

„Era în al nouălea cer, își reamintește Manor, și mi-a cerut permisiunea de a publica materialul. M-am dus iarăși la Ben-Gurion și i-am cerut părerea. Ben-Gurion mi-a spus că-i înțelegea pe americani, fiindcă era un document de importanță istorică, și și-a dat acordul. I-am transmis lui Jim această decizie, dar l-am rugat să nu ne menționeze ca sursă. Nu doream să fim implicați."

Relațiile dintre Israel și Uniunea Sovietică erau deja foarte proaste din cauza susținerii Egiptului de către sovietici, iar conducerea israeliană era îngrijorată de faptul că evreii din Uniunea Sovietică puteau fi ținta unor posibile represalii.

Discursul lui Hrușciov a fost citit cu mare interes nu numai în sediul CIA. Agenția a îngăduit o scurgere de informații către ziarul *The New York Times*, după care a difuzat cele 26 000 de cuvinte în toate limbile statelor comuniste prin intermediul posturilor de radio Europa Liberă și Libertatea, finanțate de CIA. Exemplare tipărite au fost legate de baloane și trimise peste Cortina de Fier în statele blocului răsăritean.

Deoarece pe coridoarele CIA numele Israelului era înconjurat acum de o aură scânteietoare, Angleton s-a simțit mai liber ca oricând să fie marele susținător al statului evreiesc în cercurile de informații și militare ale SUA. Ținând seama de orientarea proarabă a majorității celor din Departamentul de Stat și a unei părți din personalul CIA,

prietenia lui reprezenta pentru israelieni o oază în deşertul din Washington.

Angleton a fost chiar în stare să contracareze sau să distorsioneze informaţii provenite din alte surse, care ar fi putut afecta Israelul. În octombrie 1956, când ataşatul militar american din Tel Aviv a anunţat că Israelul plănuia să atace Egiptul, Angleton i-a spus şefului său că informaţia nu era corectă. În mod intenţionat sau nu, marele prieten al Israelului din Washington a ajutat la menţinerea perdelei de fum care a mascat pregătirea pentru invazia din Suez.

* * *

Cooperarea dintre CIA şi Shin Bet s-a extins de la blocul răsăritean până la emisfera vestică. Printre cei care au avut un rol de jucat s-a numărat şi Nir Baruch, un agent israelian născut în Bulgaria. El se alăturase agenţiei Nativ, care se ocupa cu imigrarea evreilor, şi fusese reprezentantul ei sub acoperire diplomatică la Sofia. Ulterior, avea să facă parte din Shin Bet, iar în 1961 a fost detaşat – din nou pe lista diplomaţilor – la ambasada israeliană din Havana, ca adjunct al şefului misiunii.

„Manor mi-a spus că principala mea sarcină va fi culegerea de informaţii care vor fi transmise la CIA, şi-a reamintit el după o jumătate de secol. S-ar putea spune că eram un spion israelian autorizat să lucreze pentru CIA."

Baruch a dezvăluit că, anterior, făcuse acelaşi lucru şi în Bulgaria, unde fotografiase baze militare; el ştia că Manor trimitea fotografiile în Statele Unite.

Baruch a sosit la Havana cu două săptămâni înainte de nefasta invazie din Golful Porcilor, finanţată de CIA în vederea răsturnării de la putere a lui Fidel Castro. „N-am avut timp suficient să-mi îndeplinesc misiunea, însă după invazie mi-am început activitatea secretă. Am filmat bazele de lansare a rachetelor şi am întocmit rapoarte despre ruşii care soseau în Cuba. Le trimiteam direct reprezentanţilor Mossadului care lucrau în ambasada israeliană din Washington, iar ei le înaintau lui Angleton şi oamenilor lui. La un moment dat, CIA mi-a furnizat o maşină de cifrat mai bună, pentru a grăbi transmiterea rapoartelor. La câteva luni o dată zburam la Washington şi mă întâlneam cu Angleton şi adjuncţii lui. Îi informam

mai detaliat, apoi reveneam în Cuba. În câteva rânduri, americanii m-au solicitat să fac pe curierul și să mă întâlnesc cu agenții lor din Cuba, dar am refuzat. M-am gândit că era prea riscant. Una dintre sursele mele era un consilier al lui Castro și l-am convins pe Angleton că ar fi fost păcat să-mi stric relația. Mai mult ca orice m-a impresionat capacitatea lui Angleton de a consuma alcool. Bea ore în șir, apoi se întindea pe patul din camera de hotel în care ne întâlneam și după câteva minute era ca nou-născut. Bineînțeles, am raportat toate acestea lui Amos Manor."

Manor, care asistase în direct la demonstrațiile bahice ale lui Angleton, n-a fost surprins.

Angleton a devenit realmente captivat de forța serviciilor de informații israeliene și a insistat la Washington ca el să fie singurul lor om de legătură. A fost de-a dreptul furios când alții din CIA au încercat să stabilească contacte cu israelienii fără știința sa.

„Pe lângă contrainformații, Angleton mai avea o responsabilitate majoră – Israelul –, pe care o aborda în același fel total compartimentat în care proceda cu contrainformațiile", își amintește un fost director CIA.

Israelienii care au lucrat cu Angleton au recunoscut că avea o personalitate neobișnuită sau chiar „excentrică", dar l-au apreciat pentru că a demolat zidul de suspiciuni care-i despărțea pe americani de Israel și, în același timp, a pavat drumul unei cooperări strategice vitale.

În noiembrie 1987, la un an după moartea lui Angleton, Israelul i-a dedicat un mic memorial prețuitului său prieten american. În apropierea luxosului hotel Regele David, unde îi plăcuse să tragă în zecile de călătorii întreprinse în Israel, pe o placă mare au fost gravate în ebraică, engleză și arabă următoarele cuvinte: „În amintirea unui prieten drag, James (Jim) Angleton". Placa a fost dezvelită cu prilejul unei reuniuni la care au participat actuali și foști directori ai serviciilor de informații israeliene.

Investind energie în îmbunătățirea relațiilor bilaterale cu agențiile de securitate americane și occidentale, comunitatea servi - ciilor de informații israeliene a consolidat poziția Israelului ca aliat important și de neignorat în Orientul Mijlociu. Statul era tânăr și mic, însă putea fi foarte util pentru interesele Occidentului în zonă:

asigurarea alimentării cu petrol, susținerea regimurilor conservatoare și blocarea naționalismului panarab condus de președintele egiptean Gamal Abdel Nasser.

Această realitate utilă a fost remarcată în primul rând de șeful Mossadului, Reuven Shiloah, care şi-a dat seama că Marea Britanie și Franța doreau să rămână relevante într-un Orient Mijlociu postcolonial, iar SUA încercau să-și stabilească propriul cap de pod.

Pentru a spori valoarea Israelului, Shiloah a lansat o formă de extindere aproape inimaginabilă. El a descoperit că, în mod neașteptat, putea stabili contacte secrete în state arabe care erau în mod oficial ostile Israelului. Detaliile logistice erau dificile, incluzând printre altele treceri nocturne peste frontiere și comunicații cifrate, dar, utilizând canale lăturalnice, putea stabili legături cu vecinii Israelului – chiar înainte ca Israelul să se fi născut în mod oficial.

În calitate de principal diplomat clandestin al lui Ben-Gurion, Shiloah a participat la întâlniri cu regele Abdullah și cu alte oficialități importante din Transiordania, ajungându-se la o înțelegere tacită prin care statul palestinian imaginat prin planul de împărțire adoptat de ONU în 1947 a fost abandonat cu mult înainte de apariție. Acela a fost un moment hotărâtor, rezultat în urma activității serviciilor de informații: o conspirație nerostită care s-a derulat în timpul războiului din 1948. După retragerea britanicilor, Israelul a invadat unele dintre zonele majoritar arabe din Palestina, iar armata lui Abdullah a ocupat Malul Vestic al râului Iordan, anexând teritoriile și redenumindu-și regatul Iordania. Spre deosebire de Egipt și de alte state arabe, din partea Transiordaniei nu au existat încercări serioase de distrugere a Israelului.

Regele Abdullah n-a devenit doar „agent de influență” pentru Israel în lumea arabă – un termen al serviciilor de informații prin care se descrie o persoană dintr-o țară străină având obiective politice care concordă cu ale altei țări – , ci și agent plătit cu mii de dolari pentru serviciile făcute. Doar asasinarea sa de către un concetățean musulman, în iulie 1951, l-a împiedicat să semneze un tratat de pace cu Israelul.

În Siria, colonelul Hosni Zaim, șeful statului-major al armatei, a preluat puterea în martie 1949 și a propus Israelului un acord de pace. Evenimentele i-au depășit însă generozitatea aparent pacifistă și nu

s-a semnat niciun tratat. După câteva decenii, s-a aflat că Zaim fusese plătit de agențiile de informații americane, franceze și chiar israeliene. Mai mult chiar, anumiți agenți CIA l-au ajutat să-și plănuiască lovitura de stat. Israelul avea contacte, bazate frecvent pe mituire, și în guvernele din Egipt și Irak.

Shiloah a înțeles însă că abilitatea agenților israelieni de a ajunge la liderii arabi nu putea modifica datele politice și strategice fundamentale ale vieții din Orientul Mijlociu: vecinii imediați ai Israelului (desemnați prin „cercul interior") continuau să-l urască și să perpetueze starea de război.

Shiloah mai știa că în regiune existau și alți factori de natură geografică și etnică. Cercul interior era înconjurat de un cerc exterior, pe care el îl numea „periferia", format din națiuni non-arabe. Chiar și statele arabe cuprindeau minorități religioase și etnice. Puteau fi încheiate prietenii cu națiunile periferice și cu grupările minoritare.

Orice forță care se opunea sau lupta împotriva naționalismului arab era considerată un aliat potențial al Israelului: minoritatea maroniților din Liban, druzii din Siria, kurzii din Irak și creștinii din sudul Sudanului, care sufereau toți sub jugul majorităților musulmane din țările lor. Iranul și Turcia au fost mereu mândre să atragă atenția că, deși musulmane, nu erau arabe.

În felul acesta a luat naștere o latură complexă și secretă a politicii externe a Israelului la conducerea căreia s-a aflat Mossadul. Această caracteristică a comunității serviciilor de informații israeliene avea să fie unică și de durată. Nimeni, nici chiar președinții americani, n-ar fi putut presupune că Israelul nu avea absolut nicio legătură cu o țară anume. Ba chiar președinții americani au descoperit că Mossadul avea aparent peste tot contacte și active. Până și prim-miniștrii israelieni erau uneori luați prin surprindere.

Una dintre conexiunile cele mai importante stabilite de Shiloah a fost cea cu poporul fără de țară al kurzilor, care trăiau în Iran, Irak, Siria și Turcia. Șeful Mossadului fusese în sate kurde din Irak în anii 1930, pe vremea când lucrase pentru Agenția Evreiască din Bagdad ca profesor și jurnalist colaborator.

Aceşti munteni luptau permanent pentru a-și obține autonomia, iar ajutorul cel mai direct și mai activ din partea Mossadului l-au primit în anii 1960, când consilieri militari israelieni au instruit și

antrenat luptători de gherilă kurzi. Statele Unite şi şahul Iranului au susţinut proiectul.

Israelul a beneficiat de pe urma faptului că unul dintre principalii săi inamici – armata irakiană, care în 1948 invadase nou-înfiinţatul stat israelian – era prins în lupte de gherilă. De asemenea, Israelul a avut de câştigat de pe urma ajutorului oferit de luptătorii kurzi pentru trecerea clandestină a evreilor din Irak în Iran, de unde au fost aduşi pe calea aerului în Israel.

Ca lider al unei naţiuni musulmane, şahul n-a stabilit niciodată relaţii diplomatice oficiale cu Israelul. El a respectat însă lupta Israelului împotriva vecinilor săi arabi, i-a furnizat petrol şi a asigurat transportul refugiaţilor evrei la Tel Aviv cu avioane ale companiei aeriene naţionale.

Oficialităţi israeliene întreprindeau vizite neanunţate la Teheran, iar un birou comercial slujea drept ambasadă neoficială. Obiectivul israelienilor era încurajarea tendinţelor antiarabe ale şahului, pe care îl alimentau cu informaţii menite să-i aţâţe suspiciunile.

Situaţia exact opusă avea să se manifeste după decenii: israelienii menţineau contacte discrete cu ţările arabe şi încercau să le sporească suspiciunile faţă de Iran.

* * *

Cu binecuvântarea SUA şi a Marii Britanii, alianţa israeliano-iraniană s-a extins şi a inclus şi o altă importantă naţiune musulmană non-arabă: Turcia.

În iunie 1958 a avut loc întâlnirea dintre oficiali ai serviciilor de informaţii turce şi israeliene. Ben-Gurion i-a încredinţat proiectul lui Shiloah, deşi primul director al Mossadului părăsise agenţia cu şase ani în urmă. Discuţiile au dus la vizita neoficială a lui Ben-Gurion în luna august la Ankara, unde s-a întâlnit cu omologul său turc. Când jurnaliştii au observat un avion El Al pe aeroportul capitalei turce, explicaţia oferită a fost „defecţiuni la motor care au determinat o aterizare forţată".

Întâlnirea s-a concretizat într-un acord oficial, dar strict secret, de cooperare între Mossad şi Serviciul de Securitate Naţională al Turciei, TNSS. Cam în aceeaşi perioadă, Mossadul a încheiat un pact similar cu faimosul serviciu secret Savak din Iran.

La sfârşitul anului 1958, cele trei agenţii secrete au înfiinţat o reţea de cooperare oficială numită Trident, în cadrul căreia şefii spionajului se reuneau de două ori pe an.

Mossadul a constatat că abundenţa de contacte internaţionale neoficiale îi impunea frecvent rolul de gazdă şi de aceea a înfiinţat o „casă de oaspeţi" în apropierea unei intersecţii din nordul Tel Avivului. Acolo puteau ateriza elicoptere, iar maşinile puteau sosi şi pleca, zi şi noapte, fără ca nimeni să le bage în seamă; pentru orice eventualitate, cenzura presei garanta absenţa publicităţii în jurul vizitelor unor străini importanţi care-şi păstrau anonimatul.

În câţiva ani, terenul din jurul casei de oaspeţi – care era proprietatea guvernului – a devenit poligon de antrenamente pentru agenţii Mossadului. S-au construit şi alte clădiri care au format nucleul unei academii unde se predau tehnici şi metode de spionaj. Mossadul a numit-o *Midrasha*, denumirea ebraică a şcolilor religioase în care evreii ortodocşi studiază Biblia, Talmudul şi alte texte sacre.

Midrasha laică şi secretă a Mossadului a stabilit standarde ridicate şi le-a depăşit, de la un spion la altul, de la un analist la altul, de la o generaţie la alta, asigurându-i agenţiei o excelenţă permanentă.

În cele din urmă, Mossadul şi-a mutat sediul la academie. În felul acesta, agenţia dispunea de un campus întreg. Spaţiul şi izolarea erau net superioare comparativ cu cele două sedii anterioare din Tel Aviv: barăcile din complexul defensiv al lui Ben-Gurion, Kirya, şi clădirea de birouri în stil american Hadar Dafna, dintr-un cartier comercial cu trafic foarte intens.

Cenzura împiedica orice individ sau hartă să identifice coordonatele sediului Mossadului, astfel încât oficialităţile guvernamentale şi jurnaliştii făceau pur şi simplu referire la „Midrasha". Unii dintre puţinii privilegiaţi care au fost în interiorul acestui campus de înaltă securitate l-au descris ca fiind conceput cu un surprinzător bun-gust; includea o grădină cu sculpturi realizate de cei mai cunoscuţi artişti israelieni. Toate acestea reflectau imaginea despre sine a Mossadului: o pepinieră de creativitate. Mulţi dintre cei mai buni membri ai săi pictau sau sculptau în timpul liber, iar atunci când căutau să exceleze în „arta spionajului", un ingredient al succesului consta în a da frâu liber creativităţii.

Agenţii Mossadului concepeau în mod frecvent teorii sau planuri bizare, dar erau încurajaţi să le facă cunoscute. Adesea, realizarea imposibilului trebuia să înceapă prin abordări neortodoxe.

* * *

Neaşteptata alianţă secretă care a adus micul stat evreiesc în situaţia de partener al giganţilor musulmani, Iranul şi Turcia, s-a bazat pe interese comune majore. Toţi erau îngrijoraţi de activităţile spionilor ruşi în Orientul Mijlociu, iar cele trei comunităţi ale serviciilor de informaţii şi-au reunit cunoştinţele.

În plus, Turcia a ajutat Mossadul împărtăşindu-i informaţii pe care agenţii TNSS le culeseseră din Siria despre intenţiile faţă de Israel ale regimului arab radical. Mossadul îi învăţa pe agenţii secreţi turci metode de contraspionaj şi de utilizare a dispozitivelor tehnice. Antrenamente similare se derulau pentru poliţia secretă iraniană, dar au încetat brusc atunci când şahul a fost răsturnat de la putere în 1979.

În Africa de Est, Israelul – alături de serviciile de informaţii americane şi britanice – a descoperit că Etiopia avea o importanţă strategică majoră în anii 1950 deoarece controla rutele comerciale maritime ce duceau în Marea Roşie şi către nord, spre portul israelian Eilat şi Canalul Suez al Egiptului.

Etiopia părea, de asemenea, prooccidentală şi destul de stabilă sub conducerea autoproclamatului împărat Haile Selassie, care se considera de peste două decenii un descendent al străvechiului trib evreiesc Iuda. Stema lui regală era leul maiestuos al Iudeeii, iar Selassie admira cu toată căldura statul evreiesc modern.

După deschiderea unui consulat israelian în Etiopia, diplomaţii au fost urmaţi de consilieri agricoli, de profesori care au ajutat la înfiinţarea Universităţii din Addis Abeba şi de inevitabilii consilieri militari şi agenţi de informaţii. Israelienii l-au ajutat pe împărat să-şi pregătească forţele de securitate. Mossadul şi-a putut menţine în capitala ţării o staţie importantă – un birou care îndeplinea diverse roluri sub acoperire.

Această zonă din Cornul Africii prezenta avantajul crucial al poziţiei sale. Imediat în nord se găseau două state arabe, Sudanul şi Egiptul, iar pe celălalt ţărm al mării înguste se aflau Arabia Saudită şi Yemenul. Din punctul de vedere al accesului la un spectru larg de

indivizi și informații, Etiopia și vecinii ei nemijlociți reprezentau un excelent teren de vânătoare pentru serviciile de informații israeliene.

Israelienii s-au stabilit exact în aceleași locuri în care Statele Unite aveau să se grăbească să creeze baze și posturi de ascultare după atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001.

În ciuda importanței tot mai mari a rețelei de legături nediplomatice, neoficiale și inovatoare pe care a creat-o, Shiloah a fost uitat rapid și total după decesul său cauzat de un infarct în mai 1959. Ca o ironie a sorții, tocmai se pregătea pentru o altă misiune secretă în Turcia și Iran.

Nimeni nu s-a obosit să-i păstreze vie amintirea. Avea puțini aliați politici, destui inamici, tendința de a lucra singur și nicio înclinație spre autopromovare.

Între timp, un grup mic de agenți de informații și savanți lucra la un program strict secret: crearea unei forțe nucleare pentru Israel. Motivația lor era credința că nu trebuia să se mai întâmple niciodată ca evreii să fie lipsiți de apărare împotriva unor inamici înarmați și mai numeroși.

Capitolul V

MATURITATEA NUCLEARĂ

Într-o vilă particulară din suburbia pariziană Sèvres, Israelul a făcut un mic pas înainte – care avea să se transforme în scurt timp într-un salt uriaș – spre transformarea într-o putere nucleară matură.

Pe 22 octombrie 1956, mai bine de o duzină de bărbați din trei țări s-au așezat în jurul unei mese de lemn mare și impresionantă. Printre ei se numărau doi israelieni faimoși: David Ben-Gurion, în dubla sa ipostază de prim-ministru și de ministru al apărării, și șeful statului-major al forțelor armate israeliene, generalul Moshe Dayan, care-și pierduse ochiul stâng în 1942, pe când lupta alături de trupele britanice în Siria, împotriva forțelor franceze ale regimului pronazist de la Vichy.

Era de față și Shimon Peres, tânărul și ambițiosul adjunct al lui Ben-Gurion, care avea să joace și el un rol important în istorie. Lui i se alăturase, poate în mod surprinzător, liderul Revoltei Spionilor eșuate cu cinci ani în urmă, Asher Ben-Natan – un veteran al operațiunilor secrete care avea să fie ulterior primul ambasador al Israelului în Germania, apoi în Franța.

Gazdele franceze de la Sèvres s-au așezat pe scaunele lor: prim-ministrul Guy Mollet, ministrul apărării Maurice Bourgès-Maunoury, ministrul de externe Christian Pineau și diverși adjuncți și consilieri. Unii purtau uniforme militare, alții haine civile. În fața tuturor se afla Selwyn Lloyd, ministrul britanic al afacerilor externe, înconjurat de consilierii săi.

Conferința de la Sèvres nu era o simplă reuniune mondenă, ci bărbații aceștia plănuiau un război care avea să fie cunoscut în Israel sub numele de „Campania Sinai", iar în restul lumii ca „Războiul Suezului".

Franța dorea neapărat să reafirme controlul anglo-francez asupra Canalului Suez, care fusese naționalizat de președintele Egiptului Gamal Abdel Nasser. De asemenea, francezii sperau să oprească răspândirea nasserismului, deoarece acest egiptean aprig reprezenta o

inspirație pentru FLN (Frontul Eliberării Naționale) din Algeria, care lupta pe atunci împotriva forțelor de ocupație franceze.

La şase luni după întâlnirea de la Sèvres, Franța a început să înarmeze Israelul pentru războiul preconizat. Începând din aprilie, vapoare și avioane franceze au sosit la adăpostul nopții și au descărcat tancuri, avioane de luptă, tunuri şi cantități însemnate de muniții.

Marea Britanie avea propriile ei scopuri legate de război, motivate de o ură viscerală față de Nasser. Prim-ministrul Anthony Eden spera să-l umilească pe președintele egiptean astfel încât să fie răsturnat de la putere. Eliminarea unui simbol al radicalismului le putea permite britanicilor să-și păstreze bazele din Canalul Suez într-un moment în care era clar că soarele începuse să apună pentru Imperiul Britanic.

Cât despre israelieni, țelul lor imediat era evitarea strangulării. Nasser declarase blocada Mării Roșii, împiedicând transporturile comerciale care implicau portul Eilat din extremitatea sudică a țării. Obiectivul mai vast al Israelului era eliminarea unui rival regional, iar ajutorul unor outsideri importanți avea să fie vital pentru distrugerea armatei lui Nasser, echipată de sovietici.

La sfârşitul întrunirii care a durat trei zile, după definitivarea planului de război, delegația britanică a plecat spre Londra și abia atunci oficialii francezi și israelieni au ținut o altă reuniune, și mai secretă decât conspirația trilaterală pe care tocmai o înființaseră.

Acum s-a discutat dorința Israelului de a achiziționa un reactor nuclear din Franța.

Nu s-a încheiat niciun acord imediat. N-a existat un memorandum clar care să declare că Războiul Suezului masca o livrare de materiale nucleare, dar tranzacția aceea a existat în mințile tuturor. La sfârşitul reuniunii s-au ciocnit paharele cu vin. Peres, care vorbea fluent franceza, a rostit un toast ce conținea cuvintele „asigurarea pentru totdeauna a securității Israelului!". Gazdele au ciocnit paharele cu oaspeții evrei.

Planurile de război presupuneau cooperarea strânsă dintre serviciile de informații. Directorul Amanului, generalul Yehoshafat Harkabi, a întreprins călătorii frecvente la Paris pentru discuții cu omologii săi din agențiile de informații militare și civile franceze. Pentru a instituționaliza legătura, un reprezentant al Amanului a fost instalat permanent în Franța. Deși Isser Harel a insistat ca Mossadul să

deţină monopolul contactelor cu agenţiile de informaţii civile din străinătate, Memunehul a fost nevoit să treacă în planul secund în timpul pregătirii planurilor pentru o invazie tripartită.

După o săptămână, pe 29 octombrie, parașutiștii și infanteriștii israelieni au început să traverseze peninsula egipteană Sinai spre Canalul Suez. În conformitate cu planul Sèvres, Franța și Marea Britanie au adresat un ultimatum armatelor Israelului și Egiptului, cerându-le să-și oprească trupele la câțiva kilometri de Canal. Așa cum se stabilise din timp, Israelul a acceptat; Egiptul a refuzat. Francezii și britanicii s-au folosit de acest pretext pentru a lansa parașutiști în zona Canalului pe 5 noiembrie, ocupând calea navigabilă strategică.

Între timp, armata israeliană cucerise Sinaiul în numai patru zile. Se părea că obiectivul conferinţei de la Sèvres fusese atins şi că lunile petrecute de armată şi de serviciile de informaţii cu planificarea dăduseră roade.

Ca operaţiune militară, campania Sinai – mai ales partea care-i revenise Israelului – a fost executată strălucitor. În câteva zile, toată peninsula, pe care foştii robi evrei au rătăcit patruzeci de ani, iar Moise a primit cele Zece Porunci, a fost capturată de Israel. Așa cum speraseră francezii și britanicii, trupele lor au preluat controlul asupra Canalului Suez. Naţionalizarea lui Nasser a fost invalidată.

Ca manevră politică însă, campania a însemnat un eşec. Serviciile de informaţii israeliene, franceze şi britanice crezuseră că Statele Unite vor trece în mod firesc de partea lor, ceea ce ar fi însemnat cu certitudine sfârşitul lui Nasser. Preşedintele Dwight Eisenhower a manifestat însă un dispreţ total faţă de invazia Suezului şi i-a silit pe agresori să se retragă, ceea ce a dovedit o dată pentru totdeauna că SUA erau o supraputere, în timp ce Franţa şi Marea Britanie abia dacă se calificau pentru vechiul titlu de „mari puteri”.

În noiembrie, trupele israeliene au început să se retragă, iar ultimele porţiuni de teritoriu cucerit – Sharm el-Sheikh şi Gaza – au fost restituite Egiptului în martie 1957.

* * *

Imaginea Israelului de naţiune socialistă şi progresistă aflată în căutarea păcii a fost serios afectată. Multe state au apreciat că Israelul luase parte la o conspiraţie imperialistă neinspirată.

În realitate, conducătorii țării știau perfect ce făceau. La urma urmelor, ei se alăturaseră conspirației trilaterale Suez din cauza dorinței arzătoare a lui Ben-Gurion de a obține echipamente nucleare. Relația cu Franța le putea aduce israelienilor aproape tot ce aveau nevoie pentru acel proiect de maximă prioritate.

Energia nucleară fusese un obiectiv prețuit de Ben-Gurion din clipa când ajunsese la putere, deoarece avea să reprezinte adevărata independență în lumea modernă. Generarea de electricitate fără importuri de cărbune și petrol putea fi valoroasă, dar dezvoltarea potențialului nuclear era și mai importantă, pentru că astfel Israelul avea să devină o forță fără rivali în Orientul Mijlociu. Putea fi garanția finală a permanenței statului evreiesc.

Cabinetul lui Ben-Gurion înființase în 1952 Comisia pentru Energie Atomică a Israelului (IAEC, „Israel Atomic Energy Commission"). Președintele ei era Ernst David Bergman, un chimist strălucit născut în Germania în 1903, care venise în Palestina la începutul anilor 1930 și înființase corpul științific al armatei israeliene. În timp ce desfășura cercetări legate de cancer și de alte subiecte, Bergman era directorul Departamentului Științific al Ministerului Apărării și un susținător înfocat al opțiunii nucleare.

Aproape cu fiecare ocazie, Ben-Gurion și consilierii lui științifici, politici și militari au analizat posibilitățile de cumpărare a unui reactor nuclear… pentru ca apoi Statele Unite să le trimită unul gratuit. În 1955, programul Atoms for Peace al președintelui Eisenhower a oferit un reactor mic pentru cercetări, care a fost instalat la Nahal Sorek, la 16 kilometri sud de Tel Aviv. Acesta putea fi inspectat de americani și era prea mic pentru a produce ceva cu o potențială utilizare militară.

În același an, Peres a întreprins mai multe călătorii la Paris, unde a descoperit că guvernul socialist al Franței manifesta multă simpatie față de coaliția israeliană condusă de socialiști. A început să se intereseze de posibilitatea de achiziție a unui reactor nuclear, iar răspunsul a fost afirmativ după înțelegerea secretă legată de campania Suez-Sinai din 1956.

Deși abia trecut de treizeci de ani și fiind doar ministru-adjunct al apărării, Peres deținea atuul suplimentar de a fi un apropiat al lui Ben-Gurion. În octombrie 1957, el și mai mulți miniștri din guvernul francez au semnat două documente strict secrete: un pact politic care

contura cooperarea științifică bilaterală și un contract tehnic de livrare a unui reactor de 24 MW, cu tehnicienii și know-how-ul necesare. Franța urma să construiască reactorul în deșertul israelian Negev, în apropiere de mica așezare pentru imigranți Dimona.

Ben-Gurion, Peres și câțiva savanți israelieni de vază au decis de la bun început că națiunea lor trebuia să-și depășească vecinii arabi în știință și tehnologie. Ei credeau cu toată seriozitatea că Israelul se putea număra printre primele zece puteri de pe planetă, ceea ce i-ar fi garantat supremația militară asupra țărilor mult mai mari care îl înconjurau.

În viziunea lui Ben-Gurion exista în mod implicit un monopol israelian. Oriunde și oricând aprecia că era necesar, Israelul avea să facă tot ce trebuia pentru a fi singura putere cu armament nuclear din Orientul Mijlociu. Acest țel unic și nerostit avea să se găsească în centrul crizelor peste o jumătate de secol.

Cabinetul lui Ben-Gurion n-a dovedit însă entuziasm, deoarece aproape toți miniștrii au considerat proiectul prea costisitor și riscant din punct de vedere diplomatic.

Majoritatea consilierilor științifici ai prim-ministrului se temeau, de asemenea, că Israelul ar putea declanșa o periculoasă cursă a înarmărilor nucleare. Lor le plăceau cercetările, însă nu și armele.

La sfârşitul anului 1957, şapte dintre cei opt membri ai IAEC au demisionat în semn de protest, afirmând că se punea un accent prea mare pe posibila dezvoltare a potențialului nuclear al armatei israeliene, și au înființat Comitetul pentru Denuclearizarea Conflictelor din Orientul Mijlociu. Au urmat dezbateri încinse în spatele ușilor închise, dar subiectul a fost atât de secretizat, încât conținutul dezbaterilor n-a fost aflat niciodată. Presa israeliană n-a scris absolut nimic.

Demisiile și disensiunile n-au părut să-i neliniștească pe Ben-Gurion și pe Peres. Continuau să-l aibă de partea lor pe profesorul Bergman, practic singurul membru IAEC, pe care l-au numit la conducerea părții științifice a proiectului reactorului.

Ba chiar au fost mulțumiți că tot mai puține persoane știau acum ce făcea Israelul. Programul nuclear a constituit marele secret al statului evreiesc și a fost supus mai multor măsuri de securitate decât oricare altul în istoria unei țări în care abunda deja secretomania.

Peres a considerat proiectul ca pe propriul său „copil". Nu a cerut comunității de informații să se ocupe de securitatea și de menținerea

caracterului secret al reactorului – așa cum ar fi fost de așteptat –, ci a considerat că Israelul, ca putere nucleară, avea nevoie de o agenție de informații nucleare.

Responsabilitatea pentru obținerea de informații tehnice și științifice din străinătate revenise până atunci Amanului și Mossadului, dar, în 1957, Peres a decis să creeze o agenție secretă pentru problemele nucleare, la conducerea căreia l-a numit pe Binyamin Blumberg, un fost coleg din Ministerul Apărării.

„Despre programul nostru nuclear se cunoșteau foarte puține lucruri, a spus Peres după aproape 50 de ani, însă doream să fie cunoscute încă și mai puține. Simțeam că dacă aș fi fost expus, presa m-ar fi distrus atât pe mine, cât și proiectul. Eram controversat din punct de vedere politic, cunoscut ca un idealist de neoprit, iar programul în sine părea o fantezie."

De ce tocmai Blumberg? „Știa să păstreze secretele, așa că l-am promovat, a explicat Peres. Am avut încredere în el. Am crezut în el. Și nu m-a dezamăgit. Și-a făcut treaba în mod remarcabil."

Când și-a început noua slujbă, Blumberg s-a mutat într-un birou modest din Ministerul Apărării. Pentru a-și camufla activitatea, și-a denumit noua unitate Biroul de Misiuni Speciale.

În scurtă vreme, avea s-o redenumească Lakam – un acronim de la *Lishka le-Kishrei Mada*, în ebraică „Biroul de Legături pentru Probleme Științifice". Lakamul avea să realizeze lucruri excelente, dar și să declanșeze una dintre cele mai grave crize dintre Israel și Statele Unite.

După ce a început proiectul francez de la Dimona, locul a fost împrejmuit cu garduri și au fost asfaltate drumuri menite exclusiv pentru echipele care construiau reactorul. Soldații israelieni patrulau pe tot perimetrul șantierului, păzindu-l.

Dacă protecția fizică a reactorului nu reprezenta o problemă specială, menținerea tăcerii în jurul său era mult mai dificilă. Mii de ingineri și tehnicieni francezi erau cazați în Dimona și în orașul Beersheba, aflat la 50 de kilometri spre nord-vest de șantier. Când echipele de constructori și-au început realmente lucrul, Blumberg și agenții de securitate israelieni le-au ținut prelegeri colective despre detaliile ce nu trebuiau menționate în public. Ei erau ajutați de agenți de pază din partea companiilor franceze și a comisiei franceze pentru energie atomică.

Dificultatea principală o reprezentau muncitorii străini care locuiau în cămine special construite pentru ei în Beersheba. O întreagă industrie *joie de vivre* s-a dezvoltat pentru a le satisface nevoile: restaurante, baruri și bordeluri cu iz franțuzesc. Pentru Blumberg și adjuncții lui, aceste locuri publice constituiau evident verigile slabe ale lanțului de securitate.

De câteva ori pe săptămână, Blumberg și echipa lui veneau de la Tel Aviv la șantier și în zonele rezidențiale, șofând 145 de kilometri dus-întors. Urmăreau cu atenție localurile de divertisment și ocazional îi îndepărtau pe indivizii care păreau prea vorbăreți, fie și numai dacă limbile li se dezlegaseră sub efectul alcoolului. Bărbații respectivi erau avertizați că-și puteau pierde slujbele bine plătite. În cazuri rare, cei mai indisciplinați au fost trimiși acasă.

Contractele de muncă franceze vorbeau despre „un climat cald și condiții de deșert", ceea ce nu prea camufla locul șantierului. Blumberg și serviciile de informații franceze au manifestat îngrijorare în ceea ce privea securitatea din Negev. Francezii nu se încredeau total în israelieni, care erau cunoscuți pentru firea lor vorbăreață, și și-au trimis propriii agenți să păstreze secretul și să vâneze scurgerile de informații.

Un agent parizian s-a deghizat în preot și l-a testat pe primarul din Beersheba, întrebându-l cum mergeau construcțiile din Negev. Mândru de înflorirea pustiului său, primarul i-a povestit vizitatorului despre reactorul nuclear francez care se construia în apropiere. Identificând păcatul originar al unei securități necorespunzătoare, spionul-preot a expediat la sediu o telegramă foarte critică.

Blumberg a considerat mereu că trebuia să fie pe teren, să se asigure că ordinele îi erau îndeplinite. El însoțea personal livrările cele mai importante, nemarcate, de materiale și echipamente ce soseau în principalul port al Israelului, Haifa, pe vapoare din Franța, sau cu avionul, pe aeroportul internațional de lângă Tel Aviv.

* * *

Binyamin Blumberg s-a născut în 1923 în Mikve Israel, prima școală agricolă din Palestina. Pe atunci, școala se găsea într-o zonă rurală, dar acum se află la numai zece kilometri de suburbiile Tel Avivului. Fusese înființată spre sfârșitul secolului al XIX-lea pentru

a-i încuraja pe pionierii evrei să-și murdărească mâinile și să cultive pământul. Părinții lui trăiau și munceau acolo.

După terminarea școlii, Blumberg s-a înrolat în Haganah, principala organizație paramilitară evreiască din deceniul anterior plecării stăpânirii britanice din Palestina, petrecută în 1948. El a fost repartizat în Shai, aripa de informații a organizației Haganah.

În 1949, după terminarea luptelor, Blumberg a intrat în Shin Bet. Pe atunci, membrii agenției purtau uniforme și Blumberg a căpătat rangul de maior.

Sediul serviciului Shin Bet se afla într-o clădire arabă abandonată de lângă portul Jaffa, în apropiere de Tel Aviv și în vecinătatea unui mare târg de vechituri. Shin Bet era împărțită în opt departamente, ca un indiciu timpuriu despre diversele roluri pe care avea să le îndeplinească agenția.

Blumberg făcea parte din Departamentul 5, responsabil cu securitatea ministerelor, și a fost trimis la Ministerul Apărării.

„Fișa postului său părea impresionantă, a povestit Baruch Nir, unul dintre colegii săi din Shin Bet, dar acțiunile îi erau limitate. Avea doi oameni și o secretară, iar asta era tot. Cum să supravegheze Ministerul Apărării?"

În 1949 și la începutul anilor 1950 nici n-ar fi avut mare lucru de făcut. Complexul ministerial din Tel Aviv cuprindea doar câteva barăci și ateliere care mult mai târziu aveau să se dezvolte și să devină industrii militare.

Când au fost înființate întreprinderile militare mai mari, responsabilitățile lui Blumberg au crescut brusc. El a devenit șeful securității complexului ministerial, dar și al noilor filiale care apăreau întruna. După cum o dictau vremurile, și-a transformat numele de familie în ebraicul Vered, pe care-l folosea în viața personală. La serviciu, el continua să fie cunoscut ca Blumberg.

„Binyamin avea maniere impecabile, spunea unul dintre foștii lui colegi. Nu ridica niciodată glasul, chiar dacă se înfuria. Și îl plăcea toată lumea. Nu avea însă calități speciale. Nu avea o educație deosebită, ci mai curând modestă. Trăgând linie, era un agent de securitate tipic, eficient și harnic."

Mai mult ca orice, era un individ tăcut.

„Țin minte că de multe ori intra în biroul meu, bea ceai și nu scotea un cuvânt, povestește un alt coleg. Nu era genul cu care să stai la palavre."

Părea să se simtă în largul său numai alături de doi colegi: Amos Manor, care conducea Shin Bet sub Harel, şeful absolut al serviciilor de informaţii, şi Peres. Blumberg, Manor şi Peres erau cam de aceeaşi vârstă, ceea ce le uşura găsirea unor subiecte comune.

În privinţa proiectului Dimona, Blumberg nu putea decât să spere că toţi aveau să fie la fel de tăcuţi ca el. Păstrarea secretului informaţiilor a devenit tot mai dificilă odată cu trecerea timpului. Ultima companie franceză a plecat în 1965, dar majoritatea lucrătorilor reveniseră în Europa după terminarea în 1960 a construcţiei fizice a reactorului. Zvonurile la început slabe au început să se răspândească peste tot.

Aveau să apară întrebări şi Blumberg a conceput două explicaţii-paravan care să justifice traficul intens de muncitori, camioane, buldozere şi echipamente grele. Una dintre ele, construirea unei uzine de desalinizare a apei, părea foarte stranie deoarece asemenea întreprinderi sunt amplasate de obicei pe malul mărilor. A doua, mai plauzibilă, era că Israelul construia o uriaşă uzină textilă pentru a asigura slujbe miilor de noi imigranţi aduşi în Negev.

Beneficiind de susţinerea lui Peres, Blumberg a încercat să ascundă existenţa agenţiei sale chiar şi de celelalte membre ale comunităţii serviciilor de informaţii – inclusiv de Harel.

„Lakamul a fost înfiinţat pe la spatele meu şi fără ştirea mea, îşi reamintea furios Harel. Am avut bănuieli. Ştiam că cineva acţiona în Ministerul Apărării, unde se ocupa de diverse probleme, şi că atunci când zărea vreun agent Mossad traversa imediat pe trotuarul de vizavi. Era o agenţie misterioasă, formată într-o manieră conspirativă. Înşelătoare. Nici chiar Ben-Gurion nu ştia."

Peres considerase că nu avea nevoie de permisiunea lui Harel pentru a înfiinţa agenţia specială pentru securitate nucleară, deşi Memunehul era şeful serviciilor de securitate în care Ben-Gurion avea cea mai mare încredere. La urma urmelor, noul reactor sosit din Franţa era mai secret decât orice alt subiect confidenţial de până atunci.

Pe Blumberg nu-l deranjau invidiile sau obiecţiile altora.

În timp ce şeful Lakamului proteja secretul la sol, furtuna s-a abătut din aer. Un avion american U-2, aflat într-o misiune de recunoaştere, a fotografiat în anul 1960 complexul, iar analiştilor din SUA nu le-a fost greu să-i identifice scopul real. Din clipa aceea,

spionii americani au dat târcoale oraşului Dimona, iar liderii politici din SUA au devenit îngrijoraţi.

Bazându-se pe o informaţie provenită de la sursele din Washington, presa americană şi britanică au anunţat că Israelul construia bomba atomică.

Guvernul SUA le-a cerut imediat israelienilor să declare adevărul. Într-o întâlnire cu preşedintele Eisenhower, directorul CIA Allen Dulles a susţinut că Dimona era o „uzină de producere a plutoniului", iar secretarul apărării, Thomas Gates, a mers chiar mai departe: „Potrivit informaţiilor noastre, uzina nu are scopuri paşnice."

Au existat şi presiuni exercitate de preşedintele francez Charles de Gaulle, care în mai 1960 a decis că Franţa nu va mai livra uraniu pentru Dimona. De Gaulle nu dorea ca Israelul să producă plutoniu în reactorul său, fiindcă asta ar fi însemnat un pas spre construirea bombei atomice. Francofilul Peres a continuat să fie optimist, refuzând timp de câteva săptămâni să admită că alianţa cu Parisul devenea foarte şubredă.

Până la urmă, a fost recunoscut pericolul în care se afla cel mai secret proiect de apărare al Israelului , iar Ben-Gurion a plecat prompt la Paris pentru a se întâlni cu de Gaulle pe 13 iunie 1960. În Palatul Élysée, preşedintele francez a întrebat direct: „De fapt, de ce are nevoie Israelul de un reactor nuclear?"

Ben-Gurion a răspuns că nu era un proiect militar şi că la Dimona nu vor fi adăugate instalaţii pentru extragerea plutoniului în scopuri militare. Se ştia însă că statele care-şi dezvoltau un potenţial nuclear ignorau principiul sincerităţii. Deoarece Peres a făcut tot ce a putut pentru a-şi exploata prieteniile îndelungate cu oficialităţi-cheie din Franţa, Israelul a izbutit să obţină şi alte materiale nucleare.

În scurt timp, reactorul de apă grea de 24 MW de la Dimona – a cărui capacitate a fost extinsă cu asistenţă franceză la 75 MW – a putut produce îndeajuns plutoniu pentru construirea anuală a cel puţin o bombă de 20 de kilotone, similară celei detonate la Hiroşima.

* * *

Presiunile externe au continuat să crească şi nu puteau fi ignorate. Ben-Gurion nu avea de ales şi trebuia să declare ceva: prima confirmare publică a faptului că Israelul intrase în era nucleară.

Pe 21 decembrie 1960 el a anunțat de pe podiumul Knessetului că Israelul construia un al doilea reactor nuclear destinat cercetărilor – „proiectat exclusiv în scopuri pașnice", așa cum o cereau nevoile „industriei, agriculturii, sănătății și științei". Prim-ministrul a afirmat că Israelul va genera în cele din urmă electricitate utilizând instalațiile atomice, adăugând că rapoartele despre un program care avea ca obiectiv construirea de bombe reprezentau „un neadevăr fie deliberat, fie neavizat".

Ben-Gurion însuși a rostit însă un neadevăr avizat, dar a făcut-o pentru o cauză nobilă: asigurarea existenței țării sale într-o lume ostilă, așa cum o vedea el, prin deținerea armei supreme – bomba nucleară.

O vizită efectuată de doi fizicieni americani la reactorul Dimona a liniștit Washingtonul, deși fermecătoarele gazde israeliene le-au permis doar o examinare superficială. Fizicienii n-au detectat niciun indiciu legat de un posibil program de armament, ceea ce, în 1961, l-a calmat în mare măsură pe noul preşedinte al Statelor Unite, John F. Kennedy.

La răstimpuri, Ben-Gurion și-a confirmat în mod public credința că Israelul trebuia să „clădească o forță de intimidare" pentru a se asigura că Egiptul nu va încerca să strivească micul stat israelian. Fără a declara că țara lor avea un program de înarmare nucleară, oficialii israelieni le-au transmis omologilor americani că o prioritate trebuia să fie împiedicarea unui nou Holocaust.

În mod firesc, CIA a decis că Israelul construia bomba atomică la Dimona. Preşedintele Kennedy a început iarăși să pună întrebări și, printr-o fericită coincidență, s-a pomenit discutând chiar cu unul dintre fondatorii programului nuclear israelian.

Pe 2 aprilie 1963, Shimon Peres a vizitat Washingtonul în calitatea sa de director-general în Ministerul Apărării. La invitația lui Myer (Mike) Feldman, consilierul lui Kennedy în domeniul problemelor evreiești, a făcut un tur al Casei Albe. Principalul subiect al discuțiilor urma să fie achiziția de către Israel a unor rachete antiaeriene Hawk, primul contract important de armament între cele două state.

Aparent din întâmplare, preşedintele Kennedy s-a întâlnit cu cei doi și a sugerat o întrevedere în Biroul Oval. Conversația a durat 20 de minute și a fost dedicată aproape în întregime intențiilor Israelului legate de Dimona.

Potrivit unor documente păstrate în Biblioteca JFK din Boston, Kennedy i-a spus lui Peres că Statele Unite urmăreau îndeaproape dezvoltarea potențialului nuclear al Israelului și l-a întrebat dacă dorea să adauge ceva.

Peres a fost luat prin surprindere, dar a răspuns printr-o declarație strategică: „Vă pot spune fără echivoc că nu noi vom introduce armele nucleare în regiune. Nu noi vom fi primii care vor face asta."

A fost o replică de geniu, destinată să împiedice presiunea exercitată de Kennedy și orice deteriorări ale relațiilor bilaterale. La momentul acela, Israelul căuta un nou aliat major, întrucât de Gaulle declarase limpede că punea capăt relației speciale a Franței cu statul evreiesc.

Timp de o jumătate de secol, guvernele israeliene succesive aveau să continue să folosească fraza născocită de Peres în discuția purtată cu Kennedy: Nu noi vom „introduce" primii arma nucleară. Unii analiști au numit-o minciună sfruntată; alții au speculat că era posibil ca Israelul să-și fi lăsat focoasele nucleare și bombele în penultima fază de construcție, astfel încât să fie nevoie doar de „strângerea unui șurub" pentru a deveni operative.

Interesat de subiect până în clipa asasinării sale în noiembrie 1963, Kennedy a insistat ca Ben-Gurion și succesorul lui, Levi Eshkol, să le permită inspectorilor americani vizitarea Dimonei o dată sau de două ori pe an. S-a convenit ca rezultatele să fie comunicate Egiptului pentru a domoli îngrijorările arabilor legate de puterea tehnologică a Israelului.

Agenția lui Blumberg, Lakam, a răspuns prin ceea ce s-a consi - derat a fi un program sofisticat de camuflare și disimulare. Inspectorii americani erau însoțiți permanent și israelienii încercau să-i supravegheze îndeaproape.

Deoarece datele vizitelor erau stabilite cu mai multe luni înainte, cei din Dimona aveau timp să ridice pereți dubli, să demonteze uși și să construiască intrări și console de comandă noi – toate având ca scop păcălirea inspectorilor, făcându-i să creadă că acolo se desfășurau exclusiv proiecte industriale și de cercetare.

Scurgerile ulterioare de informații au indicat că israelienii construiseră în mod inteligent uzina de separare – unde se producea plutoniul utilizat pentru nucleul bombelor – în subteran, fără a lăsa nicio urmă la suprafață.

În felul acesta, inspectorii americani n-au observat nicio activitate legată de producerea de armament, însă unii au fost bănuitori şi au reuşit să scape de sub ochii escortelor pentru a colecta mostre de sol, roci şi vegetaţie din zona Dimona. La revenirea în Statele Unite, analizele de laborator puteau indica semnele evidente ale unor îmbogăţiri de nivel ridicat.

Şefii securităţii israeliene au încercat să îngreuneze procesul de colectare a mostrelor.

John Hadden a fost şeful staţiei CIA din ambasada din Tel Aviv în anii 1960. În timp, a ajuns să-i îndrăgească pe israelieni, dar a crezut în mod constant că-l minţeau în multe privinţe.

Hadden considera că, deşi politicienii vorbeau despre prietenia dintre SUA şi Israel, relaţia respectivă nu aducea nici pe departe cu una dintre nişte prieteni vechi care crescuseră şi urmaseră şcoala împreună.

Agentul CIA a observat admirativ că întemeietorii statului evreiesc puteau înşela aproape pe oricine. Ca şi alţi militari americani detaşaţi în Europa după al Doilea Război Mondial, el îi considera pe supravieţuitorii Holocaustului ca fiind refugiaţii cei mai inteligenţi: trecuseră graniţele în mod clandestin până la porturile mediteraneene, de unde navigaseră spre viitorul stat Israel.

După ce a ajuns la Tel Aviv pentru a-şi lua postul în primire, Hadden a descoperit că întâlnirile oficiale având ca scop schimbul reciproc de informaţii – care ar fi trebuit să fie esenţa cooperării – erau neliniştitoare şi „nebuneşti".

Avea experienţa unor astfel de întâlniri petrecute în Germania de Vest, unde cele două părţi făcuseră schimb de informaţii în mod demn şi destul de clar.

Potrivit spuselor lui Hadden, agenţii israelieni erau „aroganţi şi îşi ţineau dosarele strâns la piept". În loc să pună nişte date pe masă, „ei paraşutau un desant la 30 de kilometri în spatele liniilor noastre" – sub forma unor tirade de câte 45 de minute despre toate problemele teribile cu care se confrunta securitatea israeliană, enumerând informaţiile şi materialele militare de care aveau nevoie pentru supravieţuire.

„Hristoase! Stăteai pe scaun, povestea Hadden, iar ei zbierau în jurul tău. Absolut scandalos! Cereau şi luna de pe cer! "

Până la urmă, ambele părți s-au concentrat asupra intereselor reciproce și au atins un nivel superior de partajare a informațiilor.

Hadden și-a mai amintit că a participat în 1963 la un dineu diplomatic organizat într-o reședință privată israeliană. Asta se întâmpla în primul său an petrecut la Tel Aviv. Stătea la masă vizavi de colonelul David Carmon, al doilea om ca importanță din Aman. Hadden începuse să ia lecții particulare de ebraică și i s-a părut că o aude pe gazdă șoptindu-i lui Carmon ceva despre speranța că americanul va depăși măsura la băutură, iar asta îi va dezlega limba.

Hadden s-a întors spre Carmon, a surâs și a zis: „*Nichnas yayin, yotzeh sod!*" (în ebraică: „Vinul intră, secretul iese!"). A fost încântat de expresia de oroare de pe chipul colonelului. În ziua următoare, Carmon le-a ordonat tuturor celor din Aman să nu mai vorbească în ebraică în prezența lui Hadden.

Desigur, șeful stației CIA era activ și se străduia să țină pasul cu proiectul ultrasecret al Israelului. Mergea ocazional la Negev, deoarece CIA dorea fotografii și mostre de sol, și știa că era supravegheat. O dată, pe când șofa pe o șosea de lângă complexul nuclear, un elicopter a aterizat lângă automobilul lui. Agenții de securitate – din Lakam, deși Hadden nu cunoștea numele agenției respective – i-au cerut documentele de identitate. După ce le-a arătat pașaportul diplomatic american, și-a continuat drumul, perfect convins că în Dimona se întâmplau mai multe decât recunoscuse vreodată Israelul.

Hadden credea în „adaptarea locală" şi a încercat să asimileze unele dintre pasiunile țării gazdă. Și-a dezvoltat interesul față de arheologie, văzând că israelienii erau obsedați de legăturile cu străvechiul lor teritoriu.

„Când te afli în Israel, sapi", spunea Hadden.

Săpatul, în sens literal, i-a oferit șefului stației CIA două săptămâni extraordinare de conversații cu nimeni altul decât Ben-Gurion, acum retras din activitate. Această oportunitate incredibilă pentru serviciile de informații americane a apărut în 1965, când soția lui Hadden săpa – cu alte „soții din ambasadă" – într-un sit evreiesc străvechi de lângă Marea Moartă.

Hadden a șofat timp de trei ore de la Tel Aviv ca s-o viziteze, ceea ce i-a oferit un pretext bun pentru a ajunge destul de aproape de Dimona.

În seara aceea, stând în jurul unui foc de tabără, soția lui a acuzat dureri acute de stomac. Hadden a transportat-o de urgență la un spital din Beersheba, cel mai mare oraș din deșertul Negev, unde a fost operată la colon. A fost tratată foarte bine și a primit o bonificație neașteptată: vecina din rezerva cu două paturi era Paula Ben-Gurion, soția „Bătrânului".

După aceea, Hadden a venit în fiecare după-amiază la spital, întrucât acelea erau orele de vizită ale lui David Ben-Gurion. Spionul și legendarul politician au discutat îndelung în cele 14 zile în care soțiile lor au fost colege de spital.

Americanul n-a aflat niciun secret nuclear de la cel care lansase proiectul Dimona, dar a înțeles mult mai bine sionismul și motivațiile Israelului.

„Imaginează-ți două săptămâni petrecute cu Churchill! s-a entuziasmat Hadden peste ani. Cam așa a fost!"

* * *

Vizitele inspectorilor americani la Dimona au continuat până în 1969, fără să fie găsită nicio dovadă care să-i acuze pe israelieni de activități în domeniul înarmării. În anul acela, cele două guverne au ajuns la o înțelegere secretă care a pus capăt inspecțiilor.

Ambele capitale, Ierusalimul și Washingtonul, aveau lideri noi. Golda Meir fusese aleasă de Partidul Laburist în locul lui Eshkol, care murise în februarie. Cu o lună mai devreme, Richard Nixon depusese jurământul de președinte și-l numise pe Henry Kissinger consilier pe probleme de securitate națională.

Deși nu acționa în mod activ pentru cauza evreiască, Kissinger a știut mereu că părinții îl aduseseră în SUA din Germania pentru a scăpa de regimul nazist, care le ucisese atâtea rude. Putea fi dur atunci când negocia sau le ținea prelegeri politicienilor israelieni, dar simțea totodată că are o obligație față de o națiune care le asigura un adăpost evreilor.

Golda, Nixon și Kissinger au căzut de acord că nu mai erau necesare alte inspecții la Dimona. CIA conchisese că Israelul construise câteva dispozitive nucleare, iar inspecțiile ar fi fost acum superflue. În plus, noua echipă de la Casa Albă ajunsese aparent la ideea că un Israel puternic ar fi putut susține interesele americane: țările arabe

erau silite să negocieze pacea; visul lor de a distruge statul evreiesc cu ajutorul URSS-ului se risipise.

Sub conducerea lui Nixon, care nu părea alarmat sau refractar față de posibilitatea ca Israelul să devină o putere nucleară, guvernul american a acceptat o formulare nouă, care actualiza și clarifica promisiunea Israelului că nu va fi primul stat care „să introducă" arme nucleare în Orientul Mijlociu.

Potrivit unor oficiali care au făcut dezvăluiri după mulți ani, formularea concepută de ambasadorul israelian la Washington, Yitzhak Rabin, preciza acum că armele nucleare vor fi percepute ca atare doar în cazul în care deveneau operaționale. Pragul-cheie avea să fie un test nuclear.

Practic, Israelul accepta să nu desfășoare teste nucleare și drept răsplată avea să fie eliberat de povara neplăcutelor inspecții americane.

Rămânând ferm pe poziție, fără să dea prea multe explicații, Israelul își câștigase dreptul de a fi o excepție unică de la politica Statelor Unite de favorizare a neproliferării nucleare. Conducătorii israelieni n-au acceptat niciodată să semneze tratate internaționale cu acest subiect, totuşi au continuat – în mod repetat – să spere, ba chiar să se aștepte ca SUA să le susțină monopolul nuclear nemărturisit în Orientul Mijlociu.

Capitolul VI

CRUCIATUL HAREL

Deși Isser Harel a fost în general exclus din proiectul nuclear pe care conducătorii Israelului îl considerau defensiva supremă a țării, el dispunea de o autoritate uriașă în toate celelalte chestiuni legate de securitate. După ce a condus Shin Bet între 1948 și 1952, Harel și-a suplimentat responsabilitățile preluând directoratul Mossadului între 1952 și 1963, pe o durată mai mare decât oricare alt șef al informațiilor israeliene.

Harel a consumat mult timp și energie deconspirând spionii din Israel, care lucrau fie pentru blocul sovietic, fie pentru guvernele arabe. Era un excelent detector al lipsei de loialitate și firea lui suspicioasă se dovedea a fi perfectă pentru această latură a funcției sale.

Cu toate acestea, n-a izbutit să descopere vreme de câțiva ani o „cârtiță" din blocul comunist care se infiltrase în Shin Bet. Levi Levi avea un nume simplu, dar a fost unul dintre cei mai îndrăzneți spioni care s-au insinuat în societatea israeliană.

Născut în Lucjan Levi, Polonia, în septembrie 1922, Levi a activat în mişcarea tineretului sionist și a supraviețuit Holocaustului, fugind în Uniunea Sovietică. În 1948 a plecat în Israel, un lucru absolut firesc.

După mulți ani, anumite documente din arhivele naționale poloneze au demonstrat că sovieticii îl racolaseră în timpul războiului, după care Levi slujise autoritățile poloneze, spionându-și tovarășii evrei.

„În timpul perioadei de colaborare de pe teritoriul natal", men - ționa un dosar secret, „a oferit numeroase informații valoroase și verificate despre activitățile sioniste din Polonia."

Guvernul comunist de la Varșovia se aștepta ca Levi să spioneze pentru Israel și, într-adevăr, a fost angajat de Shin Bet, demonstrând că avea talent pentru acest tip de activitate. După câteva săptămâni, a fost repartizat la Unitatea Specială, predecesoarea viitoarei echipe operative a serviciilor Shin Bet și Mossad. Unitatea nu avea decât 20 de membri, în majoritate veterani din Haganah.

Levi se deosebea de colegii săi. Manierele și vestimentația lui (printre altele, purta papion) nu se potriveau cu ale lor. Ei fumau țigări ieftine, fără filtru, pe când el fuma numai mărci americane, de pildă Kent. Ei beau băuturi spirtoase de calitate inferioară, iar Levi le oferea mărci străine bine-cunoscute de coniac și whisky – un adevărat lux în Israelul de la mijlocul anilor 1950.

Levi a plecat de câteva ori cu avionul în Franța, aparent pentru a-și vizita rudele. Purta întotdeauna asupra lui un mic aparat de fotografiat Minox și făcea poze în dreapta și-n stânga. Își ruga colegii să-l lase să-i pozeze și i-a fotografiat chiar și lângă intrarea sediului Shin Bet, în talciocul din Jaffa.

Ceilalți membri ai unității îl considerau excentric, dar nu s-au gândit niciodată că putea fi mai mult decât atât. În mintea lor nu s-a aprins nici măcar un singur beculeț de avertizare. Toți erau ocupați: să urmărească diplomații străini, să intre prin efracție în ambasadele și în locuințele acestora și să monteze microfoanele primite de la CIA.

În 1957 un mare val de imigranți a sosit însă din Polonia și jocul lui Levi s-a sfârșit. Printre nou-veniții chestionați de Shin Bet – ca parte a Operațiunii Balsam pentru CIA – s-a numărat Jefim Gildiner, care a mărturisit că fusese căpitan în serviciul de securitate polonez. Gildiner a mai destăinuit că el era ofițerul de caz al unui spion polonez din Israel: Levi Levi.

„Am fost șocați", își amintește Amos Manor.

Levi a fost pus sub urmărire, dar era foarte prudent; n-a fost găsită nici măcar o singură dovadă care să reziste la tribunal.

A fost chemat atunci la biroul de personal al guvernului și concediat. Incredibil, dar Shin Bet i-a permis să plece în Franța – din nou pentru a-și vedea „familia". Ulterior, avea să se afle că s-a întâlnit la Paris cu niște agenți polonezi care l-au chestionat și i-au ordonat să revină în Israel: trebuia să intre din nou în cușca leilor.

Îndrăzneala polonezului a atins o nouă culme atunci când s-a întors la Tel Aviv, s-a întâlnit cu șeful biroului de personal și a solicitat să fie reinstalat în funcție la Shin Bet – în caz contrar, avea de gând să dea agenția în judecată.

Shin Bet a decis să reînceapă filajul. De data aceasta, Levi a fost văzut contactând un ofițer de control de la ambasada Poloniei.

Manor l-a arestat până la urmă, dar Levi a continuat să nu recunoască faptul că ar fi fost spion.

„Eram disperați, își amintea șeful serviciului Shin Bet. Știam că nu aveam dovezi serioase împotriva lui și ne pregăteam să-l eliberăm, dar s-a întâmplat un miracol!"

Miracolul s-a datorat legăturilor dintre comunitatea de informații israeliană și serviciile secrete franceze.

Colonelul polonez de informații Wladyslav Mroz tocmai dezertase în Franța și, în timpul interogatoriului, a dezvăluit detalii despre un spion polonez care se infiltrase în serviciile de informații israeliene.

Manor a plecat personal la Paris și a căpătat de la securitatea internă franceză un dosar care a ajutat la rezolvarea cazului.

În cele din urmă, în cadrul unei alte serii de interogatorii supravegheate de Manor, Levi a cedat și a mărturisit. A fost judecat în secret și condamnat la zece ani de închisoare. A executat şapte, iar când a fost eliberat pentru bună purtare s-a îmbarcat pe un vapor și a părăsit țara. Soarta lui nu se cunoaște; se crede că ar fi murit în Australia, unde avea într-adevăr rude.

* * *

Un alt măr putred din comunitatea serviciilor de informații a fost Mordecai (Motke) Kedar. Fusese un delincvent mărunt înainte de a fi racolat de serviciul militar de informații, dar este ținut minte pentru cea mai gravă crimă comisă de un agent israelian în timpul unei misiuni: uciderea unui om de afaceri evreu în Argentina, care era un *sayan* („ajutor") al Mossadului.

Așa cum a mărturisit un fost cadet al Mossadului, *sayanim* sunt străinii care, din motive personale, fac tot felul de aranjamente care le ușurează viața „vizitatorilor" israelieni. De obicei, sunt evrei – dar nu întotdeauna – și nu li se spune absolut nimic despre misiunea în sine, în general pentru propria lor siguranță. Israelul n-a recunoscut niciodată că utilizează evrei ca *sayanim* tocmai pentru a nu periclita comunitățile evreiești locale.

Născut în Polonia sub numele de Mordecai Kravitzki, Kedar a trecut printr-o transformare radicală pentru a fi introdus în Egipt de către Unitatea 131 a Amanului, departamentul de operațiuni civile al armatei. În lunile petrecute în Argentina el trebuia să-și fabrice o „legendă", o biografie fictivă.

Motivele pentru care, în anul 1957, și-a înjunghiat *sayanul* de 80 de ori n-au fost niciodată elucidate și toate detaliile au fost ascunse atunci când Kedar a fost judecat în secret în Israel și închis apoi sub o identitate falsă.

În penitenciarul Ramle el a fost cunoscut doar ca „X4". În celula vecină se afla Avri El-Ad, fostul ofițer de caz din Unitatea 131 suspectat de trădarea colegilor săi în Egipt. Ulterior, El-Ad a scris că jucau amândoi șah transmițându-și mutările prin codul Morse, ciocănind în peretele comun.

„Nu-i lăsa să te doboare!", i-a transmis o dată Kedar. „Dacă le permiți să-ți slăbească moralul, ești terminat."

Kedar a refuzat să mărturisească. În închisoare și-a menținut condiția fizică și a devenit adeptul scriitoarei americane Ayn Rand. După șaptesprezece ani de temniță – dintre care șapte fără coleg de celulă –, acest individ dur a fost eliberat în 1974 și a solicitat rejudecarea procesului. Cererea i-a fost respinsă.

Când a fost întrebat despre această oribilă alegere, comandantul Amanului, care-l recrutase pe Kedar – Yehoshafat Harkabi, devenit ulterior celebru ca profesor și susținător al campaniilor pentru pace –, nu și-a smuls părul din cap în semn de regret.

„Cei aleși pentru aceste operațiuni, a spus Harkabi, nu sunt nişte oameni banali. Au întotdeauna o poveste."

După executarea pedepsei, Kedar a părăsit Israelul și a dus o existență nomadă, ajungând până la urmă la Los Angeles ca operator de călătorii cu iahtul între Statele Unite și America Latină. La aproape 50 de ani după condamnarea sa în acel proces secret, el le-a declarat câtorva reporteri că era nevinovat, că totul fusese o înscenare a lui Harel și că-și va scrie memoriile pentru a dezvălui întregul adevăr. N-a făcut-o niciodată.

Isser Harel, care ordonase rechemarea și închiderea lui Kedar, a dezvăluit faptul că fusese luată în considerare, cu toată seriozitatea, şi varianta de a-l omorî pur și simplu pentru a-i acoperi crima. Într-un astfel de caz, ar fi existat mai puține șanse de declanşare a unui conflict diplomatic cu Argentina și s-ar fi eliminat neplăcerile stânjenitoare abătute asupra comunității serviciilor de informații.

„Eu am susținut de la bun început că nu putem lua legea în propriile noastre mâini, scria Harel. Pentru așa ceva există judecători și tribunale."

După care a adăugat cu mândrie: „În timpul mandatului meu de Memuneh n-a fost executat niciun trădător."

Afirmația era aproape adevărată, dar unii și-l mai aminteau pe Avner Israel, care reprezentase o excepție. Este vorba de agentul care, după ce a fost răpit de echipa lui Harel în 1954, a murit în timpul zborului – din cauza unei supradoze de sedativ –, cadavrul său fiind aruncat fără jenă în Marea Mediterană.

* * *

Din punctul de vedere al lui Harel, cazul Kedar a oferit dovezi suplimentare în sprijinul vechiului său argument că lucrul cu agenți secreți era o chestiune prea serioasă pentru a fi lăsată în seama Amanului. Harel susținea că Mossadul era agenția cea mai calificată pentru a trimite israelieni în misiunile foarte delicate de peste hotare.

În felul acesta, s-a ajuns la o înțelegere. Serviciul militar de informații păstra responsabilitatea pentru operațiunile din țările arabe – mai ales infiltrarea de spioni sub acoperire. În același timp însă, Mossadul își putea dezvolta propriul nucleu de agenți sub acoperire care urmau să primească misiuni în toată lumea. Micul departament de operațiuni al lui Harel putea căpăta acum proporții globale.

Memunehul a atacat noua problemă cu vigoarea lui tipică, nefiind dispus să facă compromisuri. Întrucât avea autoritate atât asupra Mossadului, cât și a serviciului Shin Bet, el a insistat ca noua unitate să fie disponibilă pentru ambele agenții și să utilizeze cele mai bune resurse umane din amândouă. Oficial, urma să facă parte din Shin Bet. După mulți ani, Harel a spus că aceasta a fost „nașterea" unui organism nou și incitant.

În 1958, Shin Bet a înregistrat un succes, remarcând că Aharon Cohen, expert în domeniul Orientului Mijlociu al partidului de stânga Mapam, se întâlnea în mod regulat la Tel Aviv cu un diplomat sovietic despre care se știa că era spion. Cohen a fost arestat, dar liderii partidului l-au acuzat pe Harel de înscenare, declarând că le instalase microfoane în birouri cu cinci ani în urmă. Cohen a fost totuși judecat și condamnat la cinci ani de închisoare; ulterior, Curtea Supremă israeliană i-a redus pedeapsa la jumătate.

Succesul obținut prin descoperirea relațiilor secrete ale lui Cohen cu străinătatea s-a datorat parțial unei noi metode de filaj, pusă la punct

de unitatea operativă a serviciului Shin Bet. După eșecul reprezentat de incapacitatea de a-l deconspira pe Levi Levi, echipa trecuse printr-o reorganizare majoră, iar printre noile ei metode se număra un truc inteligent poreclit „Pieptenele". Era o tehnică de a prinde spionii făcându-i să vină la tine.

„Eram o unitate mică, povestea Yair Racheli, unul dintre primii agenți Shin Bet, care s-a alăturat serviciului la începutul anilor 1950. Cu resursele noastre limitate – zeci de oameni, doar câteva automobile și stații radio insuficiente – , am constatat că era greu să-i filăm pe spionii din cele douăzeci de state ale blocului sovietic. Ei erau profesioniști și știau cum să ne observe, cum să scape de noi și să-și piardă urma.

Așa că Zvi (Peter) Malkin a inventat tehnici noi. În loc să-i urmărească pretutindeni pe toți rușii, polonezii, cehii și alți presupuși spioni care operau sub paravan diplomatic, agenții Shin Bet și-au împărțit între ei Tel Avivul, Ierusalimul, Haifa și alte orașe-cheie. Când erau identificate anumite ținte de spionaj străin, israelienii anticipau încotro se îndreptau spionii și-i așteptau acolo.

Folosind o terminologie baschetbalistică, aceasta era mai curând o apărare în perimetru decât cea om la om practicată până atunci. În anii 1950-1960, Israelul era atât de mic, cu mai puțin de trei milioane de locuitori, încât putea fi realmente împărțit în zone.

„În loc să-i urmărim, îi așteptam în zona spre care bănuiam că se îndreptau, a explicat Racheli. Ne bazam foarte mult pe improvizație și intuiție. Uneori ne înșelam și ei se duceau într-o altă zonă. În cele din urmă, acest sistemul de „pieptănare" a localităților și-a dovedit utilitatea.

„Pieptenele" a înregistrat un al doilea succes remarcabil la Haifa, într-o seară rece din martie 1960. O echipă operativă a serviciului Shin Bet efectua un exercițiu de antrenament folosind modelul de filaj al lui Malkin, când unul dintre membrii ei a observat un automobil cu o plăcuță de înmatriculare ce aparținea ambasadei Cehoslovaciei din Tel Aviv.

Despre diplomatul din mașină se știa că era șeful stației STB, serviciul de informații al țării sale, renumit pentru stângăciile, neglijența și lenea sa – cele trei componente ale celui mai groaznic comportament de care putea fi capabil un spion. Adrenalina a început

să curgă prin venele israelienilor din Haifa, iar liderul echipei a improvizat prompt, transformând exercițiul într-o operațiune autentică.

Diplomatul a fost descoperit repede într-un restaurant din apropiere în tovărășia unui bărbat neidentificat.

Echipele de filaj ale serviciului Shin Bet s-au concentrat acum asupra necunoscutului, care a ieșit din local și s-a urcat într-o mașină cu plăcuțe de înmatriculare aparținând cantonului elvețian Zürich. Trei mașini ale agenției Shin Bet l-au urmărit până acasă. Bărbatul a fost identificat: profesorul Kurt Sitta, om de știință cehoslovac care preda la nou-înființata catedră de fizică din Technion – universitatea din Haifa care devenea rapid un echivalent israelian pentru MIT.

Sitta a fost unul dintre primii spioni din blocul sovietic care a pătruns în comunitatea științifică israeliană. Anterior, predase la Universitatea Syracuse și în Brazilia, iar în 1955 fusese invitat de Technion pentru o serie de prelegeri. Sitta descoperise că-i plăceau instituția, țara și oamenii. Cel puțin așa afirmase atunci când acceptase bucuros postul de șef al catedrei de fizică.

Succesul lui Sitta, mai rar întâlnit în cazul unui străin neevreu, le-a oferit o oportunitate excelentă cehilor și stăpânilor acestora de la Moscova. Agentul de informații al ambasadei cehoslovace din Tel Aviv s-a întâlnit frecvent cu acest profesor între anii 1955 și 1960, colectând un munte de materiale. Au fost necesari aproape cinci ani, dar, prin lovitura norocoasă a „Pieptenelui", Shin Bet a detectat finalmente operațiunea de spionaj.

Filajul a durat trei luni, din martie până în iunie 1960. Pe lângă întâlnirile cu ofițerul de control ceh, Sitta s-a dovedit a fi un adevărat Casanova. Agenții Shin Bet au avut destul de repede o misiune favorită: urmărirea și fotografierea lui Sitta în frumoasele păduri de pe muntele Carmel, de unde se vedeau portul și Mediterana. O dată sau de două ori pe săptămână, în pauza de prânz, el se urca în automobilul american înmatriculat în Elveția – o mașină de lux rară în austera societate israeliană de pe vremea aceea – și parcurgea distanța scurtă de la birou la pădure împreună cu o studentă sau cu un alt membru de sex feminin al personalului facultății. Echipele de filaj israeliene erau răsplătite cu pornografie în direct.

În seara zilei de 16 iunie 1960, doi bărbați au ciocănit la ușa vilei lui Sitta aflată într-o suburbie exclusivistă din Haifa, de unde se vedea

marea ca la San Francisco. Unul dintre ei făcea parte din Shin Bet, iar celălalt din Unitatea Specială a poliției naționale israeliene. L-au arestat pe profesor sub acuzația de spionaj.

La procesul lui s-a aflat că spionase Comisia pentru Energie Atomică a Israelului. Poate că nu printr-o simplă coincidență, Sitta a fost arestat cu numai două zile înainte ca reactorul nuclear experimental de la Nahal Sorek să devină operațional. Analiștii israelieni au comparat activitatea lui Sitta cu cea a lui Julius și Ethel Rosenberg din Statele Unite și cu cea a lui Klaus Fuchs din Marea Britanie, care comunicaseră blocului sovietic secretele atomice ale țărilor respective.

Sitta a fost condamnat la cinci ani de închisoare, dar, pentru a preîntâmpina orice neplăceri diplomatice, Israelul l-a eliberat repede, îngăduindu-i să înceapă o nouă viață academică în RFG. Anumiți israelieni care ocupau poziții de vârf au afirmat că cehul nu era decât un peștișor care încercase în mod diletant să spioneze, iar Harel a insistat asupra faptului că Israelul nu fusese afectat.

„Pieptenele" a avut succes și în martie 1961. Mai mulți agenți au observat că spionul sovietic Viktor Sokolov, care opera sub paravan diplomatic la Tel Aviv, se întâlnea cu un israelian ce s-a dovedit a fi Israel Be'er, un consilier apropiat al prim-ministrului Ben-Gurion.

Harel a afirmat că-l suspecta de mult pe Be'er, care era membru al partidului de stânga Mapam, deoarece i se păruse straniu că încerca în mod repetat să lege prietenie cu serviciul vest-german BND și cu șeful acestuia, generalul Reinhard Gehlen.

Gehlen – un prieten consecvent al comunității serviciilor de informații israeliene – se afla în centrul conflictului pentru Europa dintre Est și Vest. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, generalul german dirijase spioni în Uniunea Sovietică și acum își reactiva rețeaua de spionaj de acolo. Sovieticii erau disperați să afle ce știa și ce făcea el. Be'er – un israelian din elită care putea câștiga încrederea germanului – ar fi avut șanse să afle răspunsurile la întrebările puse de stăpânii lui din KGB.

Zile la rând, Be'er a negat totul cu încăpățânare, dar anchetatorii l-au prins cu genul de minciună măruntă care trădează rețele întregi de neadevăruri. Be'er a afirmat că în seara când fusese văzut cu Sokolov se aflase de fapt în unul dintre primele supermarketuri israeliene, de unde cumpărase Cinzano, o băutură importată după care

se dădea în vânt. Anchetatorii l-au confruntat cu faptul că supermarketul respectiv nu vânduse niciodată Cinzano. Prins cu mâța-n sac din cauza unui detaliu aparent nesemnificativ, Be'er a cedat.

Atât în cursul interogatoriilor, cât și în fața tribunalului, el a recunoscut că-și inventase trecutul. Nu primise niciodată titlul de doctor în istorie, așa cum se lăuda, și nici nu luptase în Războiul Civil din Spania. Confuzia privitoare la personalitatea lui reală a sporit atunci când, în închisoare, a dezavuat confesiunea făcută la tribunal și a susținut că autobiografia sa inițială era cea adevărată.

Chiar și fără să-i cunoască numele real și trecutul, tribunalul din Tel Aviv a apreciat că dovezile împotriva lui Be'er erau incontestabile și existau suficiente motive pentru a-l condamna la 15 ani de închisoare pentru spionaj. Până în ziua decesului său în închisoare, petrecut în 1966, el a susținut că nu era spion, ci un patriot autentic, care nu dorise altceva decât ca Israelul să fie nealiniat, nu prooccidental.

Mașina sovietică de spionaj era gigantică și insistentă – silindu-l pe Harel să jongleze cu o serie de provocări de contraspionaj –, iar aceste distrageri pot explica de ce a ignorat o informație capitală despre un criminal de război nazist important. Cazul pe care l-a neglijat mai bine de doi ani era cel al lui Adolf Eichmann, a cărui capturare avea să devină unul dintre marile succese din istoria comunității serviciilor de informații israeliene.

* * *

Spre sfârșitul anului 1957, avocatul evreu Fritz Bauer, procuror-general al landului vest-german Hesse, i-a expediat o scrisoare omologului său israelian, anunțându-l că Eichmann fusese localizat în Argentina. Ulterior, Bauer a oferit și numele fals al lui Eichmann: Ricardo Klement.

Harel a trimis un agent la Buenos Aires pentru a vizita mahalaua săracă în care se afirma că ar fi trăit Eichmann, dar acesta n-a putut găsi dovezi clare. Memunehul și noua lui echipă operativă ar fi putut face mai mult dacă ar fi vrut, însă eforturile au fost lipsite de entuziasm.

Urmărirea naziștilor nu constituia o prioritate de vârf pentru Harel, însă toți israelienii considerau că națiunea lor avea responsabilitatea istorică de a le face dreptate celor șase milioane de evrei omorâți de naziști. Două dintre numele cele mai importante de pe lista

neoficială a „celor mai căutați oameni" erau Eichmann, considerat arhitectul „soluției finale" a lui Adolf Hitler pentru „problema evreiască", și Josef Mengele, medicul german care torturase deținuții din lagărele de concentrare în numele unor experimente înspăimântătoare.

Procurorul german Bauer s-a simțit desigur motivat să-i ia urma lui Eichmann. A plecat în Israel și s-a plâns la Ministerul de Justiție că nimeni nu acționa pe baza informațiilor sale; a oferit și numele sursei, iar Harel a trimis un alt agent israelian în Argentina.

Sursa s-a dovedit a fi un orb pe jumătate evreu, care fugise din Germania în Argentina în 1938. Fiica lui era prietenă cu un anume Nicholas Eichmann, care răspândea opinii antisemite și rămânea vag în privința părinților și a adresei sale. S-ar fi putut oare ca tânărul Eichmann să fi fost fiul notoriului ucigaș în masă?

Chiar acesta era adevărul. Bărbatul orb „vedea" mai clar decât Mossadul, care nu se obosise să verifice complet pista care ducea la ușa familiei Eichmann.

Simon Wiesenthal, care avea să devină faimos ca un solitar și obsedat vânător de naziști, a trimis în Israel numeroase informații despre locul unde se afla Eichmann. Abia în 2010, la cinci ani după moartea sa, petrecută la vârsta de 96 de ani, s-a aflat că Wiesenthal lucrase multe decenii pentru Mossad – ceva între un *sayan* și un agent plătit. Sub numele de cod Theocrat, Wiesenthal primea de la Mossad o sumă lunară care l-a ajutat să înființeze centrul de cercetări de la Viena.

Harel nu-l plăcea însă pe Wiesenthal, așa că, uneori, agenții Mossadului îl contactau pe vânătorul de naziști fără să-și anunțe șeful.

Informațiile despre Eichmann începuseră să fie convingătoare și, supus presiunilor procurorului-general al Israelului, Harel a decis să acționeze la începutul anului 1960. De data aceasta, a trimis în Argentina mai mulți oameni care l-au găsit pe Ricardo Klement. Într-adevăr, bărbatul semăna cu abilul Eichmann.

Harel l-a informat pe Ben-Gurion, care redevenise prim-ministru, iar „Bătrânul" a aprobat imediat răpirea lui Eichmann în vederea judecării. Urma să fie adus în Israel – viu sau mort, de preferință viu. Ben-Gurion a spus că trebuia să fie o lecție pentru toată lumea.

Pentru echipa de răpitori, inclusiv personalul de asistență și de filaj, au fost aleși șaizeci și șapte de bărbați și femei, atât din Mossad,

cât și din Shin Bet. Nimeni nu era silit să participe la acțiune; toți trebuiau să fie voluntari, și așa s-a și întâmplat. Aproape toți pierduseră rude în Holocaust și-l urau pe Eichmann. Harel i-a avertizat să-și controleze sentimentele.

Din cauza complicațiilor operaționale, politice și chiar personale, Memunehul a plecat la Paris pentru a organiza o etapă intermediară a răpirii. De acolo, a zburat în Argentina pentru a-și asuma responsabilitatea personală și completă a acțiunii.

Cel mai bun falsificator al Mossadului a plecat în Europa, unde a pregătit pașapoarte false și alte documente pentru agenții care au ajuns la Buenos Aires folosind curse aeriene separate, sub nume ce n-aveau să mai fie utilizate niciodată. Falsificatorul i-a urmat, pregătit cu hârtiile și instrumentele speciale, pentru a crea identități noi, atât pentru israelieni, cât și pentru Eichmann însuși, care urma să fie scos clandestin din țară.

Cel puțin șase „case conspirative" și mai multe automobile au fost închiriate în Buenos Aires, tot acest potențial coșmar logistic fiind controlat cu o ușurință impresionantă.

Unul dintre membrii echipei era Moshe Tavor, un geniu al logisticii prin venele căruia curgea gheață. Născut ca Moshe Karpovich în Lituania, în 1917, el a plecat cu familia în Palestina cu mult înainte de ascensiunea Germaniei naziste. S-a oferit ca voluntar în Brigada Evreiască din armata britanică și a luptat în Libia, apoi în Italia, mândru să omoare naziști.

La sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, împreună cu șapte prieteni – dintre care unii aveau să se alăture ulterior comunității de informații israeliene – Karpovich/Tavor a vânat ofițeri germani care conduseseră operațiuni de strângere a evreilor în ghetouri, trenuri de deportare și lagăre de exterminare.

Acționând pe baza informațiilor primite de la supraviețuitori ai Holocaustului, ei organizau un proces sumar pentru nazistul respectiv, de obicei pe un câmp izolat, după care Tavor îl strangula.

Intervievat la vârsta de 89 de ani, Tavor a explicat că omorurile acelea nu l-au tulburat câtuși de puțin. A mai spus că fusese ales călău din cauza mâinilor sale mari și pentru că împușcarea naziștilor ar fi lăsat urme de sânge, ceea ce ar fi declanșat investigații. Cadavrele erau aruncate în lacuri.

În Argentina, Tavor – care devenise expertul Mossadului în spargerea seifurilor, fiind realmente capabil să deschidă orice încuietoare – a construit un cărucior metalic în care, ghemuit, putea fi ascuns Adolf Eichmann. Tot Tavor a pregătit în casele conspirative camere secrete pentru depozitarea armelor și cazarea lui Eichmann după capturare.

Tavor, a cărui viață reală a fost mai stranie decât şi-ar putea imagina orice scenarist de la Hollywood, a instalat pe unul dintre automobilele echipei un panou rotativ pentru schimbarea plăcuțelor de înmatriculare – cu câțiva ani mai înainte ca filmul *Goldfinger*, cu James Bond, să prezinte un dispozitiv similar –, astfel încât proveniența vehiculului să poată fi schimbată instantaneu dacă israelienii erau deconspirați.

Pe o parte a panoului se afla o plăcuță de înmatriculare locală, cu numere de Buenos Aires, iar pe cealaltă parte una diplomatică, al cărui număr indica ambasada unei alte țări sud-americane. Israelienii schimbau plăcuțele de câte ori treceau pe lângă posturile de control ale poliției.

„Polițiștii, și-a reamintit Rafi Eitan după decenii, ne-au salutat și ne-au lăsat să trecem mai departe."

Unii membri ai echipei aveau şi documente diplomatice false care atestau calitatea lor de reprezentanți ai țării respective.

O agentă operativă a fost aleasă pentru a juca tradiționalul rol al „gospodinei": ea trebuia să cumpere diverse produse de la băcănie, să gătească și să deretice locuința în care urma să fie ținut nazistul. Se numea Yehudit Nessyahu și se născuse în Olanda în 1925; extrem de inteligentă, vorbea fluent câteva limbi și avea o înfățișare banală, uşor de uitat. Era însă o veterană a operațiunilor clandestine de scoatere a evreilor din Maroc. Avea să ajungă la rangul cel mai înalt ocupat de o femeie în Mossad: director de personal. După retragerea din activitate la vârsta de 51 de ani, Nessyahu avea să studieze dreptul, să conducă asociația scriitorilor din Israel și să evite cu asiduitate obiectivele aparatelor fotografice, temându-se că un singur instantaneu i-ar putea periclita contactele și agenții din multe misiuni de peste hotare.

Fiind religioasă, Nessyahu a pregătit doar mâncare cușer în misiunea din Argentina, chiar și pentru faimosul nazist. Se simțea tulburată că va trebui să hrănească un ucigaș în masă și un inamic al poporului evreu.

„Onoarea" de a-l înhăța pe Eichmann pe 11 mai 1960 le-a revenit lui Rafi Eitan și Avraham Shalom, care aveau să ajungă șefi ai agenției în deceniile următoare, alături de Malkin – inventatorul sistemului de filaj „Pieptenele".

Ei l-au îmbrâncit pe nazist pe bancheta din spate a mașinii. Bărbatul care se dădea drept Ricardo Klement nu s-a împotrivit și a mărturisit imediat că era Eichmann.

Răpirea fusese programată să coincidă cu vizita oficială a unei delegații israeliene în Argentina, unde mulți oaspeți străini aveau să participe la serbările ocazionate de a 150-a aniversare a independenței țării. Pe 19 mai, un avion de linie El Al avea să-i ducă pe delegați în Argentina, revenind la Tel Aviv în decursul nopții următoare.

Harel și membrii echipei sale au povestit ulterior că sarcina cea mai dificilă a fost să-l hrănească și să-l îngrijească pe Eichmann timp de nouă zile, așteptând plecarea spre Israel. L-au interogat, dar uneori îl priveau pur şi simplu, uluiți de înfățișarea banală sub care se putea ascunde răul. Bărbatul chel, care depindea de ochelari pentru a putea citi, a semnat supus o declarație prin care era de acord să fie judecat de un tribunal israelian.

Pentru răpitori a fost totuși tulburător să-l audă pe Eichmann trecând din germană la o rugăciune în ebraică, *Shma*, care era recitată de evrei pe când se îndreptau către moartea din camerele de gazare naziste: „Ascultă, Israele! Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domn."

Potrivit lui Harel, Eichmann „ne-a spus că era un mare prieten al evreilor. Ne-am înfuriat. Unii dintre oamenii mei au început să dea uitării ordinele de a nu-l atinge. Au vrut să-l omoare. N-au făcut-o totuşi, iar el a început să cerşească mici favoruri". Captivul le-a mai spus că le va dezvălui toate secretele lui Hitler dacă îi vor cruța viața. Harel i-a promis că va beneficia de cel mai bun avocat posibil în timpul procesului de la Ierusalim.

Harel a petrecut puțin timp în casa conspirativă în care Eichmann era legat cu lanțuri de pat. Memunehul perfecționase o metodă sigură de contactare, care putea fi denumită „sediul hoinar": le spunea agenților săi unde îl puteau găsi la anumite ore din zi și se deplasa de la o cafenea la alta în capitala argentiniană, care aducea cumva cu Parisul. Era improbabil ca vreun străin să-și poată reaminti că-l văzuse într-un loc anume.

Pe 20 mai, sacrificând prudența în favoarea controlului exercitat pe teren, Harel și-a instalat postul de comandă într-o cafenea din aeroportul Ezeiza. A stat la aceeași masă cu falsificatorul Mossadului, verificând și distribuind documentele de identitate de care agenții lui urmau să aibă nevoie pentru a părăsi Buenos Airesul în siguranță și fără să trezească suspiciuni.

În locuința conspirativă, Eichmann și cei care urmau să-l însoțească erau îmbrăcați în uniforme El Al. Pentru prizonier, principalul falsificator al Mossadului pregătise un pașaport israelian pe numele de Ze'ev Zichroni.

Medicul Yonah Elian, care lucra pentru Shin Bet – același anestezist care, din greșeală, îi administrase o supradoză lui Avner Israel, al cărui cadavru fusese ulterior aruncat dintr-un avion în 1954 – s-a descurcat perfect de data aceasta. El a mărit treptat doza, injectându-i lui Eichmann sedative, astfel încât, în ziua plecării. nazistul se transformase într-o persoană extrem de somnoroasă, care de-abia se mai putea ține pe picioare.

Târziu în noapte, un membru al echipajului epuizat sau chiar beat nu le sărea în ochi oficialităților aeroportului, iar Eichmann și restul grupului „El Al" s-au îmbarcat în avionul israelian care așteptase pentru a-i readuce acasă pe demnitarii israelieni de la celebrările argentiniene.

Pilotul avionului El Al n-a aflat identitatea pasagerului său decât după ce decolase din Buenos Aires, în primele minute ale zilei de 21 mai, iar la recomandarea lui Harel escala pentru realimentare a fost făcută în cea mai izolată așezare cu putință. Au avut nevoie până și de ultima picătură de combustibil pentru a ajunge la Dakar, în Senegal, dar în Africa de Vest nu se puneau întrebări despre dispariția unui germano-argentinian.

Cursa specială care-l aducea pe nazist în fața justiției evreiești a sosit la Tel Aviv în dimineața zilei de 22 mai.

A doua zi, Ben-Gurion a făcut gestul rar de a felicita în public comunitatea serviciilor de informații, anunțând în Knesset că „serviciile de securitate ale Israelului l-au găsit pe Adolf Eichmann, care va fi adus în scurt timp în Israel pentru a fi judecat". Aplauzele din Parlament au fost unanime.

Procedurile judiciare au început după un an, pe 11 aprilie 1961, beneficiind de cea mai completă acoperire din partea mass-mediei

internaționale care putea fi mobilizată pe atunci. Acuzatul – poreclit „omul din cușca de sticlă" – i-a ascultat pe martorii care au descris sfâșietor crimele comise de el și de mașinăria de exterminare nazistă. Eichmann a susținut că n-a făcut altceva decât să execute ordinele ca un bun patriot german. În cele din urmă, a fost condamnat pentru crime împotriva umanității.

A fost executat prin spânzurare în închisoarea Ramle pe 31 mai 1962 – singurul acuzat executat de sistemul judiciar israelian.

* * *

Răpirea lui Eichmann și aclamațiile publice de care s-a bucurat comunitatea de informații a Israelului au reprezentat cu certitudine apogeul carierei lui Harel. Până la decesul său în 2003, el a avut satisfacția de a fi considerat „omul care l-a prins pe Eichmann". Operațiunea cea mai îndrăzneață a Memunehului a fost şi un exemplu pur de *humint* („human intelligence") – o serie de capacități ale inteligenței umane, domeniu în care Israelul excela, în cazul acesta fără ajutorul unor dispozitive tehnologice, dacă nu punem la socoteală plăcuțele de înmatriculare rotitoare.

Ulterior, Harel avea să fie criticat pentru că-și asumase meritul în exclusivitate, mai ales în cazul bestsellerului său *The House on Garibaldi Street* (*Casa de pe strada Garibaldi*). Printre critici s-au numărat unii membri ai echipei de răpitori, în mod deosebit Zvi Aharoni, care avea să scrie după aceea propria lui carte, *Operation Eichmann* (*Operațiunea Eichmann*), afirmând că Harel trebuise împins de la spate pentru a ordona misiunea.

Toți cei implicați în acțiune păreau să aibă propriile amintiri despre cine a avut idei bune, cine a avut idei proaste, cine s-a năpustit asupra nazistului și cine l-a determinat să mărturisească.

Zvi Malkin, care mai târziu avea să se stabilească la New York ca pictor și scriitor, și-a publicat şi el propria versiune în cartea *Eichmann in My Hands* (*Eichmann în mâinile mele*), în care a prezentat o tragicomedie a erorilor în lunile și anii premergători prinderii nazistului.

După ce a devenit un membru guraliv al Parlamentului israelian, principalul artist al răpirilor Mossadului, Rafi Eitan, s-a desfătat povestind cum se aruncase el asupra criminalului de război.

Yehudit Nessyahu, cea mai importantă agentă a echipei, s-a numărat printre cei foarte puțini care au respectat jurământul de a păstra secretul pe viață.

Odată cu trecerea deceniilor, echipa mixtă formată de Mossad și Shin Bet a povestit cât de aproape a fost de a captura un nazist și mai notoriu: „Îngerul morții", medicul Josef Mengele. Malkin a scris că a insistat să obțină informații de la Eichmann: „Zi-ne unde-i prietenul tău Mengele. Tu trebuie să știi unde locuiește." Eichmann a spus însă că nu știa. În cele din urmă, Malkin l-a anunțat pe Harel: „Am încercat totul. Fie că nu știe într-adevăr unde-i Mengele, fie că nu vrea să sufle un cuvânt."

Potrivit lui Harel, medicul criminal de război a trăit o vreme în Paraguay, apoi s-a mutat în Brazilia.

Încercările de a-l captura pe Mengele nu s-au oprit, deși, ulterior, unii veterani ai Mossadului s-au plâns că Harel nu privise cu seriozitate toate indiciile asociate cu „Îngerul morții". În 1985, când autoritățile braziliene au raportat, după mulți ani de zvonuri, că medicul nazist se înecase, Mossadul a trimis în secret un patolog care să examineze scheletul și să confirme că principalul obiectiv de pe lista naziștilor vânați putea fi șters pentru totdeauna.

Lista conținea numele a zece naziști notorii, printre care principalul colaborator al lui Hitler, Martin Bormann, și Heinrich Müller, șeful Gestapoului.

Pe aceeași listă figura și Léon Degrelle, belgian de origine, care devenise ofițer în Waffen SS – ramura militară a SS-ului, care luptase pe frontul sovietic.

După război, Degrelle a fost un neonazist destul de proeminent, căruia i s-a oferit adăpost din partea guvernului fascist spaniol al lui Francisco Franco. Sperând atât la glorie, cât și la bani, Zwy (Zvi) Aldouby, un fost agent Shin Bet, și-a pus la punct propriul plan de a-l captura pe Degrelle. Aldouby a angajat câțiva mercenari francezi și l-a abordat pe faimosul romancier și dramaturg israelian Yigal Mossinson, lăsându-l să creadă că guvernul autorizase o misiune de răpire similară operațiunii Eichmann.

Sperând să vândă relatarea acțiunii sub forma unui scenariu de film – și după ce primise un avans de la o revistă importantă –, acea echipă stranie a intrat în acțiune în Spania. L-a urmărit pe Degrelle până la vila lui de lângă Sevilla și a început pregătirea răpirii.

După câteva călătorii de recunoaștere, Aldouby, un partener francez și Mossinson au fost arestați pe 14 iulie 1961 atunci când au trecut din Franța în Spania pentru a declanșa răpirea propriu-zisă.

Aldouby și francezul au fost reținuți de poliția spaniolă, care i-a torturat, și au fost condamnați la șapte ani de închisoare. Mossinson a fost mult mai norocos – a fost eliberat după numai câteva ore. După ani de zile, el avea să afle că, deoarece lui Ben-Gurion îi plăceau cărțile sale, „Bătrânul" îi telefonase generalisimului Franco și-i spusese: „Nu vă atingeți de Mossinson. Te rog să-l eliberezi."

* * *

După episodul Eichmann, următoarea vânătoare de oameni a fost de fapt o ridicolă urmărire a unui băiat. Agenții israelieni au scotocit tot globul în căutarea unui puști de 10 ani poreclit Yossele. La sfârșitul anului 1959, Yosef Schumacher fusese răpit din Israel de propriul lui bunic, un evreu ultraortodox care se temea că părinții băiatului îi dădeau acestuia o educație laică.

Editorialele ziarelor au glumit pe seama lui Ben-Gurion pentru că nu izbutea să i-l redea pe băiat mamei sale, iar Harel – din loialitate față de prim-ministru – a făgăduit că-l va găsi pe Yossele.

Mai mulți agenți au primit ordinul de a-și abandona proiectele curente și toată echipa de operațiuni Shin Bet-Mossad a luat-o pe urmele puștiului, pe care l-au găsit în iulie 1962 într-un apartament din Brooklyn.

FBI-ul a fost înștiințat și Yossele a fost readus în triumf la părinții săi din Israel. Poate părea o prostie, dar serviciile secrete au fost din nou felicitate cu căldură și apărătorii din umbră ai Israelului s-au bucurat de laude.

Harel însă căpăta obsesii noi, îndreptate către antisemiți și toți cei care ar fi vrut să distrugă statul evreiesc. La începutul anilor 1960, Memunehul a început să se concentreze asupra amenințătoarei sosiri în Egipt a specialiștilor germani în domeniul rachetelor.

Președintele Nasser îi angajase pe germani pentru a ajuta la fabricarea unor rachete sol-sol care puteau fi utilizate într-un viitor război împotriva Israelului. Harel a considerat că acea acțiune reprezenta un nou efort major al germanilor de a-i extermina pe evrei.

Memunehul a ordonat demararea așa-numitei Operațiuni Damocles, care avea să plaseze efectiv câte o sabie deasupra capului fiecărui savant german care lucra pentru egipteni.

Agenții lui Harel au trimis scrisori-capcană germanilor implicați în proiectul rachetelor lui Nasser și familiilor acestora. Plicurile cu explozibili erau expediate de agenți israelieni aflați sub acoperire în Egipt în cu totul alte misiuni; Harel era dispus să le riște soarta.

Atentatele au fost coordonate de Yitzhak Yezernitzki, care, înainte de obținerea independenței Israelului în 1948, fusese șeful violentei și ultranaționalistei grupări Lehi, sau Stern Gang. Ulterior, Yitzhak Yezernitzki și-a schimbat numele în Yitzhak Shamir, iar la mijlocul anilor 1980 avea să devină prim-ministrul Israelului. Scund, bondoc și cu mustață, Shamir opera din Paris, sub paravan diplomatic, conducând departamentul de operațiuni europene al Mossadului.

În anul 1955, Harel l-a convins pe Ben-Gurion să-i racoleze pe cei mai capabili membri ai fostei grupări Lehi, în ciuda fostelor conflicte dintre extremiștii de dreapta și prim-ministru.

A fost o mişcare inteligentă. Foștii membri ai grupării Stern Gang nu aveau nevoie de o instruire de bază, ci știau cum să amplaseze bombe și să asasineze. Faptul că au fost folosiți de Mossad, și nu de Shin Bet, n-a fost însă o coincidență. În ciuda nou-descoperitei sale deschideri, Harel nu avea o totală încredere în ei și prefera să-i vadă acționând în străinătate, filând sau omorând inamicii statului cât mai departe, fără să dispună de arme sau de influență în interiorul Israelului.

O excepție a reprezentat-o Yehoshua Cohen, care fusese implicat în 1948 în uciderea de către Stern Gang a lui Folke Bernadotte, un mediator suedez pentru ONU. Cohen a fost numit bodyguardul lui Ben-Gurion, pornindu-se aparent de la convingerea că un asasin va ști cum să dejoace acțiunile unor asasini, deși protecția VIP-urilor cădea în sarcina serviciului Shin Bet.

Savanții germani care lucrau pentru Egipt au fost atacați în mod frecvent în Europa, unde erau în general mai vulnerabili. Această campanie de la începutul anilor 1960 avea să stabilească un precedent important, și nu numai pentru vărsările de sânge având ca scop intimidarea inamicilor și a terților. Totodată, atentatele au cimentat imaginea Mossadului de agenție de spionaj îndrăzneață, nemiloasă și răzbunătoare, fără egal în lume.

Într-o măsură mai mare decât alți agenți operativi occidentali, agenții secreți ai Israelului erau dispuși să-şi urmărească țintele și să le asasineze aproape peste tot în lume – dacă misiunea era considerată realizabilă și dacă liderii politici israelieni decideau că ținta merita pedeapsa cu moartea.

În deceniile care au urmat, lumea avea să citească reportaje în general imposibil de confirmat despre operațiuni similare: împotriva teroriştilor palestinieni în anii 1970, împotriva tehnicienilor nucleari irakieni în anii 1980 și împotriva savanților nucleari iranieni în zorii nestatornici ai secolului al XXI-lea.

Un exemplu important din anul 1963 a fost Hans Kleinwachter, un expert electronist german care lucrase la rachetele V2 ale lui Hitler și fusese angajat de Egipt. Într-o seară geroasă de februarie, doi asasini ai Mossadului l-au așteptat lângă locuința sa dintr-un sătuc german și au deschis focul cu cel puțin o armă cu amortizor, dar glonțul n-a pătruns prin parbrizul mașinii. Un pistol-mitralieră mai puternic, ascuns sub o pătură, s-a blocat.

Cei doi israelieni ghinioniști au plecat rapid, împreună cu Isser Harel însuși. Memunehul manifesta un asemenea interes personal față de campania împotriva savanților germani, încât a fost prezent la locul câtorva atentate.

Violențele israeliene au făcut câțiva răniți și au avut un puternic efect de intimidare. Printre răniți s-au numărat însă și unii dintre agenții lui Harel: un membru al Mossadului și-a pierdut vederea în urma exploziei unei bombe artizanale pe care o asambla.

Harel a considerat că această campanie ar putea avea succes, dar relațiile lui cu Ben-Gurion deveniseră extrem de încordate, deoarece prim-ministrul îi repeta insistent să nu irite guvernul vest-german. Practic, Ben-Gurion i-a spus: „Jos mâinile de pe germani."

Continuându-și eforturile de a-i sili pe savanți să părăsească Egiptul, Harel a izbutit să-l racoleze pe unul dintre ei. Austriacul Otto Joklik era un expert în rachete animat de idei mari și cu un uriaș apetit pentru bani. El a convins Egiptul să-l plătească pentru instrucțiunile sale privind realizarea unei bombe cu cobalt de mare putere, însă abia dacă a lucrat la ea în timpul ședерii la Cairo. După aceea, și-a vândut serviciile Mossadului.

Joklik a fost omul lui Harel din interior, iar după ce a părăsit Egiptul a venit în Israel pentru a oferi o informare completă despre

proiectul secret al rachetelor. Joklik i-a prevenit că egiptenii realizau progrese în privința obiectivului foarte periculos al unui atac „ABC"; inițialele proveneau de la atomic-biologic-chimic, iar asemenea arme de distrugere în masă puteau fi introduse în focoasele purtate de rachetele proiectate de germani. Povestea austriacului se potrivea perfect cu temerile lui Harel.

În mare parte din cauza obiceiului său de compartimentare, lăudabil în rândul profesioniștilor din serviciile de informații, Harel n-a vorbit cu nimeni din domeniul apărării și securității despre prezența lui Joklik în Israel. Ministrul-adjunct al apărării, Shimon Peres, a aflat totuși din sursele sale că Harel adăpostea în secret un bărbat poreclit „savantul austriac" și a insistat să-l cunoască și să fie chestionat de ministerul său.

Harel a refuzat, iar Peres i s-a plâns lui Ben-Gurion și a amenințat cu demisia. În calitate de prim-ministru, „Bătrânul" i-a ordonat lui Harel să-l pună pe Joklik la dispoziția Ministerului Apărării.

În calitate de ministru al apărării, Ben-Gurion i-a încredințat interogatoriul lui Binyamin Blumberg, șeful Lakamului. Deoarece din personalul său făceau parte oameni de știință, Blumberg putea examina corect părerea lui Harel potrivit căreia Egiptul se apropia de o capacitate de armament ABC care putea să pericliteze existența Israelului. Faptul că afirmațiile îi erau puse la îndoială l-a făcut pe Harel să fie mai supărat ca oricând pe Blumberg și Peres.

Analiștii lui Blumberg au respins informația lui Joklik despre presupusele pericole ale proiectului rachetelor egiptene și au concluzionat că diplomele științifice ale austriacului erau dubioase.

Harel însă era sigur că Nasser plănuia distrugerea Israelului și continua să creadă în Joklik. El l-a trimis pe austriac – acum angajat ca agent al Mossadului – într-o misiune în Elveția. Acolo a făcut pereche cu un israelian care-și spunea Yosef Ben-Gal, dar al cărui nume real era Baruch Presher. Misiunea lor era una de intimidare. Cei doi au abordat-o pe fiica lui Paul Goercke, unul dintre savanții germani care mai lucrau în Egipt la proiectul rachetelor, și au avertizat-o că, dacă tatăl ei nu părăsea imediat Cairo, consecințele vor fi tragice.

Reacția lui Heidi Goercke i-a luat prin surprindere pe israelienii siguri pe ei. Femeia a informat poliția elvețiană despre amenințări și agenții Mossadului au fost arestați pe 15 martie 1963 lângă un hotel din Basel.

Cu numai câteva săptămâni în urmă, alți doi agenți israelieni fuseseră arestați în Germania, lângă locuința unui savant care se ocupa de rachete. Mossadul avusese atunci noroc: relațiile sale bune cu BND determinaseră serviciul de informații vest-german să aranjeze eliberarea lor discretă.

Joklik și Ben-Gal/Presher n-au fost la fel de norocoşi în Elveția. Joklik a mărturisit în fața tribunalului că știa despre planurile Egiptului de a construi arme de distrugere în masă, iar unul dintre acuzatori a vorbit cu înflăcărare despre dorința lui Ben-Gal de a-și proteja patria de intențiile ticăloase ale lui Nasser. Acuzații au fost totuși condamnați și trimiși la închisoare, unde au stat numai două luni. Dar incidentul a proiectat o lumină stânjenitoare asupra Israelului.

Harel, care nu se dădea bătut niciodată, a lansat şi o campanie de presă – mai mulți agenți ai Mossadului au transmis informări unor reporteri străini. De asemenea, pentru prima și probabil ultima oară, Harel a folosit jurnaliști israelieni ca agenți, trimițându-i în Europa pentru a afla tot ce puteau despre savanții germani.

Articolele publicate au stârnit panică în rândul publicului israelian în privința pericolului rachetelor balistice din Egipt. Ben-Gurion a fost furios și l-a admonestat pe Harel fiindcă permisese „scurgerea" de informații secrete în presă și deteriorase bunele relații cu RFG-ul.

Prim-ministrul i-a cerut să pună capăt acelei cruciade neautorizate, dar Harel a refuzat și a căutat susținerea altor membri ai partidului Mapai aflat la conducere, printre care ministrul de externe Golda Meir și ministrul de finanțe Levi Eshkol. La momentul acela, disputele politice legate de Afacerea Lavon – acoperiri ale unor sabotaje stângace din Egipt – atinseseră apogeul.

Pentru prima dată după 1948, Harel era de partea oponenților lui Ben-Gurion. El continua să spere că va putea ocoli împotrivirea mentorului său, continuându-şi războiul sfânt împotriva savanților naziști. Însă în ochii lui Ben-Gurion asta echivala cu trădarea.

Amos Manor, care, deși era șeful serviciului Shin Bet, acceptase mereu să-i fie subordonat lui Harel, a vorbit după mulți ani despre obsesia Memunehului: „Relația noastră s-a deteriorat și din cauza afacerii savanților germani. Începuse să acționeze contrar politicii lui Ben-Gurion, deoarece «Bătrânul» nu-i accepta teoriile nebunești. Isser afirma despre cancelarul german Konrad Adenauer că juca un joc

dublu cu Israelul și că probabil îl ajuta pe Nasser să construiască bomba atomică. Mie mi se părea că Adenauer depunea toate eforturile pentru a readuce Germania în comunitatea statelor normale și de aceea nu avea cum să-l ajute pe Nasser. Am văzut că Isser își pierduse complet simțul realității și i-am spus: «Ben-Gurion nu te înțelege și nici eu nu te-nțeleg.»"

Prim-ministrul părea îngrijorat de puterea pe care i-o acordase lui Harel. Problema savanților germani rupsese relația dintre cei doi vechi prieteni și încrederea lor cândva solidă se destrăma rapid.

Pe 25 martie 1963, la zece zile după ce Joklik și Ben-Gal fuseseră arestați în Elveția, Harel și-a depus demisia. A sperat însă că Ben-Gurion o va respinge și-i va cere să rămână Memuneh. Ajunsese să creadă în mitul pe care-l crease despre sine însuși. Harel se credea indispensabil.

Ben-Gurion era de altă părere.

Acela a fost sfârșitul unei perioade extrem de agitate. Mărețul cruciat căzuse străpuns de propria-i spadă.

Capitolul VII

UN MOSSAD MODERN

Un curier militar i-a înmânat generalului-maior Meir Amit un mesaj. „Contactați imediat biroul prim-ministrului din Tel Aviv", a citit Amit, apoi a împăturit hârtia și a vârât-o în buzunarul de la piept al uniformei. Era 26 martie 1963 și Amit efectua o inspecție a unităților militare din preajma Mării Moarte.

După trei ore, s-a prezentat la cabinetul lui David Ben-Gurion – practic, o simplă filială a sediului din Ierusalim. Era o clădire din piatră, cu etaj, similară celorlalte case neimpozante, cu verandă, de pe străzile înguste și străjuite de copaci din Kirya, zona militară a Tel Avivului.

Ben-Gurion i-a strâns mâna lui Amit, apoi i-a arătat o copie a scrisorii pe care i-o expediase cu câteva ore în urmă lui Isser Harel. Era acceptarea demisiei Memunehului. Fără ca măcar să-l întrebe pe Amit dacă dorea o funcție nouă, Ben-Gurion i-a spus simplu:

– Dumneata vei fi următorul șef al Mossadului.

Era un ordin. Bineînțeles că Amit s-a supus.

Generalul a fost surprins de acea numire neașteptată, deși făcea parte dintre numeroasele persoane care considerau că sosise timpul ca Harel să-și părăsească postul după 12 ani în care dispusese de puteri extraordinare.

La fel de surprinzătoare a fost şi decizia lui Ben-Gurion ca Amit să nu dispună de aceeași putere pe care o avusese Harel. Nu avea să mai existe niciodată un Memuneh, însărcinat atât cu spionajul din străinătate, cât și cu contraspionajul din țară. Responsabilitatea pentru Shin Bet avea să revină altcuiva.

Amit și-a început în mod diferit noile îndatoriri, deoarece purta practic două pălării. Cu un an în urmă fusese numit șeful Amanului – încununarea unei lungi cariere în uniformă, însă un post foarte delicat pentru un militar respectat. El a păstrat șefia Amanului pentru restul anului 1963, dar, în același timp, s-a concentrat asupra modernizării Mossadului.

Spre deosebire de anteriorii șefi ai serviciilor de informații, Amit nu văzuse lumina zilei în Europa, ci în Tiberias, o localitate din

Palestina condusă de britanici. Născut în 1926 sub numele de Meir Slutzki și educat ca socialist, el s-a alăturat kibbutzului Alonim din Galileea de Jos și s-a înrolat în forța paramilitară Haganah, luptând împotriva britanicilor și a arabilor palestinieni. A fost comandant de companie în Războiul de Independență din 1948, iar după victorie a fost măcinat de sentimente contradictorii legate, pe de-o parte, de valorile stilului său de viață anterior, iar pe de altă parte, de datoria de a apăra Israelul. N-a mai revenit în kibbutz, ci a optat să rămână în armată, noua Forță Armată Israeliană, Tzahal.

În anii 1950, Amit a comandat unități de infanterie și tancuri și a fost unul dintre cei care au dezvoltat principiul „După mine, soldați!", marca înregistrată a armatei israeliene: ofițerii Tzahalului nu rămâneau în urmă, ci își conduceau soldații în bătălie, dând exemple personale de curaj. Amit a devenit bun prieten cu generalul Moshe Dayan, al cărui aghiotant a fost în Campania Suezului din 1956, dar și-a făcut timp și pentru o educație în științe umaniste, obținând diploma în economie a Universității Columbia din New York.

Când i s-a oferit oportunitatea de a fi șeful Amanului în 1962, poate că Amit ar fi trebuit să se gândească mai bine. Harel nu-l plăcea și chiar a spus că alegerea unui individ fără experiență în serviciile de informații constituia o eroare. În plus, nu încăpea îndoială că Amanul trăia în umbra uriașă proiectată de Mossad în anii cât Harel fusese Memuneh.

La scurt timp după ce s-a instalat în sediul Amanului din Kirya, Amit a încercat să reducă ostilitatea și concurența dintre agenția sa și Mossadul lui Harel, însă tensiunea dintre cei doi directori s-a intensificat.

Nu numai că aveau opinii diferite, ci și mentalități complet opuse. Harel era un virtuoz al operațiunilor, pe când Amit se specializase în strategia militară. Harel fusese fericit să călătorească luni de zile prin Europa în căutarea micului Yossele Schumacher sau a altei ținte, dormind pe paturi de campanie și dârdâind de frig în timpul filajelor de pe străzi. Agenții lui Amit considerau ridicole metodele Mossadului, deoarece obțineau foarte puține informații despre capacitățile militare ale țărilor arabe.

În mod firesc, comandanții din armată s-au așteptat la rezultate mult mai bune după ce Amit a devenit directorul Mossadului. Era de-al lor și părea inevitabil ca eficiența și coordonarea să fie amplificate de rolurile jucate deopotrivă în Mossad și în Aman. Până atunci, nimeni nu mai le deținuse pe ambele.

Amit a stabilit şi un precedent, fiind outsiderul cu rangul cel mai înalt care s-a alăturat vreodată Mossadului. Un neajuns uriaş pentru el a fost faptul că majoritatea personalului continua să-i fie loială lui Harel. La predarea postului – chiar în ziua când Ben-Gurion a făcut surprinzătorul anunţ –, Memunehul căzut în dizgraţie era „acru ca lămâia", aşa cum şi-a amintit ulterior Amit. Harel a rostit câteva cuvinte superficiale, după care s-a ridicat pur şi simplu şi a plecat. Cele trei secretare ale lui au izbucnit în lacrimi. O legendă tocmai părăsise scena.

A doua zi, pe 27 martie, un telex decodificat a sosit pe biroul noului şef al Mossadului. Mesajul exprima îngrijorarea faţă de plecarea lui Harel şi sublinia că „trebuie depuse toate eforturile pentru a-l aduce înapoi". Declaraţia era semnată de majoritatea agenţilor seniori ai Mossadului din Europa. Ei folosiseră numele de cod, pentru a respecta precauţiile de securitate a comunicării, iar Amit a trebuit să-şi întrebe adjuncţii pentru a stabili că era vorba despre Shmuel Toledano, un veteran al aventurilor evreieşti în Maroc şi America de Sud, de şeful operaţiunilor pariziene Yitzhak Shamir şi de alţii.

Aceştia se gândiseră la o demisie colectivă, dar în cele din urmă deciseseră să trimită doar un telex dur. Protestul lor era mai puţin sever decât Revolta Spionilor petrecută cu 22 de ani în urmă, când fusese reorganizat Departamentul Politic al Ministerului de Externe.

Amit nu nutrea însă nici simpatie, nici răbdare pentru autorii scrisorii şi semnatarii petiţiei. El provenea dintr-o tradiţie diferită, în care se respecta ierarhia militară. Comandantul care moare în luptă sau pleacă din alt motiv poate şi trebuie să fie înlocuit.

Noul şef al Mossadului a expediat un răspuns dur, destinat înăbuşirii nemulţumirilor. „Nu vă accept comportamentul, a scris Amit. Nu sunt obişnuit cu proteste colective."

Antagonismul din interiorul serviciului secret l-a determinat pe Amit să ordone investigarea operaţiunilor lui Harel împotriva savanţilor germani din Egipt. O comisie specială formată din miniştri ai cabinetului a declanşat o anchetă şi Harel a căpătat acces la dosarele Mossadului, după care a trebuit să depună mărturie, fără tragere de inimă, în faţa comisiei.

Ciocnirea între aceste două stiluri şi personalităţi n-a fost niciodată soluţionată. Repulsia reciprocă dintre Amit şi Harel s-a intensificat odată cu trecerea anilor.

Ca o ironie a sorții, schimbările uriașe petrecute în guvernul israelian au ajutat la reducerea tensiunilor. În iunie 1963, la trei luni după ce Ben-Gurion l-a silit pe Harel să demisioneze, „Bătrânul" însuși a părăsit funcția de prim-ministru. Îl obosiseră luptele interne pentru putere din partidul Mapai legate de Afacerea Lavon. La nouă ani după arestarea cercului de sabotori, reușiseră să-l dea jos de la putere.

Ben-Gurion a plecat furios și a înființat partidul de centru Rafi împreună cu susținătorii lui, Moshe Dayan și Shimon Peres. Continuând să controleze majoritatea Knessetului, Mapai l-a ales ca prim-ministru pe Levi Eshkol.

Eshkol a dovedit un interes aparte față de activitatea serviciilor de informații și a fost impresionat de munca Mossadului. La răstimpuri, îl complimenta pe Amit pentru reușitele agenților săi, iar acesta avea grijă atunci ca Eshkol, care fusese ministru de finanțe și înțelegea dedesubturile financiare, să mărească bugetul Mossadului. Asta i-a permis lui Amit să angajeze el însuși oameni și să accelereze reforma agenției secrete.

În cursul celor nouă luni în care a condus ambele agenții, aflate în Kirya, la distanță de numai câteva clădiri una față de cealaltă, Amit a transferat unitatea de operațiuni de elită a serviciului militar de informații, Unitatea 131, din Aman în Mossad. Mutarea a ajutat în mod clar Unitatea 131, a cărei reputație fusese mânjită de Afacerea Lavon. Acum a fost integrată împreună cu două unități operative mici ale Mossadului, iar noua entitate a primit numele de cod Caesarea. În jargonul Mossadului, agenții ei aveau să fie numiți *lochamim* („combatanți" sau „războinici"): o denumire care le sporea moralul și-i făcea să se simtă deosebiți față de cei care lucrau în sediu.

Lui Yitzhak Shamir nu i-a plăcut schimbarea și a demisionat. În decursul a doi ani, toți agenții de teren care semnaseră telexul de protest adresat lui Amit au părăsit Mossadul.

În locul lor, Amit și-a instalat propriii agenți operativi. I-a adus și pe câțiva din Aman, printre care colonelul Yosef Yariv, care a fost numit șeful operațiunilor Caesarea.

* * *

Amit intenționa să transforme Mossadul într-un serviciu de informații serios și modern, concentrat asupra sarcinii pe care o

considera de primă importanță: colectarea de date militare și politice despre statele arabe.

El considera că Mossadul era în principal o agenție care se ocupa de culegerea de informații, evitând operațiunile ostentative, despre care credea că reprezintă o risipă de resurse. Probabil că n-aveau să mai existe răpiri riscante și costisitoare de naziști și nici urmăriri internaționale ale unor puști ca Yossele. Influențat de cursurile de economie și de afaceri pe care le absolvise în Statele Unite, Amit a dorit să imite mentalitatea corporatistă și stilul managementului american.

A mutat sediul Mossadului, părăsind căsuțele modeste din Kirya pentru o clădire nouă, în stil corporatist – blocul de birouri Hadar Dafna din centrul Tel Avivului –, unde Amit avea un cabinet în stil american, luxos după standardele israeliene din anii 1960, cu lambriuri de lemn și mobilier nou, elegant. Fie și numai din punctul de vedere al designului interior, epoca de austeritate monahală a lui Isser Harel luase sfârşit. Amit începuse să modernizeze Mossadul și sediul nou făcea parte din plan.

A schimbat totodată și metodele de recrutare ale Mossadului. În loc să se bazeze pe recomandări ale prietenilor, potrivit stilului britanic al „rețelei vechilor amici", Amit a preferat să utilizeze metode mai sistematice. S-a străduit să depisteze potențiali candidați nu numai în armată, ci și în universități, în lumea afacerilor și printre noii imigranți.

În Mossad nu existau totuși femei care să iasă în mod regulat „pe teren", ca să lupte pentru țara lor. Femeile erau angajate aproape exclusiv în serviciile administrative.

„O femeie nu poate culege informații în lumea arabă, a explicat un agent senior al Mossadului. Modul diferit în care femeile sunt tratate în societatea arabă ne oprește să le folosim ca agenți sau ofițeri de caz. Agenții arabi nu le-ar accepta. S-ar arunca pe fereastră dacă ar vedea o femeie într-o asemenea ipostază."

Modificările din agenție făcute sub conducerea lui Amit au dus totuși la unele progrese în privința oportunităților create pentru femei. Eficiența și profesionalismul cerute de noul șef le-au oferit femeilor șanse mai bune de a fi numite la conducerea „birourilor" care aco - pereau regiuni sau subiecte specifice. Acestea erau femei care urcaseră încet treptele ierarhiei, până când, în cele din urmă, căpătaseră responsabilitate într-un singur domeniu de expertiză.

Femeile nu erau trimise în misiuni peste hotare decât în cazuri speciale, iar asta se decidea doar după ce fuseseră cercetate și respinse toate celelalte posibilități. De exemplu, când un combatant din Caesarea aflat într-o misiune periculoasă pe teren avea nevoie de o companie feminină pentru a-i îmbunătăți „legenda", îl însoțea o femeie din Mossad care fusese special antrenată pentru misiune.

Femeile au mai fost folosite şi sub formă de capcane sexuale, dar cu destule reţineri.

„Rareori se aștepta din partea lor să se folosească de sex ca de o armă de teren, spunea Hesi Carmel, fostul șef de personal al lui Amit. Dacă șantajul sau capcanele sexuale urmau să facă parte integrantă din misiune, foloseam frecvent prostituate israeliene sau străine. Ne-a uimit patriotismul de care au dat dovadă anumite prostituate israeliene, deși nu le comunicam detalii despre operațiune și nici măcar identitatea bărbaților cu care trebuiau să se culce.

Nu existau astfel de reţineri atunci când era vorba de trimiterea bărbaților din Mossad în străinătate pentru a face uz – ca parte a misiunilor oficiale – de diverse motivații sexuale. Din partea acestor agenți israelieni atent selecționați, aspectul fizic fiind un atribut-cheie, se aștepta să se împrietenească – și de obicei să întrețină relații intime – cu o multitudine de ținte. Amanții și convorbirile intime de alcov pot oferi multe informații valoroase despre diplomați, aeroporturi și orașe din lumea arabă, dar și din alte țări.

Majoritatea structurii și a caracteristicilor Mossadului contemporan au fost dezvoltate în anii conducerii lui Amit.

Secțiunile cele mai importante din Mossad au fost: Departamentul de Colectare (cunoscut ca Tsomet, „Răspântia" în ebraică), două departamente operative (Caesarea, despre care am amintit mai sus, și Keshet, care înseamnă „Arc" sau „Curcubeu", înființat în 1966 şi specializat în filaj și intrări prin efracție), Departamentul de Cercetare și Departamentul de Acțiuni Politice și Legături (cunoscut ca Tevel, care înseamnă „Univers", răspunzător de contactele cu agențiile străine).

Funcțiile de susținere sunt îndeplinite de departamentele Instruire, Finanțe și Forță de Muncă, Tehnologie și Operațiuni Tehnice. Eficiența acestei structuri corporatiste, ale cărei baze au fost puse în timpul lui Amit, poate fi dovedită prin faptul că abia dacă s-a modificat în următorii cincizeci de ani.

Departamentele Colectare, Cercetare și Acțiuni Politice și Legături au fost organizate pe baze atât regionale, cât și funcționale, și sunt foarte specializate: de exemplu, se ocupă exclusiv de Asia de Sud-Est, ori se gândesc exclusiv la arme de distrugere în masă. Mossadul avea un monopol virtual asupra culegerii de informații din exteriorul Israelului, cu excepția anumitor obiective militare – de obicei, nu departe de granițele țării – pe care le putea spiona Amanul.

* * *

Bizuirea Mossadului pe abilitățile umane de culegere a informațiilor secrete – *humint* – s-a modificat odată cu trecerea timpului și cu personalitățile care s-au succedat la conducerea lui. Harel crezuse cu tărie în puterea instinctului. Propriile lui instincte erau excelente, chiar dacă imperfecte; el prefera inspirația nelămurită, dar bine antrenată, în locul dependenței de tehnologia rece și insensibilă.

Harel nu și-a ascuns disprețul față de dispozitivele electronice, deși Israelul îi găzduia pe unii dintre cei mai mari inventatori ai lumii. El s-a mândrit mereu că Mossadul, spre deosebire de alte agenții de spionaj din Occident, se baza pe resursele umane și pe inteligența oamenilor. Ca atare, era aproape universal recunoscut de specialiști drept exemplul cel mai de seamă de *humint* din lume.

Sub conducerea lui Amit, Mossadul a continuat să fie orientat în primul rând spre *humint*, dar a pus accentul și pe alte valori. Au fost introduse computerele avansate și un volum impresionant de eforturi și resurse a fost canalizat spre îmbunătățirea capacităților tehnologice ale agenției.

Mai presus de orice însă, Amit este creditat cu reorientarea Mossadului spre rolul tradițional al serviciilor secrete: culegerea de informații despre inamici prin toate mijloacele disponibile, eliminarea diverselor operațiuni mărunte și adesea lipsite de sens și deschiderea spre orizonturi mai largi, pentru o mai bună înțelegere a lumii – dușmani și prieteni deopotrivă.

Excelent organizatul Mossad n-avea să uite niciodată că beneficiarii săi – consumatorii informațiilor – erau conducătorii aleși ai națiunii, avizi după o cunoaștere care să le sprijine eforturile de realizare a păcii și de prevenire a războiului.

În cazul în care Israelul era atacat sau simțea că nu are o altă soluție decât inițierea de acțiuni violente, sarcina Mossadului era

de a se asigura că armata deținea informațiile necesare pentru a câștiga războiul.

Mossadul lui Amit a infiltrat în lumea arabă mai mulți combatanți de calitate decât în trecut. Și-a actualizat relațiile cu serviciile secrete prietenoase din toată lumea, a stabilit legături secrete cu lideri arabi și s-a angajat în mai multe eforturi orientate spre evitarea războiului.

Pentru a atinge toate aceste ținte, Amit s-a îndepărtat spectaculos de tradițiile și tendințele lui Harel, însă, în ciuda preferințelor personale, n-a putut opri vânătoarea criminalilor de război naziști. Sentimentul datoriei istorice era inevitabil chiar și pentru un director practic și modern ca Amit.

În 1964, el i-a ordonat lui Yosef Yariv, șeful departamentului Caesarea, să-l găsească și să-l lichideze pe Herbert Cukurs, cunoscut sub numele de „Măcelarul din Riga" din cauza asasinării unui mare număr de evrei din capitala Letoniei în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Cukurs figura pe lista „celor mai căutați naziști" întocmită de Mossad în anii 1950.

Peste decenii, Amit și-a amintit:

„Eu și prim-ministrul Eshkol, care a aprobat operațiunea, am ajuns la concluzia că, după impresia spectaculoasă pe care procesul lui Eichmann de la Ierusalim o lăsase asupra noastră și a lumii întregi, un alt proces al unui criminal de război nazist nu va mai avea același impact. Era mai eficient și mai puțin complicat dacă-l omoram."

Născut în 1900, Cukurs devenise un erou în republicile baltice în urma zborurilor pe distanțe lungi până în Africa de Vest și apoi Tokio, fiind poreclit „un Charles Lindbergh leton". După ce, în 1941, nemții au ocupat Letonia și statele vecine, Cukurs li s-a alăturat cu entuziasm și a devenit general în Arajs Kommando, un regiment de colaboraționiști ucigași, care a fost acuzat ulterior de exterminarea a jumătate dintre cei peste 60 000 de evrei din Letonia.

După înfrângerea Germaniei, Cukurs a izbutit să fugă în Brazilia, unde a prosperat ca operator de turism și proprietar de avioane mici.

Scopul politic al Israelului legat de decizia de a-l omorî a fost de a expedia un mesaj guvernelor Europei, și în primul rând Germaniei, care începuseră să oprească urmărirea și punerea sub acuzare a criminalilor de război naziști. Un asasinat înfăptuit de Mossad ar fi fost o cale de a-i anunța pe europeni că dacă nu întreprindeau acțiuni prin

mijloace legale, atunci tânărul stat evreu avea de gând să-şi regleze conturile în felul său.

Misiunea a fost declanşată în februarie 1965, iar pentru primul contact a fost ales un agent din Caesarea cu experienţă, idei şi o „legendă", capabil să pătrundă în cercul social închis al bănuitorului Cukurs. Israelianul s-a dat drept un bogat om de afaceri austriac şi a folosit ca *sayanim* evrei şi israelieni stabiliţi în Brazilia pentru a-l ajuta să se apropie de Cukurs.

Agentul a izbutit să se împrietenească cu pilotul leton, pe atunci în vârstă de 65 de ani, i-a câştigat încrederea şi l-a convins să-l însoţească într-o călătorie de afaceri la Montevideo, capitala ţării vecine, Uruguay.

Mossadul închiriase deja acolo o locuinţă în care aşteptau Yariv şi alţi trei combatanţi. Planul lor era să regizeze un „mini-proces" în urma căruia să-l declare pe Cukurs vinovat de uciderea a 30 000 de evrei, bărbaţi, femei şi copii. Sentinţa de condamnare la moarte avea să fie dusă la îndeplinire imediat de judecător, de juriu şi de călăii din Israel.

Când a intrat în vila din Montevideo, Cukurs a simţit că ceva era în neregulă; s-a luptat, l-a muşcat pe Yariv de mână şi aproape că i-a smuls pistolul. Israelienii n-au avut de ales şi l-au împuşcat pe loc, folosind arme cu amortizoare.

A doua zi, un alt agent al Mossadului – care făcea parte din noua unitate de „război psihologic", însărcinată cu împrăştierea de infor - maţii false şi răspândirea de zvonuri – a telefonat unei agenţii de ştiri din Montevideo şi a anunţat existenţa unui cadavru în vilă. Israelienii sperau că guvernele europene şi sud-americane vor înţelege că justiţia sionistă era reală şi potentă; probabil că avea să fie utilă şi frica semănată în rândul criminalilor de război nazişti.

Nu s-a întâmplat însă nimic. Au trecut câteva zile şi în mass-media uruguayană n-a apărut nicio ştire.

Amit a ordonat repetarea apelului telefonic şi de data aceasta asasi- natul a ajuns pe prima pagină a ziarelor. Principalele cotidiene şi reviste din lume au relatat cum fostul erou al aviaţiei letone, plin de sânge, a fost găsit într-o ladă din casă. Pe pieptul lui Cukurs se afla un bilet pe care scria că fusese condamnat pentru uciderea în masă a evreilor şi fusese pedepsit pentru crimele sale de către „cei care nu vor uita niciodată".

Misiunea acestei execuţii la distanţă şi-a atins scopul. Guvernul RFG-ului şi-a anulat planul de a declara un statut de limitări privind urmărirea judiciară a naziştilor.

Deși avea rețineri legate de timpul, banii și resursele necesare pentru acest tip de vânătoare, Amit s-a simțit încurajat de succesul înregistrat în Brazilia și Uruguay. Agenții Mossadului, chiar și asasinii din departamentul Caesarea, puteau acționa beneficiind de o aparentă impunitate în cele două țări sud-americane.

Amit a decis ca agenții din Caesarea să urmărească și alte nume de pe lista veche de un deceniu. S-au depus din nou eforturi de localizare a lui Josef Mengele, dar în zadar.

Abia în 1967 Mossadul s-a mai apropiat de un criminal de război nazist, obținând informații importante despre Heinrich Müller, brutalul șef al Gestapoului, poliția secretă din Germania lui Hitler. Un membru al echipei operative a lui Yariv, Yair Racheli, și-a amintit: „Credeam că ne vom apropia de Müller. Am aflat adresa soției lui și plănuisem să-i spargem apartamentul din München pentru a găsi scrisori și fotografii – pe care, presupuneam, i le-ar fi trimis soției sale. Ne-am gândit că din scrisorile acelea am fi putut afla unde trăia."

Racheli și partenerul său s-au dus la blocul respectiv și au urcat pe scară, dar au fost observați de un vecin suspicios care a anunțat poliția. Cei doi au fost arestați și condamnați la șase luni de închisoare, dar n-au cedat nicio clipă în fața autorităților, ci au susținut versiunea potrivit căreia erau oameni de afaceri britanici. Serviciile de informații vest-germane au bănuit că erau membri ai Mossadului, însă au preferat să închidă ochii, în spiritul bunăvoinței pe care noile oficialități ale securității germane o manifesta în general față de statul evreu.

În cele din urmă, Eshkol și Amit le-au comunicat adevărul omologilor lor și au solicitat eliberarea celor doi israelieni, care au fost puși în libertate după o detenție de trei luni.

Müller n-a fost găsit niciodată. Anumiți investigatori cred că a murit în buncărul berlinez în care s-a sinucis Hitler în aprilie 1945, ori în apropierea acestuia.

Cukurs a fost ultimul și – printr-o acțiune aprobată oficial – singurul nazist lichidat de asasinii Mossadului.

* * *

În ciuda eșecului înregistrat la München și a unei alte tentative nereușite din același oraș, Mossadul se străduia să găsească metode noi, chiar elaborate, de pătrundere în așa-numitele „obiective staționare".

Principalul inovator era Zvi Malkin, unul dintre răpitorii lui Adolf Eichmann din Argentina. În 1966 el a ajutat la crearea unității

operative Keshet, după care a plecat în Europa pentru a-l înlocui pe Avraham Shalom – viitorul director al serviciului Shin Bet, care va fi implicat într-un scandal legat de uciderea în 1984 a doi bărbați care deturnaseră un autobuz. (*A se vedea* Capitolul 19.)

Un membru al unității Keshet care a participat la multe spargeri și-a amintit: „Zvi ne-a modificat complet gândirea operațională. Sub conducerea lui Shalom, departamentul operativ se temea să-și asume riscuri. Ca atare, nu îndrăzneam să pătrundem prin efracție în ambasade sau în birouri, ci doar în camere de hotel din Europa Occidentală, unde țintele erau de obicei oficialități arabe și personal militar."

Acestea erau acțiuni ocazionale şi aveau loc doar atunci când arabul urmărit se afla în afara țării sale. Însă, după perfecționarea metodelor de pătrundere în clădiri, „aproape în fiecare noapte aveam de îndeplinit o operațiune".

Echipa Keshet standard era formată din doi spărgători experți în încuietori și un fotograf. Alți agenți ai Mossadului se aflau în exteriorul clădirii şi se ocupau de locatari, de vecinii curioși, de trecători sau – cazul cel mai rău – de polițiștii care mirosiseră ceva şi îşi făceau apariția.

De obicei, unul dintre spărgători vorbea fluent araba, așa că putea să examineze rapid documentele găsite și să-l instruiască pe fotograf de care anume să se ocupe.

Unul dintre acei israelieni avea să câștige reputația unei legende vii în interiorul Mossadului. Nimic nu-l putea opri pe Yaacov Barda și nicio misiune nu era imposibilă pentru el. Pozând cu o îndrăzneală incredibilă în om de afaceri arab, el se specializase în împrietenirea cu agenții de pază ai clădirilor. Îi ducea în baruri și cluburi, îndepărtându-i astfel pentru o vreme și aflând în același timp detalii despre sistemele de securitate ale clădirilor.

După douăzeci de ani, pe la mijlocul anilor 1980, Barda a acționat sub paravan diplomatic la Londra până când a fost declarat persona non grata de către guvernul britanic. A fost expulzat, deoarece, ca ofițer de caz al Mossadului, controla un agent palestinian dintr-o celulă OEP[4] care asasinase la Londra un caricaturist politic kuweitian.

---

[4] Organizația pentru Eliberarea Palestinei. (n. trad.)

Veteranii unității operative Keshet și-au amintit că Barda reușise să-i convingă pe cei trei paznici ai ambasadei egiptene dintr-o țară vest-europeană să-și părăsească posturile și să petreacă o noapte cu băutură, jocuri de noroc și prostituate. Colegii lui au intrat apoi în clădire, au făcut fotografii și au montat microfoane şi transmițătoare.

Pe un alt continent, o echipă Keshet a avut o sarcină şi mai uşoară. Un antreprenor israelian construia o clădire de birouri în care un guvern arab dorea să-și amplaseze ambasada. Chiar înainte de terminarea construcției, antreprenorul a contactat Mossadul și l-a invitat să profite de situație. O echipă Keshet a fost trimisă cu microfoane sofisticate, a așteptat până s-a făcut seară și muncitorii de pe șantier au plecat acasă, apoi a montat dispozitivele în pereți.

* * *

Aceste operațiuni și multe altele aveau ca scop principal culegerea de cât mai multe date și îmbunătățirea înțelegerii capacităților și a intențiilor națiunilor arabe. Deoarece asta se întâmpla înainte de dezvoltarea terorismului palestinian, serviciile de informații israeliene se concentrau doar asupra Egiptului și Siriei.

Keshet și spărgătorii săi nu erau singurii agenți ai Mossadului care contribuiau la atingerea acestui țel. La fel de importante erau relațiile cultivate de membrii departamentului Tevel.

Sub conducerea lui Amit, Mossadul a devenit un minister de externe alternativ, spre nemulțumirea ministrului de externe, Abba Eban, și a diplomaților săi. Personalul din Tevel a desfășurat activități extrem de valoroase prin extinderea legăturilor cu aliați constanți: CIA, serviciul vest-german BND și cel britanic, MI6. La Washington, Bonn, Londra, dar și la Paris sau Roma, israelienii făceau schimb de idei și partajau informații cu agențiile din țările respective.

Mulți dintre aceşti parteneri dispuneau de capacitatea de a trimite agenți în țări arabe, deoarece națiunile lor aveau reprezentanțe diplomatice în locuri interzise oficial israelienilor. Au existat multe oportunități pentru ca Israelul să solicite și să primească asistență în zone greu de atins.

Acesta a fost unul dintre domeniile de acțiune în care s-au dovedit deosebit de utile relațiile Mossadului cu RFG-ul, mai precis cu BND-ul condus de generalul Gehlen.

Mossadul a devenit expert în „racolări sub drapel fals", când un agent plătit – de exemplu, un arab care făcea frecvent naveta între țara sa natală și Europa – accepta să ajute un proiect de spionaj. Agentul racolat n-avea să știe însă niciodată că lucra pentru Israel. În general, ofițerul de caz al Mossadului îl lăsa să creadă că banii și instrucțiunile proveneau de la Washington, Londra, Bruxelles sau Madrid.

Un „drapel fals" a fost şi cheia racolării lui Jack Leon Thomas, un armean foarte educat care crescuse la Cairo și se mutase în RFG la începutul anului 1958 pentru a încerca diverse afaceri. Israelienii l-au abordat pe când Harel era Memuneh, dar metoda avea să fie utilizată şi pe vremea lui Amit și a succesorilor săi, ca de altfel și în prezent.

Pe când frecventa barurile din Bonn și Köln, Thomas s-a întâlnit deseori cu un libanez prietenos, pe nume Emil. Petrecerile se țineau lanț pentru tânărul Emil, care era în mod evident bogat, deoarece achita întotdeauna nota de plată. Cei doi au discutat despre afaceri și femei, iar când au ajuns la politică Thomas nu și-a ascuns ura față de preşedintele egiptean Nasser.

Într-o seară, Emil i-a oferit o sumă importantă de bani și i-a sugerat să se întoarcă în Egipt pentru a ajuta la răsturnarea dictatorului corupt, spunându-i că va lucra pentru unul dintre statele din NATO.

Într-un apartament mic din Köln nişte necunoscuți l-au învățat pe Thomas elementele de bază ale spionajului: fotografierea documentelor și developarea filmelor, ascunderea negativelor în tuburile de pastă de dinți, în cutii de pantofi sau în cărți, scrierea cu cerneală invizibilă și transmiterea mesajelor codificate prin intermediul „căsuțelor poștale impersonale".

Plin de entuziasm, Thomas a revenit la Cairo în iulie 1958 și a început să racoleze informatori pentru rețeaua sa. La răstimpuri, călătorea în RFG pentru a se întâlni cu ofițerii de control care continuau să pretindă că erau „oficialități din NATO". În schimbul informațiilor militare pe care le aducea Thomas, ofițerii de caz îi dădeau bani și noi dispoziții.

Thomas a fost însărcinat cu racolarea propriilor săi agenți la Cairo – un fel de subcontractare secretă. El a încercat să racoleze un ofițer de armată egiptean, dar acesta a raportat tentativa și Thomas a fost arestat. În apartamentul lui s-a găsit un adevărat tezaur format din echipamente pentru spionaj: cinci aparate de fotografiat, o valiză cu

fund fals, un aparat electric de bărbierit cu un compartiment secret pentru ascunderea documentelor, o brichetă goală în interior pentru ascunderea negativelor și un receptor-emițător sofisticat. El n-a știut niciodată că toate acestea proveniseră de la Mossad.

Un tribunal militar egiptean i-a condamnat pentru spionaj și trădare pe Thomas și pe doi dintre agenții pe care-i racolase; cei trei au fost executați prin spânzurare în decembrie 1962.

* * *

În perioada aceea, Mossadul a fost încurajat de CIA să pătrundă în Africa, aflată în plină „deșteptare". SUA puteau fi respinse de noile state independente de pe continentul negru, suspicioase în privința imperialismului supraputerii, însă Israelul era perceput ca un succes al imaginației și progresului, care avea multe de oferit. Experții israelieni în agricultură, construcții și instruire militară erau primiți cu brațele deschise.

În secret, CIA a girat unele dintre aceste proiecte, ocazional cu bani dirijați prin sindicate și AFL-CIO[5].

Forța conducătoare a Mossadului în Africa, în anii 1960, a fost David Kimche, care, sub diverse deghizări și nume, a acționat pe tot continentul. „Legenda" lui era cea a unui jurnalist, relativ ușor de întreținut deoarece Kimche, imigrant din Anglia, fusese redactor al ediției de seară a ziarului *The Jerusalem Post* înainte de a se alătura Mossadului în 1953. Fratele lui mai mare, Jon, era şi el jurnalist și redactor al revistei *Jewish Observer and Middle East Review*, publicată la Londra, și a fost încântat să-l ajute pe David, făcând rost de scrisori de acreditare atât pentru el, cât și pentru alți „jurnaliști" din Mossad.

David Kimche a utilizat operațiunile „mass-media" pentru a lansa acțiunile de război psihologic ale Mossadului. În concepția sa, acestea începeau prin împrietenirea cu jurnaliști din toată lumea, cărora le oferea informații despre subiecte fierbinți; de obicei, foarte speculative și doar parțial reale. Astfel, puteau fi răspândite informații false nocive

---

[5] American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations (AFL–CIO) este cea mai mare federație sindicală din SUA. (n. trad.)

pentru inamicii Israelului, dar și altele care să ajute statul evreiesc să evalueze reacțiile față de unele mișcări pe care intenționa să le facă.

„A funcționat foarte bine, și-a reamintit Kimche după ani, și n-am avut probleme legate de apariția poveștilor noastre în cotidiene și săptămânale importante, respectabile."

Camuflat sub imaginea Israelului – care pe atunci era considerat în Africa prietenos, progresist și inocent–, Mossadul avea să conspire ocazional împotriva unor regimuri ostile statelor occidentale. Un caz concret a fost Zanzibarul, o insulă mică din largul coastei de est a Africii. Până în 1964, țara fusese condusă de un sultan ai cărui curteni de vază erau descendenții negustorilor de sclavi arabi. Populația majoritar neagră s-a răsculat împotriva sultanului și a preluat puterea. „Întâmplător", Kimche se găsea în Zanzibar în ziua revoluției și le-a oferit rebelilor ajutor din partea Mossadului. Israelul a fost încântat de eliminarea măcar a unui guvern în care arabii avuseseră o influență serioasă în Africa.

Mai la nord, Mossadul a avut o prezență importantă la Nairobi, capitala Kenyei. Tevel a stabilit relații foarte strânse cu un fermier scoțian pe nume Bruce McKenzie, un confident al preşedintelui Jomo Kenyatta și singurul alb din cabinetul său.

Relația Mossad-McKenzie avea să-și dovedească valoarea peste un deceniu, când au trebuit executate în mare viteză activități pregătitoare pentru comandourile israeliene ce urmau să salveze pasagerii unui avion deturnat de pe aeroportul din Entebbe, Uganda, pe 4 iulie 1976. Kenya a cooperat cu Israelul în toate felurile posibile, de obicei necunoscute publicului. (*Pentru mai multe detalii despre operațiunea istorică de pe aeroportul Entebbe, a se vedea* Capitolul 12.)

În Sudanul vecin, agenții Mossadului ajutau Armata de Eliberare Sudaneză în lupta pentru independență dusă cu guvernul din Khartoum dominat de musulmani. Guvernul Sudanului era aliatul Egiptului, pe atunci cel mai de temut inamic al Israelului.

Vizavi de Cornul Africii, unde agenții secreți israelieni activau în mod frecvent, de cealaltă parte a golfului Aden, se aflau țările Peninsulei Arabice. Mossadul acționa în Yemen, unde monarhia fusese detronată în 1962 și izbucnise un război civil. Forțele militare terestre și aeriene ale Egiptului s-au grăbit să-i ajute pe rebeli să se mențină la putere, iar asistența oferită de Cairo includea raiduri şi bombardamente brutale.

Pentru a contracara incursiunea preşedintelui egiptean Nasser, s-a înfiripat o coaliție bizară de asociați: armata regală a Arabiei Saudite, Mossadul și serviciul britanic MI6, cu sprijinul suplimentar al unei companii private de securitate, condusă de colonelul David Stirling, o legendă a bătăliilor purtate împotriva nemților în Africa de Nord în al Doilea Război Mondial. Stirling crease comandourile Special Air Service ale Marii Britanii, puternicele și temutele SAS.

Această coaliție i-a ajutat pe monarhiștii yemeniți. Britanicii i-au antrenat, saudiții au trimis infanteriști, iar agenții Mossadului au coordonat parașutările de muniție din partea forțelor aeriene israeliene.

De fapt, Israelului nu-i păsa cine se afla la conducere în Yemenul de Sud sau în Yemenul de Nord. Interesul său era de a provoca pierderi armatei egiptene pe terenurile dificile ale Yemenului, ținându-l pe Nasser ocupat și departe de granița israeliană.

* * *

Mossadul se extinsese deja în Asia de Sud-Est atunci când Hesi Carmel, adjunctul lui Amit, a fost trimis ca șef de stație într-o țară mică din regiunea respectivă, având sarcina delicată de a stabili relații secrete cu cea mai mare națiune musulmană din lume: Indonezia. Oficial, Jakarta era ostilă Israelului, o relație exprimată parțial prin faptul că în Indonezia s-a născut în 1955 Mişcarea de Nealiniere, care refuza să facă parte din blocul occidental sau din cel sovietic, dar, în același timp, era neprietenoasă cu Israelul.

În secret însă, Indonezia a acceptat să cumpere armament de la statul evreiesc, iar militarii săi au fost instruiți de specialiști israelieni. Legătura a fost utilă Israelului în multe moduri, inclusiv, bineînțeles, datorită banilor încasați din vânzarea armelor și antrenarea trupelor. Acesta a fost un alt rezultat rodnic al diplomației alternative a Mossadului.

Principiul fundamental care a călăuzit aceste activități, mai ales în imediata vecinătate a Orientului Mijlociu, a fost următorul: Dușmanul dușmanului meu îmi este prieten. Acestui dicton, pus în practică în mod repetat de Israel, i s-a adăugat teoria „periferică" a lui Reuven Shiloah, întemeietorul Mossadului: Israelul trebuia să se împrietenească cu minorități non-arabe, cu state musulmane non-arabe, ba chiar și cu lideri arabi prooccidentali moderați.

Principalul exemplu este regele Hussein al Iordaniei, care a acceptat să se întâlnească cu prim-miniștri, miniștri de externe și generali israelieni. Primele întâlniri au avut loc la reședința lui Emanuel Herbert de pe Harley Street, un prestigios medic londonez, doctorul evreu al regelui și, în același timp, bun prieten cu israelienii.

După 1967, întâlnirile au avut loc mai aproape de casă, în locuri secrete din apropierea graniței lungi dintre Israel și Iordania. Un obiectiv principal pentru Israel era menținerea Iordaniei cât mai departe de tabăra lui Nasser.

Pentru a reuși o încercuire aproape completă a Egiptului, Mossadul a izbutit să obțină acces într-o altă țară musulmană: regatul Maroc din Africa de Nord. În felul acesta, Mossadul a căpătat informații de calitate despre o linie de coastă strategică și despre o parte din deșertul Sahara, în schimbul cărora a antrenat poliția secretă marocană.

Această relație a provocat însă dileme neașteptate. Marocanii au cerut ca Mossadul să-i ajute să-l vâneze pe Mehdi Ben Barka, un charismatic lider al opoziției care încercase să declanșeze o revoluție în țară și fusese exilat în Elveția. Șeful poliției secrete, generalul Mohammed Oufkir, i-a cerut în mod explicit lui Amit să-l asasineze pe Ben Barka.

Șeful Mossadului a ezitat. Știa că refuzul de a da curs cererii ar fi putut periclita o relație foarte valoroasă, dar, în același timp, era conștient de faptul că ar fi fost o greșeală, la mai multe niveluri, să-și transforme agenții Caesarea în mercenari – criminali și asasini care acționează în stil mafiot – puși în slujba unui regim străin.

Amit s-a consultat cu Eshkol și împreună au decis un compromis. Mossadul avea să ofere o asistență fără implicații violente, ajutându-i pe marocani să-l localizeze pe Ben Barka și să-l convingă să vină la Paris – nimic mai mult.

Lucrând sub acoperirea unei echipe de filmare, agenții Mossadului l-au descoperit pe disidentul marocan în octombrie 1965 și l-au invitat la o întâlnire într-o cafenea de lux de pe malul stâng al Senei. Acolo aștepta generalul Oufkir cu o echipă formată din agenți marocani și mercenari francezi.

Oamenii lui Oufkir l-au răpit pe Ben Barka și l-au torturat într-o vilă, după care l-au împușcat sau l-au înjunghiat. Se pare că însuși Oufkir ar fi făcut acest lucru. Se spune că un agent al Mossadului din

Paris s-a aflat în apropiere, menținând legătura dintr-un straniu sentiment de politețe.

Cadavrul lui Barka n-a fost niciodată găsit, dar de-a lungul anilor au apărut unele detalii despre asasinat. În Israel, cenzura militară a împiedicat menționarea în presă a oricărei informații despre Mossad, însă apropiații serviciilor de informații israeliene au șușotit despre o misiune letală neobișnuită, necontrolată de Mossad.

Spre ghinionul lui Amit, Harel revenise în aparatul guvernamental în calitate de consilier special al lui Eshkol, ceea ce i-a oferit ocazia să-și învinuiască succesorul pentru judecata greșită din cazul Marocului: o idee complet eronată care fusese clocită pe la spatele prim-ministrului. Eshkol și Amit știau însă adevărul: amândoi deciseseră să-i ofere lui Oufkir ajutorul solicitat.

Cei doi au contracarat atacurile lui Harel împotriva lui Amit, subliniind că izbucnirea unui scandal internațional deschis, așa cum fusese fiascoul din Cairo – Afacerea Lavon din urmă cu un deceniu –, va cauza neplăceri Israelului și, mai ales, guvernului Eshkol.

Mossadul și Israelul n-au scăpat totuși nepedepsite. Furios și mândru, președintele Charles de Gaulle a ordonat închiderea importantei stații a Mossadului din Paris.

De-a lungul istoriei Israelului, agenții săi au aflat în mod repetat că parteneriatul cu străinii putea fi util din punct de vedere tactic, dar dependența majoră de alte state însemna un abandon nesăbuit al principiilor și suveranității Israelului. În momentul unor crize, indiferent de dimensiunea lor, independența trebuia să fie semnul distinctiv al comunității de informații.

Capitolul VIII

LA ORIZONT, RĂZBOIUL SPIONILOR

„Știu că în calitate de șef al Amanului și apoi al Mossadului, istoria o să mă judece cu două sisteme de măsură, a spus Meir Amit la aproape cincizeci de ani de la apogeul carierei sale din anii 1960. Unul va fi prevenirea războiului, iar al doilea asigurarea celor mai bune informații și analize, precum și înțelegerea capacităților și a intențiilor inamicilor noștri."

Amit și oamenii lui din Aman și Mossad acționau simultan pe două fronturi. O prioritate mai însemnată o reprezenta adesea prevenirea războiului, susținută de prim-ministrul pacifist Levi Eshkol. Optimist, Amit credea că s-ar fi putut găsi unele baze pentru compromis dacă reușea să stabilească un contact cu eșalonul egiptean de vârf, în primul rând cu beligerantul președinte Gamal Abdel Nasser.

El a căutat canale – sau, ca să folosim un termen din lumea informațiilor, „pârghii" – ce puteau fi manipulate pentru a ajunge la conducătorii Egiptului. În mod neașteptat, le-a găsit în persoana eroului de război nazist Otto Skorzeny.

Cu certitudine că a fost vorba de o duplicitate senzațională, poleită cu ipocrizie. Israelul se născuse din cenușa Holocaustului și agenții săi îi urmăreau cu îndârjire pe criminalii de război naziști. În același timp însă, agențiile de spionaj israeliene nu ratau nicio ocazie de a-i folosi pe naziști atunci când îi considerau valoroși pentru o misiune – așa cum au procedat Harel și Amit cu Skorzeny.

În al Doilea Război Mondial, Skorzeny purtase cu mândrie uniforma celor mai loiali soldați ai partidului nazist, Waffen SS. Cu reputația pătată, dar, în același timp, oarecum glorificat de o cicatrice stereotipă ce-i brăzda chipul, Skorzeny s-a dovedit mai mult decât loial; a fost un luptător charismatic, creativ și inteligent.

În Italia, a devenit faimos după ce a condus îndrăzneața misiune de salvare din iulie 1943 care l-a eliberat din captivitate pe dictatorul Benito Mussolini, răsturnat de la putere. După alte trei luni, Skorzeny a condus o operațiune eșuată, Saltul Lung, care intenționase să-i asasineze în timpul summitului de la Teheran pe cei Trei Mari Lideri – Winston Churchill, Iosif Stalin și Franklin Roosevelt.

După un an, Skorzeny a fost numit la conducerea unui plan ambițios și viclean: peste o sută de soldați germani au fost îmbrăcați în uniforme americane și britanice și trimiși în jeepuri capturate pentru a se infiltra în spatele liniilor Aliaților. A fost o violare a regulilor de război recunoscute internațional. Ulterior, Skorzeny a fost judecat sub învinuirea de „criminal de război". Tribunalul de la Dachau nu l-a găsit însă vinovat, după ce un ofițer din Forțele Speciale britanice a depus mărturie că și el își îmbrăcase propriii oameni în uniformele germanilor.

Skorzeny a fost închis într-un lagăr de denazificare, dar a evadat în 1948, fugind în Franța și apoi în Spania. În scurt timp, a revenit în lumea tenebroasă a conspirațiilor și a adrenalinei.

A înființat o companie de inginerie care servea ca paravan pentru transportul clandestin al foștilor săi camarazi SS în America de Sud și pentru asigurarea de documente false. Skorzeny a coordonat din Spania ruta supranumită Linia Șobolanilor, despre care se credea că ar fi fost pusă la cale de organizația foștilor ofițeri naziști autointitulată Odessa.

Aceasta n-a fost însă singura aventură incitantă din viața lui Skorzeny, care a restabilit relațiile cu generalul Gehlen, șeful agenției de spionaj BND a Germaniei, un maestru al jocului simultan pe mai multe fronturi: era preferatul nou-născutei CIA, coopera cu Mossadul, dar, ocazional, ajuta și regimurile arabe.

După revoluția din Egipt care l-a detronat pe regele Farouk în 1952 și l-a adus la putere pe colonelul Nasser, Gehlen a trimis specialiști germani care să ajute noul guvern de la Cairo. Printre aceștia se număra fostul colonel SS Skorzeny, care a primit sarcina de a instrui gărzile de corp ale lui Nasser.

Ajutoarele germane pentru Egipt erau coordonate din partea CIA de către Archibald Roosevelt Jr., nepotul președintelui Theodore Roosevelt și un lingvist renumit care a slujit ca agent de informații sub acoperire diplomatică în multe țări. Cunoscut sub numele de Archie, era realmente pasionat de lumea arabă și a scris dezgustat că israelienii îi considerau pe arabi „străini, amenințători, plini de ură și inferiori… un popor cu care ei nu aveau nimic în comun". Archie a susținut că, din punctul lui de vedere, asta explica eșecurile serviciilor de informații israeliene.

Experţii americani în lumea arabă, dintre care unii făceau parte din CIA şi Departamentul de Stat, au sperat în zadar că Nasser va deveni un prieten al SUA. În tot cazul, CIA a închis ochii în legătură cu trecutul nazist al lui Skorzeny.

Desigur, activităţile şi contactele stabilite de acesta în Egipt n-au trecut desigur neobservate de Mossad. Într-o zi din vara anului 1962, Skorzeny a fost vizitat în biroul lui din Madrid de doi bărbaţi misterioşi – unul scund, celălalt înalt şi solid, amândoi având cam 40 de ani. S-au prezentat ca fiind oameni de afaceri dintr-o ţară europeană, dar în scurt timp şi-au dezvăluit adevărata identitate: erau reprezentanţi ai guvernului israelian.

Asta se întâmpla la trei luni după ce Adolf Eichmann fusese spânzurat în Israel. Naziştii ascunşi prin toată lumea trăiau cu spaima că „braţul lung" al israelienilor – noii şi răzbunătorii evrei – se va întinde şi-i va înhăţa dintr-o clipă în alta. Oricât de îndrăzneţ şi de aventuros ar fi fost Skorzeny, se spune că, pentru o clipă, şi-ar fi zis: M-au găsit! Ăsta-i sfârşitul.

Cei doi israelieni nu veniseră însă pentru a-l asasina, ci pentru a încheia un târg. Mossadul îl găsise pe Skorzeny prin intermediul fostei sale soţii, care derula în Spania o afacere cu metale împreună cu un partener evreu. Întâmplător, partenerul era un *sayan* al Mossadului şi a convins-o pe fosta doamnă Skorzeny să faciliteze o serie de întâlniri.

După ce au auzit că Skorzeny – căruia i s-a promis imunitate în ceea ce priveşte inculparea sau asasinatele comise – era dispus să ajute Israelul, şefii serviciilor de informaţii i-au trimis pe cei doi agenţi la Madrid. Bărbatul scund era Rafi Eitan, expertul în răpiri care devenise un factotum al departamentului de operaţiuni comune Shin Bet-Mossad, iar cel înalt era Avraham Ahituv, viitorul director al serviciului Shin Bet.

Cei doi au fost uşor surprinşi că Skorzeny n-a cerut bani. Fostul ofiţer SS le-a adresat în schimb o cerere neaşteptată şi cu iz de fanfaronadă: dorea ca Mossadul să aranjeze publicarea memoriilor sale în Israel. Agenţii au acceptat.

A ştiut oare eroul de război nazist că, în schimbul publicării unei cărţi, i se va cere să indice foşti colegi care să fie asasinaţi? În tot cazul, după câteva săptămâni, Skorzeny şi-a respectat partea de înţelegere şi a contactat un fost subordonat din Waffen SS, care ajunsese agent de

securitate pentru germani și lucra la programele de înarmare secrete ale Egiptului. Respectivul a tratat mesajul lui Skorzeny ca pe un ordin din partea comandantului și i-a trimis prompt o listă de savanți, ingineri și tehnicieni germani din Egipt.

Asta a reprezentat o neașteptată mină de aur pentru colecția de obsesii a lui Isser Harel. Memunehul credea cu toată sinceritatea că germanii ajutau Egiptul să continue ceea ce naziștii nu izbutiseră: exterminarea rasei evreiești.

Au existat totuși argumente divergente emise de agenții Amanului aflat sub comanda lui Amit. Aceștia erau de părere că Harel trăgea o alarmă falsă și că Egiptul era departe de a amenința Israelul cu rachete și arme de distrugere în masă. După șase luni, Harel a demisionat și Amit a devenit șeful indiscutabil al comunității serviciilor de informații israeliene.

Una dintre cele mai puternice trăsături ale activității serviciilor de informații este fenomenala memorie instituțională: detalii marginale, aparent minore, sunt depozitate și nu sunt uitate niciodată. Astfel, după câțiva ani, pe când explora posibilitatea păcii cu Egiptul, Amit s-a gândit din nou la Skorzeny.

Orice individ folosit o dată de serviciile de informații va mai fi utilizat și cu alte ocazii. Lui Skorzeny i s-a cerut să intermedieze o întâlnire între Amit și un agent senior din serviciul de informații egiptean. Fostul nazist s-a descurcat din nou perfect și a aranjat în 1966 o întâlnire la Paris cu Mahmoud Khalil, colonel în serviciul de informații al forțelor aeriene egiptene, care răspundea de un program secret de realizare a unui avion de luptă indigen. Programul a eșuat până la urmă, dar Khalil a rămas un confident apropiat al ministrului apărării, feldmareșalul Abdel Hakim Amr – numărul doi din regimul lui Nasser.

La întâlnirea de la Paris, Amit s-a oferit să vină în secret la Cairo pentru a discuta cu Amr. „Planul meu era de a reduce tensiunile dintre cele două țări și de a ne împiedica să pornim un război, și-a reamintit Amit după mulți ani. Doream să-i propun conducerii egiptene un acord reciproc: Israelul și lumea evreiască îi vor asigura Egiptului susținere financiară, iar Egiptul va reduce boicotul economic îndreptat împotriva Israelului și va permite transportul mărfurilor pe Canalul Suez spre Israel.

Întâlnirea s-a terminat într-o notă optimistă și Amit a rămas cu impresia că propunerea lui de a veni la Cairo avea să fie bine primită în capitala Egiptului. Nu încăpea îndoială, Khalil acționa potrivit ordinelor primite de sus și nu se întâlnise din proprie inițiativă cu șeful informațiilor israeliene.

Revenind acasă, Amit a descoperit însă că neobositul Harel conspirase pe la spatele său. Fostul Memuneh îl convinsese pe prim-ministrul Eshkol să nu-i permită să plece la Cairo, deoarece acolo îl putea aștepta o cursă. Harel zugrăvise tabloul detaliat al unui șef al Mossadului care era arestat, torturat și silit să le destăinuiască inamicilor secrete de stat.

Furios, dezamăgit și cumva disperat, Amit a simțit că fusese ratată o oportunitate însemnată pentru destinderea tensiunilor. Nu i-a mai rămas altceva de făcut decât să se concentreze exclusiv asupra celeilalte sarcini prioritare a comunității de informații: pregătirea națiunii și a forțelor ei militare pentru o nouă serie de ostilități cu vecinii arabi. Creșterea numărului de incidente în regiunile de graniță din prima jumătate a anilor 1960 făcea ca războiul să pară inevitabil.

* * *

Sub conducerea anterioară a lui Amit, Amanul începuse să se extindă și să-și sporească profesionalismul. Era condus cu mână de fier, așa cum te puteai aștepta de la o organizație militară.

Aman era alcătuit din patru departamente. Unul dintre ele, Colectarea, era responsabil cu strângerea de informații prin două metode clasice: *humint*, bazat pe rețele active de agenți și informatori din exteriorul Israelului, și *sigint*, care intercepta semnale electronice de tipul transmisiunilor radio militare și al convorbirilor telefonice din interiorul țărilor arabe.

Al doilea departament era cunoscut sub numele de *Mem-Mem*, inițialele ebraice pentru *Mivtza'im Meyuchadim* („Operațiuni Speciale"), și conducea cele mai bune comandouri ale armatei. Oficialitățile militare au ținut întotdeauna strict secrete misiunile acestui departament, mai ales când aveau loc treceri clandestine ale frontierelor; soldații pătrundeau în spatele liniilor inamice pentru a amplasa dispozitive electronice de urmărire ori pentru a răpi sau asasina inamici ai Israelului.

Dispozitivele de ascultare și transmițătoarele cădeau în sarcina celui de-al treilea departament important al Amanului: Directoratul

Tehnologic, poreclit „Fabrica de jucării". Aici se realizau amortizoare pentru arme, valize cu compartimente secrete și camere foto ascunse, ca și echipamente de comunicații inovatoare.

Al patrulea departament și cel mai mare – unde erau adunate toate informațiile culese – era echipa de cercetare supranumită Producția. La începutul secolului XXI, dintre cele 9 000 de persoane care făceau parte din Aman aproape 5 000 lucrau aici. Principala lor sarcină era de a clasifica, stoca și analiza toate informațiile colectate de agenție.

O dată pe an, directorul Amanului folosea datele respective pentru a întocmi Evaluarea Securității Naționale, un volum mic care se adresa în mod oficial prim-ministrului, ministrului apărării și șefului de stat-major al armatei, și care conținea frecvent predicții îndrăznețe. Sarcina comandantului Amanului era de a trece în revistă evoluția situațiilor din țările Orientului Mijlociu, adăugând analize militare, politice și economice și oferind astfel o prognoză care înclina fie spre război, fie spre pace.

Agenția a adoptat numele IDI, Israel Defense Intelligence („Serviciul de informații al armatei israeliene"), pentru relațiile sale cu statele străine în rândul cărora poziția centrală era ocupată de SUA. În anii 1960, Israelul și-a schimbat sursele de achiziții și a început să cumpere din Statele Unite majoritatea echipamentelor militare. Inițial, în 1962, a existat o tranzacție având ca obiect rachetele antiaeriene Hawk, urmată de alta, referitoare la avioanele de război Skyhawks și, ulterior, la cele de luptă F-4 Phantom.

Aceea era fața vizibilă a legăturilor militare tot mai strânse dintre cele două țări, dar exista și o alta ascunsă: creșterea achizițiilor de echipamente pentru spionaj. Amanul a început să cumpere sisteme ultramoderne de la producători ca Texas Instruments, declanșând începutul unei ere de cooperare militară și strategică între Israel și SUA.

Comunitatea serviciilor de informații israeliene a fost printre primele care, la începutul anilor 1950, au introdus computerele, deși mari și greoaie. Odată cu intensificarea legăturilor cu Statele Unite, Amit și succesorul lui la conducerea Amanului, generalul-maior Aharon Yariv, au dorit ca mica Unitate 848 (ulterior renumerotată 8200) de înaltă tehnologie să fie modelată după foarte puternica și

secreta National Security Agency americană; se spune că la sediul general NSA din Fort Meade, statul Maryland, se glumea în legătură cu faptul că inițialele organizației ar proveni de la No Such Agency („Nu există o asemenea agenție"). Acest tip de secretomanie era pe gustul Amanului.

Numerotarea 848, respectiv 8200, nu avea niciun înțeles special. Unitatea care se ocupase inițial cu interceptări în timpul Războiului de Independență din 1948-1949 era o echipă mică, cunoscută sub numele de Serviciul de Informații nr. 2. Ea inventase modalități de conectare la liniile telefonice arabe și de aflare a unor informații importante despre deplasările trupelor de pe teren.

La mijlocul anilor 1950, grație succesului proiectelor „spionilor evrei", unitatea a primit un aport valoros de „sânge proaspăt": operatori radio bilingvi arabo-englezi care lucraseră pentru fosta companie feroviară britanico-irakiană. Aceşti noi imigranți au fost racolați pentru a lucra ca „ascultători".

* * *

Amit și Yariv au dorit să modernizeze și să construiască o formidabilă unitate centrală de culegere de informații. Aceasta avea să fie echipată cu senzori sofisticați, dispozitive pentru ascultare, antene și camere foto. Peste decenii, semințele semănate de cei doi generali aveau să dea roade importante. Unitatea 8200 avea să se transforme într-un imperiu al informațiilor, cu avanposturi – antene radio și de telecomunicații observate uneori de turişti – în nordul, sudul și estul țării, situate pe înălțimi, de unde raza de bătaie trece peste frontiere. Sediul unității se află la nord de Tel Aviv, în apropiere de complexul Mossadului.

Principalele direcții ale unității sunt *sigint* și *elint* (în jargonul serviciilor de informații: „electronic intelligence"/„informații culese prin mijloace electronice"), adică interceptarea telefoanelor, faxurilor, transmisiunilor radio și a altor mijloace de comunicații, descifrarea mesajelor codificate și utilizarea de antene parabolice mari pentru detectarea manevrelor militare cum sunt, de pildă, lansările de rachete.

Zeci de companii de înaltă tehnologie, atât din Israel, cât și din Sillicon Valley, California, își datorează existența unor veterani militari israelieni care au făcut parte din 8200. Ei au învățat meserie

în această unitate fie în cei trei ani obligatorii de serviciu militar, fie într-o perioadă mai îndelungată, după care mulți și-au folosit experiența dobândită pentru a înființa companii.

La sfârșitul anilor 1950 și începutul anilor 1960, începutul viitoarelor „urechi și ochi" ai Israelului a fost modest.

Amit știa că echipamentele nu aveau nicio valoare fără creativitate și intervenție umană: nu erau decât niște sârme și comutatoare, bucăți de metal și de plastic care aveau să sfârșească la groapa de gunoi. Pentru a pune în funcțiune tot ce achiziționaseră, Amanul și Mossadul aveau nevoie de cei mai talentați profesioniști din Israel: crema cremelor – matematicieni, programatori, spărgători de cifruri, poligloți și soldați curajoși.

O astfel de gândire a dus la nașterea unității de elită Sayeret Matkal (*Sayeret* înseamnă „recunoaștere", iar *Matkal* este acronimul ebraic pentru statul-major militar). Această unitate, care purta un număr rareori menționat, 269, a fost creată exclusiv pentru a servi comunitatea de informații și a fost trecută sub comanda directă a șefului de stat-major și a directorului Amanului.

Înainte de înființarea ei, ideea unor soldați foarte bine instruiți, înarmați și, de obicei, în uniformă, care să facă parte dintr-o „unitate secretă de fantome" fusese vehiculată pe la mijlocul anilor 1950 de locotenent-colonelul Avraham Arnan, un visător remarcabil și un pragmatic inspirat de lecturile despre faimosul Special Air Service (SAS) britanic. El a continuat să insiste pentru a crea o unitate care să poată fi trimisă în mod constant în teritoriile inamice, derulând misiuni strict secrete de culegere de informații.

Mottoul ebraic al unității Sayeret Matkal este practic identic cu al SAS-ului: „Îndrăzneții învinge". Patru cuvinte caracterizează spiritul unității israeliene: deghizare, amăgire, șiretenie, curaj. Luptătorii săi sunt antrenați să folosească numeroase metode și știu să ia urma inamicului prin deșert, la fel ca beduinii nomazi. Acești soldați israelieni sunt experți în utilizarea unei game variate de armament, inclusiv a cuțitelor, explozibililor și a echipamentelor de vedere nocturnă. Toți au o formă fizică excepțională și se antrenează frecvent prin alergări sau marșuri lungi, încărcați cu echipamente grele.

Cu totul întâmplător, unitatea a fost înființată la un an după formarea primei escadrile de elicoptere a Israelului, modul favorit de

transport pentru Sayeret Matkal. Soldații din Sayeret au fost primii care au beneficiat de avantajul militar de a fi transportați de elicoptere la adăpostul nopții. Echipele israeliene de infiltrare puteau rămâne mai mult timp și pătrundeau mai adânc în interiorul unor țări arabe ostile.

Deși era strict secretă – la fel ca SAS-ul britanic –, unitatea n-a putut evita să apară pe prima pagină a ziarelor. Când, de exemplu, au salvat ostatici dintr-un avion deturnat de pe aeroportul internațional Tel Aviv în 1972, comandourile Sayeret Matkal au ajuns la cunoștința publicului larg și au dobândit o reputație uriașă.

Cu toate acestea, primele lor misiuni, și cele mai importante, au fost infiltrarea în spatele liniilor inamice și amplasarea de dispozitive de ascultare.

Între 1962 și 1972, când generalii Amit și Yariv au condus Amanul, Sayeret s-a dovedit un important adaos la capacitățile forțelor speciale israeliene. Mulți viitori combatanți din unitățile operative ale Mossadului aveau să provină din rândurile unității Sayeret Matkal.

Comunitatea serviciilor de informații israeliene devenea o forță secretă tridimensională. Forțele Aeriene achiziționaseră tipuri noi de avioane din SUA și veniseră cu inovații în pregătirea bătăliilor. La sol, echipele de infiltrare ale unității Sayeret Matkal extinseseră enorm capacitățile de monitorizare ale Amanului. Tot la sol, dar în locuri cu totul neașteptate, agenții Mossadului culegeau informații despre capacitățile militare arabe.

Tripla amenințare a însemnat un efort sincronizat care a transformat armatele și conducerea politică arabă într-o carte deschisă pentru comunitatea serviciilor de informații israeliene.

* * *

Această combinație remarcabilă de tehnologie și creativitate umană și-a atins apogeul în 1965, când agențiile secrete au eliminat o lacună importantă din baza de cunoștințe militare a Israelului. Așa cum se întâmplă frecvent, succesul a venit din partea unui lider charismatic, care și-a transpus în cuvinte dorința cea mai dragă – iar dorința lui a devenit literalmente un ordin pentru ceilalți.

Generalul Ezer Weizman, comandantul forțelor aeriene și viitor preşedinte al Israelului, i-a spus lui Amit: „Dacă-mi faci rost de

un MiG-21, promit că vom înfrânge cu ușurință toate armatele vecine. Pe toate!"

Fabricile de avioane sovietice începuseră să producă acel aparat de luptă în 1959 și URSS exporta multe MiG-uri în celelalte state comuniste și în țări prietene, însă Israelul și restul Occidentului nu izbutiseră să examineze unul îndeaproape. CIA și armatele multor aliați ai SUA doreau să cunoască cel mai recent exemplu de tehnologie sovietică, un avion care putea atinge dublul vitezei sunetului. MiG-21 reprezenta o amenințare reală.

Strategii informațiilor militare din Amit au examinat diverse idei pentru a pune mâna pe un MiG-21. Potrivit uneia dintre ele, aparent născocită de cineva care văzuse prea multe filme de acțiune, o unitate Sayeret Matkal transportată de elicoptere urma să debarce într-o bază aeriană egipteană din Peninsula Sinai. Comandourile urmau să fie însoțite de un pilot israelian inteligent, de preferință unul care știa rusa. Ei aveau să fure un MiG-21 și să se întoarcă cu el în Israel.

Potrivit altui plan, un pilot israelian urma să se dea drept agent de achiziții din America de Sud și să vină în Polonia comunistă, prefăcându-se interesat de cumpărarea avioanelor. El avea să solicite echivalentul aerian al unui test drive, după care urma să deturneze un MiG-21.

În cele din urmă, a fost conceput un plan practic. Stația Mossadului din Teheran a primit ordin să găsească în Irakul vecin un pilot dispus să fugă din țară la bordul unui MiG-21.

Întâietate a avut părerea potrivit căreia, deși dificil, acest plan oferea șansele cele mai bune de succes. Amanul și Mossadul culeseseră deja un volum remarcabil de informații despre forțele aeriene ale Egiptului, Iordaniei, Siriei și Irakului. Dosarele israeliene înregistraseră orice frânturi de informații despre piloții inamici, organizate și stocate de Aman, utilizând noile computere ale lui Amit.

Informațiile erau atât de amănunțite, încât cei care răspundeau de dosare aveau senzația că-i cunoșteau personal pe acei piloți arabi. Printre aceștia se număra și căpitanul egiptean Abbas Hilmi, dar nu exista niciun motiv să se creadă că el ar fi fost capabil de un gest surprinzător. Totuși, exact asta s-a întâmplat în ianuarie 1964 și nici chiar defensiva aeriană israeliană n-a observat zborul la joasă altitudine al lui Hilmi spre o bază din sud-estul Tel Avivului. Pilotul

egiptean fugise cu avionul său sovietic, dar Amanul a fost dezamăgit să constate că era un Yak-11 neinteresant.

Adevăratele motive ale gestului lui Hilmi nu erau nici pe departe entuziasmante; avusese o aventură cu soția comandantului său egiptean și fugise pentru propria lui siguranță.

Israelienii l-au primit totuși cu brațele deschise și, în scopuri de propagandă – sau, așa cum o numeau în particular, „război psihologic" –, Hilmi a vorbit în public despre felul cum Egiptul își masacra semenii arabi în războiul civil din Yemen.

Fugarului egiptean i-a fost oferită o identitate nouă și o slujbă bună în Israel, dar el nu s-a putut obișnui cu viața din statul evreiesc. Respingând sfaturile ofițerilor lui de control din Tel Aviv, Hilmi a decis să plece în America de Sud. Mossadul i-a furnizat alte documente de identitate false și o sumă mare de bani pentru a începe o viață nouă în Argentina.

Dar a comis câteva erori fatale la Buenos Aires, bând și vorbind prea mult la întâlnirile cu diverși expatriați egipteni. Ulterior, a fost găsit mort în apartamentul său. N-a fost clar dacă a căzut victimă brațului lung al poliției secrete egiptene sau unui tovarăș de băutură care l-a considerat un trădător.

Dezamăgiți de Hilmi și de Yak-ul său, liderii comunității de informații israeliene s-au străduit și mai mult să obțină un MiG-21. Au continuat căutarea unui pilot arab, iar Irakul părea terenul cel mai fertil. În cele din urmă, a fost găsit un potențial candidat. După ani de zile, un jurnalist israelian influențat de filmele cu James Bond a inventat pentru operațiune numele de cod „007", dar în mod oficial, ea s-a numit „Diamond".

Pilotul de avion MiG era Munir Redfa, care făcea parte dintr-o familie bogată de creștini maroniți din Irak, unde non-musulmanii sufereau în general discriminări. Fusese antrenat de sovietici și era pilot într-o escadrilă de avioane MiG-21.

Grație articolelor din ziare, comunicațiilor irakiene interceptate și agenților de teren din Bagdad, israelienii aveau o imagine aproape completă asupra vieții lui Redfa. Ei au aflat că pilotul fusese tulburat de bombardamentele și atacurile forțelor aeriene asupra satelor kurde din nord, ca parte a operațiunilor de suprimare a minorității respective. Mossadul i-a alcătuit un profil psihologic care sugera câteva strategii conversaționale și direcții de abordare.

Alți agenți ai Mossadului au zburat la Teheran, de unde au trecut granița în Irak. S-a stabilit contactul cu Redfa și orice temeri că pilotul s-ar împotrivi israelienilor – sau că ar raporta securității irakiene tentativa de racolare – s-au domolit rapid. Redfa a fost de acord să-și folosească apropiatul concediu pentru a veni la Atena.

El și-a onorat promisiunea și s-a întâlnit cu ofițerii de caz ai Mossadului în capitala Greciei. După ce au discutat, Redfa și-a dat acordul și a acceptat invitația de a veni în Israel. Înarmat cu un pașaport fals, irakianul – în mod oficial inamic al statului evreiesc – s-a îmbarcat pe o cursă El Al spre Tel Aviv.

În Israel a fost dus să viziteze o bază aeriană, unde s-a întâlnit cu agenți seniori ai Mossadului, Amanului și ai forțelor aeriene pentru a finaliza detaliile dezertării sale. Redfa a fost de acord să piloteze un MiG-21 până în Israel. A fost pusă la punct o rută de navigație și s-au stabilit termenii codificați pentru comunicațiile radio.

Exista totuși un obstacol major. Bineînțeles că Redfa avea să primească o pensie viageră din partea Israelului, însă el a formulat și o altă cerere, mai spinoasă: să-i fie adusă și familia din Irak. Mossadul a apreciat că nu avea de ales și a acceptat.

Pilotul a revenit în Irak via Atena. Stația Mossadului din Teheran avea nevoie de câteva luni pentru a aranja o ieșire discretă pentru soția și copiii lui Redfa, care au sosit în Israel purtând nume și documente false.

Pasul următor al lui Redfa s-a dovedit relativ ușor. În august 1966, în timpul unui exercițiu de rutină, el s-a desprins de ceilalți piloți irakieni și s-a îndreptat cu avionul sovietic spre vest.

A trecut peste Iordan și a pătruns în spațiul aerian îngust al Israelului. A coborât, a aterizat perfect și a fost primit ca un erou într-o bază aeriană israeliană. În câteva ore, își schimbase radical propria viață și, în același timp, modificase echilibrul strategic din Orientul Mijlociu.

Era primul avion de război sovietic sofisticat care ajunsese în Occident. Peste decenii, forțele aeriene ale Statelor Unite și ale aliaților săi din NATO continuau să fie impresionate de reușita serviciilor de informații israeliene din ziua aceea. Pentru militarii occidentali, obținerea unui MiG-21 complet dotat și funcțional a fost unul dintre evenimentele-cheie care i-au asigurat Mossadului un renume indiscutabil.

În comunitatea mondială a serviciilor de informații, Israelul era respectat acum ca un maestru al metodelor de tip *humint*. Operațiunea Diamond a fost cu adevărat o bijuterie.

* * *

În timp ce plănuia succesul achiziției sau al furtului avionului din Irak, Amit a trebuit să facă față sfârșitului dezastruos al unei serii de succese excelente înregistrate atât în Siria, cât și în Egipt. În decurs de numai cinci săptămâni din anul 1965, Mossadul și-a pierdut principalii agenți din cele mai importante capitale arabe: Eli Cohen la Damasc și Wolfgang Lotz la Cairo.

Până la deconspirarea lor, Cohen și Lotz trimiseseră informații din centrele de putere politice și militare arabe. Extrem de capabili, antrenați și talentați în arta minciunii, ei ajunseseră la cele mai înalte posturi de conducere din statele respective: Cohen devenise confidentul personal al preşedintelui Siriei, iar Lotz era prieten la cataramă cu înalți ofițeri din armata egipteană.

Ambii fuseseră trimiși în misiuni sub acoperire pe termen lung. Oricât de greu poate fi de imaginat, Mossadul avea să continue – multe decenii – să găsească israelieni curajoși și patrioți, dispuși să renunțe la viețile lor personale pentru a spiona în țări inamice.

Rolul principal jucat de Cohen, Lotz și de succesorii lor încă anonimi este de a sluji ca „agenți de avertizare": de a anunța urgent și clar dacă statul-țintă intenționa să pornească război împotriva Israelului.

Cohen și Lotz au reușit un lucru deloc ușor pentru niște străini – să ajungă la un statut social ridicat la Damasc, respectiv Cairo. În felul acesta, s-a obținut accesul la eșaloanele de vârf din cele două capitale.

Povestea lor a fost spusă de multe ori și locul lor în panteonul spionajului israelian a fost consolidat, totuși ambii au comis unul dintre cele mai teribile păcate ale spionajului: excesul de activitate. Amândoi erau atât de buni și de eficienți, încât ofițerii lor de control din Tel Aviv n-au rezistat să nu-i copleșească cu solicitări pentru cât mai multe informații.

* * *

Eliyahu (Eli) Cohen s-a născut în 1924 în Alexandria, Egipt. I-a ajutat pe alți evrei egipteni să treacă în mod clandestin în Israel, apoi

a făcut parte din nefericita rețea de spionaj israeliană distrusă de autoritățile egiptene în 1954. A fost arestat împreună cu alții, dar a fost eliberat, deoarece poliția n-a găsit niciun fel de dovezi în apartamentul lui.

Cohen a rămas în Egipt până după Războiul Suezului din 1956. Abia atunci a plecat în Israel, unde a fost încântat să se alăture Amanului. Întrucât vorbea fluent araba, franceza și ebraica, a fost translator pentru serviciul militar de informații. A declinat ofertele de a se transfera la Unitatea 131, care fusese pătată de eșecurile din Egipt, dar continua să dirijeze spionajul din celelalte țări arabe învecinate cu Israelul.

Comunitatea serviciilor de informații i-a îngăduit lui Cohen să-și vadă de viața lui – care includea soția, copiii și slujba confortabilă și sigură de birou – până în luna mai 1960, când au izbucnit incidentele de la granița cu Siria. Echipa de spionaj a Unității 188 (fosta 131, redenumită și mai bine condusă) avea nevoie urgentă de un agent la Damasc și gândise un plan ambițios de pregătire și infiltrare sub acoperire a unui israelian. Cohen era omul cel mai potrivit.

În ciuda urgenței acțiunii, instruirea lui a durat mai bine de o jumătate de an. O parte mică – dar importantă – din ea a fost un curs intens de studiere a Coranului pentru a putea purta conversații cu „frații musulmani" după sosirea în Siria.

În februarie 1961, Cohen a sosit în țara „de bază", Argentina – de acum, o alegere favorită, chiar dacă neplăcut de îndepărtată, pentru clădirea „legendelor" spionilor –, având un pașaport emis de o țară europeană. Purta deocamdată un nume temporar.

După trei luni și jumătate, un curier al Unității 188 a sosit la Buenos Aires și i-a înmânat noua identitate: Kamel Amin Taabeth, om de afaceri sirian născut în Liban. Taabeth fusese inventat de Aman, iar rolul de bogătaș avea să însemne o operațiune cu un buget mare pentru econoama armată israeliană. Timp de un an, Cohen s-a amestecat printre numeroșii întreprinzători arabi din America de Sud și a înregistrat un succes uimitor, cunoscând membri bogați și influenți ai comunității siriene din străinătate.

La începutul anului 1962 a fost pregătit să se mute în țara „țintă". A intrat în Liban, de unde a făcut o călătorie lungă cu taxiul peste frontieră în Siria – cu un transmițător radio sofisticat, de mare viteză,

ascuns în bagaje. Cohen/Taabeth purta asupra sa scrisori autentice de recomandare întocmite de sirienii din America de Sud, roadele străduniilor lui de socializare.

La Damasc, a devenit instantaneu un nou-sosit fascinant, cu recomandări din partea tuturor numelor importante din Buenos Aires. În scurt timp, unul dintre prietenii lui cei mai buni din Argentina, maiorul Amin al-Hafez, a devenit preşedintele Siriei.

În timp ce conducea o afacere de import-export, Cohen/Taabeth şi-a cultivat contactele politice. A organizat petreceri de lux la reşedinţa sa, cu femei frumoase – dintre care unele fuseseră plătite pentru a întreţine relaţii intime cu noii lui prieteni puternici. Toate acestea erau costisitoare. Spionul israelian trebuia să aibă mulţi bani gheaţă şi nervi de oţel, dar investiţiile au fost amortizate.

Cohen era invitat cu regularitate la bazele militare şi a însoţit ofiţeri superiori pe Înălţimile Golan siriene, uitându-se în jos la fermele şi şoselele vulnerabile ale Israelului. S-a străduit bineînţeles să memoreze poziţiile tuturor buncărelor şi bateriilor de artilerie siriene. A putut descrie în detaliu amplasamentele trupelor de-a lungul graniţei şi s-a concentrat în mod special asupra obstacolelor antitanc care ar fi putut împiedica forţele israeliene să escaladeze înălţimile dacă ar fi izbucnit războiul. Cohen a furnizat de asemenea o listă a tuturor piloţilor sirieni şi schiţe precise ale armamentelor montate pe avioanele lor.

Datele transmise la Tel Aviv, în principal prin punctele şi liniuţele codului Morse, au acoperit toate domeniile vieţii din Siria. Serviciul militar de informaţii israelian a putut să-şi formeze o imagine remarcabil de completă despre un stat inamic care păruse impenetrabil.

Ca o ironie a sorţii, unul dintre tehnicienii de comunicaţii care se ocupa de mesajele codificate cu Damascul era chiar fratele lui Cohen, Maurice. Ani de zile, cei doi fraţi nu au ştiut că lucrau amândoi pentru spionajul israelian. Eli îi spusese lui Maurice că întreprindea călătorii frecvente în străinătate în vederea procurării de componente de computere pentru Ministerul Apărării.

Între timp, misiunea secretă a fost transferată de la Aman la Mossad, ca urmare a mutării lui Amit la Mossad.

Dacă Cohen şi ofiţerii săi de control din Israel ar fi fost mai prudenţi, şansele lui de supravieţuire ar fi fost mult mai bune.

În noiembrie 1964, Cohen a venit în permisie în Israel – abandonând identitatea lui Taabeth și încercând să fie un tată și un soț normal în mijlocul familiei –, așteptând nașterea celui de-al treilea copil. Ducea mereu dorul familiei și se obișnuise să-i trimită salutări indirecte prin intermediul ofițerilor de control israelieni, fără a dezvălui unde se află.

Cohen și-a prelungit permisia și a sugerat că, după aproape patru ani petrecuți în străinătate, dorea să se retragă definitiv. A mai menționat că simțea un anumit pericol venind din partea colonelului Ahmed Suedani, șeful serviciului de informații al armatei siriene.

Din nefericire, ofițerii lui de caz n-au ținut seama de avertismente, fiind prea concentrați asupra pregătirilor pentru conflict, deoarece la graniță se înregistraseră alte incidente. Nu era nimic sigur, dar războiul părea să bată la ușă. Era esențial să aibă informații certe de la Damasc și Mossadul a aplicat presiuni asupra lui Cohen pentru a-și relua cât mai curând posibil activitatea de spion.

În ultimele două luni din 1964, Cohen a uitat de regulile prudenței. Transmisiunile lui s-au îndesit și în decurs de cinci săptămâni a emis de 31 de ori. Ofițerii lui de caz din Tel Aviv ar fi trebuit să-l tempereze, dar n-au făcut-o. Materialele pe care le trimitea erau pur şi simplu prea bune pentru a-l opri.

Utilizând echipamente de triangulare a emisiilor radio, operate cel mai probabil de specialiști sovietici, oamenii colonelului Suedani au pătruns pe 18 ianuarie 1965 în apartamentul lui Cohen și l-au prins în flagrant delict, adică în mijlocul unei transmisiuni.

După o zi, zvonul senzaționalei arestări la Damasc a unui sirian important pe nume Taabeth a ajuns în Israel. Informația a fost furnizată de un cetățean dintr-o țară terță care muncea în Siria și lucra pentru Mossad.

Israelul a intrat imediat în acțiune, sperând în mod absurd să-l scoată pe Eli Cohen din Siria – sau cel puțin să-l țină în viață. Guvernul a angajat în mod discret un celebru avocat francez care a făcut apeluri oficiale la diverse guverne europene și la Papă.

Siria nu și-a plecat urechea. Un tribunal din Damasc l-a condamnat la moarte și Cohen a fost spânzurat într-o piață publică – în ovațiile unei mulțimi numeroase – pe 18 mai 1965. Sirienii i-au îngăduit să trimită familiei un ultim mesaj. „Vă scriu aceste cuvinte cu câteva minute înaintea sfârşitului meu, a scris spionul. Te rog, dragă Nadia,

să mă ierți și să ai grijă de tine și de copiii noștri. Nu vă privați de nimic, nici tu, nici ei. Te poți remărita, astfel încât copiii să aibă un tată."

Și-a mai rugat soția să nu-și piardă timpul „plângând pentru ceva care s-a terminat deja" și a adăugat că ar trebui să-și caute „un viitor mai bun!".

Până în prezent, familia lui Cohen a purtat o campanie publică, cerând Siriei să-i returneze corpul pentru a fi îngropat în Israel. Guvernul israelian a abordat subiectul indirect, prin intermediul unor terți. Mossadul a încercat să localizeze mormântul, totuși este perfect posibil ca dictatorul Bashar al-Assad să fi fost sincer atunci când a declarat într-o discuție particulară că nicio persoană din Siria nu știa unde fusese înhumat Cohen.

Un indiciu nou legat de motivul pentru care Cohen a fost prins de sirieni a provenit de la un alt agent, Masoud Buton, care a fost infiltrat în Liban între anii 1958 și 1962, când a demisionat în urma unei dispute financiare cu Mossadul și s-a mutat în Franța. În memoriile sale, Buton a declarat că el ar fi creat identitatea Taabeth în perioada cât a activat la Beirut.

Buton se născuse în 1923 la Ierusalim, într-o familie de evrei care trăia acolo de opt generații, sub stăpânirea turcă și apoi britanică. După ce luptase în Războiul de Independență al Israelului și avansase până la rangul de maior, fusese recrutat de Aman. La mijlocul anilor 1950 se folosise de cunoașterea limbilor arabe pentru a locui în Algerul condus de francezi, unde își crease propria identitate falsă și în același timp îi spionase pe membrii mișcării naționaliste algeriene. Israelul împărtășise acele informații, inclusiv fotografiile făcute de Buton, cu serviciile de informații franceze.

În 1958 s-a mutat la Beirut ca „om de afaceri algerian" pe nume Tallab, care reprezenta o companie britanică, și a izbutit să se împrietenească cu oficiali libanezi. A jucat rolul unui musulman credincios și intra în moschee cel puțin o dată pe zi.

Buton/Tallab a trecut ocazional în Siria, unde a fotografiat baze militare. În Liban, a obținut planuri și desene ale aeroportului internațional Beirut, care aveau să le fie de folos peste mulți ani comandourilor israeliene.

În 1962 a primit ordinul de a procura documente de identitate pentru un „om de afaceri de origine siriană născut în Liban". Buton a

îndeplinit misiunea și a expediat Unității 131 a Amanului actele pentru Kamel Taabeth, dar ulterior i-a avertizat că era posibil ca documentele să fie compromise. Cu toate acestea, scria Buton în memoriile sale, identitatea i-a fost atribuită lui Eli Cohen, ceea ce poate să fi fost o eroare, deoarece oficialitățile siriene au devenit în cele din urmă suspicioase.

Amit, șeful Mossadului, a respins ferm afirmația lui Buton că agenția ar fi contribuit cumva la deconspirarea și prinderea lui Cohen prin ignorarea avertismentului său în privința actelor. În același timp însă, soția și familia lui Cohen au declarat că-l cred pe Buton.

* * *

Ținând seama de faptul că israelienii aveau un spion atât de bine plasat precum Cohen, este cu atât mai impresionant că, în același timp, mai dispuneau de încă unul: Wolfgang Lotz, aflat în Egipt.

Lotz s-a născut la Mannheim, în Germania, în 1921. Mama sa era o actriță evreică, iar tatăl, creștin, era director de teatru la Berlin. Pentru binele periculosului rol de spion pe care l-a jucat ulterior, Lotz a avut mare noroc că n-a fost circumcis.

După ce părinții săi au divorțat și Adolf Hitler a ajuns la putere, tânărul Lotz a fost adus de mama lui în Palestina în căutarea unei vieți sigure ca evrei. Wolfgang și-a schimbat numele în Ze'ev Gur-Arie, *ze'ev* însemnând în ebraică „lup".

În 1937 Lotz/Gur-Arie s-a alăturat mişcării clandestine Haganah și a luptat pentru britanici în al Doilea Război Mondial, infiltrându-se pe frontul german din Africa de Nord. Stăpânea perfect araba și engleza, dar și germana și ebraica.

A servit ca ofițer în armata israeliană, după care, la sfârşitul anilor 1950, a fost recrutat de Unitatea 131 din Aman pentru infiltrare în Egipt.

Potrivit „legendei" care i-a fost atribuită, Lotz fusese ofițer în armata germană și luptase sub comanda lui Rommel în deșertul din Africa de Nord. După război, plecase în Australia, unde se îmbogățise din creșterea armăsarilor. Aparent, ambiția sa era de a înființa în Egipt un *ranch* mare în același scop.

Lotz a fost unul dintre puținii agenți secreți care au acționat folosindu-și numele adevărat și propriile acte de identitate.

Când Unitatea 131 a fost transferată în cadrul Mossadului, agentul născut în Germania a fost poreclit cu afecțiune „Wolfie". Numele lui de cod oficial era „Shimshon" („Samson").

Lotz a susținut o serie de teste cunoscute în lumea informațiilor israeliene sub numele de „stații": psihologie, psihiatrie, grafologie și tehnici de operare pe teren. Unul dintre cei care l-au testat a scris că Lotz/Gur-Arie era un „tip narcisist", „vulnerabil la durere și amenințări", care „nu rezista la suferință" și avea „probleme legate de controlul asupra pasiunii pentru femei și vin".

Celelalte evaluări au fost însă pozitive, astfel încât Gur-Arie a fost acceptat pentru misiune.

„Avea nervi de oțel, a declarat supraveghetorul său, Yaakov Nahmias. Putea să privească Moartea în ochi, s-o invite la băutură și să ridice paharul în cinstea ei."

Gur-Arie/Lotz șovăia totuși să se ducă în Egipt, în parte fiindcă ar fi putut fi recunoscut din perioada cât luptase acolo alături de trupele britanice. Comandantul Unității 131, Yosef Yariv, i-a sugerat câteva călătorii de acomodare: în Libia, la Damasc pentru trei săptămâni, apoi la Cairo pentru cinci săptămâni. Scopul: să facă mici investigații și să se informeze despre caii arabi. La revenirea în Israel, Lotz „clocotea de încredere în sine", a declarat Yariv după mulți ani.

Ordinul operațional inițial, din iunie 1960, și contractul sunt păstrate în dosarul personal al lui Gur-Arie din arhiva Mossadului. Contractul pentru această mutare îndrăzneață în Egipt stipula că va lucra timp de cinci ani cu opțiunea prelungirii sau anulării, cu preaviz de o lună. Pe lângă salariul guvernamental modest, urma să primească un buget de cheltuieli de 350 de dolari pe lună, plus câte o liră sterlină pe zi drept compensație pentru că locuia într-o „țară inamică".

La începutul anului 1961, spionul a venit plin de entuziasm în Egipt sub numele de Lotz. Charismatic și sociabil, a fost gazda mai multor petreceri animate la care au participat ofițeri din conducerea armatei, un comandant de poliție care i-a devenit prietenul cel mai bun și multe persoane influente din înalta societate din Cairo. Fuma hașiș împreună cu ei și-i încuraja să vorbească despre activitățile lor militare.

Utilizând un aparat de radio ascuns în tocul unei cizme de călărie, și ulterior unul mai mare, pe care-l ținea într-un sertar cu haine, Lotz telegrafia la Tel Aviv rapoarte detaliate.

Ordinul lui operațional a fost modificat radical când i s-a spus să se alăture campaniei nenorocoase a lui Isser Harel împotriva savanților germani din Egipt. Noile instrucțiuni de la Tel Aviv sunau cam așa: „Trebuie să te apropii de cercul savanților format din Paul Goercke, Wolfgang Pilz și Hans Kleinwachter. Obiectivul este lichidarea lor."

Deloc deranjat de faptul că fusese transformat într-un asasin, Lodz a abordat noua misiune cu obișnuita lui dorință de a sluji. Ofițerii supraveghetori i-au trimis explozibil ascuns în săpunuri Yardley, iar Lotz l-a introdus în plicuri pe care le-a expediat din Cairo savanților. Din nefericire, unul dintre plicuri a fost deschis de secretara lui Pilz, care a orbit în urma exploziei.

Erorile au continuat. La câteva luni o dată, spionul pleca în Europa ca să raporteze unui ofițer de caz al Mossadului sau Amanului. În iunie 1961, mergând cu trenul de noapte de la Paris spre Germania, Lodz a cunoscut o blondă înaltă și voluptuoasă, cu zece ani mai tânără decât el. Cei doi s-au îndrăgostit și după numai două săptămâni Wolfgang s-a însurat cu Waltraud.

Unica problemă era că el avea deja o soție israeliană, Rivka, și un fiu, Oded, pe atunci în vârstă de doisprezece ani; cei doi locuiau la Paris sub supravegherea importantei stații a Mossadului.

Șefii lui Lotz din Tel Aviv au aflat absolut întâmplător despre bigamia sa.

„Într-o bună zi, a povestit Yariv, am primit o scrisoare de la el. Plicul era căptușit cu negru, pentru a-i împiedica pe curioși să citească, dar căptușeala aceea era puțin ruptă și conținea o adresă incompletă. Am izbutit să identificăm cuvintele «Dl și dna Lotz»."

Doamna? Care „doamnă"?

Mossadul l-a chemat imediat pe „Shimshon" în Israel ca să dea explicații. După ce au rămas între patru ochi, Yariv l-a întrebat pe un ton nepăsător:

– Ce mai face soția?

– Bine, mulțumesc, a răspuns prompt Lotz.

Spionul era prea sigur pe el ca să se trădeze printr-o exclamație de surpriză. Potrivit spuselor lui Yariv, Lotz avea obiceiul să tăinuiască unele lucruri, dar când era pus în fața adevărului îl recunoștea imediat. Așa s-a întâmplat și acum, când a discutat cu șefii lui despre cele două neveste.

Șefii s-au gândit dacă n-ar fi fost cazul să abandoneze misiunea și să-l readucă pe „Shimshon" în Israel – poate pentru a fi penalizat –, totuşi înregistrase atâtea succese, încât Mossadul nu voia să-l piardă. De aceea, s-a decis menținerea statu-quoului și Rivka n-a fost înștiințată despre cealaltă nevastă a soțului ei. Un psiholog al Mossadului a făcut observația că se știuse de la bun început că Lotz nu putea rezista femeilor tinere şi frumoase.

„A fost o greșeală fatală să-l lăsăm să ducă o viață dublă, a recunoscut după mulți ani unul dintre șefii spionajului. În felul acesta, cu două familii – una la Paris și alta la Cairo –, personalitatea i s-a fragmentat și mai mult."

În cele din urmă, Lotz i-a spus lui Waltraud, a doua soție, că era spion – dar nu și că lucra pentru Israel. Se pare că ea a crezut că era în slujba RFG-ului și a fost de acord să coopereze, poate cu gândul că astfel sporea exaltarea relației lor. Yariv a afirmat că Waltraud Lotz „a fost un succes extraordinar, care l-a ajutat în activitatea lui".

La Paris, Lotz/Gur-Arie i-a mărturisit fiului său mai mult decât ar fi trebuit. După mai bine de patruzeci de ani, Oded și-a reamintit că tatăl lui îi dezvăluise că era spion – și că s-au simțit bine vizionând împreună un film cu James Bond. Gur-Arie a făcut observația că spionajul din viața reală era mult mai incitant decât filmul. Secretul a însemnat o povară greu de dus pentru un adolescent, totuşi tatăl lui şi-a dat seama probabil că Oded va fi mult mai precaut dacă înțelegea măcar o parte a mizei.

Abia în 2007 Oded Gur-Arie, întreprinzător și profesor de administrare a afacerilor, care locuiește în Statele Unite, a acceptat să-și facă publice suferințele și modul în care tatăl său i-a trădat pe el și pe mama lui.

Tânărul și-a amintit cu claritate dimineața de 27 februarie 1965. Plecase din locuința sa de pe strada Pierre Guerin, situată în arondismentul XVI al Parisului, și, ca în fiecare sâmbătă, se dusese la chioșcul de ziare să cumpere *International Herald Tribune*.

„Am luat ziarul și am pornit spre casă, și-a reamintit Gur-Arie, apoi, ca întotdeauna, m-am uitat la titlul de pe pagina întâi."

Atunci a simțit cel mai mare șoc din viața sa. Pe prima pagină scria că şase vest-germani dispăruseră în Egipt, printre care şi

Wolfgang Lotz și soția lui, Waltraud. Titlul l-a buimăcit din două motive. Mai întâi, „pentru că știam că tata era spion și mi-a fost clar că nu «dispăruse», ci că fusese prins de egipteni. Eram sigur că aveau să descopere că era israelian. Acela era sfârșitul. Aveau să-l ucidă."

A simțit al doilea șoc „atunci când m-am întrebat cine era această Waltraud. Soția lui? Mama mea era soția lui! Cum putuse să aibă altă soție? Și ce aveam să-i spun mamei peste câteva minute? Am înțeles că povestea se complica".

A urcat scările și a intrat în apartament.

„I-am spus mamei că tata dispăruse la Cairo. Ea a luat imediat ziarul și a citit articolul. A rămas imperturbabilă și s-a dus la telefon. A sunat legătura noastră din Mossad. Probabil pentru că era Shabbat [Sabatul evreiesc], cei din Mossad nu se treziseră încă în dimineața aceea și nu știau că tata fusese arestat. Bănuiesc că în câteva minute toți agenții Mossadului din Europa se năpustiseră să cumpere *Herald Tribune* pentru a se pune la curent. Faptul că Mossadul nu știa că tata fusese prins și că aflase de la mama, care știa la rândul ei de la mine după ce citisem în ziar, m-a marcat și mai mult. Până atunci fusesem sigur că Mossadul era omnipotent, că dispunea de resurse și că știa întotdeauna totul. Fiind un adolescent, realitatea a însemnat o mare dezamăgire."

Mossadul fusese lovit dur la mai multe niveluri odată cu arestarea lui Lotz – și a soției sale germane – de către poliția secretă egipteană care năvălise în apartamentul lor din Cairo pe 22 februarie. Nici până în ziua de azi nu se știe sigur cum a fost descoperit „Shimshon".

O ipoteză pentru cele întâmplate – și pe care Yariv n-a eliminat-o – era că Lotz a fost prins din întâmplare de norocoșii egipteni. Explicația cea mai probabilă însă este că o echipă sovietică de contraspionaj, care le preda egiptenilor metode de perfecționare a securității, i-a detectat transmițătorul radio. O cauză similară cu cea a sfârșitului lui Cohen în Siria.

Între cazurile lui Lotz și Cohen au existat însă diferențe clare. În timp ce Cohen a recunoscut în urma torturilor că era spion israelian și a fost spânzurat, Lotz a susținut cu încăpățânare că era german non-evreu și că ajutase Israelul doar pentru a-și rotunji veniturile.

Imediat după arestarea lui Lotz, Amit l-a contactat pe generalul vest-german Gehlen și l-a anunțat despre cele întâmplate. Gehlen i-a

acceptat solicitarea de a-l lua pe spionul israelian sub aripa lui și de a-l prezenta egiptenilor ca pe agentul Germaniei la Cairo. Pentru a împiedica o posibilă recunoaştere a lui Lotz de către anumite persoane din Israel, Mossadul a bruiat pe toată durata procesului recepționarea transmisiunilor televiziunii egiptene în Israel.

Egiptenii au preferat și ei să-l descrie pe Lotz ca pe un spion german, o variantă mai puțin penibilă decât recunoașterea infiltrării unui agent sionist.

Wolfgang și Waltraud au fost judecați de un tribunal egiptean. Lotz a fost condamnat la muncă silnică pe viață, iar soția lui a primit trei ani de închisoare. Amândoi au fost eliberați după trei ani în urma unui schimb de prizonieri între Israel și Egipt, la şapte luni după Războiul de Şase Zile.

Lotz/Gur-Arie și Waltraud au fost trimiși în Germania, de unde au plecat în Israel. Mossadul l-a ajutat pe Lotz să-şi recapete drepturile, primind o crescătorie de cai în apropiere de Tel Aviv. Rivka a divorțat, dar asta n-a făcut decât să-i consolideze imaginea de *bon vivant* și de erou național.

De-abia scăpat din închisoare, fostul spion a fost invitat la recepții strălucitoare și la petreceri fabuloase. A reintrat în circuitul șampaniei și a încercat să mențină un standard de viață mult mai ridicat decât îi permitea pensia primită de la Mossad. Afacerea cu echitația s-a prăbușit, iar sănătatea lui s-a deteriorat și mai mult după moartea prematură a lui Waltraud, petrecută în 1971 ca rezultat al torturilor la care fusese supusă în închisoarea din Cairo.

Oded a afirmat că moartea ei i-a frânt literalmente inima tatălui său. Ulterior, s-a însurat pentru a treia oară, a divorțat și s-a însurat din nou. S-a mutat în California pentru a-și urma visul de a produce un film despre propria viață, dar n-a reușit și a revenit măcinat de frustrări în Germania, unde a trăit până la decesul survenit în 1993, la vârsta de 73 de ani. Este o poveste tristă care are o morală: spionii bătrâni sunt rareori fericiți.

Israelul a fost norocos şi a mai avut în Egipt câțiva agenți de avertizare infiltrați de Mossad, însă, chiar după decenii, oficialitățile au refuzat să accepte publicarea detaliilor, asta în eventualitatea în care vor trebui să recurgă la metode similare – poate chiar în aceleași locuri, într-un viitor încă neclar.

O altă cheie a succesului serviciilor de informații israeliene în perioada anterioară războiului din 1967 a fost măiestria de care au dat dovadă în utilizarea agenților dubli.

Lucrul cu agenții se află în centrul activității de spionaj. Ofițerul supraveghetor trebuie să fie adesea și mamă, și tată pentru agentul său. El trebuie să fie simultan lucrător social și psiholog. Trebuie să-și răsfețe agentul, dar să rămână precaut. Trebuie să-i gâdile orgoliul, să-l răsplătească, să fie umărul pe care acesta se poate sprijini, să știe să-l asculte, dar și să fie pregătit să-l dojenească aspru.

Când persoana manevrată este un *agent dublu*, dificultățile se multiplică. Arta spionajului necesită stăpânirea multor abilități dificile – de la descotorosirea de filaj până la amplasarea de bombe –, dar niciuna nu este mai delicată decât măiestria „convertirii" unui spion inamic, astfel încât să lucreze pentru tabăra ta.

„Nu poți să cunoști pe deplin și nu poți să te încrezi niciodată într-un astfel de agent, a explicat Amit. Nu poți să fii sigur cui îi este până la urmă loial."

Agentul dublu se deplasează în zona crepusculară dintre cele două tabere, traversând granițele înainte și înapoi. El trebuie să fie foarte prudent și viclean, pentru a nu-și deconspira acțiunile și adevăratul statut. El își asumă și abandonează identități. Servește una dintre tabere cu o loialitate de fațadă – sau totul e de fațadă în cazul ambelor tabere? – și trebuie să câștige cu abilitate încrederea amândurora.

Doi importanți agenți dubli, manevrați de Mossad în epoca Amit, au livrat informații false pentru a păcăli Egiptul. Unul dintre ei a fost Victor Grayevsky, care făcuse deja multe pentru Israel, predându-i serviciului Shin Bet un exemplar din discursul secret ținut de Nikita Hrușciov în 1956.

Grayevsky s-a mutat din Polonia în Israel în ianuarie 1957, iar directorul serviciului Shin Bet, Amos Manor, l-a ajutat să închirieze un apartament și să-și găsească o slujbă. A acceptat de altfel două oferte: din partea departamentului est-european al Ministerului de Externe și din cea a redacției în limba poloneză de la Kol Israel – postul de radio pe unde ultrascurte Vocea Israelului.

Grayevsky a fost trimis să urmeze un curs de ebraică, unde s-a împrietenit cu doi colegi care erau diplomați sovietici. Interesul lor a crescut când au aflat că Grayevsky lucra în Ministerul de Externe și l-au invitat la o masă copioasă, stropită din belșug cu votcă.

Pe Grayevsky nu l-a deranjat să mănânce și să bea bine, dar i-a raportat cele întâmplate lui Manor. Directorul serviciului Shin Bet și-a dat seama de ocazia ivită și l-a instruit să continue să se întâlnească cu amicii sovietici. Manor a repartizat un ofițer de caz cu experiență care să-l supravegheze pe Grayevsky pentru că acesta trebuia să consume mult alcool în interes de serviciu.

Conform procedurii standard în cazul unor asemenea abordări, cei doi sovietici l-au anunțat pe Grayevsky că plecau în concediu în străinătate și doreau să-i prezinte pe cineva care să le țină locul.

Urmând instrucțiunile ofițerilor supraveghetori din Shin Bet, Grayevsky a fost de acord. Înlocuitorul a fost Viktor Kaloyev, aparent administratorul Bisericii Ortodoxe Ruse, care locuia pe domeniul acesteia din Complexul Rus din Ierusalim. În realitate, Kaloyev era agent de informații sovietic.

Mai bine de un deceniu, până în 1971, Grayevsky a avut sute de întâlniri cu ofițeri KGB care-i dădeau la fiecare întâlnire câte o sută de dolari, uneori mai mult. Grayevsky a predat conștiincios banii la Shin Bet, astfel încât, fără să știe, spionii sovietici finanțau serviciul de informații israelian.

O dată la câțiva ani, ofițerii sovietici se schimbau, iar la patru decenii după evenimente Grayevsky nu-și mai putea aminti toate numele lor. Ținea însă minte cum curgea votca la întâlnirile acelea. Mândru de originea sa poloneză, Grayevsky nu era deloc deranjat de asta.

„Nu m-am îmbătat niciodată, a declarat el zâmbitor. I-am băgat de fiecare dată sub masă."

Majoritatea întâlnirilor aveau loc într-un apartament din Complexul Rus. La ele participau atât preoți, cât și „diplomați", deoarece toți spionau pentru URSS. Israelul nu fusese niciodată naiv, dar aceasta era o oportunitate excelentă pentru ca Grayevsky să le furnizeze informații false sovieticilor – știind că cel puțin unele dintre ele vor ajunge la guvernele arabe.

„Informațiile erau pregătite și adaptate de cele trei servicii din comunitatea noastră de informații, a dezvăluit Amit după mulți ani. Erau implicate Shin Bet, noi, cei din Mossad, și, cel mai important, Amanul. Informațiile false aveau scopul de a-i amăgi pe arabi în privința planurilor noastre de război și a dispozitivelor de luptă în eventualitatea izbucnirii unui conflict."

Cea mai importantă dintre întâlnirile lui Grayevsky cu sovieticii a avut loc în luna mai 1967. Nasser tocmai își deplasase armata în Sinai, după ce anterior închisese strâmtoarea Tiran pentru a paraliza traficul maritim din Eilat, portul sudic al Israelului.

Israelul s-a trezit astfel în criza care a dus la izbucnirea Războiului de Șase Zile. Totuşi, a încercat să împiedice declanșarea unui conflict armat.

Șefii serviciilor de informații israeliene l-au instruit pe Grayevsky să activeze, pentru prima dată, un semnal de contact de urgență pe care i-l dăduseră sovieticii. El s-a întâlnit cu aceștia în ziua următoare pe un drumeag de pe dealurile de lângă Ierusalim. De data aceasta, avea sarcina de a furniza informații autentice.

Grayevsky a povestit ulterior: „La întâlnirea aceea a venit un individ pe care nu-l mai văzusem niciodată. Părea să fie de vârsta mea, trecut de patruzeci de ani. Avea o servietă și părea un funcționar dintr-un birou guvernamental. Era însă un tip foarte inteligent. I-am spus că Israelul nu va putea să rămână cu brațele încrucișate și să ignore închiderea strâmtorii, și că va porni război împotriva lui Nasser. M-a întrebat cum de știam asta. Folosind povestea ticluită de Shin Bet, i-am spus că, în calitate de jurnalist și crainic la radio, fusesem invitat la cabinetul prim-ministrului și auzisem acolo o informare cu acest subiect ținută de un ofițer din Tzahal."

Grayevsky a auzit diverse relatări cu privire la această informație pe care el o oferise chiar în ajunul războiului. Una dintre versiuni spunea că KGB-ul nu anunțase conducerea sovietică despre faptul că Israelul privea cu toată seriozitatea utilizarea forței pentru a străpunge blocada maritimă a lui Nasser. O altă versiune, susținută de anumiți istorici, afirma că informația ajunsese la Kremlin, dar că, din diverse motive, nu-i fusese transmisă lui Nasser.

Deși Uniunea Sovietică și aliații ei comuniști au rupt relațiile diplomatice cu Israelul imediat după Războiul de Șase Zile, preoții-spioni au rămas în complexul Biserica Roșie din Ierusalim, iar Grayevsky a continuat să se întâlnească cu ei încă patru ani. În timpul unei ultime discuții, ofițerul lui de contact din KGB i-a spus că făcuse o treabă excelentă și că-i fusese decernat Ordinul Lenin. Sovieticii i-au mai spus că-i vor păstra medalia la Moscova.

De fapt, Grayevsky era complet devotat Israelului.

* * *

Un agent dublu foarte important era cunoscut de ofițerii supraveghetori israelieni sub numele de cod Yated, cuvântul ebraic pentru „țăruș". Era un spion egiptean care fusese transformat în agent dublu de israelieni, iar povestea lui a fost cu adevărat remarcabilă.

Serviciile de informații egiptene, care n-au fost niciodată considerate printre cele mai bune din lume, au făcut tot posibilul pentru a se infiltra în societatea israeliană. Au angajat cetățeni arabi din Israel – nici pe departe o alegere ideală, deoarece erau în mod firesc priviți cu suspiciune de autoritățile israeliene – și ocazional trimiteau în Israel spioni deghizați în turiști.

Yated fusese pregătit de egipteni pentru ceva mult mai ambițios. De fapt, misiunea lui a fost o imagine în oglindă a modului de operare al Mossadului. Un egiptean urma să învețe cum să se dea drept evreu și să se mute în Israel ca imigrant, pierzându-se în mulțimea de evrei primiți cu brațele deschise.

Bărbatul ales pentru acest plan era Rifaat al-Gamal, un infractor mărunt care, în 1954, fusese racolat de serviciile de informații egiptene printr-o ofertă într-adevăr greu de refuzat: să scape de închisoare pentru a deveni spion. Al-Gamal a acceptat, a urmat un program de instruire și a căpătat identitatea falsă a evreului egiptean Jacques Biton. S-a cufundat după aceea în stilul de viață evreiesc, ba chiar a stabilit contacte cu comunitatea, petrecând o vreme în sinagogile egiptene.

La începutul anului 1955, Gamal/Biton a plecat din Alexandria în Italia, unde a stat destul de mult, ba chiar a și muncit, sperând să-și facă mai credibilă „legenda". În cele din urmă, a abordat Agenția Evreiască, cu al cărei ajutor s-a alăturat valului de *aliyah*, imigranți porniți spre Țara Sfântă. Potrivit scenariului ambițios pe care-l întocmiseră șefii lui din Cairo, urma să se integreze complet în societatea israeliană, iar în acest scop a primit o sumă respectabilă de bani pe care a investit-o într-un parteneriat cu un israelian. Împreună au deschis o agenție de voiaj în Tel Aviv.

Gamal/Biton nu știa că partenerul lui, dr. Imre Fried, lucra de fapt pentru serviciul de informații israelian. Shin Bet îl suspecta discret, dar serios pe noul emigrant sosit din Egipt via Italia.

Spionajul poate duce la asocieri stranii, așa cum se poate vedea chiar din acest caz: jumătate din investiția lui Biton provenea de la Cairo, în timp ce banii lui Fried erau de la Shin Bet.

Biton a fost plasat sub filaj și, cu ajutorul unei echipe a Mossadului, mișcările i-au fost monitorizate și în străinătate, unde a fost văzut întâlnindu-se cu ofițerul de supraveghere egiptean.

La revenirea în Israel dintr-o asemenea călătorie a fost arestat de Shin Bet care i-a oferit două variante: ori să fie condamnat la zeci de ani de închisoare pentru spionaj, ori să fie de acord să servească drept agent dublu, loialitatea finală fiind față de Israel.

Alegerea între închisoare și spionaj îi era de acum familiară lui Gamal/Biton, care a optat pentru a doua variantă.

Israelianul care s-a ocupat de supravegherea lui Biton, al cărui nume de cod era Yated, a fost David Ronen, viitorul director-adjunct al serviciului Shin Bet. În anii 1990 el a scris în ebraică romanul *The Sting of the Wasp (The Story of a Double Agent)* [*Înțepătura viespii (Povestea unui agent dublu)*], care se baza în linii mari pe Operațiunea Yated.

Pentru a-și menține credibilitatea față de ofițerii de control egipteni, Biton a fotografiat – dar numai sub atenta supraveghere a lui Ronen – baze ale Tzahalului, soldați în posturi mobile și însemne militare. Egiptenii considerau că Gamal/Biton era unul dintre spionii lor de vârf.

El s-a însurat cu o nemțoaică și au avut un fiu în Israel, ba chiar l-au sărbătorit de bar mitzvah la Zidul Plângerii din Ierusalim, după ce fusese cucerit de la Iordania în urma Războiului de Șase Zile. Serviciului de spionaj egiptean toate acestea i-au părut o lovitură fantastică.

Din punctul de vedere al israelienilor, încununarea Operațiunii Yated a fost livrarea de informații false către Egipt în primăvara anului 1967, în ajunul războiului. Biton le-a spus egiptenilor că, potrivit planului de război obținut de la sursele sale, Israelul avea să înceapă prin operațiuni terestre. Aceasta a fost o amăgire de cel mai înalt nivel, echivalentă cu Operațiunea Mincemeat, prin care spionajul britanic i-a păcălit pe germani în al Doilea Război Mondial cu privire la locul de debarcare a Aliaților în nordul Franței în iunie 1944.

Informațiile eronate ale lui Biton au reprezentat unul dintre motivele pentru care egiptenii au fost atât de neglijenți și și-au lăsat avioanele de luptă într-un loc deschis. Piloților israelieni nu le-a fost greu să survoleze și să distrugă aparatele de la sol. Astfel, Războiul de Șase Zile a fost câștigat de fapt în primele sale trei ore.

„Ne-a scutit de pierderi importante, iar utilizarea lui a fost echivalentă cu forța unei divizii", a spus despre Biton Avraham Ahituv, un veteran al serviciului Shin Bet.

După război, Israelul n-a mai avut nevoie de Biton, care devenise tot mai stresat de tensiunile zilnice ale vieții sale duble. Ținând seama de faptul că i se plângea tot mai des lui Ronen și că solicita mereu bani, Shin Bet a decis să-l elibereze din serviciu – dar mai întâi trebuia să-l repună în drepturi pentru a duce o viață normală.

Ministerul Apărării i-a aranjat diverse oportunități de afaceri, printre care un parteneriat în domeniul petrolului cu un om de afaceri italian. N-a fost însă îndeajuns pentru fostul agent dublu, care a solicitat milioane de dolari pentru a compensa cei doisprezece ani în care slujise Israelul. Conducerea serviciului Shin Bet a început să nu-l mai privească cu ochi buni.

Biton a avut neșansa de a fi diagnosticat cu cancer. Nu-și putea alunga temerea că Shin Bet va încerca să-l otrăvească în spital, așa că a cerut să fie transferat în Europa pentru tratament. Israelul a plătit totul și Biton a fost spitalizat în Germania, unde a murit în 1982.

Continuă să rămână un mister motivul pentru care a fost îngropat în Egipt. La câțiva ani după decesul lui, un ziarist din Cairo a publicat un articol lung despre un spion egiptean talentat și îndrăzneț care pătrunsese până în inima „inamicului sionist". Numele real al spionului nu era dezvăluit, dar povestea a fost după aceea adaptată pentru televiziune și a devenit un serial popular, difuzat în toată lumea arabă. Eroul se numea Rif'at al-Haggan.

În cele din urmă, numele real al lui Al-Gamal a fost dezvăluit în Egipt și a fost atribuit unei piețe din Cairo. Era limpede că Egiptului îi plăcea să-i omagieze pe eroi. Harel, Memunehul care a condus serviciile de informații israeliene în timpul operațiunii Yated, a ridicat din umeri cu indiferență atunci când a fost întrebat despre afirmația egiptenilor că Gamal/Biton fusese omul lor.

„Dacă asta-i face fericiți, a spus Harel, care se retrăsese deja din activitate, atunci n-au decât să continue să creadă în basmul ăsta."

* * *

Nimicitorul atac aerian fulger care a marcat începutul luptelor în dimineața zilei de 5 iunie 1967 fusese mult dezbătut de conducerea

Israelului, care considera că trebuia să se țină seama de reacțiile Statelor Unite și ale Uniunii Sovietice.

Amit a fost cel care a luat pulsul Washingtonului, raportând oficialităților de la Ierusalim că preşedintele Lyndon Johnson nu se va opune unei lovituri tactice preventive a Israelului. Eshkol l-a trimis pe șeful Mossadului la CIA cu un mesaj format din trei părți: războiul era inevitabil; Nasser îl inițiase prin încercarea de a strangula Israelul; Israelul era copleșit numeric, astfel încât trebuia să lanseze primul atac, în caz contrar ar fi fost posibil ca statul evreiesc să nu mai poată supraviețui.

Directorul CIA, Richard Helms, l-a ascultat pe Amit, la fel ca și preşedintele Johnson. Americanii n-au aprobat în mod explicit începerea războiului, dar n-au obiectat față de ideea unui atac preventiv al Israelului.

Înțelegerea arătată de Johnson și de Helms ar putea fi considerată un răspuns la uriașele favoruri pe care serviciile de informații israeliene le făcuseră Statelor Unite: procurarea MiG-ului sovietic prin convingerea pilotului irakian să dezerteze și obținerea discursului lui Hrușciov. Legăturile lui Amit cu comunitatea internațională a serviciilor de informații își dovedeau rodnicia. Forțele aeriene și armata trebuiau să facă restul și n-au ezitat câtuși de puțin. Din păcate, n-au existat planuri serioase pentru perioada postbelică.

Capitolul IX

SĂ-I CUNOAȘTEM PE VECINI

Patul era cald încă, cearșafurile și păturile zăceau azvârlite pe podea, apa clocotea în ceainic și ceaiul din cești era fierbinte, dar bărbatul cunoscut sub numele de Abu Ammar nu era de găsit nicăieri. Cu câteva secunde înainte ca soldații și forțele de securitate israeliene să năvălească în imobilul cu două etaje din Ramallah, de pe Malul de Vest al Iordanului, liderul Organizației pentru Eliberarea Palestinei – care avea să devină faimos în toată lumea sub numele de Yasser Arafat – fugise.

Din ascunzătoarea lui de la etajul întâi, Arafat – cu instincte uimitoare, ascuțite de pericol – auzise glasurile israelienilor care înconjurau vila, sărise pe fereastră și se ascunsese într-un automobil parcat în apropiere. După plecarea celor care-i voiau capul, a fugit spre est și a trecut râul Iordan. În următorul sfert de secol n-a mai călcat pe Malul de Vest.

În repetate rânduri, israelienii aveau să încerce să-l prindă pe sol, în aer și pe mare, totuși Arafat a scăpat de fiecare dată. Pentru serviciile de securitate israeliene el a devenit echivalentul Fantomei de la Operă: abil, imprevizibil și norocos.

După raidul eșuat din Ramallah, agenții serviciului Shin Bet au dus unele dintre obiectele personale ale lui Arafat – chiar și așternuturile cândva calde – la sediul lor din districtul Ierusalim, ca suvenir al unei misiuni neterminate.

Asta se petrecea la mijlocul lui decembrie 1967, la șase luni după ce Israelul capturase Malul de Vest de la Iordania, Fâșia Gaza și Peninsula Sinai de la Egipt și Înălțimile Golan de la Siria.

Victoria obținută în șase zile asupra inamicilor arabi cu care se învecina pe trei laturi a fost poate evenimentul cel mai de seamă din istoria Israelului. Străinii s-au minunat de abilitatea unui stat mic de a purta și câștiga un război cu inteligență și iuțeală. Examinată însă după aproape o jumătate de secol, victoria poate fi considerată una à la Pyrrhus.

Întrucât își asumaseră povara guvernării vecinilor arabi palestinieni, Tzahalul și agențiile de securitate au fost silite să învețe mai mult decât știuseră vreodată despre poporul care revendica insistent aceeași Țară Sfântă istorică. În cele din urmă, în deceniile care s-au succedat, israelienii vor încerca să facă pace cu palestinienii, dar planurile lor vor fi zădărnicite.

Așa-numitul proces de pace, început la un sfert de secol după Războiul de Șase Zile, va intra într-un fel de paralizie și nu va mai fi considerat la fel de important precum crizele care au implicat Iranul și aliații săi musulmani șiiți din Liban.

Victoria din 1967 a ridicat din capul locului noi probleme în domeniul securității interne și externe, și astfel a început o eră complet nouă pentru Shin Bet. Yosef Harmelin, un veteran al acestui serviciu, îl înlocuise pe Amos Manor în funcția de director, după retragerea acestuia din activitate în 1964.

Harmelin avea înfățișarea unui jucător de pocher. Era un bărbat extrem de înalt, dar abilitatea de a-și menține autocontrolul reprezenta principala lui calitate, un atribut excelent pentru un agent de informații. Probabil că s-a născut cu acest talent atunci când a văzut lumina zilei la Viena, în 1923.

În 1938, după anexarea Austriei de către Germania nazistă, părinții lui au scăpat de apropiatul Holocaust emigrând în Mexic. Mai sionist decât părinții săi, adolescentul Yosef a preferat să plece însă în Palestina. Ca și Harel și Amit, Harmelin a intrat într-un kibbutz înainte de a se înrola în armata britanică în al Doilea Război Mondial. După război, s-a alăturat organizației Haganah, iar la câțiva ani după proclamarea independenței Israelului a fost recrutat de Shin Bet. A avansat treptat, până a ajuns în vârf.

Harmelin a moștenit o agenție mică și autonomă, acționând practic în deplin anonimat. Publicul abia dacă auzise de numele Shin Bet, detaliile operațiunilor erau cenzurate în presă, identificarea membrilor serviciului fiind ilegală. Personalul număra în jur de 500 de oameni, iar atmosfera era oarecum familială, toți cunoscându-se între ei. Secretele de familie nu erau divulgate niciodată outsiderilor.

În același timp însă, era o agenție ștearsă, umbrită de Mossad și de Aman. Rareori, câteva resturi mai incitante îi erau azvârlite de departamentul operativ, pe care-l partaja cu Mossadul. Principala

sarcină a serviciului Shin Bet era în general lipsită de spectaculozitate: filajul și monitorizarea spionilor străini și a cetățenilor israelieni subversivi. În mod firesc, minoritatea arabă din Israel fusese dintotdeauna sursa principală de suspecți.

Cetățenii arabi ai statului evreiesc – care în anii 1960 reprezentau cam 15% din populația Israelului – aveau dreptul de a vota membrii Knessetului, dar nu fuseseră guvernați de aceleași sisteme civile ca zonele dominate de evrei. Sectoarele populate de arabi, mai ales regiunile Galileea și Wadi Ara din nordul Israelului, avuseseră guvernatori militari și locuitorii lor fuseseră supravegheați cu atenție de Shin Bet.

Imediat după înființarea statului Israel, Shin Bet și armata atribuiseră „ofițeri de caz" sau „guvernatori militari" tuturor satelor și comunităților arabe. Aceștia făceau parte dintr-un sistem mare, menit să supravegheze activitățile de rutină zilnice ale arabilor israelieni. Nu prea părea un sistem cu care să te mândrești într-o țară liberă, însă motivul era suspiciunea că arabii israelieni ar putea reprezenta o „Coloană a V-a". Era posibil ca aceştia să-şi demonstreze loialitatea față de frații arabi din țările care se declaraseră inamici ai Israelului.

Ofițerii de caz erau de obicei evrei din națiunile arabe, vorbeau limba arabă și înțelegeau culturile arabă și musulmană. Ei fuseseră instruiți să conducă rețele de informatori, colaboratori și agenți locali, care transmiteau date serviciului Shin Bet. Așa cum se întâmplă în general în cazul colectărilor de informații, unele erau vitale, iar altele absolut banale.

La patru ani după dobândirea independenței, nivelul de neîncredere la care se ajunsese a determinat sistemul să încerce să pătrundă mai adânc în mentalitatea arabă. În 1952, Shin Bet a înființat o unitate strict secretă de tineri evrei care au fost antrenați să se comporte ca arabii și să locuiască în orașe și cartiere arabe din Israel.

Ei au căpătat identități false și au fost infiltrați în așezări ca Nazareth și Jaffa, pentru a fi ochii și urechile serviciului Shin Bet. Șefii lor îi numeau „*mista'arvim*", inventând un cuvânt din combinarea lui *mistavim* („deghizați" în ebraică) și *Aravim* („arabi").

Unul dintre principalele obiective era acela de a avea în interior israelieni de încredere în cazul în care izbucnea unui război și arabii israelieni s-ar fi alăturat inamicilor.

Unitatea era condusă de Shmuel „Sami" Moriah, un agent senior din Shin Bet care sosise în Israel din Irak și avea multă experiență în scoaterea ilegală a evreilor din țara sa natală. Pentru această misiune foarte dificilă el a racolat alți zece oameni de origine irakiană.

Înzestrați cu „legende" detaliate despre întoarcerea în Palestina după ce fugiseră în străinătate în timpul războiului din 1948, aceștia au fost trimiși în sate și așezări arabe. Adevărații lor părinți, frați și prieteni din Israel n-au știut nimic despre locul unde se aflau și activitățile pe care le desfășurau.

Agenții serviciului Shin Bet au devenit atât de integrați în viața comunităților, încât atât vecinii lor, cât și bătrânii așezărilor se așteptau ca ei să se însoare, iar cei mai mulți chiar au făcut-o până la urmă.

Moriah a spus că i-a lăsat să decidă singuri, dar, în același timp, „părea suspect că niște bărbați tineri și viguroși nu aveau partenere de viață. Când i-am trimis în misiune, nu le-am ordonat să se însoare, dar a fost clar pentru ambele părți că această așteptare exista și că i-ar fi ajutat în ceea ce făceau".

Bătrânii i-au prezentat unor tinere arabe aflate la vârsta măritișului. Ei le-au făcut curte, așa cum se obișnuia în societățile arabe conservatoare, și aproape toți s-au însurat, fără să le spună nevestelor că erau israelieni evrei.

Odată cu trecerea timpului, informațiile furnizate de această operațiune plină de îndrăzneală s-au dovedit a fi aproape lipsite de valoare. Shin Bet a vrut să-i recheme din misiune, dar s-a confruntat cu o problemă neașteptată și mult mai dificilă.

„Viața dublă pe care o duceau îi costa foarte mult din punct de vedere emoțional, a spus Manor, care crease acest proiect, dar a renunțat la el după șapte ani. Am văzut că nu merita prețul plătit și am decis să-l opresc."

Unitatea a fost desființată în 1959, însă urmările i-au dat de furcă ani de zile serviciului Shin Bet. Nevestele musulmane au fost informate că soții lor erau de fapt evrei – poate chiar mai rău, agenți ai guvernului –, după care li s-a dat de ales între a fi trimise într-o țară arabă, pentru a evita orice represalii locale, și a-și urma bărbații în comunitățile evreiești din Israel.

Aproape toate au ales să rămână cu soții lor, chiar și în astfel de circumstanțe mult schimbate. Unele au avut nevoie de consiliere psihologică și au primit-o.

„Au început să apară probleme, și-a reamintit peste câteva decenii comandantul de proiect Moriah. Am încercat să-i repunem în drepturi pe cei implicați, dar n-am avut un succes real. Copiii lor au suferit traume serioase. S-au străduit să-și revină, să uite trecutul, locurile de unde veniseră, dar n-au putut. Câțiva au reușit în viață, însă majoritatea au eșuat. Mai suferă și acum din această cauză."

În 1965, guvernul israelian a decis să pună capăt administrării militare a zonelor majoritar arabe, dar, din motive de securitate, Shin Bet a primit ordinul de a spori supravegherea satelor și așezărilor respective.

După doi ani, odată cu victoria impresionantă a Israelului, când încă un milion de arabi de pe Malul de Vest al Iordanului și din Fâșia Gaza au ajuns sub stăpânirea sa, Shin Bet a fost însărcinat cu detectarea și înăbușirea pericolelor de pe cuprinsul teritoriilor nou ocupate.

Comunitatea serviciilor de informații a înființat o forță de intervenție – formată din membri ai agenților Shin Bet și Aman, plus David Kimche de la Mossad – care să exploreze politica rezidenților.

„Palestinienii erau în stare de șoc, și-a amintit Kimche. Noi am considerat că Israelul ar trebui să exploateze situația cu generozitate și să ofere o soluție mărinimoasă pe care aceştia s-o poată accepta."

Kimche, care avea o experiență îndelungată ca diplomat neoficial și secret, încercând realmente să recurgă la soluții diplomatice, a propus să li se acorde palestinienilor o formă de autonomie – în ideea creării unui stat separat pentru ei. Membrii forței de intervenție au susținut această idee vizionară.

Majoritatea israelienilor erau însă cuprinși de o euforie – la șocul victoriei se adăugase o imensă ușurare – care nu stimula acțiuni experimentale sau generoase. Prim-ministrul Levi Eshkol și cabinetul lui au ignorat recomandarea forței de intervenție.

Conducerea Israelului părea concentrată exclusiv asupra prezentului, deși uriașele schimbări din Orientul Mijlociu necesitau o analiză complexă. A fost neglijată o oportunitate unică de a rezolva disputa dureroasă dintre evreii și arabii din Palestina. După aproape o jumătate de secol, forțele armate israeliene – o armată a poporului datorită serviciului militar obligatoriu – continuau să fie privite ca o forță de ocupație pe Malul de Vest al Iordanului. Impasurile, încleștările, punctele de control de pe șosele, așezările și patrulele au amenințat structura fragilă a Israelului ca țară evreiască și democrată.

* * *

La mai puțin de două luni după Războiul de Şase Zile, care provocase atâtea transformări, Kimche a făcut un pas înainte. În august 1967, Mossadul l-a trimis la Khartoum, capitala Sudanului, în nord-estul Africii. În timpul vizitei scurte făcute în această țară arabă, Kimche a profitat de impecabilul său accent și de manierele englezești însuşite, dându-se drept jurnalist britanic la un summit arab important; liderii a opt state se reuniseră pentru a discuta despre umilitoarea înfrângere a Egiptului, Siriei și Iordaniei de către Israel.

Declarația lor publică a fost simplă, sintetizată și imortalizată sub numele de „Cele trei negații". Documentul final al summitului declara că nu va fi recunoscut Israelul, că nu vor avea loc negocieri cu Israelul şi că nu se va încheia pace cu Israelul.

Acesta a fost unul dintre temeiurile observației făcute de ministrul de externe Abba Eban: liderii arabi „nu ratează niciodată ocazia de a rata o ocazie" de a încheia pace. Afirmația părea destul de corectă la momentul summitului de la Khartoum, dar de acelaşi lucru puteau fi acuzați Israelul, Statele Unite, ONU și multe alte părți care aveau interese, dar puțină înțelegere față de Orientul Mijlociu.

Kimche a văzut toate acestea cu propriii lui ochi și a raportat detaliile, inclusiv observații despre liderii și delegații arabi. Analiștii serviciului de informații au avut la îndemână o mulțime de date, însă n-au putut modifica realitatea. Israelul înregistrase o victorie militară majoră în iunie 1967 și poate chiar se salvase de la un dezastru total, dar nu se apropiase nici măcar cu un singur pas de pace.

Kimche a afirmat: „Evenimentele petrecute în primele două luni de după război au fost spectaculoase și marcate de o oportunitate istorică ratată de ambele părți – dar mai cu seamă de noi, israelienii victorioși."

În mod firesc, învingătorii se simțeau sclipitori și norocoși, însă problemele apărute imediat au ridicat îndoieli cu privire la menținerea acestor trăsături. S-ar putea afirma pe bună dreptate că majoritatea israelienilor au fost încântați de reunificarea Ierusalimului – ba chiar au savurat-o din plin – deoarece evreii se puteau ruga din nou la faimosul Zid al Plângerii din templul sfânt ridicat de regele Solomon. De asemenea, mulți au fost foarte încântați să se întoarcă în așezările de pe Malul de Vest al Iordanului, care constituiau o parte autentică

a istoriei biblice. Totuşi, niciunui evreu căruia îi mai rămăsese o fărâmă de sensibilitate nu-i făcea plăcere să se afle în postura de ocupant întrucât fricțiunile și inegalitățile dintre evreii care dețineau puterea și arabii care tocmai își pierduseră demnitatea nu puteau fi evitate.

În partea arabă, OEP-ul lui Arafat putea să arunce cu ușurință umilința celor șase zile pe umerii liderilor politici ai guvernelor cărora nu le păsase niciodată cu adevărat de palestinieni. OEP punea la cale planuri ambițioase, cerându-le palestinienilor să se ridice împotriva ocupației israeliano-sioniste. Această retorică naționalistă amintea de Vietcong, care lupta pe atunci cu succes împotriva trupelor americane în Asia de Sud-Est, și de FLN[6], care alungase Franța din Algeria.

Esența strategiei consta în a face astfel încât teritoriile ocupate să devină pentru israelieni neguvernabile. OEP spera să controleze viața cotidiană a celor 500 de orașe și sate de pe Malul de Vest al Iordanului și din Fâșia Gaza, iar teoreticienii de extremă stângă din rândul gherilelor credeau în inevitabilitatea unui guvern revoluționar palestinian.

OEP a împrumutat nu numai concepte străine, ci și tactici operative. Inspirându-se de la chinezul Mao Zedong și de la cubanezul Fidel Castro, palestinienii primeau asistență activă din partea colonelului Ahmed Suedani, șeful serviciului militar de informații sirian creditat cu prinderea lui Eli Cohen la Damasc. Suedani era cunoscut ca un susținător entuziast al „luptei populare" din întregul Orient Mijlociu – cu excepția Siriei.

Celulele militante palestiniene au declanșat atacuri împotriva vehiculelor și patrulelor militare israeliene, izbutind să pună la cale ambuscade pe străduțele înguste ale așezărilor de pe Malul de Vest.

În Israel, palestinienii au detonat bombe în piețe, cinematografe, stații de autobuze și restaurante. Unul dintre evenimentele cele mai mediatizate s-a petrecut în octombrie 1967 la Zion Cinema, în centrul părții vestice a Ierusalimului, care era predominant evreiască. În timpul proiecției filmului *El Dorado*, în regia lui Howard Hawks, două surori arabe au așezat o geantă cu explozibil conectat la un dispozitiv

[6] Front de Libération Nationale (Frontul de Eliberare Națională). (n. trad.)

cu ceas lângă scaunele pe care stăteau, apoi au plecat în grabă. Explozia nu s-a produs și atentatoarele au fost arestate, dar posibilitatea unei detonații de amploare într-o incintă închisă și plină de lume i-a alarmat pe israelieni.

În scurt timp, OEP a înțeles importanța pe care o aveau buletinele de știri. „Dacă lovești înseamnă că exiști" a devenit filozofia tactică a liderilor palestinieni.

Principiul a fost extins atunci când palestinienii au constatat că nici măcar nu era nevoie să acționeze, ci doar să revendice. Astfel, timp de mulți ani, diverse accidente și dezastre naturale au fost atribuite „bravilor noștri luptători palestinieni".

Oricât de nefundamentată ar fi fost, propaganda era eficientă. Unul dintre primele trucuri de acest fel a urmat unui accident suferit de ministrul apărării Moshe Dayan. Acesta era arheolog amator și nu respecta reglementările care decideau locurile unde se puteau face săpături. În 1968, în timpul unei excavări, a fost surprins de o alunecare de teren, fiind rănit la spate și la coaste. OEP a susținut că trimisese o unitate de comando să-l asasineze și că de aceea fusese aproape îngropat sub malul de pământ.

Astfel de absurdități îi făceau pe pretinșii atentatori să se simtă mai bine.

* * *

Guvernul israelian a început să abordeze probleme care aveau să fie mult mai importante decât și-ar fi dat seama cineva la momentul respectiv. Care era statutul legal al teritoriilor capturate în urma războiului din 1967? Erau oare porțiuni „eliberate" din vechea Țară a lui Israel, aflându-se astfel, pe bună dreptate, sub controlul evreiesc, sau erau suprafețe „ocupate" care aparțineau rezidenților arabi?

În absența unor decizii clare și chibzuite ale politicienilor israelieni, agențiile de securitate și informații au fost silite să aplice o politică administrativă. Ele au dezvoltat o metodă de tip „biciul și zăhărelul", menită să păstreze statu-quoul și, în același timp, să mențină prioritatea absolută a ordinii. În tentativa de a crea disensiuni între majoritatea palestinienilor și o minoritate periculoasă, conducătorii Israelului au decis ca aproape toți locuitorii să-și poată desfășura viețile în mod normal. Acela a fost „zăhărelul".

„Biciul" a fost pedepsirea aspră și promptă a tuturor participanților la acte subversive sau de o violență fățișă. Palestinienii care ajutau grupările de gherilă erau închiși, iar casele acestora erau rase de pe fața pământului – de obicei se utiliza dinamita, iar exploziile, aproape ostentative, erau menite să servească drept exemplu.

Pierderea casei era o pedeapsă serioasă, dar pentru mulți arabi sancțiunea cea mai severă era pierderea terenului, a gospodăriei sau a podgoriei familiei. De aceea, Shin Bet a transformat expulzarea într-un „bici" eficient. Palestinienii despre care se credea că aveau legături cu teroriștii din OEP erau escortați în Iordania și li se interzicea să mai revină. Această politică a fost identificată cu Moshe Dayan mai mult decât cu oricare alt politician.

Aplicarea în practică a principiului „biciul și zăhărelul" n-a fost simplă, deoarece agenții serviciului Shin Bet nu erau pregătiți pentru ea. Teritoriile încăpute recent pe mâinile Israelului erau pentru agenție *terra incognita*: un tărâm necunoscut unde nu avea oameni de teren și nu cunoștea numărul populației. Shin Bet trebuia să pornească de la zero.

Ca prim pas, agenții operativi ai lui Harmelin, cu ajutorul celor din serviciul militar de informații al lui Aharon Yariv, au folosit războiul psihologic și au răspândit zvonuri despre duritatea israelienilor. Zvonurile nu erau foarte exacte, dar trezeau fiori de groază.

După ce a fost clar că fermitatea Israelului de a rămâne în teritoriile ocupate era cunoscută de ocupanții acestora, Shin Bet a demarat a doua etapă majoră: prevenirea oricăror tentative de revoltă din partea palestinienilor și combaterea terorismului.

Aproape imediat, agenția a rezolvat prima problemă. Palestinienii au fost incapabili să organizeze o revoltă de proporții, deoarece israelienii au creat rapid rețele de informatori și agenți secreți pe tot Malul de Vest și în Fâșia Gaza; au fost racolați arabi din teritoriile respective, fie cu bani, fie prin diverse forme de intimidare, care au oferit frecvent informații despre atacurile plănuite de gherile.

Acționând pe baza acestor informații, agenții serviciului Shin Bet au putut întreprinde raiduri în timpul unor întruniri subversive și au organizat ambuscade pentru a captura formațiunile de luptă palestiniene care se pregăteau de atac. Sistemul care a permis aceste succese a primit numele de „spionaj preventiv" și reprezintă obiectivul suprem al tuturor serviciilor de securitate internă care au de-a face cu

acte de violenţă şi terorism. Ţinta finală este evitarea căutării făptaşilor după un act de violenţă; aceştia trebuie împiedicaţi să-l pună în aplicare.

Până în decembrie 1967, Shin Bet a atins un record remarcabil: majoritatea celulelor OEP se prăbuşiseră, iar cartierul lor general de pe Malul de Vest fusese silit să se retragă în Iordania. Două sute de luptători de gherilă palestinieni fuseseră ucişi în încleştări cu unităţi ale armatei şi ale serviciului Shin Bet, iar mai bine de o mie fuseseră arestaţi.

Eşecul tentativei de revoltă a palestinienilor din 1967 nu s-a datorat, totuşi, exclusiv eficienţei serviciilor secrete israeliene, ci trebuie recunoscut şi faptul că militanţii palestinieni nu s-au străduit deloc să capete îndemânarea unor profesionişti.

Ei n-au aderat la metoda compartimentării, care este esenţială în cazul activităţilor secrete şi de spionaj, ci s-au organizat în grupuri relativ mari, îşi cunoşteau numele reale şi se bazau pe faptul că localnicii arabi nu-i vor trăda autorităţilor. Ignorând complet regulile conspirative, Arafat şi comandanţii lui îi cunoşteau personal pe majoritatea membrilor din celule. Sistemul lor de comunicare era primitiv şi utilizau coduri simple. Nu fuseseră planificate rute secundare de ieşire dintr-o ambuscadă. „Casele conspirative" nu erau deloc sigure. De asemenea, membrii grupărilor de gherilă nu erau pregătiţi să reziste interogatoriilor dacă erau capturaţi. Imediat după ce erau ridicaţi de Shin Bet, spuneau tot ce ştiau.

Codurile le-au fost sparte, iar armele şi explozibilii confiscaţi. Celulele au căzut una după alta, aidoma unor piese de domino. Întrucât nu se conformau dictonului lui Mao potrivit căruia luptătorul de gherilă trebuie să aibă susţinerea populaţiei şi să se simtă „ca peştele în apă", luptătorii palestinieni nu puteau „înota" neobservaţi printre vecinii lor, care încercau să obţină favoruri din partea israelienilor trădând gherilele şi informând serviciul Shin Bet de existenţa lor.

Motivată de „biciul şi zăhărelul" israelian, populaţia locală a refuzat revoltele înarmate şi a preferat pacea, tihna şi prosperitatea.

Principalul merit l-a avut Shin Bet. Importanţa agenţiei lui Harmelin în cadrul comunităţii de informaţii creştea şi ofiţerii săi de caz au devenit cunoscuţi ca „regi ai teritoriilor". Aproape la fel ca într-un regim feudal, fiecare agent israelian a căpătat propria sa

regiune, în general un sat sau un grup de sate. El trebuia să fie ochii și urechile Israelului și să știe tot ce se întâmplă în fieful său. De obicei, îi ştia pe toți sătenii după nume, iar aceştia îi cunoșteau doar porecla – în general, un nume arab inventat, ca Abu Musa („Tatăl lui Moise").

Dacă un palestinian dorea o autorizație de construcție, guvernul militar din teritoriile ocupate contacta mai întâi ofițerul de caz local. Un comerciant arab care dorea să-și exporte recolta de citrice din Fâșia Gaza sau uleiul de măsline de pe Malul de Vest putea obține licența necesară doar cu acordul agenției Shin Bet.

Palestinienii erau obligați să stabilească înțelegeri permanente: dimineața, la prânz și seara. Ei ofereau informații în schimbul cărora Israelul le asigura securitatea și anumite beneficii secundare, cum ar fi slujbe și permise de călătorie.

Succesul serviciului Shin Bet a avut totuşi și un preț. Odată cu trecerea anilor și a deceniilor, societatea israeliană a fost judecată într-o măsură tot mai mare de restul lumii după politica ei de securitate, iar în urma înăbuşirii potențialelor rebeliuni prietenia cu care era privit Israelul în exterior s-a risipit. În loc să fie în continuare favoritul admirat al opiniei publice internaționale – așa cum se întâmplase în majoritatea presei occidentale în iunie 1967 – , statul evreu a devenit Israelul cel Rău.

Toate lucrurile bune pe care le înfăptuise au fost măturate de titlurile negative din ziare. Statul subjugat de criza ce dusese la Războiul de Şase Zile era considerat acum un ocupant brutal al teritoriilor altor popoare.

Shin Bet a devenit serviciul de securitate al unei puteri ocupante, sigur pe sine și chiar arogant. Întrucât trebuia să acopere suprafețe mult mai mari, perfecționismul și munca meticuloasă au cedat locul improvizațiilor grăbite și adesea inechitabile.

Datorită creșterii rețelelor de informații ale serviciului Shin Bet, a apărut nevoia urgentă a sporirii personalului. Un complex modern de clădiri a fost construit într-o suburbie din nordul Tel Avivului pentru a găzdui sediul agenției Shin Bet, înlocuindu-l pe cel vechi din Jaffa, de lângă talcioc. Criteriile de recrutare au devenit mai puțin exigente, coborând standardele ridicate de modă veche.

Totul se făcea în grabă, iar profilul social al personalului s-a schimbat. Vorbitorii de arabă erau esențiali, așa încât noii membri

proveneau din sectorul oriental, sefard al populației evreiești. Așa cum se întâmpla în numeroase instituții israeliene, s-a renunțat la dominația inițială a evreilor europeni, aşkenazi, care ocupaseră pozițiile de conducere.

* * *

Natura modificată a activităților a impus metode noi. Într-o vreme când mii de arabi erau reținuți pentru interogatorii, când mașinile-capcană explodau, iar hotelurile și avioanele erau țintele teroriştilor, s-a considerat esențială obținerea cât mai rapidă a informațiilor. Factorul timp a devenit elementul cel mai important al spionajului preventiv practicat în Israel. Uneori, acțiunile rapide necesitau brutalitate, nefiind vreme pentru o chibzuință matură.

La început, serviciului Shin Bet i-a fost greu să se adapteze la această nouă realitate. Harmelin l-a văzut o dată pe unul dintre tinerii anchetatori pălmuind un suspect palestinian și l-a concediat pe loc. Harmelin nu considera că era necesară violența fizică pentru obținerea informațiilor.

Agenții Shin Bet au învățat pe propria lor piele ce însemna ocupația, întrucât făceau o treabă murdară în slujba unei cauze probabil nobile. Harmelin și adjunctul său, Avraham Ahituv – care avea să fie următorul director al agenției începând cu 1974 –, au reușit să suprime terorismul, dar au fost nevoiți s-o facă prin introducerea „Sistemului", așa cum l-au botezat oamenii lor.

Metodele de securitate foloseau în mod sistematic un standard dublu în privința justiției. Cel democratic era valabil pentru cetățenii israelieni, iar celălalt standard, cu totul diferit, care opera în zona cenușie dintre permisibil și interzis, era folosit pentru scandalagiii și suspecții palestinieni din teritorii.

Sistemul și standardul dublu au creat o nouă frontieră care putea fi numită „Țara Shin Bet". În Țara Shin Bet, agenția avea propriile ei centre de detenție pentru palestinienii reținuți. Poliția și autoritatea națională a penitenciarelor nu se interesau niciodată de ce se întâmpla în celulele din spatele zidurilor.

Arabii acuzați de terorism erau supuși unor interogatorii coercitive. Corecțiile fizice erau rare, însă existau alte forme de tratament dur, care nu lăsau urme. După ce porțile serviciului Shin Bet se închideau

în spatele unui prizonier palestinian, acestuia i se punea un sac negru pe cap, apoi era lăsat să-şi aştepte anchetatorii fie în soarele fierbinte al verii, fie în gerul iernii. După aceea, interogatoriile continuau ore în şir. Suspecţii erau frecvent împiedicaţi să doarmă sau erau udaţi cu apă rece ca gheaţa.

* * *

Întrucât n-au izbutit să declanşeze o revoltă în teritorii, militanţii palestinieni şi-au deplasat bătălia în alte locuri. În 1968, serviciile de informaţii israeliene au primit rapoarte fragmentate de la servicii secrete prietene din Europa, care indicau o intensificare a eforturilor grupărilor palestiniene de a atrage voluntari din cercurile de stânga radicale europene. Majoritatea racolărilor erau făcute de George Habash, care conducea o aripă marxist-leninistă a organizaţiei OEP, cunoscută sub numele de Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei (PFLP).

Emisari ambulanţi – din partea lui Arafat, Habash şi alţii – cutreierau Italia, Olanda, Franţa şi RFG şi utilizau camaraderia ideologică şi stimulentele financiare pentru a-i convinge pe tinerii europeni să vină în Orientul Mijlociu şi să lupte împotriva „ocupaţiei sioniste" şi a „aliaţilor săi imperialişti". Zeci de voluntari foarte motivaţi au răspuns apelului lansat de OEP şi au fost duşi în Iordania şi Liban, antrenaţi în tabere de gherilă, iar în unele cazuri au participat la deturnări de avioane şi la pregătirea altor agresiuni împotriva Israelului.

În timp ce serviciile de informaţii israeliene încercau să deducă ce urmăreau palestinienii prin înteţirea activităţilor din afara Orientului Mijlociu, radicalii lui Habash au declanşat un atac-surpriză care a ţintit compania aeriană naţională a Israelului. În iulie 1968, trei arabi au deturnat o cursă El Al care zbura de la Roma la Tel Aviv, silind-o să aterizeze în Algeria.

Pasagerii şi echipajul avionului au fost ţinuţi ostatici trei săptămâni în Alger şi prima deturnare palestiniană s-a încheiat cu punerea lor în libertate abia atunci când Israelul a fost de acord să elibereze din închisoare o duzină de luptători de gherilă răniţi.

Aceea a fost de altfel ultima deturnare reuşită a unui avion israelian. Factorii de decizie din Israel au învăţat rapid lecţia reprezentată de umilinţa cedării în faţa şantajului. Ei au făgăduit că nu vor

mai ceda niciodată în fața cererilor teroriştilor, dar au ştiut în același timp că declarațiile de intenție sunt nesatisfăcătoare în asemenea cazuri. Cuvintele nu erau suficiente, ci era nevoie de o tehnică nouă și viguroasă: antiterorismul.

Între timp, teroriştii palestinieni dotați cu arme de foc sau cu bombe artizanale preluaseră aparent inițiativa. În decembrie 1968, doi membri ai PFLP au aruncat grenade de mână și au deschis focul asupra unui avion El Al pe aeroportul din Atena, omorând un pasager israelian și rănind două stewardese. Un atentat aproape identic s-a petrecut pe aeroportul din Zürich în luna februarie a anului următor, când patru membri ai PFLP au omorât un pilot El Al și au rănit cinci pasageri. Și alte curse aeriene spre Israel au devenit ținte ale deturnărilor și bombelor, întreaga planetă părând să se transforme într-o comunitate globală asediată de teroriști. Nicio țintă nu era ocolită, mai ales dacă era asociată Israelului sau evreilor.

A durat o vreme până când Shin Bet să-și regăsească ritmul, dar agenția i-a urmărit îndeaproape pe militanții palestinieni mutați în străinătate. În felul acesta, în cadrul comunității serviciilor de informații s-a declanşat o rivalitate între agenții deoarece Mossadul dorea să-și protejeze monopolul aproape exclusiv asupra operațiunilor din străinătate. Mossadul a recunoscut însă că Shin Bet deținea respon - sabilitatea legală și profesională pentru a-și extinde activitățile peste hotare în urmărirea terorismului.

Agenții fie făceau parte – prin detașare temporară – din stațiile Mossadului, fie erau trimiși în mod independent în Europa de Shin Bet. Într-un război sub acoperire brutal, dus cu ajutorul inovațiilor și al improvizațiilor, agenții israelieni s-au jucat cu palestinienii de-a șoarecele şi pisica.

Responsabilitățile serviciului Shin Bet s-au concentrat și asupra dezvoltării unei apărări antiteroriste. Agenția a fost nevoită să clădească, pornind de la zero, un sistem sofisticat și eficient care să protejeze interesele din străinătate ale Israelului: ambasade, bănci, oficii de turism și compania aeriană națională. Teroriştii nu s-au limitat la atentate împotriva flotei aeriene, ci au atacat și unitățile de la sol. Punctele de îmbarcare și ghișeele El Al din toate aeroporturile din străinătate și-au „întărit" mijloacele defensive și au fost păzite de personal înarmat.

Israelul a introdus un tip de securitate complet nou, postând pe toate cursele aeriene însoțitori de zbor înarmați. Aceștia stăteau printre pasageri, deghizați în călători banali, îmbrăcați cu haine obişnuite. Erau tineri care serviseră în unitățile de elită ale armatei și învățaseră să acționeze fulgerător.

Se pornise de la ipoteza – fundamentată pe cazurile anterioare – că piraţii aerieni vor dori să rămână în viață, să aterizeze undeva și să ia ostatici pasagerii și echipajul. Începând însă chiar din 1973, Israelul a înțeles că urma o schimbare majoră: informațiile culese pe teren indicau faptul că teroriştii puteau deturna avioane folosite ulterior pentru distrugerea clădirilor.

Statele Unite și aproape toate celelalte țări au ignorat în general competența Israelului în domeniul securității avioanelor, al metodelor și pregătirilor în vederea confruntării cu cele mai defavorabile scenarii. Motivele au fost în primul rând de ordin financiar. Abia după atentatele de pe 11 septembrie 2001 aveau să calce pe urmele serviciului Shin Bet pentru a-și proteja propriile linii aeriene.

Securitatea israeliană nu era totuşi perfectă. Oricât de bune ar fi fost, procedurile sale erau în general reacții la atentate teroriste care avuseseră deja loc. Era imposibil de prezis unde, când și cât de violent vor lovi data viitoare inamicii decişi să șocheze lumea.

Capitolul X

MAI PRESUS DE RĂZBUNARE

În 1968, Meir Amit a fost înlăturat din funcția de director al Mossadului. Prim-ministrul Levi Eshkol nu l-a desconsiderat pe Amit și nici acesta nu s-a simțit jignit. Toți cei implicați în astfel de numiri păreau să fie de acord că un mandat de unsprezece ani – durata cât Isser Harel se folosise de o putere neobișnuit de mare – era prea lung. Cei cinci ani ai lui Amit, marcați printr-o modernizare considerabilă, păreau suficienți.

Așa cum se obișnuia pe vremea aceea, numele noului director, Zvi Zamir, n-a fost făcut public. Un general de armată îl înlocuia pe altul, iar noul șef era un bărbat cu vorbă blândă, dispus să trudească din greu. În decursul îndelungatei sale cariere militare nu s-a vorbit niciodată despre el pe prima pagină a ziarelor, nici de bine, nici de rău.

Pe de altă parte, în calitate de șef al spionajului israelian în străinătate, Zamir urma să aibă parte de cele mai palpitante evenimente imaginabile și să fie silit să reorganizeze războiul sub acoperire dus de țara sa împotriva inamicilor astfel încât acesta să aibă un impact de durată chiar şi asupra celui secret purtat în cele din urmă de Mossad împotriva Iranului.

De ce fusese aleasă o persoană atât de ştearsă pentru unul dintre cele mai importante posturi din Israel? Pentru că liderii Partidului Laburist îl considerau pe Zamir „unul de-al nostru". La fel ca mulți politicieni laburiști, el se născuse în Polonia în 1925 și sosise în Palestina la vârsta de şapte luni; pe atunci, numele său de familie era Zarzevsky.

La vârsta de 18 ani, Zamir s-a alăturat luptătorilor clandestini din Palmach, a luptat în Războiul de Independență din 1948 și a rămas în forțele armate israeliene. A ajuns până la gradul de general-maior, a fost numit la conducerea Comandamentului Sudic și a servit la Londra ca atașat militar al ambasadei Israelului.

Funcția deținută în Marea Britanie l-a făcut să rateze Războiul de Șase Zile și reflectoarele ațintite asupra celorlalți generali ai Tzahalului. Îi lipsea cu totul farmecul și părea să fie un birocrat militar inexpresiv.

Din punctul de vedere al lui Eshkol, forța lui Zamir rezida în slăbiciunile lui. După două decenii de șefi puternici și excesiv de încrezători în sine ai Mossadului, prim-ministrul dorea un caracter complet diferit. Zamir se potrivea fișei postului.

El a început imediat să coopereze cu Yosef Harmelin, directorul serviciului Shin Bet, în lupta împotriva terorismului palestinian aflat în creștere. Eforturile lor comune au adus, mai mult ca oricând, agenția de securitate aparent internă pe câmpuri de luptă străine.

Când OEP a început atentatele împotriva ambasadelor și diplomaților israelieni din Europa și Asia, Shin Bet era pregătit să reacționeze. Ambasadele și consulatele au fost transformate în fortărețe. Uși duble din oțel protejau intrările, videocamere îi cercetau pe toți vizitatorii, perimetrele clădirilor erau înconjurate de senzori electronici și gărzile agenției Shin Bet păzeau atât clădirile, cât și personalul. Aflat în plină extindere, departamentul de „securitate și protecție" al serviciului Shin Bet a făcut tot ce era posibil pentru a apăra activele israeliene din străinătate, dar șefii serviciilor de informații și-au dat seama că pentru a contracara terorismul aveau nevoie de măsuri mai viguroase.

Nemulțumite de apărarea pasivă, serviciile de informații au trecut rapid la apărarea *activă*. Mai precis, la acțiuni ofensive.

Pe 28 decembrie 1968, forțe speciale din Tzahal – conduse de unitatea Sayeret Matkal, a cărei specialitate era infiltrarea în teritoriul inamic – au aterizat pe neașteptate, utilizând elicoptere, pe aeroportul internațional de lângă Beirut. Cu două zile în urmă, teroriștii deturnaseră un avion El Al la Atena.

Angajându-se într-un schimb de focuri aproape accidental cu soldații libanezi, comandourile israeliene au aruncat în aer 13 avioane civile goale care aparțineau unor companii aeriene arabe.

Lumea a fost șocată de cutezanța acțiunii. Unii critici au condamnat actul de „terorism statal" și au considerat o ipocrizie faptul că israelienii erau cei care atacau acum avioane civile. Consiliul de Securitate ONU a votat, cu 15 voturi pentru și 0 împotrivă, condamnarea raidului israelian din Beirut. De-a lungul deceniilor următoare, conducătorii israelieni au considerat că ONU vota întotdeauna împotriva lor și că expedierea unui mesaj viguros, potrivit căruia teroriștii și susținătorii lor reprezentau întotdeauna subiectul unor atacuri, era mai importantă decât câștigarea unor voturi la New York.

Dincolo de condamnările publice, lumea n-a putut să nu admire abilitatea militară a Israelului. Raidul din Beirut a fost un semn clar că Israelul putea lovi cu o precizie ieșită din comun în inima lumii arabe. Clădită de-a lungul multor ani, excelenta activitate a serviciilor de informații a transformat în realitate libertatea de acțiune.

* * *

Cercul vicios al violenței și al represaliilor și-a atins apogeul la Jocurile Olimpice de la München, pe 5 septembrie 1972. Sub paravanul obscurului grup Septembrie Negru – numit așa după luna din anul 1970 în care regele Hussein al Iordaniei a zdrobit OEP –, opt terorişti palestinieni au luat ostatici din satul olimpic unsprezece sportivi și antrenori israelieni. Doi au fost uciși prin împușcare atunci când au încercat să se opună.

Deși Septembrie Negru a pretins că acționa autonom, în realitate era un paravan pentru OEP.

Ca și în cazul altor incidente cu luare de ostatici, teroriștii de la Olimpiadă au cerut ca Israelul să le elibereze camarazii din închisoare – în cazul acesta, 250 de palestinieni. Respectându-și politica anterioară, guvernul israelian a refuzat.

Mass-media mondială a anunțat evenimentul pe tot globul și au avut loc două impacturi simultane, oarecum contradictorii. Transmisiunile TV în direct au făcut publice solicitările palestinienilor și au generat simpatie pentru victimele evreiești care sufereau din nou pe pământ german.

La Ierusalim, prim-ministrul Golda Meir a repartizat responsabilitatea pentru criza din München directorului Mossadului, care a plecat imediat la fața locului și a purtat discuții cu oficialitățile securității vest-germane. Zamir a fost însoțit de Victor Cohen, un anchetator veteran al serviciului Shin Bet, care îi determinase pe Israel Be'er și pe alți spioni să facă mărturisiri. Cohen vorbea fluent araba, fapt ce putea fi util dacă urmau negocieri cu teroriștii palestinieni.

Primind ordine direct de la prim-ministrul Meir și dispunând de experiența salvării pasagerilor unei curse belgiene Sabena la Tel Aviv, petrecută cu numai patru luni în urmă, Zamir a pledat pe lângă vest-germani să permită unei unități de comando israeliene special antrenate să se ocupe de caz. Cancelarul german Willy Brandt probabil

că ar fi acceptat, dar constituția federală germană lăsa decizia în mâinile oficialităților landului, care au refuzat.

Din acest motiv, Zamir și Cohen n-au putut decât să urmărească neajutorați din turnul de control al aeroportului militar din München – unde teroriştii îşi duseseră ostaticii – cum lunetiștii germani lipsiți de experiență și necorespunzător echipați au deschis focul. Ei n-au reușit să-i ucidă pe toți teroriştii încă de la prima salvă, iar cei trei supraviețuitori i-au măcelărit pe cei nouă ostatici israelieni, trăgând cu mitraliere și aruncând grenade de mână în cele două elicoptere în care se aflau aceştia.

Șeful Mossadului a trecut prin experiența teribilă de a vedea israelieni împușcați, arși de vii și aruncați în aer. Nivelul frustrării nu era deloc exagerat, întrucât liderii statului israelian fuseseră dintotdeauna decişi să nu depindă de alte țări în ceea ce priveşte securitatea Israelului. Lecțiile de la München au fost învățate revoltător de rapid.

Unda de șoc a făcut înconjurul lumii. Masacrul a fost considerat deopotrivă o tragedie umană și un avertisment că terorismul scăpa de sub control.

În Israel, o comisie de anchetă a decis destituirea șefului departamentului de securitate al serviciului Shin Bet care avusese sarcina să-i păzească pe sportivii olimpici. Șeful agenției, Harmelin, a pledat însă cu înflăcărare împotriva aruncării vinovăției pe umerii șefului de departament și, pentru singura dată în cariera sa, a amenințat cu demisia. Prim-ministrul Meir a insistat asupra faptului că demisia era un preț democratic neînsemnat. Împotriva voinței sale, Harmelin și-a destituit subordonatul.

* * *

La numai cinci zile după omorurile din München, Septembrie Negru/OEP a dat o nouă lovitură. Un agent Shin Bet, detașat temporar la Mossad și figurând ca prim-secretar al ambasadei din Bruxelles, a fost împușcat într-o cafenea. Zadok Ofir a suferit răni la cap, abdomen și piept, dar a supraviețuit în mod miraculos.

Ulterior, Ofir a recunoscut că-l cunoștea pe atentator și că se comportase greșit cu el. Teroristul făcea parte dintr-o conspirație inteligentă prin care OEP identifica și ataca ofițeri de caz israelieni din Europa. Arabul inițiase contactul, adresând o scrisoare ambasadei

israeliene în timp ce se afla într-o închisoare din Olanda unde fusese închis pentru furt. El afirmase că era revoluționar marocan și că dorea să lucreze cu serviciul de informații israelian.

Mossadul s-a adresat omologilor săi olandezi, cerând eliberarea individului, dar a fost refuzat. Ofir a găsit un pretext pentru a-l vizita pe arab în închisoare, susținând că erau rude, și a rămas plăcut impresionat de acesta. I s-a părut valoros și au aranjat să ia legătura după eliberare.

După un an, telefonul de pe biroul lui Ofir a sunat. Cei doi au convenit să se întâlnească în cafeneaua unde agentul Shin Bet a fost împușcat. Acesta nu avea bodyguard, deși, de obicei, la asemenea întâlniri participa și un observator înarmat. Asasinul arab a fugit la Paris, unde un reprezentant OEP – Mahmoud Hamshari – l-a ajutat să dispară.

Palestinienii știau probabil că Bruxelles-ul era centrul activității de spionaj a Israelului în Europa. Capitala belgiană își câștigase acest statut după ce Charles de Gaulle alungase Mossadul din Paris ca reacție la ajutorul oferit de israelieni securității marocane care-l asasinase pe disidentul Ben Barka în 1965. (*A se vedea* Capitolul 7.)

Atentatul de la Bruxelles ar fi trebuit să declanșeze sonerii asurzitoare de avertizare în sediile serviciilor Mossad și Shin Bet. Pentru prima dată fusese împușcat un agent de informații israelian aflat în misiune în străinătate. Masacrul de la München a trecut însă în umbră alte incidente și circumstanțe. Nici chiar Zvi Zamir, după ce a revenit de la München, n-a înțeles importanța atentatului asupra lui Ofir.

Șeful Mossadului s-a grăbit să ajungă de la aeroportul Lod la Ierusalim, unde l-a anunțat pe prim-ministru despre dezastrul la care fusese martor în Germania. Ochii lui Meir s-au umplut de lacrimi. Era o politiciană dură, totuși o femeie sensibilă care încerca să fie „mama evreică" a întregii națiuni.

Acum se simțea sfâșiată între rațiunea calmă și dorința furioasă de a răzbuna uciderea „băieților" ei. Meir dorea să obțină sfaturi raționale și obiective, neinfluențate de sentimente, despre ceea ce se putea și trebuia făcut pentru a-i lovi cât mai eficient pe ucigașii palestinieni. Ea a înființat postul de consilier al prim-ministrului în domeniul antiterorismului și l-a numit în funcția respectivă pe generalul Aharon Yariv. Acesta tocmai se retrăsese din activitate după

opt ani petrecuți ca director al Amanului, asigurându-și locul în istorie după victoria obținută în urma Războiului de Șase Zile din 1967.

Terorismul a devenit o obsesie pentru Meir, Yariv și Zamir. A atras totodată curiozitatea întregii lumi deoarece s-a mărit numărul reportajelor despre un război secret purtat în umbră între israelieni și extremiștii arabi. Numărul victimelor creștea și în scurt timp a devenit clar că cele mai multe erau palestinieni radicali. A apărut rapid o legendă a misiunilor de răzbunare ale Mossadului, care avea să persiste decenii la rând.

Principalul mit – răspândit de cărți și de cel puțin două filme – a fost cel potrivit căruia Israelul a declanșat o vânătoare prin toată lumea ca să răzbune masacrul de la München din timpul Jocurilor Olimpice. Într-adevăr, Mossadul a trimis agenți cu arme și bombe care au ucis teroriști palestinieni în Europa și în alte părți ale lumii, totuși motivele au fost ceva mai complicate decât o simplă vendetă.

Povestea a fost amplificată de un alt mit, cel al unei Comisii X strict secrete create de Meir și Moshe Dayan. Se sugera că acest tribunal hotărâse, dramatic și pedant, ca Mossadul să-i ucidă pe toți membrii grupării Septembrie Negru implicați în plănuirea, sprijinirea sau executarea atentatului de la Olimpiadă.

În realitate, liderii Israelului deciseseră să-și intensifice războiul împotriva OEP. Deoarece palestinienii transformau Europa într-un câmp de bătaie, Mossadul avea să participe la această luptă sângeroasă și s-o câștige chiar acolo. Masacrul de la München – urmat de tentativa de asasinare a agentului Shin Bet din Belgia – i-a făcut pe Meir și pe consilierii ei să înțeleagă că statul evreiesc era atacat din afara granițelor sale și că pasivitatea n-avea să ducă decât la și mai multe pierderi.

De aceea, pentru a trece la ofensivă, Zamir a creat o echipă care să se specializeze în găsirea și lichidarea teroriștilor, numindu-l pe Mike Harari „manager de proiect", o titulatură seacă pentru o slujbă violentă. Alegerea lui a fost firească, deoarece Harari îi urmase lui Yosef Yariv în funcția de șef al departamentului operativ Caesarea – autointitulat uneori Metsada.

Harari nu și-a făcut niciodată publică povestea vieții, dar s-a născut în 1927 și a luptat în formațiunile paramilitare Palmach care au existat înaintea înființării Israelului. A lucrat la proiectele de imigrare clandestină Aliyah B, după care a devenit un personaj important în

unitatea operativă comună a serviciilor Shin Bet și Mossad, apărând peste tot unde existau acțiuni pentru agenții secreți israelieni.

Harari părea şi chiar era un tip dur. Pentru a dovedi însă cât de mică și de întrețesută tinde să fie societatea israeliană, merită consemnat faptul că soția lui era administrator la Universitatea Tel Aviv, iar cumnata lui, Dorit Beinish, a fost preşedinta Curții Supreme a Israelului. Aceste instituții preamăresc deschiderea, libertatea cuvântului și primatul legii: calități ce par în complet dezacord cu imaginea Mossadului. Combatanții sub acoperire ai Israelului susțin totuși că luptă tocmai pentru a păstra aceste valori democratice.

După ce i s-a ordonat să conducă replica israeliană la masacrul din München, Harari a ales personal membrii unei echipe operative, atât bărbați, cât și femei, și a înființat un post de comandă la Paris. El însuşi a adoptat mai multe identități false. Planurile erau întocmite de Harari și de un agent al Mossadului, Avraham Gehmer, a cărui acoperire era aceea de prim-secretar al ambasadei Israelului la Paris.

Odată cu acest început modest avea să se nască una dintre cele mai notorii și mai admirate unități din lumea spionajului mondial: o echipă de elită care a devenit cunoscută sub numele de Kidon, cuvântul ebraic pentru „baionetă". Ea se va ocupa de cazurile extreme ale operațiunilor speciale, inclusiv asasinate, răpiri și sabotaje, dar fără a se limita la acestea.

Membrii echipei Kidon vor fi recrutați din unitățile speciale ale armatei, în principal din Sayeret Matkal. Din punct de vedere administrativ, Kidon făcea parte din Caesarea-Metsada, dar dacă „echipele de acțiune" din Caesarea erau un fel de Mossad în interiorul Mossadului, Kidon putea fi considerată o planetă separată, autonomă. (*A se vedea* Capitolul 22.)

Lansând campania de după evenimentele de la München, Harari a ignorat încercările OEP-ului de a se distanța de violență utilizând identitatea grupării Septembrie Negru. El și Zamir au decis să-i urmărească pe principalii palestinieni care se ocupau de activitățile teroriste ale OEP-ului în Europa exact în spiritul dorit de Golda Meir.

În octombrie 1972, primul asasinat a fost Adel Wael Zwaiter, un intelectual palestinian din Roma care lucra ca translator pentru ambasada libiană, dar era un coordonator al infrastructurii OEP/Septembrie Negru. Potrivit informațiilor Mossadului, Zwaiter fusese implicat în atentatul eşuat asupra unui avion El Al.

În apartamentul în care locuia în capitala Italiei, echipa lui Harari l-a împuşcat trăgând în el peste zece gloanţe. În decursul a nouă luni, oamenii lui Harari au omorât şase palestinieni la Roma, Paris, în Cipru şi la Atena. Printre aceştia s-a numărat şi Mahmoud Hamshari din OEP, asasinat la Paris.

Unii ar putea întreba: doar şase? Luase amploare o legendă potrivit căreia echipa de asasini israelieni ar fi eliminat zeci de membri OEP, ca şi cum tragedia de la München ar fi condus la o baie de sânge. S-au răspândit poveşti despre bombe inovatoare declanşate de comutatoare de presiune şi semnale transmise prin liniile telefonice, în timp ce pistolari nevăzuţi îndreptau cu gesturi experte armele cu amortizoare spre capetele duşmanilor palestinieni. Realitatea este că, în intervalul menţionat, în Europa au fost asasinate doar şase persoane.

* * *

În paralel cu continuarea asasinatelor, serviciile de informaţii israeliene au introdus şi o altă formă de război. Mossadul a trimis scrisori-capcană oficialilor OEP din Beirut. O persoană a murit şi una a fost desfigurată pe viaţă.

OEP/Septembrie Negru şi-a dat seama că se întâmpla ceva nou. Unii dintre oamenii săi de bază erau ucişi. OEP a reacţionat într-un mod similar, expediind scrisori-capcană diplomaţilor israelieni din Europa. Un ataşat al ambasadei Israelului din Londra a fost ucis în urma unei explozii. Bătălia de pe terenul european a devenit o dispută în doi, botezată ulterior „războiul spionilor".

Pe 26 ianuarie 1973, omul de afaceri israelian Hanan Yishai a fost împuşcat şi ucis pe când stătea în pragul unei uşi de pe bulevardul principal din Madrid. După moartea lui a ieşit la iveală că adevăratul său nume era Baruch Cohen şi că venise în Spania într-o misiune pentru serviciile de informaţii israeliene. Ca şi Zadok Ofir la Bruxelles, Cohen era un agent al serviciului Shin Bet – detaşat temporar la Mossad – şi conducea o reţea de agenţi palestinieni.

Unul dintre aceştia era un agent dublu a cărui loialitate finală s-a dovedit a fi faţă de OEP. Cohen a devenit primul şi singurul agent de informaţii israelian care a fost omorât de un palestinian în Europa.

Ulterior, unii dintre membrii familiei lui au susţinut că moartea sa ar fi putut fi împiedicată. Încălcând prevederile de securitate, fusese

publicată o fotografie – ca o ironie a sorții, într-un album oficial al armatei care celebra victoria din 1967 – care-l înfățișa în uniformă militară alături de prietenul lui cel mai bun, Zadok Ofir, şi el tot în uniformă. Serviciile de informații arabe adunau astfel de tăieturi din ziare, de aceea se considera esențial ca agenții israelieni să nu-și arate niciodată chipul. Deși Cohen și-a ascuns identitatea în timp ce opera prin intermediul rețelei palestiniene, este posibil ca acea fotografie să-l fi demascat.

Războiul a continuat și a cunoscut forme noi. În aprilie 1973, OEP a atacat un avion civil israelian în Nicosia, Cipru, precum și reședința ambasadorului israelian, aflată în apropiere.

Statul evreu a părut să riposteze chiar în seara următoare – deși sincronizarea a fost probabil o simplă coincidență, fiind vorba despre o operațiune majoră pe un teritoriu mai dificil decât Roma sau Paris. Israelienii au mutat bătălia la sediul OEP-ului din Liban, o țară inamică, deoarece ajunseseră la concluzia că nu era suficientă lichidarea agenților și a coordonatorilor palestinieni din Europa. În bârlogul lupului aveau să intre de data aceasta comandourile armatei, iar Mossadul avea să joace un rol de susținere.

Asasinii erau membri ai unității Sayeret Matkal, îmbrăcați în haine civile; cel puțin unul dintre ei, viitorul prim-ministru Ehud Barak, a purtat perucă și haine femeiești. În centrul animatului Beirut, utilizând vehicule și trasee puse la punct de Mossad, soldații bine antrenați au ucis în apartamentele lor doi organizatori ai atacurilor și pe purtătorul de cuvânt al grupării OEP. Informațiile legate de adresele lor și de orele când erau acasă au fost perfecte, ca și planul de intrare și ieșire din țară pus în aplicare pe o plajă libaneză.

După câțiva ani, Israelul nu s-a mai obosit să nege acea invadare a unei țări vecine, iar numele ei de cod, *Aviv Ne'urim* („Primăvara tinereții"), apare pe site-urile militare israeliene oficiale ca un eveniment notabil și vrednic de laudă.

Când erau lichidați teroriști și activiști palestinieni, rudele israelienilor morți erau informate că lovitura reprezenta un omagiu la adresa persoanelor dragi dispărute. În general însă, familiile respective nu prea găseau mulțumire în faptul că existau copii arabi care participau la funeraliile părinților lor. Nurit, văduva lui Baruch Cohen, a mărturisit: „Ocazional, diverși agenți mă vizitau și mă întrebau:

«Ați citit în ziar că X a fost omorât sau aruncat în aer?» Ce să le răspund – că asta nu-mi aducea niciun fel de consolare?"

* * *

Toate aceste misiuni glorioase ale armatei și ale Mossadului aveau să se oprească brusc, chiar dacă numai temporar – la doar nouă luni după începerea campaniei de după evenimentele de la München –, cauza fiind un eșec neașteptat în orașul Lillehammer.

La începutul lunii iulie 1973, Mike Harari i-a dus pe câțiva membri ai „proiectului" său – unii aleși pentru experiența în domeniul asasinatelor, alții doar pentru cunoștințele lor excelente despre Scandinavia – în acea mică stațiune de schi din nordul Norvegiei. Urma să aibă loc cea mai importantă misiune a campaniei post-müncheneze, deoarece ținta era șeful operațiunilor organizației-paravan Septembrie Negru: Ali Hassan Salameh, poreclit „Prințul Roșu".

Despre Salameh se auzise de câțiva ani că era un terorist abil, foarte apropiat de Yasser Arafat, iar Mossadul îl considera unul dintre organizatorii atentatului împotriva israelienilor din timpul Jocurilor Olimpice de la München.

Acest palestinian inteligent și extrem de violent nu se ocupa doar de obscura, dar fictiva organizație Septembrie Negru, ci era comandantul Forței 17, o unitate OEP responsabilă cu protecția lui Arafat. Numărul 17 reprezenta pur și simplu derivația telefonică a centralei din sediul OEP.

Israelienii au considerat că această legătură era o dovadă concludentă că Arafat însuși ordonase atentatele împotriva sportivilor din München, a turiștilor care așteptau cursele aeriene spre Israel și a altor civili din diverse locuri. Totuși, șeful OEP-ului obișnuia să se distanțeze de operațiunile neplăcute, asigurându-și dezmințiri plauzibile, dar, în același timp, se baza pe Salameh și pe alții pentru ducerea la îndeplinire a treburilor murdare.

Salameh știa că se afla în pericol și-și lua măsuri de precauție – fiind înconjurat adesea de bodyguarzi –, dar era oarecum dependent de bogăție și de lux. Considerând că merita tot ce era mai bun, s-a însurat în 1978 cu Georgina Rizk, o superbă creștină libaneză care fusese încoronată Miss Univers la Miami Beach. Cu un an înainte de nunta lor, fuseseră în vacanță în Statele Unite la Disney World și în Hawaii.

Un lider de gherilă palestinian care duce o viață mondenă în SUA? Se spunea că CIA ar fi asigurat securitatea transportului în cele două citadele ale distracției, ba chiar că ar fi plătit călătoriile, deoarece dorea să-l aibă pe Salameh pe statul său de plată.

Salameh a fost omul de legătură secret al OEP-ului pentru discuțiile cu CIA încă din 1969, în perioada în care OEP încă nu renegase terorismul și nu câștigase recunoașterea oficială a Washingtonului. El a fost mijlocitorul promisiunii că diplomații americani nu vor fi atacați.

Nu este clar dacă serviciile de informații israeliene au aflat despre legătura specială dintre CIA și Salameh, dar israelienii aveau propriile lor conturi de încheiat cu Prințul Roșu și nu puteau fi opriți de conexiunea sa cu americanii.

În același timp însă, era un individ foarte greu de localizat. În iulie 1973 a apărut totuși o oportunitate atunci când informatorii Mossadului din nordul Europei au fost siguri că-l reperaseră. Asasinii lui Harari au plecat plini de entuziasm spre Norvegia.

În câteva zile, li s-a alăturat și Zamir. Aderând la tradiția militară israeliană în care comandantul își asumă riscurile pe front alături de soldații săi, șeful Mossadului urma să supravegheze realizarea acestui asasinat foarte important. Salameh nu era doar o simplă țintă; Zamir văzuse cu ochii lui moartea și distrugerea provocate de colegii palestinianului la München în luna septembrie a anului anterior. Uciderea lui Salameh avea să însemne o victorie semnificativă în războiul post-münchenez purtat din umbră.

Echipați cu fotografiile lui Salameh, membrii de susținere din echipa lui Harari l-au urmărit câteva ore pe bărbatul pe care-l identificaseră. După aceea, au fost aduși cu automobilul cel puțin trei asasini care au tras o duzină de gloanțe în bărbatul ce se plimba alături de o femeie pe marginea șoselei.

Asasinii au plecat pe diverse rute spre ieșirea din Norvegia și, în scurt timp, restul echipei israeliene s-a ascuns în mai multe case conspirative din Oslo. În Lillehammer se petrecuse prima crimă după 40 de ani.

Abia în ziua următoare agenții israelieni aveau să descopere că făcuseră o greșeală teribilă. Uciseseră un nevinovat, un chelner marocan pe nume Ahmed Bouchiki, însurat cu o norvegiană – femeia însărcinată alături de care se plimba. Aveau să treacă peste douăzeci de

ani pentru ca Israelul să-i plătească soției și copilului ei despăgubiri, deși tot fără să admită o responsabilitate legală.

S-a dovedit că o membră a echipei Mossadului avusese dreptate. Pe când îl priveau pe bărbatul despre care se zicea că ar fi fost Salameh, Marianne Gladnikoff le spusese celorlalți membri ai echipei lui Harari că trăsăturile lui păreau diferite de ale lui Salameh. N-a ascultat-o nimeni. Pentru ei era o simplă secretară a serviciului Shin Bet, care li se alăturase doar fiindcă avea pașaport suedez și vorbea fluent limbile scandinave.

Israelienii ar fi scăpat poate cu fața curată – păstrând un secret absolut în privința erorii – dacă n-ar fi intervenit comportamentul stupid al agenților de susținere care se ocupaseră de filaj și de o parte a planificării. Aceștia au comis toate greșelile posibile și au lăsat la fiecare pas piste clare pentru poliție. Au mers prin Lillehammer în automobile pe care le închiriaseră ei înșiși, în loc să se folosească de intermediari care să nu aibă habar de adevărata natură a misiunii. În timpul filajului lui Bouchiki s-au comportat cu delicatețea unor elefanți într-un magazin de porțelanuri. Nu au respectat regulile compartimentării, ci au știut cine erau și unde se aflau colegii lor.

Vecinii nefericitului chelner au transmis poliției numărul de înmatriculare al automobilului și doi agenți israelieni au fost arestați atunci când au predat mașina închiriată de la aeroportul din Oslo. Călătorind sub numele de Gladnikoff și Dan Ert, amândoi au recu - noscut că lucrau pentru Israel și au furnizat adresa unui apartament folosit de Mossad, unde poliția a găsit alți doi membri ai echipei.

Investigatorii norvegieni au rămas uimiți de amatorismul dovedit de agenția de spionaj considerată cea mai bună din lume. Israelienii le-au căzut în mâini unul câte unul, aidoma unor fructe răscoapte picate din pom. Harari a izbutit să fugă, dar Gehmer și alți cinci agenți ai Mossadului au fost arestați.

Zamir, șeful Mossadului, a avut noroc, aranjându-şi singur ruta de ieșire din țară. Un ajutor întâmplător a venit din Norvegia din partea unui *sayan* care-l întrebase pe un producător de textile evreu – supraviețuitor al lagărelor naziste, care nutrea sentimente puternice de simpatie față de Israel – dacă-i putea împrumuta iahtul. Bogătașului i s-a dat de înțeles că nu trebuia să pună multe întrebări, fiind vorba de un serviciu făcut statului evreiesc.

Dându-şi acceptul, proprietarul iahtului devenise şi el un *sayan*. Serviciile de informaţii israeliene aveau deja bine pus la punct un tipar de stabilire paşnică a relaţiilor cu oameni care-i puteau fi de ajutor în aproape toate ţările din lume. Unii erau evrei, dar alţii nu. Unii erau bogaţi, dar nu toţi.

Bogaţii deţineau avioane private, iahturi şi conace izolate, care puteau fi folosite pentru întâlniri conspirative, totuşi averea nu era o condiţie absolut necesară. Oricine putea închiria automobile, putea lăsa deschisă uşa unui apartament sau putea oferi informaţii utile.

Sayanim („ajutoarele") făceau parte fără să ştie dintr-un perimetru defensiv exterior în cazul apariţiei unor probleme sau al necesităţii de a dispune de rute secundare. Ca regulă generală, Mossadul avea grijă să nu le ceară evreilor locali să spioneze pe cineva, ci doar să se ocupe de aranjamente.

Înţelept, Zamir a optat să evite aeroporturile norvegiene şi, după ce a ajuns într-un port, a fost transportat în ţara vecină, Suedia, la bordul iahtului noului *sayan*.

* * *

Cei rămaşi în Norvegia au declarat mult prea multe anchetatorilor poliţiei. În felul acesta, au fost dezvăluite pentru prima dată modalităţile de operare în cazul asasinatelor post-münchencze. Un agent al Mossadului avea cheia unui apartament din Paris, unde serviciile secrete franceze au descoperit cheile altor case conspirative folosite de agenţii israelieni. Au fost găsite dovezi care făceau legătura între israelieni şi uciderile neelucidate ale palestinienilor din câteva ţări.

Cel mai vorbăreţ dintre arestaţi a fost Ert, un veteran de origine daneză al multor misiuni ale Mossadului, al cărui nume ebraic real era se pare Dan Aerbel. El a început să facă mărturisiri complete imediat după ce norvegienii l-au închis singur într-o cameră întunecată. Anchetatorii abia şi-au putut ascunde uimirea atunci când Ert/Aerbel a povestit că suferea de claustrofobie, un handicap evident pentru un agent secret. În schimbul mutării într-o celulă mai mare, a fost dispus să vorbească.

Un alt cetăţean israelian arestat în Norvegia a fost Sylvia Raphael, care s-a dovedit mult mai profesionistă decât Ert/Aerbel şi n-a cedat. S-a încăpăţânat să-şi susţină „legenda": se numea Patricia Roxborough şi era fotograf de ştiri, cu paşaport canadian.

De fapt, Raphael folosea documente de călătorie false și proceda așa de mult timp.

Se născuse în 1937 la Cape Town, în Africa de Sud, dintr-o mamă creștină și un tată evreu. La douăzeci de ani se îndrăgostise de Israel. Se oferise voluntară pentru kibbutzul Ramat HaKovesh și, fiind frumoasă, inteligentă și potrivită pentru o „legendă" spectaculoasă, a fost remarcată de serviciile de informații israeliene. La începutul anilor 1960, a fost angajată și antrenată de serviciul de informații militar specializat în pătrunderea în țări arabe.

Instructorul ei a fost Gehmer, alături de care avea să fie arestată în Lillehammer. Cu zece ani în urmă, acesta o trimisese în Canada pentru a-şi face o carieră profesională pe post de paravan. Ulterior, întreaga unitate Aman a fost transferată în cadrul Mossadului ca parte din noul departament operativ Caesarea.

Antrenată și în calitate de combatant, Raphael folosise în mod repetat identitatea Roxborough pentru a ajunge în locurile în care aveau acces jurnaliștii. Astfel, a desfășurat acțiuni de spionaj în Egipt, chiar în taberele de refugiați palestinieni în care Arafat își construia OEP-ul.

Cazul din Norvegia a avut pentru ea un sfârşit fericit, deoarece s-a îndrăgostit de avocatul ei norvegian, Annaeus Schjodt, cu care s-a măritat după cele 11 luni petrecute în închisoare. Idila lor a fost inițial remarcată de o fetiță de opt ani, fiica ambasadorului israelian Eliezer Palmor. Lui Raphael i se îngăduise să stea în reședința acestuia din Oslo în timpul învoirilor din închisoare ocazionate de sărbători – acordate cu generozitate de guvernul norvegian – precum Pesach și Rosh HaShana. În timpul unui dineu, fetița a alergat la mama ei și i-a spus că Sylvia și avocatul ei „se atingeau pe furiș" pe sub masă, iar asta „înseamnă că se iubesc". Secretul lor a fost deconspirat.

Cuplul a devenit celebru în Oslo și a fost invitat la evenimente sociale la care mulți norvegieni doreau să stea la palavre cu o asasină a Mossadului. Se pare că Israelul produsese un alt spion monden.

În anii 1980, Mossadul a descoperit un complot al OEP-ului prin care se urmărea asasinarea lui Roxborough/Raphael. Departamentul Tevel, care se ocupa de relațiile cu străinătatea, a expediat un mesaj detaliat omologului său norvegian – deoarece relațiile secrete reveniseră la normal la câțiva ani după crima comisă din greșeală – și

guvernul norvegian, care susținea cu tărie cauza palestinienilor, l-a avertizat confidențial pe Arafat că, dacă Raphael va fi ucisă, el va fi considerat direct responsabil.

Cinci agenți ai Mossadului au fost condamnați la închisoare în Norvegia, cu pedepse între doi și cinci ani și jumătate. Sentințele au fost însă reduse pentru toți.

Raphael nu s-a mai întors în Mossad. A trăit o vreme, împreună cu soțul ei, în Norvegia, apoi în Africa de Sud, unde a murit de leucemie în 2005, la vârsta de 67 de ani. Mossadul a aranjat aducerea corpului ei în Israel pentru funeralii acordate eroilor în kibbutzul din care făcuse parte, înconjurată de parfumul florilor de citrice din livezile apropiate. Colegii săi au participat în secret la ceremonia mișcătoare, iar pe piatra de mormânt sunt gravate propriile ei cuvinte: „Îmi iubesc țara din toată inima."

Printr-o acțiune fără precedent, Mossadul a fost de acord să deschidă o parte din arhiva sa pentru a face public eroismul lui Raphael. Unuia dintre instructorii ei în domeniul spionajului, Motti Kfir, i s-a permis să participe la scrierea unei biografii intitulată *Sylvia*.

* * *

Mossadul a avut noroc că Norvegia n-a exercitat presiuni exagerate în investigarea complicatului caz Lillehammer, preferând să nu adauge umilirea publică la stânjeneala la care a fost supus Israelul. În ciuda datelor incriminatoare care au fost dezvăluite în timpul proceselor din Norvegia, serviciile secrete franceze și italiene au dovedit o solidaritate deosebită cu Mossadul și au ignorat revendicările OEP-ului de a reîncepe investigațiile morților violente ale unor palestinieni în țările respective.

Acesta n-a fost rezultatul unui simplu noroc. Semințele plantate de Tevel dăduseră roade. Serviciile secrete occidentale respectau dorința statului evreiesc de a-i arăta lumii alternativa împăciuirii și a respectului în războiul împotriva terorismului. Astfel, majoritatea guvernelor europene nu au examinat în amănunt chestiunile pe care preferau să le ignore.

Pentru Israel, aceasta reprezenta o consolare mult prea mică. Mossadul nu putea fi mulțumit până când nu-l lichida pe Salameh, totuși, asasinatele antiteroriste au luat o pauză de șase ani. Lillehammer

a atras atenția asupra faptului că pericolul expunerii era prea mare și că asasinatele nu meritau asumarea unui asemenea risc.

Găsirea lui Salameh a rămas o prioritate importantă și avea să se întâmple în perioada unui alt director al Mossadului și a unui nou – și foarte diferit – guvern israelian.

În 1977, Partidul Laburist a pierdut alegerile pentru prima dată în istoria de 29 de ani a națiunii. Menachem Begin, liderul blocului de dreapta Likud, a devenit prim-ministru.

Begin fusese conducătorul organizației clandestine Irgun, care luptase împotriva arabilor și a britanicilor înainte de înființarea statului în 1948. Atitudinea acesteia fusese mai inflexibilă și folosise în general metode mai violente decât luptătorii evrei tipici ai lui Ben-Gurion. Trecând de la calitatea de lider al opoziției la cea de prim-ministru, Begin a fost vrăjit de operațiunile incitante ale comunității serviciilor de informații israeliene. El crezuse dintotdeauna în capacitatea de luptă a evreilor și vedea acum că se puteau bate cu adevărat, ba chiar în moduri fascinant de inovatoare!

Generalul Yitzhak Hofi preluase conducerea Mossadului de la Zamir în 1974 și Begin i-a acordat mână liberă în aproape toate direcțiile. Prim-ministrul a aprobat entuziast terminarea acelei misiuni frustrante: găsirea și eliminarea lui Ali Hassan Salameh.

* * *

Se știa că Prințul Roșu își petrecea aproape tot timpul la Beirut, unde șeful său, Arafat, conducea un mini-stat în interiorul Libanului. Desigur, se putea ajunge la el, deoarece spionii, asasinii și comandourile israeliene mai operaseră acolo, dar niciodată nu fusese ușor.

Personajul-cheie al operațiunii avea să fie de data aceasta Erika Chambers, născută în 1948 la Londra, al cărei tată era un faimos pilot de curse. Mama ei, care era o evreică cehă și crescuse la Viena, o educase în spiritul culturii și istoriei evreilor.

Erika a studiat hidrologia în Marea Britanie, apoi la Canberra, în Australia. În 1972 a sosit în Israel pentru muncă de teren în deșertul Negev și și-a continuat studiile la Universitatea Ebraică din Ierusalim.

Într-o bună zi, a dispărut pur și simplu. Intrase în departamentul de operațiuni speciale al lui Harari, Caesarea. A fost instruită și antrenată în toate domeniile relevante, printre care și utilizarea

explozibililor, și s-a pregătit pentru o infiltrare sub acoperire în teritoriul inamic, având ca misiune un asasinat comis de echipa Kidon.

Chambers a petrecut mai întâi o perioadă lungă în Germania, stabilindu-și o „legendă" și asigurându-se că lasă o urmă vizibilă prin intermediul adreselor unde locuise. După aceea, a lucrat în cadrul unei fundații de caritate pentru copii din Geneva, oferindu-se ulterior să fie reprezentanta acesteia în Liban. În scurt timp, a închiriat un apartament la Beirut pe traseul pe care Salameh mergea zilnic spre casă.

Le-a spus vecinilor că se numea Penelope și putea fi văzută hrănind pisicile de pe stradă și pictând pe un șevalet instalat pe balcon. Era un loc excelent de unde putea urmări mașinile care se apropiau.

A vizitat, de asemenea, orfelinate palestiniene, iar ținta ei – Salameh – s-a numărat printre oficialitățile din OEP cu care s-a împrietenit.

În ianuarie 1979 a stabilit un contact discret cu alți doi combatanți ai Mossadului care intraseră în Liban cu pașaport britanic, respectiv canadian. Aceştia erau nişte asasini experimentați și impasibili antrenați de Kidon. Utilizând materialele pre-poziționate de alți agenți israelieni, ei au umplut un vehicul cu explozibil conectat la un detonator controlat prin radio.

Pe 22 ianuarie, au parcat autoturismul pe ruta obișnuită a lui Salameh. Când Prințul Roșu a intrat pe stradă, un agent a apăsat butonul și bomba a explodat. Inamicul atât de viclean al Israelului s-a evaporat pur şi simplu, mașina-capcană transformându-se într-un maldăr de fiare contorsionate și carbonizate. Au murit şi cei patru bodyguarzi, precum și patru trecători, printre care o călugăriță germană și un turist britanic.

Echipa de asasini a plecat imediat, dar, probabil din grabă și dintr-o neglijență atipică, „Penelope" și-a uitat pașaportul britanic autentic – pe numele de Erika Chambers – în apartamentul din Beirut.

Revenirea ei în sânul Mossadului s-a petrecut pe mare. Harari personal i-a așteptat pe ea și pe ceilalți combatanți pe o navă militară în apele teritoriale ale Israelului din nordul Mediteranei. Comandourile navale israeliene au utilizat bărci de cauciuc cu motor pentru a recupera echipa asasinilor de pe o plajă libaneză.

Chambers a fost primită ca o eroină la sediul Mossadului. A fost repartizată la o muncă de birou – plictisitor, bineînțeles, după experiențele incitante sub acoperire. A participat la unele cursuri și

antrenamente din complexul educațional secret al Mossadului, dar s-a retras destul de repede din activitate și practic a încetat să mai existe.

Și-a schimbat numele și nu le-a spus nimic părinților și fratelui ei aflați în Marea Britanie, dar le-a expediat cu regularitate felicitări cu ocazia sărbătorilor. Timbrele de pe plicuri erau israeliene. A fost o englezoaică pe care educația parțial evreiască și șederea scurtă în Israel au determinat-o să întreprindă acțiuni îndrăznețe și extreme pentru Mossad, după care a acceptat să renunțe la viața ei reală în numele cauzei. Serviciile de informații israeliene au avut norocul să beneficieze de aportul multor femei și bărbați care au procedat la fel.

* * *

Succesul unității Kidon din 1979, care-l lichidase pe Ali Hassan Salameh, a fost considerat o veste bună în Israel, totuși deconspirarea publică a eșecului din Norvegia din 1973 a continuat să obsedeze comunitatea serviciilor de informații israeliene. Mulți membri se refereau la Lillehammer folosind un joc de cuvinte cu conotații amare, *Leyl-ha-Mar*, în ebraică „Noaptea amărăciunii". De fiecare dată când era menționat acest nume, agenții secreți israelieni tresăreau. Toți erau de acord că asasinarea unui nevinovat – urmată de prinderea făptașilor – reprezenta cel mai mare eșec operativ al lor.

S-ar putea argumenta că obsesia post-münchenează legată de escaladarea unui război al asasinatelor a determinat agențiile de informații să-și îndrepte judecata pătrunzătoare într-o direcție greșită. Anumite oficialități s-au plâns că era o eroare să devină o filială a Firmei de Asasini, susținând că resursele Mossadului, chiar și după masacrul de la Jocurile Olimpice, trebuiau dedicate într-o măsură mai mare urmăririi capacităților militare ale vecinilor arabi.

Nemulțumiții de pe plan intern afirmau că se exagera importanța terorismului palestinian, pentru că, la o analiză finală, nu acesta avea să pericliteze existența statului lor. În cazul cel mai rău, era ca o insectă plictisitoare care irita Israelul, dar nu reprezenta o amenințare majoră. Alții subliniau că lichidarea conducătorilor grupărilor de gherilă palestinieni era inutilă, deoarece nu exista nicio garanție că înlocuitorii lor vor fi mai moderați sau mai puțin capabili.

Unii disidenți din interiorul comunității serviciilor de informații israeliene au afirmat chiar că eșecul de la Lillehammer nu avusese

consecințe suficient de aspre. Mike Harari și-a înaintat demisia, respinsă însă de Zamir și Meir. Tonul epocii nu le cerea indivizilor să-și asume responsabilitatea eșecurilor. Publicul și mass-media din Israel continuau să aibă încredere deplină în guvern.

Harari și-a reluat pentru câțiva ani activitățile operative în Tel Aviv.

Ca șef al Mossadului, Zamir a fost mulțumit de concentrarea post-münchineză asupra luptei împotriva inamicului palestinian. Analiștii lui au concluzionat că membrii OEP-ului nu-și mai foloseau energia pentru planificarea actelor de terorism, ci cheltuiau acum mult timp și nervi pentru a se uita în jur, temându-se că ei înșiși vor fi atacați.

Zamir și-a întrerupt tăcerea abia după trei decenii și atunci numai din cauza scandalului iscat de un film. Într-un interviu, versiunea lui asupra evenimentelor petrecute a fost mai complexă decât cea frecvent relatată de prim-ministrul Meir, potrivit căreia ceruse pedepsirea palestinienilor care organizaseră masacrul de la Olimpiadă.

Ocazia care l-a provocat pe Zamir să vorbească a fost proiecția filmului *München* realizat de Steven Spielberg și bazat pe cartea *Vengeance: The True Story of an Israeli Counter-Terrorist Team* (*Răzbunare: Povestea adevărată a unei echipe antiteroriste israeliene*), scrisă de jurnalistul canadian George Jonas. Informațiile lui Jonas proveniseră în principal de la Juval Aviv, un detectiv particular din New York care susținea că ar fi condus echipa de asasini a Mossadului în perioada post-münchineză.

Spielberg afirmase că și el se întâlnise o dată cu „Avner", numele folosit de Aviv. Faimosul regizor considerase că înțelesese îndoielile profunde pe care le-ar fi simțit unii membri ai echipei de asasini și, finalmente, inutilitatea unui război împotriva terorismului.

Zamir a fost furios din cauza modului în care filmul descrisese evenimentele de după masacrul de la Jocurile Olimpice. „Filmul este un fel de western, dar lipsit de orice legătură cu realitatea, a spus el și a adăugat apăsat: Aviv n-a făcut niciodată parte din Mossad. Este un impostor."

Explicând adevăratele motivații ale Mossadului și ale lui Meir, Zamir a insistat că legenda nu reprezenta adevărul. „Noi n-am avut o misiune de răzbunare, a zis el. Mossadul n-a fost și nu este o organizație de tip Mafia. Golda nu mi-a cerut să duc la îndeplinire o răzbunare."

El a recunoscut totuşi că masacrul din 1972 cauzase o schimbare importantă a reacţiilor Israelului faţă de atentate. Zamir a spus: „Până la München, politica noastră fusese călăuzită de presupunerea că naţiunile europene nu vor îngădui teroriştilor palestinieni să opereze pe teritoriile lor sau să organizeze un val de deturnări. Iar asta însemna că nu era necesar ca noi, Mossadul, să acţionăm împotriva teroriştilor pe pământ european. Şi, într-adevăr, am evitat s-o facem."

OEP-ul a continuat să atace israelieni în Europa, iar la Tel Aviv şi Ierusalim s-a format o facţiune care dorea o reacţie mai puternică, letală. „Noi – şefii serviciilor de informaţii şi ai armatei – am încercat s-o convingem pe Golda că guvernele europene erau tolerante în privinţa teroriştilor, şi-a amintit Zamir. Şi chiar dacă-i arestau, îi eliberau destul de repede."

Directorul Mossadului a concluzionat că Israelul trebuia să împartă dreptatea.

* * *

Un impas cu adevărat dramatic a apărut în 1973, un an care a abundat în evenimente. Pe 21 februarie, un avion de pasageri libian aflat în cursă de la Benghazi la Cairo a comis o eroare de navigaţie şi a trecut pe lângă capitala egipteană, intrând în spaţiul aerian controlat de Israel de deasupra Peninsulei Sinai. Avioane de luptă israeliene au decolat imediat, însă trebuia luată o decizie politică sau militară la nivel înalt faţă de o abatere aparent accidentală de la cursul unui avion civil.

Din nefericire, cu numai câteva săptămâni în urmă, comunitatea serviciilor de informaţii israeliene primise informaţia că un grup terorist arab intenţiona să deturneze un avion de pasageri pe care urma să-l utilizeze pentru a lovi fie reactorul nuclear de la Dimona, fie Turnul Shalom din Tel Aviv, cea mai înaltă clădire din ţară.

Pilotul libian n-a răspuns apelurilor radio israeliene şi nici semnalelor internaţionale la care recurgeau piloţii militari, de pildă legănarea aripilor. Deoarece mai rămăseseră doar câteva minute până la posibilul impact cu o clădire ţintă, şeful de stat-major al armatei – generalul David (Dado) Elazar – a ordonat doborârea avionului libian. Au murit 105 din cei 112 pasageri şi membri ai echipajului. Ştirile despre incident şi imaginile cu cadavrele risipite pe nisipul Sinaiului i-au creat o imagine proastă Israelului.

Colonelul Muammar Gaddafi, dictatorul Libiei, a fost livid de furie. Pentru a se răzbuna pe statul israelian, a insistat pentru aplicarea imediată și sub o formă extremă a alianței politico-militare dintre Libia și Egipt existentă la momentul respectiv. El ştia că transatlanticul britanic *Queen Elizabeth 2* urma să ajungă în portul israelian Ashdod în luna mai pentru a marca a 25-a aniversare a independenței țării și a insistat ca un submarin din marina egipteană să-l scufunde.

Din fericire, la Cairo a prevalat calmul. Preşedintele Anwar Sadat a blocat orice fel de ordine date marinei sale, indiferent de autoritatea pe care ar fi trebuit s-o aibă Gaddafi. Dictatorului urma să i se spună că submarinul nu putea localiza pachebotul.

Una dintre motivațiile lui Sadat consta în faptul că se începuse deja planificarea unui atac surpriză în octombrie 1973, în speranța de a-i sili pe israelieni să părăsească Peninsula Sinai. Torpilarea bijuteriei din coroana flotei britanice putea arunca în aer planul mai important al lui Sadat.

Gaddafi – care preluase puterea cu patru ani în urmă printr-o lovitură de stat militară și abia începea să-și câștige porecla de „Câine turbat al Orientului Mijlociu" – a insistat să fie răzbunată doborârea avionului libian. Potrivit oficialilor israelieni, Sadat a cedat și a acceptat o operațiune mai modestă: distrugerea unei curse aeriene El Al în momentul aterizării pe aeroportul Fiumicino din Roma.

Agenția de informații a Egiptului a acceptat să furnizeze rachete SAM-7 Strela, de fabricație sovietică, unei echipe de gherilă OEP care urma să le lanseze. Coordonatorul acțiunii, Ashraf Marwan, un chimist tânăr și ambițios, era un personaj important în Cairo din trei motive: tatăl lui era un ofițer superior egiptean, el însuși era ginerele răposatului preşedinte Nasser și, în plus, un consilier apropiat al preşedintelui Sadat.

Două rachete Strela, împreună cu lansatoarele lor, au fost ambalate în lăzi ce purtau numele soției lui Marwan și au fost expediate din Cairo la Roma, în colete diplomatice care nu erau supuse inspecțiilor vamale. Adresa era a unui centru de artă egiptean din Italia.

Marwan a ridicat coletele, a înfășurat rachetele și lansatoarele într-un covor mare și le-a livrat personal teroriştilor palestinieni la un magazin elegant de pantofi de pe Via Veneto, lângă ambasada Statelor Unite. După aceea a plecat la Londra pentru a aștepta rezultatul.

Acțiunea a eșuat. Serviciile de securitate și poliția italiană au arestat o parte dintre terorişti și au găsit rachetele. Complotiștii libieni, egipteni și palestinieni n-au știut însă niciodată secretul lui Marwan, care era agent plătit al Mossadului, unul dintre cei mai buni pe care i-a avut vreodată Israelul.

Zamir a știut ce se întâmplă în fiecare etapă a operațiunii. A aflat despre dorința de răzbunare a lui Gaddafi, despre presiunile exercitate asupra Egiptului și despre acordul lui Sadat de a omorî pasagerii nevinovați ai unui avion civil israelian.

Zamir a sosit la Roma pentru a-i supraveghea pe agenții Mossadului care-i urmăreau pe complotiștii palestinieni, a așteptat până când a știut că rachetele au ajuns la ei, după care l-a informat personal pe omologul lui italian.

Mossadul s-a simțit frustrat atunci când cei cinci palestinieni arestați au fost eliberați după numai câteva luni, deși fuseseră condamnați la ani buni de închisoare.

Eliberarea le-a fost impusă italienilor de o metodă a OEP care devenise aproape o rutină. Palestinienii au deturnat o cursă civilă aeriană italiană și au refuzat să elibereze avionul și un număr mare de ostatici până când nu erau eliberați cei cinci prizonieri.

* * *

Regizorul Steven Spielberg și nenumărate publicații n-au putut însă înțelege pe deplin logica asasinatelor întreprinse de Mossad după masacrul de la München. Guvernele europene cedau în mod repetat șantajelor și eliberau arabii care se făceau în mod clar vinovați de terorism. Israelul dorea ca inamicii săi să fie neutralizați și s-ar fi mulțumit să-i vadă închiși pe termen lung, însă, pentru că Europa îi elibera, a decis înlăturarea lor.

Deoarece a constatat că nu era practic să-și asume riscurile suplimentare de a răpi și închide terorişti cunoscuți din țări îndepărtate, Mossadul a decis să-i asasineze.

În plus, se dorea un impact psihologic. Deși această campanie n-a numărat nici zece asasinate, s-a obținut cu certitudine un efect de intimidare și Israelul a fost perceput ca un stat cu un braț foarte lung și cu memorie de elefant.

După mai bine de treizeci de ani, în urma prezentării deformate de către Hollywood a asasinărilor post-müncheneze, Zamir s-a simțit

obligat să clarifice motivele pentru care Mossadul trimisese ucigași chiar și în țări prietene în care poliția și politicienii nu erau încântați să vadă vărsări de sânge. El a insistat asupra faptului că asasinatele au avut un caracter tactic și au făcut parte dintr-un război.

„Evenimentele de la München au însemnat un șoc pentru noi toți, a spus Zamir, un punct de răscruce, totuși Golda nu ne-a ordonat să răzbunăm masacrarea sportivilor noștri, așa cum a presupus lumea. Am hotărât să subminăm infrastructura operativă a OEP-ului din Europa: birourile, curierii, reprezentanții și rutele lor, iar Golda ne-a lăsat pe noi să decidem indivizii care vor fi asasinați și locurile unde se va petrece acest lucru. Atitudinea noastră a fost următoarea: pentru a ne apăra, trebuie să atacăm. Și cred că am reușit în această campanie. Cei care ne acuză că am fost motivați doar de răzbunare vorbesc prostii. N-a fost o vendetă împotriva unor indivizi, ci un război împotriva unei organizații, care a avut ca scop oprirea și prevenirea unor planuri concrete de terorism. Da, cei implicați în masacrul de la München meritau moartea, însă nu ne-am raportat la trecut, ci ne-am concentrat asupra a ceea ce era de așteptat să se întâmple."

Zamir a respins şi mitul Comisiei X. „N-a existat nicio astfel de comisie, a spus el. Sistemul funcționa altfel. Șefii unităților operative și de cercetare colectau la sediu date despre agenții și reprezentanții OEP cei mai activi din Europa. Pe baza acestor informații se alcătuia o listă prezentată unui grup mic de manageri ai Mossadului. Acela era forumul care decidea cine să fie omorât, unde și când, dacă circumstanțele operaționale permiteau acest lucru."

Procesul a fost mult mai neoficial, într-un sens chiar mai israelian, decât existența unei comisii formale etichetate „X". Zamir mergea într-adevăr la prim-ministrul Meir cu lista de ținte recomandate, iar ea se consulta cu un grup restrâns de membri ai cabinetului: Moshe Dayan, ministrul de externe Abba Eban, Yigal Allon și Yisrael Galili. La consultări participa şi consilierul ei în domeniul antiterorismului, Aharon Yariv – care se concentra asupra pericolului pe care l-ar fi putut reprezenta ținta dacă ar fi continuat să trăiască și să fie activă. În același timp, se examina și o posibilă deteriorare a relațiilor Israelului cu țara în care urma să aibă loc asasinatul.

În cele din urmă, dar cu certitudine la fel de important, prim-ministrul și consilierii săi – urmând un tipar care a devenit o trăsătură

permanentă a comportamentului israelian – doreau să cunoască prejudiciile colaterale. Israelienii se considerau diferiți, ba chiar și superiori moral omologilor lor din Orientul Mijlociu. Mossadul îi țintea doar pe suspecți și încerca să evite moartea unor nevinovați, deși ocazional s-au înregistrat uciderи și răniri ale unor astfel de persoane.

Golda Meir însăși era cea care îi dădea lui Zamir acordul pentru orice „misiune de eliminare". Pentru o asasinare premeditată, executată de agenția de informații a unei țări democratice moderne, trebuia să-și asume responsabilitatea cea mai înaltă autoritate a țării.

Asasinatele au fost și rămân o armă rar utilizată de serviciile de informații israeliene, dar aveau să continue să reprezinte un instrument important: atât pentru a elimina una sau mai multe persoane, cât și pentru a trimite un mesaj celor cărora le-ar fi trecut prin cap să se alăture ori să-i înlocuiască pe cei omorâți.

Liderii israelieni au continuat să se concentreze oarecum exagerat asupra terorismului, ignorând faptul că dezvoltarea armatelor arabe avea să reprezinte un pericol mai mare decât ambițiile unui „Prinț Roșu", fie el Salameh sau Arafat.

Capitolul XI

ARSENALUL INTERZIS

În prima jumătate a anilor 1960, Israelul a reuşit să respingă presiunile exercitate de Statele Unite şi de Franţa pentru a încetini sau a-şi dezvălui complet programul nuclear embrionar. Ocolirea presiunilor unor state puternice le-a oferit israelienilor care cunoşteau secretul o încredere în sine dătătoare de energie. Ei au înţeles că producerea de bombe nucleare era fezabilă. Nimeni n-avea să oprească Israelul.

Proiectul necesita totuşi materii prime, know-how, tehnologie şi echipamente adecvate.

După ce i se încredinţase dezvoltarea, protecţia şi tăinuirea cu grijă a unei arme pe care Israelul dorea s-o construiască – dar spera să n-o folosească niciodată –, Binyamin Blumberg a continuat să trudească în anonimat. Şi a trudit cu şi mai multă râvnă.

Biroul de Legături pentru Probleme Ştiinţifice (Lakam) pe care-l conducea a părăsit complexul Ministerului Apărării, unde ar fi fost remarcat. Blumberg însuşi s-a mutat cu biroul într-o clădire banală de pe strada Carlebach din Tel Aviv, foarte aproape de impozantul bloc care găzduia redacţia ziarului *Ma'ariv*, totuşi nimeni de la acel cotidian nu părea să ştie ceva despre el şi despre misiunea lui.

Dorinţa prim-ministrului Ben-Gurion de a aduce micul Israel în liga marilor jucători nucleari, alături de Statele Unite şi de alte puteri importante, s-a păstrat intensă în inimile principalilor lideri israelieni. Shimon Peres s-a asigurat de existenţa, după nevoie, a finanţării şi instalaţiilor; de obicei, bugetul necesar era ascuns printre cele ale altor proiecte ale Apărării.

În 1957, Blumberg începuse să procure tot ce-i trebuia Israelului pentru a construi bomba nucleară, iar în decursul anilor 1960 şi-a intensificat eforturile. În mod corect, credea că nu se va putea baza mereu pe asistenţa oficială a francezilor şi a înţeles că nu va găsi o sursă deschisă de ajutor.

Nici preşedintele John F. Kennedy, şi nici chiar succesorul său, prietenosul Lyndon Johnson, nu aveau să ofere niciodată asistenţă pentru acest proiect. Alte guverne occidentale fie că dansau după cum le cântau americanii, fie că se temeau de reacţiile ţărilor arabe.

Blumberg a concluzionat că Lakamul trebuia să opereze în exteriorul granițelor Israelului, la scară mondială, așa că a știut că va fi nevoie de ajutor din partea altor agenții secrete.

În primul rând, trebuia să se străduiască să vindece răni vechi și să elimine rivalitățile din interiorul comunității serviciilor de informații israeliene.

„Am fost bănuitor față de Blumberg și de oamenii lui", a recunoscut Meir Amit – reproducând fără să știe cuvintele propriului său rival, Isser Harel, care, cu câțiva ani în urmă, avusese sentimente aproape identice despre Lakam.

Un proiect pe care conducătorii națiunii îl vedeau ca pe o prioritate importantă cerea totuși atenția agențiilor secrete. Deși suspiciunile n-au dispărut complet niciodată, între Lakam și Mossadul lui Amit s-a dezvoltat o cooperare amiabilă.

În plus, Blumberg a reușit să învingă într-o dispută birocratică cu Ministerul de Externe și a căpătat autorizația pentru a-și trimite propriii atașați științifici la ambasadele israeliene din străinătate. Selectați cu atenție dintr-un grup mare de ingineri, fizicieni și chimiști cu acces la secrete, mulți dintre ei lucraseră în Comisia pentru Energie Atomică a Israelului sau participaseră la cercetări similare ale armatei. Au fost instruiți să fie foarte atenți la orice noutăți științifice, să cumpere toate revistele și publicațiile de specialitate și să stabilească legături de prietenie cu diverși savanți din alte țări.

Agenții Lakamului au „cartografiat" totodată întinsul teren al universitarilor israelieni, identificând profesorii și cercetătorii care plecau în străinătate pentru schimburi de experiență și la conferințe importante. Cei considerați demni de încredere erau abordați și li se cerea să facă unele servicii pentru guvern. Foarte puțini au refuzat.

Solicitările erau de obicei minore, implicând informații tehnice din surse deschise, așa cum erau revistele. Au existat totuși și cazuri în care universitarilor li s-a cerut să sustragă materiale științifice – de pildă, planuri și studii – din centrele de cercetare unde își petreceau anul sabatic.

Uneori, atașații științifici ai ambasadelor din străinătate nu erau chiar niște profesioniști ai spionajului. Erau totuși protejați de imunitatea diplomatică, astfel încât să nu sfârșească în închisoare.

Un savant israelian care studia la un prestigios institut german fotocopia regulat diverse documente. El aducea fotocopiile acasă, iar

atașatul științific al ambasadei israeliene venea și le lua săptămânal. Atașatul, care era un agent al Lakamului, dădea însă dovadă de o inconștientă lipsă de responsabilitate: întârzia frecvent la întâlniri, iar uneori nu venea deloc. Cei doi israelieni au avut noroc că țara gazdă n-a suspectat nimic.

Pentru israelieni a fost mai greu să întreprindă asemenea acțiuni în SUA. Începând cu sfârșitul anilor 1960, serviciile de informații americane i-au filat pe toți oamenii de știință israelieni care vizitau Statele Unite. FBI a presupus pur și simplu că Israelul, ca stat tânăr și ambițios, spiona permanent și peste tot.

Profesorul Yuval Ne'eman, care a inventat numeroase dispozitive și sisteme tehnice pentru Aman, și care a fost și membru al IAEC, a simțit pe propria lui piele suspiciunile din anii 1960, după ce a sosit la Caltech, în Pasadena, pentru un semestru de cercetare în domeniul fizicii.

„Domnule profesor, fac parte din departament, l-a anunțat o voce necunoscută la telefon. Ne-am putea întâlni?"

Ne'eman a presupus că persoana respectivă făcea parte din departamentul de fizică, dar, spre consternarea lui, cel care a sosit la întâlnire s-a prezentat ca fiind investigator al Departamentului de Justiție din SUA.

– Sunteți colonelul Ne'eman? l-a întrebat americanul.

– Da, a încuviințat Ne'eman surprins de faptul că fusese interpelat cu gradul militar și înțelegând că investigatorul era de fapt agent FBI.

Israelianul i-a explicat după aceea că nu mai făcea parte din serviciul de informații militar al țării sale; se retrăsese și acum lucra la Universitatea din Tel Aviv.

– Știm că încă sunteți implicat în spionaj, a spus americanul, și v-aș sfătui să vă opriți imediat.

Ne'eman a negat vehement și discuția s-a sfârșit brusc. Fusese în mod evident o tentativă de a-l intimida, probabil ca reacție la vizita pe care tocmai o făcuse la centrul federal de cercetări nucleare din Livermore, la est de San Francisco. Ținând seama de faptul că Statele Unite începuseră să priceapă ce se întâmpla în Israel, la Dimona, un tur prin Laboratorul Național Lawrence Livermore părea important.

După câteva săptămâni, Ne'eman s-a mutat la Universitatea Texas din Austin, unde l-a vizitat alt oficial al Departamentului de Justiție,

care de data aceasta i-a cerut să se înregistreze ca „agent străin" al guvernului israelian.

Dacă ar fi procedat aşa, Ne'eman şi-ar fi pătat reputaţia de fizician, iar deplasările i-ar fi fost restricţionate de autorităţile SUA, însă legăturile dintre serviciile de informaţii din Statele Unite şi Israel l-au ajutat. Ofiţerul de legătură care reprezenta la Washington departamentul Tevel din cadrul Mossadului a apelat direct la CIA, care a anulat cerinţa ca israelianul să se înregistreze ca agent.

Aceste incidente i-au alarmat probabil pe Blumberg şi pe adjuncţii lui, totuşi expediţiile de spionaj ale Israelului în SUA au continuat. În anii 1980, o neglijenţă avea să ducă la deconspirarea şi condamnarea la închisoare pe viaţă a lui Jonathan Pollard, un analist naval israelian care spiona pentru Israel şi care era dirijat de Lakam (*A se vedea* Capitolul 18.)

* * *

În anii 1960, această agenţie total anonimă s-a ocupat şi de o reţea mică, dar aflată în creştere, de israelieni care desfăşurau afaceri în străinătate. Unul dintre stâlpii operaţiunii riscante întreprinse de Lakam a fost Eliyahu Sakharov, un businessman de succes şi, în acelaşi timp, un patriot înfocat.

Născut la Ierusalim în 1914, într-o familie bogată de negustori evrei, Sakharov a intrat în Haganah înainte de înfiinţarea statului şi a devenit asistent personal al lui Shaul Avigur, şeful agenţiei de imigraţie clandestină Aliya B.

Când Israelul şi-a declarat independenţa, Sakharov a fost trimis de agenţie în Cehoslovacia pentru a intermedia achiziţia de avioane de război produse de germani. Vânzarea prin intermediul unei ţări comuniste a fost aprobată de Stalin, ca o modalitate de a ajuta statul Israel astfel încât şi acesta să devină un satelit al sovieticilor.

Sakharov avea să fie trimis ulterior în Statele Unite pentru a intermedia alte transporturi ilegale de arme din SUA, Mexic şi din ţări ale Americii Latine – ocazional, cu ajutorul gangsterilor, printre care s-au numărat evrei notorii ca Mickey Cohen şi Bugsy Siegel.

După ce a ajuns la rangul de general-locotenent în forţele armate israeliene, Sakharov s-a alăturat afacerii de familie ca importator principal de cherestea şi de material lemnos pentru industria mobilei. La începutul anilor 1960, pe când revenea acasă din RFG din

frecventele sale călătorii pentru achiziții de utilaje, a stat în avion lângă un vechi prieten, Amos Manor.

Sakharov i-a povestit directorului agenției Shin Bet că tocmai avusese o întâlnire cu industriași germani implicați în comerțul cu substanțe chimice. Manor a fost foarte interesat și a spus că-l va contacta în curând.

Peste câteva zile, Sakharov a primit însă un telefon din partea lui Binyamin Blumberg, iar întâlnirea a avut loc în biroul acestuia. Șeful securității l-a întrebat dacă nu voia să se ofere voluntar să-i abordeze pe oamenii de afaceri germani și să-i convingă să procure materialele necesare Israelului pentru un proiect strict secret. Sakharov a acceptat.

A refuzat însă rambursarea cheltuielilor și și-a plătit singur atât deplasările, cât și cazarea.

S-a dovedit că vest-germanii pe care trebuia să-i abordeze erau niște foști naziști. De câteva ori și pentru diverse subiecte, serviciile de informații israeliene n-au avut deloc inhibiții sau mustrări de conștiință să lucreze cu indivizi cu un astfel de trecut.

Compania vest-germanilor se numea Asmara Chemie, după numele capitalei Eritreei, pe atunci parte din Etiopia, unde unul dintre parteneri își începuse afacerea în perioada postbelică. Asmara tranzacționa substanțe chimice, arme și aproape tot ce putea cumpăra și vinde cu bani-gheață. Biroul principal se afla la Wiesbaden, RFG.

Principalul contact al lui Sakharov era Herbert Schulzen, un veteran al forțelor aeriene naziste care fusese rănit atunci când aterizase forțat cu avionul în Danemarca. Schulzen era un extravertit pitoresc și un om de afaceri șiret, având legături strânse cu persoane din comisia pentru energie atomică și din armata vest-germană.

Sakharov a achiziționat cleiuri de la Asmara pentru afacerea sa cu cherestea, apoi l-a invitat pe Schulzen în Israel. Aflat încă în convalescență după rănile căpătate în timpul războiului, fostul ofițer Luftwaffe a decis să se ducă, atras de posibilitatea unor tratamente medicale mai bune. A dispus, de asemenea, de mult timp pentru socializare.

Sakharov i l-a prezentat lui Blumberg și altor oficialități din Ministerul Apărării. Israelienii l-au poreclit „pilotul nazist" și au început să se întâlnească la un păhărel în Tel Aviv. Lui Schulzen îi plăcea că evreii nu-l urau, ba chiar aveau nevoie de el, și a decis să-i ajute.

Când a fost întrebat despre motivul pentru care foștii naziști doreau să ajute un stat evreiesc, un israelian apropiat de operațiune a căzut pe gânduri, după care a răspuns: „Unii au făcut-o din simpatie pentru Israel, alții impulsionați de câștigul financiar. În tot cazul, noi am știut cum să le exploatăm sentimentele de vinovăție resimțite ca germani față de noi, evreii. Am profitat de ele."

Proiectul Blumberg-Sakharov avea nevoie de calciu, un material utilizat în tratarea metalelor sensibile. Mai este folosit și pentru obținerea așa-numitei „prăjituri galbene"/„yellowcake" – hexafluorura de uraniu –, o substanță necesară pentru producerea bombelor nucleare. La momentul acela, acea formă de calciu era fabricată de compania germană Degussa, care mai producea lingouri de aur și metale industriale. Degussa profitase în timpul războiului de pe urma dinților de aur și a altor obiecte din metal furate de la evreii omorâți.

În scurt timp, Sakharov a devenit „ofițerul de caz" neoficial al Lakamului, conducând o rețea de agenți cărora el și Blumberg le-au atribuit nume biblice: Ghibeon, Aialon, Shemesh și Yare'ach (ultimele două însemnând în ebraică „soare" și „lună", făcându-se aluzie la istoria lui Iosua care a oprit soarele deasupra unui loc numit Ghibeon și luna în valea Aialon).

Asmara lui Schulzen a slujit ca paravan pentru achizițiile Israelului în schimbul unor comisioane consistente. Livrările de substanțe chimice, metale și alte materiale pentru proiectul nuclear Dimona au început să sosească de la Degussa, de obicei prin alte porturi europene, camuflate sub formă de mărfuri pentru afacerea cu cherestea și de prelucrare a lemnului a lui Sakharov.

Probabil că Schulzen nu știa că toate acestea aveau legătură cu armele nucleare, dar era imposibil să nu-și dea seama că făceau parte din ceva secret și important pentru statul evreiesc.

* * *

Lanțul de achiziții a fost cât pe-aci să se încheie brusc în 1966. Un transport de calciu a fost încărcat în butoaie la bordul vaporului israelian *Tsefat*, proprietatea Zimului – pe atunci compania maritimă de stat a Israelului.

Tsefat a plecat din RFG spre Rotterdam pentru a încărca și alte mărfuri. Când a ancorat în cel mai mare port european, la bordul său

a izbucnit un incendiu. Pompierii olandezi au stins flăcările, dar au inundat calele, contactul dintre apă și calciu a produs o reacție chimică efervescentă și butoaiele cu etichete false au sărit în aer. Echipele TV și fotografii au înregistrat o mulțime de scene incredibile, cu fum, aburi și butoaie zburând de sub punți.

Exploziile s-au oprit, dar echipajul vaporului a fugit și alte nave au refuzat să amareze lângă cea israeliană. S-a creat o situație urmată de confuzie, stânjeneală și atenție nedorită.

Sakharov a plecat de la Tel Aviv la Rotterdam, via Paris, pentru a încerca să dea o mână de ajutor. La Paris a auzit de la Blumberg că experții în energie atomică apreciau că situația putea fi periculoasă și că ar trebui să-i recomande primarului Rotterdamului să evacueze cartierele rezidențiale de lângă port.

Sakharov a refuzat să urmeze sfatul, hotărând să facă tot ce putea pentru a salva încărcătura atât de prețioasă pentru Israel. La urma urmelor, pentru obținerea acelor substanțe chimice fuseseră investite multe eforturi secrete.

A ajuns în port, s-a prezentat ca proprietar al încărcăturii și a insistat că aceasta nu prezenta riscuri. A afirmat că substanțele chimice erau necesare pentru cleiuri speciale utilizate în fabrica lui de mobilier din Israel, dar a refuzat să le identifice, susținând că formula constituia un secret industrial.

Pentru a dovedi absența oricărui pericol, Sakharov s-a urcat la bordul navei *Tsefat*.

În cele din urmă, după ce a îmbunat oficialitățile portuare plătind taxe suplimentare, a convins pe toată lumea să dea uitării incidentul. Sakharov a izbutit să angajeze un alt vapor israelian care a încărcat marfa, inclusiv butoaiele goale și o parte din materialele vărsate în port.

Elementul cel mai important și mai prețios pentru Dimona era uraniul, practic combustibilul cu care funcționa reactorul. Franța și-a ținut promisiunea de a-l livra, dar când relațiile au devenit încordate, oficialitățile israeliene din domeniul energiei atomice s-au temut că vor rămâne fără combustibil. Blumberg a fost instruit să găsească surse alternative.

În cele aproape şase decenii scurse de la construirea reactorului, savanții israelieni și echipele de achiziții ale Lakamului au avut patru furnizori. Franța a fost primul dintre aceștia, urmată de niște companii europene și americane, apoi de Africa de Sud în anii 1970. A patra

sursă a fost chiar Israelul, întrucât au fost descoperite și extrase din deșertul Negev depozite bogate de substanțe chimice.

* * *

În domeniul nuclear a existat un american care a ajutat mult Israelul, dar a făcut-o în moduri pe care nimeni n-a dorit să le explice complet. Zalman Shapiro era fondatorul firmei Numec – Nuclear Materials and Equipment Corporation – din Apollo, statul Pennsylvania, un orășel aflat la nord-est de Pittsburgh.

Născut în Ohio în 1921, fiu al unui rabin ortodox, Shapiro a pierdut multe rude în urma Holocaustului și s-a confruntat el însuși cu antisemitismul în timpul doctoratului în chimie pe care l-a obținut în 1948. Întemeierea statului Israel în același an l-a inspirat în mod evident, deoarece s-a alăturat unor organizații sioniste, printre care Friends of Technion, care colectau fonduri pentru principala Politehnică din Israel.

Compania lui furniza uraniu reactoarelor nucleare din Statele Unite, dar se pare că la începutul anilor 1960 Numec a fost vizitată de un număr neașteptat de mare de străini. Aceștia soseau în principal din Franța și Israel.

Comisia pentru Energie Atomică din SUA (AEC) a observat, de asemenea, că registrele companiei Numec indicau lipsa unor cantități importante de uraniu îmbogățit. Nu s-au găsit dovezile unor delicte, totuși, după 15 ani de investigații, AEC a raportat că dispăruseră în mod misterios 266 de kilograme de uraniu – teoretic, o cantitate suficientă pentru a produce minimum 11 bombe atomice.

Investigatorii FBI s-au concentrat asupra legăturilor lui Shapiro cu Israelul, dar n-au putut ajunge la nicio concluzie certă. I-au înregistrat convorbirile telefonice și l-au chestionat, însă bărbatul a negat că ar fi vândut uraniu altor cumpărători. În același timp însă, FBI și CIA credeau că el izbutise, cumva, să trimită în Israel uraniu pentru uz militar.

Investigatorii au afirmat că Shapiro recunoscuse faptul că se întâlnise cu Avraham Hermoni, consilierul științific al ambasadei israeliene de la Washington, care era, în secret, șeful stației Lakam.

Deși nu avea habar de existența Lakamului în cadrul Ministerului Apărării, CIA știa că serviciile de informații israeliene erau implicate profund în spionajul industrial în vederea sprijinirii proiectelor militare. O broșură strict secretă întocmită de CIA în 1976,

Israel: Foreign Intelligence and Security Services Survey (*Israel: serviciile de securitate și informații din străinătate*), nu pomenește de Lakam sau de Binyamin Blumberg.

Investigarea lui Shapiro și a companiei Numec, ca și a altor subiecte asociate tehnologiei nucleare, a cauzat o îngrijorare serioasă în Israel. Cel mai bun prieten din CIA al Mossadului, James Angleton, protejase proiectele israeliene de ochii indiscreți, dar influența lui se diminuase către sfârșitul anilor 1960. Mai cu seamă noul director CIA, Richard Helms, era suspicios în privința motivelor și acțiunilor Israelului.

Pentru a examina situația de la Washington și din Pennsylvania, patru israelieni – printre care Hermoni, Rafi Eitan, expertul în răpiri al Mossadului, și Avraham Bendor, viitorul director al serviciului Shin Bet (care ulterior și-a schimbat numele în Shalom) – au sosit în sep - tembrie 1968 la uzina Numec a lui Shapiro. Deși Eitan și Bendor nu erau oameni de știință prin vocație, ei s-au înscris cu titulatura de „chimiști din Ministerul Apărării" în formularul înaintat guvernului SUA pentru a le aproba vizita la unitatea nucleară.

Când au revenit acasă după misiunea de evaluare a situației, Eitan și Bendor/Shalom au raportat că Israelul continua să fie socotit nevinovat și putea să continue procurarea discretă de uraniu.

În 1976, suspiciunile americanilor au crescut în urma unei întor - sături de situație.

Directorul-adjunct al CIA pentru știință și tehnologie, Carl Duckett, a comunicat unor membri ai Comisiei de Reglementări Nucleare a SUA (NRC, Nuclear Regulatory Commission) concluziile la care ajun - sese – bazate în mare parte pe consultații cu Edward Teller, un evreu de origine maghiară poreclit „părintele bombei americane cu hidro - gen" , care vizitase savanți israelieni în calitate de oaspete al lui Yuval Ne'eman. Se pare că Duckett ar fi spus în cadrul întâlnirii că la momentul acela, adică în anul 1976, Israelul deținea deja de opt ani bomba nucleară.

Unul dintre membrii NRC care-l auzise pe Duckett a oferit însă în 2004 o relatare complet diferită. Victor Gilinsky a scris că scopul șefului științific din cadrul CIA fusese de a „pune capăt zvonurilor legate de un secret ascuns în rapoartele CIA, un secret care ar fi avut un potențial încă și mai mare de a produce dezastrul politic și despre care cred că era adevăratul motiv al acestei secretomanii".

Gilinsky a continuat: „Spre uimirea generală, Duckett a confirmat că CIA credea că explozibilii nucleari din primele bombe ale Israelului, aproximativ 100 de kilograme de uraniu de uz militar, proveniseră din materialele dispărute" de la Numec, care „avea legături excepțional de strânse și suspecte cu Israelul. Inventarul neglijent al materialelor companiei ar fi putut masca sustragerea de uraniu de uz militar. Faptele rămân neclare, în ciuda numeroaselor investigări și reinvestigări".

Poate că e o simplă coincidență, dar în anii 1990 filantropul Shapiro a fost menționat ca finanțator important pentru Israel Intelligence Heritage and Commemoration Center, o organizație nonprofit asociată cu comunitatea de informații, care spera să construiască un muzeu în Israel. Fondatorul și primul ei președinte a fost Meir Amit, căruia i-a urmat un alt director al Mossadului, Efraim Halevy. Este clar că Shapiro, considerat un inventator sclipitor, a știut foarte multe și s-a împrietenit cu unii dintre oamenii cei mai importanți din sistemul defensiv secret al Israelului.

* * *

Lakamul lui Blumberg a continuat bineînțeles să lucreze cu Mossadul și cu rețeaua germană a lui Sakharov, executând misiuni incredibil de inovatoare pentru a face rost de materiale pentru arma secretă a Israelului. Una dintre misiunile cele mai complicate, mai de succes și mai îndrăznețe – care s-a întins din Africa până în Europa – a devenit cunoscută sub numele de Afacerea Plumbat.

Se pare că această bijuterie a capacității de invenție a spionajului a reprezentat inspirația pentru thrillerul *Triple* scris de Ken Follett, iar în viața reală a constituit un avertisment pentru autorități legat de tipul de contrabandă care poate păcăli orice vameși și inspectori nucleari.

În esență, Israelul a reușit în 1968 să achiziționeze o cantitate uriașă de „prăjitură galbenă" radioactivă, transportată în butoaie de petrol sigilate, cu eticheta falsă „plumbat" – așadar, conținând produse pe bază de plumb. Vânzarea a fost realizată de o companie belgiană, iar încărcătura a fost expediată ilegal pe sub nasul Euratomului – organismul european de reglementare în domeniul nuclear –, după care a dispărut din punctul de vedere al documentelor oficiale de expediție.

Totul a început în decembrie 1965, când Sakharov a adresat o scrisoare oficialităților din Ministerul Apărării israelian, în care spunea că o cunoștință din Belgia îi povestise despre un surplus de uraniu ce aștepta pur și simplu un cumpărător. Majoritatea celor din minister au fost sceptici, dar Blumberg avea multă încredere în abilitatea lui Sakharov și i-a cerut istețului voluntar să coordoneze întreaga acțiune.

Pentru conceperea acestui plan aproape perfect au fost necesari aproximativ trei ani. Când totul a părut să fie gata, Sakharov l-a rugat pe prietenul său german Schulzen – mereu încântat să primească comisioane grase – să plaseze ordinul de cumpărare a uraniului prin intermediul companiei Asmara.

Uraniul fusese extras din fostul Congo Belgian, aceeași sursă africană care a asigurat uraniul primelor bombe atomice americane. Compania belgiană Société Générale de Minerais (SGM) îl avea de mulți ani și era încântată să-l vândă – aproximativ 200 de tone de „prăjitură galbenă" – pentru suma totală de patru milioane de dolari.

Birourile companiei Asmara din Germania au anunțat SGM și Euratom că uraniul va fi utilizat pentru un proces chimic de producere a țesăturilor colorate. Utilizatorul final urma să fie compania italiană Saica din Milano, specializată în vopsele textile. Euratom a aprobat tranzacția, întrucât materialele radioactive aveau să treacă pur și simplu dintr-o țară europeană în alta, în scopuri industriale, iar organele de reglementare nici măcar nu s-au gândit la absurditatea ca Saica, o companie practic falimentară și care nici nu dispunea de instalațiile adecvate, să utilizeze uraniul.

Între timp, Sakharov a lucrat împreună cu Rafi Eitan, pe atunci șeful operațiunilor Mossadului în Europa, pentru a înregistra o companie de transport maritim în Elveția sub numele de Biscayne Trading Corporation. Utilizând un misterios intermediar maritim turc și un broker de nave norvegian, compania a achiziționat micul și neimpresionantul vapor de marfă *Scheersberg A*, construit în Germania și care naviga sub pavilion liberian.

Proprietarul companiei era Dan Ert-Aerbel, care peste cinci ani avea să fie arestat în Norvegia pentru implicarea în asasinarea din greșeală a unui chelner de către Mossad. Israelianul născut în Danemarca lucrase încă din 1962 pentru Mossad, dar nu în mod constant. În 1973, după ce și-a trădat din greșeală claustrofobia, el a

mărturisit anchetatorilor norvegieni totul: nu numai despre asasinatul din Lillehammer, ci și „Eu am fost proprietarul vaporului cu uraniu".

Deși complicat, planul Plumbat s-a derulat fără greșeală. În noiembrie 1968, uraniul a fost depozitat în 560 de canistre de către vânzătorul belgian, apoi transportat cu trenul până în portul Antwerp, unde a fost îmbarcat pe *Scheersberg A*. Căpitanul vaporului, un ofițer de încredere din marina israeliană, a trecut în jurnalul de bord destinația Genova, dar n-a ajuns niciodată în Italia.

El a schimbat cursul în Mediterana și s-a întâlnit cu un alt vapor comercial israelian, escortat de vedete de război. Eitan și Sakharov cumpăraseră şi acel vapor, al cărui căpitan era Itai Be'eri – o simplă și elegantă ironie a sorții, întrucât răposatul său tată, Isser, fusese primul comandant al serviciului de informații militar, destituit pentru că ordonase o execuție nedreaptă în 1948 și pentru că era prea dur cu suspecții. Acum, tânărul Be'eri putea restabili onoarea familiei.

În câteva ore, canistrele cu „prăjitură galbenă" radioactivă au fost mutate din *Scheersberg A* în cealaltă navă, care s-a îndreptat către portul israelian Ashdod. Blumberg și Sakharov au așteptat-o pe chei și au asistat la descărcarea mărfii. După aceea, camioanele au dus canistrele la uzina nucleară din Dimona.

La două săptămâni după ce ar fi trebuit să ajungă în Italia, *Scheersberg A* a andocat într-un port din estul Turciei. Nava era goală, iar căpitanul și echipajul au dispărut imediat. Mai multe cărți au fost scrise despre această realizare impresionantă, controversată și niciodată recunoscută de serviciile de informații israeliene. Numele lui Blumberg și Sakharov n-au fost însă menționate.

* * *

În ajunul Crăciunului din anul 1969, Israelul a reușit o altă lovitură maritimă atunci când – cu cooperarea tacită a unor ofițeri francezi – a preluat controlul asupra a cinci vedete de război pe care le cumpărase de la francezi, scoțându-le din portul Cherbourg. Ca represalii pentru războiul din 1967, președintele de Gaulle impusese Israelului un embargou în privința armamentului, iar acum a fost de-a dreptul scos din minți deoarece israelienii se comportaseră, din punctul lui de vedere, ca niște hoți care operează la adăpostul nopții.

Lakamul și Mossadul au ajutat marina, punându-i la dispoziție o altă navă de marfă – cumpărată de companii fictive din Norvegia și

Panama – pentru ca vedetele să realimenteze în drum spre Israel. Acele nave de luptă mici, dar puternice, aveau să fie foarte importante pentru Israel, mai întâi în războiul din octombrie 1973, dar şi ulterior, întrucât compania Israel Aircraft Industries (IAI), deţinută de stat, a putut să adapteze modelul francez şi să-l îmbunătăţească.

Legăturile de prietenie ale lui Sakharov s-au dovedit din nou valoroase atunci când a fost investigată întreaga reţea formată în jurul companiei Asmara Chemie. Serviciul de securitate internă al RFG-ului a început să ancheteze activităţile ilegale comise de Asmara. Prim-ministrul, Golda Meir, a fost anunţat de ameninţare şi şi-a manifestat neliniştea. Sakharov a plecat imediat în Germania pentru a coordona explicaţiile-paravan împreună cu Schulzen, totuşi ancheta a continuat.

Sakharov a luat atunci legătura cu un alt fost pilot nazist, acum industriaş la Zürich, în Elveţia; cei doi nu erau legaţi prin intermediul afacerilor, ci al unei pasiuni comune pentru muzică. Industriaşul avea la rândul său un prieten, Horst Ehmke, care făcea parte din cabinetul vest-german şi controla agenţiile de informaţii din RFG. Sakharov a atras atenţia că guvernul german se putea prăbuşi dacă se făceau publice toate datele cunoscute despre Asmara, iar fostul pilot l-a contactat pe Ehmke şi investigaţia a fost oprită.

* * *

Următoarea lovitură a Lakamului a fost dată în Elveţia. Agenţii israelieni s-au infiltrat într-o companie care producea motoare pentru avionul de luptă francez Mirage, utilizând metoda clasică de căutare a unei verigi slabe în rândul personalului. Ei l-au descoperit pe inginerul elveţian Alfred Frauenknecht, care prezenta câteva trăsături promiţătoare: detesta compania, avea nevoie de bani pentru a-şi întreţine amanta şi aprecia Israelul îndeosebi după Războiul de Şase Zile.

A fost destul de uşor de convins să ofere ceva care avea o valoare uriaşă pentru Israel: setul complet de planuri ale avionului cu reacţie Mirage. Frauenknecht a acceptat bani-gheaţă, dar a avut grijă să atragă atenţia că acţionase exclusiv din devotament.

Inginerul şi-a luat şi nepotul ca să-l ajute să realizeze copiile pe care le-a înmânat după aceea unui şofer de camion. Documentele au fost predate apoi ataşatului militar israelian de la Roma.

Autoritățile elvețiene au devenit suspicioase și au încercat să-l aresteze pe șofer, dar acesta a reușit să scape și i-a telefonat ofițerului său de control, cerându-i instrucțiuni. I s-a spus să se ducă în Germania, unde unul dintre directorii executivi ai companiei Asmara Chemie l-a ajutat să predea prețioasele documente la ambasada israeliană din Bonn.

Ulterior, șoferul a trecut clandestin granița în Belgia, unde Eitan l-a adăpostit pentru o vreme, după care l-a trimis în siguranță în Israel. Șoferul nu era israelian, dar a fost protejat și adus acasă în siguranță.

Frauenknecht a fost însă arestat și anchetatorii elvețieni l-au convins să mărturisească. El a afirmat că israelienii îi făgăduiseră un milion de dolari pentru planurile avionului Mirage și că primise deocamdată 200 000. În 1971, un tribunal elvețian l-a găsit vinovat de spionaj, dar judecătorii au părut să-i respecte motivele – întrucât a continuat să sublinieze că acționase din afecțiune pentru Israel, nu din lăcomie –, petrecând în închisoare doar un an.

În același an, forțele aeriene israeliene au început să piloteze un avion de luptă nou, produs pe plan intern: Nesher („Vulturul"). Era în mod evident copia aparatului francez Mirage 5.

IAI a adăugat modificări pentru a obține un avion cu reacție încă și mai bun, Kfir („Puiul"), care a fost testat cu mândrie în aprilie 1975. Kfir prezenta şi el o asemănare remarcabilă cu Mirage, iar cel responsabil pentru asta – Frauenknecht – a făcut prima vizită în Israel pentru a asista la zborul inaugural, știind că avea o legătură cu fulgerul argintiu care brăzda cerul de deasupra Mediteranei.

Șefii serviciilor de informații israeliene au avut totuși o atitudine ambiguă față de inginerul care fusese prins și închis. Guvernul israelian nici măcar nu i-a plătit transportul din Elveția și Frauenknecht s-a simțit abandonat de cei care-l folosiseră.

* * *

În timp ce spionul elvețian era dezamăgit, reputația lui Blumberg în cadrul comunității serviciilor de informații a atins proporții legendare. Puțini știau cu exactitate ce anume făcea el, dar agenții operativi seniori și conducerea armatei îi apreciau activitatea. Doar persoanele aflate în vârful ierarhiei îl asociau cu Dimona și cu arma atomică.

Un alt pilon al proiectului nuclear, care lucra îndeaproape cu Blumberg, era Arnon Milchan, un israelian tânăr și ambițios care,

după ani, avea să ajungă unul dintre cei mai bogați producători de filme de la Hollywood.

Născut în 1945, Milchan a moștenit de la tatăl său o mică afacere cu îngrășăminte chimice, pe care a extins-o în anii 1960 și 1970, câștigând licențe de reprezentare a unor giganți mondiali ca DuPont din SUA. El a mai intermediat ca broker tranzacții pentru contractori din domeniul militar și a câștigat onorarii frumoase.

La sfârșitul anilor 1960, Milchan a jucat un rol-cheie, ajutând CIA în Iranul pre-revoluționar. Americanii sperau să construiască acolo un post de ascultare, deoarece șahul se număra printre conducătorii regionali importanți care rămăseseră foarte impresionați după victoria rapidă obținută în 1967 de Israel asupra lui Nasser și a naționalismului arab. De aceea, el a fost receptiv la o solicitare primită din partea lui Milchan și a altor israelieni de a le permite celor de la CIA să-și construiască postul de ascultare pe pământ iranian: un ansamblu de antene și computere în valoare de un miliard de dolari, care urma să culeagă *elint* („informații electronice") din Uniunea Sovietică vecină. Potrivit înțelegerii, unitatea avea să-l ajute ocazional pe șah, întorcându-și „urechile" spre vecinii Iranului: Pakistan și Irak.

Milchan, care încă nu împlinise treizeci de ani, a câștigat diverse comisioane de la companii americane, asigurând echipamente pentru *elint*.

Peres l-a „racolat" pentru proiectul nuclear al Israelului și i l-a prezentat lui Blumberg. Cei doi s-au împrietenit, în ciuda realei diferențe de vârstă și a personalităților profund deosebite: Milchan era amuzant și vorbăreț, iar Blumberg tăcut și retras. „Nu l-am văzut pe Blumberg zâmbind, spunea un alt agent al Lakamului, decât în prezența lui Milchan."

Împreună, au pus la cale multe afaceri secrete. În 1972, îndrumat cu precizie de Blumberg și de Comisia pentru Energie Atomică a Israelului, Milchan a fost însărcinat cu achiziția de planuri pentru centrifuge. Savanții israelieni doreau să-și construiască propriile echipamente pentru îmbogățirea uraniului la nivel militar.

În felul acesta, Israelul pornea pe o altă cale: îmbogățirea uraniului nu numai pentru reactoare, ci și pentru producerea de arme nucleare.

Proiectul Dimona se baza în principal pe reactorul construit inițial de francezi, care fusese mult îmbunătățit de inginerii israelieni.

Reactorul transforma uraniul, aflat sub formă de bare, în plutoniu, mult mai radioactiv și instabil. În mod obișnuit, bombele cu plutoniu erau mai mici: o asemenea bombă avea nevoie de mai puțin de cinci kilograme de material fisionabil, spre deosebire de cele douăzeci și cinci de kilograme necesare pentru bombele cu uraniu îmbogățit. Dispozitivele cu plutoniu puteau fi astfel miniaturizate și utilizate ca focoase de luptă pentru rachete.

Milchan a fost instruit să se împrietenească cu un savant corupt din consorțiul britanico-olandezo-german Urenco, care producea centrifugele. Cu șarmul său, dublat de o ofertă generoasă de 250 000 de dolari, Milchan și-a atins scopul.

Așa cum se convenise, savantul a adus planurile la el acasă în weekend, apoi a lăsat descuiată ușa din spate. Israelienii din departamentul operativ Caesarea au înconjurat discret casa și fotografii Mossadului au copiat miile de documente în câteva ore. Savantul și soția lui au revenit acasă, iar luni el a dus documentele la serviciu fără să trezească suspiciuni.

Bazându-se pe aceste planuri, Israelul a putut proiecta și construi centrifuge de gaze care au fost instalate în Dimona și în scurt timp au început să îmbogățească hexafluorura de uraniu gazoasă pentru a produce material fisionabil pentru bombe.

După numai doi ani, savantul pakistanez Abdul Qader Khan, cercetător la consorțiul Urenco, avea să fure exact aceleași planuri. A. Q. Khan a revenit acasă, a construit centrifugele, a plănuit procurarea uraniului și a fost ovaționat ca „părinte al bombei nucleare pakistaneze". El este încă și mai faimos în calitate de forță motrice aflată în spatele noțiunii de „bombă islamică" și a devenit cunoscut, pe bună dreptate, drept cel mai mare specialist nuclear din lume. La sfârșitul anilor 1990, Khan și-a vândut cunoștințele Iranului, Libiei și poate și altor țări.

Între timp, Israelul a continuat să modernizeze și să îmbunătățească centrifugele de la Dimona pentru a le spori eficiența.

Și cele vechi s-au dovedit însă foarte valoroase. În 2008 aveau să slujească drept banc de probă pentru virusul de computer inventat de o operațiune Mossad-Aman-CIA: „viermele" Stuxnet, implantat în computerele iraniene care controlau o baterie de centrifuge de tip Urenco. Echipamentele iraniene aveau să fie serios avariate, ceea ce a

cauzat un recul important pentru un program inamic considerat foarte amenințător. (*A se vedea* Capitolul 1.)

Ca recunoaștere a meritului lui Milchan în ceea ce privește dobândirea de către Israel a propriilor sale centrifuge, el a fost unul dintre foarte puținii israelieni – cu excepția cercului exclusivist format din miniștri de cabinet, membri de vază ai Parlamentului și personal militar superior – care au fost onorați cu o vizită la complexul Dimona.

În 1973, Milchan a lansat un lanț de decizii în afaceri care aveau să-i aducă Israelului declanșatoare sofisticate pentru bombele nucleare. Acestea erau tuburi krytron: dispozitive de comutare de mare viteză care semănau cu lămpile catodice din vechile aparate de radio și care costau doar 75 de dolari bucata, dar pentru al căror export era necesară licență din partea guvernului american.

Milchan a convins un inginer de la contractorul militar american Rockwell să înființeze o companie în California. Milchan i-a promis lui Richard Smyth că noua firmă Milco va căpăta numeroase comenzi, de care aveau să se îngrijească Milchan și prietenii lui din Tel Aviv. Ani de zile, Lakamul a expediat liste la Milco – utilizând adesea nume de cod pentru elementele asociate tehnologiei nucleare – și Smyth a câștigat comisioane frumoase din expedierea componentelor respective în Israel.

În 1985, agenții FBI au întreprins un raid la Milco și l-au acuzat pe Smyth de export ilegal a peste 800 de tuburi krytron în Israel. În ciuda evidentelor sale legături cu Milco, Milchan n-a fost acuzat; se pare că Peres, protectorul lui de multă vreme, a convins administrația Reagan să nu-l aducă în fața tribunalului.

Milchan le-a povestit celor doi autori care scriau o carte despre el că nu încălcase nicio lege americană. A adăugat că i se „ordonase" să întrerupă orice contacte cu Smyth, care a fugit în Europa și n-a mai izbutit niciodată să ia legătura telefonică cu Milchan sau cu Lakam. Ministerul Apărării israelian i-a trimis totuși bani timp de câțiva ani.

După aproape cincisprezece ani, Smyth a fost descoperit de autoritățile SUA și extrădat din Spania. A fost condamnat la 40 de luni de închisoare, iar în 2010 – când avea 80 de ani – cei doi autori l-au găsit practic falit într-un parc de rulote din California.

Milchan a continuat să se descurce foarte bine. A produs multe filme de succes, împărțindu-și timpul între Los Angeles și Tel Aviv,

ajutând permanent Israelul şi rezolvând solicitările militarilor şi serviciilor de informaţii secrete.

La fel ca Sakharov, el a refuzat să fie plătit pentru misiunile desfăşurate pentru Lakam, totuşi multe dintre ele au fost răsplătite indirect. Peres, Blumberg şi Moshe Dayan i-au făcut cunoştinţă cu lideri internaţionali şi oficiali importanţi din domeniul securităţii, iar Milchan a izbutit să facă tranzacţii foarte profitabile cu Iranul monarhist, cu guvernul izolat al Taiwanului şi cu regimul apartheid din Africa de Sud. El a investit în afaceri din Iran, pe care le-a vândut cu înţelepciune cu un an înainte de căderea şahului, în 1979.

Când tranzacţiile au implicat produse livrate în Israel, Milchan a depus comisioanele într-un fond uriaş de bani negri: milioane de dolari de lichidităţi pe care serviciile de informaţii israeliene le puteau utiliza pentru misiuni speciale. Milchan controla el însuşi carnetul de cecuri.

Patrioţii care şi-au dedicat timpul şi energia cauzei, aşa cum au fost Milchan şi Sakharov, au ajutat Israelul să dobândească cele necesare pentru a fi o putere nucleară nedeclarată.

* * *

Salturile ştiinţifice şi tehnologice care au făcut posibilă construirea bombei atomice în Israel au apărut – printr-o coincidenţă – imediat înaintea Războiului de Şase Zile din iunie 1967. Foarte puţini oameni ştiau că statul evreiesc devenise a şasea ţară care deţinea arma nucleară, alăturându-se unui club exclusivist din care mai făceau parte Statele Unite, Uniunea Sovietică, Franţa, Marea Britanie şi China.

Statutul nedeclarat al Israelului a fost aproape de a fi activat în decursul crizei de trei săptămâni care a dus, pe 5 iunie, la izbucnirea războiului.

Liderii politici şi militari ai Israelului erau foarte îngrijoraţi de expulzarea forţelor ONU de menţinere a păcii din Peninsula Sinai, deţinută de Egipt. Era, de asemenea, imposibil de ignorat campania psihologică vehementă dusă la Cairo, unde se afirma că armatele arabe vor zdrobi Israelul şi-i vor azvârli pe evrei în mare. Temerile referitoare la un alt Holocaust erau alimentate de faptul că armata egipteană tocmai utilizase arme chimice în războiul civil din Yemen.

Pe acest fundal, unii oficiali din Ministerul Apărării şi oameni de ştiinţă de la Tel Aviv au deliberat asupra strategiei nucleare.

Ben-Gurion insistase pentru construirea celei mai periculoase arme din lume, dar nimeni nu decisese în mod clar când anume ar putea fi ea utilizată. După patruzeci şi cinci de ani, rezultatele acelor discuţii continuă să fie secrete și, potrivit unor surse apropiate participanților, surprinzător de ambigue.

Imaginea care s-a conturat este că Rafael, compania israeliană oficială pentru proiectare de armament, și-a mobilizat principalii ingineri și tehnicieni în săptămânile de criză din 1967. Potrivit generalului-locotenent Tzvi Tzur, fost șef de stat-major al Tzahalului, care era pe atunci consilier special al ministrului apărării, acei oameni „au lucrat non-stop, până aproape de epuizare" pentru a asambla primul dispozitiv nuclear al Israelului.

Tzur le-a spus istoricilor: „În zilele premergătoare războiului a fost înființat un comitet format din două persoane, care urma să lege între ele câteva sârme."

Era vorba despre o bombă mare, care deocamdată nu încăpea într-o rachetă, ba nici măcar nu putea fi lansată din avion.

Cam în aceeași perioadă, comandantul unității Sayeret Matkal, locotenent-colonelul Dov Tamari, a fost chemat la sediu pentru o întâlnire cu un general și i s-a ordonat să pregătească o echipă de soldați Sayeret care să plece cu elicopterul în Sinai. Aceştia urmau să transporte „un obiect" pe care generalul nu l-a specificat.

Misiunea urma să plaseze prima bombă nucleară a Israelului și un mecanism de detonare pe un pisc înalt; probabil că, pentru un efect psihologic maxim, a fost ales Muntele Sinai, unde Biblia afirmă că Moise ar fi primite cele Zece Porunci. Dacă trupele egiptene, care se masau deja în Sinai, aveau să pătrundă în Israel și să amenințe Tel Avivul sau alte oraşe majore, israelienii urmau să-şi șocheze invadatorii transformând muntele într-un morman de pietriş deasupra căruia ar fi plutit un nor în formă de ciupercă.

Planul a fost abandonat, în mare parte din cauza faptului că Israelul a învins cu atâta ușurință în războiul din iunie 1967.

De fapt, deși Israelul construia în secret arme nucleare, acestea n-au fost testate până în 1979. Oamenii de știință și inginerii nu simțeau nevoia unei explozii de testare, în primul rând fiindcă Lakamul lui Blumberg obținuse din partea unor „active" din Franța rezultatele complete ale testelor nucleare franceze. Israelienii au putut

utiliza aceste măsurători și observații pentru a calcula cantitățile, componentele și structura bombei care avea să ofere un dispozitiv nuclear viabil ce putea fi depozitat și transportat în siguranță.

Fiind un stat foarte avansat tehnologic, Israelul și-a putut testa bombele nucleare prin utilizarea de simulări pe computer – metoda folosită în general de Statele Unite pentru a-și examina și actualiza uriașul arsenal.

Potrivit savanților guvernamentali americani ale căror echipamente de monitorizare au detectat un fulger și semnale electromagnetice caracteristice unei explozii nucleare, în septembrie 1979 Israelul a efectuat un test real – deasupra Oceanului Atlantic, în vestul Africii de Sud. Oficialitățile israeliene au refuzat cu încăpățânare să confirme vreodată în mod public că ar fi colaborat în privința testului cu regimul rasist din Africa de Sud; dar Lakamul lui Blumberg ar fi răspuns de asigurarea transportului bombei la o bază navală sud-africană, aranjând prezența membrilor IAEC și luând măsuri pentru a împiedica publicul să afle despre test.

Cooperarea nucleară a marcat apogeul legăturilor militare secrete dintre doi parteneri improbabili: Israelul, căminul evreilor care sufereau de pe urma antisemitismului și a rasismului, și un guvern bazat pe apartheid, care credea în superioritatea albilor. Această combinație șocantă a fost condamnată pe plan mondial. Israelul și-a considerat politica drept o necesitate pentru securitatea națională.

În 1979, când s-a desfășurat testul, Israelul avea deja rachete cu focoase nucleare: rachetele sol-sol Jericho, fabricate în țară pe baza unor modele vândute de Franța la sfârșitul anilor 1950.

Tehnica precisă a montării focoaselor nucleare pe rachetele Jericho a provenit însă din Statele Unite. Agenți ai Lakamului și personal din forțele aeriene israeliene aflat în stagii de pregătire în SUA au izbutit să obțină ori să fure detalii ale structurii focoaselor pentru rachetele Pershing 2, cu rază medie de acțiune, construite de americani. Israelienii le-au utilizat ca model.

Ocazional, Lakamul a încercat să-și extindă orizonturile. Astfel, Blumberg a adunat pe la mijlocul anilor 1970 câțiva savanți din domeniul nuclear pentru a-și forma propriul departament de cercetare și le-a cerut să studieze programul nuclear indian, utilizând aproape complet surse deschise. Raportul a conținut unele observații

interesante despre proliferarea și construirea de arme de către o națiune cu un nivel extins al sărăciei, dar nimic care să afecteze deciziile Israelului.

Departamentul de cercetare al Lakamului n-a avut o existență îndelungată, în mare parte fiindcă alte agenții de informații israeliene au considerat că irosea resursele, întocmind rapoarte despre subiecte deja bine documentate.

Pentru cei puțini care-i cunoșteau adevăratele operațiuni, Lakam nu putea ocoli realitatea că principala sa misiune era realizarea de furtișaguri pentru satisfacerea cerințelor militare, tehnice și științifice ale guvernului israelian.

Blumberg a respins această etichetă, deși el însuși era hoțul-șef al Israelului. Percepția statului asupra propriilor sale necesități impunea constant planuri pentru acțiuni realizate prin secretomanie și înșelăciune, iar acest lucru se dovedea adevărat în primul rând în cazul programului nuclear.

Bazându-se pe un sentiment predominant care n-a dispărut niciodată, Israelul lua ceea ce considera că-i trebuia ori de câte ori nu izbutea să achiziționeze sau să negocieze acel lucru. Afacerea cu achiziții a Lakamului a prosperat, oscilând la limita ilegalității sau trecând chiar dincolo de ea.

La începutul secolului XXI, Binyamin Blumberg a continuat să păstreze secretul în legătură cu activitatea pe care o depusese pentru securitatea Israelului. Bătrân și sărac, locuind singur la etajul al patrulea al unui bloc fără lift din vecinătatea primăriei Tel Avivului, el se întreba cum de fusese abandonat. Sănătatea i s-a deteriorat după optzeci de ani și-și părăsea rareori apartamentul auster, dar era clar că fusese un bărbat înalt și arătos.

Pe cutia poștală figura numele Vered, iar cei care-l cunoșteau ca Blumberg – oameni alături de care lucrase la proiectele cele mai secrete și mai delicate ale Israelului – aproape că nu mai păstrau legătura cu el. Cu ocazia principalelor sărbători evreiești, poate că unii îi mai telefonau și se interesau cum o ducea. Birocratul sihastru și-a păstrat întotdeauna intimitatea. Rareori primea prieteni acasă și aproape că nu socializa.

Când era invitat ocazional la vechiul său sediu din Ministerul Apărării pentru o informare de curtoazie sau pentru aniversarea

vreunui șef, rareori vorbea. Numele lui – indiferent dacă i se spunea Vered sau Blumberg – abia dacă mai apărea în hiperactivele ziare israeliene, cu atât mai puțin în mass-media internațională.

A acordat totuşi un interviu în 2012, în care s-a plâns de sărăcie și a declarat, stupefiant: „Regret că mi-am sacrificat viața pentru securitatea statului."

Blumberg a dezvăluit și faptul că în perioada lui de apogeu obișnuise să țină la îndemână o pilulă cu cianură. Își privea munca și secretele cu atâta seriozitate, încât s-ar fi sinucis dacă ar fi fost capturat de inamici și ar fi existat posibilitatea unui interogatoriu. La urma urmelor, vreme de aproape trei decenii jucase un rol-cheie în cel mai secret proiect al statului israelian: consolidarea puterii tehnologice, științifice, militare și nucleare.

Colegii lui au declarat că Blumberg părea banal din toate punctele de vedere sau, pentru a împrumuta titlul unui roman austriac, părea să fie *Omul fără însușiri*[7]. El a deținut totuşi o putere fără precedent, aflându-se în miezul tuturor deciziilor cruciale care au modelat doctrina și capacitățile defensive ale Israelului.

Ce i-a lipsit la bătrânețe? Mai mult ca orice, lui Blumberg/Vered i-ar fi plăcut o formă de recunoaștere: respect din partea oficialităților israeliene şi confirmarea contribuțiilor sale. Însă un om care a rămas tăcut și invizibil de-a lungul carierei n-ar fi trebuit să fie surprins că nu-l remarcase nimeni.

[7] *Der Mann ohne Eigenschaften*, roman de Robert Musil (1880-1942). (n. trad.)

Capitolul XII

SURPRIZE DE RĂZBOI ȘI PACE

Războiul de Yom Kippur (Războiul arabo-israelian din 1973) iese în evidență datorită unuia dintre cele mai faimoase atacuri-surpriză din istorie. Israelienii dormeau sau se rugau, fiind aparent nepregătiți să-și apere țara în ziua cea mai sfântă din calendarul evreiesc. Au existat totuşi multe motive pentru care Israelul n-ar fi trebuit să fie luat prin surprindere atunci când armatele egipteană și siriană au început tirul de artilerie și înaintarea în teritoriu în după-amiaza zilei de 6 octombrie 1973.

Aceste motive erau reprezentate chiar de agenții secreți din Egipt și Siria, autentice nestemate ale inteligenței umane (*humint*). Trei dintre ei au fost cu adevărat remarcabili: un diplomat străin din Cairo, care era de fapt israelian, un muncitor portuar egiptean și un consilier al preşedintelui Egiptului. Lor li s-a adăugat un monarh arab, care-i împărtășea Israelului diverse impresii și informații.

Toți aceștia constituiau active valoroase – cu acces la cele mai intime secrete ale arabilor –, racolate și dirijate de ofițeri de caz devotați din departamentele Tsomet și Caesarea ale Mossadului. Totuşi, spionii și israelienii care-i dirijau în mod direct au fost aproape complet ignorați la sediile din Tel Aviv.

Acestea au fost erori esențiale, a căror repetare serviciile secrete israeliene aveau să o evite cu mare grijă după 1973: în timpul războaielor libaneze din 1982 și 2006, al numeroaselor revolte și incidente violente petrecute în acest interval, precum și în cazul confruntării cu Iranul, evenimente care necesitau procesarea promptă și atentă a unor informații excelente.

Înaintea fatidicei zile de Yom Kippur din 1973, mai mulți spioni de vârf ai Israelului au avertizat cu privire la un posibil război, dar au fost pur şi simplu ignorați. Indiciile și datele transmise n-au avut absolut nicio șansă în fața celor trei personaje mulțumite de sine care conduceau pe atunci țara: prim-ministrul Golda Meir, ministrul apărării Moshe Dayan și comandantul Amanului, Eli Zeira.

Generalul Zeira s-a născut în 1928 la Haifa şi, evident, a luptat în Războiul de Independenţă din 1948. După terminarea războiului, a rămas în armată şi, alături de alte experienţe, a urmat cursuri la academii militare americane, dobândind o cunoaştere impresionantă a Statelor Unite.

După ce s-a alăturat serviciului militar de informaţii, Zeira a petrecut o vreme în calitate de comandant al unei unităţi de luptă secrete cunoscute sub numele de Mem-Mem (iniţialele ebraice pentru *Mivtza'im Meyuchadim*, care înseamnă „Operaţiuni speciale"). Ulterior, a fost detaşat la Washington ca ataşat al comunităţii de informaţii israeliene. Zeira a fost rechemat în ţară pentru a ocupa funcţia de şef al Amanului după retragerea din 1972 a generalului Aharon Yariv.

Cea mai importantă experienţă fost probabil perioada de doi ani pe care a petrecut-o ca şef de birou al lui Dayan, pe când acesta era şeful statului-major al Tzahalului. Practic, Dayan l-a învăţat pe Zeira teribila deprindere de a-şi dispreţui camarazii ofiţeri, de a-i manipula pe politicieni şi de a-şi exercita aroganţa înnăscută.

Până în toamna anului 1973, Zeira îşi câştigase probabil dreptul de a se simţi încrezător: agenţia sa făcuse posibil triumful Războiului de Şase Zile, petrecut cu şase ani în urmă, iar Amanul părea o organizaţie solidă datorită modernizărilor realizate de Meir Amit şi Yariv.

În mod repetat, Zeira s-a confruntat personal şi profesional cu Zvi Zamir, directorul Mossadului; erau într-adevăr două personaje complet diferite. Extravertit şi arătos, Zeira purta cu mândrie bereta roşie a paraşutiştilor Tzahalului, în vreme ce Zamir vorbea cu blândeţe şi părea un intelectual european preocupat până la obsesie de dosarele lui despre războiul împotriva teroriştilor palestinieni.

Întrucât nu avea un departament real de cercetare în cadrul Mossadului, Zamir – ca şi ceilalţi conducători israelieni – depindea de Aman pentru evaluarea capacităţilor şi intenţiilor ţărilor vecine inamice. La începutul anilor 1970, Evaluarea Securităţii Naţionale întocmită de Zeira declara că armatele arabe nu vor ataca Israelul, deoarece nu erau capabile de aşa ceva.

Această declaraţie-cheie a reprezentat pentru Israel marea şi memorabila eroare a deceniului.

Chiar dacă dezaproba energic analiza optimistă a lui Zeira, șeful Mossadului nu s-a sinchisit să-l înfrunte. El se baza pe rapoartele de pe teren primite de la ofițerii de caz din departamentul Tsomet, cel care dirija agenții din Siria, Egipt și Iordania. Sursele de informații ale Mossadului erau „agenți de prevenire", al căror scop principal în viața sub acoperire pe care o duceau era acela de a trimite din timp avertismente legate de pericolele ce se întrezăreau la orizont.

Mossadul trăsese învățăminte din arestările lui Wolfgang Lotz și Eli Cohen (în Egipt, respectiv Siria) și limita cererile adresate spionilor aflați în locuri periculoase. Tuturor li se puteau cere informații cu o mare valoare potențială, dar asta îi putea abate de la misiunea principală, expunându-i unor riscuri inutile.

Trecutul celor trei agenți secreți care au trimis avertismente în săptămânile anterioare zilei de Yom Kippur din anul 1973 era fascinant.

* * *

A., un israelian a cărui familie insistă să nu fie identificat, s-a născut într-o țară sud-americană, unde a fost foarte activ în cadrul unei mișcări de tineret sioniste. Înflăcărat și mândru de incredibila victorie a Israelului din 1967, el a emigrat în statul evreu.

După o vreme, a fost remarcat de agenții de recrutare ai departamentului Caesarea (operativ). Aceștia erau interesați de israelieni care trăiseră în străinătate, aveau pașapoarte străine și învățau ușor lucruri noi. Lui A. i s-a oferit o slujbă în cadrul serviciului de informații al statului adoptiv. Ca patriot nou înrolat, el a acceptat-o fără ezitări.

„Munca în Mossad a însemnat o mare onoare pentru el", și-a amintit unul dintre ofițerii lui de control.

Era dispus să-și asume o misiune foarte periculoasă: să trăiască sub o identitate falsă într-o țară inamică. Destinația lui avea să fie Egiptul.

A urmat un curs intensiv pentru a deprinde abilitățile necesare unui spion: tehnicile și metodele predate zecilor de israelieni care se pregăteau să dispară în țări inamice. În cazul lui însă, biografia fictivă a fost mai neobișnuită.

Grație unor relații foarte strânse cu o țară mică, al cărei conducător era un prieten adevărat al Israelului, Mossadul a aranjat ca A. să

plece în Egipt ca diplomat al statului respectiv. Secretul era cunoscut doar de conducătorul țării și de trei oficiali de vază.

Înainte ca A. să fi părăsit Israelul, șeful departamentului Caesarea, Mike Harari, a încercat fără succes s-o convingă pe logodnica lui să se mărite cu el și să-l urmeze în aventura din Cairo. Un cuplu căsătorit era considerat mai sigur decât un celibatar de 30 de ani care putea fi hărțuit sau șantajat. Ba chiar mai rău, când se dusese în Egipt fără soție, Wolfgang Lotz sfârșise prin a se însura pentru a doua oară.

Din punctul de vedere al Mossadului, A. a înregistrat un succes uriaș. A devenit repede un membru proeminent al circuitului diplomatic din Cairo, găzduind dineuri și socializând cu elitele egiptene, inclusiv cu ofițerii de armată.

Informațiile și observațiile lui erau expediate codificat la Tel Aviv cu ajutorul unui transmițător ascuns în vila elegantă pe care o închiriase în unul dintre cele mai prestigioase cartiere din Cairo. Alte rapoarte erau trimise prin poștă, având ca destinație diverse căsuțe poștale închiriate de Mossad în Europa.

Când circumstanțele îi permiteau, A. se ducea în anumite capitale europene pentru întâlniri directe cu ofițerii lui de control, deoarece atunci putea să ofere detalii și să răspundă la întrebări. A profitat de astfel de ocazii și pentru a ajunge în Israel, unde s-a întâlnit cu prietena sa.

Cartierul general al Mossadului a început să-și dea seama că temerile legate de trimiterea unui celibatar se materializau. Câteva femei din Cairo, și în mod special fiica unui diplomat european, au fost atrase de A., întâlnindu-se cu el de mai multe ori.

Singurătatea sa se manifesta în mesajele personale pe care le expedia în țară alături de rapoartele oficiale de spionaj; el ruga biroul de comunicații al Mossadului să transmită mai departe „urările" adresate prietenilor și logodnicei sale. Ofițerii lui de control, inclusiv Harari, au considerat că un astfel de comportament era excesiv și l-au mustrat, dar, în același timp, au devenit tot mai îngrijorați de starea lui psihică.

Întrucât nu reușise s-o convingă pe logodnica lui A. să se ducă la el în Egipt, Harari a decis – pentru binele misiunii – „să-l căsătorească". Spionul israelian a fost instruit să plece în Europa în „vacanță", unde avea să se întâlnească cu o tânără drăguță pe care trebuia s-o aducă la

Cairo. Harari a trimis o femeie din cadrul agenției, M., iar cei doi s-au „căsătorit" în Europa pe baza documentelor întocmite de falsificatorii Mossadului.

Înainte de a reveni în Egipt, cei doi au cheltuit sume însemnate de bani ai guvernului israelian pentru a cumpăra mobilier nou, așternuturi, veselă și tacâmuri – așa cum ar fi procedat orice tineri căsătoriți.

Acum Mossadul avea la Cairo doi spioni. A. și M. au acționat concertat și s-au ajutat reciproc pentru a realiza mai mult decât putea face o singură persoană. În lunile anterioare războiului din octombrie 1973 A. a izbutit să fotografieze dezvoltarea amplasamentelor militare de la Cairo până la Canalul Suez.

A. a transmis că Egiptul se pregătea de război, însă analiștii militari din Tel Aviv n-au fost impresionați de rapoartele lui și au rămas la convingerea că președintele egiptean Anwar Sadat nu era pregătit pentru un nou război.

A. și M. au locuit la Cairo pe durata războiului și au trăit experiența stranie de a vedea orașul bucurându-se de înfrângerile suferite de israelieni. A fost o situație realmente frustrantă pentru doi evrei aflați în mijlocul unei țări pline de arabi, oricât de bine antrenați ar fi fost pentru a se comporta cu indiferență.

A. și M. au mai stat în Egipt încă doi ani. În 1976, după ce s-a consultat cu generalul Yitzhak Hofi, care devenise șeful Mossadului în 1974, departamentul Caesarea a decis să scoată „cuplul" de acolo. Lui A. i s-a oferit o slujbă ca instructor la Midrasha, întrucât deținea o anumită experiență pe care putea s-o împărtășească personalului de teren din Mossad, dar el a refuzat și a preferat să părăsească agenția.

Între timp, M. se îndrăgostise de A. și dorea să se mărite cu el. Harari i-a atras însă atenția că Mossadul nu ar fi îngăduit așa ceva nici chiar dacă bărbatul ar fi fost de acord. „Ai fost trimisă într-o misiune clar definită, i-a spus Harari, care acum s-a sfârșit… nu ca să te îndrăgostești."

A. n-a vrut să se însoare cu fosta lui parteneră și au urmat mai multe certuri, iar M. i-a telefonat în câteva rânduri, țipând și insistând că unele dintre bunurile comune îi aparțineau.

Bărbatul s-a căsătorit în schimb cu femeia care-l așteptase timp de șapte ani. Au dus o viață aparent normală și au avut doi copii, dar

anii de spionaj l-au chinuit pe A. „Repunerea în drepturi", pe care Mossadul o asigura în mod obişnuit agenţilor reveniţi acasă după o misiune de durată, părea să fi eşuat.

A. era obsedat de viaţa secretă pe care o dusese şi-i era imposibil să nu-i suspecteze pe cei din jur, considerându-i potenţiali atentatori sau asasini.

Pe de altă parte, a suferit un eşec în lumea afacerilor, fiind înşelat de parteneri după ce înfiinţase o firmă pentru comercializarea materialelor plastice. Eşecul l-a deprimat. O tragedie şi mai sumbră s-a petrecut atunci când a omorât un pieton cu maşina.

A rugat Mossadul să-l ajute să rezolve evidentele complicaţii juridice, dar agenţia n-a mişcat un deget pentru fostul agent sub acoperire. Dezamăgit şi abătut, A. şi-a părăsit soţia şi copiii şi, în mod neaşteptat, a revenit în ţara natală, unde a avut diverse ocupaţii, trăind de azi pe mâine. Povestea vieţii sale o aminteşte pe a lui Wolfgang Lotz, care a devenit şi el un suflet rătăcit după anii petrecuţi sub acoperire în Egipt. În cazul acesta însă, sfârşitul a fost încă şi mai trist. A. s-a sinucis într-un parc al oraşului.

Povestea lui este o confirmare a faptului că foarte rar spionii care au lucrat sub acoperire au revenit acasă şi au trăit fericiţi, bucurându-se de stabilitate psihică.

* * *

În lunile de dinaintea războiului din 1973, observaţiile trimise de A. şi M. de la Cairo au fost utile, dar nu suficiente.

Serviciile secrete israeliene aveau nevoie de date specifice despre armata egipteană şi de ordinele de luptă. Mossadul şi Amanul doreau să afle numele comandanţilor de unităţi şi informaţii despre obiceiurile şi slăbiciunile lor. Aveau să fie foarte utile denumirile şi mărimile brigăzilor, ca şi detaliile legate de înzestrarea lor.

Modul optim de obţinere a acestor date era plătirea unui spion din armata egipteană. Mossadul a însărcinat un *katsa* (acronim ebraic de la *k'tsin isuf*, care înseamnă „ofiţer de colectare") să găsească un ofiţer de armată egiptean care să poată călători în străinătate pentru studii sau diverse achiziţii.

În 1969, *katsa* a găsit, a abordat şi a racolat un general de brigadă care a devenit una dintre cele mai bune surse din Egipt ale Israelului.

Timp de patru ani, în schimbul unui cont bancar care a crescut mereu, el a oferit Mossadului informații concrete despre manevrele și exercițiile militare din zona egipteană a Canalului Suez.

Începând din vara anului 1973 și până la declanșarea războiului, pe 6 octombrie, generalul, care purta numele de cod Koret (termenul ebraic pentru „tăietor de lemne"), s-a dovedit a fi un agent foarte eficient. Rapoartele lui au fost primite, stocate, dar, ca atât de multe alte informații, au fost interpretate greșit.

Chiar și mai îngrijorătoare a fost interpretarea dată unui raport trimis de un alt spion egiptean, un muncitor portuar din Alexandria, al doilea oraș ca mărime al țării. Racolat cu câțiva ani în urmă, acesta a răspuns entuziast chemării banilor israelieni și a fost instruit să trimită informații despre intrările și ieșirile navelor militare din port.

Misiunea lui principală era de a emite din timp avertismente în caz de război. El nu știa însă că războiul plutea în aer; acest rol îi revenea departamentului de cercetări din Aman. Analiștii acestuia întocmiseră o listă de control formată din zeci de „indicatori de război" – evenimente la care trebuiau să fie atenți. Dacă se petreceau două sau mai multe astfel de evenimente, se putea presupune că inamicul se pregătea de război.

Lista era flexibilă și apăreau schimbări după cum o cereau circumstanțele, dar pe ea a figurat întotdeauna indicatorul „porturi": Dacă toată flota egipteană ieșea din port, războiul era inevitabil.

Aceea fusese una dintre lecțiile învățate în timpul Războiului de Șase Zile. În iunie 1967, comandourile navale israeliene surprinseseră Egiptul prin plasarea unor mine pe navele ancorate în porturi, iar acum se putea presupune că, dacă intenționau să declanșeze un război, egiptenii își vor scoate mai întâi navele pe mare.

Mossadul a încercat să racoleze spioni în toate porturile egiptene majore. Muncitorul naval din Alexandria părea remarcabil și expedia cu regularitate observațiile codificate la Tel Aviv, așa cum fusese stabilit. Mesajele s-au întrerupt însă în primăvara anului 1973, când s-a întâlnit în Europa cu ofițerul său de control israelian, care i-a cerut să păstreze pentru o vreme tăcerea– practic, să rămână inactiv până la primirea altor instrucțiuni –, deoarece exista bănuiala că poliția secretă egipteană se afla pe urmele lui.

La mijlocul lunii septembrie, cu trei săptămâni înainte de izbucnirea războiului, la sediul Mossadului din clădirea Hadar Dafna a sosit o carte poştală aparent nevinovată, expediată din Europa. Cei care procesau corespondenţa Mossadului au ignorat-o timp de două zile, după care cartea poştală i-a atras atenţia unui agent de birou.

Fusese scrisă de muncitorul portuar – spionul din Alexandria – care încălcase instrucţiunea de a păstra tăcerea şi comunicase în acel mod riscant.

Mesajul trimis consta din salutări personale adresate unei persoane inexistente, însă o propoziţie părea desprinsă din context. Agentul a înţeles că propoziţia conţinea codul stabilit pentru „indicator de război". Egipteanul anunţa că flota ţării sale tocmai părăsise baza din Alexandria.

Mossadul a informat Amanul, dar analiştii militari n-au fost impresionaţi şi s-au mulţumit să înainteze raportul serviciului de informaţii al marinei, ceea ce însemna remiterea lui la un nivel inferior.

„Trebuie să ne pregătim de război!", i-a anunţat şeful informaţiilor marinei pe agenţii săi, însă această unitate mică era de obicei ignorată de restul Tzahalului. Conducerea armatei a rămas fermă pe poziţie şi n-a renunţat la prejudecata potrivit căreia Egiptul era incapabil să atace Israelul.

* * *

Ce se poate spune însă despre un avertisment oferit personal de regele Hussein, monarhul prooccidental al Iordaniei, ţara vecină din estul Israelului?

Poate că statul său, o creaţie artificială a Marii Britanii din 1921, nu era cel mai puternic, dar Hussein, un adevărat supravieţuitor înconjurat de conflictele şi contradicţiile Israelului, palestinienilor, Irakului, Siriei şi Arabiei Saudite, lua pulsul întregii regiuni.

CIA l-a considerat un agent de influenţă în Orientul Mijlociu şi l-a trecut pe statul său de plată la sfârşitul anilor 1950. În 1963, Hussein a început să aibă întâlniri frecvente, dar secrete, cu oficialităţi israeliene.

Regele nu era însă un agent al Israelului. Bunicul lui, regele Abdullah, luase bani de la sionişti şi fusese asasinat în 1951 tocmai

pentru această relație. Loialitatea lui Hussein nu se manifesta față de Israel, ci față de propriul lui regat și față de familia regală hașemită. Totul se învârtea în jurul supraviețuirii și aceea avea să fie și prioritatea fiului său, Abdullah al II-lea, după moartea lui Hussein în 1999.

Hussein a făcut o eroare importantă, alăturându-se Egiptului lui Nasser în Războiul de Șase Zile împotriva Israelului, deoarece statul său a pierdut locurile sfinte din Ierusalim și tot Malul de Vest al Iordanului. Sperând că ar putea recâștiga teritorii și prestigiu, regele și-a înmulțit convorbirile cu conducătorii israelieni.

În urma aranjamentelor departamentului Tevel al Mossadului, care se ocupa de relațiile externe, Hussein s-a întâlnit de opt ori cu prim-ministrul Meir – de obicei, la graniță, dar pe teritoriul israelian, precum și la bordul iahtului regal din golful Aqaba, în nordul Mării Roșii.

Pe 23 septembrie 1973 – când conducerea Israelului continua să nu ia în seamă pericolul apropiat –, regele Hussein a solicitat o întâlnire urgentă cu Meir. După două zile, elicopterele israeliene l-au adus la casa de oaspeți a Mossadului din nordul Tel Avivului pentru cea de-a noua întâlnire cu „Bătrâna Doamnă", care devenise prim-ministru în 1969, la vârsta de 70 de ani.

Acum ea avea 75 de ani, iar regele 37. Poate că exista o prăpastie între generații sau una de credibilitate, dar Meir pur și simplu nu l-a crezut pe Hussein, un rege arab care se abătea serios de la făgașul lui – mai precis, își risca viața – pentru a-l anunța pe conducătorul statului evreiesc că Egiptul și Siria vor ataca Israelul în viitorul apropiat. Regele n-a specificat data atacului, însă a dezvăluit că se întâlnise recent cu preşedintele sirian Hafez Assad și cu cel egiptean, Sadat, rămânând cu impresia că amândoi erau iritați de impasul prelungit al situației diplomatice din Orientul Mijlociu.

Liderii arabi, a explicat Hussein, nu mai puteau accepta o situație ambiguă, nici de război, nici de pace, considerând că aceasta avantaja doar Israelul.

Analiștii Mossadului au ascultat desigur conversația care se desfășura într-o cameră plină de microfoane din casa de oaspeți, totuși n-au fost convinși de spusele regelui.

În mod surprinzător, Hussein i-a spus lui Meir că nu-i transmitea doar impresiile sale personale, ci era foarte sigur că Siria întocmea un

plan de război pentru viitorul apropiat, dezvăluind faptul că informaţia provenea de la o „sursă valoroasă" din acea ţară. Mossadul avea să afle ulterior că sursa era un general sirian care fusese racolat de serviciile de informaţii iordaniene ca spion la Damasc.

A fost o intervenţie uluitoare, probabil fără precedent în relaţiile internaţionale moderne. Liderul unei ţări inamice – în mod oficial, Israelul şi Iordania ajunseseră în 1967 doar la un acord de încetare a focului prin mediatori – deconspira un atac iminent al aliaţilor săi.

Liderii politici şi militari ai Israelului nu doreau să vadă, să audă ori să vorbească despre pericol. Ei alegeau să nu creadă informaţiile care se tot adunau, preferând o ignorare autoamăgitoare a realităţii.

Se părea că toţi aveau mintea blocată de ceea ce experţii strategici israelieni numeau *ha-Konseptzia* („Conceptul"), o doctrină neoficială dar puternică, dezvoltată rapid în euforia de după victoria incredibilă din 1967. Potrivit „Conceptului", arabii nu aveau să declanşeze niciodată un război total, deoarece era clar că nu puteau învinge, iar dacă decideau totuşi s-o facă, trebuia să fie un efort comun. Părea sigur că nici Egiptul, nici Siria n-ar fi îndrăznit să declanşeze singure ostilităţile; şansele ca ele să-şi unească forţele erau considerate foarte reduse.

În eventualitatea improbabilă a războiului, israelienii erau convinşi că puteau zdrobi inamicul – aşa cum făcuseră în 1967 –, atacând după aceea capitalele egipteană şi siriană: Cairo, respectiv Damasc.

* * *

Dinspre cele două capitale a continuat o cascadă neîntreruptă de ostilitate verbală. Pe 28 septembrie – a treia comemorare a decesului lui Nasser, predecesorul său –, preşedintele Sadat a proclamat public că „eliberarea" Peninsulei Sinai de ocupaţia israeliană reprezenta principala lui prioritate. În mod rezonabil, Zeira şi analiştii lui din Aman deciseseră de multă vreme să ignore hiperbolele politicienilor arabi.

Ar fi trebuit oare să ignore şi raportul sosit pe 1 octombrie din partea unui agent de informaţii israelian de la Comandamentul Sudic al Tzahalului? Raportul detaliat al locotenentului Binyamin Siman-Tov despre pregătirile de atac în zona egipteană a Canalului Suez avea să fie amintit ca un indiciu-cheie neglijat în mod stupid.

„Conceptul" era la cârmă și decreta că orice activități militare ale trupelor arabe în preajma granițelor sau ale liniilor de încetare a focului erau exerciții lipsite de importanță. În cel mai rău caz, putea fi o cacealma a Egiptului și Siriei, menită să determine Israelul să ordone mobilizarea costisitoare și îngrijorătoare a rezerviștilor din Tzahal.

„Conceptul" era convenabil și liniștitor, și se răspândise în ambele sensuri ale ierarhiei politice, militare și de spionaj.

Abia cu douăsprezece ore înaintea invaziei propriu-zise, șefii serviciilor de informații israeliene au acceptat iminența unui atac coordonat asupra țării lor.

Momentul revelației a sosit pe 6 octombrie, după miezul nopții, la Londra, în apartamentul șefului stației Mossad. Zvi Zamir venise în Anglia cu scopul explicit de a afla ultimele informații din Egipt de la cel mai bun „agent de prevenire" pe care-l avusese vreodată Mossadul.

Expresiile sumbre de pe chipurile lui Zamir și ale colegilor săi erau edificatoare. Pe canapelele și fotoliile moi stăteau patru israelieni: directorul agenției, șeful stației din Londra, un *katsa* (ofițer de caz) cu experiență, identificat doar prin prenumele Dubi, și Zvi Malkin, care, la treisprezece ani după răpirea lui Adolf Eichmann, răspundea de securitatea personală a lui Zamir.

Toți înțelegeau acum că, practic, întregul eșalon de informații al armatei și, mai sus, eșalonul politic nu izbutiseră să priceapă situația care devenise perfect clară. Nu mai aveau însă timp pentru introspecții.

Zamir s-a apucat imediat de treabă. În Israel era ora 2:30 noaptea şi începuse cea mai solemnă și mai liniștită sărbătoare evreiască, dar rugăciunile și căința trebuiau să aștepte. El i-a telefonat șefului său de personal din Tel Aviv, Freddy Eini, care, evident, a răspuns somnoros.

„Bagă-ți picioarele în apă rece!", i-a ordonat Zamir, apoi a reprodus un mesaj scurt pe care-l scrisese pe o coală de hârtie pentru a fi sigur de ceea ce spune.

Zamir a folosit câteva cuvinte codificate pe care știa că Eini le înțelegea: „îngerul" și „chimicale". „Îngerul" era unul dintre numele de cod utilizate de Mossad pentru cea mai importantă sursă din Cairo a agenției: Ashraf Marwan, ginerele răposatului președinte Nasser și consilierul președintelui Sadat. Avea un doctorat în economie, dar

fiindcă diploma universitară o dobândise în chimie, codul lui pentru un atac iminent era „chimicale".

* * *

Marwan era un bărbat foarte ambiţios, născut în 1944 într-o familie bogată din Cairo. Bunicul lui fusese preşedintele principalului tribunal Sharia (religios) din Egipt, iar tatăl său era general de armată. Succesul lui Ashraf la Universitatea de Ştiinţe i-a adus înrolarea în armată direct ca locotenent-major.

Totul în viaţa lui se derula perfect, iar un celibatar înalt, arătos şi educat avea toate şansele să se distreze din plin la Cairo pe la mijlocul anilor 1960. Participa la petreceri spectaculoase şi juca tenis la un club prestigios, unde a cunoscut-o pe Mona, una dintre fiicele lui Nasser.

Nunta lor a fost un eveniment epocal. Nasser nu părea să-l placă, totuşi Marwan a reuşit să capete un post în stafful lui, unde afla o mulţime de bârfe, plus informaţii politice, militare şi economice. Salariul guvernamental era însă mic.

Cuplul s-a mutat la Londra în 1968, după ce Cairo a fost cuprins de deprimarea sumbră a înfrângerii în urma celor şase zile de război. Capitala animată a Marii Britanii părea perfectă pentru gusturile lui Marwan.

El a devenit un vizitator regulat al Clubului Playboy şi al cazinourilor, deşi cu greu îşi putea permite băuturile şi jocurile de noroc. Veştile au ajuns şi la Cairo, unde Nasser i-a cerut fiicei sale să divorţeze. Mona a refuzat, dar s-a convenit ca ea să trăiască cu copilul lor în Egipt, iar Marwan să facă naveta între cele două ţări pentru a-şi continua studiile economice în Marea Britanie.

Într-o asemenea călătorie din 1969, a intrat în una dintre faimoasele cabine telefonice roşii din Londra şi a sunat la ambasada israeliană, care se afla într-o vilă de lângă Palatul Kensington.

Centralista ambasadei şi-a reamintit ulterior că o voce bărbătească îi ceruse într-o engleză stricată să vorbească „cu cineva din serviciul de informaţii". Pentru centralistă nu era ceva neobişnuit. Ambasadele israeliene primeau frecvent astfel de apeluri şi fuseseră instruite să transfere legătura fie unui ataşat militar, fie unuia dintre oficialii de la „extensia prim-ministrului" – denumirea dată staţiilor Mossadului din ambasade.

Marwan a ajuns să vorbească cu un atașat militar căruia i s-a prezentat și pe care l-a anunțat că era interesat să lucreze pentru serviciul de informații israelian. A lăsat numărul de telefon de la hotelul său și a menționat că va fi în Londra în următoarele 24 de ore.

Printr-o pură întâmplare, Shmuel Goren – șeful Tsometului, un departament al Mossadului care-i dirija pe agenți – se afla tocmai atunci la Londra. Când i-a fost adus la cunoștință apelul telefonic al lui Marwan, i-a recunoscut numele și a tresărit. Încălcând obișnuita regulă a verificărilor anterioare oricăror contacte directe, i-a telefonat egipteanului la hotel și au stabilit o întâlnire la o cafenea. El și șeful stației au decis să-l trimită la întâlnire pe Dubi, pe atunci un *katsa* tânăr.

Prima discuție a fost promițătoare, însă Mossadul a rămas în continuare bănuitor. Un trădător voluntar putea fi o capcană ori o persoană care oferea informații false. Trădătorii sunt respectați, dar și suspectați. Israelienii n-au fost niciodată siguri în privința tuturor motivelor pentru care Marwan își trăda țara. Se răzbuna pe socrul lui? Avea nevoie de bani? Credea, poate, că ajuta de fapt Egiptul, schimbând cursul istoriei?

Zamir și alți directori ai Mossadului au discutat despre posibilitatea de a lucra cu el și au decis că oportunitatea era irezistibilă. L-au numit ca ofițer de caz pe Dubi, care stabilise primul contact.

Potrivit sistemului inițial de comunicare, Marwan suna la numere de telefon ce aparțineau unor „anglo-evreice sioniste": prietene ale Israelului care acceptaseră să noteze cele câteva cuvinte codificate rostite de un apelant necunoscut. După aceea, femeile sunau la un număr de telefon care aparținea ambasadei israeliene și transmiteau mesajul cifrat. Aceasta era varianta orală a unei metode de spionaj bine cunoscute: „căsuța poștală oarbă", un loc prestabilit unde puteau fi lăsate mesajele adresate agentului sau ofițerului de control.

În mod invariabil, apelurile telefonice stabileau data, ora și locul unde Marwan urma să se întâlnească cu Dubi. Relația lor avea să dureze treizeci de ani, mult după tratatul de pace dintre Israel și Egipt, care a fost semnat în 1979. Spionului i s-a plătit în total aproape un milion de dolari, ocupând totodată un loc însemnat în viața lui Dubi; toți acești *katsa* își doreau să dirijeze un agent interesant, iar acesta a fost cu siguranță privilegiul lui Dubi.

Marwan a rupt relaţiile cu Mossadul în 1998, când israelienii au încercat să schimbe ofiţerul de control. Noua politică urmărea să-i împiedice pe *katsa* să devină prea apropiaţi de surse, însă Marwan declarase deja că nu va lucra cu niciun alt israelian şi că avea încredere doar în cel cu care se întâlnise prima dată şi se prezentase ca fiind „Misha". Egipteanul nu şi-a ascuns niciodată numele adevărat, însă Dubi a păstrat secretul în privinţa numelui său real.

Întâlnirile lor aveau loc la Londra, Paris sau Roma, iar dacă cineva ar fi tras cu urechea la conversaţiile purtate de cei doi în public n-ar fi auzit decât termeni din chimie. În timpul discuţiilor purtate în spatele uşilor închise, Marwan a oferit însă informaţii unice despre o mulţime de subiecte militare şi politice. Graţie lui, Israelul a fost informat despre activităţile consilierilor militari sovietici în Egipt până când, în 1972, aceştia au fost expulzaţi de Sadat.

* * *

Sadat îl introdusese pe Marwan în cercul lui de intimi şi Mossadul a aflat astfel despre intenţia reală a liderului egiptean de a declanşa un război dacă Israelul refuza să se retragă din Peninsula Sinai. Marwan a oferit în plus detalii despre ordinea de bătaie din armata egipteană şi o descriere destul de explicită a felului cum aveau să fie atacate forţele israeliene din Sinai la momentul hotărât.

În ziua de joi, 4 octombrie, cu două zile înainte de Yom Kippur, Mossadul a recepţionat un mesaj prin intermediul legăturii telefonice de tip „căsuţă poştală oarbă" a englezoaicelor. Marwan dorea să se întâlnească a doua zi cu „generalul" – adică cu Zamir însuşi – la Londra pentru a discuta despre „chimicale", ceea ce a atras atenţia Mossadului.

Zamir a plecat imediat la Londra; Dubi se afla deja în Anglia. Marwan a sosit la întâlnirea de vineri seara şi a explicat că în ziua anterioară fusese la Paris cu o delegaţie egipteană şi că nu putuse comunica nimic important până acum. În foarte puţine cuvinte, el i-a spus lui Zamir că Israelul va fi atacat chiar a doua zi de Egipt şi de Siria.

Zamir i-a telefonat imediat şefului de stat-major al Tzahalului, ştiind perfect că ziua sfântă de Yom Kippur începuse deja şi că aproape toate posturile erau deservite de un personal minim. Mulţi israelieni

tocmai fuseseră la rugăciunea Kol Nidrei și se pregăteau pentru serviciile religioase de sâmbătă, ținute în sinagogi.

Analiștii Amanului au fost imediat informați și li s-a spus că sursa egipteană de la nivel înalt nu cunoștea ora începerii atacului. Existau motive să se creadă că va fi la asfințit, deoarece se știa că ofițerii egipteni și sirieni discutaseră teoretic această problemă cu ceva timp în urmă.

La ora 4:30 în dimineața de Yom Kippur, Comandamentele Nordic și Sudic au fost informate că se aștepta un atac inamic la ora 18:00. Mobilizarea generală avea să necesite minimum două-trei zile, dar trupele de la granițe puteau rezista până atunci atacurilor.

Mossadul și Amanul nu știau că, în urmă cu câteva săptămâni, strategii militari egipteni și sirieni mutaseră momentul atacului la ora 14:00.

Potrivit tacticii israeliene standard, exemplificată de succesul din iunie 1967, forțele aeriene urmau să dea lovituri preventive cât mai devreme posibil în acea zi, însă, din motive politice, prim-ministrul Israelului a decis să nu facă Israelul primul pas. Meir s-a grăbit să informeze guvernul SUA asupra hotărârii, sperând să atragă aprecierile administrației Nixon, dar discutase în prealabil cu Moshe Dayan pentru a se lămuri dacă trupele israeliene puteau face față unei prime lovituri din partea inamicului.

Atacurile coordonate asupra Israelului au început într-adevăr la ora 14:05 în aceeași zi și au avut ca rezultat disperare, pierderi și o retragere necaracteristică.

Diferența de patru ore dintre ora-H reală și cea estimată pe baza informației lui Marwan a fost suficientă pentru a cauza o divizare profundă în interiorul comunității serviciilor de informații israeliene.

Comandantul Amanului, Eli Zeira, a acuzat principala sursă egipteană – fără să-i pronunțe atunci numele – că-și indusese în eroare ofițerii de control israelieni, informându-i prea târziu de planul atacului din 6 octombrie. Zeira și alți ofițeri de informații dintr-o facțiune anti-Marwan, care începuse deja să se formeze, l-au acuzat după aceea că-i făcuse să creadă că atacul va fi declanșat în amurg. Astfel, surpriza de la ora 14:05 avusese efecte mult mai nocive decât o avertizare precisă.

* * *

La aproape douăzeci de ani după război, Zeira a convocat jurnaliști și cercetători străini pentru a le spune că ginerele lui Nasser fusese un agent dublu care trăsese Israelul pe sfoară. Mulți dintre participanții la acea întâlnire au fost șocați de faptul că Zeira îl deconspira pe egiptean. Țelul lui evident fusese acela de a se absolvi pe sine și Amanul de vina de a nu fi acționat pe baza avertismentelor transmise de serviciile de informații în săptămânile de dinaintea zilei de Yom Kippur.

În loc să fi studiat și examinat în mod adecvat observațiile provenite de la sursele infiltrate cu multă grijă de-a lungul anilor, Zeira – la o ședință ținută chiar pe 3 octombrie cu membri din conducerea Amanului – respinsese ideea unui atac egiptean rostind scurt două cuvinte: „probabilitate redusă".

În anii de după războiul din 1973, Zeira a încercat totodată să-l învinovățească pe rivalul său, Zamir, pentru incapacitatea de a primi la timp informațiile. La urma urmelor, Mossadul îl dirija pe Ashraf Marwan.

Dezbaterea a fost reluată în 2007, când Marwan a murit la Londra căzând de la balconul apartamentului său elegant; au existat martori care au declarat că văzuseră pe balcon și alți bărbați ce se uitaseră în jos după căderea egipteanului. Nu exista niciun motiv să se creadă că s-ar fi sinucis la vârsta de 63 de ani. În ziua morții lui a dispărut și manuscrisul memoriilor pe care le scria.

Să fi fost egiptenii atât de supărați pe el încât să recurgă la asasinat? Să nu fi aflat despre neloialitatea lui decât atunci când fusese deconspirat de către Zeira? În tot cazul, la înmormântarea lui Marwan de la Cairo, la care au participat oficiali egipteni de vază, nu au existat semne publice de furie, ci toți vorbitorii s-au referit la serviciile deosebite pe care el le asigurase sub acoperire de-a lungul anilor.

Să fi considerat Mossadul că Marwan fusese un agent dublu, iar asasinii israelieni să fi reglat conturile aruncându-l de la balcon? Adepții teoriilor conspiraționiste din Egipt și din Europa au vorbit despre o asemenea posibilitate, însă conducătorii serviciilor secrete din Israel n-au lăsat niciodată să se înțeleagă că ar fi fost trădați de Marwan.

Cele mai probabile indicii legate de moartea sa provin din cariera pe care și-o alesese: în calitate de dealer de armament, el cumpăra și

vindea arme în numele guvernelor arabe. Este posibil ca, de-a lungul anilor, să-și fi făcut inamici foarte periculoși, iar anumite surse egiptene erau de părere că Muammar Gaddafi se înfuriase după o astfel de tranzacție și ordonase uciderea lui Marwan.

La cartierul general al Mossadului însă analiștii au ajuns la concluzia că serviciile de informații egiptene îl asasinaseră pentru că trădase. Se dorise înscenarea unei sinucideri, iar poliția britanică abandonase cercetările şi trecuse dosarul în categoria cazurilor nerezolvate.

Analiștii Mossadului au crezut cu tărie că indiscreția lui Zeira cauzase moartea celui mai bun spion pe care-l avuseseră vreodată în Egipt. Niciodată în analele comunității de informații israeliene identitatea unui agent nu fusese divulgată în mod deliberat, și tocmai de către șeful agenției de informații militare. Unii oficiali au cerut aducerea lui Zeira în fața tribunalului, iar autoritățile israeliene au susținut timp de câțiva ani că anchetează cazul.

* * *

În Războiul de Yom Kippur, infanteriștii și echipajele de tancuri din Tzahal au trebuit să plătească cu viața sau cu răni grave greșelile făcute de serviciile de informații și de liderii politici ai țării lor. Israelul a pierdut teritorii pe Înălțimile Golan, capturate de la Siria în 1967, și în zona estică a Canalului Suez, în Peninsula Sinai.

Dayan, un erou al războiului din 1967, a intrat în panică, iar în a treia zi de luptă a mormăit ceva sumbru despre posibila distrugere a „celui de-al Treilea Templu". Istoria evreiască relatează că primul templu sfânt din Ierusalim a fost distrus de babilonieni în anul 586 î.Hr., iar al doilea templu a fost dărâmat de romani în anul 70 d.Hr. Al treilea templu era statul Israel contemporan și Dayan credea că avea șanse foarte reduse de supraviețuire.

Generalii și politicienii israelieni au discutat despre folosirea armelor „neconvenționale". Pentru prima dată în săptămâna aceea s-a analizat cu multă seriozitate posibila utilizare a bombelor nucleare ca un ultim act de apărare, unul aproape sinucigaș. La ordinele lui Dayan, au fost pregătite pentru o posibilă lansare a armelor atomice rachetele Jericho și dispozitivele pentru bombe din dotarea avioanelor Phantom. Disperarea ministrului apărării a afectat moralul lui Meir, care a părut

să se gândească la sinucidere, așa cum și-a amintit ulterior secretara și confidenta ei, Lou Kaddar: „N-am văzut-o niciodată atât de pământie la față, de parcă ar fi jelit. Mi-a spus: «Dayan vrea să discutăm termenii de predare.» M-am gândit că o femeie ca ea nu și-ar mai dori trăiască în asemenea circumstanțe, așa că am făcut anumite pregătiri. M-am dus să discut cu o doctoriță, o prietenă care a fost de acord să-mi dea pilulele necesare pentru ca amândouă s-o terminăm cu viața."

Meir și-a revenit și, împreună cu șeful statului-major, generalul-locotenent David (Dado) Elazar, puternic ca o stâncă, a dirijat contraatacurile ce aveau până la urmă să-i ajute pe israelieni să oprească înaintarea egiptenilor și să-i învingă pe sirieni. Prejudiciile pe termen scurt ale celor douăzeci de zile de război au reprezentat un preț mare plătit de Israel: 2 700 de soldați uciși – ceea ce, dacă ne raportăm la populația țării, echivalează cu moartea a 170 000 de americani. Pentru o națiune care număra puțin peste trei milioane de locuitori, pierderea a fost traumatizantă.

* * *

Prejudiciul pe termen lung a fost pierderea încrederii în comunitatea serviciilor de informații israeliene, cândva legendară. N-a fost doar o impresie, ci a existat și o consemnare în scris. Fără tragere de inimă, prim-ministrul Meir a însărcinat o comisie să ancheteze în mod oficial Războiul de Yom Kippur și *Mechdal* („Neglijența") – eufemismul inventat pe loc pentru eșecul serviciilor secrete care făcuse ca războiul să fie o surpriză aproape totală.

Comisia, condusă de Shimon Agranat, președintele Curții Supreme, i-a absolvit pe Meir și Dayan de „responsabilitate directă" pentru Mechdal, dar a criticat anumiți generali din Tzahal și a distrus atât cariera lui Zeira, comandantul Amanului, cât și pe cele ale altor trei adjuncți ai săi.

Aceștia au fost imediat înlocuiți și generalul-maior Shlomo Gazit a fost numit șef al serviciului militar de informații. El a creat în cadrul Amanului o unitate mică intitulată Departamentul Revizii, pe care personalul a poreclit-o Avocatul Diavolului, însărcinată cu contestarea și punerea sub semnul întrebării a ipotezelor și convingerilor unanime ale altor analiști. Șeful unității a căpătat dreptul neobișnuit de a-și trimite rapoartele direct prim-ministrului și unei comisii parlamentare.

Teoretic, Meir și Dayan au supraviețuit concluziilor Comisiei Agranat, dar n-au putut rezista criticilor aspre venite din partea populației. Amândoi au demisionat în aprilie 1974.

Yitzhak Rabin a devenit noul lider al Israelului. Ca fost șef de stat-major al armatei în războiul din 1967 și apoi ambasador la Washington, el era obișnuit cu activitatea serviciilor de informații și a cerut constant Amanului și Mossadului informații brute foarte detaliate, părând îngrijorat de posibilitatea de a nu scăpa ceva important.

El și-a impus opțiunea privind noul șef al Mossadului. Zvi Zamir a fost mulțumit să se retragă în 1974, după cinci ani marcați de masacrul din timpul Jocurilor Olimpice de la München, de o nouă tactică de contraatac prin asasinate și de umilința de a nu fi făcut suficient pentru a preveni Războiul de Yom Kippur.

Noul director al Mossadului a devenit generalul-maior Yitzhak (Haka) Hofi, pe care Rabin îl cunoștea și în care avea încredere.

O urgență importantă a fost abordată cu multă abilitate și noroc. Pe 27 iunie 1976, un grup terorist arabo-german a deturnat un avion Airbus 300 aparținând companiei Air France, care zbura de la Atena la Paris. Deoarece cursa plecase din Tel Aviv, printre cei 248 de pasageri se numărau mulți israelieni și evrei.

După ce au anunțat că făceau parte din Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei, teroriștii au obligat pilotul să aterizeze pe aeroportul Entebbe din Uganda, unde imprevizibilul, violentul și, se pare, canibalul dictator Idi Amin a trecut de partea piraților aerieni.

De rău augur a fost și faptul că pasagerii evrei și israelieni au fost separați de ceilalți. Non-evreii au fost eliberați și au fost interogați la Paris de agenți ai serviciilor de informații franceze și israeliene, care au aflat tot ce se putea despre teroriști și despre locul unde erau ținuți ostaticii.

Mossadul a cântărit rapid opțiunile de acțiune chiar și de la o distanță foarte mare de Israel. Relațiile invizibile din Kenya vecină au ajutat eforturile de recunoaștere, iar un agent al Mossadului a zburat cu un avion privat peste Entebbe, fotografiind dispunerea clădirilor și a pistelor aeroportului. Mulțumită lui David Kinche și altor „diplomați alternativi" care susținuseră cauza Israelului în Africa, Nairobi era în

mod constant un centru de cooperare pentru proiecte atât deschise, cât și sub acoperire.

Pe 4 iulie, mai multe comandouri ale unității Sayeret Matkal au executat misiunea de salvare a ostaticilor cu o viteză și un curaj incredibile. Avioane de transport mari au aterizat aproape silențios, iar soldații și vehiculele israeliene care au ieșit din ele şi s-au apropiat de terminal au lăsat impresia că sunt de origine ugandeză. Asaltul în sine a constat într-un schimb rapid de focuri în urma căruia cei şapte terorişti au fost ucişi. De asemenea, au murit şi cel puțin 30 de soldați ai lui Idi Amin.

Entebbe a însemnat un succes glorios, dar s-au consemnat pierderi și de partea Israelului: au fost omorâți patru ostatici și comandantul operațiunii – Yoni Netanyahu, fratele mai mic al viitorului prim-ministru, care avea el însuși să facă parte din unitatea Sayeret.

Israelienii nu s-au simțit niciodată mai bine decât în seara aceea, când avioane militare de transport i-au adus pe ostaticii salvați la Tel Aviv. Lumea a admirat realizările Israelului și curajul de a nu accepta revendicările teroriştilor.

* * *

Yitzhak Hofi avea să conducă Mossadul până în 1982, când însă Rabin nu mai era de mult la conducerea țării. În alegerile din luna mai 1977, electoratul israelian n-a mai votat Partidul Laburist care fusese în fruntea statului de la dobândirea independenței. Alegerile au fost câștigate de blocul de dreapta Likud, iar prim-ministru a devenit Menachem Begin.

Begin era o figură complet nouă: membru al mişcărilor clandestine de dreapta premergătoare înființării statului israelian şi opuse lui David Ben-Gurion, el nu fusese niciodată general de armată, ci un ideolog care tolera cu greu faptul că Israelul avea relații de prietenie cu foștii naziști din RFG și care se opunea aparent oricăror concesii făcute arabilor.

Hofi a vrut să demisioneze de la conducerea Mossadului, la fel ca Avraham Ahituv, șeful serviciului Shin Bet, dar Begin le-a cerut să rămână. Îi plăcea treaba pe care o făceau. Mai exact, îi plăcea să audă

detalii despre activitatea de culegere a informațiilor, deoarece îi reamintea de zilele pe care le petrecuse în gruparea militantă clandestină Irgun.

Begin dorea să schimbe istoria și, în acest scop, avea să se folosească de comunitatea serviciilor de informații. Pentru a le închide gura criticilor săi, care-l etichetaseră ca fiind belicos, era decis să fie un mare artizan al păcii. Un prim pas a fost acela de a-l numi ministru de externe pe Dayan, un laburist ferm. Apoi l-a trimis pe Hofi în misiune secretă în Maroc.

Pentru o națiune arabă, această țară nord-africană era destul de prietenoasă cu Israelul: când Hofi l-a rugat să-i aranjeze o întâlnire cu oficialități egiptene, regele Hassan a fost încântat şi s-a conformat.

În vara anului 1977, doi oficiali de vază au venit din Egipt în Maroc, dovedind că Sadat – după ce-i redase țării sale demnitatea în urma războiului din 1973 – era pregătit pentru o transformare. Cu minimum de dezacorduri şi de dramatism, Hofi și egiptenii au discutat despre dorința sinceră de a pune capăt conflictului îndelungat dintre țările lor.

Dayan s-a întâlnit ulterior în Maroc cu un consilier al lui Sadat, convenind ca următoarele întrevederi să nu mai fie secrete.

Încântat de evoluția situației, preşedintele Sadat i-a acordat un interviu lui Walter Cronkite de la postul de televiziune CBS, în care a afirmat că, dacă Begin l-ar invita, ar fi dispus să se ducă la Ierusalim și să vorbească în fața Knessetului – Parlamentul israelian – pentru a dovedi că nu mai dorea război. Begin a anunțat imediat CBS-ul că-l va invita pe Sadat.

Istoria a fost scrisă în seara de sâmbătă 19 noiembrie 1977, când preşedintele egiptean a coborât din avionul oficial pe aeroportul Ben-Gurion de lângă Tel Aviv.

După şaptesprezece luni, Begin și Sadat au semnat un tratat de pace pe peluza Casei Albe, preşedintele Jimmy Carter – care se străduise din greu să medieze înțelegerea – jucând rolul de intermediar surâzător.

Serviciile secrete israeliene au fost luate din nou prin surprindere, neprevăzând faptul că ajungerea la putere a unui prim-ministru dur va determina o ofertă de pace din partea celui mai important inamic al țării.

Chiar şi după începerea contactelor bilaterale, analiştii comunităţii de informaţii au fost sceptici în privinţa sincerităţii lui Sadat. Îl interpretaseră greşit înainte de războiul din 1973, iar acum făceau aceeaşi eroare.

Mossadul, Amanul şi liderii politici inteligenţi ai Israelului au învăţat o lecţie de neuitat: să rămână deschişi faţă de posibilitatea unor surprize reale. Pentru o ţară mică precum Israelul, înconjurată practic de inamici, multe necunoscute puteau constitui ameninţări periculoase, deşi altele îi puteau oferi oportunităţi pozitive.

Conducătorii Israelului aveau tendinţa de a pune accent pe posibilităţile negative, în primul rând fiindcă susţineau că statul lor era prea mic pentru a-şi permite erori. În lumina Holocaustului – a cărui amintire a fost frecvent invocată de Begin –, prim-miniştrii considerau că misiunea lor era aceea de a proteja întregul popor evreiesc de calamităţi.

Acest simţ al datoriei, deşi pus permanent în balanţă cu realităţile politicii interne şi internaţionale, a continuat să fie un factor important în determinarea acţiunilor Israelului şi ale serviciilor sale de informaţii.

Capitolul XIII

INTELIGENȚA EVREIASCĂ

„Acela a fost momentul meu de vârf" era o expresie des folosită de aproape toți directorii Mossadului care își examinau retrospectiv cariera profesională. Mai mult decât oricare altă realizare, ei se refereau la ajutorul pe care-l putuseră oferi compatrioților evrei.

„Dintre toate operațiunile și activitățile de care am răspuns, experiențele cele mai intense și mai palpitante au fost salvarea fraților noștri evrei din țările unde erau oprimați și aducerea lor aici, și-a amintit Zvi Zamir. Au fost fapte pline de omenie."

Comunitatea serviciilor de informații – care, din capul locului, a inclus unități dedicate facilitării imigrării în Israel – a executat operațiuni inteligente și adesea periculoase pentru a scoate oameni din Iran, Siria, Etiopia, Sudan, Yemen, Uniunea Sovietică și din alte comunități evreiești îndepărtate care erau izolate și lipsite de speranță. Asta s-a petrecut după un val inițial de imigrări din Irak, Egipt, Maroc și alte țări arabe în care guvernele antievreiești și antiisraeliene îi făceau pe evrei să se simtă nedoriți.

Conceptul de „inteligență evreiască", având ca obiectiv asigurarea securității și succesului a milioane de evrei din toată lumea, a fost o misiune autoproclamată. Comunitățile individuale au solicitat rareori asistență. Trimișii israelieni ajungeau la acei oameni, îi ajutau și, în general, îi scoteau din țările respective. Mulți s-au mutat în Israel, dar alții au optat să plece în America, Europa sau Australia. Scopul principal era acela de a-i duce în locuri sigure.

Întemeietorii statului evreiesc – și comunitatea serviciilor de informații – considerau că acele proiecte reprezentau o misiune aproape mistică, fiind etape importante ale suprimării străvechiului exil ce preschimbase un popor cândva unit într-o Diaspora.

Acestea erau însă misiuni foarte delicate. Evreii risipiți prin lume nu erau cetățeni israelieni, iar țările lor natale se puteau opune cu hotărâre împotriva intervenției în viețile cetățenilor lor. Evreii care primeau ajutoare nesolicitate puteau suferi de un fel de divizare a

personalității, fiind acuzați de dublă loialitate de majoritatea non-evreiască din jurul lor.

Unică și sensibilă, „inteligența evreiască" părea intrinsecă. Israelul se autointitula patria evreilor și avea o Lege a Reîntoarcerii ce acorda în mod automat cetățenia oricărui evreu care ajungea în țară și o solicita.

Israelul mai avea însă și un motiv strategic important. Imigrația reprezenta o posibilitate rapidă de a întări și spori, ca populație, noul stat. Iar dacă un număr mai mare de oameni necesita o securitate națională sporită, atunci cu siguranță că era implicată şi comunitatea serviciilor de informații.

Rampa de lansare pentru o acțiune în acest domeniu a fost agenția secretă care existase înainte de înființarea statului și se concentrase asupra imigrației ilegale: *ha-Mossad le-Aliyah Bet* („Institutul pentru Aliyah B"). Activitatea sa inițială se concentrase asupra aducerii evreilor în Palestina condusă de britanici. Activități similare au continuat, ba chiar s-au extins după naşterea Israelului în 1948.

În timp ce 6 000 de israelieni, în majoritate tineri, își pierdeau viețile pe câmpurile de luptă ale Războiului de Independență din 1948-1949, agenții secreți din Aliyah B înființau companii fictive care aranjau curse aeriene pentru a-i scoate pe evrei din Irak și Yemen – două dintre țările arabe ale căror armate invadaseră Israelul nou creat. Rețeaua de călătorii clandestine era dirijată de Shlomo Hillel, care în următoarele trei decenii avea să ajungă ministru și preşedinte al Knessetului.

Asumându-și identitatea fictivă a omului de afaceri britanic Richard Armstrong, Hillel a închiriat avioane de la o companie aeriană americană obscură și i-a scos aproape pe toți cei 50 000 de evrei din Yemen. Operațiunea, care a purtat numele de cod „Covorul fermecat", a fost relativ uşoară.

Pentru acțiunea din Irak, Hillel/Armstrong a beneficiat de ajutorul unui *sayan*, un evreu britanic care lucra în industria aviației. Cei doi au avut grijă ca fiul prim-ministrului să capete un contract de întreținere și totul s-a desfășurat remarcabil de lin după acea mituire indirectă cunoscută în Orientul Mijlociu sub numele de „bacșiș" și care era o cheltuială obişnuită pentru comunitatea serviciilor de informații israeliene.

Șahul Iranului a fost de acord să coopereze prin facilitarea unor transporturi. Între mai 1950 și ianuarie 1952, traseul organizat de Hillel a izbutit să aducă în Israel, pe calea aerului, aproape 150 000 de evrei irakieni. Zborurile directe erau cunoscute ca „Operațiunea Ezra și Neemia", numită așa după cei doi conducători evrei care, cu 23 de secole în urmă, îşi aduseseră popoarele înapoi în Țara Sfântă din exilul în Irak – pe atunci Mesopotamia.

Mulțumită agenților secreți din Aliyah B, populația Israelului aproape că s-a dublat – depășind un milion de evrei – în primii patru ani de după cucerirea independenței.

Aliyah B a fost un imperiu economic și o capodoperă operațională. Nicio națiune nu avea așa ceva: o organizație uriașă implicată în transportul global al principalului activ al Israelului – oamenii. Clădită în jurul unei masive agenții de voiaj sub acoperire, Aliyah B deținea peste 60 de nave și avioane, precum și nenumărate automobile și camioane ale căror mişcări erau perfect coordonate de o rețea mondială de transmițătoare radio semilegale.

Agenții Aliyah B stabileau relații directe şi cu lideri politici ai unor state oficial ostile: nu numai cu prim-ministrul irakian, ci și cu politicieni maghiari, bulgari, polonezi și români. Pentru a descoperi rute sigure pentru transportarea evreilor în Israel au fost exploatate contacte la cele mai înalte niveluri.

Unele dintre acele avioane au devenit primele aparate de zbor ale companiei aeriene El Al. Vapoarele pentru refugiați deținute de Aliyah B au ajutat la formarea nucleului companiei maritime naționale, Zim, iar experiența câștigată de agenții din toată lumea a ajutat noua flotă a Israelului. Aliyah B dispunea şi de unii dintre cei mai buni falsificatori și agenți de teren din Israel, pe care Mossadul avea să-i folosească ulterior din plin.

* * *

Capodopera a fost însă segmentată în urma modernizării structurii serviciului de informații israelian. Aliyah B a fost desființată în martie 1952 și misiunile ei au fost împărțite în două. O parte a fost atribuită nou-înființatei unități de informații Nativ („Poteca"), separată de agențiile majore. Cealaltă parte a revenit unei unități a Mossadului care a căpătat numele Bitzur („Fortificația").

Prim-miniștrii și strategii politici care s-au succedat la conducerea țării au înțeles că imigrația contribuia la creşterea puterii și a securității naționale a statului evreiesc. Ca atare, deși structurile și unitățile de informații și-au schimbat în timp denumirile și conducerea, activitatea sub acoperire – unică pentru Israel – a continuat într-un ritm alert.

Sub paravan diplomatic sau dându-se drept străini, agenții secreți israelieni au fost trimiși în țările în care evreii trăiau în condiții dificile. Ei au înființat acolo corporații fictive, au deschis conturi în bănci, au racolat oficiali corupți sau simpatizanți, s-au împrietenit cu grăniceri și manageri de aeroporturi și porturi maritime și au mituit personaje-cheie din guverne.

Ca și în cazul organizației Aliyah B, misiunile au fost completate de asistența financiară a unor filantropi evrei și de susținerea multor organizații comunitare, dintre care cea mai importantă era Jewish Joint Distribution Committee (JDC, numită frecvent „the Joint"), o organizație americană de asistență socială ubicuă și adesea discretă.

Când a fost necesar, Nativ și Bitzur – cu asistență de la Joint – au mobilizat opinia publică internațională pentru a exercita presiuni asupra guvernelor arabe, a Uniunii Sovietice și a regimurilor controlate de sovietici în Europa de Est pentru a le permite evreilor să emigreze. Ele au beneficiat de susținerea guvernelor occidentale, a sindicatelor, a organizațiilor pentru drepturile omului și a mass-mediei. Mulțumită sprijinului entuziast al organizațiilor americane de evrei, a devenit la modă să scandezi sloganuri pentru libertatea evreilor sovietici.

Împărțirea activităților era clară: Bitzur, care acționa din interiorul Mossadului, a fost însărcinată cu aducerea evreilor din țările arabe și musulmane și cu organizarea tacticilor defensive împotriva violenței antisemite – oferind și planuri de autoprotecție pentru evreii din Europa și America de Sud.

„Teritoriul" unității Nativ era blocul comunist, ocupându-se exclusiv de probleme legate de imigrare și de culegerea informațiilor care puteau ajuta la scoaterea evreilor din țările respective. Autoprotecția a fost considerată prea riscantă în astfel de state cu regimuri autoritare.

Directorul unității Nativ a fost Shaul Avigur, fostul șef al organizației Aliyah B. El a început prin a trimite agenți în Uniunea Sovietică,

unde trăiau trei milioane de evrei, fiind a doua comunitate ca mărime din lume după Statele Unite, unde existau şase milioane de evrei. Profesorul şi militantul Elie Wiesel şi-a numit fraţii din Rusia „Evreii tăcerii" şi a utilizat această sintagmă ca titlu pentru cartea scrisă pe această temă.

Primul obiectiv al lui Avigur a fost acela de a stabili contacte cu comunităţile evreieşti importante risipite prin vastele republici ale Uniunii Sovietice. Nativ a încercat după aceea să revigoreze religia şi cultura evreiască, sperând ca ulterior să schimbe direcţia de la simplul iudaism la sionism – dorinţa de emigrare în Israel. Activitatea diplomaţilor şi agenţilor unităţii Nativ includea strecurarea de calendare evreieşti şi de minidicţionare ebraic-ruse în buzunarele evreilor din sinagogi. De asemenea, se ocupau cu distribuirea de cărţi de rugăciuni, Biblii, ziare şi cărţi în ebraică, deşi ştiau că autorităţile sovietice le considerau „propagandă antistatală".

Avigur şi-a ales cu grijă trimişii. Aceştia trebuiau să fie voluntari care să demonstreze o „înaltă motivaţie sionistă" şi să cunoască tradiţiile şi obiceiurile evreieşti.

Directorul unităţii Nativ considera că pentru aceste activităţi erau ideale cuplurile tinere cu copii; puterea tinereţii îi ajuta să suporte lungile şi inconfortabilele călătorii cu trenul prin Rusia. Nu erau indicaţi bărbaţii celibatari, întrucât autorităţile sovietice ar fi putut încerca să-i prindă în capcană cu ispite de natură sexuală, urmate de şantaje – clasicul „borcan cu miere" al serviciilor secrete.

O schimbare majoră s-a petrecut imediat după Războiul de Şase Zile din 1967. După ce clienţii URSS-ului, Egiptul şi Siria, au fost înfrânţi fără drept de apel, Moscova şi-a manifestat furia faţă de Israel întrerupând relaţiile diplomatice, care n-au fost restabilite decât după 23 de ani, odată cu destrămarea Uniunii Sovietice.

Singura ţară comunistă din Europa care a menţinut relaţii diplomatice şi comerciale cu Israelul a fost România. Conducătorul ei era megalomanul Nicolae Ceauşescu, dar unitatea Nativ ştia să-l manipuleze cu delicateţea unui violonist virtuoz.

Cel mai important pentru Nativ a fost faptul că Ceauşescu a acceptat ca în fiecare an câteva mii de evrei români să plece în Israel, care trebuia totuşi să plătească pentru ei o taxă de răscumpărare ce varia în funcţie de educaţia individului, de locul unde trăia şi de

importanța sa în ochii autorităților. Plata era camuflată sub forma unei „compensații" oferite statului român pentru investiția făcută în acei cetățeni. În realitate, nu era vorba decât de un târg simplu: oameni în schimbul banilor.

Ceaușescu a jucat un joc dublu interesant în privința grupărilor teroriste palestiniene. El a oferit adăpost notoriului Abu Nidal și bandei sale de ucigași, ba chiar le-a asigurat instruire și armament ușor, dar, în același timp, i-a spionat și a cules informații valoroase despre planurile și călătoriile arabilor radicali.

Agentul unității Nativ însărcinat cu „contul Ceaușescu" a fost Yeshayahu (Shaike) Trachtenberg-Dan, fost membru al organizației Aliyah B, a cărui primă operațiune sub acoperire efectuată pentru armata britanică a constat în parașutarea sa în spatele liniilor naziste din Europa. Născut în 1910 și cunoscut sub numele de „Shaike Dan", acest intermediar al imigrației din anii 1960-1980, cu părul alb și mereu pe drumuri, sosea la București de două ori pe an cu o valiză plină cu bani. Mai întâi, se oprea la Viena și înmâna o sumă substanțială unui diplomat român care era întâmplător rudă cu Ceaușescu. Abia după aceea primea acceptul să-și continue călătoria.

La București se întâlnea cu oficialități române și le dădea restul de bani. Corupția era aproape pe față, dar pentru Nativ însemna o realitate, nu un motiv de supărare. Americanii care lucrau pentru Joint îl ajutau adesea pe Dan să stabilească întâlniri cu persoanele cuvenite.

În felul acesta, aproape toți cei 200 000 de evrei din România au emigrat în Israel între mijlocul anilor 1970 și prăbușirea lui Ceaușescu și a regimului său, petrecută la sfârșitul anului 1989. Israelul a plătit în jur de 400 de milioane de dolari, dintre care jumătate dictatorului, familiei sale și apropiaților, ceea ce a însemnat aproximativ 2 000 de dolari pentru un evreu, însă serviciile de informații israeliene nu au avut regrete în această privință.

Ruperea legăturilor diplomatice oficiale cu Uniunea Sovietică a îngreunat activitatea unității Nativ pe teritoriul acestei țări. Nu mai existau posturi sub acoperire la ambasada Israelului din Moscova și nici imunitate diplomatică în cazul în care vreun agent israelian avea necazuri. Pe de altă parte, s-a consemnat o creștere spectaculoasă a conștiinței religioase și sioniste a evreilor sovietici: o „deșteptare" determinată de incitanta victorie a Israelului împotriva arabilor.

Tot mai mulţi evrei au început să sfideze legea, ascultând ştiri şi comen - tarii în rusă difuzate de Kol Israel („Vocea Israelului") pe unde scurte.

Nativ a întrevăzut o oportunitate de succes în localităţile în care de mulţi ani nu se mai petrecuse nimic bun. Neputând trimite mulţi israelieni în URSS, Nativ a intermediat efectuarea de vizite în Uniunea Sovietică a unor militanţi sionişti tineri din America de Nord şi Europa de Vest. Aceştia soseau ca turişti, dar aveau în valize dicţionare ebraice şi cărţi de rugăciuni evreieşti.

* * *

Această schimbare uriaşă a fost cel mai bine simbolizată de un tânăr student rus, care era un evreu mândru – o origine periculoasă în deceniile de conducere comunistă – şi care şi-a trâmbiţat fără ezitare apartenenţa.

Istoria lui curajoasă a început la mijlocul lunii februarie 1967, când a cutezat să se apropie de porţile ambasadei Israelului din Moscova. Un miliţian sovietic a încercat să-i taie calea, dar tânărul i-a spus să-şi ţină gura şi a intrat repede în complexul israelian.

Bănuind că incidentul ar putea fi o provocare a KGB-ului, un diplomat l-a invitat pe student în clădire şi l-a întrebat ce dorea.

– Să ajung în Israel, i-a răspuns acesta.

– Cine eşti? a întrebat diplomatul.

– Mă numesc Yasha Kazakov, am nouăsprezece ani şi sunt un evreu student la Institutul de Transport din Moscova.

Kazakov, care avea până la urmă să se mute în Israel, unde şi-a schimbat numele în Yaakov Kedmi, şi-a reamintit: „Era clar că cei din ambasadă nu ştiau cum să se poarte cu mine. Diplomatul mi-a spus: «Dacă eşti serios în privinţa asta, întoarce-te peste o săptămână.»"

Când a părăsit ambasada, Kazakov era aşteptat de mai mulţi ofiţeri KGB.

„M-au întrebat ce căutasem în ambasadă şi am inventat pretextul că eram în căutarea unor informaţii despre bunicul meu, care dispăruse în timpul războiului."

După patru luni, când Uniunea Sovietică a anunţat întreruperea relaţiilor cu Israelul, Kazakov s-a dus la ambasada Statelor Unite şi – folosind metoda deja testată – s-a năpustit înăuntru.

„A fost mai dificil, şi-a amintit el, fiindcă securitatea lor era mai strictă şi a trebuit să alerg o distanţă mai lungă."

Consulul american a acceptat să-l primească.

„I-am spus povestea mea și i-am înmânat o scrisoare de protest pe care s-o transmită Comisiei ONU pentru Drepturile Omului. Când am ieșit, mă aștepta un grup mare de KGB-iști care m-au dus la interogatoriu. M-au dezbrăcat și m-au amenințat că-mi vor rupe oasele. Le-am răspuns cu o impertinență care provenea din credință: «Încercați și-o să vedem cine şi cui îi rupe oasele.» Doream să-i enervez, dar știam că atâta timp cât mă interogau și-mi vorbeau, n-aveau să mă bată. Asta a continuat câteva ore. Au amenințat că mă vor trimite la închisoare pentru tulburarea liniștii. Le-am explicat că am intrat în ambasada americană doar pentru a afla cine reprezenta Israelul. Nu știau ce să facă cu mine și din cauza birocrației sovietice – iar acela este lucrul cel mai bun pe care-l pot spune despre ea – nimeni nu dorea să-și asume responsabilitatea."

În scurt timp, KGB-ul a decis să-l disciplineze pe Kazakov, încorporându-l în armată.

„Am aruncat la gunoi ordinul de încorporare, și-a amintit el. În timpul unui alt interogatoriu al KGB-ului și al unei discuții cu organizația de comsomoliști din care făceam parte, le-am spus că Israelul era patria mea și că nu voi face serviciul militar decât în Tzahal."

Din fericire pentru acest nonconformist, Armata Roșie n-a insistat să-l înroleze pe tânărul Kazakov. El a crezut că asta se datora faptului că militarii sovietici erau prea preocupați de invazia Cehoslovaciei din august 1968 pentru a mai reprima o mişcare în favoarea libertății.

El a avut încă și mai mult noroc, deoarece în februarie 1969 i s-a spus că putea părăsi Uniunea Sovietică, ba chiar că *trebuia* să plece în următoarele două săptămâni. A mers cu trenul până la Viena, de unde a luat avionul spre Israel.

După ce a adoptat noul nume ebraic de Kedmi, a fost invitat pentru o discuție cu șefii unității Nativ.

„Erau șocați, a povestit el. Eu, un celibatar fără familie în Israel și care nu vorbeam idiș, căpătasem acceptul de a pleca în Israel. Nu se putea! «Ceva nu era în regulă», s-au gândit ei. M-au avertizat să nu dau declarații reporterilor pentru a nu irita autoritățile sovietice."

După ani de zile, Kedmi a înțeles că Nativ se folosise de cenzura militară pentru a împiedica publicarea articolelor pe care jurnaliștii

israelieni le scriau despre el. Conspirația tăcerii n-a durat mult. Unii membri ai Knessetului din partidele de opoziție i-au salutat public sosirea, ceea ce a enervat-o evident pe Golda Meir. Blocul de dreapta Likud l-a luat sub aripa sa și în scurt timp a devenit un răsfățat al mass-mediei.

Spre disperarea șefilor unității Nativ, Kedmi a fost invitat să țină prelegeri în comunități evreiești din Statele Unite. În 1970, la New York, el s-a alăturat altui emigrant într-o grevă a foamei de nouă zile în fața sediului ONU, cerând ca părinții lor să fie lăsați să plece din Rusia în Israel.

Reacția publică a silit-o pe Golda Meir să accepte ca unitatea Nativ să-şi facă cunoscută campania. Deși nu și-a dezvăluit denumirea, agenția israeliană a sponsorizat sute de evenimente la care mulțimile erau încurajate să amintească de exodul biblic din Egipt, scandând: „Lasă poporul meu să plece!"

După ce Likud a ajuns la putere în 1977, prim-ministrul Begin l-a invitat pe Kedmi să facă parte din unitatea Nativ, al cărei șef a ajuns la sfârşitul anilor 1990.

În 1991, Kedmi l-a însoțit pe Nahum Admoni, fostul director al Mossadului din anii 1980, într-o călătorie privată la Moscova și a aranjat o întrevedere cu Vladimir Kriucikov, ultimul director al KGB-ului înainte de desființarea Uniunii Sovietice.

În timpul conversației dintre cei doi foști adversari, Admoni i-a spus gazdei sale: „Vreau să vă împărtășesc un mic secret. Noi, cei din Mossad, nu v-am spionat niciodată."

Afirmația era teoretic corectă. Israelul obținuse informațiile despre viața sovieticilor în primul rând prin chestionarea imigranților sosiți din URSS, de care se ocupa serviciul Shin Bet condus de Amos Manor. Admoni a ocolit însă faptul că activitățile de spionaj desfă - șurate în Rusia și în celelalte republici nu aparțineau faimosului Mossad, ci agenților din Nativ.

KGB-ul, pe care nu-l interesau etichetele birocratice israeliene, considerase că agenții unității Nativ erau spioni, îi filase și încercase să le pună bețe-n roate.

Fără îndoială că Israelul și-a atins scopul. Un milion de evrei au părăsit Uniunea Sovietică și majoritatea s-au stabilit în statul evreiesc.

Ca şi în cazul valurilor anterioare de imigranți, asta a însemnat o infuzie de sânge proaspăt în venele economice, culturale și de securitate ale țării. Motivele principale au fost schimbările istorice care au distrus un imperiu comunist, dar unității Nativ îi revine totuşi meritul de a fi fost în locul potrivit la momentul potrivit pentru a-i dirija pe evrei spre patria aflată în dezvoltare.

În anul 2000 a devenit clar că Nativ nu mai era necesară. Agenției i s-a retras statutul de membru al comunității de informații, după care birocrația tipic haotică a Israelului n-a luat o decizie în privința ei, ci a lăsat-o să moară, lipsind-o de fonduri și concediindu-i treptat personalul.

* * *

Pe celălalt câmp de bătaie al imigrației clandestine, teritoriile arabe din Orientul Mijlociu, agenții israelieni se confruntau cu probleme la fel de dificile, care necesitau soluții unice. Marocul a devenit un teren de acțiune foarte complicat atunci când, în martie 1956, stăpânirea colonială franceză s-a încheiat. Francezii le îngăduiseră evreilor marocani să vină și să plece după voie, dar noua guvernare a regelui Mohammed al V-lea a oprit exodul. Ca și alți conducători arabi, regele era de părere că oricine se stabilea în Israel devenea un soldat și întărea statul evreiesc.

Mossadul a înființat o echipă de israelieni vorbitori de arabă și egipteană, care să conceapă modalități de a-i scoate din Maroc pe cei 100 000 de evrei rămași acolo, iar unitatea Bitzur a organizat pentru ei o autoprotecție – parte din operațiunea *Misgeret* („Cadru de lucru"), concepută de agentul veteran Shmuel Toledano.

Misgeret a făcut rost de taxiuri și de camioane care să-i scoată pe evrei din Maroc și i-a mituit pe toți ofițerii în uniformă de pe traseu. Una dintre rutele favorite traversa Tangerul, pe atunci un port cosmopolit, apoi se îndrepta spre Israel.

Ulterior, două localități spaniole aveau să fie folosite ca baze pentru proiectul ce se bucura de cooperarea totală a generalisimului Francisco Franco, care acționa, cel puțin în opinia Mossadului, apăsat de sentimente de vinovăție cauzate de legăturile lui cu Hitler, ba chiar și de expulzarea evreilor spanioli în 1492.

Mossadul a cumpărat şi o fostă bază militară de pe coasta sudică a Spaniei, situată de fapt în interiorul coloniei britanice Gibraltar. Terenul şi clădirile au fost transformate într-un complex de transfer pentru evreii care plecau din Maroc.

Pe 10 ianuarie 1961 s-a petrecut o tragedie. Vaporul de pescuit *Pisces*, ticsit cu refugiaţi evrei clandestini, s-a răsturnat în timpul unei furtuni între coasta marocană şi Gibraltar. S-au înecat patruzeci şi doi de bărbaţi, femei şi copii, plus un operator radio al Mossadului. Dezastrul a trezit simpatie în străinătate, dar a şi declanşat un răspuns prompt din partea autorităţilor marocane care au descoperit reţeaua secretă, au arestat zeci de militanţi sionişti şi au periclitat întreaga operaţiune.

Din fericire pentru Israel, în luna martie a aceluiaşi an, în Maroc s-a petrecut o schimbare la cel mai înalt nivel. Mohammed al V-lea a murit misterios la vârsta de 51 de ani şi a fost urmat la tron de fiul său, Hassan al II-lea. Acesta era interesat să obţină susţinerea Occidentului, iar amabilitatea faţă de minoritatea evreiască era excelentă pentru imaginea sa. Astfel, el i-a lăsat pe evrei să plece, dacă doreau acest lucru; mulţi evrei ai căror strămoşi fuseseră de-a lungul timpului sfetnici importanţi ai regalităţii au decis să rămână.

Franţa a fost remarcabil de cooperantă şi câteva nave de război franceze au transportat cam o mie de evrei dintr-o altă ţară nord-afri - cană, Tunisia.

* * *

Shmuel Toledano – şeful operaţiunilor Mossadului în Maroc, creditat cu aducerea a 80 000 de evrei în Israel – a căpătat o nouă misiune. Isser Harel l-a trimis în America de Sud.

Cei 500 000 de evrei din Argentina traversau o criză, în principal ca reacţie după răpirea lui Adolf Eichmann de către Israel în 1960. Harel se simţea oarecum responsabil pentru un nou val de atentate antisemite organizate de o grupare fascistă care se bucura de susţinerea armatei şi a poliţiei.

În iulie 1962, fasciştii au răpit un student evreu şi i-au tatuat pe piept o svastică nazistă. Evreii din Argentina au fost îngroziţi şi ziarele israeliene au publicat editoriale în care-şi îndemnau guvernul să

trimită ajutoare „fraților evrei" din America de Sud. Harel nu avea nevoie de foarte multe încurajări.

Toledano și unitatea Bitzur a Mossadului au primit ordinul de a desfășura o altă operațiune *Misgeret* („Cadru de lucru"), inspirată de cea din Africa de Nord. Evreii aveau să fie instruiți să se autoprotejeze.

În Argentina s-a făcut repede remarcat un voluntar foarte inimos: Leo Gleser, care se autodescria drept un *gaucho judio*, „un cowboy evreu". Relatându-și povestea după aproape o jumătate de secol – înalt și solid, purtând jeanși, cămașă de blugi și cizme de piele –, Gleser și-a reamintit aventurile din tinerețea lui de sionist socialist. S-a născut în Argentina în 1949, știind că bunicii săi evrei fugiseră din Rusia după un pogrom din 1903. Ei își construiseră noua casă pe terenul unei ferme deținute de o fundație evreiască.

„Eram un băiat voinic și blond, foarte impresionant, și-a amintit Gleser. Nu exista niciun copac în care să nu mă pot cățăra. Eram ca o pisică. Pescuiam în râu și vânam animale. Mă specializasem în vânarea iguanelor. Le pândeam ore în șir, lângă o gaură din sol, iar când apăreau prin deschizătură le loveam cu un băț și le omoram."

Când Gleser avea nouă ani, tatăl lui și-a părăsit familia, plecând cu o femeie mai tânără. Mama lui Leo s-a mutat la Buenos Aires.

Viața din capitală l-a schimbat. Băiatul sălbatic a devenit un luptător urban, modelat de caracterul militant al unei mișcări de stânga a tinerilor evrei, *Ha-Shomer Ha-Tza'ir* („Tânăra Gardă").

„La Buenos Aires am întâlnit un antisemitism care nu era doar religios, ci avea dimensiuni economice, sociale și politice."

Când agenții Mossadului și soldați israelieni în haine civile au sosit în Argentina și i-au instruit pe Gleser și pe amicii săi, „totul aducea a secretomanie în stilul unui thriller francez", a spus el. Dar exista și un paradox. Isser Harel, care nu avea încredere în mișcarea de stânga din Israel, se baza în Argentina pe tineri idealiști de stânga care să protejeze comunitatea.

Israelienii aveau o tabără în care predau artele marțiale, filajul în vederea culegerii de informații, navigația și alte tehnici. Gleser învățase din copilărie să tragă cu pușca de vânătoare și a ajuns repede printre cei mai buni elevi din tabără. După stagiul de instruire, voluntarilor le-au fost repartizate sarcini legate de securitate.

„Păzeam clădiri evreiești, iar după întruniri însoțeam băieții și fetele la casele lor pentru a nu fi atacați pe stradă", povestea Gleser.

Un alt fost membru al operațiunii *Misgeret* a oferit o descriere mai agresivă, afirmând că mișcarea clandestină din Argentina „a inițiat operațiuni de descurajare, a bătut huligani locali antisemiți, a distrus locurile unde se întâlneau aceștia și a sabotat rotativele care tipăreau materiale antisemite".

În 1967, organizația sionistă a lui Gleser l-a trimis în Israel pentru o instruire mai complexă într-un kibbutz, dar încă nu pentru *aliyah* („imigrare"). Acolo a fost martor la fervoarea patriotică a israelienilor victorioși, când uluitorul Război de Șase Zile a schimbat pentru totdeauna statul evreiesc.

După ce a revenit în Argentina în 1968, Gleser a căpătat un rol conducător în mișcarea de autoprotecție.

„Studiile și antrenamentele din Israel mi-au oferit o putere și o încredere extraordinare, și-a amintit el. Fusesem un puști de nouăsprezece ani fără angajamente familiale și fără sentimente, care devenise un evreu mândru ce lupta pentru poporul său. Mă simțeam reprezentantul unei națiuni mici, dar puternice."

Peste câteva luni însă, Gleser a fost arestat imediat după una dintre operațiunile sale: incendierea unei tipografii care producea literatură antievreiască. Cele câteva zile petrecute în închisoare au fost îndeajuns de neplăcute și Gleser a părăsit pentru totdeauna Argentina. A petrecut puțin timp în Statele Unite, după care a plecat cu vaporul spre Israel. S-a stabilit acolo și a devenit un consultant de succes în domeniul securității private.

În deceniile următoare au continuat misiunile secrete ambițioase de protejare a comunităților evreiești din toată lumea. Proiectele de imigrație se bazau încă pe parteneriatul dintre unitatea Bitzur a Mossadului și Joint, cu sediul la New York, adesea cu ajutorul guvernelor occidentale simpatizante.

În felul acesta, în anii 1970 resturile comunității străvechi din Irak – aproximativ 3 000 de evrei – au fost evacuate cu ajutorul kurzilor rebeli și al șahului Iranului. După ani de zile, agenții israelieni au afirmat că o parte din banii pe care ei și Joint îi aduseseră pentru mituiri ajunseseră la un viceprim-ministru pe nume Saddam Hussein.

Cam în aceeași perioadă, evreii erau scoși tot clandestin din Siria, statul arab cel mai ostil față de Israel. Agenții unității Bitzur și anumiți *sayanim* („ajutoare") evrei din diverse națiuni s-au angajat alături de micile comunități evreiești din Siria și au coordonat împreună un plan de evacuare. În grupuri mici, evreii au fost duși în Liban, după care, aidoma spionilor israelieni din trecut, s-au îndreptat către țărmul Mediteranei, de unde ambarcațiuni mici i-au transportat până la navele marinei israeliene.

Vederea evreilor sirieni care soseau în portul Haifa l-a determinat pe Zamir, directorul Mossadului, să remarce că nicio misiune de spionaj nu putea fi la fel de incitantă și de satisfăcătoare. Ca o bonificație, *sayanim* au putut să scoată clandestin din Siria suluri Tora vechi și prețioase, pe care nimeni din acea țară nu le-ar mai fi citit vreodată.

În anii 1990, puținii evrei care rămăseseră în Yemen au putut pleca în Israel. A fost o misiune similară cu cea din Irak, în care s-au completat la perfecțiune Bitzur, Joint și mituirile generoase.

Mossadul a mai fost nevoit să opereze și în interiorul Iranului, o acțiune foarte dificilă după Revoluția Islamică din 1979, ajutându-i pe evrei să fugă – lăsând adesea proprietăți importante în urmă – pe rute păstrate secrete.

* * *

Cea mai importantă operațiune a unității Bitzur a avut loc, în câteva etape, în Cornul Africii. Israelienii știuseră dintotdeauna că unii dintre locuitorii de culoare ai Etiopiei afirmau că sunt evrei. Povestea lor a fost ignorată de guvernele care s-au succedat la Ierusalim, dar prim-ministrul Begin i-a crezut, fără să fie descurajat de culoarea pielii lor, spre deosebire de mulți dintre conaționalii săi. Begin i-a ordonat șefului Mossadului, Hofi, să găsească un mod prin care să-i aducă pe evreii negri „acasă" în Israel.

Agenții unității Bitzur s-au infiltrat în Etiopia, care la sfârșitul anilor 1970 era afectată de războiul civil și de foamete. Ei au contactat comunitățile „Beta Israel" („Casa lui Israel"), pe care le-au ajutat cu alimente și medicamente, purtând totodată conversații ispititoare despre viața în adevăratul stat Israel. Agenții Mossadului au răspândit mesajul că evreii ar trebui să se mute în Sudanul vecin.

După călătoriile dificile cu camionul și, mai ales, după cele extrem de lungi pe jos, evreii erau internați în tabere pentru refugiați conduse de organizații umanitare internaționale. Mossadul știa că, în cel mai fericit caz, aranjamentul era temporar. Trebuia născocită o explicație rezonabilă pentru înființarea unui soi de dispecerat în Sudan, care era o țară arabă.

Spionii israelieni au înființat o agenție de voiaj în Europa și au cumpărat un hotel mic pe o plajă de pe coasta Mării Roșii din nord-estul Sudanului. Personalul hotelului și instructorii de scufundări subacvatice erau agenți ai Mossadului care-i primeau ziua cu zâmbetul pe buze pe clienții europeni autentici, pentru ca noaptea și în extrasezon să devină agenți secreți, aducându-i pe evrei pe țărm. Etiopienii care în scurt timp urmau să devină israelieni erau duși cu camioanele pe plajă, de unde ambarcațiuni mici îi transportau până la vapoarele marinei israeliene. Navele se îndreptau apoi către portul israelian Eilat, unde pasagerii primeau pe loc cetățenia.

Procesul era totuși lent și necesita prea mulți pași. Numărul de imigranți care ajungeau în Israel era relativ mic.

Prim-ministrul Begin i-a ordonat lui Hofi să găsească o metodă mai bună. Mossadul i-a abordat discret pe Gaafar Nimeiri, dictatorul Sudanului, și pe șeful securității sale, generalul Omar el-Tayeb, și s-a căzut la o înțelegere. Evreii din Etiopia puteau fi duși cu autobuzele la aeroportul internațional din Khartoum, capitala sudaneză, de unde o companie belgiană de avioane charter – folosită de obicei pentru transportul pelerinilor musulmani la Mecca pentru *hajj* („pelerinaj") – avea să-i transporte până la destinație.

Pentru finanțarea operațiunii, Israelul avea să strângă sume substanțiale de la evrei din toată lumea, din care o parte importantă urma să intre în conturile bancare ale lui Nimeiri și Tayeb.

Rolul Israelului rămânea secret, iar la insistența lui Nimeiri toate zborurile se îndreptau spre Europa, nu direct spre statul evreiesc.

Spre satisfacția Mossadului, CIA a fost foarte încântată să ajute la coordonarea acestui „Exod" modern. Planul mișcase în mod evident sufletele multor oficiali din administrația Ronald Reagan, printre care se număra şi un fost director CIA: vicepreşedintele George H. W. Bush.

Șeful stației CIA din Khartoum era Milt Bearden, care după ani de zile și-a reamintit că Bush îi ceruse personal lui Nimeiri să faciliteze

salvarea evreilor înfometați din Etiopia. Preşedintele Sudanului a fost de acord, fără să menționeze că israelienii începuseră deja transferurile bancare.

Operațiunea a început în 1983 și Bearden și-a amintit că se întâlnise în Sudan cu Efraim Halevy, directorul unității Bitzur, care peste cincisprezece ani avea să devină șeful Mossadului. Traseul refugiaților se schimbase din nou, deoarece Bearden organizase o escadrilă de avioane militare americane – se pare că fusese ideea vicepreşedintelui Bush – care să-i ia pe evrei de pe un aerodrom aflat în deșert și să-i ducă direct în Israel. A fost o călătorie dificilă pentru miile de etiopieni care au așteptat să le vină rândul pentru a se înghesui în avioanele ce nu fuseseră concepute pentru pasageri, dar în felul acesta s-a evitat aducerea lor într-o capitală arabă instabilă și imprevizibilă.

Situația s-a complicat atunci când Nimeiri, aflat în vizită în Statele Unite în 1985, a fost răsturnat de la putere de nişte ofițeri sudanezi cu ajutor din partea Libiei. Ei au declarat imediat că preşedintele și șeful poliției sale secrete, Tayeb, se făceau vinovați de colaborare cu Mossadul și cu CIA în schimbul mai multor milioane de dolari. A fost unul dintre cazurile rare când afirmațiile difuzate de nişte rebeli au fost absolut corecte.

Autoritățile sudaneze îi căutau acum pe israelienii și americanii implicați în mârșăvie. După douăzeci de ani, Bearden și-a amintit că trei agenți ai Mossadului sosiseră – așa cum fusese prestabilit – la locuința lui din Khartoum, folosită ca adăpost în situații de urgență.

Soția lui Bearden, Marie-Catherine, a auzit o bătaie în ușă.

„În prag stătea un tânăr care i-a spus: «Sunt francez și doresc să vorbesc cu soțul dumneavoastră», a povestit Bearden. Soția mea i-a surâs și a replicat: «Nu ești francez. Eu sunt franțuzoaică. Dar știu cine ești. Intră și urcă la etaj.»"

După o lună, Bearden și colegii lui din CIA au considerat că-i puteau scoate din Sudan în siguranță pe agenții Mossadului.

Se estimează că 20 000 de evrei și-au părăsit satele din Etiopia între 1977 și 1985, în căutare de hrană, siguranță, confort și împlinire spirituală. Pe drum, au murit aproximativ 4 000, iar atunci când un nou grup minoritar de culoare s-a alăturat melanjului din societatea israeliană, sacrificiul făcut de părinții și bunicii lor pentru a aduce

generațiile viitoare în străvechea Țară a Făgăduinței n-a fost niciodată uitat.

După încheierea celor mai mari proiecte de imigrație întreprinse în numele „inteligenței evreiești" s-au întețit apelurile – chiar în interiorul Mossadului – de desființare a unității Bitzur. La urma urmelor, agenția Nativ se micșorase și dispăruse. Poate că acum Israelul putea să facă un pas mai departe și să-i protejeze și pe cetățenii aflați în țară.

S-a luat decizia de a menține Bitzur sub forma unei unități mici, așa cum au spus-o în termeni simpli doi agenți ai Mossadului: „pentru orice eventualitate" și „pentru zile ploioase". O precipitare neplăcută a evenimentelor s-a înregistrat după 11 septembrie, când Israelul a remarcat o creștere a antisemitismului în multe țări. O sinagogă istorică din Tunisia a fost aruncată în aer și alte situri evreiești au fost luate în vizor de teroriștii care păreau să creadă că evreii și americanii constituiau același inamic, pe care Islamul trebuia să-l radă de pe fața pământului.

Agenții din Bitzur au fost repartizați să-și îndeplinească sarcina tradițională de a ajuta la organizarea autoprotecției în comunitățile evreiești de pe tot globul. De data aceasta însă, sarcina a fost executată aproape întotdeauna în colaborare cu poliția locală.

Comunitatea israeliană a serviciilor de informații nu și-a putut abandona complet datoria de a-i proteja pe evrei și de a le garanta un adăpost sigur. La urma urmelor, pentru asta exista statul evreiesc.

Capitolul XIV

PERICOLUL DIN NORD

Nu trebuia să ai cele mai bune servicii de informații din lume ca să știi că Israelul era pregătit să atace în 1982 infrastructura OEP-ului din Liban.

Intențiile lui Menachem Begin au devenit clare după realegerea sa în 1981. Destul de șovăielnic și aflat în mijlocul unui vârtej de controverse, Begin l-a promovat pe Ariel Sharon în funcția de ministru al apărării. Agresivul și ambițiosul general retras din activitate avea reputația unui om de acțiune care credea în folosirea mănușii de fier – nu de catifea – în relațiile cu arabii.

Un alt ministru al cabinetului a remarcat – și doar pe jumătate în glumă – că dacă Sharon căpăta această funcție, tancurile vor înconjura într-o bună zi biroul prim-ministrului în timpul unei lovituri de stat. Ca erou al Războiului de Yom Kippur împotriva Egiptului, Sharon avea totuși mulți admiratori și o mare influență asupra Ministerului Apărării. Begin îl lăuda, considerându-l un Iuda Macabeul modern, dar totodată se temea de el, întrucât era un personaj charismatic care putea cauza necazuri.

Foarte rapid, Sharon a început să plănuiască o invazie a Libanului, căreia i s-a atribuit numele de cod „Marele Pin". Conceptul se potrivea și strategiei lui Begin, care avea remușcări din cauza ofertei sale privind autonomia palestiniană de pe Malul de Vest și din Fâșia Gaza – parte din tratatul de pace din 1979 cu președintele egiptean Sadat. Acum, Begin era îngrijorat de faptul că această autonomie va avea ca rezultat un stat palestinian independent, căruia el i se opunea. Modul cel mai eficient de a opri un astfel de proces era distrugerea organizației care întrupa aspirațiile palestinienilor: OEP.

În public, prim-ministrul a continuat să avertizeze că, după ce fuseseră expulzați din Iordania în 1971, teroriștii palestinieni înființaseră în Liban un stat în interiorul altui stat, ca rampă de lansare pentru atacuri spre sud, asupra Israelului. El își descria inamicul ca fiind lipsit de caracteristici umane, numindu-l pe președintele OEP-ului, Yasser

Arafat, „omul cu păr pe față", iar pe membrii organizației „animale cu două picioare".

Chiar și pentru numeroșii israelieni care știau de planurile secrete de război a fost o surpriză să vadă cât de doritori de conflict s-au dovedit Begin și ministrul apărării atunci când, în aprilie 1982, s-a aflat că doi israelieni fuseseră omorâți în parcul parizian Bois de Boulogne. Sharon i-a telefonat lui Begin și a sugerat că aceea putea fi oportunitatea de a executa planul prestabilit de invadare a Libanului.

S-a dovedit însă că israelienii uciși la Paris erau niște răufăcători asasinați în urma unei reglări de conturi între bande, nicidecum niște victime ale terorismului palestinian.

Liniștea a domnit numai două luni. În seara de joi, 3 iunie, ambasadorul israelian la Londra – Shlomo Argov – a fost împușcat în cap și schilodit pe viață pe când părăsea un banchet din elegantul hotel Dorchester.

A doua zi, cabinetul lui Begin s-a întrunit pentru o ședință urgentă. Cercetătorii Amanului au explicat că cei trei atentatori palestinieni arestați de eficienta poliție britanică aparțineau unei aripi de renegați a OEP-ului care purta numele liderului ei: organizația Abu Nidal. Șeful de stat-major al armatei, generalul Rafael (Raful) Eitan, a tresărit imediat și a spus: „Abu Nidal, Abu Shmidal – tot aia e." (Generalul de armată nu avea nicio legătură de rudenie cu agentul de informații Rafi Eitan.)

Cabinetul a aprobat o pătrundere limitată a forțelor israeliene în Liban pentru a zdrobi pozițiile OEP-ului. Folosind termeni biblici, Begin le-a spus parlamentarilor din Knesset că operațiunea Tzahalului va aduce statului evreiesc patruzeci de ani de pace și liniște, timp în care „copiii lui Israel vor merge fericiți la școală și se vor întoarce voioși acasă".

Duminică, 6 iunie, armata israeliană a invadat Libanul pe pământ, pe mare și în aer. La început, totul a mers bine. Luptătorii palestinieni de gherilă nu se puteau compara cu echipamentele și instruirea soldaților din Tzahal. În șase zile, israelienii au încercuit întinsa capitală Beirut.

Avansând cu tancurile de la graniță spre nord, ei au fost salutați de sătenii druzi, de creștinii maroniți și chiar de musulmanii șiiți, care

au aruncat peste invadatori tradiționalii pumni de orez. Ei considerau că israelienii îi vor elibera de o coaliție opresivă între OEP și musulmanii sunniți, susținută de Siria.

Însă luna de miere n-a durat mult.

Promisiunea făcută de Begin și de Sharon, și sprijinită de generalul Eitan, de a obține o victorie rapidă s-a dovedit lipsită de acoperire. Invadatorii au depășit cu mult cei patruzeci de kilometri pe care Begin îi declarase în planul de război. Sharon avea o strategie mai vastă, concentrată asupra silirii palestinienilor să părăsească Libanul și să revină în Iordania – țara pe care el o dorea ca soluție permanentă pentru problema palestiniană.

Evenimentele s-au desfășurat însă diferit. În foarte scurt timp, israelienii au fost percepuți de majoritatea facțiunilor libaneze ca fiind forța ocupantă. Tzahal a devenit ținta atacurilor din partea palestinienilor și a unei forțe noi: Hezbollah („Partidul lui Dumnezeu"), creată de noul regim islamic din Iran pentru a-i aduce pe șiiți la putere.

Prăbușirea strategiei lui Sharon a avut loc în luna septembrie a aceluiași an. Imediat după alegerea sa ca președinte al Libanului, Bashir Gemayel – a cărui familie coopera de mult cu serviciile de informații israeliene – a fost asasinat de agenți sirieni. Siria a simțit că trebuia să distrugă alianța evidentă dintre Israel și creștinii maroniți, inclusiv clanul Gemayel.

Represaliile imediate au fost sângeroase și au schimbat istoria. Fie încurajate, fie ignorate cu rea-voință de militarii israelieni, formațiunile paramilitare creștine au intrat în taberele pentru refugiați Sabra și Shatila din Beirut și au masacrat 800 de palestinieni, bărbați, femei și copii.

Israelul s-a afundat încă și mai mult în mocirla politicii libaneze: un mozaic complex și fracționat de grupuri etnice rivale și adesea violente.

Trupe americane, franceze și italiene au intervenit cu intenția de a stabiliza statul falimentar Liban, dar au devenit ele însele ținte ale unei noi forme de terorism: atentatele sinucigașe ale Hezbollahului. Organizația glorifica tradiția martiriului musulman șiit: sacrificarea vieții pentru o cauză sfântă, distrugând inamicii Islamului și asigurându-ți în același timp un loc în Paradisul în care te așteptau 72 de fecioare.

Cel mai sângeros atentat a fost explozia camionului care a distrus cazarma pușcașilor marini, ucigând peste 240 de soldați în octombrie 1983. O explozie sinucigașă similară a omorât la Beirut 58 de parașutiști francezi.

* * *

Israelul a găsit puțină tihnă odată cu plecarea în masă a luptătorilor OEP-ului, conduși de Arafat, care au fost transportați din portul Beirutului la noul lor sediu, aflat mult mai la vest, în Tunisia. Lunetiștii israelieni îl aveau pe Arafat în cătarea armelor, iar un ofițer de informații a considerat că exista oportunitatea de a scăpa de un șef al teroriștilor, așa cum îl considera Israelul. Begin și Sharon n-au aprobat însă asasinatul din cauza unui acord de încetare a focului negociat de un emisar american.

* * *

OEP-ul a plecat, dar Israelul a rămas împotmolit pentru următorii şaptesprezece ani în propriul său Vietnam.

O comisie de anchetă israeliană l-a silit pe Sharon să demisioneze, iar starea psihică a lui Begin s-a deteriorat din cauza remuşcărilor chinuitoare provocate de cei peste 600 de israelieni care au fost uciși până la urmă în războiul libanez. Prim-ministrul s-a izolat, devenind prizonier în propria sa reședință oficială.

Cei doi politicieni și Mossadul au fost puși la stâlpul infamiei pentru situația stânjenitoare în care ajunsese națiunea.

La sediul Mossadului de la răspântia Glilot, degetul acuzator a fost îndreptat către Menachem (Nahik) Navot. Chiar şi la douăzeci şi şapte de ani după declanşarea războiului, Navot – în prezent retras din activitate – era considerat strategul din spatele conspirațiilor israeliene din Liban.

„Ai văzut filmul *Vals cu Bashir*?", a fost întrebat Navot de o colegă din anii 1980.

Ea se referea la filmul israelian nominalizat la Premiul Oscar, care descria ororile războiului din Liban din punctul de vedere al regizorului Ari Folman, un fost tanchist. Femeia a pus întrebarea înaintea unei vizionări a filmului destinate membrilor Mossadului.

După film, Navot le-a ținut spectatorilor o prelegere: „Mulți mă consideră responsabil pentru războiul din Liban și, când se vorbește despre el, din păcate îmi evocă numele. Această etichetă a rămas lipită de mine și de Mossad."

Înaintea şi în timpul războiului, Navot a fost director-adjunct al Mossadului și s-a ocupat de departamentul de legătură Tevel. Sarcina lui era de a cultiva o relație secretă cu Partidul Falangist din Liban, înarmat de creștini.

În 1952, la vârsta de 21 de ani, Navot a intrat în Shin Bet și a devenit bodyguardul prim-ministrului Ben-Gurion. Ulterior, a trecut la departamentul operativ partajat cu Mossadul, ajungând finalmente să participe la proiecte de spionaj. A lucrat în Iranul condus de șah și a acordat asistență militară israeliană pentru kurzii din Irak. La mijlocul anilor 1970 a fost principalul reprezentant al Mossadului la Washington.

După ce a revenit la Tel Aviv, împreună cu șeful lui, generalul Yitzhak Hofi, a urmat politica lui Reuven Shiloah, primul director al Mossadului, cel care concepuse strategia alianțelor periferice. În Liban, partenerii majori au fost creștinii maroniți.

Această țară mică din nord nu reprezenta o amenințare importantă pentru Israel. Adesea, se spunea în glumă că, în cazul izbucnirii unui război, Tzahalul va trimite pe front fanfara militară. Libanul era totuşi o răspântie a infiltrărilor în toate direcțiile, în principal în ceea ce privește accesul la Siria. Fiind o societate relativ deschisă și permisivă, cu cazinouri și bordeluri, Libanul atrăgea elitele influente din lumea arabă și slujea astfel ca zonă convenabilă pentru culegerea de informații.

Încă din anii 1950, ofițerii de caz din Unitatea 154 (ulterior 504) a Amanului avuseseră agenți libanezi care spionau persoanele ce treceau prin țară. Aceşti agenți asiguraseră totodată locuințe conspirative și mijloace de transport pentru israelieni.

Potrivit canoanelor spionajului din epoca aceea, un agent era necesar chiar și pentru sarcinile cele mai simple. Unii dintre libanezii aflați pe atunci în solda Israelului trebuiau să-și pună viața în pericol, aproape zilnic, pentru sarcini banale, de genul ducerii ziarelor apărute în Beirut la granița sudică, unde le predau analiștilor israelieni. Pe atunci nu exista internet și Israelul nu avea ambasadă la Beirut. Iar

informațiile din surse deschise fuseseră dintotdeauna o parte vitală a spionajului.

În plus, agenții israelieni pătrundeau frecvent sub acoperire în Liban. Cei din Unitatea 154 dezvoltaseră relații strânse cu cele două familii creștine conducătoare: Chamoun și Gemayel.

Capii acestora se întâlneau în secret cu liderii israelieni. Unul dintre ei, Camille Chamoun, a fost președintele țării, așadar șeful unui stat arab, totuși n-a ezitat să coopereze reciproc avantajos cu Israelul. Conducătorii israelieni au avut relații de prietenie și cu Pierre Gemayel, în ciuda simpatiei lui față de fascism; printre altele, propria sa organizație paramilitară Falanga fusese înființată după modelul lui Mussolini. Serviciile de informații israeliene nu ezitau să coopereze cu falangiștii, la fel ca atunci când tactica necesitase cooperarea cu foștii naziști pentru a sluji interesele Israelului.

Responsabilitatea pentru menținerea contactului cu minoritățile libaneze a fost transferată până la urmă de la serviciul de informații militar la unitatea Tevel a Mossadului. Legătura secretă s-a accentuat în anii 1970, pe fundalul unui război civil sălbatic în Liban, când Mossadul a început să coordoneze furnizarea de armament milițiilor falangiste, iar Israelul a înființat Armata Libanului de Sud (SLA – „South Lebanese Army").

Această cooperare aflată în dezvoltare a cauzat însă fisuri în cadrul comunității serviciilor de informații israeliene. Prim-ministrul Yitzhak Rabin, care se întâlnise cu clanurile Chamoun și Gemayel, a decis că rolul Israelului trebuia limitat la a-i ajuta pe creștini să se autosusțină. După alegerea lui Begin în 1977, situația a început să se schimbe. Obsedat de Holocaust, Begin credea că minoritatea creștină din Liban se confrunta cu o posibilă distrugere venită din partea musulmanilor și palestinienilor majoritari.

Sharon a considerat că problema creștinilor era un alt element al strategiei lui de a instala în Liban un guvern obedient, sub amenințarea baionetelor israeliene, dar analiștii militari din Aman s-au opus planurilor lui măreațe, fiind de părere că falangiștii intenționau să-i atragă pe israelieni mai adânc în Liban și să-i manipuleze pentru a duce războaiele în numele lor.

Chiar și în interiorul Mossadului existau păreri contrare. Hofi credea în conceptul de ajutor limitat formulat de Rabin. Locotenenții

lui, Navot și David Kimche, erau însă în favoarea sporirii rolului jucat de Israel și au procedat în consecință.

În cele din urmă, implicarea susținută a lui Kimche în Liban și credința în alianța cu creștinii au dus la prăbușirea sa. Hofi, care-l suspecta pe Kimche că acționează pe la spatele lui, l-a silit să demisioneze, punând capăt după treizeci de ani aspirațiilor acestui spion născut în Marea Britanie care voia să devină directorul agenției.

Libanul a însemnat şi dispariția succesorului desemnat pentru Hofi, Yekutiel (Kuti) Adam, general de armată și un experimentat ofițer de control al agenților în calitate de șef al departamentului Tsomet al Mossadului. Înaintea invaziei din 1982, Begin l-a desemnat pe Adam drept următorul director al Mossadului. În iunie, când tancurile au avansat, Adam s-a repezit pe front – motivat doar de surescitarea provocată de bătălie – și a fost ucis într-o ambuscadă a palestinienilor.

Orbirea parțială a unor agenți operativi ai Mossadului, ca Navot și Kimche, poate fi explicată prin cordialitatea deosebită cu care au fost primiți de creștinii libanezi, fiind plimbați prin restaurante de lux și cluburi de noapte de pe superba coastă a Mediteranei. Mossadul părea să nu vadă latura sumbră a alianței. Agenția i-a ajutat pe falangiști și pe SLA să se restructureze de-a lungul liniilor israeliene, prin strategii de luptă, închisori sinistre și echipe de interogare. La toate acestea libanezii au adăugat torturile și execuțiile fără judecată.

Nu doar o dată, comportamentul scandalos al aliaților creștini s-a întors împotriva Israelului printr-un efect de bumerang. În războiul din 1982, falangiștii de la un punct de control de pe șosea au răpit patru iranieni, printre care şi trei diplomați, apoi i-au omorât și le-au aruncat cadavrele. (După ani de zile, când Israelul a vrut să aranjeze cu Hezbollahul un schimb de prizonieri și cadavre de soldați, negocierile au fost tărăgănate de solicitarea returnării rămășițelor celor patru iranieni. Israelul a răspuns că-i era imposibil s-o facă întrucât pe presupusul loc al înhumării lor se construise o clădire.)

Navot a văzut însă evenimentele într-o lumină foarte diferită, din punctul de vedere al unui inițiat. „Când am aflat vestea asasinării ambasadorului israelian la Londra eram în sediul Mossadului cu Hofi și cu șeful lui de personal. Am exclamat într-un glas: «*Oy va voy* [vai de mine!], o să-nceapă războiul!»"

Navot se temea că libanezii creștini nu vor fi niște aliați de nădejde în momentul începerii luptelor. „Știam că falangiștii creștini doreau să cucerim Libanul pentru ei", și-a amintit el.

Când liderul lor, Bashir Gemayel – marea speranță a Israelului –, a fost omorât de o bombă siriană amplasată în biroul său, Navot a considerat atentatul aproape ca pe un atac personal. „Oamenii îl căutau pe Bashir și nu-i găseau corpul. M-am întâlnit acolo cu unul dintre consilierii lui, care m-a întrebat cu toată seriozitatea: «L-ați răpit voi?» Apoi m-am dus cu văduva lui la spital și i-am identificat trupul."

Au urmat multe alte cadavre și distrugeri, deoarece Israelul a rămas în sudul Libanului până în anul 2000. Implicarea comunității serviciilor de informații s-a extins în toate direcțiile. Nu numai Mossadul se afla acolo, ci și Amanul și, într-o măsură tot mai mare, Shin Bet. Agenția de securitate internă a Israelului, care era specialistă în acțiuni antiteroriste, a început să dirijeze mai mulți agenți libanezi ca niciodată, arestând și interogând suspecți și încercând să cunoască teritoriul ca și cum s-ar fi pregătit pentru o ocupație de durată.

Instantaneu, Libanul a devenit punctul focal al celor trei agenții israeliene, consumând resursele prevăzute pentru bugetele altor proiecte. Ofițeri de caz, anchetatori și cercetători au fost luați de la proiectele lor și mutați în Liban. Un exemplu notabil l-a reprezentat Dubi, același *katsa* care dirija un agent extrem de important la Cairo: Ashraf Marwan, „ochii și urechile" Mossadului din Egipt.

Libanul era un loc periculos, unde erau necesare gărzi de corp și echipe defensive suplimentare atunci când se mergea la întâlniri cu surse și agenți. Ambuscadele și bombele declanșate pe marginea drumurilor erau înfricoșător de răspândite. O organizație discretă, cum era Mossadul, al cărui personal prefera să se deplaseze invizibil, a sfârșit prin a recurge la convoaie înarmate până-n dinți. Pentru Unitatea 504 a Amanului, specializată în dirijarea agenților și în interogatorii, Libanul a însemnat cel mai mare câmp de bătaie din toate timpurile.

Folosirea tuturor celor trei agenții pe un teritoriu relativ mic era lipsită de sens. Se punea problema orgoliului organizatoric, care ducea la conflicte inevitabile și la o diviziune inegală a muncii. Duplicările inutile erau evidente atunci când, în mod absurd, cele trei servicii

dirijau aceiași agenți, care-și ascundeau identitatea și informațiile de ceilalți israelieni.

Mai neplăcută însă era dependența de dealerii de droguri folosiți ca surse de informații. Se știa de multe decenii că în Liban se cultivau macul și hașișul și se produceau opiu și cocaină, scoase apoi prin contrabandă din țară; de obicei, destinațiile erau Egiptul, via Siria și Iordania, sau piețele europene.

Traficul ilegal, dar înfloritor cu droguri atrăsese mai întâi anumiți politicieni și generali libanezi, apoi diverși sirieni puternici, pe măsură ce influența țării lor crescuse în Liban. Această tendință se soldase în cele din urmă cu naşterea unei clase a traficanților de droguri profesioniști, adesea ca tradiție de familie. Clanurile învățaseră să coopereze cu toate puterile: guvernul libanez, sirienii, iar acum, recunoscându-și noii stăpâni, cu forțele israeliene din sudul Libanului.

Israelienii au primit cu brațele deschise aceste clanuri și bande și au început să le folosească. O parte din înțelegere era ca agențiile să le ignore ocupațiile. Serviciile de informații israeliene nu și-au dat seama ce impresie va face asta asupra rezidenților locali, care au văzut că străinii își extindeau protecția asupra contrabandiștilor de droguri. Familia Biro a reprezentat un astfel de caz. În anii 1950, Muhammad Biro, capul familiei, era vameș libanez la un punct de trecere a graniței cu Siria, însă adevărata lui ocupație era traficul de droguri.

În douăzeci de ani, el a devenit unul dintre cei mai mari traficanți de droguri din Orientul Mijlociu, afacerile lui întinzându-se din Liban până în Siria, Iordania, Egipt și Europa. Transporta tone de droguri pe uscat și pe mare pentru a răspunde unei cereri care nu înceta niciodată. Îmbogățindu-se, a devenit și un individ respectabil, iar israelienii au început să-l trateze ca atare, atât pe el, cât și pe urmașii săi.

Când a vizitat zona, ministrul apărării, Moshe Arens, a acceptat să cineze cu familia Biro. Nu știa însă care era adevărata îndeletnicire a acesteia și nici ofițerii de caz din Aman care se ocupau de Biro nu i-au spus nimic. Astfel, n-a surprins pe nimeni zvonul ridicol răspândit în Liban potrivit căruia Arens și Biro erau parteneri în contrabanda cu droguri.

Pentru toate contactele cu traficanții arabi s-a impus o regulă esențială: dacă vindeți dealerilor israelieni de droguri, trebuie să ne informați cine sunt și să depuneți mărturie în fața tribunalului.

Dealerii credeau însă în comerţul liber şi în globalizare – cu mult înainte de inventarea termenului –, iar pentru ei nu existau frontiere.

Ramzi Nahara, un alt „gigant" al comerţului cu droguri din Liban, a cooperat cu serviciile de informaţii israeliene. A făcut avere şi, în acelaşi timp, a furnizat informaţii poliţiei israeliene, vânzându-şi marfa în Israel pe la spatele poliţiştilor – până când aceştia au decis să pună piciorul în prag şi l-au arestat.

A fost judecat şi condamnat la detenţie într-o închisoare din Israel. Nahara a continuat să-şi conducă afacerea din celulă şi a reuşit să expedieze un mesaj către Hezbollah – noua putere aflată în ascensiune în Liban –, anunţându-l că rupea legăturile cu Israelul şi că de-acum era de partea lui. Acest detaliu avea să capete o anumită importanţă în viitor.

Începând cu anii 1990, comunitatea serviciilor de informaţii israeliene a început să analizeze varianta desfiinţării Unităţii 504, având în vedere trecutul ei dubios. S-a propus trecerea ei în cadrul Mossadului pentru a aduce sub acelaşi acoperiş tehnica dirijării agenţilor, însă principalii comandanţi militari s-au îndoit de eficienţa unei astfel de manevre, susţinând că ofiţerii de caz şi agenţii Unităţii 504 ofereau informaţii tactice necesare trupelor de pe teren. Ei se îndoiau că Mossadul, cu viziunea sa internaţională şi strategică, ar fi fost interesat să joace la fel de bine şi acest rol.

* * *

Naşterea Hezbollahului a rezultat din suferinţele musulmanilor şiiţi, din realităţile politicii interne libaneze şi din revoluţia islamică iraniană din februarie 1979. Apariţia sa a coincis şi cu invazia Israelului. Cu cât Israelul a rămas mai mult timp în Liban şi cu cât activităţile sale au fost mai extinse acolo, cu atât mai puternic a devenit Hezbollahul.

Prezenţa Israelului i-a conferit Partidului lui Dumnezeu şiit un punct focal pentru pasiunea sa alimentată de resentimente şi de ură. Primul său lider spiritual a fost clericul musulman Muhammad Fadlallah, care studiase în oraşul sfânt şiit Najaf din Irak. Revenit în Liban în 1966, el s-a dedicat acţiunilor religioase şi educaţionale, înfiinţând un orfelinat.

Activitatea lui a sădit în ţară primele seminţe ale mândriei şiite. Generaţii la rând, comunitatea sa din Liban şi din alte ţări

majoritar musulman-sunnite suferise de discriminare și de lipsă de resurse. În 1979 și 1980, în urma ascensiunii ayatollahului Ruhollah Khomeini în Iran, șiiții din toată lumea au fost motivați de instalarea primului guvern șiit din istoria modernă.

Din perspectiva Iranului, Libanul era important datorită comunității șiite, dar și pentru că reprezenta un cap de pod spre Mediterana și mai departe, spre Europa. Putea fi o bază-cheie pentru un război sfânt împotriva intereselor israeliene și occidentale.

Ca și în cazul revoluțiilor franceză și rusă, militanții care au preluat puterea au încercat destul de repede să-și exporte idealurile. Iranienii au început să trimită emisari pentru a stabili legături cu alte comunități șiite, iar Libanul a fost o destinație evidentă.

Vârful de lance al Iranului în comunitatea libaneză a fost Ali Akbar Mohtashemi, ambasadorul iranian în Siria. El a descoperit că șiiții libanezi fuseseră deja inspirați spiritual de Fadlallah, iar acum emisarul Iranului avea să adauge importanta dimensiune a puterii politice. Apoi bani. Și arme.

A doua zi după invazia Libanului de către Israel, petrecută în iunie 1982, o delegație militară iraniană a sosit la Damasc și a discutat despre posibilitățile de instigare a rezistenței împotriva israelienilor. Delegația era condusă de ministrul iranian al apărării și de șeful Gărzii Revoluționare, cărora li se alăturase ambasadorul Mohtashemi. S-a convenit trimiterea unor voluntari iranieni în Liban, iar acela a fost începutul unei prezențe iraniene importante în țară. Voluntarii erau în principal membri ai Gărzii Revoluționare și spioni.

Cu ajutorul profesioniștilor iranieni, Hezbollahul a început să se organizeze pe trei fronturi: ca entitate politică libaneză, ca organizație religioasă și socială și ca forță militară. Membrii săi s-au autointitulat „luptători de rezistență", dar israelienii și Occidentul i-au etichetat ca fiind teroriști.

Nu numai că au întors armele împotriva israelienilor, ci i-au luat în vizor și pe occidentali. Au fost răpiți americani, britanici și alți străini care munceau în Liban. Un avion aparținând companiei americane TWA a fost deturnat spre Beirut în iunie 1985 și lumea întreagă a auzit de tânărul șiit libanez Imad Mughniyeh. În vârstă de 22 de ani, acesta tocmai părăsise OEP-ul în favoarea Hezbollahului, ajungând ulterior cel mai căutat terorist din lume – până la apariția lui Osama Bin Laden.

Începuse deja un război indirect între Statele Unite și radicalii șiiți libanezi. CIA n-a găsit nicio alternativă la violență – nu numai din cauza atentatului care ucisese pușcașii marini americani în octombrie 1983, ci și din cauza pierderii în luna aprilie a aceluiaşi an a principalului ofițer de caz CIA pentru Orientul Mijlociu, Robert Ames, atunci când ambasada Statelor Unite din Beirut a fost distrusă de explozia unui automobil-capcană. Loviturile îndreptate împotriva americanilor aveau să fie puse şi pe seama lui Mughniyeh. CIA s-a răzbunat în mod sângeros și total neortodox prin explozia unui automobil-capcană.

Poate că bombele păreau arme potrivite pentru Orientul Mijlociu, care este de altfel tărâmul legii talionului, dar, dacă explozibilii nu sunt dimensionați și adaptați cu foarte multă iscusință – așa cum procedase Mossadul în mod repetat în diverse capitale străine –, este aproape sigur că printre victime se vor număra mulți civili necombatanți.

Așa s-a întâmplat şi pe 8 martie 1985 în districtul șiit sudic al Beirutului. Ținta era Muhammad Fadlallah, clericul care înființase Hezbollahul. William Casey, pe atunci directorul CIA, a discutat cazul cu jurnalistul Bob Woodward, care a aflat că Arabia Saudită ajutase la amplasarea unui vehicul încărcat cu explozibili în fața locuinței lui Fadlallah. Câteva clădiri s-au prăbușit și optzeci de oameni au murit în exteriorul moscheii din vecinătate, însă Fadlallah a supraviețuit.

Capitolul XV

UN NOU INAMIC

Comunitatea serviciilor de informații israeliene și Tzahalul au înțeles greu că Hezbollahul era un inamic foarte puternic. Dezastrul care i-a trezit la realitate s-a produs în noiembrie 1983: explozia unui automobil-capcană, care a dărâmat un bloc de birouri folosit de Shin Bet ca sediu local în portul Tir. Au fost omorâți 28 de israelieni și 32 de prizonieri libanezi. Istoria oficială a agenției Shin Bet afirmă că ar fi fost primul atentat sinucigaș împotriva unei ținte israeliene.

Această versiune este totuși contestată, deoarece o clădire încă și mai înaltă din apropiere – folosită de Shin Bet și de armată – explodase cu un an în urmă, provocând moartea a 78 de israelieni și a vreo douăzeci de prizonieri arabi. Concluzia oficială a unei comisii de anchetă a armatei a fost că prima explozie fusese cauzată de o scurgere de gaze, totuși mass-media libaneză pretindea că era vorba de un atentat al Hezbollahului.

Unii anchetatori israelieni au fost de acord cu a doua versiune și au dezvăluit că o parte din automobil și piciorul unui sinucigaș au fost găsite după câteva săptămâni printre ruine. Israelul a susținut însă versiunea oficială a exploziei provocate de gaze.

Sperând să dea de urmele teroriștilor, Mossadul și Amanul au anchetat intens a doua explozie și, în scurt timp, l-au luat în vizor pe ambasadorul Iranului la Damasc: Ali Akbar Mohtashemi. S-a ajuns la concluzia că el era legătura-cheie dintre Iran, care asigura suportul logistic și instruirea, și Hezbollah, care executa operațiunile teroriste. S-a bănuit că același ambasador era implicat în plănuirea principalelor atentate sinucigașe asupra cazărmii pușcașilor marini și a ambasadei SUA din Beirut.

Conform tradiției înființate prin expedierea în anii 1960 a unor scrisori-capcană savanților germani, iar în anii 1970 teroriștilor palestinieni, un colet i-a fost trimis lui Mohtashemi în februarie 1984 la ambasada iraniană din Damasc. Coletul conținea un Coran, cartea sfântă a musulmanilor, în care se găsea o bombă. Aceasta a explodat,

însă nu și-a atins pe deplin scopul: Mohtashemi și-a pierdut mâna dreaptă și o parte din cea stângă, dar a supraviețuit.

Ca o ironie a sorții, în deceniile următoare ambasadorul militant avea să devină un editor reformist și un om politic la Teheran, susținând diverse cauze democratice din țara sa.

În orice caz, cartea-bombă a însemnat o risipă de timp și de sânge. Dezvoltarea Hezbollahului părea de neoprit, organizația devenind o forță mai sofisticată decât OEP-ul. Beneficiind de sprijinul stăpânilor de la Teheran, șiiții erau mai bine antrenați și au inventat o serie nouă de bombe și mine, abil camuflate, care produceau victime și prejudicii trupelor israeliene.

Astfel de dispozitive improvizate aveau să fie folosite împotriva soldaților americani din Irak după 2003, când au fost plasate de-a lungul drumurilor de organizațiile paramilitare susținute de Iran. Perfecționați în urma experiențelor din Liban, experții Hezbollahului se infiltrau în Irak pentru a-și instrui frații șiiți în rezistența antiamericană.

Războiul îndelungat din Liban a devenit inegal: o armată regulată se confrunta cu o forță de gherilă. În cele din urmă, israelienii au înțeles că modul cel mai bun de a lupta împotriva gherilei era copierea tacticilor acesteia. Tzahalul a format mici unități speciale de soldați care regizau ambuscade, ascundeau explozibili și adoptau comportamente ofensive imprevizibile.

Mulți israelieni, nu doar cei din comunitatea serviciilor de informații, au înțeles adevărul neașteptat și incomod despre situația din Liban. Israelul intrase în această țară pentru a scăpa de un inamic – OEP –, dar rămăsese acolo și, de-a lungul anilor, începuse să se confrunte cu un alt dușman, mult mai periculos: Hezbollahul.

Israelienii trebuiau să lupte și mai înverșunat, iar vărsările de sânge reciproce nu s-au limitat la pământul libanez, ci s-au extins și în Israel.

Grație sponsorilor săi iranieni, Hezbollahul a trecut la o nouă amenințare: rachetele cu rază scurtă de acțiune, apoi rachetele cu rază mai lungă de acțiune, care puteau atinge numeroase așezări israeliene. Pentru prima dată din 1948, civilii din Israel puteau ajunge pe linia frontului pentru că acesta se întinsese până la ei.

Israelul și șiiții radicali libanezi au continuat să schimbe lovituri reciproce și o nouă criză urma să aibă ca punct de pornire un aviator israelian.

În octombrie 1986, în timpul unei misiuni de bombardare a Libanului, un avion israelian de vânătoare F-4 Phantom, de producție americană, a fost avariat în urma exploziei uneia dintre propriile sale bombe. Pilotul și navigatorul s-au catapultat și au ajuns în siguranță la sol. Pilotul a fost recuperat rapid de un elicopter de salvare israelian care n-a putut ajunge și la navigatorul Ron Arad. Trăgătorii libanezi au deschis focul asupra elicopterului și Arad a fost capturat de musulmanii șiiți.

Cei care l-au luat prizonier nu erau militanți Hezbollah, ci membri ai Amalului, o mișcare șiită mai tradițională. Conducătorii israelieni, supuși cu doi ani în urmă unor critici interne dure din cauza unui schimb dezechilibrat de prizonieri cu un grup mic de terorişti palestinieni, nu s-au grăbit către o negociere, întrucât analizele întocmite de Aman sugerau că Arad nu se găsea într-un pericol iminent. Au avut loc întâlniri cu reprezentanții Amalului la Londra pentru a-i aranja eliberarea. Timp de aproape optsprezece luni, Israelul a fost sigur că Arad era în viață, ba chiar familia lui a primit scrisori de la navigator.

Însă Amanul interpretase greșit situația. În realitate, Amalul se scufunda rapid printre facțiunile libaneze și nu și-a putut păstra mult timp trofeul. Hezbollahul l-a preluat pe prizonier și Ron Arad s-a făcut nevăzut într-o gaură neagră.

Dispariția lui misterioasă avea să obsedeze decenii la rând comunitatea serviciilor de informații israeliene, armata, politicienii, presa și publicul. S-a presupus că murise sau că cei care-l țineau captiv, indiferent dacă era vorba de Hezbollah sau de Garda Revoluționară din Iran, nu-i doreau moartea, deoarece putea fi o prețioasă monedă de schimb. Pentru agenții și șefii Amanului și ai Mossadului faptul că nu puteau găsi un israelian ținut prizonier în spatele liniilor inamice reprezenta un eșec de proporții.

Înțelegând că nu exista un cadru de lucru stabil pentru abordarea unor astfel de cazuri, cele două agenții au creat unități permanente numite Shon, un acronim ebraic pentru *Shvu'yim v'Ne'edarim* („Prizonieri și dispăruți"). Unitățile erau conduse de ofițeri superiori, accentuându-se astfel importanța găsirii tuturor oamenilor pierduți, adânc înrădăcinată în etosul israelian, potrivit căruia niciun soldat nu trebuia abandonat.

Una dintre etapele cazului Arad a fost răpirea unor membri importanți ai Hezbollahului pentru a dispune de monede de schimb.

Se încerca astfel repetarea succesului înregistrat în 1972, atunci când mai multe comandouri ale unității Sayeret Matkal răpiseră cinci ofițeri militari sirieni la granița dintre Siria și Liban, schimbați apoi cu piloții israelieni aflați în mâinile sirienilor.

În iulie 1989, înarmați cu informații excelente, soldații unității Sayeret Matkal au acționat din nou în Liban și l-au răpit în toiul nopții, din locuința sa, pe șeicul Abdul Karim Obeid. Aparent, acesta era doar un lider spiritual al Hezbollahului, dar, potrivit israelienilor, dirijase multe acte de violență.

O dată în plus, comunitatea serviciilor de informații israeliene avea să fie derutată de complexul caleidoscop libanez. Hezbollahul s-a încăpățânat și n-a oferit nimic la schimb pentru Obeid. Fie că acesta nu era suficient de important pentru organizație, fie că Hezbollahul nu știa într-adevăr unde se afla Arad și nu dorea să recunoască adevărul. Statul Israel l-a păstrat pe Obeid timp de cincisprezece ani și a fost supus criticilor internaționale pentru că ținea un ostatic fără să-l fi judecat.

Întrucât nu înregistrase niciun progres în privința lui Arad, comunitatea serviciilor de informații israeliene și eșalonul politic au decis escaladarea acțiunilor. Dacă Obeid se dovedise a fi doar coada, atunci Israelul avea să țintească direct capul năpârcii. S-a luat decizia de a-l răpi pe Abbas Musawi, care devenise recent secretar-general al Hezbollahului. Echipe din Sayeret Matkal și comandouri ale marinei – Flotila 13 – au exersat diverse scenarii: răpirea lui Musawi dintr-o clădire de birouri, dintr-o reședință sau dintr-o mașină.

În februarie 1992, comandantul Amanului, generalul Uri Saguy, a sesizat o oportunitate: un articol de ziar anunța că Musawi va vizita un sat șiit din sudul Libanului. Israelienii urmau să se afle prin apropiere.

Pe 16 februarie, când Musawi a plecat de la Beirut spre sud, cu un convoi de vehicule, a fost urmărit constant de o dronă a forțelor aeriene israeliene care zbura la mare altitudine. Microaparatul de zbor fără pilot îi transmitea imagini în timp real unui centru de comandă din Kirya, Tel Aviv. Spre dezamăgirea lor, generalul Saguy și analiștii săi au constatat că numărul mare al mașinilor și al oamenilor din jurul lui Musawi reprezenta un risc prea mare pentru a iniția o operațiune de răpire.

Fără multe deliberări, șeful de stat-major, generalul Ehud Barak – cu acceptul șovăielnic al generalului Saguy și cu opuneri din partea unor ofițeri – a decis imediat eliminarea liderului Hezbollahului,

trimițând elicopterele Apache de construcție americană aflate într-o bază din nordul Israelului. Deoarece nu se știa vehiculul în care se afla Musawi, piloții au primit ordinul să distrugă tot convoiul.

Ulterior, unul dintre piloții israelieni a povestit cum, în timp ce zbura, a decis singur să lovească alaiul (format din „Mercedesuri negre și arătoase" și un Land Rover) atunci când s-au depărtat de clădiri, pentru a reduce numărul victimelor din rândul civililor.

Nu fusese înștiințat din timp care va fi ținta principală și știa că un „comportament profesionist" cerea să nu pună întrebări. „Știam că nu ne-au trimis degeaba", a zis el. Atacul a durat cinci minute și a semănat cu un exercițiu de tir în poligon. Patru elicoptere au lansat rachetă după rachetă și au lichidat toate țintele. Rezultatele au fost teribile: rămășițele contorsionate și fumegânde ale costisitoarelor vehicule fabricate de germani și britanici zăceau peste tot.

Printre cei omorâți s-au numărat Musawi, soția lui, fiul lor și cel puțin cinci bodyguarzi. Acesta a fost primul asasinat întreprins de elicopterele de asalt israeliene cu câțiva ani înainte ca metoda – având ca obiectiv oficial împiedicarea viitoarelor acte de terorism – să fie legalizată de un procuror-general sub numele de „prevenire selectivă". După ani de zile, când au folosit-o împotriva organizației al-Qaeda, SUA au numit-o „ucidere selectivă".

Barak a reușit să primească aprobarea telefonică a prim-ministrului Yitzhak Shamir și a ministrului apărării, Moshe Arens, cu un minut înainte ca rachetele să lovească. Politicienii au respectat tradiția și și-au asumat responsabilitatea pentru un asasinat.

După numai treizeci de zile, atentatul avea să aibă o consecință teribilă pentru Israel.

Mai întâi, a devenit clar că Hezbollahul nu va ceda. Musawi a fost înlocuit de Hassan Nasrallah, care s-a dovedit mult mai charismatic, mai viguros, mai viclean și mai periculos. El avea să devină unul dintre inamicii cei mai aprigi ai Israelului, provocând statului evreiesc o mulțime de necazuri, inclusiv declanșarea războiului din 2006, care a subminat traiul normal al israelienilor.

Potrivit comunității serviciilor de informații israeliene, noul lider s-a consultat cu stăpânii săi iranieni – liderul suprem, ayatollahul Ali Khamenei, și președintele Hashemi Rafsanjani – și au decis împreună să-l răzbune crunt pe Musawi. Dispuneau de capacitatea necesară pentru a face asta departe de obișnuitul câmp de bătaie.

Agenţiile de securitate israeliene erau pregătite pentru un anumit nivel al represaliilor. Mai întâi, s-a declanşat potopul relativ obişnuit de rachete Katiuşa lansate de Hezbollah în regiunea de nord a Israelului. După aceea, când ofiţerul de securitate al ambasadei israeliene din Ankara a fost ucis de explozia unui automobil-capcană pe 7 martie, s-a considerat, în mod firesc, că era vorba de o reacţie a Hezbollahului faţă de moartea lui Musawi.

Responsabilitatea pentru explozia din Turcia n-a fost însă clar stabilită. Hezbollahul nu avea oricum obiceiul să-şi anunţe public operaţiunile din exteriorul Libanului, iar serviciile secrete iraniene nu declarau niciodată nimic.

Hezbollahul şi Iranul au comis însă un atentat mult mai şocant împotriva Israelului. Agenţii lor au aruncat în aer ambasada israeliană din Buenos Aires. Argentina fusese aleasă pentru că Ministerul de Informaţii şi Securitate iranian (MOIS – „Ministry of Intelligence and Security") deţinea deja agenţi în America de Sud, inclusiv celule pasive care se contopiseră în comunităţile şiite din câteva ţări.

Pe 17 martie, o camionetă încărcată cu explozibil a fost detonată de un terorist sinucigaş în faţa ambasadei Israelului, situată într-un cartier elegant. Au murit douăzeci şi nouă de persoane, printre care patru diplomaţi israelieni.

Yaakov Perry, directorul serviciului Shin Bet, tocmai fusese la Buenos Aires pentru a vizita grupările israeliene şi evreieşti din America de Sud, fiind însoţit de şeful departamentului de securitate al agenţiei. Cu această ocazie, s-au întâlnit cu omologi argentinieni pentru a discuta despre pericolele terorismului în Orientul Mijlociu, dar apreciaseră că nu aveau motive să creadă că Argentina se va număra printre ţinte după numai câteva zile.

Investigaţiile separate şi comune desfăşurate de Mossad, CIA şi serviciul secret al Argentinei, SIDE, au ajuns la concluzia că atentatul fusese un proiect comun al Hezbollahului şi al guvernului iranian. Agenţii MOIS, aflaţi sub paravan diplomatic în ambasada Iranului, activaseră celulele pasive locale şi puseseră la punct logistica: procurarea camionetei şi aducerea explozibilului în valize diplomatice de la Teheran.

Alţi câţiva spioni iranieni plecaseră în ţări vecine, Brazilia şi Paraguay, iar operaţiunea fusese plănuită şi executată cu o viteză impresionantă.

Israelienii au fost realmente șocați: era prima distrugere a unei ambasade a Israelului. Serviciile de informații au început să recon - sidere oportunitatea asasinării lui Musawi.

După doi ani, o lovitură și mai mare – tot la Buenos Aires – a subliniat faptul că Israelul se implicase într-un război pe care nu-l înțelesese complet. Nimeni nu-i poate călca în picioare pe iranieni, care sunt mândri deoarece conduc o mișcare pe care o consideră ascensiunea istorică a Islamului șiit. Ei nu uită nimic niciodată, pun la cale comploturi complexe, își reglează conturile și nu rămân datori.

În 1994 a urmat un alt automobil-capcană. De data aceasta, ținta a fost localizată într-un cartier muncitoresc: sediul general, cu şapte etaje, al AMIA, organizația evreiască națională din Argentina. Pe 15 iulie, o explozie a distrus întreaga clădire. Optzeci şi cinci de persoane au murit și peste 300 au fost rănite.

Șoferul automobilului s-a evaporat pur şi simplu și din el nu s-au găsit niciun fel de rămășițe – documente, haine sau amprente. Mossadul a izbutit totuşi să tragă concluzia că provenea dintr-un sat șiit aflat în valea Bekaa din Liban, deoarece o placă memorială a apărut acolo în cinstea unui luptător al Hezbollahului ucis chiar în acea zi. Un post TV pro-Hezbollah din Liban a anunțat că Musawi, asasinat de Israel în 1992, fusese răzbunat.

După ce a distrus ambasada israeliană, Hezbollahul a fost încântat de tactica loviturilor spectaculoase împotriva evreilor și a statului lor suveran, plănuind în mod repetat explozii similare.

* * *

În 1996, Amanul a primit o informație despre un aparent mesaj secret între un terorist din Orientul Mijlociu și un partener din străinătate. Un agent de informații din unitatea antiteroristă a armatei – care, întâmplător, avea intuiții excelente – a încercat să identifice partenerul și, depășind cu mult punctul în care alții ar fi abandonat, a localizat un suspect într-o țară din Asia de Sud-Est.

Numele acestuia nu-i era cunoscut Mossadului, însă legătura cu Hezbollahul a fost suficientă pentru a declanșa alarma. Știind că militanții șiiți libanezi depuneau eforturi majore pentru a-și extinde raza de acțiune, israelienii au preferat să fie siguri. Experiențele amare, în special exploziile din Buenos Aires, îi învățaseră să nu ignore indiciile primite din locuri neașteptate.

Identitatea suspectului a fost transmisă agenților Mossadului care se ocupau de legăturile cu străinătatea și aceștia au aranjat ca bărbatul – cetățean al unei națiuni asiatice – să fie arestat și interogat. Anchetarea, însoțită de presiuni puternice din partea poliției locale, a fost eficientă. Individul a declarat că era student musulman și că fusese recent în Qom, centrul spiritual al Iranului. Acolo își petrecuse timpul împreună cu un coleg libanez care se dovedise a fi un agent de recrutare al Hezbollahului. I se oferise un program de antrenament și instruire în valea Bekaa și el acceptase.

Le-a mai declarat anchetatorilor că misiunea sa, în țara în care fusese prins, era aceea de a cumpăra pașapoarte false.

Supus altor presiuni, bărbatul a dezvăluit că fusese cu numai câteva zile în urmă în Thailanda, însoțit de un agent operativ al Hezbollahului, într-o misiune ucigașă: furaseră o autocisternă de combustibil, omorâseră șoferul și-i aruncaseră cadavrul în cisternă, apoi o duseseră la un atelier auto din Bangkok închiriat din timp.

Au instalat în vehicul două tone de explozibil – îndeajuns pentru a distruge câteva cvartale urbane. Planul consta în aducerea din Liban a unui terorist sinucigaș pentru a distruge ambasada Israelului din Bangkok. Judecând după tăcerea din presă, era evident că autocisterna nu explodase. Arestatul nu știa ce se întâmplase.

S-a dovedit – din fericire pentru israelieni și pentru mii de thailandezi inocenți – că, în dimineața atentatului, vehiculul rămăsese blocat într-un ambuteiaj din Bangkok cauzat de un accident rutier care atrăsese forțe polițienești impresionante. Sinucigașul libanez văzuse polițiștii, intrase în panică, trăsese autocisterna pe dreapta și dăduse bir cu fugiții.

Polițiștii remorcaseră autocisterna, neștiind că era plină cu explozibil, plus un șofer mort, și o lăsaseră la o secție de poliție. Ulterior, au descoperit că vehiculul fusese furat și că șoferul figura pe lista persoanelor dispărute, dar crezuseră că era o crimă pe plan local.

Peste câteva zile, un ofițer superior de poliție și-a întrebat subordonații despre prezența autocisternei și a insistat să se facă un control mai amănunțit. Așa au fost descoperite cadavrul și explozibilul.

După capturarea teroristului care a fost apoi constrâns să mărturisească, a devenit limpede că ambasada Israelului din Bangkok fusese ținta reală. Hezbollahul dovedea că avea într-adevăr ambiții la scară

globală, iar măsurile defensive presupuneau o mai bună cooperare internațională. Serviciile de informații israeliene aveau foarte multe de făcut.

Ceva mai târziu, Israelul a fost informat că Iordania capturase un membru al Hezbollahului care plănuia să lanseze rachete împotriva sa. Agenții de legătură israelieni au înțeles repede că suspectul era același comandant al Hezbollahului care gândise atentatul cu autocisterna din Bangkok.

Unul dintre conducătorii principalei agenții de securitate iordaniene a promis că suspectul libanez nu va fi niciodată eliberat, dar el a fost pus în libertate după nici trei săptămâni. În mod firesc, Israelul a făcut o plângere oficială, dar iordanienii au replicat că nu avuseseră alternativă, întrucât Hezbollahul amenințase că le va ataca țara.

Mossadul a realizat că relațiile internaționale sunt excelente, însă, în ultimă instanță, toate statele acționează pentru propriile lor interese. Nu te poți baza total pe nimeni, nici chiar pe colegii alături de care ai lucrat zeci de ani. Israelienii trebuiau să facă multe lucruri pe cont propriu.

* * *

Aproape ca un automat, Mossadul a continuat să joace potrivit regulilor pe care le înțelegea. Ron Arad tot nu fusese descoperit și agenția intenționa să pună presiune pe cineva din Liban pentru a obține informații.

Planul de răpire a lui Musawi dusese mai întâi la un carnagiu, apoi la cele două masacre din Buenos Aires, totuși israelienii intenționau să obțină un nou subiect de negociere; de data aceasta era vorba de un bărbat care, sperau ei, urma să le ofere și informații noi.

Un ofițer de caz din Unitatea 504 a Amanului reușise să racoleze o tânără libaneză, absolventă a Universității din Beirut, care lucra ca menajeră pentru o familie bogată din sudul Libanului – mai precis, în reședința lui Mustafa Dirani.

Dirani era șeful securității Amalului și ultima persoană din această organizație șiită care-l avusese în mână pe Arad. Serviciile secrete israeliene credeau că Dirani îl vânduse pentru 300 000 de dolari Gărzii Revoluționare iraniene.

S-a luat decizia de a-l răpi pe Dirani și de a-l aduce în Israel. Tânăra care spiona pentru Aman a furnizat informații despre obiceiurile lui

zilnice – ba chiar și o schiță a casei –, astfel încât echipa însărcinată cu răpirea să poată întocmi planuri exacte. Bazându-se pe aceste detalii, unitatea tehnologică a Amanului a construit o machetă a locuinței, iar comandourile din Sayeret Matkal au exersat acțiunea de răpire.

În mai 1994, soldații l-au ridicat pe Dirani în miezul nopții din propria lui casă și l-au dus în Israel, unde, alături de șeicul Obeid, a devenit la rândul său monedă de schimb pentru israelieni.

Între timp, agenta libaneză a murit. Ulterior, serviciile secrete israeliene au aflat că se culca atât cu Dirani, cât și cu fratele acestuia – nu s-a știut dacă în scopul culegerii de informații sau pur și simplu pentru că asemenea lucruri se mai întâmplă. Când frații au descoperit că împărțeau afecțiunea aceleiași femei, nu s-au certat între ei, ci au omorât-o.

Anchetatorii israelieni au constatat că Dirani era o nucă foarte greu de spart. El a susținut că nu-l vânduse pe Arad, ci că-l pierduse în timpul unui raid aerian israelian desfășurat asupra unui sat din apropierea sediului său. Anchetatorii Unității 504 n-au fost convinși de această versiune, iar ziarele israeliene aveau să publice până la urmă detalii despre torturile la care fusese supus Dirani.

Într-un afidavit completat de avocatul său israelian, Dirani a susținut că unul dintre torționarii lui – un agent din 504 cu numele de cod „George" – i-ar fi introdus un baston în rect și că un soldat israelian și-a lăsat pantalonii în vine și l-a amenințat cu sodomizarea. Curtea Supremă din Israel a refuzat să creadă aceste afirmații, dar ele s-au dovedit adevărate.

S-a aflat că anchetatorii Unității 504 utilizau de mult timp astfel de metode dure pentru interogarea suspecților de terorism și a soldaților inamici. Experții în interogare ai agenției Shin Bet știau prea bine ce făceau cei din 504 și respinseseră din capul locului aceste tactici. „Indivizii ăștia se cred mai presus de lege, a spus un oficial din Shin Bet. Când o să afle lumea, cu toții vom cădea în dizgrație."

Poate părea ciudat ca unui agent de securitate dintr-un stat inamic, răpit de armata israeliană și ținut într-o închisoare din Israel, să i se îngăduie să depună plângeri legale la Curtea Supremă a țării și să ceară despăgubiri de milioane de dolari. Acesta este însă paradoxul etern cu care se confruntă comunitatea serviciilor de informații israeliene. Ea operează ca și cum ar fi mereu pe picior de război, deși

adesea trebuie să danseze după muzica legilor democratice și a drepturilor omului.

Dirani s-a dovedit aproape complet inutil. El și șeicul Obeid nu erau monede valoroase de schimb și s-au transformat în pietre de moară pentru Israel. Cei doi au fost eliberați în 2004 ca parte dintr-un schimb de prizonieri. Negocierea a fost mediată de agenția de informații germană BND, care s-a dovedit din nou prietenoasă, utilă și dispusă să ajute Israelul.

* * *

Frustrat de Hezbollah și neînțelegându-i încă pe deplin sfera de cuprindere vastă și periculoasă, Mossadul și-a întețit eforturile de dis - trugere a inamicului șiit. Într-un război care a devenit treptat tot mai murdar, mai ales după atentatele cu bombe de la ambasada și de la centrul evreiesc din Argentina, nicio tactică nu mai părea nelalocul ei.

La începutul anilor 1990, serviciile de informații israeliene au aflat că în spatele celor două atentate din America de Sud se găsise Imad Mughniyeh, teroristul care deturnase avionul TWA și ajunsese pe lista FBI a celor mai căutați oameni: la vârsta de numai douăzeci şi doi de ani, pe capul lui fusese pusă o recompensă de cinci milioane de dolari. Trecut acum de treizeci de ani, Mughniyeh era personajul principal al transformării Hezbollahului într-o forță militară, un vârf de lance al legăturii cu MOIS-ul iranian și cu forțele de elită al-Quds.

După ce învățaseră lecțiile amare desprinse din asasinarea lui Musawi, Amanul și Mossadul nu intenționau să comită aceeaşi gre - șeală şi cu Nasrallah. Cele două agenții au înțeles că uciderea omului din vârful organizației nu duce la subminarea capacităților operative ale acesteia.

„Prevenirea selectivă" continua totuşi să fie considerată o opțiune importantă dacă era ațintită asupra persoanei potrivite: cea care plă- nuia și executa acțiuni teroriste împotriva Israelului. Această persoană era Mughniyeh, care înțelegea foarte bine că va fi o țintă prioritară.

După asasinarea lui Musawi, Mughniyeh a fugit în Iran și a găsit adăpost la Gărzile Revoluționare. S-a supus unor operații de chirurgie estetică pentru a-și schimba aspectul facial, sperând să-și păcălească urmăritorii care nu dispuneau decât de unica şi faimoasa fotografie în care flutura pistolul de la hubloul cabinei avionului TWA.

Pierzându-l din vedere pe Mughniyeh, Mossadul a deliberat cum să-l atragă înapoi pe *terra cognita*, într-o țară cunoscută precum Libanul. Agenția avea nevoie de o pistă.

Israelienii l-au descoperit pe fratele lui Mughniyeh, Fuad, care era și el un militant al Hezbollahului și avea un atelier de reparații auto într-un cartier șiit din sudul Beirutului. Se pare că Mossadul ar fi încercat să-l racoleze pe Fuad, după care a conceput un alt plan. Dacă nu coopera, avea să devină momeală – una moartă.

În decembrie 1994, Mossadul a activat o echipă de agenți libanezi conduși de Ahmed Halek. În fața garajului lui Fuad a fost plasat un automobil-capcană și mai puțin cunoscutul frate al notoriului Mughniyeh a fost omorât. N-a fost vorba de o răzbunare cauzată de refuzul lui de a lucra pentru Israel, însă moartea sa a devenit un instrument într-un război tot mai murdar.

S-a sperat că Imad nu va putea rezista obligației șiite de a participa la înmormântarea fratelui său. Serviciile de informații israeliene au sperat că Imad va fi prezent, dar vicleanul și extrem de precautul șef al Hezbollahului nu și-a făcut apariția, sau cel puțin nu a fost recunoscut.

În același timp însă, el a întocmit un plan de răzbunare. A ordonat declanșarea unei investigații pentru a-i găsi pe asasinii fratelui său și Hezbollahul a arestat mai mulți spioni libanezi ai Mossadului.

Halek și soția lui, Hanan, au izbutit să fugă în sudul Libanului, care era controlat de israelieni, securitatea fiindu-le asigurată de aliatul creștin al Israelului, Armata Libanului de Sud (SLA). După o vreme, cuplul a fost convins că va fi și mai în siguranță dacă se mută în străinătate.

Cei doi au plecat peste hotare, dar după câteva luni au revenit în sudul Libanului, plângându-se că nu se putuseră adapta vieții dintr-o altă țară. O dată în plus, li s-a asigurat pază permanentă și au fost avertizați să ducă o existență discretă.

Mughniyeh și echipele lui de securitate au continuat căutarea și au identificat slăbiciunea lui Ahmed Halek: pasiunea pentru femei și alcool. Au trimis acolo un agent din sudul Libanului – Ramzi Nahara, un traficant de droguri care fusese mulți ani informator al israelienilor, apoi făcuse puşcărie.

Nahara le-a fost recunoscător liderilor Hezbollahului pentru eliberare; aceștia consideraseră că traficantul trecuse de partea lor, așa

că-i puseseră numele pe o listă de prizonieri ce urmau să fie eliberați printr-un schimb cu Israelul. Acum sosise momentul să-și plătească datoria față de Hezbollah.

Nahara și câteva ajutoare l-au invitat pe Halek la o petrecere stropită cu mult alcool, la care i s-a promis ocazia de a întâlni femei frumoase. Bărbatul s-a descotorosit de bodyguarzi și s-a dus la petrecere, iar Nahara i-a pus droguri în băutură. Halek a adormit, a fost vârât în portbagajul unui automobil și dus la Beirut, unde a fost interogat de Hezbollah și de serviciul secret sirian. Mughniyeh personal a participat la torturarea lui, tăindu-i câteva degete.

Halek a recunoscut că spionase mulți ani pentru Israel. Soția lui a fost şi ea arestată.

Halek a oferit descrieri detaliate ale antrenamentelor la care participase în Cipru și în Israel. În 1996, a fost trimis în fața tribunalului libanez, condamnat la moarte și împușcat de un pluton de execuție. Ultima lui dorință a fost ca soției sale – judecată și condamnată la cincisprezece ani de închisoare – să i se îngăduie să se ducă în Israel pentru a primi cei 100 000 de dolari promiși de Mossad. Bineînțeles că libanezii au refuzat s-o lase să plece.

Cât despre rolul de agent dublu jucat de Nahara, care intrase acum în slujba Hezbollahului, israelienii nu l-au iertat și nici n-au uitat. După câțiva ani, o bombă abil camuflată pe marginea unei șosele din sudul Libanului i-a distrus Mercedesul și l-a ucis pe loc.

* * *

Războiul dintre Israel și Hezbollah, dominat de legea talionului, a continuat la o intensitate ridicată până când israelienii au decis să părăsească Libanul în luna mai a anului 2000. Luptătorii șiiți nu au încetat atentatele împotriva israelienilor și SLA, iar sacrificiile făcute pentru victorii mici sau inexistente deveniseră intolerabile.

Poporul israelian întreba: „Ce căutăm noi acolo?" La fel făcuseră şi americanii în anii 1970, când se discuta despre Vietnam.

Decizia a fost luată de Ehud Barak, prim-ministru și ministru al apărării, care făcuse parte din comandourile unității Sayeret Matkal. Trupele israeliene aveau să fie retrase din Liban și cei optsprezece ani de ocupație urmau să ia sfârșit.

Pentru a evita pierderile, israelienii s-au retras în toiul nopții: o plecare grăbită care a lăsat în urmă o parte dintre agenții libanezi.

Mulți au fost strămutați în Israel, inclusiv persoane aflate în solda Mossadului și soldați din SLA împreună cu familiile lor.

Hezbollahul a considerat că evacuarea reprezenta o victorie istorică: îi alungase pe sioniști din Liban. Unele facțiuni șiite au jurat să continue lupta pentru a-i alunga pe evrei și din Palestina.

În cele din urmă, s-a semnat un acord de încetare a focului. Liniştea făgăduită în 1982 de prim-ministrul Menachem Begin a revenit, cel puțin pentru o vreme, de ambele părți ale graniței dintre Israel și Liban, totuși Hezbollahul a rămas un dușman declarat al evreilor. Nasrallah a promis că bătălia împotriva Israelului va reîncepe – mai devreme sau mai târziu.

Militarii și serviciile de informații israeliene și-au lins rănile și au știut că aveau zeci de socoteli de încheiat. Imad Mughniyeh a rămas în vârful listei Mossadului cu cei mai căutați oameni.

Israelienii n-au așteptat mult până când s-a ivit ocazia. În iunie 2000, principalii comandanți ai Hezbollahului – porecliți de către analiștii israelieni „Cei cinci fabuloși" – au vizitat instalațiile șiite de la frontiera cu Israelul. Printre ei se afla și Mughniyeh.

Un observator al Tzahalului a remarcat grupul de vizitatori, iar videocamerele on-line au transmis imaginile la sediul Amanului din Kirya. Un agent de informații i-a identificat pe toți, în primul rând pe Mughniyeh, în ciuda noului său chip.

Amanul a început imediat pregătirea pentru a trimite rapid în zonă fie un lunetist, fie un aparat de zbor care să lanseze o rachetă. La fel ca în cazul majorității asasinatelor, era necesar acceptul prim-ministrului.

Barak nu a autorizat însă operațiunea. Spre dezamăgirea și furia unor ofițeri de informații, el a decis că asasinarea lui Mughniyeh ar fi însemnat o violare a acordului de retragere. Aceasta a dovedit că, deși uneori luau decizii nemiloase, prim-miniștrii se simțeau frecvent restricționați de implicările internaționale. Multe guverne ar fi fost revoltate dacă Israelul ar fi încălcat un acord care fusese atât de greu de stabilit.

FBI-ul și Uniunea Europeană îl aveau totuși pe Mughniyeh pe listele cu „cei mai căutați oameni", oferind milioane de dolari pentru prinderea sa. Agențiile antiteroriste americane au descoperit că era foarte abil, dar au fost cât pe aici să-l prindă. National Security Agency

i-a interceptat planurile de călătorie și a aflat că va zbura – împreună cu un apropiat din Hezbollah – de la Teheran la Damasc, via Kuweit. CIA a rugat autoritățile din Kuweit să inventeze un pretext pentru a întârzia avionul pe pistă până când ajungeau acolo comandourile SEAL ale Marinei SUA pentru a-l aresta pe Mughniyeh.

Kuweitienii au întârziat avionul o oră, după care – așa cum și-au amintit ulterior americanii implicați – și-au pierdut curajul. Temându-se că Hezbollahul se va răzbuna, l-au lăsat pe Mughniyeh să plece. Ținând seama de faptul că asta se întâmpla la doar câțiva ani după ce SUA îi salvase pe conducătorii Kuweitului și-i readusese pe tron, alungându-i pe invadatorii din Irak în 1991, unii oficiali americani s-au plâns de nerecunoștința acestora.

Israelienii aveau să aștepte până în 2008 pentru o nouă tentativă de asasinare a lui Mughniyeh, continuând să fie afectați de operațiunile lui sângeroase.

* * *

În momentul în care puternica armată israeliană a intrat în Liban în 1982, lumea se putea gândi că în scurt timp își va anunța victoria, apoi va pleca. Motivul oficial, iritarea cauzată de ministatul OEP, avusese ca efect dizolvarea acestuia. Ar fi fost de așteptat un puternic sentiment de triumf.

Relația firească între cauză și efect a fost împiedicată însă în Liban de natura sângeroasă și neobișnuită a unui conflict care a curmat multe vieți și n-a reprezentat un progres pentru nimeni.

Capitolul XVI

PENETRAREA BIOLOGICĂ

Rezemându-se în baston, un bătrân mergea încet pe Rue Mouffetard, faimoasa arteră pietonală frecventată de turişti şi situată pe animatul mal stâng al Senei. Ascultând parcă de o indicaţie regizorală, dintr-un restaurant răsuna glasul lui Yves Montand cântând nemuritoarea şansonetă „Les feuilles mortes".

Era o scenă clasică din arondismentul al V-lea al Oraşului Luminilor. Profesorul Marcus Klingberg se îndrepta încetişor către cafeneaua lui favorită pentru a-şi citi ziarul, cotidianul partidului comunist *L'Humanité*.

Totul se întâmpla în aprilie 2005. Klingberg trecuse binişor de optzeci de ani şi avea un aspect fragil, dar plimbările sale zilnice te duceau cu gândul la o materializare a viziunii profetului Iezechiel: învierea morţilor de pe Câmpul Oaselor Uscate. După ce fusese multe decenii unul dintre cei mai de seamă savanţi ai Israelului – îndeplinind o sarcină despre care nu trebuia să sufle nimănui vreo vorbă –, dr. Klingberg se întorsese din morţi.

Familia şi avocaţii îi convinseseră pe judecătorii israelieni că zilele lui Klingberg erau numărate şi că, prin urmare, putea fi eliberat din închisoare. Totuşi, dacă cineva l-ar fi văzut mergând şi l-ar fi auzit vorbind, fie pe Rue Mouffetard, fie în apartamentul său din apropiere, ar fi înţeles limpede că predicţiile legate de decesul lui iminent fuseseră premature. Dar faptele rămâneau fapte: bătrânul era un om liber care locuia la Paris.

În cercurile ştiinţifice, Klingberg fusese cunoscut ca un epidemiolog strălucit. În cadrul comunităţii serviciilor de informaţii israeliene era considerat cel mai eficient spion pe care Uniunea Sovietică îl infiltrase vreodată în statul evreiesc. Numele lui devenise sinonim cu trădarea. Vorbind la scurt timp după eliberarea sa, el nu se considerase însă un trădător.

Mai târziu, în cursul aceleiaşi zile, Klingberg intenţiona să se întâlnească cu fiica sa, Sylvia, şi cu nepotul lui, o stea în ascensiune a Partidului Comunist Francez. Bătrânul savant şi spion a declarat cu

mândrie: „Suntem trei generații: eu, fiica mea și nepotul meu. Ideologi. Credincioşi comunismului."

După aceea avea să se întoarcă în apartamentul lui și să navigheze pe internet, sperând că site-urile israeliene de știri vor posta ceva negativ despre omul pe care-l ura din tot sufletul: Yehiel Horev. Timp de două decenii, Horev urmărise și chiar persecutase sursele „scurgerilor" de informații și presupusele amenințări la adresa secretomaniei care înconjura proiectele clasificate din Israel.

Admiratorii romanelor lui Victor Hugo și ai musicalurilor de pe Broadway ar putea spune că, dacă dr. Klingberg, sau oricare alt israelian suspectat, ar purta numele de Jean Valjean, atunci Yehiel Horev ar fi inflexibilul și fanaticul inspector Javert.

* * *

Horev era temutul șef al unității Malmab, un acronim pentru *Memuneh al-haBitachon b'Ma'arechet haBitachon* („Responsabilul cu Securitatea în Ministerul Apărării"). Malmab era unitatea de securitate operativă a ministerului și se dezvoltase în paralel cu „Biroul de Legături pentru Probleme Științifice" înființat de Binyamin Blumberg, care se ocupa de securitate și de contrabanda nucleară, condus ulterior de Rafi Eitan, mult timp expertul în răpiri al agenției Shin Bet.

Dr. Klingberg a dispărut în sistemul de penitenciare al Israelului în 1983. A lipsit timp de douăzeci de ani, petrecându-i pe ultimii cinci în condițiile unui arest la domiciliu foarte strict. Cenzura militară a Israelului a interzis ca numele lui, dispariția sau condamnarea sub acuzația de spionaj să fie pomenite în mass-media.

Adevărul, pe care Klingberg nu l-a negat, a fost că, o perioadă foarte lungă, el le furnizase sovieticilor informații științifice secrete și date despre sistemul defensiv al Israelului. Oficialitățile securității israeliene îl consideră pe Klingberg spionul care a cauzat cele mai mari neajunsuri sistemelor de apărare naționale. Pe lângă faptul că a comunicat date secrete despre tot ceea ce știa – potrivit rapoartelor, inclusiv despre armele neconvenționale produse și stocate de Israel –, el a demonstrat cât de neînsemnate erau eforturile țării sale în domeniul contrainformațiilor.

Klingberg ar fi trebuit prins încă de la începutul anilor 1960. La urma urmelor, era directorul adjunct al unuia dintre cele mai

secrete și mai bine păzite locuri din țară: Institutul Israelian pentru Cercetări Biologice (IIBR – „Israel Institute for Biological Research").

Această instituție înconjurată de ziduri înalte cuprinde laboratoarele în care Israelul a fabricat arme chimice și biologice. Mulți comentatori ar spune că utilizarea lor este aproape la fel de greu de presupus ca și cea a bombelor nucleare.

Existența armelor neconvenționale n-a fost niciodată recunoscută de guvernul israelian. Activitățile sofisticate din Nes Tziona au inclus crearea unor contramăsuri pentru protejarea israelienilor în eventualitatea în care arabii sau iranienii ar fi folosit arme chimice sau biologice.

* * *

Viața lui Klingberg este o poveste interesantă: un exemplu extrem de destin evreiesc în care se amestecă supraviețuirea după Holocaust, ideologia comunistă, realizările științifice, accesul la secrete de vârf și, mai presus de orice, trăirea într-o stare de negare.

Avraham Mordecai – Marcus Klingberg s-a născut în 1918 la Varșovia. Primul Război Mondial tocmai se termina, dar evenimente spectaculoase continuau să tulbure întreaga Europă. După revoluția bolșevică, Rusia a fost cuprinsă de războiul civil, iar Polonia și-a retrasat în mod straniu granițele, începând o campanie viguroasă de autodeterminare.

Părinții lui Klingberg erau bogați și religioși, unul dintre bunicii lui fiind un rabin renumit. În ciuda rădăcinilor ortodoxe, tânărul a beneficiat de o educație liberală, laică. După ce, în 1935, s-a înscris la Facultatea de Medicină a Universității din Varșovia, a intrat în contact cu studenți mult mai radicali decât el și a fost captivat de ideile marxiste și de necesitatea antrenării clasei muncitoare într-o „revoluție a proletariatului".

Bunicul n-a fost încântat de înclinațiile lui, dar le-a privit cu ironie: „Mordecai, este clar că n-o să fii rabin în *Eretz Yisrael* („Țara lui Israel"), dar poate că-i o consolare că vei fi unul în partidul co - munist."

Când, în septembrie 1939, a izbucnit al Doilea Război Mondial, Klingberg se găsea la mijlocul facultății. Cucerită în decurs de o lună, Polonia a fost împărțită între Germania nazistă și Rusia sovietică în urma unei conspirații antebelice. Studentul de 21 de ani s-a salvat

găsind adăpost în Uniunea Sovietică; a lăsat în urmă întreaga familie, care a fost exterminată de naziști în timpul Holocaustului.

La bătrânețe, Klingberg a părut măcinat de regrete, ba chiar împovărat de vinovăție, și a precizat că acționase pe baza ordinelor primite de la tatăl lui bolnav. „Am părăsit Polonia din cauza germanilor, la cererea tatei. Mama s-a împotrivit, dar tata a spus: «Trebuie să pleci. Măcar un membru al familiei să supraviețuiască, așa că trebuie să pleci!»"

Despărțirea de părinți a deschis o rană care nu s-a vindecat niciodată, deși Klingberg și-a ascuns durerea sub una dintre multele măști pe care le-a purtat. Moartea părinților avea să-l urmărească toată viața.

Klingberg și-a continuat studiile medicale la Universitatea din Minsk, dar, la un moment dat, şi le-a întrerupt din nou. În iunie 1941, Germania a invadat Uniunea Sovietică. După șaizeci de ani, Klingberg avea să se laude: „A doua zi după invazie, la ora 10 dimineața, m-am oferit voluntar în Armata Roșie și sunt mândru de asta și acum."

A luptat patru luni pe front și a fost rănit uşor la picior. După însănătoșire, a fost transferat într-o altă unitate, unde i s-a îngăduit să practice profesiunea pentru care se pregătise: epidemiologia, studiul răspândirii bolilor. „Rușii mi-au spus Mark, a povestit el. În Polonia eram Marek."

În 1943, Klingberg a urmat un curs avansat la Moscova și a făcut parte dintr-o echipă care a investigat o epidemie ce omorâse mii de persoane în munții Urali. „Când a izbucnit maladia, a povestit el, nimeni nu știa care putea fi cauza. Am izbutit totuşi s-o stăvilim și să-i împiedicăm extinderea."

Cauza epidemiei era o ciupercă ce se dezvoltase în grâul putrezit de sub zăpadă, degajând o toxină. O altă contribuție a lui Klingberg a constat în cercetările întreprinse în domeniul febrei tifoide.

Anii de război i-au întărit încrederea în comunism și în rolul unic, pozitiv și global al Uniunii Sovietice.

La sfârşitul războiului, Klingberg a fost trecut în rezervă cu gradul de căpitan și, ca mulți evrei care-și găsiseră adăpost pe teritoriul sovietic, a revenit în țara natală. Dintre evreii care s-au întors în Polonia, mulți au emigrat rapid în Palestina. Klingberg credea însă cu fermitate în comunism, așa că a decis să rămână în

Polonia și să contribuie acolo la crearea unei societăți socialiste sub îndrumarea lui Stalin.

S-a însurat cu Wanda Yashinskaya, microbiolog și supraviețuitoare a ghetoului din Varșovia. Wanda era o femeie puternică, hotărâtă, încrezătoare în sine și cu opinii ferme. Când a decis că nu mai trebuiau să trăiască în Polonia, al cărei pământ era pătat cu sângele a milioane de evrei, soțul ei a cedat.

Cuplul a plecat în 1946, inițial în Suedia, cu speranța de a-şi continua drumul spre *goldene medina* („țara de aur"), cum o numeau vorbitorii de idiș: Statele Unite ale Americii.

Birocrația și starea financiară i-au blocat însă în Suedia, unde, în 1948, Wanda a născut-o pe Sylvia, singurul lor copil. Iarna a fost aspră și soții Klingberg n-au căzut de acord dacă să rămână sau nu în Scandinavia.

Potrivit lui: „Wanda dorea să rămânem în Suedia, însă mie mi s-a oferit ocazia să ajut ca voluntar Israelul în Războiul de Independență. Nu eram sionist, dar pentru că nu-mi plăcea în Suedia am decis să accept oferta. Ea detesta ideea de a merge în Israel, totuşi mi s-a alăturat împreună cu fetița.

Pentru tânărul doctor Klingberg decizia a fost justificată și de un alt amănunt: „Am făcut-o şi pentru că, la momentul respectiv, Uniunea Sovietică susținea Israelul."

La patru zile după ce a ajuns în Israel, Klingberg a fost înrolat în corpul medical al armatei israeliene aflate în plină formare. A intrat într-un departament care se ocupa de prevenirea bolilor și a avut destule de făcut, alergând între zonele de bătaie și imigranții evrei nou-sosiți care aveau diverse probleme de sănătate.

În lumina experienței militare și a diplomei medicale, Klingberg a fost promovat rapid la gradul de locotenent-colonel și a căpătat un apartament în Jaffa, fostul port arab care existase înainte de apariția vecinului său evreu, Tel Aviv.

Forțele armate israeliene n-au pus niciun fel de întrebări despre trecutul sau despre motivațiile lui Klingberg. N-au fost cerute niciun fel de examinări legate de securitate. Tzahalul avea nevoie de profesioniști și s-a considerat de la sine înțeles – ori i-a fost pur şi simplu acceptată declarația – că dr. Klingberg era într-adevăr un medic

calificat și un epidemiolog priceput. În scurt timp, Wanda şi-a găsit o slujbă de microbiolog în corpul medical.

Klingberg monitoriza igiena în cadrul Tzahalului și-i vaccina pe soldați împotriva malariei și a altor boli. Ca o imagine în oglindă a societății în sine, armata israeliană era o comunitate unită și a fost destul de uşor pentru acest prestigios imigrant polonez să-i cunoască și să se împrietenească cu cei din eșalonul de vârf: de la șeful de stat-major, generalul Dayan, la prim-ministrul Ben-Gurion.

În 1953, după anumite conflicte cu superiorul său din corpul medical, Klingberg a demisionat din funcția de șef al departamentului de prevenire a bolilor, dar şi-a păstrat uniforma în cadrul unei alte unități medicale.

În acel an, „pentru prima dată din copilărie, am plâns ca un țânc", și-a amintit el. „N-am plâns când mi-am luat rămas-bun de la părinți și de la fratele meu în timpul războiului, și nici chiar atunci când am fost anunțat că muriseră într-un lagăr de concentrare."

Ceea ce i-a făcut să plângă, pe el și pe Wanda, a fost vestea decesului lui Stalin, pe care au auzit-o la radio în ziua de 5 martie 1953. „Lacrimile vărsate de soția mea cea atât de puternică mi-au lămurit şi mai bine profunzimea tragediei."

În 1957, o reducere bugetară a determinat închiderea unității medicale în care lucrase Klingberg. A fost trecut în mod oficial în rezervă, dar n-a rămas nici măcar o zi fără slujbă. A acceptat imediat un post de conducere la IIBR. Soția lui lucra deja acolo, unde avea să obțină în final și doctoratul.

* * *

Locul în care se găsea Institutul, Nes Tziona, jucase un rol însem - nat în crearea Israelului. Era unul dintre primele sate agricole evreiești înființate în 1883, în Palestina stăpânită de turci, cu ajutorul unui filantrop francez evreu, baronul Edmond de Rothschild. Tinerii imigranți evrei din Europa se stabiliseră acolo cu un sfert de secol înainte de construirea Tel Avivului pe dunele de nisip aflate la 25 de kilometri spre nord-vest. Coloniștii – din viitorul centru al statului Israel – se luptaseră cu malaria, bandele de arabi și cu alte situații de criză pentru a stabili un cap de pod sionist în biblica Țară a Făgăduinței unde evreii avuseseră cu mult timp în urmă un regat.

În jurul Institutului, ascuns în spatele unor ziduri impunătoare şi cocoţat în vârful unui deal, se întind livezi; grepfruturile şi portocalele colorează pomii, iar florile citricelor sunt minunate primăvara, ca şi peisajul şi parfumul câmpurilor de căpşuni.

Clădirile iniţiale ale Institutului erau mai vechi decât laboratoarele secrete. Decorate cu arcade spectaculoase şi cu alte motive ale arhitecturii arabe clasice, fuseseră cândva reşedinţa unui bogat proprietar de terenuri palestinian. În urma războiului din 1948-1949, arabii fie plecaseră, fie fuseseră evacuaţi, iar guvernul israelian devenise noul proprietar.

De-a lungul anilor, s-au construit clădiri moderne, unele cu patru etaje, din sticlă şi oţel, ornate cu motive tradiţionale din Orientul Mijlociu şi dotate cu sisteme moderne de pază. Au fost adăugate laboratoare scumpe, cu dotări de nivel mondial, pentru „cercetări aplicate" în biologie, microbiologie, chimie şi farmacologie.

Din punct de vedere administrativ, Institutul ţine de cabinetul prim-ministrului, dar responsabilitatea pentru securitatea şi păstrarea secretelor sale cade în sarcina foarte durei agenţii de securitate a Ministerului Apărării, Malmab.

La urma urmelor, scopul institutului de biologie nu este publicarea unor articole în reviste de specialitate sau câştigarea Premiului Nobel. Existenţa sa rezultă din nevoia Israelului de a dispune de o autoprotecţie de cel mai ridicat nivel. Ben-Gurion a fost obsedat de necesitatea de a avea un avantaj tehnologic important asupra vecinilor arabi, multe aspecte ale viziunii lui devenind programe secrete. Cu toate acestea, nu era un secret faptul că Tzahalul avea un *Heyl Mada* („Corp Ştiinţific"), acronimul său ebraic fiind Hemed, condus de Munia Mardor şi de profesorul David Ernst Bergman.

Mardor avea să devină directorul corporaţiei de stat Rafael, Autoritatea Dezvoltării Armamentului. În 2002, aceasta se va transforma în Rafael Advanced Defense Systems Ltd., deţinută de acţionari, ocupându-se însă de multe activităţi secrete, printre care şi aplicarea militară a multor inovaţii ştiinţifice. În anii 1950 profesorul Bergman era singurul membru al Comisiei pentru Energie Atomică a Israelului.

Mardor şi Bergman, care au dovedit vreme de decenii că ştiau să păstreze secretele, doreau să transforme Institutul din Nes Tziona

într-un complex de „laboratoare naționale” după modelul celor mai prestigioase laboratoare și centre de cercetare americane în domeniul apărării. Israelienii erau perfect conștienți că Statele Unite ofereau un exemplu impresionant despre ceea ce se poate obține atunci când lucrează laolaltă oameni dotați cu inteligență, devotament și susținere deplină din partea guvernului.

Institutul a devenit unul dintre complexele cele mai secrete din Israel; până la mijlocul anilor 1990 poziția sa nu era nici măcar marcată pe hărțile țării. Şiretlicul a devenit inutil după ce site-urile Web arabe au publicat coordonatele precise şi multe fotografii din Nes Tziona făcute de sateliții comerciali. Totuşi, spionii electronici aflați la altitudini mari nu pot nici să citească gândurile, nici să vadă în interiorul clădirilor. Foarte puțini israelieni (şi niciun străin) puteau ști sau ghici, cu un oarecare grad de precizie, ce se petrecea înăuntrul complexului.

Anumite surse au afirmat, fără a oferi detalii, că acolo se concepeau arme biologice și chimice, precum și măsuri de protecție împotriva unui atac inamic cu arme neconvenționale. Tratatele internaționale interzic folosirea unor astfel de arme, dar israelienii, de pe vremea lui Ben-Gurion și până în prezent, consideră că Orientul Mijlociu este o regiune caracterizată de o ură intensă, de minciună și de încălcarea regulilor. Ei nu sunt de acord să-și pună în primejdie existența bazându-se pe probabilitatea că tratatele vor fi respectate.

Savanții și inginerii israelieni sunt printre cei mai buni din lume, astfel încât le era la îndemână să creeze o gamă largă de măsuri ofensive, contramăsuri și mecanisme defensive. Locurile exacte ale arsenalelor și volumele lor rămân strict secrete.

Abundă exemplele despre susceptibilitatea Israelului în privința activităților din Nes Tziona, interzicându-se publicarea anumitor date despre modul în care autoritățile au păstrat secretul.

Uneori, cercetătorii Institutului au lucrat în parteneriat cu Ministerul Apărării, cu forțele armate și cu alte organisme ale guvernului israelian.

Unul dintre cele mai inovatoare atentate asupra unui terorist a folosit otrăvirea cu ciocolată. În 1977, câteva cutii cu bomboane de ciocolată otrăvite i-au fost expediate doctorului Wadia Haddad, extrem de ambițiosul șef militar al Frontului Popular pentru Eliberarea

Palestinei. Israelienii știau că Haddad îl dirija pe Ilici Ramirez Sanchez, venezueleanul cunoscut mai ales sub numele de Carlos, care subcontracta acțiuni teroriste. De asemenea, Haddad plănuise deturnările unor avioane de pasageri israeliene și occidentale.

A fost destul de ușor de aflat că diabolicul doctor se dădea în vânt după ciocolată, apoi au fost pregătite bomboanele otrăvite. Crezând că proveneau de la un coleg în care avea încredere, Haddad le-a mâncat; se pare că ele au fost cauza decesului său survenit peste câteva luni în RDG, medicii fiind stupefiați de boala bărbatului în vârstă de 50 de ani.

Otrăvurile menite să acționeze fără să lase urme au devenit o specialitate israeliană, iar șefii spionajului sovietic trebuie să fi fost fericiți să afle totul despre numeroasele invenții și inovații din acest domeniu, având vreme de aproape trei decenii un spion la Institutul din Nes Tziona.

Klingberg nu era un spion banal, ci avea o memorie fenomenală – reținea nume, date și locuri, fiind în stare să descrie foarte detaliat oamenii pe care-i întâlnise și hainele pe care le purtaseră cu acea ocazie.

Klingberg și-a ascuns trădarea sub mai multe straturi de ficțiune. În 1983, după ce cedase în urma unui interogatoriu organizat de Shin Bet, a declarat că fusese racolat în 1957 în timpul unui cocteil de la ambasada sovietică din Tel Aviv. Mărturisirea era suficientă din punct de vedere legal și nu conta cum anume începuse să spioneze.

În anul 2007, când i-au fost publicate memoriile în ebraică, Klingberg a recunoscut că versiunea anterioară fusese o minciună. „Am fost la ambasada sovietică o singură dată, în 1959, cu permisiunea lui Binyamin Blumberg", a scris el despre fondatorul agenției Malmab și șeful securității din Ministerul Apărării.

A adăugat că Blumberg „m-a trimis să mă întâlnesc cu un cuplu de savanți sovietici care venise special la prima conferință internațională a microbiologilor ținută în Israel. Chiar și Ben-Gurion a participat la deschiderea conferinței de la Ierusalim. Însă atunci nu m-am întâlnit cu ofițerul meu de control".

Anchetatorii serviciului Shin Bet nu au crezut niciuna dintre versiunile oferite de Klingberg, ci au bănuit că fusese racolat de sovietici în al Doilea Război Mondial și că în 1948, când sosise în Israel, era deja un agent instruit și devotat.

Cartea lui Klingberg a sporit misterul, deși cititorii nu trebuie să uite că autorul nu era renumit pentru relatarea corectă a propriului său trecut. Memoriile lui susțin că ar fi fost racolat de serviciile militare israeliene în 1950.

Klingberg a scris că, în timp ce era internat în spital, fiind în convalescență după un accident rutier, fusese abordat de un cuplu de israelieni tineri care se arătaseră foarte interesați de amintirile lui din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Klingberg le mărturisise că era ofițer de armată în corpul medical, ceea ce le stârnise și mai mult interesul. Cuplul sugerase să se întâlnească cu niște prieteni ruși, iar el fusese de acord.

Creând din nou confuzie în legătură cu începutul activității sale de spionaj, fostul savant scria: „După doi ani petrecuți în Israel îmi doream cu nesaț un astfel de contact." Nu s-a mai întâlnit niciodată cu acel cuplu, dar se pare că cei doi erau „ajutoarele" – simpatizanți, nu agenți plătiți – serviciilor secrete sovietice. Misiunea lor era de a depista și de a intra în contact cu potențiale ținte pentru racolare.

Etapa următoare pare să fie desprinsă din paginile unui roman ieftin, însă abordările KGB-ului semănau câteodată cu o adevărată colecție de clișee – numai dacă memorialistul Klingberg spune în cele din urmă adevărul. El a afirmat că, la câteva săptămâni după ce se despărțise de acei agenți de racolare dubioși, primise un apel telefonic. Glasul masculin, cu un accent puternic, se identificase: „Sunt *tavarișci* Sokolov", folosind cuvântul rusesc pentru tovarăș.

Israelul și Uniunea Sovietică erau încă țări prietene. Cu doi ani în urmă, în 1948, Moscova susținuse înființarea unui stat evreiesc și fusese de acord să livreze armament din Cehoslovacia, unul dintre statele-satelit comuniste; armele cehoslovace, inclusiv avioanele, au jucat un rol decisiv în victoria Israelului în Războiul de Independență.

Potrivit spuselor lui Klingberg, bărbatul de la telefon „vorbea rusa și mi-a spus că primise numărul meu de la cuplul pe care-l cunoscusem pe când eram în convalescență, apoi m-a întrebat dacă ne puteam întâlni".

Au stabilit ca Sokolov să vină cu mașina și să-l ia pe Klingberg de pe o străduță din Jaffa. Cu certitudine că rusul, diplomat acreditat la ambasada sovietică din Tel Aviv, era un ofițer de caz cu experiență. După cum scrie Klingberg, era bonom și îi aducea întruna laude

interlocutorului – complimentele au durat mulți ani și aveau ca scop dobândirea încrederii în sine și a curajului necesar unui agent –, dar părea totodată îngrijorat să nu fie urmăriți de agenții israelieni.

Timp de aproape o oră, Sokolov s-a învârtit cu mașina în cercuri foarte largi – pentru a se debarasa de orice „codiță" –, după care a început să-l întrebe pe israelian despre viața sa. Flecărelile s-au încheiat cu o frază enigmatică. „Ne-ați ajutat mult în vremurile grele din timpul războiului, a spus diplomatul sovietic. Vă pot asigura că ne amintim cu recunoştință de cei ca dumneavoastră."

Obsedat de propria onoare și valoare, Klingberg a înghițit momeala pe nemestecate.

După cum a scris în memoriile sale, s-a mai întâlnit de încă două ori cu Sokolov. Au decis să se tutuiască: „Mark" și „Viktor". Abia la a treia întâlnire Viktor a făcut o propunere menită să desăvârşească relația: „Am vrea să păstrăm legătura și s-ar putea să avem nevoie de ajutorul tău."

Klingberg și-a reamintit: „Bineînțeles că n-am refuzat. L-am lăsat să înțeleagă că îmi luam un angajament și că Uniunea Sovietică era aproape de inima mea. Nu mi s-a părut nimic dramatic în asta."

Loialitatea față de Moscova era desigur autentică, indiferent de momentul sau de locul în care Klingberg a fost racolat ca spion. El a scris că în următorul deceniu s-a întâlnit de trei-patru ori pe an cu Sokolov, ofițerul lui de control. Își stabileau locurile de întâlnire folosind metodele clasice ale spionajului: unul făcea un semn cu creta pe o anumită clădire, apoi celălalt însemna cu creta o altă clădire. Acela era semnalul că urmau să se întâlnească la miezul nopții într-un loc situat între cele două semne.

Klingberg n-a fost încadrat imediat la institutul secret de biologie, însă misiunile îndeplinite pentru armata israeliană l-au făcut foarte interesant și valoros pentru serviciul de spionaj sovietic.

* * *

După ce a intrat în Nes Tziona în 1957, începându-şi cei douăzeci şi cinci de ani de serviciu aparent loial, Klingberg a urcat rapid treptele ierarhiei și a ajuns director adjunct. Guvernul israelian i-a plătit studiile în străinătate și el a publicat mândru de sine lucrări de cercetare despre epidemiologie.

Klingberg a participat la multe conferințe în afara Israelului, întâlnindu-se cu ofițeri de legătură sovietici. Totodată, au avut loc multe întâlniri şi în interiorul statului evreiesc: aproape întotdeauna la Biserica „Roșie" din sudul Tel Avivului – un complex bisericesc rus ortodox aflat în mod destul de evident sub influența Moscovei. Mai mulți preoți și călugărițe erau ofițeri instruiți de KGB sau de agenția militară de informații GRU. Din cauza naturii militare a Institutului, savantul a fost dirijat de GRU.

Probabil că atât el, cât și ofițerii de control sovietici au acționat cu mult profesionalism și precauție, deoarece echipele de contrainformații ale serviciului Shin Bet nu le-au detectat întâlnirile secrete. Un agent de securitate al institutului a susținut că simțise ceva dubios încă din 1960, iar la mijlocul acelui deceniu o femeie din Organizația Mondială a Sănătății din Geneva i-a declarat securității israeliene că Marcus Klingberg se întâlnise cu oameni de știință din Polonia.

La întoarcerea în Israel, Klingberg a fost chemat de Shin Bet pentru a fi testat cu poligraful. Problema putea fi gravă, deoarece el era cadru de conducere și membru în Maipai, partidul politic aflat la putere, având legături personale cu prim-ministrul Eshkol, cu Dayan și cu alte persoane importante.

Klingberg s-a prefăcut ofensat și a reacționat furios față de acea solicitare. A sosit la sediul serviciului Shin Bet, a continuat să protesteze, însă a fost conectat la același poligraf pe care israelienii îl căpătaseră cu un deceniu în urmă de la FBI. I-au fost puse o serie de întrebări și a trecut testul fără probleme. Indicatorul aparatului a descris un traseu aproape constant, fără să semnaleze niciun fel de încercare de disimulare.

Victor Cohen, anchetatorul principal, a admis că testul a fost un eșec. „I-am pus întrebări greșite", a explicat el.

Klingberg a fost întrebat despre presupusele sale contacte cu agenți ai serviciilor de securitate poloneze, când ar fi trebuit să fie chestionat în legătură cu relația sa cu ofițerii de control sovietici.

După câțiva ani, a fost supus din nou unui test cu poligraful. Se primiseră rapoarte despre anumite contacte neautorizate care trebuiau verificate, dar anchetatorii serviciului Shin Bet l-au tratat de data asta cu mai mult respect. În locul unor întrebări individuale, provocatoare

și sceptice, Klingberg a fost angajat într-o conversație și a părut în urma testului pur și neprihănit ca neaua.

Suspiciunile au reapărut în 1982, când Shin Bet a primit informații potrivit cărora Klingberg urma să se întâlnească cu ofițerul de control la o conferință științifică din Elveția. Mossadul a fost însărcinat cu filajul și o echipă s-a străduit să-l urmărească permanent. Ochii iscoditori n-au observat nimic.

Potrivit lui Klingberg, la Geneva nu avusese loc nicio întâlnire cu sovieticii, deoarece rupsese într-adevăr legăturile cu ei. Mulți ani mai târziu, a afirmat că după 1976 nu mai divulgase niciun secret.

Echipele de contrainformații au continuat să-i întindă curse, iar una dintre ele a luat forma unui evreu sovietic sosit recent în Țara Făgăduinței. Suspicioși, agenții serviciului Shin Bet îl chestionaseră la sosire, iar bărbatul recunoscuse imediat că KGB-ul îl racolase pentru a spiona în Israel. Shin Bet l-a transformat atunci într-un agent dublu, convingându-l să pretindă că slujea în continuare KGB-ul. În același timp, urma să se întâlnească în secret cu adevărații lui șefi din Shin Bet pentru a-i ține la curent.

Joaca de-a spionii a dat roade. Într-o zi, nou-sositul a primit un mesaj codificat de la sediul KGB din Moscova care-i cerea să creeze un „semnal" pentru cineva – adică să facă un semn cu creta pe un anumit zid din Tel Aviv. El nu știa nici ce reprezenta semnalul și nici cui îi era adresat.

Evreul rus a procedat după cum fusese instruit, apoi și-a informat legătura din Shin Bet. O echipă de contrainformații israeliană a început să fileze locul, iar peste câteva ore o persoană necunoscută a apărut, a văzut mesajul și a trecut mai departe. Agenții serviciului Shin Bet au urmărit-o până acasă și au descoperit că era Klingberg.

Un investigator a spus: „Acum, când se întâmpla a patra oară, am decis că nu ne mai scăpa din plasă."

Shin Bet a studiat cu atenție personalitatea savantului și a tras concluzia că manifesta dorința intensă de recunoaștere și de onoruri oficiale. Era în ianuarie 1983.

Agenții serviciului Shin Bet s-au dat drept oameni ai Mossadului care căutau un om sclipitor de inteligent și demn de încredere pentru a pleca într-o misiune secretă peste hotare. I-au spus lui Klingberg că

Malaysia, o țară musulmană care nu avea relații diplomatice cu Israelul, dorea ajutorul unui expert israelian în maladii. Măgulit de solicitare, Klingberg a spus imediat că este încântat să dea o mână de ajutor și i s-a comunicat să nu-i spună decât soției sale că va fi plecat din țară.

În ziua stabilită pentru zborul spre Orientul Îndepărtat, doi agenți l-au luat pe Klingberg de acasă, dar nu l-au dus la aeroport, ci la o casă conspirativă din Tel Aviv, unde îl așteptau doi anchetatori. Povestea călătoriei în străinătate avea să le ofere timp să-și facă treaba, fără intervenții din partea soției sau a altcuiva.

„Nu aveau nicio dovadă împotriva mea, nici măcar o frântură de informație care să poată fi acceptată la tribunal, și-a amintit Klingberg ulterior. Nicio convorbire telefonică, nicio bucată de hârtie. Absolut nimic. Dacă n-aș fi deschis gura, ar fi trebuit să mă lase să plec."

Cu toate acestea, a vorbit. „Nici eu nu înțeleg, a spus el clătinând din cap. La urma urmelor, îi știam pe cei din Shin Bet. Mi-au promis că dacă le mărturisesc totul mă eliberează. Ce prostie din partea mea! Cum am putut să-i cred?"

Procesul-verbal al interogatoriului realizat de agenții serviciului Shin Bet afirmă că, timp de 34 de zile, a refuzat să admită că a comis vreun delict. Interogatoriile au fost lungi și, fără o mărturisire, agenția de securitate nu avea suficiente dovezi pentru a obține condamnarea la tribunal.

Anchetatorii erau în pragul disperării. Însă chiar în ultima zi, când era clar că tribunalul nu va mai prelungi perioada de reținere a lui Klingberg, unui anchetator i-a venit o idee neobișnuită. Chaim Ben-Ami participase la multe interogatorii și a decis să-și folosească vocea de *basso profundo* pentru a-i striga lui Klingberg că era un trădător. Dispreţul din tonul lui nu se referea la faptul că trădase Israelul, ci pe părinții pe care-i abandonase în Polonia, fugind în Uniunea Sovietică.

Ben-Ami și-a reamintit: „M-a privit, n-a spus nimic, apoi a început să plângă."

Înăbușindu-și suspinele, Klingberg i-a cerut lui Ben-Ami să-l cheme şi pe celălalt anchetator – care juca rolul „polițistului bun" – pentru că era în sfârşit dispus să mărturisească.

În timpul procesului, savantul a susținut că Shin Bet îi smulsese confesiunea prin mijloace ilegale, promițându-i că va fi judecat cu blândețe sau chiar eliberat imediat.

„Era însă cuvântul meu împotriva cuvântului lor, a spus spionul. Bineînțeles că judecătorii i-au crezut pe ei, nu pe mine."

În memoriile lui, Klingberg a scris că mărturisise doar fiindcă îi fuseseră arătate fotografii ale fiicei sale din Paris, iar el considerase că serviciile de informații israeliene știau totul despre ea și-i puteau face rău în orice moment.

La vremea respectivă, a declarat Klingberg, era pe punctul de a se sinucide. Soția lui, Wanda – care primise aprobarea să-l viziteze –, insista să nu dezvăluie nimic. „Este adevărat că nu i-a convenit că mărturisisem în timpul interogatoriilor, totuși nu ea este motivul pentru care am vrut să mă sinucid, a declarat Klingberg la Paris. Am încercat să mă sinucid de două ori. Prima dată chiar înainte să fi destăinuit ceva, după patru zile de interogatoriu. Am încercat să introduc un obiect metalic în priza din cameră și să mă electrocutez. Dar n-a funcționat."

A doua oară s-a întâmplat după ce a mărturisit. „Am înghițit medicamente. I-am cerut Wandei să-mi aducă pastilele anticoagulante. Dar în niciun caz nu se poate spune că ea ar fi încercat să mă determine să mă sinucid. Decizia mi-a aparținut. Am înțeles că totul se terminase și nu doream ca familia să sufere din cauza mea."

Tentativa lui de sinucidere cu o supradoză de medicamente a eșuat.

Wanda Yashinskaya avea într-adevăr motive serioase să fie îngrijorată atunci când soțul ei a început să facă mărturisiri. După ce ea a murit în 1990 și cenușa i-a fost depusă într-un cimitir din Paris, Klingberg a divulgat faptul că-i fusese parteneră în timpul acțiunilor de spionaj.

Ca angajată a Institutului de Biologie, Wanda îi furnizase agenției GRU mostre de bacterii și viruși, precum și diverse formule și secrete. Confirmarea parteneriatului celor doi a întărit bănuiala că Uniunea Sovietică îi infiltrase pe amândoi în Israel încă de la început.

Klingberg a fost găsit vinovat de trădare și spionaj și a fost condamnat la douăzeci de ani de închisoare. Întregul proces – arestarea, interogatoriile, punerea sub acuzare, audierile la tribunal și verdictul –

s-au desfășurat într-un secret absolut. În presa israeliană, în general liberă și hiperactivă, nu s-a menționat niciun cuvânt despre el sau despre acuzații.

Chiar și în închisoare a căpătat o identitate falsă – Avraham Greenberg – pentru a preveni scurgerile de informații despre caz în țară sau peste hotare.

Cenzura era strictă și serioasă. Jurnaliștii care manifestau interes față de caz erau vizitați imediat de agenții serviciului Shin Bet și avertizați să nu publice nimic.

Cât despre acceptul lui Klingberg de a nu-și folosi niciodată numele adevărat, nici chiar între pereții penitenciarului, el a explicat după eliberare: „Am fost amenințat cu înăsprirea condițiilor de încarcerare și cu pierderea drepturilor, mai ales în privința vizitelor familiei. Nevestei și fiicei mele li s-a atras atenția că nu vor mai avea voie să mă viziteze dacă pomeneau ceva despre arestarea mea. De aceea, au fost silite să spună oricui le întreba – în principiu, prieteni – că eram internat într-un sanatoriu din Elveția."

„Efectul *Rashomon*" al poveștilor despre Klingberg prezentate din multiple puncte de vedere n-a inclus doar momentul și locul în care a început să lucreze pentru sovietici, ci și motivele inițiale ale activității de spionaj.

Anchetatorii din Shin Bet și Malmab au ajuns la concluzia surprinzătoare că motivul principal fusese șantajul. Potrivit relatării lor, Klingberg nu deținea în realitate toate titlurile universitare pe care le declarase. Din cauza războiului, el nu-și încheiase studiile în Polonia, dar, în anii 1950, pentru a primi o creștere de salariu la Institut, i se ceruse un certificat sau o diplomă care să ateste că-și încheiase cursurile și examenele de specialitate.

Klingberg a abordat ambasada sovietică din Tel Aviv și a cerut ajutorul pentru obținerea unei diplome de la Universitatea din Minsk, ca dovadă a studiilor făcute acolo. Se pare că agenții de informații ai ambasadei au descoperit adevărul, totuși au aranjat falsificarea unei diplome, iar în schimbul ei l-au silit să lucreze pentru ei. Așa cum se petrece în majoritatea cazurilor, odată ce a fost convins să-și vândă țara, individul este prins într-o cursă.

Klingberg a respins însă această explicație. Pentru el, onoarea era mai importantă decât banii și-l irita ipoteza că ar fi fost necalificat.

„Sunt doctor în medicină, a insistat el cu o energie care-i dezmințea cei aproape nouăzeci de ani. Mi-am încheiat studiile. N-am fost supus unor presiuni. Am acceptat să lucrez pentru Uniunea Sovietică pentru că mi-a salvat viața. Și din credința în cauza comunismului. Doream să-i ajut pe sovietici să micșoreze decalajul pe care l-au avut față de americani și de Occident în timpul Războiului Rece."

Un adevăr este însă împărtășit de ambele părți. Shin Bet a fost de acord că Marcus Klingberg n-a spionat din lăcomie și n-a fost plătit pentru serviciile lui. În același timp însă, prejudiciile pe care le-a cauzat au fost grave. Shin Bet și oficiali din forțele armate cred că el a ajutat inamicii statului, transmițându-le secrete din domeniul biologiei și al chimiei: un element important, deși niciodată discutat, al defensivei finale a Israelului. Comunitatea serviciilor secrete israeliene presupune că sovieticii au transmis aceste date partenerilor arabi în cadrul diverselor înțelegeri și schimburi de informații.

Klingberg n-a demonstrat că are remușcări. „Nu regret nimic din ce am făcut, deși nu sunt mândru de faptele mele, a declarat el. Dacă rușii m-ar aborda azi, în niciun caz n-aș accepta să lucrez pentru ei. Am făcut-o însă pentru că am considerat că așa era just. De ce? Din cauza Războiului Rece. Voiam ca ambele blocuri antrenate în Războiul Rece să se afle la același nivel, iar lumea să devină mai echilibrată."

Este același tip de argumentație pe care, de-a lungul vremii, trădătorii americani și, mai ales, cei britanici au susținut-o în fața anchetatorilor și acuzatorilor după ce au fost prinși spionând pentru URSS.

* * *

Parțial și neintenționat, cazul Klingberg a ajutat la destrămarea aurei tainice care învăluise timp de o jumătate de secol Institutul de Biologie. După ce prezența sa a devenit publică, a dispărut și tabuul care interzicea menționarea lui în mass-media, lucru regretabil în ochii directorilor de la Nes Tziona și ai oficialilor din Ministerul Apărării.

În noul spirit al descoperirii adevărului, în 2009 a fost dezvăluit faptul că șeful Institutului – dr. Avigdor Shafferman, care îl condusese

cu mână de fier – folosise soldați israelieni pe post de cobai pentru a produce un posibil vaccin, de valoare îndoielnică, împotriva antraxului.

Un buletin informativ francez a anunțat că, pentru a putea beneficia de rezultatele testărilor vaccinului, Pentagonul și armata SUA au finanțat un proiect în valoare de 200 de milioane de dolari care i-a permis Institutului să construiască o linie de producție farmaceutică aparent inutilă.

Shin Bet și-a revenit abia după câțiva ani de pe urma cazului Klingberg – în mod clar, o înfrângere majoră în fața sovieticilor. Comunitatea serviciilor de informații a Israelului a trebuit, de asemenea, să repare prejudiciile aduse reputației sale în ochii omologilor americani.

Israelienii au găsit consolarea în „Golf Ball", numele de cod pe care l-au acordat uneia dintre cele mai imaginative operațiuni de contrainformații din istoria agenției Shin Bet.

Totul a început din pură întâmplare, iar observarea unor ciorapi desperecheați purtați de Alexander Lomov a jucat un rol-cheie în ivirea acestei oportunități neașteptate.

Lomov era un rus neevreu, care sosise în Israel cu soția lui, Alexi, în primăvara anului 1986 pentru a prelua postul de administrator al Bisericii Ruse „Roșii". El avea să se ocupe de mai multe proprietăți, pe lângă zeci de preoți și călugărițe, deținute practic de statul sovietic – spre deosebire de Biserica Rusă „Albă", care rămăsese loială țarului detronat în 1917 și n-avea să coopereze niciodată cu „Roșii".

Rolul de manager al unui lăcaș religios nu era decât un paravan, deoarece Lomov era de fapt un spion din directoratul pentru străinătate al KGB-ului, iar Alexi îndeplinea funcția de operatoare radio, fiind instruită în codificări și în utilizarea cifrurilor. După Războiul de Șase Zile din iunie 1967, când sovieticii rupseseră relațiile diplomatice cu Israelul, Biserica Rusă devenise sediul spionilor KGB din statul israelian.

Shin Bet îi urmărea permanent pe administratori și n-a avut nevoie de mult timp pentru a descoperi că cei doi Lomov – care locuiau în faimosul Complex al Bisericii Ruse din Ierusalim – nu se iubeau.

Conflictul conjugal a creat o oportunitate pentru agenții Shin Bet, care se mândreau că observă până și cele mai mici detalii. Ciorapii lui

Lomov erau adesea desperecheați, ceea ce sugera stres sau o problemă cu alcoolul. Israelienii au început să imagineze diverse metode pentru a profita de pe urma sovieticului: situații care ar fi putut implica șantajul sau alte presiuni de natură psihologică.

Supravegherea continuă a confirmat faptul că Lomov era adesea beat și uneori își bătea soția. Shin Bet a acționat mai intens și a încercat să se strecoare între ei, sperând că Alexi îl va trăda pe bărbat și va deveni „cârtiță" pentru israelieni.

S-a observat că ea obișnuia să se ducă la cumpărături într-un anumit supermarket din Ierusalim și, într-o zi, Alexi a cunoscut acolo o femeie vorbitoare de rusă care era o ascultătoare foarte bună. Alexi a început să-i destăinuie toate necazurile de familie. Treptat, noua „prietenă" a introdus-o într-un cerc de prieteni. Unul dintre aceștia era un tânăr arătos, care a început să-i facă curte nefericitei Alexi.

Bărbatul era un subcontractor al serviciului Shin Bet – nu era angajat cu normă întreagă, ci se recurgea la serviciile lui pentru seducții politice.

Era un „borcan de miere" aproape clasic, așa cum este cunoscută metoda în domeniul spionajului. De obicei, o femeie prinde în mrejele ei bărbații, dar în ultima vreme decalajul dintre sexe se redusese rapid și deveniseră eficiente tot felul de combinații între bărbați și femei.

În scurt timp, iubitul israelian i-a propus lui Alexi un târg. I-a spus că avea un prieten care putea s-o ajute să înceapă o viață nouă în SUA. Ea nu trebuia să facă nimic altceva decât să se întâlnească cu cei din Shin Bet și să le spună tot ce știa despre spionaj și politică. Alexi a acceptat.

S-a întâlnit cu agenții serviciului Shin Bet și a încheiat cu ei o înțelegere explicită. Avea să le ofere toate cărțile de cifruri pentru comunicațiile KGB-ului din „stația" Ierusalim, căpătând în schimb o identitate nouă și stabilirea în Statele Unite.

Shin Bet luase deja legătura cu CIA, care acceptase s-o preia într-un program de „reabilitare". Alexi s-a dovedit a fi o mină de aur. Cărțile de cifruri pe care le-a furnizat au ajutat serviciile de informații israeliene și occidentale să intercepteze în multe țări mesajele sovietice secrete: deconspirarea câtorva rețele de spionaj și reconstituirea anumitor activități din trecut ale URSS.

Această trădare a avut un happy-end. Alexi i-a lăsat soţului ei un bilet: „Sunt cu nişte prieteni buni. Dacă vrei să salvezi relaţia noastră şi să începi o viaţă nouă cu mine, telefonează-mi la numărul acesta în următoarele 24 de ore."

Agenţii serviciului Shin Bet n-au crezut că Alexander Lomov o va face, dar el a sunat-o pe Alexi şi i s-a alăturat. Cuplul a fost chestionat de Shin Bet timp de o săptămână, apoi a fost trimis în Statele Unite pentru alte şedinţe de interogare şi pentru a începe o viaţă nouă. Ultima oară când au fost văzuţi de israelieni, soţii Lomov se înţelegeau ceva mai bine.

Pentru Shin Bet a însemnat un fel de răzbunare împotriva sovieticilor după deceniile de spionaj la nivel înalt reuşit de Marcus Klingberg. În plus, afacerea Lomov a însemnat o nouă culme a relaţiilor dintre CIA şi serviciile de informaţii israeliene.

Capitolul XVII

AMBIGUITATE ŞI MONOPOL

La începutul lunii aprilie 1979, Yitzhak Hofi, directorul Mossadului, a sosit la Paris deghizat şi călătorind sub un nume fals. Agenţia de spionaj consulta şi folosea în mod frecvent israelieni care lucrau în teatre pentru schimbarea aspectului unei persoane. O barbă lipită cu clei, o perucă sau o pereche de ochelari te puteau transforma într-o persoană complet diferită.

Spre deosebire de vizitele de rutină, în cazul cărora şeful unui serviciu secret străin poartă convorbiri oficiale sau vizitează o altă ţară în vederea unui schimb de informaţii, şederea lui Hofi la Paris n-a fost anunţată serviciilor de securitate franceze.

Hofi sosise într-o misiune oficială, însă neacreditată, respectând tradiţiile militare şi pe cele ale Mossadului, potrivit cărora comandantul suprem este prezent în linia întâi pentru a dirija o operaţiune periculoasă. Proximitatea lui poate fi utilă atunci când sunt necesare o comunicare permanentă şi luarea unor decizii de moment.

Factorul psihologic este chiar mai important. Mesajul pe care şeful Mossadului îl transmite oamenilor săi este următorul: sunt alături de voi şi toată organizaţia vă susţine 100%.

Un agent operativ veteran al Mossadului l-a descris pe Hofi ca fiind un bărbat alcătuit „din oţel şi o infinită răbdare" şi „un comandant înnăscut", totuşi, în primele ore ale zilei de 6 aprilie, el era neliniştit, aşteptând sosirea unei ştiri la ambasada Israelului.

Când, în cele din urmă, a sosit mesajul codificat „Misiune îndeplinită", Hofi a zâmbit larg şi a pornit imediat spre Israel.

La opt sute de kilometri mai spre sud, băieţii lui din Kidon tocmai îşi încheiaseră cu succes cea mai recentă acţiune secretă. Înaintea zorilor, o explozie petrecută într-un antrepozit din La Seyne sur Mer, o zonă industrială a portului Toulon, avariase grav cele două miezuri ale unui reactor nuclear.

Miezurile fuseseră aproape încărcate pe un vapor cu destinaţia Irak, unde urmau să fie montate într-o instalaţie nucleară pe care Saddam Hussein o construia la sud de Bagdad. Reactorul, pe care dictatorul îl

botezase Tammuz – o zeitate babiloniană din Irakul antic –, era cunoscut francezilor sub numele de Osirak.

Programul nuclear al Irakului trezise o îngrijorare profundă în Israel. Între 1974 şi 1977, prim-ministrul Yitzhak Rabin şi ministrul apărării, Shimon Peres, avertizaseră în mod repetat în privinţa acestuia. Ei folosiseră atât diplomaţia deschisă, cât şi pe cea secretă, străduindu-se să convingă Franţa, Italia, Brazilia şi alte ţări să nu-l mai ajute pe Saddam să-şi îndeplinească visul megalomanic de a deţine arme de distrugere în masă.

Israelul a cerut Statelor Unite să-şi exercite toată influenţa posibilă, iar în consultările ce au urmat comunitatea serviciilor de informaţii israeliene a descoperit că estimarea sa în privinţa programului irakian corespundea cu cea făcută de CIA. Ele difereau doar în privinţa momentului din care Saddam ar fi fost capabil să construiască bombe nucleare.

Era o prefigurare a situaţiei cu care Israelul şi Statele Unite aveau să se confrunte după treizeci şi cinci de ani, când vor discuta despre modalitatea de a reacţiona faţă de programul nuclear al Iranului, vecinul Irakului.

Când Menachem Begin şi partidul său, Likud, au câştigat alegerile din 1977 şi au format primul guvern de dreapta al Israelului, politica israeliană a cunoscut o senzaţională schimbare de orientare, totuşi efor - turile ţării în privinţa problemei Irakului au continuat. Begin şi ministrul său de externe, Moshe Dayan, au încercat în mod repetat să-i convingă pe liderii Franţei că era iresponsabil şi imoral să-i permită unui individ atât de periculos ca Saddam să aibă un reactor nuclear.

Noii conducători ai Israelului şi-au înteţit campania diplomatică, dar mai aveau la îndemână şi un plan secundar.

În mod oficial, reactorul de 40 MW era destinat cercetărilor ştiinţifice. Conducătorilor israelieni le-a devenit clar faptul că Saddam îşi dorea noua jucărie din mai multe motive: pentru a-şi stabili hegemonia asupra regiunii, pentru a-şi ameninţa străvechiul inamic, Iranul, şi pentru a domina celelalte naţiuni exportatoare de petrol din Orientul Mijlociu. Ameninţarea Israelului cu arma nucleară nu era decât o parte a acestei formule.

Subiectul era sensibil mai ales pentru prim-ministrul Begin, care – mai mult ca oricare alt conducător israelian – era obsedat de Holocaust.

El vorbea frecvent despre istoria evreiască, despre antisemitism și despre omorârea a șase milioane de evrei în Europa. Pentru Begin, totul părea să se fi petrecut ieri – și nu trebuia să se mai întâmple niciodată.

El i-a ordonat lui Hofi să sporească eforturile Mossadului de culegere a informațiilor legate de progresul programului nuclear irakian, pregătind în același timp planuri de acțiune. Amanul și-a folosit departamentele de cercetare și de tehnologie pentru a evalua intențiile și capacitățile Irakului, în timp ce Mossadul s-a străduit să afle tot ce putea despre construirea reactorului.

Mossadul a racolat spioni printre muncitorii străini, în principal francezi, care erau implicați în proiect la Bagdad. Agenții operativi au încercat să culeagă informații de la savanții care lucrau cu irakienii; ocazional, agenții din Caesarea îi terorizau – pe savanți și pe companiile europene implicate – pentru a-i determina să părăsească programul.

În 1979, când și-a dat seama că eșua atât în campania de intimidare, cât și în cea diplomatică, iar guvernul francez nu dorea să renunțe la contractul său profitabil, pe termen lung, cu Irakul, Begin a ordonat ca Hofi să schimbe macazul și să treacă la planul de sabotaj.

Convingerea lui era că Israelul trebuia să facă tot posibilul pentru a opri programul irakian și de aceea a aprobat planul Mossadului de a arunca în aer miezurile reactorului din portul francez – un atac menit să întârzie considerabil planurile Irakului și, se spera, să-i facă pe francezi să-și regândească atitudinea.

Agenții din Caesarea au aflat tot ce au putut despre planurile de livrare a miezurilor din La Seyne sur Mer: când urmau să plece din fabrică, cum vor fi transportate în port, la ce oră se va petrece transferul și unde vor fi ținute înainte de plecarea vaporului. Punctul de maximă vulnerabilitate părea să fie antrepozitul de lângă dane, iar momentul optim era weekendul, când foarte puțini oameni aveau să se afle în zonă pentru a observa intrușii sau pentru a fi răniți de explozie. De asemenea, paznicii erau mai puțini decât în timpul săptămânii.

Caesarea a introdus în mod secret în Franța o cantitate mare de explozibil, apoi echipele Kidonului au amplasat cinci bombe în jurul celor două miezuri ale reactorului. Exploziile le-au avariat serios.

După câteva ore, a intrat în acțiune o altă unitate a Mossadului. Departamentul de război psihologic a compus un comunicat de presă

în numele inexistentului French Ecological Group, care își asuma responsabilitatea pentru exploziile din port, condamnând folosirea energiei nucleare. Agențiile de știri și posturile TV au difuzat prompt revendicarea.

Abaterea atenției de la Israel n-a durat mult. Mass-mediei internaționale i s-a părut evident că în spatele exploziilor se afla Mossadul. Era greu de crezut că niște amatori necunoscuți ar fi fost în stare să pătrundă în perimetru, să evite paznicii, să utilizeze cantitatea exactă de explozibil necesară pentru avarierea miezurilor, fără pagube colaterale, și să nu lase amprente sau alte dovezi. Iar Israelul, după toate lamentările sale publice și private legate de Irak, avea cu certitudine un motiv.

Deși s-a soldat cu un succes, sabotajul din sudul Franței n-a schimbat mult realitatea. Franța a refuzat să anuleze contractele și i-a oferit Irakului miezuri de schimb. Saddam Hussein n-a fost împiedicat, iar inginerii și savanții săi au continuat construcția reactorului Osirak.

Spre dezamăgirea lor, Menachem Begin și cabinetul său au înțeles că realizaseră puțin sau aproape nimic. Luând totul de la început, Begin era la fel de hotărât ca întotdeauna să oprească cursa lui Saddam pentru înarmare nucleară.

La mijlocul anilor 1980 el a ordonat comunității serviciilor de informații și Tzahalului să propună o variantă militară: o lovitură care să afecteze serios planurile Irakului.

Au fost întocmite și discutate mai multe scenarii, inclusiv folosirea de spioni – sau soldați israelieni pentru operațiuni speciale – care să plaseze bombe în reactor. În centrul Irakului? Scenariul a fost considerat prea riscant, mai ales pentru că agenții trebuiau să transporte o cantitate mare de explozibil.

Comandourile unității Sayeret Matkal întreprinseseră multe incursiuni în interiorul țărilor arabe, dar niciodată de asemenea proporții – ar fi fost vorba de sute de soldați care să înainteze sute de kilometri până în apropierea unei capitale inamice.

Liderilor israelieni le-a mai rămas o singură opțiune: asaltul aerian, ceea ce nu era rău deloc, deoarece forțele aeriene fuseseră considerate mereu brațul lung al defensivei Israelului.

S-a pus în mișcare un proces birocratic. Mai întâi, Begin trebuia să-și convingă colegii de cabinet că trimiterea forțelor aeriene pentru

a ataca Tammuz/Osirak – cea mai lungă misiune de bombardare de până atunci – era fezabilă, iar consecințele aveau să fie limitate. După deliberări îndelungate, a obținut majoritatea necesară.

Simultan, Begin a transmis instrucțiuni, prin intermediul Ministerului Apărării, șefului de stat-major al Tzahalului și forțelor aeriene pentru pregătirea unei misiuni secrete ce n-a fost nici dezvăluită, nici complet definită. Piloții selectați nu știau unde, când și cum vor zbura. În timp ce exersau survolări pentru lansarea bombelor sub diferite unghiuri, ei nu știau care va fi ținta.

Analiștii Amanului începuseră încă din 1979 să acumuleze toate informațiile posibile despre reactorul irakian: cum era construit și care era cel mai vulnerabil punct al structurii sale. Schimburile de informații cu omologi din alte țări au furnizat numeroase date despre clădire și despre bateriile antiaeriene, rachetele și instalațiile radar din jurul reactorului.

Mossadul continua să fie necesar pentru a asigura informații actualizate despre modificările suferite de complexul Osirak și israelienii au izbutit să racoleze câțiva tehnicieni irakieni care erau instruiți în Franța pentru operarea reactorului. Metoda Mossadului putea fi numită „călătoria-capcană". E greu de găsit și de racolat un arab în propria sa țară, dar el devine extrem de vulnerabil atunci când se bucură de mediul promiscuu al unei țări occidentale, adică de ceva ce-i lipsește acasă. Poate fi deschis la oferte privind distracțiile, banii și favorurile sau devine sensibil la amenințarea cu șantajul ori cu violența.

Unitatea de informații a forțelor aeriene s-a concentrat asupra rutei optime de zbor, a numărului optim de avioane, a muniției necesare pentru eficiența maximă a distrugerii, a metodelor de evitare a detectării radarelor prietene sau inamice și a rezistenței pe care piloții o puteau întâlni din partea apărărilor antiaeriene irakiene. Anumite date proveneau de la zboruri de recunoaștere anterioare, unele trecând în mod deliberat dincolo de granițele Iordaniei și ale Arabiei Saudite pentru a obișnui forțele armate ale acelor state cu prezența avioanelor de război israeliene.

Deoarece plănuiseră ca avioanele să zboare foarte jos mai tot timpul drumului de 90 de minute până la Bagdad, serviciile de informații israeliene au localizat și cartografiat cablurile de înaltă tensiune

și de comunicații din câteva țări inamice – numai această misiune singură a implicat riscuri însemnate din partea spionilor aflați în spatele liniilor.

Elementul-cheie pentru pregătirea atacului prin combinarea volumului impresionant de date cantitative și calitative a fost utilizarea „cercetării operaționale", un domeniu al matematicii aplicate dezvoltat în Marea Britanie înaintea celui de-al Doilea Război Mondial. Sunt utilizate metode matematice pentru a calcula folosirea optimă a resurselor limitate. Echipa de cercetare operațională a Israelului, formată în majoritate din tineri matematicieni, a calculat că modul cel mai bun pentru a cauza prejudicii maxime reactorului era utilizarea unor bombe grele – vechi și „stupide" în limbaj militar –, nicidecum a „bombelor inteligente" ghidate prin laser.

Strategii forțelor aeriene au examinat eșecul umilitor suferit de SUA în Iran în aprilie 1980, când o misiune de salvare a diplomaților ținuți ostatici a sfârşit printr-o coliziune pe o pistă de aterizare din deșert, în urma căreia au fost distruse şapte elicoptere și un avion și au murit opt militari americani. În opinia israelienilor, planul fusese mult prea complicat, ceea ce le-a întărit decizia ca atacul aerian asupra reactorului irakian să fie o „operațiune KISS", așa cum o porecliseră ei în engleză: „Keep it simple, stupid" („Cât mai simplu, prostule").

S-a pus și problema datei și a orei optime pentru atacarea reactorului din punctul de vedere al vremii, luminii naturale și al strălucirii soarelui, cât și al numărului de oameni din complex. Ca întotdeauna, Israelul prefera să atace atunci când numărul personalului avea să fie minim.

Militarii și serviciile de informații israeliene au continuat totuși să dezbată oportunitatea atacului. Reacțiile internaționale puteau fi extrem de neplăcute și exista îngrijorarea evidentă că atacarea Irakului ar fi afectat implementarea acordurilor de pace cu Egiptul de la Camp David. Irakul putea răspunde cu un contraatac. Și chiar dacă raidul ar fi avut succes, cât timp putea fi oprit programul nuclear irakian?

Erau aceleași întrebări cu care avea să se confrunte peste decenii comunitatea serviciilor de informații israeliene atunci când amenințări nucleare similare au fost detectate în alte state din Orientul Mijlociu.

Discuțiile despre Osirak au depășit limitele obișnuite, întrucât punctele de vedere susținute nu au luat forma unor conflicte între

agenții. Deși subiectul era strict secret, dezbaterea internă a fost relativ deschisă: analiștii Mossadului și Amanului fuseseră încurajați să-și exprime opiniile.

Unii dintre cei cu un cuvânt greu de spus în comunitatea serviciilor de informații s-au opus atacării Irakului la acel moment – inclusiv directorul Mossadului, Hofi, care prefera sabotajele și presiunea diplomatică. Adjunctul lui, și viitorul succesor, Nahum Admoni, susținea atacul. Aceleași diferențe de opinii existau și în interiorul Amanului, al cărui director – generalul Yehoshua Saguy – se împotrivea unui bombardament, cel puțin la vremea aceea, în timp ce adjuncții lui erau de altă părere.

Singurul glas care conta cu adevărat era cel al lui Menachem Begin. Iar prim-ministrul dorea din răsputeri să distrugă potențialul nuclear al Irakului.

* * *

Pregătirea atacului a însemnat introducerea mai multor persoane în cercul inițiaților, dar nicio informație nu s-a „scurs" în direcția publicului.

Datele unui eventual atac din anul 1981 au fost stabilite de minimum trei ori – dar au fost amânate. Perioada optimă se scurta întruna. În opinia israelienilor, atacul trebuia să aibă loc înainte ca reactorul să devină „fierbinte" prin instalarea barelor de uraniu. Îngrijorat în privința precipitațiilor radioactive, Begin a spus: „Copiii din Bagdad nu trebuie să sufere."

Amânările au fost cauzate de obicei de condițiile meteorologice, iar o dată de scurgerile de informații în rândul politicienilor. Liderul opoziției, Shimon Peres, care se considera unul dintre întemeietorii arsenalului nuclear israelian și, ca atare, expert în acest domeniu, își exprimase îngrijorarea.

Peres fusese informat despre atac de Uzi Even, un membru al Comisiei pentru Energie Atomică a Israelului care lucrase la Dimona. Profesorul Even era membru al unei forțe de intervenție speciale create de departamentul tehnic al Amanului pentru a evalua progresele nucleare înregistrate de Irak. Studiul lui conchisese că reactorul Osirak nu va putea produce mult timp materiale fisionabile adecvate utilizării pentru construcția bombelor. Uzi Even și-a încălcat

jurământul de păstrare a secretului și, fără autorizație, i-a spus lui Peres tot ce știa.

Liderul opoziției s-a dus la Begin și l-a avertizat că nu era cazul să lanseze un atac, deoarece Israelul va fi condamnat atât de aspru pe plan internațional, încât va deveni un adevărat stat paria. „Vom fi ca un ghem de scaieți bătut de vânturile deșertului", a declarat el.

Deși furios din cauza scurgerii de informații, Begin nu mai putea fi oprit. A decis amânarea operațiunii, însă a insistat pentru stabilirea imediată a unei alte date.

În cele din urmă, opt avioane au decolat în dimineața zilei de duminică, 7 iunie. Bombardierele americane F-16A urmau să execute atacul propriu-zis, escortate de avioane de vânătoare F-15, care le protejau în caz de nevoie.

Au zburat mai întâi peste Iordania. De pe iahtul său din golful Aqaba, regele Hussein a observat avioanele israeliene care se îndreptau spre est într-o misiune necunoscută. Amanul a interceptat un raport al regelui către un post de control militar din capitala sa, dar se pare că Irakul vecin n-a fost informat. Avioanele cu reacție şi-au continuat drumul la o altitudine foarte joasă – coborând până la 45 de metri – peste Arabia Saudită și au intrat în spațiul aerian al Irakului.

Piloții aveau asupra lor și bani irakieni asigurați de Mossad pentru eventualitatea în care ar fi fost siliți să se parașuteze și să-și plătească drumul de întoarcere.

În acest timp, o duzină de șefi din armată și din serviciile de informații s-au strâns în sala tactică – în ebraică, *ha-Bor* („Groapa") – din sediul Ministerului Apărării din Tel Aviv.

Lipsea un ofițer superior. Yehoshua Saguy n-a fost invitat – din ordinul șefului de stat-major al Tzahalului, Rafael Eitan. Era o mișcare cu scop preventiv a principalului general, care bănuia că, deoarece se opunea operațiunii, șeful serviciului său de informații o va divulga și va impune astfel o nouă amânare.

Zborul de nouăzeci de minute până la Bagdad s-a desfășurat fără incidente. Cupola reactorului a apărut la orizont, „strălucind în soare", a povestit Relik Shafir, unul dintre cei opt piloți din formație, care avea să ajungă general de brigadă în forțele aeriene. „Nu am avut niciun fel de probleme. Eram emoționat mai curând din cauza semnificației istorice a misiunii, nu a dificultăților operative. Totul s-a

derulat conform planului, ba chiar antrenamentele au fost mai grele decât misiunea propriu-zisă."

Urcând aproape pe verticală până la 13 000 de metri altitudine, piloții israelieni au simțit apăsarea violentă a accelerației gravitaționale. Irakienii au tras într-adevăr după ei, inclusiv o rachetă sol-aer, dar nu și-au atins ținta. Un MiG al forțelor aeriene irakiene, pornit în urmărire, nu i-a ajuns.

În spatele lor au rămas ruinele în flăcări ale unei instalații nucleare. Cupola emblematică a reactorului s-a prăbușit și a fost ștearsă de pe fața pământului.

Misiunea încununată de succes ar fi trebuit să rămână secretă și Israelul să emită dezmințiri plauzibile. A existat chiar și opțiunea de a crea o iluzie. Timp de două zile, irakienii au crezut că atacul fusese iranian, întrucât se apropiau de începutul unui război crâncen cu țara vecină, care avea să dureze opt ani.

Prim-ministrul Begin a decis însă schimbarea strategiei și i-a ordonat secretarului de presă să emită o declarație de asumare a responsabilității pentru atacul asupra reactorului Osirak. Begin era mândru, nicidecum rușinat, și dorea să expedieze un mesaj dublu: nu numai că un Holocaust „nu va mai avea loc niciodată", dar Israelul nu va tolera nicio încercare a vreunei țări din Orientul Mijlociu de a deține arme nucleare.

N-a spus-o în atât de multe cuvinte, dar strategia sa putea fi interpretată ca reprezentând Doctrina Begin. O bună parte din ea se baza pe teamă și pe sentimentul că evreii se aflau sub o amenințare permanentă. În percepția lui Begin, statul Israel era asediat și se găsea în pericolul de a fi anihilat. Ascunsă însă printre rânduri exista și o mentalitate a fortăreței: hotărârea Israelului de a-și menține monopolul nuclear în regiune.

Atacul a fost admirat în toată lumea, dar multe guverne l-au denunțat oficial, inclusiv prietenii Israelului din Occident, îngrijorați în privința implicațiilor. Pentru prima dată, o țară care deținea arme nucleare întreprinsese o acțiune violentă împotriva unei alte națiuni aflate pe cale să dobândească tehnologia nucleară.

Administrația Reagan s-a alăturat condamnărilor și chiar a penalizat Israelul, amânând livrarea următorului set de avioane fabricate în SUA, dar numai pentru două luni. În particular, Ronald Reagan a fost

încântat, așa cum i-a spus unui consilier important: „Asta dovedește că israelienii își arată colții, au un simț al strategiei și sunt capabili să rezolve problemele înainte ca acestea să capete proporții."

Același sentiment a fost exprimat, deși în secret, de unele oficialități arabe și europene. Până și Franța a părut destul de mulțumită că Irakul, clientul ei, fusese îndepărtat de pe piața nucleară. Francezii nu puteau spune asta în public, dar au recunoscut – după mulți ani – că decizia israelienilor fusese îndrăzneață și corectă.

Israelul nu s-a culcat însă pe lauri. Serviciile de informații au observat că Saddam Hussein învățase anumite lecții în urma distrugerii reactorului Osirak și reîncepuse programul, dar acum îl diversificase: construia instalații în mai multe locuri și nu-și punea toate „ouăle nucleare" într-un singur „coș". În locul unui program bazat pe plutoniu pentru un singur reactor, Saddam a optat pentru varianta îmbogățirii uraniului utilizând centrifuge.

* * *

Chiar și mai îngrijorătoare era construirea de arme nucleare în Pakistan. Deși acest stat se găsea departe de Israel și – în ciuda sentimentelor sale islamice și adesea radicale – nu se alăturase niciodată țărilor arabe în războaiele purtate împotriva statului israelian, existau motive ca Mossadul să fie cu ochii în patru.

Pakistanul își dezvoltase propriul arsenal nuclear, bazat pe planuri de îmbunătățire a uraniului la grad militar prin utilizarea de centrifuge – fără a fi necesar un reactor nuclear. Savantul pakistanez A. Q. Khan, considerat părintele bombei nucleare a țării sale, furase planurile de la consorțiul european Urenco, cu sediul în Olanda.

Planurile similare obținute de Lakam prin intermediul viitorului mogul hollywoodian Arnon Milchan au provenit dintr-o altă parte a aceluiași consorțiu.

Serviciile de informații israeliene se temeau că bomba pakistaneză va deveni până la urmă una islamică. Era o temere rezonabilă. La sfârşitul anilor 1970, când Khan își ajuta națiunea să producă prima bombă, liderii pakistanezi au fost abordați de colonelul libian Gaddafi, care le-a oferit bani în schimbul unui dispozitiv nuclear. Din fericire pentru majoritatea lumii, oferta a fost respinsă.

Exista posibilitatea ca Arabia Saudită, un aliat strategic și religios al Pakistanului, să participe la crearea unui arsenal nuclear lărgit și de

aceea era perfect normal ca Mossadul să încerce să afle cât mai multe despre capacitățile și intențiile nucleare ale Pakistanului.

La vremea când Israelul încă nu avea sateliți-spioni și Pakistanul se afla prea departe pentru avioanele de recunoaștere, Mossadul trebuia să dea dovadă de inventivitate pentru a fi la curent cu tot ce se întâmpla acolo. O modalitate era o alianță cu India, care fusese mereu foarte vigilentă față de vecinul ei ostil, însă majoritatea indienilor nu agreau Israelul deoarece îi încânta statutul de lideri ai Mișcării de Nealiniere, care avea legături strânse cu lumea arabă.

O ocazie excelentă s-a ivit în 1985, când Pakistanul a intenționat să angajeze specialiști care să renoveze și să modernizeze echipamentele militare sovietice. Contractorii militari israelieni aveau multă experiență în domeniul respectiv, așa că unii dintre ei s-au asociat cu o companie belgiană pentru a-i face Pakistanului o ofertă.

Negocierile au avansat până în punctul în care militarii pakistanezi au invitat o delegație din Israel. Câteva corporații israeliene care lucrau cu armata și-au trimis reprezentanți. La fel a procedat și unitatea Lakam a Ministerului Apărării, în calitatea sa de păstrător al secretelor tehnologice. Lakamul dorea să se asigure că acele companii nu vor vinde sau nu vor dezvălui mai mult decât fuseseră autorizate s-o facă.

Când Mossadul a aflat că grupul se pregătea să plece spre Pakistan, a decis să-l însoțească. Intențiile sale erau însă complet diferite, neavând legătură cu comerțul dintre israelieni și pakistanezi. Un agent al Mossadului s-a alăturat delegației și toți israelienii au avut pașapoarte străine false asigurate de agenția de spionaj.

Totul s-a derulat perfect, iar discuțiile purtate la Islamabad cu oficialități ale armatei au părut promițătoare. Apoi, într-o după-amiază, când delegația beneficia de o jumătate de zi liberă, agentul Mossadului le-a sugerat – de fapt, le-a ordonat – compatrioților lui să se urce în autobuz. Au plecat din capitală spre Kahuta, locul unde Pakistanul își asambla armele nucleare.

Pozând în turiști inocenți, agentul Mossadului și grupul – imaginându-și probabil că nu erau supravegheați – au făcut fotografii și au luat mostre de sol. La revenirea la hotel erau așteptați de un ofițer superior din serviciul secret pakistanez, care le-a cerut filmele, deși probabil că agentul Mossadului izbutise să păstreze o rolă.

Acela a fost sfârşitul călătoriei. Pakistanezii, furioşi, i-ar fi putut reține pe israelieni acuzându-i de spionaj, dar au decis doar să-i expulzeze cu prima cursă aeriană de a doua zi. Delegații comerciali au fost nemulțumiți, fiindcă Mossadul le distrusese șansa de a obține contracte bune. Întreaga călătorie părea că fusese concepută ca paravan pentru o operațiune de spionaj, iar ei se simțeau ca niște figuranți într-un film regizat de la început de Mossad.

Unii participanți au susținut ulterior că dacă ar fi reușit să încheie tranzacțiile, i-ar fi putut influența pe pakistanezi să-și întrerupă legăturile periculoase cu Iranul și cu Libia.

Comunitatea serviciilor de informații israeliene a estimat însă că A. Q. Khan n-ar fi acceptat niciodată ca acțiunile să-i fie restricționate. El era decis să răspândească know-how-ul nuclear și să profite de pe urma sa. În anii 1990, Khan a călătorit prin Orientul Mijlociu, oferindu-și serviciile mai multor țări. Majoritatea guvernelor au refuzat să-l angajeze, dar Libia și Iranul au semnat cu el contracte lucrative. Khan și-a câștigat reputația de cel mai mare dezvoltator nuclear din lume.

Mossadul a avut grijă să-i urmărească toate deplasările. „Îi cunoșteam mişcările, dar ne-a scăpat tabloul de ansamblu. Nu ne-am dat seama cât de îndrăzneț, de temerar și de lacom va fi. Este unul dintre rarele exemple de individ care schimbă de unul singur cursul istoriei, a recunoscut peste ani Shabtai Shavit, directorul de atunci al agenției. De aceea, n-am acordat multă importanță întâlnirilor și ofertelor sale. Regret că nu l-am asasinat. Astfel, am fi cruțat Israelul de multe necazuri."

* * *

Simultan cu păstrarea monopolului nuclear, serviciile de informații israeliene își continuau şi politica de ambiguitate nucleară.

Noțiunea de ambiguitate a fost invocată prima dată prin subtilitatea cuvintelor rostite de Peres în 1963, când a discutat cu pre - şedintele John F. Kennedy la Casa Albă. Israelul „nu va fi primul stat care va introduce" armele nucleare în Orientul Mijlociu, i-a spus el preşedintelui american, iar această declarație a devenit aproape imediat politica Israelului.

Era o alegere unică pentru o națiune care deținea arme nucleare. Israelul avea să refuze constant și cu încăpățânare să admită sau să

infirme faptul că deținea un arsenal nuclear, deși lumea întreagă era convinsă de existența acestuia. Oficialitățile și cenzura militară au impus o politică aproape ridicolă: transformarea în tabu a oricăror referiri la Dimona. Mulți ani, mass-media și publicul israelian n-au avut voie să discute nici măcar despre implicațiile unei opțiuni nucleare.

În aceste condiții, un tehnician nuclear a pus în pericol politica veche de decenii și a ridiculizat securitatea exagerată din jurul ei.

Mordecai Vanunu era un evreu născut în Maroc, care imigrase cu părinții în Israel în anii 1950 grație eforturilor secrete ale serviciilor de informații israeliene. În noua lui țară el și-a format opinii puternice, dar şi un comportament imprevizibil.

Așa cum se obișnuia în comunitatea sa, și-a început studiile la o școală religioasă. Ulterior, a încetat să mai poarte *kippa* și a fost deschis la ispitele lumii laice. Vanunu considera că era respins ca evreu sefard (estic) de cultura aşkenază (europeană) dominantă în Israel.

În 1977, la vârsta de 22 de ani, pe când studia la universitatea din oraşul Beersheba, Vanunu a încercat să obțină un post la reactorul nuclear Dimona, administrat de Comisia pentru Energie Atomică a Israelului. După acceptare, a urmat un curs scurt de chimie și fizică nucleară, învățând despre plutoniul și uraniul cu care aveau să lucreze noii angajați.

Vanunu şi-a început activitatea ca tehnician în schimbul de noapte. Munca era plictisitoare, aşa că a găsit o compensație în timpul zilei în viața agitată de la universitate. S-a oferit să pozeze nud pentru cursurile de artă plastică și și-a schimbat opiniile politice, trecând de la dreapta partidului Likud la radicalismul stângii.

Ideologia nou adoptată a fost amplificată în 1982 de invazia israeliană în Liban, iar comportamentul din timpul liber i-a fost remarcat de șeful securității de la universitate. Israelul fiind o societate mică, dominată de sentimentul unei misiuni comune, agenții de securitate din toată țara manifestă tendința de a colabora strâns între ei. Chiar și cei dintr-o instituție academică s-au simțit obligați să coopereze cu aparatul de securitate guvernamental.

Șeful securității de la universitate l-a anunțat despre activitățile lui Vanunu pe omologul său din Dimona, care a raportat la rândul lui la Malmab – unitatea de securitate a Ministerului Apărării care aplica

politica de ambiguitate și de protejare a tuturor instituțiilor științifice din domeniul apărării. Dintre acestea făceau parte reactorul Dimona și institutul de biologie de la Nes Tziona.

A mai fost înștiințat și departamentul de contraspionaj al serviciului Shin Bet și autoritățile au decis că ar fi cel mai bine să-l oblige pe Vanunu să demisioneze. L-au avertizat pe tânăr în privința comportamentului său politic și personal.

Vanunu a devenit însă și mai sfidător. Din motive pe care nu le-a explicat niciodată, a început să umble pe coridoarele secrete de la Dimona, fotografiind cu un aparat pe care-l introdusese ilegal în instituție.

Era o încălcare clară a securității și ar fi trebuit să fie observată de cineva din acest complex atât de bine păzit, însă oficialitățile habar n-au avut că Vanunu făcuse fotografii.

Șefii securității au găsit totuși un pretext pentru a-l demite în noiembrie 1985, când a fost redus bugetul Comisiei pentru Energie Atomică. Vanunu s-a plâns că era o victimă a discriminărilor politice și etnice, dar a plecat de la Dimona.

Filmele rămăseseră însă asupra sa, iar când a plecat din țară, la scurt timp după ce-și pierduse slujba, s-a simțit sătul de iudaism și de statul evreu.

Acceptul de a părăsi Israelul cu atâta ușurință n-a fost decât una dintre erorile comise de Malmab și de Shin Bet. Înainte de a pleca în străinătate, israelienilor care lucrează în cadrul obiectivelor secrete li se reamintesc frecvent condițiile legate de securitate, dar Vanunu a fost trecut cu vederea și acțiunile lui au fost neglijate.

Vanunu trecea printr-un proces de autodescoperire. Prima lui destinație a fost Orientul Îndepărtat, unde a explorat religii alternative. În mai 1986 a plecat la Sidney, în Australia, și s-a angajat la o biserică anglicană unde a primit „iluminarea".

Israelianul rebel s-a împrietenit cu preotul și s-a convertit la creștinism. Tot atunci l-a cunoscut și pe Oscar Guerrero, un columbian hoinar, fără domiciliu sau profesiune. Vanunu i-a povestit că lucrase la reactorul strict secret al Israelului și că avea la el două filme color interesante.

Columbianul, un nomad foarte întreprinzător, a văzut în el o adevărată mină de aur. L-a convins că-și putea vinde povestea, ba încă

pentru suficienți bani ca să poată trăi liniștit tot restul vieții. Ideea l-a atras pe israelian.

Guerrero s-a autodesemnat agentul lui literar și, după ce au developat filmele, a contactat câteva publicații internaționale pentru a le oferi „o exclusivitate senzațională". În mod ciudat, niciuna n-a fost interesată, cu excepția britanicilor de la *Sunday Times*. Cotidianul, deținut de magnatul de presă Rupert Murdoch, originar din Australia, a trimis la Sidney un reporter de investigații pentru a se întâlni cu israelianul și pentru a-i evalua povestea.

Reporterul a rămas impresionat și s-a ajuns la o înțelegere. Vanunu i-a arătat fotografiile și în septembrie 1986 a primit un bilet de avion pentru Londra, unde urma să fie descusut în continuare. *Sunday Times* l-a îndepărtat pe columbian, refuzând să aibă de-a face cu intermediari.

La Londra, Vanunu a fost preluat de Insight, echipa de investigații a ziarului *Sunday Times*, care l-a cazat la un hotel elegant și i-a promis un contract pentru o carte cu un avans de 300 000 de dolari dacă povestea se dovedea adevărată. Asistați de fizicieni nucleari, ziariștii au început să-i pună întrebări, iar israelianul le-a spus tot ce știa, inclusiv multe lucruri pe care n-ar fi trebuit să le cunoască dacă securitatea de la Dimona și-ar fi făcut treaba.

Vanunu a oferit schița detaliată a celor şase secțiuni subterane din complexul Dimona despre care anterior nu se știuse nimic; ele puteau explica de ce inspectorii americani care vizitaseră Dimona în anii 1960 nu văzuseră niciodată zonele într-adevăr importante. Deasupra solului, clădirea părea să fie un antrepozit cu două niveluri, banal și puțin utilizat.

Fizicienii au atestat povestea lui Vanunu și *Sunday Times* s-a pregătit să publice una dintre cele mai senzaționale exclusivități mondiale: o privire detaliată și exactă în fabrica secretă de bombe nucleare a Israelului.

Spre sfârşitul lunii septembrie, cotidianul britanic a solicitat un comentariu ambasadei israeliene de la Londra, căreia i-a trimis un rezumat al poveștii lui Vanunu. Ambasada a dezmințit prompt totul și l-a descris pe tânăr ca fiind un tehnician minor care n-ar fi putut avea acces la detalii tehnologice.

Balanța a fost înclinată în favoarea publicării articolului de reacția oarecum panicată a lui Peres, care devenise prim-ministru. El a convocat un grup de editori de presă israelieni și i-a informat, în mod neoficial, despre articolul de senzație de la Londra, după care le-a cerut să-l minimalizeze.

Așa cum se întâmplă de obicei în Israel cu informările neoficiale, informația s-a „scurs" rapid.

Sunday Times a înțeles că, în ciuda dezmințirii ambasadei, autoritățile israeliene priveau cu foarte multă seriozitate povestea lui Vanunu.

Între timp, furios atât pe Vanunu, cât și pe *Sunday Times* pentru că-l abandonaseră, Guerrero s-a adresat unui ziar rival, *Sunday Mirror*, căruia i-a furnizat propria versiune, ușor deformată, a dezvăluilor nucleare. *Mirror* nu l-a crezut pe columbian, totuși i-a plătit o sumă de bani și a utilizat câteva dintre fotografiile lui pentru a publica pe două pagini un articol ironic pe seama lui *Sunday Times* care căzuse victimă unor născociri evidente.

Potențialul nuclear al Israelului a fost folosit ca armă într-un război al tirajelor care a izbucnit între Murdoch și marele lui rival, Robert Maxwell, proprietarul publicației *Mirror*. Maxwell, un evreu născut în Cehoslovacia și convertit la creștinism, devenise un militant evanghelist în favoarea Israelului. După ce a murit în mod misterios în 1991, căzând de pe iahtul lui și înecându-se în Marea Mediterană, zvonurile au susținut că fusese agent al Mossadului și că în 1986 avertizase agenția în privința lui Vanunu. Mai multe cărți au sugerat că Mossadul ar fi trimis înotători subacvatici pentru a-și asasina *sayanul* („ajutorul"), închizându-i astfel gura, dar zvonurile sunt lipsite de logică.

În plus, Mossadul nu avea nevoie de Maxwell ca să capete informații despre Vanunu și escapadele lui. Agenția a aflat totul de la reporterii lui *Sunday Times*, care au contactat de cel puțin două ori Israelul pentru comentarii și verificări: fie telefonând la ambasadă, fie unui jurnalist din Israel pentru a se interesa despre credibilitatea lui Vanunu. Jurnalistul și-a informat fratele, care era ofițer superior în Aman, iar comunitatea serviciilor de informații a fost pusă la curent.

Prim-ministrul Peres i-a ordonat Mossadului să-l găsească pe fostul tehnician nuclear și să-l aducă în Israel. Unii dintre șefii agenției

secrete au sugerat că soluția cea mai bună ar fi fost asasinarea lui Vanunu, însă propunerea a fost respinsă. După moartea lui Alexander Ibor, care fusese răpit în 1954, niciun cetățean israelian n-a mai fost ucis de propriul său guvern.

Mossadul a plănuit o misiune de răpire pentru a-l aduce pe Vanunu acasă unde urma să răspundă în fața tribunalului, fiind acuzat de divulgarea unor secrete.

Mai exista totuși o condiție: Peres ordonase ca răpirea să nu aibă loc pe pământ britanic. El se temea că, indiferent dacă va fi un succes sau un eșec, Doamna de Fier – prim-ministrul Margaret Thatcher – se va supăra foarte tare pe Israel pentru că a violat suveranitatea națiunii.

Agenții din Caesarea – dirijați îndeaproape de șeful departamentului, Shabtai Shavit – și-au întețit eforturile de a-l găsi pe Vanunu în Marea Britanie. Ei au intrat în țară utilizând pașapoarte false și biografii fictive, iar managerul de proiect de la Londra a fost chiar adjunctul lui Shavit.

N-avea să fie ușor, deoarece Vanunu schimba hotelurile cu regularitate, însă vânătoarea Mossadului a beneficiat de norocul unei greve a lucrătorilor de la *Times*. În fața redacției ziarului pichetau greviștii, ceea ce le-a oferit o acoperire perfectă agenților Mossadului. Aceştia au preluat identitatea unei echipe TV de știri, sperând să-l observe pe Vanunu sau pe cei din echipa Insight care-l escortau.

Ideea a funcționat și apoi a fost relativ ușor să-l fileze pe Vanunu. Rămâneau de soluționat totuși două probleme: cum să stabilească legătura cu el și cum să-l convingă să plece din Marea Britanie pentru a respecta ordinul lui Peres.

Norocul a fost din nou de partea Mossadului. Vanunu era furios pentru că publicarea destăinuirilor sale întârzia și le-a spus celor de la *Sunday Times* că i-ar plăcea o tovărășie feminină. Ulterior, ziariștii au explicat că nu-i aduseseră prostituate de teamă să nu fie considerați proxeneți.

Frustrat și singur, Vanunu a devenit neglijent în privința propriei sale securități, iar cei de la *Sunday Times* nu l-au mai putut reține. A început să hoinărească de unul singur pe străzile Londrei și contactul a fost stabilit într-o seară.

Vanunu a întâlnit o femeie care părea interesată de el. Era durdulie și cu părul oxigenat, purta tocuri înalte și făcea fasoane.

S-a prezentat drept „Cindy", dar adevărata identitate avea să-i fie dezvăluită peste ani de *Sunday Times*: Cheryl Bar-Hanin, o evreică americană care imigrase în Israel, se măritase cu un agent de informații și fusese recrutată de Caesarea.

Mordecai și „Cindy" s-au întâlnit de câteva ori în săptămâna următoare, iar Mossadul i-a exploatat dorința sexuală și frustrarea cauzată de presa britanică. Cindy i-a sugerat o modalitate de a scăpa de stres și i-a spus că sora ei avea un apartament la Roma, unde ar fi putut petrece amândoi un weekend memorabil.

Fără să țină seama de sfaturile celor de la *Sunday Times*, Vanunu a mușcat momeala. Când au auzit despre noua lui prietenă, reporterii britanici l-au sfătuit să nu părăsească țara, dar tânărul nu i-a ascultat.

După ce au aterizat la Roma, au pornit spre apartamentul unde ar fi trebuit să petreacă clipe fierbinți. În realitate, era un „borcan cu miere" al Mossadului unde îl așteptau câțiva membri ai echipei Kidon care l-au imobilizat și i-au injectat un sedativ. L-au transportat cu un automobil închiriat până într-un port aflat la 300 de kilometri de Roma, iar acolo l-au urcat la bordul unui iaht. Acesta s-a întâlnit în larg cu nava *Noga* a marinei israeliene, folosită pentru antrenamentele cadeților.

La sosirea iahtului, cadeților și echipajului li s-a cerut să coboare sub punte și să nu privească. Membrii echipei Kidon și prizonierul lor sedat s-au încuiat apoi într-o cabină și *Noga* a pornit spre Israel.

În timp ce Vanunu era captiv în estul Mediteranei, *Sunday Times* a publicat în sfârşit articolul senzațional – cu un titlu pe pagina întâi care anunța cu litere de-o șchioapă: „DEZVĂLUIRE: SECRETELE ARSENALULUI NUCLEAR AL ISRAELULUI". Articolul conținea povestea lui Vanunu despre activitățile de la Dimona și evaluarea unui fizician potrivit căreia Israelul trebuia să aibă aproximativ 200 de bombe nucleare și termonucleare.

Lumea n-a fost foarte surprinsă fiindcă dintotdeauna se presu - pusese că Israelul deținea un arsenal atomic substanțial. Erau însă fascinante fotografiile lui Vanunu.

Câteva guverne au dezaprobat răpirea lui din capitala Italiei, dar au existat și oficiali care au admirat acțiunea decisivă a Israelului: aducerea unui cetățean acasă şi judecarea lui pentru încălcarea legii

privind divulgarea secretelor. Vanunu le dezvăluise unui ziar, nu în mod direct unui inamic, totuşi a fost judecat pentru spionaj şi trădare.

Tribunalul Suprem israelian a respins argumentul avocatului său, potrivit căruia fusese adus ilegal în ţară, iar Vanunu a fost condamnat la 18 ani de închisoare, pedeapsă pe care a executat-o integral. Oficialităţile au refuzat să i-o reducă, deşi conducerea penitenciarului a anunţat că bărbatul era pe cale să-şi piardă minţile din cauza îndelungatei perioade de întemniţare solitară.

Acest tratament dur a fost rezultatul presiunilor exercitate de Yehiel Horev. Şeful unităţii Malmab nu-l putea uita sau ierta pe israelianul care trădase un secret sacru al ţării lui.

A existat, desigur, un element de răzbunare, dar şi o măsură de salvare a reputaţiei. Şefii securităţii erau stânjeniţi de incapacitatea lor iniţială de a-l opri pe Vanunu şi şi-au compensat propriile neajunsuri revărsându-şi furia asupra lui.

Vendeta împotriva lui Vanunu a continuat şi după ce şi-a terminat pedeapsa. A fost eliberat din închisoare în 2004, dar Shin Bet şi Malmab au susţinut că reprezenta un factor de risc din cauza informaţiilor pe care le deţinea. De aceea, au insistat să i se interzică părăsirea ţării, iar deplasările i-au fost restricţionate.

În 2012, Vanunu putea fi zărit ocazional plimbându-se pe străzile Tel Avivului sau bând cafea pe o terasă – aproape întotdeauna singur. Avea prieteni în toată lumea, ba chiar fusese adoptat în mod legal de o pereche din SUA, totuşi aventura lui fusese solitară: încercase să-şi silească ţara să spună adevărul despre propria putere.

Conducătorii Israelului continuau să prefere ambiguitatea şi au dovedit că erau dispuşi să treacă la fapte pentru a o păstra.

Capitolul XVIII

SPIONAREA PRIETENILOR

În sediul CIA de la Langley, statul Virginia, pe un coridor care duce la toaletele din secţiunea destinată vizitatorilor străini oficiali se afla un afiş mare reprezentând un spion notoriu.

Era o fotografie a lui Jonathan Jay Pollard, americanul care în 1985 a fost prins spionând pentru Israel. Mesajul implicit al posterului, adresat tuturor celor care fac parte din comunitatea serviciilor de informaţii a Statelor Unite, era următorul: Nu faceţi ce a făcut el dacă nu vreţi să sfârşiţi ca el. Pollard a fost condamnat la închisoare pe viaţă.

Posterul transmitea un mesaj suplimentar pentru acei vizitatori care erau agenţi ai Mossadului. Era un memento amar al dificultăţilor pe care organizaţia le avusese în relaţiile cu CIA şi, pe plan extins, cu toată armata şi securitatea din SUA.

„Acelea au fost vremuri grele pentru noi, a declarat un fost şef al staţiei Mossad de la Washington, referindu-se la scandalul Pollard. A fost un deceniu în care am fost pedepsiţi pentru un delict pe care nu-l comiseserăm."

A mai adăugat că tratamentul pe care-l primiseră îi amintea citatul biblic despre păcatele părinţilor care se abat asupra copiilor. Cei din Mossad considerau că americanii îi pedepsiseră pentru ceva ce făcuseră alţi israelieni; într-adevăr, CIA a recunoscut că nu Mossadul, ci o altă unitate îl dirijase pe Pollard. În esenţă însă, Israelul trădase Statele Unite.

Operaţiunea secretă a fost făcută publică pe 21 noiembrie 1985, când Pollard aştepta agitat în Fordul său Mustang în faţa ambasadei Israelului la Washington. Îl însoţea soţia lui, Anne Henderson-Pollard, certificatele lor de naştere, fotografiile de familie, pisica şi certificatul de vaccinare al pisicii. Soţii Pollard sperau să părăsească imediat ţara, dacă ar fi fost posibil dispărând pur şi simplu în lumea imunităţii diplomatice.

Când porţile grele de oţel s-au deschis pentru câteva clipe, Pollard a călcat pedala de accelerație şi a intrat în curtea ambasadei. Agenţii de securitate l-au privit nedumeriţi şi au scos armele, iar bărbatul

le-a spus că avea nevoie de ajutor – să fie apărat de agenții FBI care-l urmăreau.

Într-adevăr, câteva automobile cu agenți FBI se aflau în fața porților. Aceştia au folosit interfonul pentru vizitatori şi i-au anunțat pe paznicii israelieni că persoanele care tocmai intraseră trebuiau chestionate. Administratorul și șeful securității ambasadei i-au refuzat pe soții Pollard, care au fost siliți să plece, iar FBI-ul i-a arestat imediat.

Pollard era civil și lucra de șase ani pentru marina SUA, unde activase în unitățile de informații și antiterorism. Pentru a nu-i conferi calități eroice, trebuie precizat că era un funcționar de birou. Însă biroul acela avea acces la aproape toate secretele culese și stocate de uriașa rețea de informații americană.

Deși se considera un american loial, Pollard susținea fervent Israelul. Se născuse în 1954 în Texas, într-o familie de evrei care se mutase după aceea în South Bend, statul Indiana.

Pollard a urmat Universitatea Stanford, una dintre cele mai faimoase din SUA, unde profesorii lui de relații internaționale au declarat că avea o imaginație ieșită din comun. Susținea că este colonel în armata israeliană, ba chiar le-a spus cunoștințelor că Mossadul îl pregătea pentru spionaj în Statele Unite.

Poveștile lui implicau de fiecare dată Israelul și unii au rămas cu impresia că Mossadul îi plătea taxele universitare. Deși nu păreau deloc credibile, istoriile erau spuse cu atâta convingere, încât era greu de crezut că ar fi false – dar ăsta era adevărul.

În 1979, Pollard a fost angajat de marina SUA ca analist civil de informații și ulterior a fost repartizat la un centru antiterorist creat în 1984 ca o reacție la creșterea numărului de atentate organizate de Hezbollah în Liban. Postul i-a oferit acces la date, indicii și zvonuri culese de agenții și spionii americani din foarte multe țări.

Pollard deținea şi cel mai prețios permis de bibliotecă din Washington – așa-numitul „permis curier", care-i îngăduia să viziteze arhive de înaltă securitate, să ia de acolo documente şi să le ducă în biroul său pentru analize.

Ofițerii de securitate din Washington aveau să fie obsedați mulți ani de motivele pentru care superiorii lui nu izbutiseră să-i detecteze comportamentul straniu de la universitate, lauda de sine exagerată și minciunile sfruntate.

Înainte de a intra în marină, Pollard încercase să obțină un post mai prestigios la CIA, dar fusese respins. Agenția nu i-a comunicat niciodată marinei cum îl evaluase pe Pollard: „un mincinos incredibil, spion închipuit, fanatic sionist și consumator de droguri".

* * *

Pollard a decis să-și transforme fanteziile în realitate. Prin intermediul unui om de afaceri newyorkez pe care-l cunoștea i-a fost prezentat în mai 1948 colonelului Aviem Sella din forțele aeriene israeliene, care se afla în concediu la New York, unde studia pentru masterat.

A fost o conspirație la prima vedere. Pollard i-a spus colonelului că deținea dovezi certe că SUA nu-i împărtășeau Israelului toate informațiile aflate, așa cum ar fi trebuit. De exemplu, spunea el, Irakul avea un program foarte activ de arme chimice, iar Statele Unite nu doreau să-i transmită Israelului această informație. Pollard s-a grăbit să adauge că țelul lui era acela de a ajuta statul evreiesc, pe care-l iubea cu adevărat, dar fără să le facă vreun rău americanilor.

Sella, unul dintre așii israelieni ai pilotajului – făcuse parte dintre cei care bombardaseră reactorul nuclear al Irakului –, l-a ascultat cu interes și a expediat după aceea un mesaj forțelor aeriene din Tel Aviv, relatându-le povestea furiosului analist american care se oferise să țină la curent Israelul cu toate informațiile. Raportul lui a ajuns la Aman și la Mossad. Directorul Mossadului, Nahum Admoni – care preluase funcția de la Yitzhak Hofi la sfârșitul anului 1982 –, a decis că nu dorea să riște să-i nemulțumească pe americani spionându-i.

Raportul a ajuns și la Rafi Eitan, un veteran specializat în răpiri care avea acum un rol foarte limitat, cel de șef al Lakamului, mica agenție de spionaj tehnologic și nuclear a Ministerului Apărării. Eitan nutrea ambiția de a-și extinde organizația, iar oferta de trădare a lui Pollard părea să sosească la momentul potrivit.

Cântărind dacă să-l folosească sau nu pe Pollard, Eitan trebuia să țină seama de ceea ce majoritatea șefilor serviciilor de informații israeliene deciseseră cu mulți ani în urmă: să nu utilizeze evrei locali care să spioneze pentru Israel în propriile lor țări. Evreii egipteni și irakieni care slujiseră Israelul fuseseră torturați și spânzurați după ce fuseseră prinși, iar familiile și comunitățile lor avuseseră de suferit.

Oficialităţile israeliene ar putea fi totuşi scuzate deoarece apreciaseră că scăpau totuşi cu faţă curată indiferent ce ar fi făcut în Statele Unite. Ronald Reagan, care devenise preşedinte în 1981, începuse destul de neprielnic relaţia cu israelienii, deoarece vânduse arme sofisticate Arabiei Saudite, strivind opoziţia lobby-iştilor pro-Israel, apoi condamnase Israelul pentru invazia Libanului din 1982.

După atacurile Siriei şi Hezbollahului împotriva americanilor din Liban, Reagan devenise un susţinător ferm al Israelului. Sprijinise cu entuziasm un memorandum oficial privind cooperarea strategică cu Israelul, care includea mai multe vizite ale Flotei a VI-a a Statelor Unite în portul Haifa, prepoziţionarea unor echipamente militare americane în Israel, exerciţii de manevră comune şi o cooperare sporită între comunităţile de informaţii.

Veterani CIA cu ani îndelungaţi de serviciu în Orientul Mijlociu au tras concluzia că Israelul putea face aproape orice, căpătând iertarea din partea oficialităţilor de la Washington. Un agent CIA îi spusese unui contact din Mossad, doar pe jumătate în glumă, că Israelul avea noroc că nu devenise al 51-lea stat american.

– Şi de ce mă rog? întrebase israelianul.

– Pentru că atunci, replicase agentul CIA, aţi fi avut doar doi senatori SUA, pe când aşa aveţi minimum şaizeci.

Comunităţile serviciilor de informaţii din ambele ţări cunoşteau destule pentru a se privi cu suspiciune. Mai ales FBI-ul era foarte atent la achiziţiile agresive de tehnologie ale Israelului.

Nimeni nu era mai în măsură decât Rafi Eitan să cunoască punctele sensibile ale spionajului în SUA. El însuşi fusese implicat în dispariţia unei cantităţi de uraniu de la compania Numec, statul Pennsylvania. Ca profesionist experimentat, ştia destule pentru a fi bănuitor în privinţa unui trădător înfocat ca Pollard. Putea fi o operaţiune de inducere în eroare din partea autorităţilor americane sau o cursă de alt tip.

Eitan mai ştia însă că informaţiile provenite de la Pollard puteau fi neprețuite. În ciuda acordurilor oficiale privind schimburile de date, comunitatea serviciilor de informaţii israeliene presupusese mereu că Statele Unite nu împărtăşeau totul. Tânărul american putea completa lacunele.

Știind că în deceniile anterioare Lakamul se bucurase de susținerea discretă a eșalonului politic superior, Eitan a considerat că dispunea de o undă verde implicită pentru a trece la treabă.

El l-a folosit pe „Avi" Sella, aflat în concediu de studii la New York, ca ofițer de caz local. Colonelul a primit ordin să continue legătura cu Pollard, purtând cu el câteva convorbiri din cabine telefonice publice. În vara anului 1984, Sella s-a întâlnit cu Pollard la Washington și s-a împrietenit deliberat cu el. Au vorbit ore în șir despre istoria și strategia Israelului.

Tot atunci, Pollard i-a înmânat câteva documente secrete. Atașații agenției științifice Lakam de la New York și Washington l-au ajutat pe Sella să le fotocopieze, apoi i-au expediat copiile lui Eitan la Tel Aviv.

Rezultatele au fost uluitoare. Israelienii au putut vedea acum ce anume dețineau americanii: o mulțime de date despre subiecte de o importanță majoră pentru apărarea Israelului.

Existau informații despre unele dintre cele mai recente sisteme de armament obținute de vecinii arabi ai Israelului: liste și descrieri de arme recent procurate de Egipt, Iordania și Arabia Saudită. Întrucât țările respective erau considerate moderat proamericane, Statele Unite refuzaseră întotdeauna să comunice informații despre ele. Acum, a înțeles Eitan, Israelul deschisese o „fereastră" spre aceste state, iar asta era doar o mostră din ceea ce putea furniza Pollard.

Entuziasmul spionului american a fost copleșitor. După ce, în octombrie 1984, a fost promovat în cadrul centrului de antiterorism al marinei, el i-a anunțat pe israelieni că noul acces la informații pe care-l dobândise îi oferea ocazia să obțină aproape orice document din rețelele de informații americane, inclusiv fotografii făcute de sateliții-spioni. La vremea aceea, Israelul nu-şi lansase încă propriile instrumente de spionaj pe orbita Pământului.

Eitan a fost atât de încântat, încât a decis să înceapă o etapă nouă. În noiembrie 1984, Pollard și Anne Henderson, pe atunci logodnica sa, au fost aduși cu avionul la Paris, pe cheltuiala Lakamului. Acolo îi aștepta o mică surpriză. Sella i-a invitat în localuri elegante, apoi i-a făcut cunoștință lui Pollard cu noul lui ofițer de caz, Yossi Yagur.

Yagur, angajat la Israel Aircraft Industries, era atașatul științific al Lakamului la consulatul israelian din New York. În cazul unui deznodământ neplăcut, ar fi fost protejat de imunitatea diplomatică.

O altă surpriză a fost întâlnirea lui Pollard cu legendarul Eitan, ale cărui succese (printre care se număra răpirea lui Eichmann) i-au fost descrise tânărului american pentru a-l impresiona. Eitan a fost prezentat ca director al întregii operațiuni care-l implica pe Pollard. Eitan și Yagur au discutat apoi cu spionul lor voluntar despre următoarele acțiuni, specificând documentele pe care sperau să le obțină.

În momentele de relaxare, Sella i-a încurajat pe Jonathan și Anne să admire vitrinele unora dintre cele mai luxoase magazine de bijuterii din capitala Franței. Când lui Henderson i-a plăcut un inel cu safir și cu un diamant mare, Sella a îndemnat-o să-l cumpere. Israelianul a achitat inelul, cu condiția să-l folosească la logodna lor.

Inelul a costat 10 000 de dolari și, din multe puncte de vedere, a reprezentat semnul palpabil al angajării lui Pollard de către Israel. Jonathan și Anne aveau să se căsătorească în luna august a anului următor la Veneția, după care au petrecut trei săptămâni în Italia – o lună de miere plătită de Israel, care a inclus un ocol pe la Tel Aviv pentru o reîntâlnire cu Eitan.

Drept compensație pentru cheltuieli și ca semn al aprecierii lor, israelienii l-au anunțat pe Pollard că va fi plătit cu 1 500 de dolari pe lună. Pe lângă inelul Annei, el a mai primit încă 10 000 de dolari, iar Eitan l-a înștiințat că un cont bancar fusese deschis în Elveția pe numele lui. Banii aveau să fie depuși direct acolo, de unde-i putea retrage în următorii zece ani.

Până atunci, a răspuns americanul, spera să locuiască în Israel. Yagur i-a replicat arătându-i un pașaport israelian cu fotografia lui Pollard emis pe numele de „Danny Cohen". Spionul a fost încântat.

Inelul cu diamant și banii făceau parte dintr-o metodă clasică de prindere în mreje și de păstrare a unui agent secret. Spionul care le spune ofițerilor de control că acționează voluntar, din convingere ideologică pentru țara pe care o ajută – sau din ură față de cea pe care o trădează – poate fi copleșit de teamă ori se poate răzgândi. Fiind voluntar, el simte că se poate retrage oricând.

Un agent plătit nu mai poate proceda la fel. El se simte obligat să furnizeze informații, iar din umbră îl pândește amenințarea cu șantajul.

Motivația lui Pollard a fost o combinație de sionism și exaltare. El era convins că ajuta Israelul să se autoprotejeze și, în același timp,

simțea emoția de a fi un spion răsplătit cu excursii în locuri exotice și conturi bancare secrete.

Imediat după ce a revenit din Europa, Pollard s-a apucat de treabă. A adus o valiză plină cu documente – printre care și vestitele fotografii luate din satelit ale Orientului Mijlociu – la o casă din statul Maryland, unde s-a întâlnit cu Yagur. Agentul Lakamului l-a învățat câteva cuvinte de cod pe care să le utilizeze dacă era necesară comunicarea urgentă sau anularea unei întâlniri deja stabilite.

I-a mai spus să treacă în fiecare vineri pe la un atelier de fotocopiere dintr-un bloc de apartamente din Washington unde locuia Irit Erb, secretara biroului Lakam al ambasadei israeliene.

Apartamentul folosit de Erb aparținea unui evreu american care lucra ca avocat în Israel și, aparent, nu știa ce făcea Ministerul Apărării în casa lui din Washington. Acolo existau atâtea echipamente de copiere de mare viteză și calitate, încât fusese instalat un sistem special de protecție electronică pentru ca undele electromagnetice să nu interfereze cu televizoarele vecinilor.

Ofițerii de control israelieni au știut cum să-l mențină pe Pollard interesat de munca sa: i-au gâdilat orgoliul. În mod frecvent, Yagur îi spunea că era foarte valoros și că mai multe compartimente ale comunității serviciilor militare și de informații a Israelului utilizau datele furnizate de el. Întrucât el însuşi analiza astfel de detalii, Pollard nu s-a mulțumit cu platitudini generoase, dar vagi, ci a insistat ca Yagur să afle exact persoanele și agențiile care foloseau documentele secrete.

Șefii serviciilor secrete din Tel Aviv – precum și oficialități, ajungându-se până la nivelul prim-ministrului – trebuie să fi știut că exclusivitățile lui Eitan proveneau de la Washington; la urma urmelor, numai o sursă americană ar fi putut avea acces la fotografii luate din satelit. Totuşi, nimeni nu l-a întrebat pe Eitan cine era agentul său. Dezvăluirea detaliilor ar fi încălcat compartimentarea.

Mulțumită spionului lor excentric, dar eficient, israelienii au primit analize făcute de CIA, cópii ale mesajelor schimbate între unitățile americane din regiune, detalii ale armelor chimice siriene, rapoarte despre eforturile Irakului de a-și reîncepe programul nuclear și liste cu livrări de arme sovietice așa cum fuseseră văzute de agenții secreți și de sateliții americani.

Fotografiile și analizele aduse de Pollard le-au permis israelienilor timp de aproape un an, până când spionul a fost prins, să monitorizeze în detaliu mișcările navelor marinei americane în Marea Mediterană. Au avut acces la dosarul CIA despre eforturile Pakistanului de a construi o armă nucleară, care putea fi „bomba islamică" de care se temea atât de mult Israelul.

Cele mai valoroase informații, care le permiteau israelienilor să îndeplinească misiuni specifice, erau fotografiile aeriene ale sediului OEP din Tunis. Existau de asemenea rapoarte despre sistemele de apărare antiaeriană din statele nord-africane aflate între Israel și Tunisia, inclusiv din Libia colonelului Gaddafi. Forța aeriană a Israelului a bombardat complexul OEP pe 1 octombrie 1985. Acel raid aerian israelian s-a desfășurat la cea mai mare distanță de țară înregistrată până atunci și a distrus o bună parte din baza postlibiană a lui Yasser Arafat. Pollard a fost încântat să afle că dăduse şi el o mână de ajutor.

Spionul exagera însă importanța activității sale. Entuziasmul a lăsat loc oboselii și Centrul de Alertă Antiteroristă (ATAC) al Marinei a observat că randamentul lui la serviciu se diminuase. Lucra opt ore în timpul zilei, analizând date și rapoarte pentru marină, apoi opt ore ca spion.

Șeful lui din ATAC, comandorul Jerry Agee, a început să aibă dubii în privința sa după ce l-a prins mințind în legătură cu nişte banalități. L-a observat apoi cu mai multă atenție și a zărit pe biroul lui teancuri de documente secrete, dintre care multe nu aveau legătură cu proiectele la care lucra.

Agee a mai constatat că în fiecare vineri Pollard accesa traficul mesajelor din Orientul Mijlociu și un număr mai mare ca de obicei de fișiere computerizate. Contrainformațiile marinei au plasat camere de supraveghere deasupra biroului analistului și s-a părut că acesta își întocmea o bibliotecă personală de informații secrete.

Pe 18 noiembrie 1985 Pollard a fost reținut pentru anchetare și le-a spus agenților de informații ai marinei că-i putea ajuta să deconspire o rețea multinațională de spioni pe care o descoperise. I-au îngăduit să-i telefoneze soției sale și, după ce i-a spus că va întârzia în seara aceea, el i-a transmis Annei să „mute cactusul la prieteni". Era o sintagmă

codificată pe care o stabiliseră din timp și care însemna că avea necazuri și că trebuiau scoase din casă orice documente secrete.

Ca o ironie a sorții, în seara aceea soții Pollard ar fi trebuit să cineze cu Avi Sella, care nu mai era contactul lor principal, dar se afla în vizită în Statele Unite. Sella îi anunțase că fusese promovat la gradul de general de brigadă și dorea să sărbătorească evenimentul împreună cu ei. Când a pornit spre localul stabilit, Anne se simțea realmente panicată.

„Jay are necazuri", i-a spus ea lui Sella în restaurantul chinezesc de pe Strada K.

Noul general israelian a simțit pericolul și i-a atras atenția Annei să nu recunoască niciodată că se întâlniseră. Nu s-au mai revăzut.

În seara aceea, lui Pollard i s-a îngăduit să plece acasă după prima rundă de întrebări. El și Anna au decis să-i telefoneze ofițerului lor de caz și l-au sunat pe Yagur la New York. Pollard a cerut azil și transport în Israel.

„Probabil că ești urmărit, i-a spus Yagur. Dacă scapi de urmăritori, vino la noi și o să încercăm să te ajutăm."

Remarca era neobișnuit de incompetentă pentru un ofițer de supraveghere a unui spion. Dacă Yagur credea că agentul lui era urmărit, ar fi trebuit să știe că și telefonul acestuia era interceptat.

Israelul și Pollard aveau să plătească pentru lipsa lor de profesionalism din timpul acelei operațiuni foarte delicate și periculoase. Israelienii au declanșat o cursă ridicolă: cine fuge mai repede din SUA. Yagur și Sella au plecat spre țară de la New York; Erb și șeful ei, adjunctul atașatului Lakam din ambasada de la Washington, Ilan Ravid, au plecat de acolo direct spre Israel.

Agenții operativi ai Israelului dispăreau fără să lase urme, dar își abandonau spionul plătit, care rămânea în Statele Unite.

* * *

La trei zile după arestarea soților Pollard, Israelul a recunoscut pentru prima dată posibilitatea implicării în acțiunile cuplului. Toată lumea a rămas uimită de faptul că serviciile de informații israeliene se comportaseră atât de stupid, îngăduind arestarea unui spion în fața ambasadei lor. Concluzia, care a surprins presa internațională, a fost că Mossadul acționase prostește.

În câteva zile s-a aflat însă că responsabilitatea o purta „o agenție științifică numită Lakam", a cărei existență nu fusese menționată niciodată până atunci. Oficialitățile au încercat să minimalizeze afacerea considerând-o o simplă „operațiune dezaprobată". Guvernul israelian a anunțat desființarea Lakamului.

Partea americană a manifestat iritare, nedumerire și a avut sentimentul că fusese trădată. Gândindu-se la ajutoarele consistente acordate Israelului, președintele Reagan a spus: „Nu înțeleg de ce au făcut asta."

Uimirea lui provenea și din faptul că la momentul respectiv reprezentanții ambelor state derulau un proiect secret atât de delicat, încât agenții guvernamentali minţiseră Congresul în privința lui, iar cei israelieni îl ascunseseră de Mossad. Era vorba despre Irangate, sau afacerea Iran-Contras, care a dovedit că drumul spre iad este pavat cu intenții bune.

Obiectivul era eliberarea ostaticilor occidentali reținuți de Hezbollah în Liban. Ca o primă etapă dintr-o serie de acțiuni secrete derulate în 1985, Iranului aveau să-i fie furnizate arme americane. Incredibila ironie a sorții consta în faptul că Iranul era inamicul Statelor Unite și al Israelului, pe care le considera „Marele Satan" și „Micul Satan".

Planul era următorul: Israelul livra armament Iranului, care pe atunci avea greutăți cu războiul brutal împotriva Irakului. Statele Unite aveau să completeze arsenalul Israelului. Saudiții urmau să plătească tranzacția și o parte din bani avea să fie canalizată în mod ilegal – fără știința Congresului și a CIA – către rebelii Contras care luptau împotriva guvernului stângist din Nicaragua.

Iranul a trimis într-adevăr instrucțiuni Hezbollahului, care a eliberat câțiva ostatici. Afacerea s-a sfârșit însă atunci când un ziar din Beirut i-a dezvăluit esența. Administrația Reagan a fost pusă într-o situație extrem de penibilă, în parte pentru că politica președintelui „niciun fel de tratative cu teroriștii" fusese în mod clar încălcată de propriii lui angajați.

* * *

Când activitățile de spionaj ale lui Jonathan Pollard au fost dezvăluite, majoritatea autorităților americane n-au fost foarte surprinse.

CIA, de exemplu, bănuise dintotdeauna că în Statele Unite activau spioni israelieni. Un studiu secret întreprins de Agenție a arătat că, după culegerea de date despre vecinii arabi, prioritățile numerele doi și trei ale serviciilor secrete israeliene erau „culegerea de informații despre politica secretă a SUA sau despre eventualele sale decizii referitoare la Israel" și „culegerea de informații științifice din SUA și din alte țări dezvoltate".

Considerând că aceasta era o oportunitate de a expedia comunității de informații israeliene un mesaj foarte dur – care să pună capăt oricăror activități de spionaj în Statele Unite –, acuzatorii federali au fost nemiloși în cazul lui Pollard. Procurorii guvernamentali au afirmat: „Acuzatul a recunoscut că a vândut Israelului un volum de documente secrete cu dimensiunile de 3/2/2 metri" – dacă ar fi fost adunate laolaltă într-un teanc uriaș.

Secretarul apărării, Caspar Weinberger, a adresat o scrisoare judecătorului Aubrey Robinson: „Îmi vine greu să concep un prejudiciu mai mare adus securității naționale decât cel produs de acuzat." Weinberger a declarat în particular că Pollard merita să fie executat prin spânzurare sau împușcare, adăugând că repararea daunelor comise de el va costa Statele Unite un miliard de dolari.

Între timp, Pollard a comis greșeala de a se lăuda că fusese „literalmente ochii și urechile Israelului pe o suprafață geografică imensă, care s-a întins de la Oceanul Atlantic la Oceanul Indian". Din propria lui scrisoare adresată tot judecătorului Robinson se putea trage concluzia că informațiile pe care le furnizase Israelului „aveau un caracter atât de unic", încât liderii politici ai țării trebuie „să fi știut despre existența unui agent care lucra în mediul american al informațiilor secrete".

„Sarcinile" primite de la ofițerii de control israelieni, a mai spus el, indicau „un efort foarte bine coordonat între serviciile de informații ale forțelor navale, terestre și aeriene".

Oricât de adevărată ar fi fost o astfel de apreciere, amplificarea importanței activității sale de spionaj nu i-a ușurat în niciun caz sentința.

Pe 4 martie 1987, la nouă luni după ce se recunoscuse vinovat în urma unei înțelegeri prealabile care ar fi trebuit să-l scape de petrecerea restului vieții după gratii, Pollard a fost condamnat la

închisoare pe viață. Scrisoarea lui Weinberger îl convinsese pe judecător. Anne Henderson-Pollard a fost condamnată la cinci ani de închisoare, din care a executat trei.

* * *

Deși Pollard a fost prins în flagrant delict în noiembrie 1985, guvernul israelian a ocolit întrebările timp de câteva zile, apoi însă a trebuit să admită că acțiunile lui făcuseră parte dintr-o operațiune israeliană. Prim-ministrul Shimon Peres i-a spus telefonic președintelui Reagan că acțiunea nu fusese autorizată și că nu avea să se mai repete.

Simțindu-se supus presiunilor de a demisiona, Eitan a depus ulterior mărturie în fața unei comisii de anchetă israeliene, referindu-se aparent la operațiuni chiar mai vechi decât răpirea lui Eichmann din 1960: „Toate acțiunile mele, inclusiv cazul Pollard, au fost derulate cu știința celor de la conducere. Nu accept să fiu folosit pe post de țap ispășitor pentru a acoperi responsabilitatea altora."

Acei „altora" la care se referea Eitan erau conducătorii celor două administrații guvernamentale de la Ierusalim: prim-ministrul Yitzhak Shamir, care fusese agent al Mossadului, prim-ministrul Shimon Peres, care crease Lakamul, ministrul apărării Moshe Arens, care lucrase în aeronautica militară, și ministrul apărării Yitzhak Rabin, fost șef de stat-major al armatei.

Este posibil ca toți aceștia să nu fi cunoscut numele lui Jonathan Pollard, dar ei trebuie să fi știut perfect de unde proveneau „produsele" serviciului secret.

Anchetatorii americani s-au repezit la Tel Aviv pentru a testa afirmația israelienilor potrivit căreia vor oferi Statelor Unite toată asistența posibilă. Legătura israeliană care le-a fost repartizată pentru a-i „ajuta" a fost Avraham Shalom, șeful serviciului Shin Bet, care ulterior avea să se poticnească și să demisioneze în urma unui scandal legat de uciderea teroriștilor care deturnaseră un autobuz. Shalom va proteja interesele comunității serviciilor de informații, dar în niciun caz pe cele ale lui Pollard.

Documentele furnizate de Pollard au fost returnate americanilor. Desigur, Israelul păstra copiile, dar acum acuzatorii puteau să cunoască conținutul lor.

În același timp, comunitatea serviciilor de informații israeliene și-a menținut caracterul duplicitar. Acela a fost motivul pentru care Shalom, regele mușamalizărilor, a fost repartizat ca ofițer de legătură cu americanii. Acestora le-au fost prezentați „toți" cei care avuseseră relații cu Pollard, dar Avi Sella n-a fost nici măcar menționat.

Ulterior, când americanii au descoperit rolul jucat de Sella, au cerut anularea promovării sale la conducerea uneia dintre cele mai importante baze aeriene israeliene. Statele Unite au amenințat cu oprirea tuturor cooperărilor cu forțele aeriene, iar Sella a fost silit să ceară trecerea în rezervă.

SUA au fost de asemenea nemulțumite să vadă că Eitan – după desființarea agenției sale, Lakam – a căpătat un post prestigios, ca director al firmei Israel Chemicals, cea mai mare corporație industrială deținută de stat.

În loc să-i îmbuneze pe anchetatorii americani, oferindu-le documente și anumite mărturii, comunitatea serviciilor de informații israeliene îi irita și mai mult, pentru că-i trata cu atâta bunăvoință pe Sella și pe Eitan.

Sarcinile Lakamului aveau să fie distribuite acum între diverse părți ale companiilor de stat și private. La urma urmelor, Israelul continua să aibă cerințe militaro-industriale complexe, care nu se puteau modifica pur și simplu pentru că SUA erau furioase.

Când s-a ajuns însă la relațiile cu publicul și la politică, Israelul a suferit un recul. Deși nu fusese niciodată perfectă, relația de încredere pe care o avusese cu Statele Unite a fost serios afectată de dezvăluirea faptelor lui Pollard.

Spionul însuși s-a simțit pe bună dreptate trădat – la fel ca evreii care fuseseră închiși în anii 1950 pentru că spionaseră pentru israelieni în Egipt. Așa cum se obișnuiește în majoritatea cazurilor penale, Israelul ar fi putut cere ca, în schimbul cooperării sale, spionul să primească o sentință uşoară, dar n-a făcut-o.

Acest comportament i-a determinat pe Pollard și pe susținătorii lui – întrucât cauza sa a ajuns să fie asociată în principal cu israelienii de dreapta și cu evreii americani – să considere că Israelul nu dorea eliberarea sa. Poate că exista temerea că, în calitate de imigrant, el va susține atât de multe conferințe de presă, încât va fi o pacoste. Mai putea fi considerat şi dovada vie a unei pete pe conștiința țării sale.

N-a fost totuşi complet abandonat. Guvernul israelian a plătit milioane pentru apărarea lui legală şi a ajutat-o pe Anne – care a divorţat de Jonathan – să-şi refacă viaţa şi să se stabilească în Israel. Şi mai important, guvernul a început până la urmă să facă un lobby public pentru eliberarea lui. Ambasadori, membri ai cabinetului şi parlamentului l-au vizitat în închisoare. I s-a înmânat un document care dovedea că-i fusese acordată cetăţenia israeliană sub numele lui real.

La toate întâlnirile cu preşedinţii americani, prim-miniştrii israelieni au întrebat dacă Pollard nu putea fi graţiat.

Graţierea a fost cât pe-aci să-i fie acordată în 1998, în timpul convorbirilor de pace dintre Israel şi palestinieni găzduite de SUA în Maryland. Preşedintele Bill Clinton aproape că a fost de acord cu cererea prim-ministrului Benjamin Netanyahu ca Pollard să fie eliberat ca parte dintr-o înţelegere privind evacuarea unor teritorii de pe Malul de Vest. Însă directorul CIA, George Tenet, a ameninţat cu demisia dacă Pollard va fi graţiat. El şi alte oficialităţi de la conducerea comunităţii serviciilor de informaţii americane au afirmat că orice fel de indulgenţă ar stabili un precedent teribil, deoarece Pollard îşi încălcase jurământul de păstrare a secretului. Ei doreau ca toate persoanele care aveau acces la secrete să înţeleagă că spionajul, indiferent de ţara beneficiară, va fi tratat cu o asprime maximă.

* * *

În anii care au urmat, comunitatea evreiască din SUA şi Israelul aveau să resimtă efectele secundare ale acestei afaceri neplăcute. Recunoscut pentru permanenta sa suspiciune, FBI-ul n-a renunţat niciodată la convingerea că serviciile de informaţii israeliene se infiltraseră încă şi mai adânc în aparatul guvernamental american. Pentru mulţi agenţi FBI, Pollard nu era decât vârful unui aisberg israelian.

Această opinie a dus la interpretări greşite ale celor mai mărunte indicii. Ani de zile, Mossadul şi apoi Ministerul de Externe au folosit pentru CIA numele de cod „Mega". În 1997, ambasadorul israelian la Washington a primit de la Ierusalim solicitarea de a afla ce credeau SUA despre progresul înregistrat de negocierile israeliano-palestiniene. După ce a discutat cu Departamentul de Stat, ceea ce era

practic o rutină, ambasadorul Eliyahu Ben-Elissar – ca o ironie a sorții, un fost agent al Mossadului – a apelat la Yoram Hessel, șeful stației Mossad din ambasadă, a cărui primă responsabilitate era legătura cu CIA.

Fiind weekend, Hessel se afla acasă. Știind că linia telefonică nu era protejată, Ben-Elissar l-a rugat să afle ce credea „Mega" despre subiect.

Conversația telefonică era monitorizată de NSA, care a trimis-o la FBI, care a dedus imediat că Mega era numele de cod al unui agent israelian important ce continua să acționeze sub acoperire.

Suspiciunile FBI-ului au stricat liniștea multor evrei angajați în aparatul guvernamental american. Frecvent, FBI-ul nu avea încredere în ei și când un evreu era chemat pentru evaluări suplimentare legate de securitate, loialitatea sa față de Statele Unite era pusă sub semnul întrebării.

AIPAC – grupul de lobby pro-Israel – a fost şi el luat în vizorul FBI-ului. Unii angajați din AIPAC erau implicați zilnic în culegerea de informații din surse deschise care aveau relevanță pentru relațiile dintre SUA și Israel. Ei se întâlneau regulat cu oficialități din Departamentul de Stat și Pentagon, dar și cu diplomați israelieni, oficiali aflați în vizită și miniștri ai cabinetului.

Pentru anchetatorii federali, aceste întâlniri semănau cu o rețea dubioasă de legături necurate. În 2005, încercând să-și confirme suspiciunile, FBI-ul a fabricat niște informații despre o presupusă amenințare teroristă la adresa israelienilor în Kurdistan, în nordul Irakului, și le-a trimis lui Larry Franklin, un oficial neevreu proisraelit din Pentagon. La una dintre întâlnirile sale cu Steve Rosen și Keith Weissman din AIPAC, Franklin a comunicat informația respectivă. La scurt timp după aceea, Rosen și Weissman au transmis avertis - mentul unui diplomat israelian. Pentru ei era o chestiune de viață și de moarte. Pentru FBI era o dovadă de spionaj *prima facie*.

Împotriva lui Franklin, Rosen și Weissman au fost formulate capete de acuzare. Analistul Pentagonului s-a recunoscut vinovat și, ca urmare a unei înțelegeri, a fost condamnat la zece luni de arest la domiciliu. Rosen și Weissman au fost hărțuiți ani de zile de anchetatori și procurori, dar acuzațiile au fost retrase în 2009.

* * *

Pollard a fost încarcerat în 1985, executându-și pedeapsa cu închisoarea pe viață. Israelienii au continuat să insiste pentru eliberarea lui, atât direct, prin intervenții pe lângă administrațiile SUA, cât și indirect, prin aranjarea unei înțelegeri secrete.

Comitetul pentru Eliberarea lui Jonathan Pollard, susținut de guvernul israelian, a propus schimbul între el și un ofițer de armată israelian care fusese închis după ce acceptase să discute o eventuală racolare de către CIA. Numele său – Yossi Amit – nu era bine cunoscut, în parte din cauza dispozițiilor judecătorești de păstrare a tăcerii și a cenzurii militare din Israel, care îngreuna accesul mass-mediei la astfel de cazuri. Totuşi, ideea că CIA sonda secretele Israelului, în timp ce Israelul efectua acțiuni de spionaj pe pământ american era departe de a-i șoca pe oficialii care știau cum mergeau lucrurile.

Era adevărat că Mossadul și CIA ajunseseră la începutul anilor 1950 la înțelegerea că nu se vor spiona reciproc, dar poate că adevăratul substrat era acela că nu trebuiau să fie prinși făcând-o.

Serviciile de informații americane s-au folosit cu certitudine de National Security Agency pentru a asculta conversații înregistrate în Israel despre diverse aspecte legate de securitate. Diplomații SUA din Tel Aviv și Ierusalim au strâns tot ce au putut din sursele deschise pentru a fi bine informați despre intențiile politice ale Israelului, ca și despre capacitățile sale tehnologice și militare.

Acum se poate afirma cu certitudine că SUA au trimis rareori spioni în Israel. Aceştia au avut ca misiune explicită aflarea unor informații despre proiecte militare, economice și științifice – inclusiv despre programul nuclear. Imediat după arestarea lui Pollard, ministrul apărării Rabin a remarcat, fără să ofere detalii, că la sfârşitul anilor 1970 și începutul anilor 1980 Israelul descoperise cinci spioni americani în mai multe complexe nucleare și industriale secrete.

Pe de altă parte, serviciile de informații israeliene au fost mai agresive în interiorul Statelor Unite. Obiectivul principal n-a fost însă acela de a deduce intențiile administrației aflate la putere, întrucât acest tip de analiză putea fi obținut din partea specialiștilor din ambasada israeliană și de la lobby-ul AIPAC.

Israelienii erau dornici să afle cele mai recente progrese înregistrate în tehnologie. În acest scop, nu aveau aproape deloc reticențe

față de operațiunile sub acoperire, plătind agenți americani sau însărcinând oficiali din Israel aflați în vizită în SUA să fure secretele. Agenții FBI sau vameșii au deconspirat ocazional israelieni – sau americani în slujba Israelului – care încălcaseră legea.

Dacă ar fi existat o competiție a dezonoarei, pierderile israeliene ar fi fost mai numeroase decât cele americane. Unicul caz deconspirat în care CIA a fost aproape de a controla un israelian a fost cel al lui Amit. Când cazul Pollard a ieșit la lumină, un membru al Comitetului pentru Informații al Senatului SUA a lăsat să-i scape că americanii controlaseră ca spion cel puțin un militar israelian. Senatorul se referea mai mult ca sigur la Amit.

În timp ce Pollard suferea în închisoare și susținea campanii pentru reducerea pedepsei, Amit a petrecut șapte ani într-o celulă din penitenciarul israelian de maximă securitate Ramle, aflat la treizeci de kilometri est de Tel Aviv.

Amit fusese maior în Unitatea 504 a Amanului, specializată în dirijarea agenților, iar delictul său constase în contacte neautorizate cu CIA.

Yossi Amit s-a născut în 1945 la Haifa. Tatăl lui era polițist și Yossi a studiat la o academie militară. În 1963, după absolvire, a intrat în Tzahal, a terminat cu brio cursul pentru ofițeri și a lucrat într-o unitate a forțelor speciale.

A fost rănit în timpul luptelor cu gherilele palestiniene din Liban, iar după convalescență a intrat în Unitatea 504 și a dirijat spioni arabi în Liban, Siria, Iordania și Egipt. Amit s-a descurcat foarte bine și la numai 32 de ani era comandantul bazei nordice a Unității, care răspundea de operațiunile din Liban.

A cunoscut astfel cele mai ascunse secrete ale Unității, inclusiv operațiuni pe care aproape toată lumea le-ar fi numit „murdare". După ani de zile, Amit a admis că a participat la lichidări extrajudiciare de spioni palestinieni care trădaseră Israelul.

De asemenea, a avut de-a face cu traficanți de droguri pe care Mossadul și 504 i-au exploatat și cărora le ignorau activitățile. În unele nopți se întorcea acasă cu hainele duhnind a hașiș de la întâlnirile secrete cu contrabandiștii de droguri din inima Libanului.

Deși Amit era un agent de informații dur, sclipitor și ambițios, scenele la care a asistat i-au mânjit sufletul. Cariera lui promițătoare

s-a sfârşit în mod neaşteptat în 1978, când detectivii poliţiei l-au arestat ca suspect în traficul de stupefiante. Maiorul Amit a negat acuzaţiile, dar cazul lui a fost trimis Curţii Marţiale. Medicii militari au declarat că era instabil mintal şi avea tendinţe suicidare, astfel încât s-a considerat că nu putea compărea în faţa tribunalului.

Amit şi-a explicat starea mintală ca fiind cauzată de latura întunecată a activităţilor desfăşurate pentru Unitatea 504. El a fost trecut în rezervă şi internat trei ani într-un spital de boli mintale, însă terapia cu electroşocuri n-a făcut decât să-i înrăutăţească starea.

În 1981 a revenit la Haifa, în sânul familiei. A avut diverse slujbe, printre care şi pe cea de detectiv particular.

După trei ani, a cunoscut un ofiţer din marina SUA a cărui navă era andocată în portul Haifa. Bărbatul îşi spunea „David", fără să menţioneze şi un nume de familie, iar cei doi au părut că se înţeleg de minune.

Amit i-a povestit lui David despre munca lui în serviciul de informaţii israelian şi s-a plâns că dusese mereu lipsă de bani şi că avusese dificultăţi în găsirea unei slujbe din care să câştige decent. Americanul i-a povestit că în scurt timp urma să se retragă din armată şi dorea să înceapă o afacere cu textile în RFG. Oare era posibil ca acolo să-i găsească un loc şi noului său prieten Yossi?

Lui Amit i-a plăcut ideea şi în 1985 a plecat la Frankfurt pe propria sa cheltuială. S-a întâlnit cu David într-un hotel şi au discutat despre viitorul lor parteneriat în industria textilelor.

Se pare că David era fie un căutător de „talente" pentru CIA, fie un ofiţer de marină autentic care primise ordinul de a continua relaţia cu fostul maior israelian pe care-l cunoscuse din întâmplare.

Americanul i-a făcut lui Amit unele favoruri – de pildă, i-a plătit o consultaţie la o clinică medicală unde i-au fost examinate vechile răni.

După aceea, David i-a făcut cunoştinţă cu un prieten, „Bob", pe care l-a numit în mod misterios „unul dintre băieţii buni". Parcă din întâmplare, Bob a pomenit în conversaţie tot ce ştia despre israelieni – multe lucruri pe care Amit nu i le spusese niciodată lui David. Pantofii maro ai lui Bob erau atât de ieşiţi din comun, având un design special, încât lui Amit i-a fost imposibil să nu-i remarce.

„Avem nevoie de ajutorul tău", a spus Bob și i-a cerut detalii despre Unitatea 504 și, în general, despre serviciul de informații militar al Israelului.

Amit a afirmat că i-ar plăcea să lucreze pentru americani și a adăugat: „Îmi place la nebunie munca de informații."

A precizat însă că nu va accepta să facă nimic în interiorul granițelor Israelului. A sugerat că și-ar putea folosi cunoștințele despre țările arabe, în special Siria și Liban, unde supraveghease mai mulți spioni.

De asemenea, a cerut un salariu, un pașaport SUA și ajutor pentru a părăsi Israelul.

„Cred că putem aranja ceva", a zis Bob și a solicitat mai multe amănunte despre Israel.

Amit a refuzat să mai continue discuția.

„Bine, a încuviințat Bob. Vrei să lucrezi pentru noi? Va trebui să punem la punct unele detalii, dar în primul rând să ne convingem că eşti un om de încredere."

Amit a fost de acord să fie supus unui test cu detectorul de minciuni și să treacă printr-o evaluare a personalității.

La poligraf a fost întrebat în mod repetat dacă cineva din Israel știa despre călătoria lui în RFG. În mod evident, americanii îl suspectau pe Amit că era un agent dublu, trimis de serviciile de informații israeliene pentru a le întinde o cursă – aceleași suspiciuni pe care le-ar fi nutrit şi Israelul în cazul unui trădător străin.

Un alt membru al echipei CIA, o femeie care-și spunea „Leslie", l-a felicitat pe Amit pentru rezultatele obținute la teste și i-a spus că avea un IQ foarte ridicat. Israelianul nu putea ști, desigur, dacă ea nu făcea altceva decât să-l flateze pentru a-i câștiga încrederea și cooperarea.

În timpul testărilor, americanii au părăsit la un moment dat încăperea, lăsând documentele pe masă. Amit nu s-a atins de hârtii și nici măcar nu s-a uitat la ele. Ca agent de informații bine antrenat, știa că hârtiile fuseseră lăsate acolo deliberat pentru a-i proba onestitatea.

După aceea, Bob i-a spus că aveau nevoie de mai mult timp pentru a verifica posibilitatea de a-l recruta. Americanul cu încălțămintea de

neuitat a scos din buzunar 2 000 de dolari și i-a oferit lui Amit ca „să-și acopere cheltuielile". Acesta a refuzat să ia banii.

Ulterior, David i-a telefonat și l-a întrebat dacă-l mai putea contacta pe viitor.

„Ține minte că atunci când te voi suna mă voi prezenta drept «Herbert»", a zis el.

Amit își dorea slujba aceea, dar a rămas cu impresia că nu fusese angajat.

Pe drumul de întoarcere în Israel a fost convins că-l vede pe Bob în avion, dar acum nu avea nici barbă, nici părul lung, prin urmare fuseseră false. Totuşi, nu putea fi altul decât Bob – statura și pantofii maro care-ți săreau în ochi erau ai bărbatului cu care se întâlnise în ziua anterioară. Amit nu-și pierduse acuitatea vizuală ce caracterizează un bun agent de informații.

N-a mai auzit niciodată de Bob sau de David.

* * *

După discuțiile din RFG, odată cu trecerea timpului, frustrarea lui Amit a crescut. Continua să aibă coșmaruri legate de experiențele prin care trecuse pe vremea când lucrase în serviciul de informații militar și avea aproape permanent o stare de iritare. A început să vorbească prea mult – chiar și despre efemera relație cu CIA.

Unul dintre prietenii lui a luat în serios ceea ce majoritatea ascultătorilor considerau a fi lăudăroșenie fără un suport real. Individul era un israelian arab cu un trecut neobișnuit. Făcea parte dintr-o familie mare care lucrase pentru serviciile de informații israeliene pe fostele Înălțimi Golan siriene și în Liban. După deconspirare, spionii fuseseră mutați rapid în Israel, iar el ajunsese în Unitatea 504 a Amanului și făcuse parte din echipa lui Yossi Amit în calitate de expert în urmăriri.

Trădându-și prietenul, dar simțind că-și făcea datoria, israelianul arab s-a dus la poliție și a relatat poveștile lui Amit. Polițiștii au transmis informația la Shin Bet.

A intrat atunci în scenă o secțiune de contraspionaj responsabilă de „occidentali". Acest departament se ocupa cu dejucarea și deconspirarea acțiunilor de spionaj ale oricărei organizații sau individ care nu se potriveau cu definiția dată spionajului arab sau comunist.

Amit a fost filat și autoritățile au afirmat că la percheziția efectuată în apartamentul lui s-au descoperit documente secrete despre operațiuni ale serviciului de informații militar, printre care liste cu agenți arabi și detalii ale contactelor cu traficanții de droguri.

Amit a fost arestat în martie 1986 la locuința lui din Haifa. A cooperat cu anchetatorii serviciului Shin Bet și le-a povestit totul despre întâlnirile cu echipa CIA din RFG.

A declarat că fusese motivat de probleme emoționale și de faptul că-i displăcuseră comandanții din armată. De aceea, spera ca pedeapsa să fie uşoară sau chiar să nu fie deloc pedepsit, și și-a imaginat că Shin Bet i-ar putea cere să-i recontacteze pe americani şi să lucreze ca agent dublu pentru a se infiltra în CIA.

Avea o memorie excelentă și a descris locurile de întâlnire, discuțiile purtate, numele folosite de americani și pe bărbatul cu pantofi maro pe care-l zărise în avionul cu care revenise în Israel.

Pentru Shin Bet a fost simplu să consulte listele de pasageri și de control al pașapoartelor și să descopere că în acel avion se aflase un agent CIA – sub acoperire diplomatică la Tel Aviv – cu numele de Tom Waltz.

Waltz făcuse parte din stația CIA a ambasadei SUA din Bonn și fusese transferat în 1982 la Tel Aviv pentru a lucra în domeniul antiterorismului. La întâlnirile lui cu legăturile din Shin Bet și Mossad schimbase informații și evaluări despre organizații radicale arabe. Shin Bet a fost oarecum surprins să constate că Waltz încercase să recruteze un fost agent al Unității 504 cu scopul de a spiona pentru americani.

Tribunalul districtual Haifa l-a judecat cu asprime pe Amit, în ciuda datelor pe care le oferise serviciului Shin Bet și procurorilor. În aprilie 1987 el a fost condamnat la doisprezece ani de închisoare.

Procesul s-a desfășurat numai în spatele ușilor închise. Publicului israelian nu i s-a spus nici măcar un cuvânt despre Amit, despre presupusa lui implicare în traficul cu droguri, despre serviciul lui militar dubios și despre contactele cu serviciile de informații din SUA.

După ce și-a executat pedeapsa, de câte ori a încercat să vorbească cu jurnaliștii, cenzura militară a împiedicat publicarea relatărilor lui. Când un ziar de limbă ebraică din Statele Unite a publicat până la urmă o versiune a istoriei sale, afirmând că un maior din armata israeliană

fusese arestat fiindcă spionase pentru Siria, Amit s-a înfuriat şi mai tare. El a dedus că acel articol fusese o încercare a guvernului israelian de a-l distruge printr-o falsă acuzaţie de trădare. De acum, detesta cu vehemenţă ceea ce el numea „Establishmentul".

Unii oficiali guvernamentali care cunoşteau adevărul au considerat că Israelul ar fi trebuit să adreseze măcar o plângere Statelor Unite legată de tentativa CIA de a racola un ofiţer israelian, un fel de echivalent al cazului Pollard din SUA. Oficialii considerau că americanii putea fi astfel obligaţi să recunoască tentativa de racolare a lui Amit, ceea ce ar fi putut determina administraţia SUA să accepte un schimb în cazul lui Pollard.

Instinctele de spion ale lui Amit, încarcerat pe atunci în penitenciarul Ramle, au intrat din nou în acţiune când a aflat că se punea la cale un posibil schimb de prizonieri. A izbutit să facă rost de hârtii cu antet guvernamental – deoarece astfel de plicuri se tipăreau în închisoarea sa – şi a expediat ambasadei SUA o scrisoare în care anunţa că nu dorea să fie folosit ca monedă de schimb.

Totuşi, serviciile de informaţii israeliene le-au menţionat americanilor cazul cel puţin o dată. Yosef Harmelin, directorul serviciului Shin Bet între anii 1964 şi 1974, apoi din nou între 1986 şi 1988, a deschis subiectul cu şeful staţiei CIA din Tel Aviv. La început, ofiţerul CIA a pălit, după care a negat că ar şti ceva despre Yossi Amit. Ulterior, a retractat, spunând că Amit fusese un trădător care se oferise voluntar să spioneze pentru SUA şi că CIA îl respinsese.

Israelul n-a mai insistat şi nici n-a solicitat retragerea lui Waltz.

Cam în aceeaşi perioadă, un ataşat militar american a fost prins fotografiind în zona militară interzisă a Israelului de lângă graniţa cu Libanul. Unii oficiali din comunitatea serviciilor de informaţii au sugerat expulzarea sa din ţară ca răzbunare pentru reacţia dură a americanilor faţă de afacerea Pollard. Decizia n-a fost însă luată, deoarece nu se dorea înrăutăţirea unei relaţii deja afectate.

Unii evrei americani au considerat că cel mai îndelungat efect al spionajului lui Pollard – pe lângă condamnarea lui la închisoare pe viaţă – a fost apariţia unei fisuri incomode între ei şi statul Israel. Se întrebau dacă nu cumva serviciile de informaţii israeliene nu-i considerau nişte pioni ai unui joc de şah la scară mare, lipsit însă de orice amuzament.

Racolându-l pe Pollard și profitând de loialitatea sa divizată, israelienii s-au dovedit insensibili la realitățile vieții duse de minoritatea evreiască din Statele Unite. Evreii americani înregistrau succese și se simțeau pe bună dreptate acceptați. Ei doreau binele Israelului și mulți erau încântați să facă donații pentru diverse cauze atunci când li se cerea acest lucru.

Cu puține excepții, nu voiau în niciun caz ca vecinii lor neevrei să creadă că evreii americani iubeau Israelul mai mult decât Statele Unite.

Când șefii agențiilor de spionaj din statul evreiesc au subminat echilibrul vieții evreilor din SUA, Israelul a mers prea departe.

Capitolul XIX

MUȘAMALIZĂRI ȘI REVOLTE

Mulți israelieni nu s-au gândit niciodată la asta, dar ocuparea Malului de Vest și a Fâșiei Gaza, care a început cu victoria din 1967, a devenit o problemă cronică: o piatră de moară pe care statul evreiesc, dedicat democrației și respectării drepturilor omului, abia o mai suporta.

La sfârșitul anilor 1980 avea să izbucnească o serie prelungită și distructivă de violențe, care ar fi putut fi împiedicată dacă liderii Israelului – inclusiv ai comunității de informații – nu i-ar fi văzut pe palestinieni aproape exclusiv prin cătarea armei.

Oficialii israelieni aveau să afirme că OEP și alte grupări palestiniene comiteau acte de terorism pentru a-și impune revendicarea ce avea în vedere eliminarea statului evreiesc. Israelienii susțineau că duritatea adesea glacială manifestată în teritorii de Tzahal și de Shin Bet era necesară ca formă de autoapărare, dar au refuzat să poarte convorbiri cu OEP și au îndemnat Statele Unite să se comporte la fel, ca parte din politica Israelului de a nu negocia niciodată cu teroriștii.

La începutul anului 1984, partea bună a lucrurilor, în măsura în care se putea vorbi despre așa ceva, era că Malul de Vest și Fâșia Gaza erau relativ calme și majoritatea palestinienilor se străduiau să-și câștige existența și să evite necazurile. Israelienii, în general mult mai prosperi, se bucurau de o perioadă de calm.

În aprilie 1984 însă, modul de soluționare a deturnării unui autobuz a subliniat felul cum îi priveau serviciile de securitate pe militanții palestinieni. Teroriștii au fost capturați și tratați ca niște gândaci. Desigur, comiseseră un delict oribil, terorizaseră pasageri nevinovați, totuși sistemul juridic al unui stat liber n-ar fi trebuit să includă sălbăticia de care a dat dovadă Shin Bet.

În seara incidentului, prim-ministrul Yitzhak Shamir – cunoscut ca un individ cu un trecut violent înainte să fi devenit agent al Mossadului – participa la o întrunire a partidului său de dreapta, Likud. În 1983, Shamir îl înlocuise pe Menachem Begin, ale cărui declin și demisie fuseseră accelerate de războiul din Liban, pe care el îl începuse, și de decesul iubitei lui soții.

* * *

Înaintea alegerilor din vara anului 1984, pe care dorea să le câştige în condiţiile impuse de el, Shamir a încercat să prezinte imaginea unui conducător ferm în privinţa problemelor de securitate. Likud a sugerat că Shimon Peres, liderul laburist, nu era tranşant faţă de terorismul palestinian.

În seara amintită, Shamir a primit un telefon din partea lui Avraham Shalom. Acesta era directorul serviciului Shin Bet şi fusese implicat în răpirea lui Adolf Eichmann, în misterioasa vizită la uzina de uraniu din Pennsylvania şi participase la diminuarea prejudiciilor în relaţia cu americanii după prinderea spionului Jonathan Pollard.

Prim-ministrul avea o bănuială legată de subiectul apelului lui Shalom. Shin Bet se afla pe punctul de a rezolva un caz atât de delicat, încât ar fi putut duce la un război cu întreaga lume arabă: urmărirea unor coloniști israelieni care începuseră o campanie de asasinare a politicienilor palestinieni de pe Malul de Vest şi care plănuiau să arunce în aer principalele moschei din Ierusalim. Musulmanii din toată lumea ar fi fost scandalizaţi dacă planul ar fi fost dus la îndeplinire.

Apelul telefonic nu se referea însă la teroriştii evrei. Shamir autorizase serviciul Shin Bet să infiltreze informatori printre coloniști, iar conspiratorii urmau să fie arestaţi – dar mai târziu.

Shalom l-a anunţat pe prim-ministru despre deturnarea unui autobuz israelian de pe linia 300, care plecase din Tel Aviv spre sud. Exista temerea că teroriştii îi vor duce pe pasageri în Fâşia Gaza ocupată, după care vor trece în Peninsula Sinai, care în 1982 revenise sub conducerea Egiptului.

Shamir a mai fost înştiinţat că armata primise ordinul de a opri autobuzul. Comandourile unităţii Sayeret Matkal şi o echipă operativă a serviciului Shin Bet porniseră în acea direcţie. Prim-ministrul s-a simţit oarecum uşurat, crezând că forţele de securitate puteau rezolva cazul.

La un blocaj rutier, soldaţii au reuşit să tragă în roţile autobuzului şi l-au oprit în Fâşia Gaza, la mai puţin de zece kilometri de graniţa cu Egiptul. Shalom personal a sosit la faţa locului. Era un om de acţiune, nu un birocrat, dar avea o experienţă limitată în ce priveşte acţiunile palestinienilor – spre deosebire de Avraham Ahituv, directorul serviciului Shin Bet pe care-l înlocuise în 1981.

Privind autobuzul nemişcat de pe şoseaua din apropierea Fâşiei Gaza, Shalom ştia că armata şi poliţia dispuneau de unităţi special antrenate pentru atacarea tuturor tipurilor de vehicule şi pentru salvarea ostaticilor. Shin Bet urma să-i interogheze pe cei patru teroriştі arabi pentru a le descoperi complicii, sursele de armament şi finanţatorii.

Soldaţii unităţii Sayeret Matkal, care aplicaseră de sute de ori acea tehnică de atac, au spart ferestrele autobuzului şi au intrat în câteva secunde. Au deschis focul imediat, ucigând doi teroriştі şi rănindu-i pe ceilalţi doi. Cei treizeci de ostatici au fost eliberaţi, cu excepţia unei femei care a fost omorâtă în scaunul ei.

A doua zi dimineaţă, cetăţenii israelieni au auzit veştile bune: toţi cei patru teroriştі fuseseră ucişi.

„Nu-i adevărat, a spus Alex Libak, un fotograf de presă care asistase la asalt şi-şi amintea clar corpurile carbonizate ale celor doi teroriştі – autobuzul fusese incendiat în urma schimbului de focuri –, dar îi ţinea minte la fel de bine şi pe soldaţii şi civilii care-i loveau pe ceilalţi doi teroriştі răniţi cu pumnii şi cu paturile puştilor.

Ziarul lui a încălcat cenzura militară şi a publicat fotografia făcută de Libak, în care cei doi teroriştі erau escortaţi de la scena evenimentului. Versiunea oficială a fost pusă sub semnul întrebării şi avea să creeze o avalanşă de dezvăluiri, demascând deceniile de abuzuri ale serviciului militar de informaţii. Până în săptămâna aceea, Shin Bet fusese ca şi invizibil: o organizaţie despre care israelienii nu discutau aproape niciodată.

Intrigat de fotografie, ministrul apărării, Moshe Arens, a decis să ia două măsuri: să recurgă la vechea şi rareori utilizata lege a stării de urgenţă şi să suspende pentru patru zile ziarul care violase cenzura, înfiinţând în acelaşi timp o comisie de anchetă a evenimentelor din noaptea respectivă.

Sancţiunea aplicată ziarului a sporit credibilitatea articolului publicat şi, într-adevăr, comisia a concluzionat că doi teroriştі rămăseseră în viaţă la sfârşitul operaţiunii de asalt. Se punea întrebarea: cine-i omorâse?

Mărturiile membrilor serviciului Shin Bet au indicat că vina îi aparţinea generalului Yitzhak Mordechai din Tzahal, care-i bătuse pe prizonieri în decursul unui scurt „interogatoriu pe teren”.

Shin Bet şi-a asigurat mai mulţi martori, care au completat şi semnat declaraţiile ce-l învinuiau pe Mordechai, dar până la urmă totul s-a dovedit a fi o înşelătorie regizată de Shalom. Directorul agenţiei şi asociaţii lui abordaseră subiectul cu aceeaşi minuţiozitate cu care ar fi plănuit un asasinat, însă în cazul acesta era vorba doar despre compromiterea lui Mordechai.

Generalul multidecorat era pus într-o situaţie desprinsă parcă din romanele lui Kafka: ştia că nu-i omorâse pe terorişti, dar se confrunta cu o Curte Marţială care nu părea să-l creadă şi întreaga lui carieră putea fi ruinată.

Din fericire pentru el, o a doua comisie de investigaţii a concluzionat că cei doi terorişti decedaseră ca urmare a rănilor grave suferite în timpul schimbului de focuri. Generalul a fost declarat nevinovat.

Aproape imediat, directorul adjunct şi alte două cadre de conducere din Shin Bet s-au întors deschis împotriva lui Shalom. Iniţial, ei crezuseră că agenţia va scăpa cu faţa curată dintr-o altă muşamalizare, dar pe urmă deveniseră neliniştiţi din cauza păienjenişului de minciuni ce putea afecta serviciul Shin Bet.

Ei ştiau că după Războiul de Şase Zile, în timpul mandatelor celor doi directori anteriori, Shin Bet torturase palestinieni şi minţise în mod sistematic în faţa tribunalelor. Cei trei bărbaţi făceau parte din sistem, însă acum, după ce fuseseră atâta vreme complici la abuzuri, erau scandalizaţi de ideea ruinării carierei unui general onorabil. Şi au concluzionat că minciunile şi muşamalizările erau nocive pentru Shin Bet.

Obiectivul lor n-a fost expunerea în public, deoarece nu doreau în mod special ca israelienii să afle adevărul despre agenţia însărcinată cu asigurarea securităţii interne a ţării. Credeau totuşi că o organizaţie profesionistă trebuia să mărturisească adevărul în interiorul ei.

Unul dintre rebeli i-a propus o discuţie lui Shalom, care a insistat în mod bizar ca întâlnirea să nu aibă loc în sediul Shin Bet, ci la principala groapă de gunoi a oraşului Tel Aviv. Într-o scenă desprinsă parcă dintr-un roman sau film de modă veche, directorul agenţiei a recunoscut că le ordonase agenţilor săi operativi „să-i termine" pe terorişti. Shalom a adăugat însă că respectase instrucţiunile prim-ministrului Shamir.

Nemulţumiţi de această mărturisire, cei trei s-au dus la Shalom şi i-au cerut să demisioneze, susţinând că prin muşamalizările lui

distrugea serviciul Shin Bet. Directorul a refuzat s-o facă, crezând că unul dintre ei dorea de fapt să-i ia postul; i-a suspendat din funcții și au fost ostracizați în cadrul agenției.

În scurt timp, au fost convocate ședințe cu tot personalul agenției, unicul subiect pe ordinea de zi – în stilul KGB-ului sovietic – fiind condamnarea celor trei renegați. Potrivit acuzațiilor oficiale, ei plănuiseră un puci împotriva lui Shalom; ulterior, au fost răspândite zvonuri potrivit cărora erau implicați în traficul cu drogurile sosite din Liban.

Fermi pe poziție, rebelii au hotărât să se adreseze noului prim-ministru, Shimon Peres. Din cauza complicatului sistem politic din Israel, Peres și Shamir, care terminaseră aproape la egalitate în alegerile din iulie 1984, ajunseseră la un acord unic: coaliția „prin rotație". Shamir era acum ministru de externe și cei doi urmau să facă schimb de posturi în 1986.

Deși i-a primit pe cei trei oficiali ai serviciului Shin Bet – care încălcau un legământ al tăcerii destul de asemănător cu *omerta* practicată de Cosa Nostra –, Peres n-a întreprins nicio acțiune. El a refuzat să fie târât în conflictele interne ale serviciului Shin Bet, oricât de grave ar fi fost acestea, considerând că scandalul autobuzului deturnat începuse în timpul mandatului lui Shamir.

Totul s-a derulat într-un secret absolut, fiindcă cenzurarea strictă a presei a împiedicat ajungerea oricărei informații la urechile publicului. Oricum, doar unei minorități restrânse de israelieni i-ar fi păsat de moartea a doi terorişti palestinieni.

Deși înțelegeau că Israelul, la toate nivelurile, prefera să îngroape cazul, cei trei deveniseră practic obsedați de continuarea cruciadei.

Porecliți ulterior „cei trei muschetari", acești veterani ai servi - ciului Shin Bet se considerau victimele propriei lor agenții. Erau permanent filați și le erau interceptate convorbirile. Ca să se protejeze, ei au înregistrat pe audiocasete tot ce știau, apoi au depozitat înregistrările în locuri sigure, de unde puteau fi scoase în eventualitatea unor decese suspecte.

Pentru a evita detectarea, au recurs la vechile metode ale meseriei lor și s-au întâlnit în toiul nopții cu procurorul-general Yitzhak Zamir și cu procurorul-șef al acestuia, Dorit Beinish. Șocați și aproape nevenindu-le să creadă ce auzeau, Zamir și Beinish au decis deschiderea

altei anchete – la doi ani după deturnarea autobuzului. Prim-ministrul Peres a fost nevoit acum să se implice și a trecut de partea lui Shamir.

Când Zamir a concluzionat că exista o bază pentru o anchetă penală și a înaintat dosarul poliției, Peres și Shamir au reacționat demițându-l. Era o adevărată mușamalizare în stilul Nixon şi al afacerii Watergate.

Poliția și-a făcut însă meseria și a anunțat punerea sub acuzare a lui Shalom și a altor unsprezece persoane din Shin Bet. S-a dovedit că șeful departamentului operativ, Ehud Yatom – fratele unui viitor director al Mossadului – îi escortase pe cei doi terorişti răniți, îndepărtându-i de scena asaltului din acea noapte. Împreună cu subordonații săi, Yatom a plecat spre un centru de interogare al serviciului Shin Bet, dar pe drum i-a scos pe cei doi palestinieni din furgonetă și i-a omorât cu pietre, bâte sau cu mâinile goale.

„Le-am crăpat țestele și sunt mândru de tot ce am făcut, i-a declarat el unui reporter după mulți ani. Pe drum, am primit de la Avraham Shalom ordinul să-i omor, așa că i-am omorât."

Yatom a spus că mâinile lui erau „curate și morale" și a adăugat: „Sunt unul dintre puținii care au rămas cu sufletul întreg după episodul acela."

Peres și Shamir au pus la cale un alt truc ilegal și au aranjat ca noul procuror-general pe care-l numiseră, și care era pe placul lor, să-l viziteze pe preşedintele Israelului, Chaim Herzog. Funcția acestuia era în principal onorifică, dar, ca în multe țări, deținea prerogativa grațierilor. Herzog a fost de acord să-i grațieze pe cei doisprezece membri anchetați ai serviciului Shin Bet chiar înainte de a fi acuzați, judecați sau condamnați. Relevant este probabil faptul că Herzog fusese directorul Amanului: un veteran al operațiunilor secrete.

Majoritatea celor doisprezece au plecat din Shin Bet, fără să fie însă aruncați în dizgrație. Shalom a început o carieră de consultant internațional în probleme de securitate și, pentru a-şi asigura anonimatul, a revenit la numele purtat anterior, Bendor. Yatom a încercat să devină director de liceu, dar comunitatea a fost scandalizată de faptul că un individ care „crăpase țeste" va activa în domeniul educațional. În cele din urmă, a fost ales membru al Knessetului din partea partidului Likud.

* * *

Trei milioane de palestinieni, aflați deja sub ocupație de două decenii pe Malul de Vest și în Fâșia Gaza, n-au fost deloc impresionați de rigurozitatea curățeniei făcute în Shin Bet. Pentru ei, Shin Bet – indiferent dacă prin folosirea pe scară largă sau redusă a torturilor – era un instrument al opresiunii.

Așa că au explodat.

Izbucnirea furiei care clocotea de mult timp n-a fost orchestrată, n-a avut organizatori centrali, ci a fost spontană: o revoltă populară. A fost o *intifada*, termenul arab pentru „răzmeriță".

Ca și în cazul altor evenimente istorice majore, se pot distinge o mulțime de factori declanşatori, chiar dacă momentul precis al răbufnirii sfidează orice explicație. Pentru palestinienii aflați sub ocupație, realitățile triste ale vieții includeau declinul economic, dezamăgirea provocată de promisiunile deșarte ale OEP-ului de a le câștiga libertatea și disperarea cauzată de apatia lumii arabe față de soarta lor. Mai presus de orice, își exprimau frustrarea – mesajul era că se săturaseră.

Scânteia a fost o tragedie neintenționată petrecută în decembrie 1987. Un camion israelian a lovit un grup de palestinieni în Fâșia Gaza, omorând patru dintre ei și rănind mai mulți. Pentru cei de acolo a părut o crimă comisă cu sânge rece: picătura care a umplut paharul. A doua zi dimineață, lumea a ieșit pe străzi. Mișcarea de protest s-a răspândit pe Malul de Vest și a continuat fără oprire.

În esență, a fost o mișcare a tinerilor. Protestatarii au refuzat să părăsească străzile. Zi și noapte, aruncau cu pietre în soldații israelieni, în vehiculele militare și în automobilele coloniștilor israelieni, ardeau anvelope în intersecții, atacau secții de poliție și smulgeau drapelele israeliene, înlocuindu-le cu drapelul național OEP: negru, alb, roșu și verde. Aproape că n-au fost utilizate arme și nici n-au explodat bombe ale teroriştilor. Era o revoltă locală și artizanală.

Instituțiile din ambele tabere au fost luate prin surprindere: pe de-o parte, OEP, pe de alta, armata israeliană și Shin Bet.

OEP – care întruchipa în mod oficial aspirațiile naționale ale palestinienilor – ar fi trebuit să simtă cel mai bine pulsul poporului, însă era dezorientat după ce fusese silit să părăsească Libanul în urma invaziei Israelului din 1982. Avea acum sediul în îndepărtatul Tunis și militanții săi erau dispersați prin toată lumea arabă. Pierduse contactul cu realitatea palestinienilor aflați sub ocupație.

A izbutit să-şi revină însă destul de repede şi s-a alăturat protestelor. A început să dirijeze intifada, astfel încât Yasser Arafat a revenit la conducere.

Militanţii intifadei şi OEP au fost ajutaţi de un mic progres tehnologic; fără să reprezinte cel mai important salt inovator, faxul a fost realmente un instrument revoluţionar. Ordinele circulau prin fax între Tunis şi comitetele din Fâşia Gaza şi de pe Malul de Vest înfiinţate pentru coordonarea violenţelor împotriva ocupanţilor israelieni.

După stabilirea unei strategii, liderii palestinieni au acordat o prioritate principală distrugerii unui instrument central al ocupaţiei: informatorii care lucrau pentru Israel. Aceştia erau o verigă centrală în lanţul care îi îngăduia serviciului Shin Bet să controleze existenţa cotidiană a palestinienilor şi să calmeze situaţia din teritorii. În societatea palestiniană existau câteva mii de informatori, răspândiţi prin toate păturile sociale: de la muncitorii din fabrici până la intelectuali.

Manipulând o mulţime de slăbiciuni umane, Shin Bet îi racolase combinând presiunile, ameninţările şi favorurile. Viaţa în Fâşia Gaza şi pe Malul de Vest presupunea permise pentru aproape orice: să călătoreşti, să construieşti o casă, să deschizi un magazin, să-ţi continui educaţia la un nivel superior şi să ai acces la clinicile de specialitate. Licenţele erau retrase sau acordate în funcţie de acceptul palestinienilor de a coopera.

Agenţii operativi din Shin Bet erau un fel de „prinţi ai teritoriilor", deoarece se deplasau peste tot ca şi cum ar fi fost proprietarii lor. Într-un sistem feudal modern, ei erau similari lorzilor – fiecare controla un cartier sau un sat în care rezidenţii erau aidoma iobagilor, trebuind să coopereze. Mulţi palestinieni primeau salarii de până la 200 de dolari pe lună, în schimbul cărora erau datori să-i informeze pe israelieni în legătură cu tot ce se întâmpla.

Informatorii erau acum ţinta urii populare. Protestatarii îi urmăreau. Locuinţele lor erau incendiate. Erau răpiţi, torturaţi şi uneori ucişi. Familiile lor erau considerate „colaboraţioniste" şi ocolite de societatea palestiniană.

Oficialităţile securităţii israeliene au înţeles însă prea târziu ce se întâmpla sub ochii lor. Aparatul de securitate a considerat că primele proteste nu aveau legătură între ele şi a crezut că pot fi înăbuşite cu uşurinţă, la fel ca eforturile lui Arafat de a stârni o revoluţie imediat

după Războiul de Şase Zile. Acum era însă vorba de un seism imposibil de oprit.

Yitzhak Rabin – pe atunci ministru al apărării în coaliția incomodă formată de Shamir și Peres – a exemplificat cel mai bine amestecul straniu de confuzie și aroganță din Israel. Rabin a ordonat ca Tzahalul să „rupă oasele" protestatarilor, iar soldații echipați cu bastoane s-au conformat fără ezitare.

* * *

Guvernul israelian și șefii securității continuau să aibă dificultăți în a înțelege că intifada era un produs al maselor. Potrivit opiniei lor învechite, totul era condus din exterior și de aceea trebuiau să găsească o adresă. Au găsit-o destul de uşor: sediul OEP din Tunisia.

Au fost nevoiți să-și aducă aminte că bombardaseră deja Tunisul cu trei ani în urmă, în 1985. Ce ar fi putut face acum? Erau decişi să descopere un vinovat – pe cel care dădea ordine intifadei.

Mossadul s-a orientat rapid spre unul dintre întemeietorii OEP-ului: Khalil el-Wazir, cunoscut sub numele de Abu Jihad. Nu reprezenta un secret faptul că era adjunctul lui Yasser Arafat și conducătorul operațiunilor OEP din Fâșia Gaza și de pe Malul de Vest. Șeful operativ al Mossadului, Rafi Eitan, propusese asasinarea lui încă din 1965, când Abu Jihad organiza la Damasc o Armată de Eliberare a Palestinei. Meir Amit și alți șefi ai serviciilor de informații deciseseră însă să nu aleagă această cale.

În 1988, Abu Jihad – autointitulat „Părintele Războiului Sfânt" – merita din plin să devină o țintă. În primul rând, în luna martie trimisese trei palestinieni din Egipt în sudul Israelului. Teroriştii deturnaseră un autobuz care transporta muncitori la Dimona, uciseseră trei israelieni și muriseră ei înșiși în schimbul de focuri care urmase.

Conducerea Israelului era alarmată de câte ori inamicii se apropiau de Dimona, indiferent sub ce formă. Abu Jihad se dovedise îndrăzneț și periculos și, în plus, miniștrii cabinetului căutau o modalitate de a creşte moralul populației în zilele întunecate ale intifadei palestiniene.

A fost solicitat imediat un plan de asasinare, iar acesta avea să fie complex și prioritar. Strategii au fost încântați să afle că existau o

mulțime de informații pentru a pătrunde în Tunisia. După ce OEP își mutase sediul acolo, Mossadul îl urmărise îndeaproape și crease companii-paravan în capitala Tunis – o bază excelentă pentru a fi cu ochii pe liderii palestinieni.

Agenții din Amanul militar au deschis un seif cu „dosare personale ale țintelor" care includeau tot ce se cunoștea despre persoanele de care Israelul ar fi dorit să scape cândva: adresa, bineînțeles, dar și planul precis al locuinței, obiceiurile zilnice, numărul bodyguarzilor, vehiculele personale și detalii despre membrii familiei și prieteni. Toate acestea și multe altele se găseau în dosarul gros al lui Abu Jihad.

Echipele din Caesarea i-au vizitat cartierul și i-au fotografiat discret casa, apreciind numărul bodyguarzilor care o păzeau și unde se aflau posturile acestora. Agenții Mossadului au localizat și o zonă de debarcare pe plajă și au închiriat câteva mașini. Operațiunea era gata de lansare.

Vedetele israeliene au adus comandouri pentru operațiuni speciale în apele teritoriale din nordul Tunisiei. Postul de comandă și centrul de comunicații era un Boeing 707 al forțelor aeriene ale Israelului care zbura deasupra Mediteranei, având la bord ofițeri superiori de armată și personal din cadrul Mossadului.

A fost una dintre cele mai interconectate și mai depărtate misiuni din istoria militară a Israelului. A implicat forțele aeriene, marina, experții *sigint* din Unitatea 8200 a Amanului și comandourile secrete ale Flotilei 13 și ale unității Sayeret Matkal.

Înainte de a se da ordinul final pentru declanșarea operațiunii, israelienii au dorit confirmarea că Abu Jihad era acasă. Metoda „inovatoare" aleasă a fost de a-i da un telefon, aparent din partea unui cunoscut. În realitate, la celălalt capăt al firului era un agent din Shin Bet care suna din Boeingul aflat deasupra mării. La orice oră din zi și din noapte, Shin Bet dispunea de un individ care vorbea perfect araba palestiniană – respectivul purta numele de *maz'ik* („cel care dă alarma"), deoarece avea de obicei funcția de a transmite un mesaj urgent unui spion arab.

Abu Jihad a răspuns la telefon imediat după miezul nopții, pe 16 aprilie.

Scafandrii Flotilei 13 au debarcat primii pe plajă, în bărci de cauciuc cu motor, pentru a pregăti capul de pod. După aceea au venit,

în haine civile, soldații din Sayeret Matkal, experţi în asasinate. Ei au sosit în mașini împreună cu agenții Mossadului și au pornit spre vila lui Abu Jihad.

Soldații au atacat la ora 2 noaptea, au împușcat în fața casei cel puțin un bodyguard și un grădinar și au năvălit înăuntru. Abu Jihad era în capul scării și israelienii l-au împușcat de zeci de ori, dar i-au cruțat soția și fiica.

Echipa Mossadului, soldații pentru operațiuni speciale și, în cele din urmă, echipajele ambarcațiunilor din Flotila 13 au părăsit Tunisia fără probleme. Toți s-au întors în siguranță la casele lor.

Din punct de vedere operativ și din cel al culegerii de informații, a fost un succes de mare clasă. Abu Jihad murise. Însă intifada din Fâșia Gaza și de pe Malul de Vest a rămas cât se poate de vie.

* * *

Văzută într-o perspectivă mai largă, revolta palestiniană a fost exact acțiunea pentru prevenirea căreia fusese înființată agenția Shin Bet. La urma urmelor, numele său însemna „servicii de securitate", iar în 1967 se luptase pentru a căpăta dreptul de a se ocupa de problemele interne în locul Amanului.

Shin Bet avea idei foarte înguste în privința prevenirii terorismului și nu înțelegea că în teritoriile ocupate se forma o societate. Conducerea agenției nu-i considera pe palestinieni oameni, ci doar un rezervor uman pentru uzul teroriştilor.

În sediul său fără firmă dintr-o suburbie din nordul Tel Avivului, Shin Bet se concentra asupra culegerii informațiilor, nu a întocmirii de analize informate. O dată în plus, serviciile de informații israeliene se legau de o idee preconcepută – așa cum fusese „Conceptul" care precedase Războiul de Yom Kippur din 1973. Aproape nimeni nu dorea să creadă că palestinienii vor declanşa o rebeliune în masă.

Focurile intifadei au mocnit timp de patru ani, iar Tzahal și Shin Bet au găsit anumite contramăsuri pentru un minirăzboi de uzură. Nimeni nu s-a simțit victorios – în niciun caz israelienii. Atât ei, cât și protestatarii palestinieni erau complet epuizați.

Rezultatele imediat cuantificabile au însemnat moartea a 185 de israelieni și a 2 500 de palestinieni – aproape jumătate dintre aceștia au fost uciși de alți palestinieni, fiind bănuiți de colaboraționism.

Această perioadă a oferit o serie de lecţii, Shin Bet înţelegând că avea nevoie de o divizie de cercetare și analiză care să-i ofere un tablou mai complet al vieții palestinienilor.

Shin Bet și-a reordonat resursele și astfel a fost în stare să recunoască importanța Hamasului: începutul unei mişcări musulmane extremiste în sânul populației palestiniene. Hamas a fost inspirată și, la început, cumva direcționată de Frăția Musulmană din Egipt, mai veche și cu rădăcini mai puternice.

Analiștii israelieni au putut vedea că mulți palestinieni, mai ales în Fâșia Gaza, își pierduseră încrederea în OEP și preferaseră să-și reînnoiască jurămintele față de clericii radicali care-l legau pe Allah de eliberarea teritoriilor deținute de „evrei". Hamas și-a emis platforma-program în august 1988, la opt luni după accidentul de camion care a declanșat intifada.

Intifada și Hamas aveau să fie considerate mereu două gemene născute împreună. Platforma-program a grupării nu accepta absolut niciun compromis și declara că întreaga Palestină era un pământ sfânt care aparținea doar musulmanilor și pe care nu putea să existe un stat evreu. În scurt timp, Israelul avea să descopere că Hamas, cu metodele sale îndrăznețe și prin glorificarea atentatorilor sinucigași, era un inamic mult mai periculos decât OEP.

În același timp însă, intifada a creat – în rândul unor majorități rezonabile din ambele tabere – sentimentul acut că trebuia să se producă o schimbare importantă. Suferințele reciproce nu ofereau nici speranțe, nici căi de înaintare.

Capitolul XX

SPERANȚĂ ȘI DISPERARE

Aspectul cel mai bizar legat de primul Război al Golfului – care a urmat invadării Irakului de către Kuweit în august 1990 – a constat în faptul că proiectilele trase de Saddam Hussein spre Israel au declanșat speranța de pace.

Intenția dictatorului irakian fusese de a atrage Israelul în război, deoarece astfel s-ar fi dezintegrat coaliția anti-Saddam realizată de Statele Unite. Țările arabe care luptau alături de americani și britanici aveau să iasă cu siguranță din joc dacă statul evreu trecea de partea „lor".

De aceea, Saddam s-a străduit din răsputeri să-i irite pe israelieni. În ianuarie și februarie 1991, armata lui a lansat 39 de rachete Scud cu rază mare de acțiune, încercând, cu o precizie limitată, să lovească Tel Avivul. Totodată, a țintit şi reactorul nuclear de la Dimona – parțial, şi ca o răzbunare pentru distrugerea în 1981 a reactorului Osirak, dar, mai presus de orice, într-o încercare de a-i provoca pe israelieni să intre în război.

Pentru prima dată după Războiul de Independență din 1948, Tel Avivul a fost lovit de proiectile inamice. Atacurile rachetelor Scud din 1991 au scos la iveală un punct slab: vulnerabilitatea centrului foarte populat al Israelului.

Întrucât Amanul și Mossadul avertizaseră că exista o probabilitate importantă ca Irakul să utilizeze focoase chimice sau biologice, milioane de israelieni umblau permanent cu măștile de gaze legate la șold și, la fiecare sirenă care anunța un raid aerian, se grăbeau spre adăposturile placate cu plastic.

Saddam izbutise într-adevăr să-i irite pe israelieni și părea cât se poate de firesc ca Irakul să fie bombardat ca represalii. Aceasta era doctrina militară israeliană de bază: niciun prejudiciu adus țării nu trebuia să rămână fără răspuns. Preşedintele George H.W. Bush a insistat totuşi ca Israelul să nu-şi exercite dreptul la autoapărare, deoarece nu dorea ca partenerii lui arabi să părăsească coaliția.

Războiul și urmările sale au declanșat o transformare geostrategică majoră. Saddam a fost învins și, într-un fel, umilit. Pentru Israel,

rezultatele pozitive au inclus dezasamblarea armelor chimice ale Irakului și aparentul sfârşit al tentativelor lui Saddam de a-și relua programul de înarmare nucleară.

A existat şi un efect asupra conflictului israeliano-palestinian. Deoarece obținuseră o victorie militară în Orientul Mijlociu – o noutate absolută pentru SUA –, americanii au apreciat că puteau continua impunerea păcii. Aranjamentele erau dificile, în parte fiindcă prim-ministrul Yitzhak Shamir refuza să negocieze cu OEP-ul lui Yasser Arafat.

Administrația Bush a izbutit să organizeze conferința de pace de la Madrid din octombrie 1991, ceea ce a însemnat un progres important din mai multe puncte de vedere: Shamir s-a pomenit lângă o delegație palestiniană care-i reprezenta teoretic pe rezidenții din Fâșia Gaza și Malul de Vest, iar la conferință au participat și oficialități de vază din Egipt, Iordania, Siria şi Liban.

Arafat s-a mulțumit să încuviințeze în tăcere din cap în direcția negociatorilor palestinieni. Nu exista nicio șansă ca liderul OEP-ului să capete propriul său loc la masă, în primul rând fiindcă îl susținuse cu entuziasm pe Saddam Hussein în timpul războiului. Arafat riscase și pierduse, așa că era izolat.

Discuțiile care au urmat nu au concretizat niciodată promisiunile optimiste ale marii reuniuni din capitala Spaniei. Shamir s-a împotmolit în dezacordurile cu administrația Bush, care amenința că garanțiile împrumutului destinat evreilor imigranți vor fi retrase dacă Israelul nu înceta să construiască așezări în teritoriile ocupate.

Electoratul israelian detestă de obicei relațiile proaste cu Washingtonul și acela a fost unul dintre motivele pentru care Shamir n-a mai fost reales după campania electorală din 1991. Partidul Laburist, condus de aceleași personaje, a revenit la putere, dar de data aceasta Yitzhak Rabin era prim-ministru, în timp ce rivalul lui din interiorul partidului, Shimon Peres, a devenit ministru de externe.

Peres, care nu accepta niciodată refuzurile, a simțit că era momentul pentru negocieri serioase cu palestinienii. Câțiva oficiali israelieni și militanți pentru pace apropiați lui au inițiat propria lor legătură secretă cu OEP, care îşi avea sediul în Tunisia.

În ciuda politicii sale declarate și a unei legi votate de Knesset care interzicea contactele cu grupările teroriste, Israelul a întreținut

ocazional comunicații cu OEP, în principal pentru schimburi de prizonieri. În astfel de cazuri, discuțiile secrete fuseseră purtate de Mossad, dar acum agențiile de spionaj au fost ocolite.

N-ar fi trebuit să se întâmple așa, fiindcă Mossadul și Unitatea Amanului 8200, dotată cu tehnologie de vârf, aveau aparatură de înregistrare în tot sediul OEP-ului din Tunis; reușiseră să plaseze microfoane până și în mobilierul furnizat liderilor organizației.

O bună parte din aceste acțiuni au fost realizate de un oficial din securitatea OEP-ului, racolat de Mossad. Acesta s-a dovedit a fi un dar ceresc. Adnan Yasin fusese selectat pentru racolare printr-o metodă pe care Mossadul o perfecționase de mulți ani: „capcana medicală".

Agenția învățase că unul dintre momentele cele mai bune pentru a profita de vulnerabilitatea unui potențial spion era atunci când el însuși, sau o rudă apropiată, avea nevoie de tratamente medicale speciale în Occident – care nu existau în Orientul Mijlociu. Majoritatea celor aflați în asemenea situații ar fi făcut aproape orice să le obțină, inclusiv să trădeze.

Soția lui Yasin, bolnavă de cancer, avea nevoie de un tratament costisitor. În acest scop, căutau la Paris cel mai bun medic pe care și-l puteau permite. Folosind o altă metodă tradițională, „drapelul fals", agenții Mossadului s-au dat drept non-israelieni și s-au oferit să-i ajute să găsească un medic excelent. Yasin a fost de acord. Tratamentul a fost asigurat și „capcana medicală" a fost pregătită.

Timp de trei ani, până a fost deconspirat în 1993, Yasin a oferit informații vitale despre funcționarea internă a conducerii OEP-ului, inclusiv întâlnirile, deplasările și planurile lui Arafat, ale adjunctului său, Mahmoud Abbas (cunoscut și ca Abu Mazen, viitorul președinte palestinian), și ale asociaților acestora.

Spre sfârșitul scurtei cariere de spion a lui Yasin activitatea lui a devenit mai puțin importantă pentru Mossad. Israelul și OEP-ul negociau pacea și nu mai plănuiau să se ucidă reciproc.

* * *

Rezultatul legăturii secrete a fost un pas înainte istoric și remarcabil: Acordurile de la Oslo. În august 1993, Peres și Abbas au semnat în capitala norvegiană o înțelegere ce avea să ducă peste o lună la o ceremonie pe peluza Casei Albe, care a avut ca punct culminant incredibila strângere de mână între prim-ministrul Rabin și Arafat,

preşedintele Bill Clinton jucând rolul de naș surâzător și mândru. În anul acela, Rabin, Peres și Arafat aveau să primească Premiul Nobel pentru Pace.

Cei doi inamici declarați, Israelul și OEP, promiteau acum să fie parteneri pentru pace. Era un progres aproape uluitor. Doar cu puțin timp în urmă, serviciile de informații israeliene complotaseră asiduu împotriva lui Arafat, iar bălțile de sânge erau încă proaspete în urma războiului secret în care agenții Mossadului și OEP-ului încercaseră să se ucidă reciproc prin Europa.

De acum, Israelul recunoștea că OEP era reprezentantul legitim al poporului palestinian, iar OEP recunoștea statul Israel.

Lui Arafat avea să i se permită să revină în Fâșia Gaza și Malul de Vest la 26 de ani după ce scăpase din ghearele serviciului Shin Bet. Nici măcar în acel moment de sărbătoare n-a putut renunța la vechile tertipuri. În automobilul care l-a adus din Egipt, Arafat a introdus ilegal arme și câțiva terorişti căutați.

Agenții Shin Bet au observat acest lucru, dar au închis ochii. Israelienii sperau că, în timp, el se va transforma dintr-un terorist revoluționar într-un ctitor al națiunii palestiniene și într-un politician dornic de pace.

Comunitatea serviciilor de informații a trebuit să decidă cum să-l monitorizeze pe Arafat, care conducea acum un guvern străin în apropierea granițelor și a cetățenilor Israelului.

În mod tradițional, Amanul se ocupa cu observarea și analizarea națiunilor arabe ale căror forțe militare reprezentau amenințări potențiale pentru Israel, dar analiștii militari trebuiau să admită că nu izbuteau să înțeleagă fluxurile și refluxurile, minciunile și tertipurile politicii palestiniene.

Shin Bet urmărise îndeaproape facțiunile rivale, considerându-le de obicei ca fiind diferite aripi ale amenințării teroriste palestiniene. Agenția nu dorea să piardă această parte importantă a responsa - bilităților sale doar pentru că exista o nouă Autoritate Națională Palestiniană cu sedii în Fâșia Gaza și pe Malul de Vest.

S-a ajuns la o diviziune a muncii: o înțelegere pe care liderii comunității serviciilor de informații au numit-o „Magna Carta". Shin Bet urmărea cu atenție mișcările lui Arafat, aparatul său de spionaj și de securitate, ca și organizațiile palestiniene care se opuneau efor- turilor de pace. Analiștii Amanului încercau să prevadă schimbările

apărute în planurile Autorității Naționale Palestiniene, inclusiv posibilitatea permanentă ca ANP să înceteze toate negocierile și să încerce să obțină un sprijin global pentru o declarație unilaterală de independență.

Amanul a afirmat că-și putea îndeplini sarcina de rutină de a anticipa probabilitatea războiului chiar și pe acest nou front palestinian. Shin Bet a insistat că ANP, care îi guverna pe majoritatea celor care fuseseră sub administrația Israelului din 1967, nu putea fi etichetată pur și simplu ca „țară țintă", așa cum obișnuia Amanul.

Shin Bet a dezvoltat o relație strânsă și, în general, cooperantă cu serviciile de securitate ale lui Arafat. Israelienii au insistat ca acestea să acționeze mai ferm împotriva facțiunilor teroriste, iar CIA a asigurat echipamente și instruire pentru a îmbunătăți capacitatea poliției secrete palestiniene de interceptare a comunicațiilor, precum și alte tehnici. Ca o ironie a sorții, palestinienii de astăzi erau succesorii Forței 17: gărzile personale ale lui Arafat, al căror lider, Prințul Roșu, fusese ținta Mossadului în anii 1970.

Acest tip de relație presupunea o adevărată echilibristică. Shin Bet dorea ca serviciul secret palestinian să facă treburile murdare pentru Israel, respectiv vânarea teroriștilor, dar palestinienii erau îngrijorați că vor fi detestați de populația locală care-i va considera o forță mercenară sau o pavăză pentru conducătorii militari israelieni.

Shin Bet, Amanul și Mossadul au cules informații menite să-i ajute pe negociatorii israelieni în timpul convorbirilor de pace care s-au desfășurat – în principal cu mediere americană – în spiritul confe - rinței de la Madrid. Din echipa de negociere făcea parte întotdeauna un ofițer superior din Aman.

A existat frecvent problema falsului optimism. Tabăra lui Arafat analiza posibilitatea unei concesii importante: de exemplu, tolerarea prezenței unor așezări evreiești mari în anumite zone ale Malului de Vest. Agenții de informații israelieni apreciau că trebuie să le explice propriilor negociatori să nu se lase impresionați de gândurile formulate cu glas tare de palestinieni, deoarece, adesea, țelul acestora era de a smulge favoruri din partea israelienilor fără a oferi nimic în schimb.

Obiectivele mărețe ale păcii și reconcilierii nu s-au materializat practic niciodată. Ambele tabere aveau să împartă vina de a fi aderat la tradiționalele lor suspiciuni, neînțelegeri și meschinării.

* * *

Lovitura finală dată procesului de la Oslo a implicat doi israelieni; este vorba despre asasinarea prim-ministrului Rabin pe 4 noiembrie 1995 în timpul unei demonstrații pentru pace. Conducătorul Israelului făcuse parte dintr-un grup ce cântase un cântec de pace pe terasa cu vedere spre o mare piață din Tel Aviv și se îndrepta acum spre mașina lui, însoțit de bodyguarzi, când un tânăr evreu extremist de dreapta, Yigal Amir, i-a tras trei gloanțe în spate.

De-a lungul istoriei sale, Shin Bet a avut multe eșecuri și episoade contestabile, însă acesta a reprezentat de departe un apogeu. Prin însăși natura ei, agenția se ocupă de culegerea de informații, dar, spre deosebire de alte națiuni occidentale, are și responsabilitatea de a păzi persoanele politice importante. Unitatea de protecție personală este mică, însă bine antrenată și stăpână pe sine în abordarea majorității evenimentelor.

Cu toate acestea, bodyguarzii au dezamăgit. Eșecul lor a traumatizat publicul din Israel și a șocat întreaga lume.

Asasinul era cunoscut de Shin Bet. Amir participase la multe demonstrații și-i auzise pe rabini și pe alții declarând că Yitzhak Rabin reprezenta un pericol pentru poporul evreu – și că merita să moară – deoarece le făcea concesii arabilor. Afișele de la demonstrații îl prezentau sub înfățișarea unui ofițer SS nazist.

Dosarele lui Amir, care au fost examinate după asasinat, pomeneau multe persoane din cercul lui de prieteni și cunoștințe de dreapta, printre care un bărbat recrutat de Shin Bet drept „cârtiță", cu numele de cod „Șampanie". Agenția n-a izbutit totuși să înțeleagă că dreapta politică era atât de serioasă, încât putea recurge la asasinate.

Cu mai bine de un deceniu în urmă, Shin Bet suferise o lovitură gravă la adresa prestigiului său atunci când fuseseră uciși teroriștii palestinieni care deturnaseră un autobuz și fusese dezvăluit un trecut marcat de folosirea torturilor. Aceasta era o nouă lovitură și serviciul Shin Bet se simțea profund rușinat.

Primul asasinat politic israelian de o asemenea anvergură a înrăutățit în mod firesc frecușurile dintre facțiunile interne. O fisură notabilă a apărut între militanții de stânga „pacifiști" și cei de dreapta, „inflexibili și contra concesiunilor". Stânga tocmai își pierduse eroul, pe Rabin, și acuza vehement dreapta că întreținuse o atmosferă veninoasă care dusese la asasinat.

Politicienii de dreapta s-au repezit să-și anunțe propriile teorii ale conspirației, în principal pentru a evita acuzațiile care-i vizau. Părea o versiune israeliană a asasinării lui JFK, în cazul căreia, după multe decenii, oamenii refuzau să accepte concluziile anchetei oficiale și căutau explicații alambicate, atribuind responsabilitatea asasinatului unor elemente dubioase din guvern.

Dreapta israeliană a încercat să creeze impresia că Shin Bet neglijase în mod deliberat protejarea lui Rabin în acea seară funestă, că fusese un fel de „afacere internă".

Astfel de scenarii puteau fi ignorate cu ușurință dacă proveneau din partea unor elemente periferice, dar situația s-a schimbat radical când a încercat să le răspândească liderul opoziției. Benjamin Netanyahu, care avea speranțe mari de a deveni în curând prim-ministru, a părut alarmat de faptul că va fi învinuit de incitare la crimă. El și alți lideri din Likud fuseseră principalii vorbitori la demonstrațiile unde Rabin fusese portretizat ca nazist.

Netanyahu le-a telefonat jurnaliștilor pentru a le atrage atenția asupra unei posibile „afaceri interne". El a povestit că, în urmă cu câțiva ani, Amir instruise un număr de studenți evrei în Rusia: ca atare, fusese un agent plătit al Nativului, fosta agenție însărcinată cu susținerea evreilor sovietici.

„Luați-o pe urma banilor", îi sfătuise Netanyahu solemn, împrumutând o expresie folosită în scandalul Watergate din SUA, unde petrecuse mulți ani.

El făcea aluzie la faptul că Amir ar fi fost controlat de comunitatea serviciilor de informații, o teorie pe care, aparent, o susținea pentru a abate criticile formulate la adresa sa și a participărilor sale la demonstrațiile împotriva lui Rabin.

Comisiile de anchetă au descoperit erori deplorabile comise de Shin Bet. Au criticat aspru delăsarea agenției, neglijența sa în culegerea informațiilor, chestionarea necorespunzătoare a informatorilor în lunile de dinaintea asasinatului și securitatea inadecvată de pe teren.

Au căzut mai multe capete din Shin Bet, inclusiv cel al directorului agenției, Carmi Gillon, care fusese numit în funcție cu numai optsprezece luni în urmă.

Ironia demisiei lui Gillon a constat în faptul că el era un veteran al unității Shin Bet care se ocupa cu monitorizarea extremiștilor de

dreapta. Ultima idee a masteratului cu acest subiect pe care-l susținuse la Universitatea Haifa fusese că „lupul singuratic" reprezintă cel mai mare pericol deoarece operează solitar și este dificil de detectat.

Înainte de a pleca, Gillon l-a rugat pe Peres, succesorul lui Rabin, să-i îngăduie să mai rămână în funcție o scurtă perioadă pentru a încheia o operațiune plănuită de Shin Bet. Spera într-o reușită pentru a se putea retrage având la activ și un succes, nu numai motive de a se simți rușinat.

Peres a fost de acord, ceea ce avea să contribuie finalmente la propria sa prăbușire din cauza unei neașteptate reacții în lanț.

Shin Bet îl urmărea pe cel mai notoriu artizan de bombe palestinian, Yehya Ayyash, considerat responsabil pentru morțile sângeroase a zeci de civili israelieni în urma atentatelor sinucigașe. Ayyash, care avea un rol conducător în aripa militară a Hamasului, era expert în conceperea unor dispozitive greu de detectat. Poreclit „Inginerul", el fugise de pe Malul de Vest, fiind urmărit de Shin Bet, și găsise adăpost în Fâșia Gaza.

Pentru a-l prinde, israelienii au recurs la o idee extrem de inovatoare la momentul acela. Îi identificaseră principalii asociați și reușiseră să-l racoleze pe unul dintre ei, căruia îi dăduseră un telefon mobil pe care să-l dăruiască lui Ayyash.

„Inginerul" a mușcat momeala și a primit aparatul nou și frumos. Acesta fusese însă aranjat de atelierul de dispozitive tehnologice al Amanului, care se ocupa și cu explozibilii de mare putere.

Ayyash a primit un apel telefonic, a răspuns și, cu o bubuitură asurzitoare, capul i-a zburat de pe umeri. „Inginerul" fusese întrecut de un proiectant al agenției de informații.

În ianuarie 1996, poporul israelian, în general deprimat după asasinarea lui Rabin, a fost încântat să citească și să audă știrea asasinării temutului creator de bombe din Gaza. Fericirea a fost însă de scurtă durată și israelienii aveau să sufere în săptămânile și lunile următoare.

Hamas a contraatacat cu răzbunări la scară mare. În Israel au fost trimiși o mulțime de teroriști sinucigași care s-au aruncat în aer în autobuze și în alte locuri foarte aglomerate. Într-o singură săptămână, la sfârșitul lunii martie, au fost uciși 57 de israelieni.

Impactul politic era clar. În sondajele de opinie, prim-ministrul Peres pierdea avantajul față de Netanyahu. Temându-se că va fi

considerat prea blând în problemele de securitate – simțind așadar că trebuia să reacționeze la atentatele sinucigașe –, Peres a autorizat o incursiune militară în Liban împotriva forțelor palestiniene și a Hezbollahului în aprilie 1996.

Campania militară a apucat însă pe căi greșite atunci când artileria israeliană a bombardat din greșeală o tabără de refugiați ONU din Qana, în sudul Libanului, ucigând peste 100 de civili.

Nimic nu-i ieșea lui Peres. Netanyahu a câștigat alegerile din luna mai cu o majoritate infimă și dreapta a revenit la putere.

Netanyahu nu era nici pe departe un entuziast al procesului declanșat la Oslo și a decis să-l încetinească. Realitatea era că cele trei gloanțe trase de Yigal Amir în spinarea lui Yitzhak Rabin condamnaseră deja negocierile cu OEP la un soi de moarte clinică.

Au existat eforturi sporadice de reînviere a convorbirilor de pace, însă nici Arafat n-a fost de mare folos. Conducătorul palestinian continua să se arate devotat procesului de pace, dar se pare că nu făcea altceva decât să păcălească lumea în privința adevăratelor lui intenții.

Sistemul politic israelian, care s-a deplasat întotdeauna în zigzaguri, a cotit din nou spre laburiști, la trei ani după cotitura spre Netanyahu. Liderul Partidului Laburist era acum Ehud Barak – ca o ironie a sorții, fostul șef al lui Netanyahu în comandourile unității Sayeret Matkal. La alegerile din 1999, Barak și partidul lui de stânga au învins partidul de dreapta Likud.

Analiștii din Shin Bet și Aman aveau păreri împărțite legate de probabilitatea ca Arafat să rămână în continuare un partener pentru păstrarea păcii.

Președintele Clinton s-a agățat de ideea că era posibilă ajungerea la o înțelegere. El dorea să se depășească tragedia asasinării prietenului său Rabin și a încercat o ultimă tentativă de negocieri în a doua jumătate a anului 2000 – ultimele luni pe care le-a petrecut la Casa Albă. În refugiul său de la Camp David, statul Maryland, Clinton i-a adus laolaltă pe Arafat și pe prim-ministrul Barak. Au urmat momente dramatice și Clinton a considerat că Barak oferea concesii fără precedent, dar Arafat a refuzat să facă la fel și să semneze o înțelegere care ar fi putut pune capăt îndelungatului conflict.

În schimb, Arafat a declanșat a doua intifadă în octombrie 2000, susținând că fusese provocat de o vizită inutilă a liderului opoziției

israeliene, Ariel Sharon, la Muntele Templului din estul Ierusalimului – sacru atât pentru evrei, cât și pentru musulmani.

Shin Bet, Amanul și armata israeliană – pe de-o parte – și OEP, căruia i se alăturaseră teroriştii sinucigași din Hamas, pe de altă parte, au revenit pe baricade. Palestinienii și-au înteţit atrocităţile în centrele urbane din Israel; ţintele lor erau civilii din autobuze, pizzerii, restaurante și complexe comerciale.

Israelul a reacţionat, utilizând avioane de vânătoare pentru a bombarda instalaţii ale Hamasului și OEP-ului din Fâșia Gaza și de pe Malul de Vest. Ţinta represaliilor a fost complexul serviciului secret al lui Arafat de lângă Ramallah – aparent, asta a însemnat sfârşitul cooperării Israelului cu această agenţie. Raidul a înfuriat CIA, care se străduia din răsputeri să creeze o cooperare și continua să creadă că serviciul secret palestinian era valoros pentru distrugerea facţiunii radicale.

Într-o manieră ceva mai subtilă, Shin Bet a început un nou val de asasinate selective, acum la scară mare. Numit șef al agenţiei în anul 2000, Avi Dichter era evident mai dispus să partajeze eforturi și informaţii cu celelalte agenţii israeliene. El a înfiinţat o sală tactică și a instaurat obiceiul invitării reprezentanţilor forţelor aeriene și ai Amanului pentru a analiza împreună cele mai recente date despre ţintele ce urmau să fie selectate. Pentru asasinarea palestinienilor despre care se presupunea că ar fi organizat atentate teroriste au fost utilizate proiectile lansate din elicoptere și drone aeriene.

Când discutau despre orice fel de acţiune de „prevenire selectivă", strategii israelieni vorbeau și despre prejudiciile colaterale posibile. S-au depus eforturi clare pentru a evita sau a reduce la minimum rănirea civililor neimplicaţi, iar uneori atacurile au fost anulate – chiar și în ultimul minut – atunci când serviciile de informaţii indicau prezenţa unor copii sau a altor persoane nevinovate în casa celui vizat sau în locul atacului plănuit. Au existat totuşi multe victime colaterale.

* * *

Pe măsură ce ambele părţi s-au afundat într-un vârtej de asasinate reciproce, șansele salvării procesului de pace s-au redus până aproape de zero. În februarie 2001, israelienii l-au ales pe Sharon prim-ministru pentru a restabili securitatea, nu pentru a continua negocierile.

Între timp, comunitatea serviciilor de informații era atât de preocupată să facă față violențelor și să reacționeze, încât a acordat prea puțină atenție nemulțumirilor și tendințelor sociale ale palestinienilor.

Disputele dintre Shin Bet și Aman în privința lui Arafat au luat sfârşit. Conducătorul OEP redevenise în ochii lor teroristul suprem.

Cei trei bărbați din Varash, acronimul pentru *Va'adat Rashei ha-Sherutim* („Comitetul Șefilor Serviciilor"), au făcut pasul destul de neobișnuit de a recomanda o nouă strategie politică. Pe 28 martie 2002, a doua zi după ce un terorist sinucigaș palestinian ucisese treizeci de evrei care se aflau la Sederul de Paște într-un hotel din Netanya, directorii agențiilor Shin Bet, Aman și Mossad s-au întâlnit cu Sharon și cu membri de vază ai cabinetului său și au propus expulzarea lui Arafat din teritoriile deținute de Israel.

Guvernul a decis să nu-l transforme pe liderul palestinian într-un exilat admirat pe plan mondial, ci să-l oblige la un domiciliu forțat în interiorul unei clădiri de pe Malul de Vest. Complexul prezidențial din Ramallah, bombardat masiv de forțele aeriene, n-a mai fost părăsit de Arafat în următorii trei ani.

Trăind în condiții dificile, fără apă curentă, sănătatea i s-a deteriorat şi mai mult. Mediatorii europeni ai păcii care l-au vizitat au fost îngrijorați de starea luptătorului emblematic pentru libertatea palestinienilor, care, trecut de şaptezeci de ani, arăta tot mai bolnav. Ei au cerut acceptul israelienilor de a-l lăsa pe Arafat să plece pentru a fi tratat în Europa.

Șefii serviciilor de informații din Varash au stabilit o întâlnire specială pentru discutarea subiectului la sfârşitul lunii octombrie 2004, când au dezbătut dacă să-i acorde sau nu conducătorului palestinian această favoare. Un astfel de gest ar fi făcut ca Israelul să pară înțelegător și drept, însă au existat obiecții potrivit cărora Arafat n-ar fi fost atât de bolnav și temerea că, probabil, avea să-și revină și să pornească într-un turneu mondial cu caracter propagandistic.

Militarii au sugerat evacuarea sa cu forța: Arafat putea fi scos pe o targă din clădire și dus la o clinică medicală. Prim-ministrul Sharon a respins această variantă, apreciind că o astfel de agitație ar fi putut cauza decesul lui Arafat – fapt ce ar fi avut consecințe neplăcute pentru Israel.

Prim-ministrul a fost de partea facțiunii mai temperate, care era de părere să-i îngăduie lui Arafat să plece. Sharon considera că a-l lăsa

pe Arafat – cu siguranță, o celebritate și un erou pentru multă lume – să moară în complexul bombardat, fără tratament medical, i-ar fi cauzat Israelului serioase prejudicii diplomatice.

De aceea, Franței și Iordaniei li s-a îngăduit să organizeze evacuarea liderului palestinian: pe o targă într-un elicopter, într-un scaun cu rotile, apoi cu un avion militar francez. Se părea totuşi că era prea târziu pentru a fi salvat. În mai puțin de două săptămâni, în noiembrie 2004, Arafat a murit într-un spital din Paris, ceea ce a declanșat o nouă controversă. Care fusese cauza morții? Medicii militari francezi care l-au îngrijit au refuzat să dea explicații, cel puțin în timpul declarațiilor publice.

A circulat zvonul că Israelul l-ar fi otrăvit, poate lent, în timp, introducând substanțe letale în aerul din complexul Ramallah sau în alimente. S-a mai spus şi că Arafat ar fi fost homosexual și că ar fi murit pentru că era bolnav de SIDA.

Comunitatea serviciilor de informații israeliene deținea indicii potrivit cărora Arafat – care fusese „căsătorit cu mişcarea" decenii la rând – nu era interesat de relațiile intime cu femei. Informația a apărut în decursul unei rare întâlniri între membri ai Mossadului și jurnaliști israelieni, cu câțiva ani înaintea decesului lui Arafat.

Agenții de informații au invitat doi jurnaliști la o discuție privată, în principal despre Arafat. Mossadul dorea să răspândească zvonuri scandaloase despre faptul că Arafat era corupt, printre care şi ideea că „furase banii revoluției" și că avea milioane de dolari la băncile europene.

Un al treilea jurnalist, un adevărat entuziast al serviciilor de informații, a trecut ca din întâmplare pe la cafeneaua în care avea loc conversația și s-a autoinvitat la acea masă. Incitat de posibilitatea de a participa la războiul psihologic al Mossadului, el s-a oferit să pozeze în scriitor străin şi s-o abordeze pe Suha, soția lui Arafat, pentru a-i smulge secretele – s-a oferit chiar şi să se culce cu ea pentru reuşita acestei escapade cu iz de spionaj.

Mossadul i-a mulțumit, dar l-a refuzat.

Cât despre posibilitatea ca serviciile de informații israeliene să-l fi otrăvit pe Arafat, există un grăunte de adevăr bazat pe experiențele anterioare. În cel puțin două cazuri, Mossadul folosise otrava pentru a-şi elimina dușmanii. În 1978, bomboanele de ciocolată îl omorâseră

pe liderul teroriştilor palestinieni, Wadia Haddad, iar în 1997 oamenii Mossadului pulverizaseră otravă în urechea unui lider al Hamasului din Iordania. (*A se vedea* Capitolul 22.)

A mai existat şi un caz mai apropiat în timp de moartea lui Arafat: Shin Bet a otrăvit un comandant militar din Hamas pe Malul de Vest al Iordanului. Iniţial, israelienii au încercat să-l asasineze prin metoda convenţională de „prevenire selectivă", dar când n-au izbutit să ajungă la el au recurs la o altă variantă: substanţe letale amestecate în mâncare.

Oficialităţile israeliene au negat orice responsabilitate privind sfârşitul lui Arafat, afirmând că murise de leucemie, totuşi au recunoscut că nu căpătase tratamentul cuvenit şi la momentul potrivit deoarece fusese obligat de forţele armate să rămână la Ramallah. Israelul a declarat că nu-şi otrăvise vechiul inamic, dar ştia că multă lume nu credea relatarea oficială.

Arafat a fost urmat de Abu Mazen, căruia îi lipsea charisma şi susţinerea puternică a palestinienilor. Prim-ministrul Sharon a refuzat practic să negocieze cu el, considerând că nu deţinea puterea şi influenţa necesare pentru a stabili o înţelegere, numindu-l „pui fără pene" – un lider potenţial care nu se mai maturizase.

A urmat o perioadă de reflecţie pentru politicienii israelieni interesaţi de pace şi unii s-au întrebat dacă nu dăduseră dovadă de miopie atunci când îl eliminaseră pe Abu Jihad, cu şaisprezece ani în urmă, la Tunis. El ar fi fost succesorul lui Arafat. Israelul ucisese un personaj charismatic din OEP, un bărbat care ar fi putut lua decizii îndrăzneţe. Dacă ar mai fi existat un palestinian puternic, poate că Israelul ar fi putut înjgheba un proces de pace şi un acord de durată.

Capitolul XXI

ÎMPREUNĂ PE FRONT

Avi Dichter nu era deloc încântat să arboreze acel tip de rânjet care pare să spună: „Ce v-am zis eu!". Aflat în biroul său din sediul serviciului Shin Bet şi privind cum evenimentele de pe 11 septembrie se derulau pe ecranul televizorului, nu simţea nicio urmă de satisfacţie, ci numai oroare.

De aproape douăzeci de ani, Dichter şi predecesorii lui care ocupaseră funcţia de director al agenţiei – ca şi foştii oficiali din serviciile de securitate care deveniseră consultanţi privaţi în domeniul antiterorismului – încercaseră să-i convingă pe americani să facă mai multe în privinţa securităţii curselor aeriene.

După ce învăţase din propriile sale greşeli, Israelul instituise măsuri drastice, simple şi, în acelaşi timp, avansate. În 1968, după deturnarea unui avion aparţinând companiei israeliene El Al, fuseseră introduşi însoţitori de zbor înarmaţi şi se montaseră uşi groase de metal care să protejeze cabina piloţilor.

Israelul a fost şi primul stat care a impus chestionarea pasagerilor de către personalul de securitate înainte de decolare. Metoda avea să se perfecţioneze, dar a cauzat probleme legate de încălcarea intimităţii. Mulţi turişti străini – îndeosebi arabi israelieni şi palestinieni – considerau că erau selectaţi în mod incorect de un evident sistem de „clasificare" a pasagerilor. Acesta se baza pe intuiţie şi pe experienţă şi ţinea seama de naţionalitate, vârstă, sex şi călătorii întreprinse în trecut pentru a indica probabilitatea ca o persoană să fie implicată în acţiuni de terorism. Doar o minusculă minoritate a pasagerilor arabi ar fi putut prezenta un pericol, însă toţi erau supuşi presiunilor.

Când vorbeau despre experienţă, strategii securităţii israeliene se refereau la atacurile sângeroase şi la jurământul depus pentru a împiedica repetarea lor. În mai 1972, trei terorişti din Armata Roşie japoneză – acţionând conform parteneriatului cu Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei – au aterizat pe aeroportul Lod, au scos armele automate din bagaje şi au deschis focul asupra pasagerilor nevinovaţi. Au fost ucişi douăzeci şi şase de oameni, majoritatea

pelerini creştini din Puerto Rico. Securitatea aeroportului a fost schimbată, trecându-se la examinarea tuturor bagajelor, percheziția exterioară a aproape tuturor pasagerilor și utilizarea razelor X atât pentru bagaje, cât și pentru oameni.

Israel a fost primul stat din lume care a introdus agenți înarmați, răspândiți peste tot în aeroportul internațional. Printre zonele cele mai strict păzite se numărau sala de recuperare a bagajelor după sosire și ghișeele de check-in pentru plecări. Acestea erau practic ignorate de poliție în aproape toate țările din lume.

Toate noile măsuri de securitate, care foloseau atât oameni, cât și aparate, se aflau sub jurisdicția serviciului Shin Bet. Agenția a înființat un departament mare de securitate, cu subunități pentru aviație și transporturile maritime.

Spre sfârşitul anului 2000, când Israelul a trecut prin a doua intifadă – în care teroriştii au vizat civilii din complexurile comerciale, din restaurante și din autobuze –, Shin Bet a conceput un alt nivel de protecție: a obligat „obiectivele" să angajeze agenți de pază privați, antrenați în conformitate cu standardele agenției.

Ca o ironie a sorții, aparatura și tehnologia erau importate din SUA, unde se găseau în cantități mari, deoarece guvernul american, companiile aeriene și aeroporturile nu le doreau. Israelul a sesizat ocazia și a fost cel mai bun client.

Fabricanții unor astfel de detectoare, aparate de scanare și alte echipamente erau pregătiți să satisfacă aproape toate cerințele israelienilor. Dichter și-a amintit că Shin Bet nu i-a îngăduit companiei El Al curse spre Bangkok până când aeroportul nu achiziționa un aparat corespunzător pentru detectarea explozibililor. O companie americană, InVision Technologies, a trimis imediat aparatul respectiv la Bangkok, exclusiv pentru a satisface cerința companiei El Al.

Israelul a fost vaca de muls a producătorilor americani și occidentali de dispozitive de securitate. Nimic nu se vinde mai bine ca succesul și Israelul a fost un exemplu pentru ce înseamnă cea mai bună securitate aeriană. Niciun alt avion israelian n-a mai fost deturnat după cel din 1968 și au fost dejucate numeroase tentative de detonare a bombelor în timpul zborului sau de atacare a ghișeelor de îmbarcare.

Unele dintre tentativele concepute de teroriştii arabi au fost foarte inteligente. În aprilie 1986, un iordanian de origine palestiniană

– angajat de serviciile secrete siriene – a încercat să trimită o bombă umană la bordul unei curse El Al care pleca de la Londra. El cunoscuse o cameristă de hotel irlandeză, o lăsase însărcinată și-i promisese că se vor căsători în localitatea lui natală din Țara Sfântă. Îi spusese să plece acolo înaintea lui, pentru a-i cunoaște familia, și-i procurase o valiză pentru călătorie.

Securitatea britanică de pe aeroportul Heathrow n-a observat nimic anormal la valiză. Doar controalele minuțioase de securitate ale agenților israelieni de la poarta de îmbarcare El Al au descoperit că aceasta avea un fund fals, în care era ascunsă o bombă atât de puternică, încât ar fi putut distruge şi un jumbo jet.

Dacă atacul de pe Heathrow n-ar fi fost împiedicat, Israelul ar fi declanșat cu certitudine un război total împotriva Siriei. Pentru o țară mică precum Israelul, moartea a 400 de oameni într-un avion El Al ar fi avut efectul atentatului de la 11 septembrie.

Când experții israelieni au încercat să-și vândă know-how-ul companiilor aeriene americane și Departamentului de Transport, aceștia au refuzat să investească resursele financiare necesare pentru sporirea securității. Au afirmat că procedurile erau relativ ieftine pentru Israel deoarece era un stat mic.

Companiile aeriene se temeau că marjele lor de profit, într-un domeniu deja precar, se vor reduce până la dispariție. Au atras de asemenea atenția că El Al, compania aeriană națională israeliană, căpăta o subvenție uriașă din partea statului sub forma unui sistem de securitate. Așa ceva n-avea să se întâmple în Statele Unite.

Americanii au mai afirmat şi că transporturile aeriene din SUA vor înceta pur şi simplu să mai funcționeze dacă toți pasagerii și toate bagajele vor fi supuse controalelor de securitate.

Nici chiar moartea a 270 de oameni, petrecută în decembrie 1988, când un jumbo jet al companiei americane Pan Am a fost aruncat în aer deasupra localității Lockerbie din Scoția de către agenții libieni ai lui Muammar Gaddafi, nu i-a determinat pe americani să întreprindă mari schimbări. Mai mulți israelieni au beneficiat de pe urma dezastrului de la Lockerbie, fiind angajați de companii aeriene în calitate de consultanți, dar au înțeles repede că firmele americane refuzau să introducă măsurile necesare pentru a spori securitatea sistemului.

Apoi a sosit ziua de 11 septembrie și totul s-a schimbat.

* * *

Turnurile Gemene au fost distruse, Pentagonul a fost lovit și un al patrulea avion s-a prăbușit în Pennsylvania – au murit 3 000 de americani nevinovați. Statele Unite au început imediat un război în Afganistan pentru a-i urmări pe făptașii din al-Qaeda.

După ce privise totul de la depărtare, Dichter, directorul serviciului Shin Bet, n-a vrut să ofenseze pe nimeni rostind cu voce tare „Ce v-am zis eu!?", dar după un deceniu a calculat că se cheltuise un trilion de dolari și se pierduseră mii de vieți – deși totul ar fi putut fi prevenit cu ușurință.

Totul s-a prăbușit în ziua aceea, odată cu cele patru curse interne. Nouăsprezece terorişti neînarmați, cu excepția unor cuttere banale, trecuseră nestingheriți de sistemul existent. Nu păruseră suspecți, iar bagajele lor de mână nu fuseseră considerate periculoase.

Ei transformaseră avioanele în nişte arme gigantice.

„Acesta este visul oricărui terorist sinucigaș, a spus Dichter, să piloteze o bombă cu cincizeci de tone de combustibil care gonește cu viteză maximă."

Teroriştii izbutiseră să-și atingă obiectivele dintr-un motiv surprinzător de simplu: nu existau însoțitori de zbor înarmați.

Însoțitorii de zbor înarmați folosiți de Israel și ușile ranforsate cu metal ale cabinelor de pilotaj probabil că i-ar fi împiedicat să deturneze avioanele și să producă cel mai mare dezastru din istoria Statelor Unite.

Până în ziua aceea de septembrie, conceptul de securitate al aviației americane se baza pe un cerc defensiv: culegerea de informații din timp despre comploturile ce vizau companiile aeriene din SUA. Asta n-a fost însă suficient. Timp de un deceniu, CIA și FBI au știut că al-Qaeda dorea să atace Statele Unite și au existat unele informații explicite legate de anumiți terorişti pe care agențiile nu şi le-au împărtășit reciproc.

Necunoașterea planurilor precise de atac a însemnat că, pe 11 sep - tembrie, aeroporturile și avioanele au fost lipsite de apărare.

Doctrina israeliană concepută de Shin Bet funcționa altfel. Cercul de informații era foarte important, dar mai exista și un al doilea cerc: cel de securitate, la fața locului. El reprezenta o soluție de rezervă.

La rândul său, al doilea cerc avea diverse niveluri. Israelul utiliza echipamente sofisticate pentru scanarea bagajelor și tomografe

computerizate care puteau detecta toate tipurile de explozibili, inclusiv pe cei din plastic. Nu existau însă – și nu există nici acum – echipamente pentru detectarea intențiilor. Nu există niciun aparat care să citească gândurile și probabil că nici nu va exista vreodată.

Al doilea cerc era menit să compenseze eșecurile serviciului de informații sau informațiile incorecte. Securitatea de la fața locului – agenții înarmați, chestionările, echipamentele și însoțitorii de zbor înarmați – creștea și mai mult șansele de prevenire a oricăror tentative de deturnare sau de doborâre a avioanelor.

Oficialitățile aviatice israeliene știau că avioanele și instalațiile țării lor vor fi ținte prioritare pentru teroriști, însă Shin Bet a acționat astfel încât El Al a devenit compania cu cele mai mici șanse de a fi atacată deoarece eșuaseră nenumărate tentative. Teroriștii aveau să se întoarcă spre ținte mai vulnerabile. Din nefericire, asta a însemnat de multe ori un dezastru pentru liniile aeriene și aeroporturile altor țări.

Ocazional, în Israel au existat și apeluri ale oficialităților financiare guvernamentale de a economisi bani prin renunțarea la însoțitorii de zbor înarmați, dar replica lui Dichter a fost deopotrivă categorică și futuristă. Șeful serviciului Shin Bet a declarat că la bordul avioanelor pentru pasageri vor continua să existe însoțitori de zbor înarmați chiar dacă, din rațiuni economice, s-ar renunța la piloți și la stewardese.

* * *

Implicate în războaiele inegale împotriva Afganistanului, Irakului și a unor rețele jihadiste de teroriști din toată lumea vag interconectate, SUA au trebuit să clădească de la zero o serie de doctrine de război. În mod firesc, s-au întors către sursele care dețineau cunoștințele și aveau experiența necesară, iar Israelul se potrivea perfect acestui profil.

Experții în domeniul antiterorismului din CIA, comandanții de operațiuni speciale și agenții FBI au plecat în Israel pentru a învăța de la „profeți" despre tehnicile neconvenționale de luptă.

În 2003, Dichter i-a găzduit pe Robert Mueller, directorul FBI, și pe unii dintre adjuncții săi. Printr-un gest fără precedent pentru Israel, căruia nu-i plăcea de obicei să-și expună metodele secrete și unice, lui Mueller i s-a îngăduit să intre în unul dintre locurile cele mai secrete:

sala tactică a serviciului Shin Bet din sediul de înaltă securitate de lângă Tel Aviv.

Americanului i-au fost prezentate acolo materiale filmate de drone aeriene și de elicoptere, care prezentau asasinarea selectivă a teroriștilor de către forțele aeriene israeliene, în principal în Fâșia Gaza. La momentul respectiv, astfel de atacuri erau numeroase, practic la scară industrială, iar filmările aeriene prezentau frecvent identificarea, urmărirea și lichidarea persoanelor și a automobilelor palestiniene.

Mueller, vizitatorii de la CIA și agenții speciali americani au aflat că Israelul depunea un efort important pentru precizia acțiunilor, astfel încât să fie evitate pierderile colaterale. Acest lucru era posibil doar cu ajutorul unor informații exacte despre mișcările și planurile teroriștilor. Americanii au înțeles că serviciile de informații israeliene aveau adesea un agent la fața locului, care avertiza asupra problemelor ce puteau determina anularea misiunilor letale.

Statele Unite au adoptat și adaptat utilizarea dronelor pentru misiunile de eliminare mai ales de-a lungul graniței dintre Afganistan și Pakistan, dar n-au vrut sau n-au putut să reproducă metoda israeliană de folosire a agenților în zona de acțiune. Misiunile se desfășurau pe calea aerului, iar controlorii – practic, piloți aflați la sol, care păreau că se joacă cu un joc video de înaltă tehnologie – stăteau confortabil la depărtare, de exemplu, în statul New Mexico.

În timpul președintelui Barack Obama, Statele Unite au ajuns să întreprindă asasinate selective la scară industrială. Dronele lansau proiectile asupra teroriștilor din al-Qaeda și a talibanilor din zona de graniță, dar și în alte țări copleșite de radicalii islamiști, ca Yemen și Somalia. Uneori au fost comise erori tragice, care au cauzat moartea unor copii și a altor necombatanți.

Ulterior, Dichter a recunoscut că în cooperarea cu Statele Unite nu existase un sens unic. Shin Bet și forțele aeriene israeliene învățaseră la rândul lor multe de la americani, chiar despre tactica asasinatelor selective, considerată a fi inovația Israelului.

S-a aflat că unul dintre primele asasinate selective fusese comis de Statele Unite în Yemen în noiembrie 2002, pe când Israelul abia analiza ideea de a introduce regulat această metodă în campania sa din timpul celei de-a doua intifade. În lumea de după 11 septembrie 2001,

radical transformată, statele mari și mici deopotrivă vor trebui să renunțe la vechile convenții.

Primul asasinat american de acest tip a fost realizat de o dronă Predator telecomandată de CIA. În scurt timp, agenția a început să-și folosească propria escadrilă de aparate de zbor fără echipaj, independent de cea a armatei.

În privința aceasta exista o diferență de tip birocratic. În Israel dronele erau pilotate exclusiv de armată. Comunitatea serviciilor de informații a renunțat la ideea de a deține propriile sale drone sau unități paramilitare. Nu părea să aibă nevoie de ele.

În timp ce regulile războiului, ale represaliilor și ale culegerii de informații erau rescrise rapid în săptămânile de după 11 septembrie 2001, SUA păreau nesigure în privința celei mai eficiente reacții. O națiune puternică fusese trezită din starea de automulțumire care o făcea să creadă că oceanele o protejau de terorismul Orientului Mijlociu. În mod firesc însă, președintele George W. Bush s-a întrebat: ce va urma?

Invadarea Afganistanului se impunea de la sine, fiind reședința lui Osama Bin Laden, de unde îi trimisese pe terorişti în SUA. Britanicii și alți aliați ai americanilor s-au alăturat războiului – pe măsură ce lumea s-a ridicat, în mod just, împotriva unui inamic nemilos –, dar Israelul a fost exclus, ca de obicei, din coaliţiile conduse de la Washington. Bush și vicepreşedintele Dick Cheney erau de partea Israelului și-i admirau abilitățile, dar cooperarea cu statul evreiesc avea să-i determine în mod inevitabil pe musulmani și alte națiuni să se retragă din coaliție.

Echipa Bush-Cheney nu și-a ascuns defel intențiile de a declanșa un al doilea război prin atacarea Irakului. Americanii au declarat că Saddam Hussein refuza să permită accesul inspectorilor internaționali la programele irakiene de înarmare nucleară, chimică și biologică.

Mossadului i s-a cerut să analizeze ce anume se putea întâmpla în regiune. Deși s-a afirmat ulterior că Israelul și susținătorii săi din Statele Unite au cerut vehement războiul împotriva Irakului, adevărul este că liderii israelieni nu aveau niciun motiv s-o facă. În opinia lor, Saddam fusese pus cu botul pe labe de Războiul Golfului din 1991 și părea foarte liniştit.

Pe de altă parte, potrivit informațiilor Israelului, era probabil ca Irakul să dețină într-adevăr arme biologice și chimice, iar Mossadul

bănuia că unele dintre acestea fuseseră transportate în secret peste graniță în Siria, pentru a fi puse la adăpost.

Israelienii nu împărtășeau totuși convingerea certă a președintelui Bush că Irakul poseda arme de distrugere în masă și erau îngrijorați că Irakul reprezenta o distragere a atenției de la adevăratul inamic: Iranul.

Americanii, britanicii și câțiva parteneri au invadat Irakul în martie 2003 și au cauzat o bătaie de cap ce a durat aproape un deceniu. Judecând în conformitate cu tendințele din Orientul Mijlociu, strategii israelieni aveau motive să fie mulțumiți: în Irak și în jurul acestuia, arabii se luptau acum cu arabii și musulmanii omorau musulmani. Iar gălăgiosul și antiisraelianul dictator Saddam dispăruse de pe scenă.

Comunitatea serviciilor de informații israeliene putea să vadă totuși că evenimentele rapide și derutante se transformau într-un câștig net pentru Republica Islamică Iran, ceea ce amenința să fie o pierdere netă pentru Israel într-o regiune a hegemoniilor rivale.

Iranul părea să stabilească un parteneriat ferm cu musulmanii șiiți din Irak, căpătând chiar și o oarecare autoritate asupra lor. Aceștia fuseseră oprimați de Saddam și, chiar dacă nu-și îndreptaseră prea mult atenția sau energiile spre Israel, aveau multe motive să le jure credință liderilor religioși ai Iranului.

* * *

Spre sfârșitul anului 2003, pe când luptau împotriva unei insurecții din Irak ce conținea elemente separate, dar puternice, provenite din al-Qaeda și din rândul șiiților, strategii americani au început să înțeleagă că Iranul vecin era o sursă majoră de necazuri. Ofițerii superiori ai Pentagonului vorbeau despre agenți iranieni din Garda Revoluționară care treceau în Irak pentru a furniza și amplasa bombe ce ucideau soldați americani.

Israelul purta deja de două decenii un război, în general secret, împotriva Iranului și a clienților săi, în special Hezbollahul. Astfel, israelienii le putea comunica militarilor americani și agenților CIA numeroase detalii despre unitatea de elită al-Quds a Gărzii Revoluționare.

Spre deosebire de modelul israelian, trupele americane nu aveau acceptul superiorilor lor politici de a intra în Iran pentru a-i aplica

organizației al-Quds – unitatea botezată cu numele arab al Ierusalimului – lovitura pe care o merita din plin.

Mossadul beneficia acum de oportunitatea de a evidenția pericolele reprezentate de Iran atât pentru Israel și Statele Unite, cât și pentru furnizorii lor de petrol din Golful Persic, ba chiar și pentru aliații americanilor din Europa, care, în scurt timp, aveau să se afle în raza de acțiune a rachetelor iraniene.

Asta se întâmpla aproximativ în perioada în care Meir Dagan, numit de Ariel Sharon director al Mossadului în 2002, își încheia spectaculoasa redirecționare a priorităților: îndepărtarea de problemele palestiniene și concentrarea asupra Iranului.

Dagan și departamentul Nabak, un acronim pentru *Neshek Bilti-Conventzionali* („Arme neconvenționale"), care aparținea Mossadului, întocmeau dosare uriașe despre locurile din Iran unde începuse îmbogățirea uraniului. Inspectori internaționali suspectau deja, în 2003, că iranienii ascundeau mult uraniu.

Bazându-se parțial pe propria lor experiență legată de crearea în secret a unui arsenal nuclear utilizând materiale dobândite în moduri neortodoxe, israelienii erau încă și mai suspicioși decât Agenția Internațională pentru Energie Atomică. Dagan însuși a călătorit frecvent la Washington, unde a prezentat dovezi în fața CIA, a Pentagonului și a membrilor Congresului. Mossadul dorea ca Statele Unite, deși preocupate de războaiele din Afganistan și, ulterior, Irak, să accepte faptul că Iranul încerca să construiască arme nucleare și că trebuia oprit.

CIA, armata și Consiliul Național de Securitate de la Casa Albă a administrației Bush șovăiau, temându-se mai mult sau mai puțin că israelienii încercau să-i „manipuleze". În ciuda idealurilor și intereselor comune frecvent împărtășite de politicienii americani și israelieni, agențiile de securitate – inclusiv CIA și FBI – considerau că erau plătite pentru a fi sceptice. Ele nu aveau încredere în mod automat în străini, cu excepția britanicilor; agențiile de spionaj ale Israelului dovediseră în repetate rânduri că aveau propriile lor agende de lucru și interese, care nu coincideau întotdeauna cu ale Statelor Unite.

Comunitatea serviciilor de informații din SUA, mulți ofițeri superiori din armată și majoritatea diplomaților veterani din Departamentul de Stat continuau să fie marcați de activitatea de spionaj a lui

Jonathan Pollard la Washington. De fiecare dată când liderii israelieni cereau Statelor Unite să-i comute pedeapsa cu închisoarea pe viață și să-l pună în libertate, CIA și alte agenții îl sfătuiau pe președinte să n-o facă deoarece americanii care-și riscau viețile și trudeau în secret n-ar fi acceptat niciodată eliberarea unei persoane care-și încălcase jurământul privind păstrarea secretelor. Israelul și-a reînnoit totuși cererea în 2012, când s-a anunțat că Pollard era foarte bolnav.

În ciuda vechilor frecușuri dintre serviciile de informații ame - ricane și israeliene, concentrarea asupra Iranului, inamicul comun, a câștigat teren, ba chiar a fost impulsionată. Administrația Bush – iar după 2008 cea a lui Obama – a manifestat interes față de aplicarea unor presiuni financiare asupra Iranului: de exemplu, înghețarea conturilor bancare ale tuturor comandanților din al-Quds și interzicerea călătoriilor acestora în străinătate. De-a lungul anilor, aveau să fie introduse sancțiuni mai cuprinzătoare și mai dure împotriva oficialităților și instituțiilor iraniene, care au dus la importanta decizie a Uniunii Europene de a înceta achizițiile de petrol din Iran începând cu vara anului 2012.

Mossadul lui Dagan a prezentat și alte idei legate de aplicarea unor presiuni economice asupra Iranului. Dagan considera că puteau fi stârnite revolte ale studenților, ale minorităților etnice și ale altor căutători ai libertății dacă iranienii ar fi fost flămânzi, lipsiți de combustibil și frustrați de guvernul islamic. În 2004 și în anii care au urmat, Israelul a fost un partener important al eforturilor finanțate de Statele Unite de a lupta împotriva teroriștilor și de a restricționa viața iranienilor.

* * *

În același timp însă, nu se putea nega că întregul mediu al relațiilor dintre Israel și SUA se schimbase după zilele relativ relaxate în care se presupunea că prietenia lor era sinceră. Criticile, multe provenite de la Washington, dar și din mediile academice și din alte capitale occidentale, proiectau în mod frecvent îndoieli asupra valorilor democratice și a intereselor strategice comune.

Anumite critici s-au concentrat asupra continuării ocupației Malului de Vest, chiar după ce, în 2005, Israelul și-a retras toate trupele și coloniștii evrei din Fâșia Gaza. Criticii întrebau ce fel de

valori erau reprezentate prin controlarea vieților palestinienilor care nu aveau drept de vot.

Uneori, chiar și obiectivele strategice păreau contradictorii. Când și-a început mandatul prezidențial în 2009, Barack Obama a încercat imediat să distanțeze Statele Unite de politicile israeliene. El a cerut în mod repetat oprirea construirii de așezări evreiești pe Malul de Vest și în zonele din Ierusalim capturate în 1967, deoarece considera că doar așa se puteau relua negocierile serioase de pace cu palestinienii. Negocierile nu au continuat, ci s-au stins, Obama fiind nemulțumit atât de israelieni, cât și de palestinieni.

Comunitatea serviciilor de informații israeliene era alarmată pe bună dreptate. Analiștii Mossadului și ai Amanului sunt niște profesioniști și au respins absurdițățile susținute de unii politicieni de dreapta potrivit cărora Obama ar fi fost musulman sau, cel puțin, proarab. Deoarece decisese să fie anti-Bush, noul președinte american încerca să aibă inițiative noi. Principalii lui consilieri pentru Orientul Mijlociu au spus că trebuia să propună discuții cu Iranul, fiindcă numai în acest fel putea convinge mai multe țări că încerca totul; de asemenea, SUA ar fi trebuit să se alăture sancțiunilor dure împotriva iranienilor.

În 2011, politica lui Obama a intrat în derută, deși nu neapărat din cauza președintelui, atunci când mai multe revolte prodemocratice au avut loc în Tunisia, Egipt, Yemen, apoi, mai violent, în Bahrain, Libia și Siria. Președintele Egiptului, Hosni Mubarak, între timp răsturnat de la putere, fusese vreme de 29 de ani liantul intereselor comune ce ajutaseră atât Statele Unite, cât și Israelul.

Nici CIA, nici Mossadul nu l-au putut salva pe vechiul lor prieten Mubarak, iar anumite oficialități ale regimului său, care avuseseră relații strânse cu ambele agenții, fie au fost arestate, fie au căzut în dizgrație. În ciuda fricțiunilor personale și politice, președintele Obama și prim-ministrul Netanyahu au împărtășit dezamăgirea legată de pierderea Egiptului ca aliat ferm.

Netanyahu a subliniat că tulburările, și mai ales avantajele obținute de grupări de tipul Frăției Musulmane din diverse țări, vor ajuta la extinderea influenței Iranului. Guvernul Statelor Unite a început într-o măsură tot mai mare să vadă situația din Orientul Mijlociu printr-o prismă nu prea diferită de cea a lui Netanyahu.

Presiunile exercitate asupra prim-ministrului israelian de a face concesii palestinienilor s-au redus. Mai ales înaintea realegerii din 2012, când a dorit ca electoratul evreiesc să rămână în tabăra democrată tradițională, Obama și-a îndesit asigurările că administrația lui „rămânea neclintită în susținerea securității Israelului".

Israelienii, inclusiv liderii serviciilor de informații, au observat utilizarea constantă de către președintele american a cuvântului „securitate". Obama dorea un Israel sigur, dar, în același timp, nu aproba nici așezările coloniștilor, nici granițele mai largi pe care le-ar fi vrut un cabinet de la Ierusalim dominat de forțele de dreapta.

Guvernul Statelor Unite și cel al Israelului s-au apropiat în urma îngrijorării comune față de programul nuclear al Iranului. Acesta a avut și un impact clar asupra comunității serviciilor de informații.

În același timp însă, exista și un element coroziv: ambele tabere simțeau că cealaltă parte nu-și dezvăluia toate opțiunile și planurile. Aflat în vizită la Washington, Netanyahu a declarat ferm că răbdarea Israelului față de Teheran se destrăma. El a făcut aluzie la faptul că planurile militare israeliene împotriva instalațiilor nucleare iraniene nu existau doar pe hârtie, ci erau deja gata să fie puse în aplicare.

La începutul anului 2012, oficialități de vază americane au subliniat clar că nu doreau un atac israelian împotriva Iranului. Ele înțelegeau totuși hotărârea Israelului – înrădăcinată în valoarea esențială a unui stat evreiesc independent – ca evreii să nu se bazeze niciodată pe faptul că alții vor lupta în locul lor.

În luna martie, când Netanyahu însuși i-a cerut să susțină dreptul Israelului de a acționa așa cum credea de cuviință, Obama a declarat: „Israelul trebuie să aibă întotdeauna capacitatea de a se apăra singur împotriva oricărei amenințări."

Netanyahu și ministrul apărării, Ehud Barak, au lăsat să se înțeleagă că puteau amâna un atac asupra instalațiilor nucleare iraniene – ratând poate astfel cea mai bună oportunitate a armatei israeliene de a cauza prejudicii importante –, însă numai dacă primeau o asigurare fermă din partea Statelor Unite. Ei doreau ca Obama să promită că SUA își vor folosi forțele mult mai mari pentru a ataca Iranul în cazul eșecului negocierilor, sancțiunilor, sabotajelor și al tuturor celorlalți pași.

Președintele american n-a vrut să facă această promisiune definitivă, totuși a declarat că înarmarea nucleară a Iranului era

deopotrivă împotriva intereselor Statelor Unite și ale Israelului și că „nu voi ezita să folosesc forța atunci când va trebui să apăr Statele Unite și interesele sale".

La uriașa conferință anuală a lobby-ului AIPAC, Obama a adăugat: „În caz de forță majoră, voi susține Israelul!" Fiind confruntat probabil cu cea mai dură problemă de politică externă, printre motivațiile lui se număra cu certitudine dorința de a fi pe placul electoratului pro-Israel și al finanțatorilor campaniei electorale.

Obama dorea de asemenea să liniștească Israelul, convingându-l să nu înceapă în mod inutil – potrivit opiniei americanilor – un nou război în Orientul Mijlociu.

Dinspre Israel a răzbătut informația potrivit căreia șefii agențiilor secrete se opuneau atacării Iranului în viitorul apropiat. Directorii recent retrași din activitate, printre care și Dagan, au lăsat să se înțeleagă că aveau unele îndoieli legate de performanțele forțelor lor aeriene. Actuali și foști șefi ai spionajului au mai sugerat că programul Iranului putea fi serios afectat prin intermediul războiului cibernetic și al altor sabotaje.

Deși diferențele tactice nu puteau fi camuflate, Mossadul a participat totuși la o campanie concertată a guvernului israelian în vederea obținerii atenției mondiale.

Liderii politici ai Israelului au combinat în mod deliberat informațiile și analizele autentice cu alarmele exagerate asociate cu tragedii din trecut, la care au adăugat subterfugiul și cacealmaua. Ei au subliniat că Israelul va acționa dacă Statele Unite și alte țări mari nu vor opri marșul Iranului spre crearea bombei atomice. Campania lor a avut în mod clar succes, deoarece lumea a ascultat cu atenție. Problema iraniană n-a fost ignorată.

Capitolul XXII

ASASINII

Kidon este una dintre unitățile cele mai secrete ale Mossadului, dacă nu cea mai secretă. Indiferent dacă reprezintă un mini-Mossad în interiorul agenției sau chiar o organizație în sine, realitatea este că agenții săi sunt strict camuflați și, în plus, protejați de cenzura militară impusă mass-mediei israeliene. În ciuda acestor măsuri, o descriere corectă a structurii Kidonului, a modurilor sale de operare și a stării psihice a membrilor săi poate fi găsită în paginile unui roman.

Autorul romanului este Mishka Ben-David. În cartea de ficțiune aparent inocentă pe care a scris-o, *Duet în Beirut*, publicată în ebraică în 2002, este inclus un dosar amănunțit care descrie unitatea Kidon. Ben-David nu e însă un romancier oarecare, ci un fost agent de informații care a făcut parte din Mossad. Iar dacă asta nu pare suficient de convingător, a fost șeful departamentului operativ Caesarea al agenției, care dirijează combatanți – evrei și neevrei – infiltrați în țări inamice precum Siria, Egipt și Iran.

Pentru ocazii speciale, Caesarea poate apela și la Kidon („Baioneta"), o unitate mică, de elită, care recrutează bărbați și femei ce și-au dovedit deja capacitățile în serviciul militar sau în activități de spionaj. Una dintre cerințele obligatorii, evaluată în urma unui proces care include o analiză psihologică amănunțită, este un excelent autocontrol. Poate chiar și mai important, membrii Kidonului dețin abilitățile necesare pentru operațiuni desfășurate pe muchie de cuțit. Mulți dintre ei provin din unități ale forțelor speciale, ca Sayeret Matkal și Flotila 13.

Sunt antrenați de instructori foarte motivați și acționează în echipe mici de doi sau patru oameni – numite *khuliya* (cuvântul ebraic pentru „echipă" sau „verigă conectată"). Deși mărimea totală a Kidonului n-a fost niciodată publicată, există câteva zeci de *khuliyot*, iar întreaga organizație secretă este numită „Echipa".

Este atât de compartimentată, încât birourile sale nu se află în sediul Mossadului de la intersecția Glilot. Membrii ei se duc rareori

acolo și folosesc nume false chiar și în cazul puținilor agenți ai Mossadului cu care interacționează, păstrându-și anonimatul.

Pe teren, folosesc o a treia, uneori chiar și o a patra sau a cincea identitate.

Instruirea lor cuprinde aproape tot ce poate fi imaginat că ar fi necesar pentru o acțiune de spionaj amănunțită: filaj, scăparea de filaj și modalități de studiere a obiectivelor – clădiri, obiecte sau oameni – și de memorare a tuturor caracteristicilor acestora.

Ei au devenit experți în memorarea codurilor și în comunicări secrete în timpul misiunilor, fără a stârni suspiciuni. În afară de echipamentele convenționale pentru comunicare, acestea pot include gesturi ale agenților – atingerea nasului sau a unui lob al urechii – ori alte semnale complet nevinovate adresate colegilor.

Una dintre calități este să-ți păstrezi sângele rece în toate situațiile și să nu fii surprins de nicio întrerupere neașteptată, întrebare sau abordare din exterior – să nu trădezi niciodată vreun indiciu că ai fi implicat în ceva neobișnuit.

În romanul de aventuri al lui Ben-David, o combatantă din Kidon și agentul care a antrenat-o sunt trimiși să acționeze într-o fabrică din străinătate în care se produc componente pentru armele neconvenționale ale Iranului. Ei sunt întrerupți din acțiune atunci când o altă echipă a Kidonului, care le asigura paza în perimetru, îi informează despre sosirea unor oaspeți neașteptați. În conformitate cu planul, echipa de pază se dispersează și cei doi știu cu exactitate unde să se ducă pentru a se întâlni cu un automobil care-i așteaptă tocmai pentru o asemenea eventualitate. Toți își păstrează sângele rece. Panica nu este un cuvânt din vocabularul lor.

Personalul Kidonului excelează în abilitățile necesare adesea pe teren: descuierea lacătelor sau a încuietorilor, fotografierea pe ascuns și amplasarea unor dispozitive electronice.

Ei învață să conducă o gamă largă de vehicule: nu doar automobile și dube, ci și motociclete, care au devenit principalul mijloc de deplasare al Kidonului – aproape o emblemă a unei echipe care lasă foarte puține urme.

Membrii Echipei exersează constant utilizarea armelor, mai precis aproape toate tipurile care au fost inventate vreodată. Excelează la tirul cu pistolul, adesea cu amortizor, din poziția stând în picioare, alergând,

conducând un automobil sau mergând pe motocicletă. Știu să modeleze, să amplaseze și să detoneze explozibili, inclusiv bombe cu design inovator. Au multă experiență practică în folosirea pumnalelor, a seringilor hipodermice sau administrarea otrăvurilor prin intermediul unor metode inedite. În plus, bine antrenați în artele marțiale, agenții Kidon se pricep să-și folosească mâinile și picioarele pe post de arme.

Abilitățile lor par desprinse din romanele sau filmele cu James Bond, dar nu sunt produsele imaginației unui scriitor. Bărbații și femeile din Kidon sunt agenți de informații autentici, cărora li se predă o gamă vastă de tehnici și metode. În interiorul Mossadului nu se ascunde faptul că ei sunt asasinii Israelului. Mai mult chiar, sunt considerați agenți de elită, nu un simplu pluton de execuție.

Deoarece reprezintă crema cremelor, sunt aleși de directorul Mossadului pentru misiunile foarte periculoase – inclusiv operațiuni complexe de culegere a informațiilor – care necesită profesioniști de vârf.

De-a lungul anilor, deși aproape niciodată cu intenție, anumite povești despre îndemânarea lor au ajuns la urechile publicului. Din puținele date cunoscute despre ei, agenții Echipei erau considerați – în Israel și în alte țări – asasini, lichidatori și ucigași.

Adevărul este că, de la crearea sa, la începutul anilor 1950, Mossadul a fost implicat doar în câteva zeci de suprimări de persoane, cu certitudine mai puțin de cincizeci. Însă imaginația publică din toată lumea a fost captivată de ideea asasinatelor constante, iar Mossadului îi este greu să respingă această imagine prin date concrete. De aceea, nici nu se obosește s-o facă. Ba chiar o astfel de imagine sângeroasă îi este utilă.

De-a lungul istoriei sale, Israelul a ucis sute de indivizi în urma unor atacuri lansate cu precizie chirurgicală împotriva celor consi - derați extrem de periculoși. Însă marea majoritate a acelor asasinate a fost executată de unități ale armatei, purtând de obicei uniforme, care au pătruns în teritoriile ocupate sau inamice. Indiferent dacă s-au petrecut în Fâșia Gaza și pe Malul de Vest sau într-un raid împotriva OEP la Beirut, crimele au fost în general recunoscute ca atare.

Mossadul n-a revendicat însă niciodată responsabilitatea uciderilor sau a tentativelor de asasinat.

O altă diferență între asasinatele comise în stil militar și ocazionalele ucideri realizate de Mossad constă în factorul dezmințire. Soldații aflați într-o misiune oficială a armatei simt că au susținere – forțele substanțiale care sunt pregătite să-i ajute ori să-i salveze dacă este necesar. Pe de altă parte, echipele mici ale Mossadului acționează pe cont propriu, iar în cazul apariției unor probleme rareori Israelul le recunoaște existența și le ajută în mod public.

Presupunând că au fost capturați de o armată sau de un guvern străin, soldații în uniformă sunt protejați de Convențiile de la Geneva. Pe de altă parte, spionii capturați pot fi torturați și executați, deoarece nu se bucură de statutul „prizonierilor de război" în conformitate cu legile internaționale.

* * *

Pentru comunitatea serviciilor de informații israeliene, uciderea reprezintă o măsură extremă. Înainte de a elimina o țintă, israelienii vor încerca, pe rând, s-o racoleze, transformând-o într-un agent al lor, s-o avertizeze sau s-o terorizeze. Dacă niciuna dintre tentative nu are succes, atunci Mossadul poate fi nevoit s-o înlăture de pe câmpul de luptă.

Analizând zecile de asasinate săvârșite de Mossad în diverse perioade de timp, se pot observa trei categorii mari de ținte: foști naziști, savanți care lucrau în diferite țări inamice la programele de fabricare a unor arme neconvenționale și de alte tipuri și agenți importanți și lideri de organizații teroriste. Ultimele două categorii sunt fire ale activității Mossadului întrețesute cu istoria secretă a Israelului și fac parte și din actuala structură.

Urmărirea criminalilor de război naziști n-a reprezentat niciodată un obiectiv central în cadrul strategiei de priorități a Mossadului, iar acest tip de asasinate s-a încheiat în 1965 prin uciderea lui Herbert Cukurs. (*A se vedea* Capitolul 7.) Este vorba de cazuri rare în care motivele au fost răzbunarea și justiția istorică.

Primii savanți luați în vizor – cu mult înainte de înființarea unității Kidon – au fost germani folosiți de regimul nazist, fără să fie lideri ai acestuia. În prima jumătate a anilor 1960, cam vreo șase oameni au încercat să-și exploateze lucrativ cunoștințele tehnice și au

semnat contracte cu programul de rachete egiptean. Fuseseră angajați pentru a construi rachete care să poată lovi Tel Avivul: un obiectiv ambițios și foarte periculos în ochii Israelului.

Mossadul a desfășurat o campanie sistematică împotriva lor. Le-au fost abordate până și familiile, în speranța că mesajele amenințătoare le vor determina să-i convingă pe cei dragi să abandoneze programul din Egipt. Au fost expediate scrisori de amenințare, s-au tras gloanțe în mașinile unor savanți și, în cele din urmă, au fost trimise scrisori-capcană.

Obiectivul era mai cuprinzător decât simpla luare în vizor a acelor savanți. Practic, li se expedia şi altor germani mesajul de a se gândi de două și chiar de trei ori înainte de a semna un contract de muncă cu inamicii arabi ai Israelului. Mossadul sporea gradul de risc al slujbelor prestate de europeni, astfel încât să nu fie considerate mijloace sigure de câștig.

Campania n-a durat decât doi ani și a dus, uneori, la rănirea unor persoane nevinovate. Din diverse motive, programul de rachete egiptean a avansat prea puțin și în cele din urmă s-a oprit.

Atacurile asupra naziștilor şi savanților germani n-au aparținut însă Kidonului. Echipa încă nu exista. Întrucât nu avea o unitate specializată în asasinate, Mossadul se baza pe toți oamenii săi din diversele unități ale agenției.

În anii 1980, egiptenii și-au reînnoit aspirațiile legate de rachetele balistice. Înțelegând că nu puteau avea succes cu un program propriu de construire a rachetelor, ei au ajuns la un acord de parteneriat cu Argentina, care înregistrase un progres remarcabil cu rachetele Condor.

În mod firesc, Israelul a fost deopotrivă alarmat și interesat să afle totul despre proiectul de producere a unor rachete cu rază mare de acțiune. Experții din Aman au izbutit să obțină invitații în Argentina, ba chiar să examineze prototipul Condor.

Din fericire pentru comunitatea serviciilor de informații israeliene, exista un trecut al colaborării militare cu Buenos Aires – legătura cu dictatorii îi adusese Israelului multe critici, dar fusese unul dintre numeroasele exemple în care relațiile cu regimurile proscrise dăduseră roade.

În același timp, Mossadul și-a folosit propriile capacități și a lansat o campanie de terorizare – de acum, Kidonul exista și acționa – a specialiștilor europeni care susțineau proiectul mixt Condor.

Un inginer german care locuia în micul principat Monaco și își avea birourile lângă Salzburg, în Austria, a fost abordat discret de agenți ai Mossadului care i-au cerut să întrerupă legăturile cu proiectul Condor. Ei consideraseră că amenințarea fusese implicită, dar inginerul și-a continuat activitatea.

După aceea, automobilul i-a fost aruncat în aer; bărbatul nu se afla înăuntru în acel moment. El s-a încăpățânat să nu abandoneze munca la Condor, așa că, peste câteva săptămâni, i-au fost incendiate birourile din Salzburg. Aceea a fost picătura care a umplut paharul și germanul a părăsit programul.

Argentina a cedat până la urmă presiunilor exercitate de Israel și, mai important, de guvernul Statelor Unite, și a pus capăt proiectului. Egiptenii au rămas cu mâinile goale și au dorit să recupereze ceva din investiție, așa că și-au vândut partea din program lui Saddam Hussein.

Dictatorul irakian era un megaloman care activa permanent pe toate fronturile agresive. Saddam lucra la producerea de arme chimice, biologice și nucleare și, în același timp, la o gamă largă de sisteme de transport al acestora.

La începutul anilor 1990 el a amenințat că va „pârjoli jumătate din Israel", cuvinte interpretate de analiștii din Aman ca un indiciu al faptului că intenționa în mod serios să lanseze spre vest rachetele cu focoase chimice.

Toate proiectele lui erau considerate de Israel amenințări majore, poate chiar la adresa statului evreiesc, și, în mod firesc, au devenit ținte prioritare pentru comunitatea serviciilor de informații israeliene.

Mossadul a descoperit rolul-cheie jucat de Yehia Meshad, un savant egiptean care lucra pentru irakieni. Utilizând modelul clasic, agenția a încercat mai întâi să-l convingă să coopereze cu Israelul, dar când a fost refuzată, a trimis o echipă a Kidonului care să-l localizeze. Pista a dus la un hotel din Paris, un oraş unde era mult mai uşor de acționat decât la Bagdad. Meshad a fost omorât în camera lui în iunie 1980. Poliția franceză n-a găsit nicio urmă a ucigașilor și a concluzionat că fusese o treabă făcută de profesioniști. Atât s-a declarat despre acest caz.

Programul nuclear irakian continua totuşi să înainteze, iar regimul lui Saddam investea masiv în modalităţile de lansare sau de aruncare din avion a bombei pe care dictatorul spera s-o construiască. Saddam a fost atras de o idee inovatoare, dar îndoielnică – Super-tunul creat de savantul canadian Gerald Bull, care făcuse carieră în proiectarea de arme pentru oricine era dispus să-i finanţeze proiectele. Bull a lucrat pentru Pentagon, pentru Africa de Sud şi pentru alţi clienţi, apoi şi-a mutat operaţiunile în Europa.

Canadianul şi-a oferit serviciile şi israelienilor, care i-au apreciat ideile, deşi nu aveau nevoie de ele deoarece deţineau deja sisteme de transport avansate din punct de vedere tehnologic: avioane de luptă şi rachete.

Saddam a fost fascinat de conceptul Super-tunului lui Bull: o ţeavă gigantică pe care o putea îndrepta ameninţător spre inamicii săi aflaţi foarte departe. Bull a fost angajat să înceapă construirea unui tun mamut într-un deşert irakian. Calculele lui indicau că ar fi putut plasa o încărcătură chiar pe orbita circumterestră. Îndreptat spre Israel ori spre alte state, probabil că Super-tunul n-ar fi avut precizie, dar, dacă focoasele erau nucleare, precizia nici n-ar fi fost necesară.

Bull lucra în locuinţa sa din Bruxelles, un apartament închiriat de prietena lui belgiană la etajul al şaselea al unei clădiri moderne din cartierul Uccle.

După ce a primit aprobarea fostului său agent, prim-ministrul Yitzhak Shamir, Mossadul a decis eliminarea lui Bull. La urma urmelor, acesta ar fi putut reuşi să construiască această piesă gigantică de artilerie, reprezentând astfel un pericol activ.

Echipele Kidonului au identificat în detaliu obiceiurile lui Bull, deplasările lui şi planul locuinţei. În scurt timp, trei „marocani" au închiriat un apartament de pe o altă scară a aceleiaşi clădiri. Cheia pe care au primit-o nu putea deschide uşa scării în care locuia canadianul, însă toate scările erau legate prin garajul subteran comun. Situaţia era excelentă: echipa putea ajunge uşor la ţintă, chiar dacă nu locuia în apropiere. Nimeni n-avea să-şi amintească vreo legătură între ei.

Într-o zi din luna martie a anului 1990, după ce au fost anunţaţi de urmăritori că Bull se întorcea la apartamentul său – şi după ce verificaseră că prietena lui nu era acasă –, oamenii Kidonului, înarmaţi

cu pistoale cu amortizoare, l-au așteptat lângă ușă. Când a intrat pe hol, l-au împușcat de câteva ori în cap.

Ca o ironie a sorții, în aceeași aripă a clădirii locuia un israelian. Polițiștii belgieni au fost atât de derutați de crimă, încât, cel puțin pentru o vreme, au crezut că o echipă de asasini marocani îl omorâse pe acesta. Asasinarea unui canadian părea inexplicabilă. Ulterior, fiul lui Bull le-a spus anchetatorilor că nişte străini îi telefonaseră de mai multe ori tatălui său şi-l avertizaseră să nu mai lucreze pentru irakieni.

Operațiunea de la Bruxelles se potrivea cu procedura standard a Kidonului, totuşi Gerald Bull era o alegere neobişnuită, nefiind nici nazist, nici terorist arab, ci un savant occidental.

Pentru Mossad şi eşalonul politic care-i aprobă misiunile, este mai uşor să găsească justificări pentru condamnarea la moarte a unor palestinieni, arabi şi musulmani. Nu e o atitudine rasistă, ci un tipar bazat pe realitățile conflictului: inamicii cei mai direcți ai Israelului se încadrează în aceste trei categorii.

Este adevărat, cu două decenii în urmă Mossadul îi urmărise pe savanții germani. Decizia fusese produsul unei epoci în care erau încă proaspete amintirile Holocaustului şi toți germanii care-l ajutau pe Nasser în Egipt slujiseră anterior al Treilea Reich al lui Hitler.

Situația devine mai complicată atunci când Israelul se simte obligat să vizeze cetățeni ai unor națiuni care îi sunt în esență prietene. De altfel, după asasinarea lui Bull, echipele de asasini israelieni n-au mai omorât niciodată un occidental.

* * *

După zece luni, Saddam Hussein a demonstrat că nu avea nevoie de Super-tun pentru a lovi Israelul. La începutul anului 1991, în plină desfăşurare a Războiului Golfului, el a bombardat statul evreiesc cu 39 de rachete Scud. Liderii israelieni s-au abținut de la represalii din cauza restricțiilor impuse de administrația George H. W. Bush şi s-au simțit umiliți. Considerau că era necesar să reacționeze cumva – nu pur şi simplu pentru a-şi salva reputația, ci şi pentru a restabili descurajarea unor astfel de acțiuni, care fusese dintotdeauna o parte importantă a defensivei israeliene.

Ehud Barak, şeful de stat-major al Tzahalului, un iubitor al operațiunilor speciale, a conceput un plan cu adevărat fără precedent:

asasinarea conducătorului unei țări străine. Ținta avea să fie Saddam, iar planul implica pătrunderea soldaților israelieni în adâncul Irakului. Barak și-a prezentat ideea ministrului apărării, Moshe Arens, care a aprobat-o. Amândoi se simțeau extrem de frustrați de interdicția impusă de americani Israelului.

Cu o singură excepție, Israelul nu luase niciodată în calcul asasinarea unui șef de stat. Excepția fusese Nasser, conducătorul Egiptului.

Cu mult timp în urmă, conducătorii Israelului stabiliseră ca regulă generală că, dacă pornesc pe calea asasinării șefilor de stat, schimbă regulile jocului în sine. Conflictul din Orientul Mijlociu avea să fie încă și mai amenințător, iar tactica avea să se întoarcă împotriva lor aidoma unui bumerang.

De aceea, liderii naționali erau intangibili, chiar și la apogeul unei dușmănii extreme și a unui terorism finanțat de stat.

Această abatere de la regulă, încercarea de eliminare a dictatorului Irakului, era justificată de faptul că el violase două tabuuri: în primul rând, rachetele lui încercaseră să lovească Dimona, iar în al doilea rând țintise cel mai mare obiectiv civil, Tel Avivul, simbolul Israelului modern.

De partea israeliană continuau totuşi să existe ezitări importante. Prim-ministrul Yitzhak Rabin, care-l înlocuise pe Shamir și deținea acum și portofoliul apărării, ezita.

Scepticismul lui Rabin era susținut de șeful Mossadului, Shabtai Shavit, care-i urmase lui Nahum Admoni în 1989. Rabin și Shavit au concluzionat că ar fi fost aproape imposibil ca echipele Kidonului să se apropie de Saddam pentru un atac încununat de succes. Ei mai știau şi că dictatorul irakian apărea foarte rar în public și că, adesea, își trimitea sosiile în locul său.

Rabin i-a dat lui Barak undă verde doar pentru a exersa planul care era în curs de elaborare, fără să promită însă acceptarea execuției finale.

Planul, botezat cu numele de cod „Tufișul de mărăcini", presupunea apariția în public și în aer liber a preşedintelui Saddam. Unitățile de culegere de informații ale Mossadului și Amanului – care utilizau primul satelit de recunoaștere israelian – s-au străduit din greu să țină evidența programului și a mișcărilor lui Saddam.

Spionii irakieni care lucrau pentru Mossad au furnizat informația că președintele va participa la ceremonia de inaugurare a unui pod peste fluviul Tigru. Spionii au găsit un hotel, care, deși aflat destul de departe, oferea o linie de tragere directă spre locul ceremoniei.

Câteva comandouri ale unității Sayeret Matkal au fost desemnate să intre în secret în Irak la bordul unor elicoptere, după care spionii irakieni urmau să le preia și să le ducă la hotelul respectiv. Pe un balcon ales din timp, aveau să dispună de o rachetă portabilă nou concepută, poreclită „Dincolo de orizont". De asemenea, au fost întocmite planuri pentru mai multe locuri de tragere alternative.

Pe 5 noiembrie 1992, la un an și jumătate după încheierea Războiului Golfului, comandourile s-au reunit la o bază de antrenament a armatei din deșertul Negev pentru o repetiție generală. Printre spectatori se numărau principalii conducători militari israelieni, Barak, Uri Saguy, șeful Amanului, și mulți agenți de informații.

În mod aproape incredibil, ținând seama de fostele succese răsunătoare, s-a petrecut un accident fatal. Un proiectil care ar fi trebuit să fie de manevră, inofensiv, a explodat în mijlocul unui grup de soldați ai unității Sayeret Matkal, ucigând cinci dintre ei.

Tragedia suferită de comandourile secrete ale Israelului a pus capăt planului „Tufișul de mărăcini". Au început să se afle amănunte, deoarece accidentul fusese atât de mare, încât cenzura nu l-a putut ascunde complet. Ziarele non-israeliene au anunțat că moartea soldaților se petrecuse în timp ce se exersa uciderea lui Hassan Nasrallah, liderul Hezbollahului din Liban. Peste câteva luni s-a aflat însă că ținta fusese de fapt Saddam.

Prim-ministrul Rabin nu dăduse niciodată undă verde misiunii de asasinare și ideea a fost abandonată. De atunci, Israelul n-a mai încercat niciodată să lichideze șefi de stat, nici chiar pe Mahmoud Ahmadinejad, președintele Iranului, care susținuse public ștergerea Israelului de pe hartă.

* * *

Comunitatea serviciilor de informații a Israelului a revenit la planurile sale pe termen lung în ceea ce privește asasinările: urmărirea și selectarea principalilor organizatori palestinieni ai violențelor.

Aceea fusese strategia după masacrul de la Jocurile Olimpice de la München din 1972, iar un alt catalizator pentru o acțiune letală s-a ivit în 1976.

Soldații din Sayeret Matkal au pus capăt în mod strălucit deturnării avionului Air France din Entebbe, Uganda, dar Mossadul nu putea avea liniște până când nu afla cine formase echipa de terorişti arabi și germani. Răspunsul a fost: Wadia Haddad, șeful micului Front Popular pentru Eliberarea Palestinei.

Întrucât părea sigur că Haddad va plănui mai multe atacuri asupra israelienilor, s-a decis lichidarea lui.

Caesarea, departamentul operativ al Mossadului, s-a străduit să găsească modalități prin care să ajungă la Haddad, care locuia în Bagdad și părea să călătorească doar între Irak și Yemen. La sfârșitul anului 1977, Mossadul l-a racolat pe unul dintre aghiotanții lui de încredere, iar acesta i-a livrat bomboanele de ciocolată otrăvite teroristului care se dădea în vânt după dulciuri.

Mossadul a urmărit cu atenție dacă facțiunea lui Haddad – desprinsă de „convenționalul" OEP al lui Yasser Arafat – își va continua activitatea şi fără el. Spre încântarea agenției, lucrul acesta nu s-a întâmplat. Deturnările de avioane aparțineau de-acum trecutului.

În opinia comunității serviciilor de informații israeliene, merită să zdrobești „capul năpârcii" dacă organizația reprezintă practic un one-man show. Prin eliminarea acestuia, grupul dependent de el va dispărea aproape cu certitudine.

Lecția a fost aplicată aproape imediat, de data aceasta pe Riviera Franceză. În iulie 1979, asasinii Kidonului, înarmați cu pistoale cu amortizoare, l-au aşteptat lângă apartamentul său din apropierea cazinoului din Cannes pe Zuheir Mohsen și l-au împușcat în cap.

Ținta era liderul unei grupări palestiniene finanțate de Siria, care, în 1975, trimisese terorişti pe o plajă din Tel Aviv. Atacatorii arabi se adăpostiseră într-un hotel și, după un schimb prelungit și violent de focuri cu soldații unității Sayeret Matkal, muriseră unsprezece ostatici și șapte palestinieni.

Cel puțin în conformitate cu versiunea israeliană oficială, asasinii Kidonului care acționaseră la Cannes nu se răzbunaseră pentru atrocitățile comise în trecut. Mohsen trebuia eliminat deoarece avea de gând să organizeze aproape sigur atacuri similare.

Acum, acest capitol din istoria însângerată a regiunii se încheiase. Ca și în cazul grupării lui Haddad, cea a lui Mohsen a fost îngropată odată cu întemeietorul ei. Mulțumită asasinatelor, nimeni nu avea să mai audă vreodată de ele.

Aceeași așteptare trezise și planul de asasinare conceput de Shabtai Shavit, care avea cariera aproape perfectă a unui bun agent de informații israelian. În timpul serviciului militar făcuse parte din Sayeret Matkal, apoi intrase în Mossad și petrecuse o vreme în Iranul lui Reza Pahlavi ca ofițer de caz sub acoperire, dirijând spioni în interiorul Irakului.

Ulterior, Shavit avea să conducă departamentul Caesarea și să devină strâns legat de „misiunile speciale" desfășurate în numele oficial al Mossadului.

În octombrie 1995, ținta avea să fie Fathi Shkaki, liderul unei grupări teroriste foarte mici, dar letale, numită Jihadul Islamic Palestinian (PIJ – „Palestinian Islamic Jihad"). PIJ fusese înființat în Fâșia Gaza în anii 1980, combinând naționalismul legat de OEP cu accentul puternic pus pe Islamul radical.

În ciuda dimensiunilor sale reduse, PIJ s-a dovedit foarte eficient în timpul primei intifade și, într-o măsură chiar mai mare, în perioada valului de atentate sinucigașe care a urmat acordurilor de pace de la Oslo din 1993. Adesea, PIJ părea să concureze cu Hamasul, companionul său islamic mai mare, în ceea ce privește recrutarea palestinienilor dispuși să-și sacrifice viețile pentru cauză – prin uciderea cât mai multor israelieni, scopul final fiind destabilizarea statului evreu.

Deși conducea o organizație musulmană sunnită, Shkaki era un susținător entuziast al eforturilor Iranului de a răspândi revoluția musulmană șiită.

În ianuarie 1995, doi dintre adepții lui se aruncaseră în aer în mijlocul unei mulțimi de parașutiști israelieni aflați în afara orelor de serviciu, ucigând douăzeci de persoane. Asta se întâmplase la apogeul reconcilierii de la Oslo cu palestinienii, iar publicul israelian fusese extrem de șocat.

Mai mult ca orice, atacul petrecut în interiorul Israelului pecetluise soarta lui Shkaki. După cum îi era obiceiul, el acordase interviuri și se lăudase cu realizarea sa.

Totuşi, ca întotdeauna, decizia Mossadului de a-l asasina n-a fost motivată de răzbunare. Obiectivul real era decapitarea PIJ. Eliminarea lui Shkaki avea să distrugă organizaţia, fiindcă nu existau adjuncţi care să recruteze sau să dirijeze adepţi periculoşi.

Consultându-şi dosarele constant actualizate ale ţintelor, Mossadul şi Amanul ştiau aproape totul despre Shkaki, despre personalitatea sa, modul său de gândire şi asociaţii lui. Lipsea totuşi o componentă importantă: mişcările sale. De fapt, Shkaki nu prea se deplasa; stătea în mediul sigur al Damascului şi se adăpa din izvoarele financiare ale preşedintelui sirian Hafez al-Assad şi ale Iranului.

Siria nu era un teritoriu necunoscut pentru agenţii operativi speciali ai Mossadului şi ai Amanului, care pătrundeau uneori în ţară pentru a culege informaţii. Studiile atente ale celor două agenţii au concluzionat totuşi că ar fi fost foarte dificil să ajungă la Shkaki în vizuina sa din Damasc.

Strategii operativi ai departamentului Caesarea trebuiau să aştepte o oportunitate, iar aceasta a fost oferită – în mod complet neaşteptat – de colonelul libian Gaddafi.

În toamna anului 1995, Gaddafi l-a invitat în capitala Libiei, Tripoli, pe liderul unei grupări palestiniene radicale, rivala lui Shkaki. Se părea că schimbătorul dictator avea de gând să-i ofere sume importante de bani celui mai recent favorit al său.

În sediul Mossadului din Glilot, strategii departamentului Caesarea – acţionând pur şi simplu din intuiţie – au dedus că Shkaki va dori şi el o felie din „tortul" libian. Pentru operaţiune, important era faptul că, din 1988, când agenţi libieni aruncaseră în aer un avion Pan Am deasupra localităţii scoţiene Lockerbie, sancţiunile internaţionale blocaseră toate legăturile civile aeriene cu Libia. Una dintre foarte puţinele rute posibile pentru a ajunge acolo era călătoria cu feribotul din insula Malta.

Dacă aprecierea departamentului Caesarea fusese corectă, atunci Shkaki avea să părăsească Damascul şi să zboare spre Malta. Mossadul nu trebuia decât supravegheze aeroporturile şi listele de pasageri.

Aşteptarea unei ţinte era o metodă veche, totuşi inovatoare a departamentului operativ comun al celor două agenţii, Mossad şi Shin Bet, care exista încă de pe timpul urmăririi spionilor din blocul sovietic în anii 1960: „Pieptenele". Întrucât nu aveau mulţi agenţi operativi

care să-i fileze pe suspecți, israelienii învățaseră să aștepte în zona în care anticipau că va sosi ținta.

Amanul a interceptat o convorbire telefonică între Damasc și Tripoli, care conținea detalii despre apropiata călătorie a lui Shkaki. Libia era destul de bine acoperită de serviciile de informații israeliene, iar Gaddafi merita să fie și el monitorizat. Dictatorul susținea un spectru larg de grupări palestiniene radicale și, în plus, se credea că Libia acționa potrivit ambițiilor lui de a achiziționa arme neconvenționale. Israelul trebuia să cunoască totul despre astfel de amenințări.

În privința lui Shkaki, instinctul Mossadului s-a dovedit corect. Palestinianul și-a părăsit într-adevăr vizuina din Damasc și a zburat spre Valetta, capitala Maltei, pentru a se îndrepta către Libia în speranța obținerii unei finanțări a organizațiilor teroriste din partea lui Gaddafi.

Acela a fost momentul în care au intrat în acțiune agenții operativi israelieni. Ei știau că Shkaki mai fusese în Malta într-o călătorie similară și că securitatea sa era destul de vagă. Mossadul a presupus că se va caza la același hotel ca și data trecută, și chiar așa s-a întâmplat. De asemenea, a folosit același pașaport libian, cu nume fals.

După sosire, s-a simțit atât de sigur pe sine, încât a ieșit la cumpărături; chiar și teroriștii trebuie să cumpere câte ceva pentru cei de acasă. În felul acesta, echipele israeliene au beneficiat de ocazii excelente de a-l fila.

Asasinii au acționat după cum fuseseră învățați în numeroasele ore de antrenamente. Pe 26 octombrie 1995, doi israelieni aflați pe o motocicletă s-au îndreptat fără cea mai mică ezitare spre Shkaki, care mergea pe jos. Unul dintre agenți l-a împușcat în cap, demonstrând din nou precizia tirului de pe o motocicletă aflată în mișcare. Atacul n-a durat nici douăzeci de secunde.

Israelienii au accelerat și au dispărut fără să lase aproape nicio urmă. Motocicleta n-a putut constitui un indiciu; nu fusese nici cumpărată, nici furată de pe insulă, ci importată în Malta de Mossad. Plăcuța ei de înmatriculare era falsă.

Asasinii au beneficiat și de faptul că poliția malteză a anunțat doar că un comerciant libian – identitatea falsă a lui Shkaki – fusese ucis în mod misterios prin împușcare. Poate că Malta încerca să-și protejeze

astfel reputația de destinație turistică, nu de teren de luptă pentru palestinieni și israelieni.

Adevărul despre asasinarea unui terorist important s-a aflat abia după câteva zile, când combatanții israelieni plecaseră deja de mult. Se pare că părăsiseră insula la bordul unei ambarcațiuni prepoziționate de Mossad în apropiere.

Moartea lui Shkaki a fost ultima decizie majoră a prim-ministrului Rabin, care a fost asasinat el însuși în săptămâna următoare de un fanatic evreu. Dacă Yigal Amir ar fi scăpat de arestarea sa la Tel Aviv, comunitatea serviciilor de informații israeliene ar fi putut crede că fusese vorba de răzbunarea palestinienilor pentru crima din Malta.

O vreme, asasinarea lui Shkaki s-a potrivit cu scenariul dorit de Mossad, conform căruia lichidarea conducătorului unui grup mic îl distruge şi pe acesta. Înlocuitorul său a fost un profesor palestinian care predase în Florida: Ramadan Abdullah Shallah. Născut în Gaza și operând la Damasc, în noiembrie 1995 el a fost inclus de FBI pe lista celor mai căutați terorişti.

Shallah nu avea experiență în operațiuni de teren, așa încât, sub conducerea lui, organizația a întâmpinat dificultăți atunci când a trebuit să-şi reia funcțiile cu potențial violent. În cele din urmă, s-a adaptat și atentatele sinucigașe ale PIJ şi-au făcut din nou apariția. Uciderea lui Shkaki oferise un respiro de cel mult doi ani.

Pentru Mossad și pentru liderii politici ai Israelului, atât a fost suficient pentru a justifica asasinatul. Se putea susține că, deşi perioada fusese relativ scurtă, probabil că atentatul salvase zeci de vieți.

* * *

În mai 1996 a urmat o schimbare a gărzii și la Ierusalim, deoarece Benjamin Netanyahu a fost ales prim-ministru. După un an, teroriştii palestinieni au dovedit că le convenea ajungerea lui la putere.

Fost ofițer în Sayeret, Netanyahu făgăduise electoratului că va fi ferm în privința terorismului. El nu credea în procesul Oslo și dacă n-ar fi fost administrația Clinton de la Washington, ar fi oprit negocierile cu OEP. Poziția lui dură i-a încurajat pe palestinienii radicali să simtă că, la rândul lor, trebuiau să fie și mai duri cu israelienii.

În iulie 1997, declanşând un atac terorist sofisticat și brutal, Hamas a trimis doi sinucigași înarmați cu bombe în cea mai aglomerată

piață din Ierusalim. Una dintre bombele umane a explodat, iar al doilea terorist a așteptat sosirea unităților de salvare, după care a apăsat butonul de pe vesta sa cu explozibili și a făcut și mai multe victime. Șaisprezece israelieni au murit și 170 au fost răniți.

În câteva ore, Netanyahu l-a convocat la Ierusalim pe directorul Mossadului, Danny Yatom. Acesta fusese general de armată, dar nu avea experiență în Mossad; îl înlocuise pe Shavit cu mai puțin de un an în urmă și fusese ales de Shimon Peres pentru un singur motiv – asasinarea lui Rabin.

Yatom fusese principalul consilier militar al prim-ministrului Rabin. După asasinarea acestuia, în 1995, susținuse că Rabin îi promisese conducerea Mossadului. Nu exista nicio dovadă în această privință, nici scrisă, nici reținută de memoria cuiva, totuși Peres nu dorea să se spună despre el că ar fi nesocotit „dorința lui Rabin".

Deși făcuse parte din Sayeret Matkal, Yatom devenise un ofițer de stat-major meticulos și organizat, poreclit „Prusacul".

Imediat după masacrul din Ierusalimul de Vest, Netanyahu i-a cerut o reacție promptă împotriva Hamasului. Încercând să-și impresioneze șeful, dar neștiind probabil cât de complicate puteau fi operațiunile unui serviciu de spionaj, Yatom a fost de acord fără să-și exprime niciun fel de rezerve.

Revenit la sediu, el le-a cerut departamentului Caesarea și celui de cercetare să-i găsească un obiectiv. La momentul acela, posibilitățile cunoscute în Mossad sub denumirea de „banca de ținte" erau puține și secundare – nu exista niciun lider al Hamasului la care să se poată ajunge imediat.

Netanyahu era nerăbdător și l-a supus presiunilor pe Yatom, care, la rândul său, și-a presat insistent subalternii. După o vreme, aceştia au venit cu câteva ținte minore, care au fost analizate și în cele din urmă abandonate. Una dintre ele era prea lipsită de importanță. Alta trăia într-o țară din Europa, ceea ce a dus la eliminarea ei automată de pe listă. O a treia, aflată în Emiratele Arabe Unite, ar fi fost foarte dificil de atins.

Procesul semăna cu situația unei persoane care și-a pierdut o bijuterie prețioasă și apoi caută doar în locurile din jurul său care sunt bine iluminate. Este o abordare leneșă, dar uzuală. Soluția simplă la

care a recurs Mossadul a fost Khaled Meshaal, aflat în capitala Iordaniei, Amman.

Alegerea prezenta două probleme: Meshaal nu era o persoană cu adevărat importantă în Hamas și nu juca niciun rol în campania acțiunilor teroriste a grupării. Mai important încă era faptul că Iordania reprezenta activul strategic al Israelului în regiune. Cu mult înaintea semnării tratatului de pace din 1994, regele Hussein se întâlnise în secret cu israelienii – de zeci de ori cu șefii Mossadului –, oferind informații și adaptându-și poziția politică la aceea a Israelului.

Serviciul secret iordanian era unul dintre cei mai buni aliați ai Mossadului. De multe ori, acționau împreună împotriva inamicului comun: palestinienii.

Iordanienii îi ofereau Mossadului informații despre teroriști, îi predau ocazional Israelului și-i lăsau pe israelieni să asiste la interogatoriile unor palestinieni radicali. Serviciul secret iordanian dovedise chiar și disponibilitatea de a asasina militanți ai Hamasului și Hezbollahului.

Nici Netanyahu, nici Yatom nu s-au gândit cu seriozitate la riscul grav al periclitării acelei relații. Chiar dacă ar fi înregistrat un succes, asasinatul comis în Iordania putea avea un efect de bumerang. Cu toate acestea, nimeni din conducerea Mossadului n-a părut să sesizeze pericolul. Toți păreau să fi adoptat gândirea de grup a unor lachei.

Operațiunea a fost inițiată în pripă, fiind apoi accelerată de un alt atentat al Hamasului la începutul lunii septembrie. De data aceasta, trei teroriști sinucigași se aruncaseră în aer în principalul mall din Ierusalim. Cinci israelieni fuseseră omorâți și 180 de persoane rănite.

Prim-ministrul a devenit extrem de insistent. Kidonul n-a apucat să se antreneze atât cât ar fi dorit pentru operațiunea plănuită de Aman.

Multă atenție a fost acordată însă alegerii armei: nu s-au dorit mașini-capcană, care ar fi cauzat multe pagube în capitala Iordaniei, nici arme de foc, deoarece pentru agenții operativi orice împușcare este considerată o „operațiune zgomotoasă", chiar dacă se utilizează un amortizor. De aceea, a fost aleasă otrava, mai precis una creată de savanții din supersecretul institut de biologie Nes Tziona, care urma să fie încărcată într-un dispozitiv manual de tip spray.

Eleganța letală a otrăvii consta în faptul că provoca o moarte ce părea perfect naturală în urma unui colaps general al organismului.

Membrii Echipei au exersat utilizarea spray-ului pe străzile aglomerate din Tel Aviv. Pietonii israelieni auzeau fâsâitul unei cutii de Coca-Cola pe care cineva ivit pe neașteptate o deschidea chiar lângă urechea lor; echipa Kidonului testa reacțiile oamenilor la zgomotele produse în imediata lor apropiere.

* * *

Șeful unității Kidon avea să participe la asasinatul din Amman, însă majoritatea celor pe care i-a ales pentru misiune nu se numărau printre agenții cei mai experimentați. La urma urmelor, Iordania era considerată un loc prietenos în care riscurile aveau să fie reduse. Echipa era formată din numai zece israelieni, ceea ce avea totuşi avantajul diminuării şanselor de a fi observați și prinși.

Ignorând în continuare posibila reacție a Iordaniei, Echipa și-a ocupat locurile. Informațiile despre Meshaal erau aproape perfecte: unde locuia, cum se deplasa la biroul Hamasului, cine îl însoțea de obicei și care puteau fi momentele de vulnerabilitate. Au fost puse la punct traseele de părăsire a scenei atentatului.

O doctoriță israeliană dintr-un spital din Tel Aviv – care mai lucrase ocazional pentru Mossad – s-a cazat la hotelul Intercontinental din Amman, împreună cu un agent superior din Caesarea – Mishka Ben-David, viitorul autor de romane de spionaj și coordonatorul echipei care intenționa să-l elimine pe Meshaal.

În general, operațiunile Kidonului includeau şi un medic, dar era mai puțin obișnuit ca trusa de prim-ajutor a acestuia să conțină un antidot, produs tot la Nes Tziona, pentru a fi utilizat în cazul în care membrii Kidonului intrau în contact cu otrava.

Pe 25 septembrie 1997, doi asasini ai Kidonului așteptau cu spray-ul la intrarea în birourile Hamasului. Meshaal a sosit cu mașina, condusă de șoferul său, dar împreună cu fiica sa, a cărei prezență nu era așteptată.

Evenimentele au început să se deruleze rapid, totuşi nu așa cum le prevăzuse Kidonul. Fetița a ieșit din mașină și s-a repezit către tatăl ei, strigând „Baba! Baba!" („tăticule" în arabă). Șoferul a urmat-o pe alee. Aceea a fost prima perturbare apărută în plan.

O a doua echipă, care acționa ca observator, i-a anunțat pe asasini că trebuie să atace imediat pentru a evita interpunerea fetiței și a șoferului. Planul inițial fusese ca otrava să fie pulverizată în urechea lui Meshaal doar când acesta ajungea la clădirea birourilor, dar acum au făcut-o la câțiva metri în fața ei. Palestinianul s-a întors însă pe neașteptate, astfel încât a otrava i-a atins ceafa, nu urechea. Substanța era totuși eficientă pe orice porțiune a pielii.

Meshaal s-a prăbușit imediat. Ulterior, avea să declare: „Am auzit un zgomot foarte puternic în ureche. A fost ca o bubuitură. După aceea, am simțit prin tot corpul un frison, ca și cum aș fi fost străbătut de un curent electric."

În scurt timp, Meshaal a început să vomite, după care n-a mai putut respira neasistat.

Șoferul, fiica și câțiva trecători s-au repezit spre el. Cei doi israelieni s-au îndepărtat cu calmul asasinilor experimentați și s-au urcat în automobilul la volanul căruia se găsea șeful Kidonului, care acționa în calitate de comandant al operațiunii.

O altă surpriză a dejucat planul Echipei. Un curier al Hamasului care mergea spre birouri a văzut totul. Fără să fie agent de securitate, el a dovedit că avea instinctele potrivite: a reținut numărul de pe plăcuța de înmatriculare a automobilului care a pornit, a virat la dreapta și a dispărut din vedere.

În mașină, cei doi asasini i-au povestit comandantului că o persoană le observase plecarea și probabil numărul automobilului. Din motive ce n-au fost pe deplin explicate, cineva s-a panicat și atentatorii au părăsit mașina.

O a treia întorsătură de situație a complicat și mai mult evenimentele. Curierul Hamasului a fugit după vehicul și, spre marea lui surprindere, a văzut mașina oprită și pe cei doi străini plecând în direcții diferite. L-a atacat imediat pe unul dintre ei, dar al doilea s-a întors din drum și, folosindu-și cunoștințele de arte marțiale, l-a pus la pământ.

Automobilul șofat de șeful Kidonului a părăsit scena, însă o mulțime de iordanieni i-a înconjurat pe cei doi asasini și pe palestinianul doborât.

Cei doi au încercat să explice că fuseseră tâlhăriți, că erau turiști canadieni și că nu doreau decât să-și continue itinerarul turistic. La acest șir de evenimente nefericite s-a adăugat apariția poliției locale.

Israelienii au continuat să susţină că erau simpli excursionişti, dar un poliţist a oprit un taxi şi le-a ordonat să se urce în el. Curierul Hamasului, care tocmai îşi venea în fire, a fost urcat în acelaşi taxi.

Părea o scenă desprinsă dintr-un film de comedie bufă, dar realitatea n-a fost la fel de amuzantă.

„Canadienii" se înşelaseră dacă speraseră că vor fi duşi în siguranţă cu taxiul. Curierul de lângă ei continua să strige: „Meshaal! Meshaal!", iar poliţistul iordanian i-a cerut şoferului să meargă la cea mai apropiată secţie de poliţie.

Poliţia iordaniană a procedat aşa cum era firesc şi a anunţat ambasada canadiană că doi conaţionali fuseseră reţinuţi. Un diplomat a sosit la secţie şi, după ce a discutat scurt cu cei doi bărbaţi, n-a fost convins că erau concetăţenii lui.

Între timp, Meshaal a fost transportat în stare de inconştienţă la un spital.

Serviciul de securitate iordanian a trimis câţiva investigatori la secţia de poliţie, iar străinii au fost interogaţi cu duritate. Nu s-au pierdut însă cu firea şi şi-au susţinut biografiile fictive.

Ceilalţi patru membri ai Kidonului, inclusiv comandantul, s-au dus la hotelurile lor şi l-au informat pe coordonator, Mishka Ben-David, că operaţiunea nu se desfăşurase conform planului, iar cei doi asasini aveau necazuri.

Ben-David a luat legătura cu şeful departamentului Caesarea de la sediul din Glilot; Yatom şi Netanyahu au aflat aproape instantaneu ştirea proastă.

Fără să-şi piardă cumpătul, Ben-David i-a dus pe ceilalţi patru oameni ai Kidonului la ambasada israeliană din Amman, după care a plecat la Intercontinental ca s-o informeze şi s-o liniştească pe doctoriţă. Intuiţia i-a spus să nu arunce antidotul, deşi exista pericolul de a fi utilizat ca dovadă.

La câteva ore după ratarea operaţiunii, prim-ministrul Netanyahu l-a sunat pe regele Hussein şi l-a rugat să-l primească pe şeful Mossadului în aceeaşi zi. Solicitarea părea una de rutină, aşa că regele a acceptat. Încă nu fusese informat în legătură cu incidentul, aşa că nu ştia că Meshaal se afla în stare critică la spital sau că fuseseră reţinuţi doi străini.

Ajuns în după-amiaza aceea la Amman, Yatom l-a informat pe regele stupefiat că serviciul de informaţii israelian încercase să-l

asasineze pe Meshaal. Hussein a fost mai mult decât furios, considerând că Israelul îl trădase pe el și anii lor de cooperare. Știa foarte bine că Yatom și familia sa tocmai petrecuseră un weekend minunat în orașul-port iordanian Aqaba, ca semn de bunăvoință și de înțelegere reciprocă.

În plus, cu numai câteva zile înainte de tentativa de asasinat, regele se întâlnise cu agentul Mossadului care se ocupa de Iordania din partea departamentului de relații globale Tevel. Hussein fusese încântat să-i transmită din partea Hamasului oferta neobișnuită a unui armistițiu de treizeci de ani cu Israelul.

Hussein nu știa că Mossadul, ocupat cu pregătirea asasinatului și cu alte probleme, nu transmisese imediat oferta de armistițiu prim-ministrului Netanyahu.

Regele a cerut ca și ceilalți patru făptași israelieni să se predea imediat autorităților iordaniene. În caz contrar, a avertizat el, avea să-și trimită comandourile să pătrundă cu forța în ambasada israeliană și să-i aresteze.

Asumându-și responsabilitatea pentru abordarea crizei, Netanyahu a sfârşit prin a-și petrece toată noaptea în sediul Mossadului. El a făcut oferta extrem de neobișnuită de a furniza antidotul care să-l salveze pe Meshaal și regele a acceptat-o.

Ben-David s-a întâlnit după aceea cu un omolog din serviciul de informații iordanian căruia i-a sugerat să meargă la spital împreună cu doctorița israeliană pentru a administra remediul. Neîncrezându-se în Mossad și poate temându-se că ar putea încerca să termine treaba începută, iordanianul l-a refuzat și s-a mulțumit să ia antidotul.

Viața unui lider al Hamasului, pusă în pericol printr-o acțiune israeliană destul de complexă, a fost salvată astfel chiar de către inamicii lui declarați.

Mai rămânea însă problema celor şase membri ai echipei Kidon, care rămăseseră în Iordania. Un fost director-adjunct al Mossadului, Efraim Halevy, a fost rechemat din postul său de ambasador la Bruxelles, mai întâi la sediul agenției din Tel Aviv, de unde a fost trimis la Amman. Fost șef al Tevelului timp de mulți ani, el fusese intermediarul-cheie între regele Hussein și prim-miniștrii Israelului.

Halevy le-a declarat vechilor colegi din Mossad că Israelul trebuia să găsească o cale prin care să-l facă pe Hussein un erou în ochii

palestinienilor și a sugerat ca prim-ministrul Netanyahu să elibereze din închisorile israeliene câțiva membri importanți ai Hamasului. Analiștii Mossadului au respins propunerea și au sugerat alternative, de exemplu asigurarea de echipamente pentru vedere pe timp de noapte pentru tancurile iordaniene și modernizarea avioanelor militare ale regelui Hussein.

Netanyahu a anunțat, deși inițial se împotrivise categoric, că se va gândi la posibilitatea eliberării șeicului Ahmed Yassin, liderul spiritual și întemeietorul Hamasului. Halevy a plecat la Amman ca să înceapă negocierile și să domolească furia regelui.

Hussein a explicat în detaliu motivele supărării sale, totuşi i-a îngăduit lui Halevy să plece cu elicopterul împreună cu cei patru israelieni rămaşi în interiorul propriei lor ambasade.

Au urmat alte zece zile de negocieri, începute de Netanyahu personal după un zbor încordat de douăzeci de minute, pe timp de noapte, cu elicopterul de la Ierusalim la Amman. Ca şi cum ar fi vrut să-şi demonstreze iritarea, iordanienii n-au iluminat eliportul regal, așa că elicopterul militar israelian la bordul căruia se aflau prim-ministrul și consilierii săi s-a rotit încă o jumătate de oră deasupra capitalei Iordaniei.

„O singură eroare, a comentat Halevy ulterior, și întreaga misiune s-ar fi putut transforma într-o tragedie națională."

Soarta celor doi asasini ai Mossadului, închiși de iordanieni și care continuau să afirme că sunt canadieni, atârna de un fir de păr. Impasul a fost rezolvat de Ariel Sharon.

Regele se temuse mulți ani de Sharon. Generalul veteran și membru al cabinetului israelian susținuse cu vehemență că familia lui Hussein trebuia răsturnată de la putere și înlocuită cu un stat palestinian – această soluție fiind mai bună, în opinia sa, decât suveranitatea arabilor pe Malul de Vest al Iordanului.

În stil aproape mafiot, Sharon a făcut o ofertă pe care a considerat că Iordania n-o putea refuza. El a făcut aluzie la faptul că, dacă nu se găsea rapid o soluție, spionii israelieni vor reveni la Amman pentru a da o nouă lovitură.

Combinația de tipul polițistul bun/polițistul rău a funcționat. Soluția a fost găsită, dar era dureroasă pentru Israel și mai ales pentru

Netanyahu. Yassin, întemeietorul Hamasului, a fost eliberat în schimbul celor doi „canadieni" reținuți de Iordania.

Meshaal și-a revenit complet și a beneficiat din plin de pe urma atentatului ratat. Până atunci, fusese un personaj mărunt în Hamas, dar acum avea să fie considerat un simbol și un lider.

Criza declanșată de tentativa de asasinare a trecut, însă nemulțumirile au persistat. Regele Hussein – care avea să moară peste trei ani la Amman, după tratamente îndelungate împotriva cancerului la clinica Mayo din Minnesota – n-a uitat și nici n-a iertat ceea ce a considerat o trădare din partea Israelului.

Guvernul canadian a fost şi el furios pentru că Mossadul folosise pașapoarte canadiene autentice. Acestea fuseseră împrumutate guvernului israelian sau reprezentanților Agenției Evreiești de mai mulți studenți canadieni nevinovați, aflați în vizită în Israel. Unele fuseseră „aranjate" prin schimbarea fotografiilor.

Astfel a fost deconspirată o procedură standard a Mossadului: „împrumutul" de pașapoarte, profitând de bunăvoința evreilor și a altor vizitatori ai Israelului.

Israelul i-a promis Canadei că incidentul nu se va mai repeta, dar promisiunea n-a fost onorată. Operațiunile secrete au nevoie de propriul lor sistem de evaluare, care pune adevărul și onoarea pe un taler al balanței, iar necesitatea pe celălalt taler.

* * *

Eliberarea șeicului Yassin a însemnat o umilință reală pentru autoritățile israeliene, deoarece întemeietorul Hamasului a ținut mai multe discursuri în Fâșia Gaza și i-a omagiat pe teroriștii sinucigași care soseau în statul evreiesc. Yassin a jucat un rol major în aţâţarea celei de-a doua intifade, care a început în anul 2000.

Șeicul avea să fie omorât în luna martie 2004, în urma unei lovituri selective a forțelor aeriene israeliene în Fâșia Gaza. Asta s-a întâmplat cu opt luni înainte de decesul lui Yasser Arafat. Doi conducători importanți au dispărut de pe scenă în același an, dar n-a fost observat niciun impact major, nici în bine, nici în rău.

În diverse momente de răspântie ale conflictului îndelungat cu palestinienii, comunitatea serviciilor de informații israeliene își pusese problema eficienței asasinatelor. Era evident că nu puteau fi eficiente

dacă atentatul eșua, așa cum se întâmplase cu Meshaal în Iordania. Asasinatele puteau fi temporar eficiente atunci când încercau să lichideze organizații mici, dar în niciun caz împotriva unor grupări mari ca Hezbollah, Hamas sau OEP, cu rădăcini adânci în propriile lor societăți.

Indiferent de opiniile lor despre asasinat ca armă, profesioniștii veterani din serviciile secrete au înțeles că problema prezenta aspecte diverse. În Orientul Mijlociu ești considerat slab dacă nu-ți lovești inamicii. Dar chiar și atunci când ucizi un inamic, câștigurile sunt adesea limitate: în cazul cel mai fericit, sunt amânate cu numai câțiva ani actele de terorism sau planurile inamicilor.

Câteva comisii de anchetă au investigat eșecul din Iordania, inclusiv sub forma unei dezbateri în cadrul Mossadului. Inițial, Yatom a încercat să se eschiveze de la asumarea responsabilității, învinuindu-și adjuncta, pe Aliza Magen, femeia cu cea mai înaltă funcție din istoria agenției.

Anchetele au dus finalmente la demisia sau demiterea câtorva manageri, printre care șeful departamentului Caesarea.

Yatom însuși a demisionat la începutul anului 1998, după un alt eșec la scară mai mică. La Berna, în Elveția, cinci agenți ai Mossadului din departamentul Neviot, însărcinat cu pătrunderile prin efracție, au fost prinși de poliție în timp ce montau aparatură pentru interceptarea convorbirilor telefonice ale unui operativ din Hezbollah. Autoritățile elvețiene au fost decise să-l condamne pe unul dintre făptași, iar după negocieri prelungite, guvernul israelian a plătit câteva milioane de dolari drept cauțiune și a făgăduit că agentul Mossadului va reveni pentru proces.

Yatom a ocupat funcția de director mai puțin de doi ani și a fost înlocuit de Efraim Halevy, care, cu câteva luni înainte, îl îmbunase pe regele Hussein.

Halevy se implicase foarte puțin în operațiuni, cu excepția unui episod din anul 1962 când se deghizase în evreu ultraortodox cu ocazia căutării băiețelului Yoselle, care fusese răpit. Prim-ministrul Netanyahu considera însă că el putea asigura stabilitatea dacă se afla la cârma agenției în mediul agitat lăsat în urmă de afacerea Meshaal.

Noul șef al Mossadului a început însă cu stângul în ceea ce privește departamentul Neviot. Când procurorii elvețieni au stabilit

data judecării agentului Mossad care fusese eliberat pe cauțiune, Halevy a considerat că era o chestiune de onoare ca respectivul să se ducă în Elveția și să se supună deciziei tribunalului.

Mulți membri ai Mossadului, inclusiv doi agenți de elită care i s-au plâns în scris lui Netanyahu, au insistat pentru neprezentarea la proces. Halevy a fost însă ferm și ulterior s-a simțit profund ușurat când făptașul a fost condamnat la închisoare cu suspendare și i s-a permis să se întoarcă în Israel.

După mai mulți ani, el a scris că în activitatea de spionaj toate deciziile sunt „luate în condiții de incertitudine". Halevy a continuat: „Întotdeauna trebuie să-ți asumi riscuri și să fii gata să accepți responsabilitatea eșecului în aceeași măsură în care ești încântat să te bucuri de succes".

Deși unele aspecte mai generale ale asasinatelor au fost dezbătute în public, a existat și un impact mai profund, care n-a ieșit niciodată cu adevărat la suprafață: efectele psihologice și emoționale asupra combatanților din Kidon. Cine le monitorizează stabilitatea psihică? În ce fel le pot fi modificate sentimentele față de propria lor țară care îi trimite să comită asemenea fapte? În ce măsură le pot fi lezate relațiile și viața de familie? Uneori, au nevoie de consiliere și Kidonul le-o asigură.

La mijlocul anilor 1990, confruntat cu critici pe care le considera incorecte, comandantul Kidonului a făcut o depresie și a părăsit Mossadul la scurt timp după eșecul misiunii Meshaal din Iordania.

Combatanții din Kidon nu sunt niște ucigași înnăscuți, ci instruiți și antrenați pentru astfel de acțiuni. Unii dintre cei care au comentat apărați de anonimat consideră, având susținerea instructorilor lor, că ucid în numele unei cauze juste. Doar foarte puțini membri ai Echipei au exprimat îndoieli și regrete pentru ceea ce au făcut. Asta se întâmplă cel mai frecvent atunci când o operațiune eșuează.

Au existat numeroase ocazii în care echipele Kidonului au fost rechemate acasă în mijlocul unei misiuni – pentru că se găseau pe punctul de a fi descoperite și arestate sau deconspirate public. Din fericire pentru ele, episodul cu otrăvirea din Iordania a fost singurul care s-a derulat atât de defavorabil.

În romanul său, Ben-David descrie un agent Kidon care suferă de mustrări de conștiință cauzate de eșecul unei misiuni, apoi, neautorizat

de nimeni, ia pe cont propriu uciderea țintei. Se poate presupune că povestea se bazează pe eșecul din Amman și că titlul *Duet în Beirut* se referă la o altă capitală arabă doar pentru a liniști cenzura militară israeliană.

Sau poate că fostul agent al Mossadului face aluzie la altceva, ori prevede posibilitatea unei viitoare trădări a unui combatant sau comandant al Kidonului.

În septembrie 2002, când a fost numit de prim-ministrul Sharon în locul lui Halevy, generalul Meir Dagan s-a pregătit pentru a îndeplini această funcție studiind practica și istoria Mossadului. A discutat cu mulți foști membri ai Mossadului și a citit cărți.

Printre acestea s-a numărat și romanul lui Ben-David. Noul șef al spionilor a fost impresionat de scenariile, metodele și trucurile conținute de acea poveste în mare parte născocită, iar ulterior avea să comenteze în fața șefilor de departamente: „Doresc să dați dovadă de tot atâta imaginație ca și cartea aceasta."

Capitolul XXIII

RĂZBOIUL, APROPIAT ȘI ÎNDEPĂRTAT

Spionii Israelului vor fi într-adevăr imaginativi și creativi – siliți de împrejurări – în confruntarea cu Hezbollahul, cel mai periculos inamic, aflat în nordul țării. Mişcarea militantă șiită din Liban ocupa, imediat după Iran, un loc important pe lista de priorități a lui Meir Dagan. În realitate, nu erau subiecte separate, deoarece Hezbollahul era considerat o întrupare a ambițiilor regionale ale Iranului.

Confruntarea cea mare a avut loc în iulie 2006, când politicienii și militarii israelieni au apreciat că trebuiau să răspundă energic la răpirea de către Hezbollah a doi soldați din Tzahal aflați pe granița cu Libanul. Agențiile de informații au fost permanent foarte active: înainte, în timpul și după acest al Doilea Război Libanez.

Luptele au durat 34 de zile. Trupele israeliene au intrat în Liban, mai multe zone ale țării au fost supuse atacurilor aeriene și Hezbollahul a răspuns cu înverșunare, trăgând 4 000 de rachete asupra civililor israelieni.

Rezultatele au fost foarte controversate în Israel. Criticii l-au acuzat pe prim-ministrul Ehud Olmert că luase decizia pripită de a pleca la război fără o pregătire și o gândire adecvate. A fost un angajament uriaș, care a scos peste un sfert din populația țării din case – și totul din cauza dispariției a doi oameni.

Comandanții Tzahalului au fost acuzați că le lipsise direcția clară a misiunii și că fuseseră indecișii în privința pregătirii invaziei terestre. Experții postbelici, inclusiv ofițeri retrași din activitate, considerau că forțele de comando puteau fi transportate mai adânc în interiorul Libanului, în spatele liniilor inamice, pentru a suprima Hezbollahul.

Susținătorii războiului aveau o părere complet diferită. Israelul a cauzat prejudicii importante Hezbollahului, raidurile aeriene distrugând toate rachetele cu rază mare de acțiune ale organizației. De asemenea, avioanele israeliene au distrus un complex de clădiri din sudul Beirutului care slujise ca bază politică și militară pentru forțele șiite.

După ce ONU a aranjat o încetare a focului la jumătatea lunii august, 30 000 de soldaţi din forţele de menţinere a păcii s-au deplasat în sudul Libanului şi au creat o zonă tampon între graniţa cu Israelul şi forţele Hezbollahului. Militanţilor şiiţi nu li s-a mai permis să se deplaseze liber şi să poarte uniforme şi arme precum o uriaşă armată.

N-a fost de neglijat nici faptul că principalele ţări musulmane sunnite – în special Arabia Saudită, Egiptul şi emiratele Golfului – n-au comentat aproape nimic. Ele nu susţineau Hezbollahul şi n-au vărsat nicio lacrimă când Israelul a lovit energic în „delegaţii" Iranului în Liban.

Meir Dagan a resimţit o undă proaspătă de înţelegere. Călătorind fără niciun anunţ public prealabil şi de obicei cu acte false, şeful Mossadului a purtat convorbiri în câteva capitale arabe şi a schimbat opinii surprinzător de similare despre Iran şi ţelurile sale hegemonice.

La revenirea în sediul din Glilot, el le-a spus analiştilor săi că în Orientul Mijlociu există două lumi: cea deschisă, vizibilă în principal pentru public, şi lumea subterană, ascunsă, în care rivalii se aliază împotriva unor inamici comuni.

Comunitatea serviciilor de informaţii israeliene a fost încântată să se trezească nepătată după război, chiar şi în cazul concluziilor trase de o comisie internă oficială de anchetă. Comisia a formulat unele critici, dar, în principal, legate de transmiterea necorespunzătoare a informaţiilor de la sediu la soldaţii de pe front.

Nu există totuşi nicio îndoială asupra excelenţei informaţiilor strategice rezultate din combinarea între activele *humint* ale Mossadului şi Amanului şi Unitatea 8200 a Amanului şi *sigintul* ei fără rival. De asemenea, analiştii ambelor agenţii foloseau denumiri noi pentru anumite modalităţi tradiţionale de culegere a datelor: „osint", care defineşte informaţiile bazate pe surse deschise, cum sunt site-urile Web, ziarele şi emisiunile radiofonice, şi „visint", care se referă la informaţiile vizuale provenite de la posturile de observare de lângă frontiere, aparate de zbor la joasă altitudine (inclusiv drone) şi numărul tot mai mare de sateliţi de pe orbitele circumterestre.

Forţa cu caracter de unicat a Israelului a continuat să fie reprezentată de *humint*. În anii premergători războiului libanez din 2006, Mossadul şi Amanul au izbutit să racoleze în Liban spioni importanţi. Reţelele de comunicaţii de acolo au fost penetrate cu uşurinţă şi

interceptarea conversațiilor i-a ajutat pe israelieni să identifice ținte aparținând Hezbollahului care puteau fi lovite în eventualitatea izbucnirii unui război.

Reușita cea mai importantă a fost identificarea – foarte precisă – a reședințelor private în care Hezbollahul ascunsese rachete cu rază lungă de acțiune ce ar fi putut ajunge la Tel Aviv. Cel puțin o sută de rampe de lansare „domestice" fuseseră construite cu ajutorul secret al organizației al-Quds, iar inginerii iranieni proiectaseră acoperișurile glisante ale buncărelor cu rachete, care puteau fi deschise la fel ca în cazul automobilelor decapotabile pentru a lansa proiectile spre Israel.

Drept răsplată, proprietarii caselor respective și vecinii lor aveau să capete bani de la Hezbollahul finanțat de Iran.

Rețeaua de case și rachete a fost distrusă prin lovituri aeriene precise în primele 34 de minute ale războiului – reamintind de cele trei ore esențiale ale Războiului de Șase Zile din 1967. Locurile exacte din Liban au fost furnizate de Mossad și de Aman. Un analist-șef din Aman, retras din activitate, le-a numit „rezultatul mai multor ani de muncă epuizantă, individuală, determinată, și unul dintre cele mai mari succese ale Israelului în culegerea de informații despre ținte".

Pierderea celor mai potente rachete ale lui Hassan Nasrallah i-au transformat cuvintele în amenințări găunoase. În primele zile ale războiului, rebelul secretar-general al Hezbollahului se lăudase că va lovi „dincolo de Haifa", adică în Tel Aviv. De acum însă nu mai deținea o astfel de capacitate.

Îi mai rămăseseră doar rachetele cu rază scurtă de acțiune. Desigur, și acelea aveau un efect distrugător, ba chiar fatal pentru israelienii din nord – aproximativ un milion de oameni erau siliți să doarmă în adăposturi sau să se mute în zonele mai sigure din sud –, totuși distrugerile și victimele au fost mult mai puține decât sperase Hezbollahul.

După război, Nasrallah a recunoscut că regreta faptul că provocase Israelul. El a declarat postului TV al Hezbollahului că, dacă ar fi știut că „sioniștii" vor reacționa atât de energic, nu ar fi ordonat operațiunea de răpire a celor doi soldați.

Interviul lui a fost un ecou al întâlnirilor secrete pe care le avusese cu superiorul său, generalul-maior Qassem Suleimani, comandantul

organizației al-Quds. Al-Quds era unitatea specială a Gărzii Revoluționare care se ocupa de acțiuni sub acoperire din exteriorul granițelor Iranului și care păstra legături cu teroriştii și cu forțele paramilitare proiraniene. Statele Unite au învinuit în mod public al-Quds pentru bombele amplasate pe marginile șoselelor care cauzaseră numeroase pierderi de vieți omeneşti în interiorul Irakului.

Comunitatea serviciilor de informații israeliene a aflat rapid că Suleimani îl mustrase cu asprime pe Nasrallah pentru efectele războiului. El îi acuzase pe șiiții libanezi că nu fuseseră precauți și nu izbutiseră să coordoneze împreună cu el răpirea celor doi israelieni. Supărarea cea mai mare a iranianului fusese că lansatoarele de rachete cu acoperișuri glisante nu mai constituiau un secret – și acum nici nu mai existau. Iranul dorise să le păstreze pentru o înfruntare de proporții atunci când ar fi putut intra în război cu Israelul.

Simțindu-se umilit după război, Hezbollahul a lansat o „vânătoare de vrăjitoare" în rândul libanezilor care spionaseră pentru Israel și a susținut că prinsese câțiva. Posturile TV din Liban au prezentat dovezi, inclusiv echipamente de comunicații camuflate. Mai mulți suspecți au mărturisit că fuseseră racolați de Israel cu douăzeci de ani în urmă. Ca de obicei în astfel de situații, Israelul a păstrat tăcerea.

Se poate afirma că, pentru Israel, cel de-al Doilea Război Libanez a reprezentat o victorie strategică.

* * *

Cel mai important indicator al victoriei israeliene a fost cu certitudine dispariția lui Nasrallah, care, după război, n-a mai îndrăznit să-și arate fața în public timp de cinci ani. Toate mitingurile televizate au fost regizate, încercând să creeze impresia că se adresa unor mase largi de susținători. În realitate, el a intrat în contact cu foarte puțini oameni.

Desigur, se temea că Israelul l-ar putea asasina și, într-adevăr, israelienii se întrebau: de ce nu l-am lichidat pe Nasrallah în timpul războiului?

O explicație ar putea fi imposibilitatea de a ajunge la el, deoarece se ascunsese imediat după începerea războiului. O altă explicație ar putea fi aceea că serviciile de informații israeliene trăseseră învățăminte din lecțiile anului 1992, când fusese asasinat Abbas Musawi,

predecesorul lui Nasrallah, ceea ce declanşase represalii masive, printre care şi distrugerea ambasadei Israelului din Argentina.

Pentru comunitatea serviciilor de informaţii israeliene ţinta cea mai importantă din Hezbollah nu era Nasrallah, ci „ministrul apărării", Imad Mughniyeh. Acesta figurase mulţi ani pe prima poziţie a listei Mossadului cu cei mai căutaţi oameni, ca şi pe lista oficială a FBI-ului. Israelul încercase de multe ori să-l omoare, nu numai la funeraliile fratelui său din 1994, la care Mughniyeh nu participase.

Era un personaj foarte viclean. Ştiind că era o ţintă, el şi-a făcut operaţii estetice, îşi schimba frecvent locuinţele conspirative şi vehiculele şi călătorea foarte puţin – doar la Damasc şi la stăpânii lui din Iran. Când Dagan a devenit şeful Mossadului, locurile acelea se aflau în afara zonelor permise pentru asasinatele israeliene.

În cele din urmă, Mossadul a demonstrat că putea fi răbdător ca un uliu care-şi pândeşte prada. A privit şi a aşteptat o greşeală. O singură oportunitate.

Ocazia a apărut în februarie 2008 la Damasc.

Siria era un loc periculos pentru agenţii Mossadului. Guvernul avea un aparat de securitate numeros şi extrem de priceput în a-şi spiona propriii cetăţeni. Străinii erau şi ei supravegheaţi constant. Dacă Mossadul dorea să opereze la Damasc, era foarte greu ca israelienii să pozeze în cetăţeni ai unui stat occidental, aşa cum făceau cam peste tot. Ar fi fost mai înţelept să se contopească cu mulţimile de sirieni de pe străzi, iar o echipă a Kidonului a reuşit asta.

De fapt, Mossadul izbutise acelaşi lucru cu patru ani în urmă la Damasc. În septembrie 2004, Izzedin el-Khalil, un agent din aripa militară a Hamasului – mişcarea islamică palestiniană –, a fost omorât de o bombă amplasată sub maşină. A reprezentat un punct de referinţă operaţional important. Pentru prima dată, Mossadul a dovedit că putea executa o misiune letală într-o capitală inamică din prima linie a frontului, alta decât Beirutul, chiar într-un stat poliţienesc strict controlat, ca Siria.

Misiunea a sporit încrederea unităţii Kidon că putea executa asemenea lovituri în cele mai dificile condiţii imaginabile. Era o atitudine în deplin acord cu mottoul nedeclarat al Mossadului potrivit căruia orice e posibil.

Punând laolaltă *humint* și interceptări telefonice, agenții de informații israelieni au reușit să afle foarte multe despre viața privată a lui Mughniyeh și i-au urmărit mișcările, descoperindu-i în cele din urmă noua fizionomie creată prin intermediul chirurgiei plastice. Au profitat de două slăbiciuni omenești destul de atipice pentru un maestru terorist aflat mereu în mișcare.

Găzduit de serviciile secrete siriene într-un apartament pentru oaspeți și aflat în contact constant cu „diplomați" iranieni, Mughniyeh se simțea perfect liniștit la Damasc. Întrucât trăise atâtea decenii cu presupunerea că era o țintă a asasinilor, probabil că tânjise după un loc unde să se simtă sigur. În Siria, el a lăsat garda jos, deplasându-se fără frică și perfect încrezător.

De asemenea, și-a permis să facă la Damasc ceea ce nu făcea acasă, în Liban: să se încurce cu femei. Din acest motiv, circula foarte mult prin oraș folosind automobilul mai frecvent decât ar fi făcut-o un om precaut. Spionii Mossadului și-au notat traseele utilizate în mod repetat.

Acționând cu mare grijă într-o capitală inamică, pe 12 februarie 2008 o echipă a Kidonului a izbutit să atașeze o bombă de unul dintre cele patru vehicule japoneze ale lui Mughniyeh. Cariera teroristului s-a sfârșit printr-o explozie. Corpul i-a fost sfârtecat, iar bucățile au fost azvârlite în toate direcțiile, dar nu s-au mai consemnat și alte victime.

A fost un triumf pentru toate serviciile de informații israeliene care reușiseră aproape imposibilul. Sentimentele lor au fost similare cu satisfacția pe care americanii aveau s-o trăiască după trei ani, când trupele de elită Navy Seals l-au găsit și l-au ucis pe Osama Bin Laden.

La Beirut, Nasrallah a fost paralizat de șocul veștii. El și Mughniyeh crescuseră practic împreună, conducând Hezbollahul mână în mână timp de șaisprezece ani. Mughniyeh se ocupase de operațiunile secrete ale organizației cu Siria și Iran, coordonase achizițiile de rachete și alte arme din cele două țări și plănuise toate atacurile teroriste ale Hezbollahului.

Tot Mughniyeh răspunsese de securitatea personală a secretarului-general. Ne putem doar imagina care au fost gândurile lui Nasrallah când a aflat despre moartea violentă a celui mai apropiat confident al său.

Mesajul acelei operațiuni impecabile, care n-a lăsat nicio urmă, a fost clar: dacă israelienii îl putuseră asasina pe Mughniyeh în Siria, atunci îl puteau omorî și pe Nasrallah în Liban.

Eliminarea lui Mughniyeh a avut un impact într-adevăr important asupra capacităților militare ale Hezbollahului. Dezbătând plusurile și minusurile asasinatelor, serviciile de informații israeliene se simțeau inevitabil frustrate atunci când șeful unei grupări teroriste mari și bine închegate putea fi înlocuit rapid de un adjunct.

În cazul acesta însă lichidarea lui Mughniyeh a jucat cu adevărat un rol important. Impactul factorului teamă a fost puternic asupra lui Nasrallah, care avea să irosească mai mult timp și energie pentru a se proteja și pentru a căuta spioni israelieni în interiorul Hezbollahului.

În plus, nimeni nu era capabil să îndeplinească toate rolurile jucate de Mughniyeh. Îndatoririle i-au fost împărțite între patru oameni, care conduceau astfel în mod colectiv operațiunile „militare" ale Hezbollahului. Cel mai impetuos dintre ei era Mustafa Bader al-Din, un cumnat al lui Mughniyeh, extrem de înclinat spre violență. În 2005 el fusese acuzat pentru uciderea, din ordinele guvernului sirian, a fostului prim-ministru libanez Rafik Hariri, un miliardar prooccidental decedat în urma exploziei unui automobil-capcană.

* * *

În comparație cu eliminarea lui Mughniyeh și a lui Khalil la Damasc, următorul asasinat cunoscut al Mossadului părea un picnic la iarbă verde. Cel puțin astea erau așteptările.

Scena aleasă a fost Dubai, portul activ și în permanentă dezvoltare al Emiratelor Arabe Unite, a cărui deschidere îl transformase într-o atracție majoră pentru oamenii de afaceri occidentali, companiile paravan ale Gărzii Revoluționare a Iranului și teroriștii palestinieni. În felul acesta, spionii aveau la îndemână o mulțime de posibilități de a se pierde în comunitatea străinilor și, de asemenea, o mulțime de ținte pentru operațiunile de spionaj.

Situat de cealaltă parte a Golfului Persic, față în față cu Iranul, Dubai reprezenta un centru al subterfugiilor iraniene care încercau să ocolească sancțiunile. EAU aveau un sistem financiar excelent, utilizat de companii paravan iraniene și de persoane care doreau operațiuni bancare neînsoțite de prea multe întrebări. Nu era de mirare că rețeaua

nucleară a lui A. Q. Khan opera din Dubai. În mod similar, se putea prevedea că agenţiile de informaţii occidentale vor considera oraşul o uşă de acces spre Iran. CIA, de exemplu, avea o prezenţă numeroasă în Dubai, sub paravan diplomatic sau folosind alte „legende".

Mossadul nu avea o staţie permanentă la Dubai, dar agenţii săi foloseau frecvent identităţi împrumutate pentru a trece prin oraşul în care se simţeau aproape ca acasă.

Ţinta aleasă a fost tenebrosul agent al Hamasului Mahmoud al-Mabhouh, bine cunoscut comunităţii serviciilor de informaţii israeliene.

Mabhouh condusese personal primul atac letal al Hamasului din 1989, la numai câţiva ani după înfiinţarea organizaţiei: răpirile şi uciderile a doi soldaţi israelieni. În episoade separate, la distanţă de trei luni, Mabhouh şi oamenii lui, deghizaţi în evrei ortodocşi, trecuseră din Fâşia Gaza în Israel într-o maşină cu plăcuţe de înmatriculare israeliene. Profitând de obiceiurile soldaţilor Tzahalului aflaţi în permisie, ei luaseră autostopişti în automobil şi-i omorâseră.

Deşi Shin Bet dorea să-l aducă în Israel, nu răzbunarea a fost motivul pentru care Mossadul a decis să-l asasineze pe Mabhouh. Israelienii erau îngrijoraţi de ascensiunea lui.

După al doilea soldat ucis în Israel, Mabhouh fugise în Egipt şi de acolo trecuse în Siria. La Damasc, el urcase în ierarhia Hamasului şi devenise şeful logisticii şi al furnizării de armament către aripa militară care opera în Fâşia Gaza.

În ciuda diferenţelor religioase dintre musulmanii sunniţi din Hamas şi Iranul şiit, forţa al-Quds din Garda Revoluţionară devenise cel mai important furnizor de armament al Hamasului. Armele erau expediate în porturile sudaneze de la Marea Roşie, apoi trecute clandestin în Egipt, de unde luau drumul tunelurilor subterane din Peninsula Sinai către Fâşia Gaza. Mabhouh răspundea de aceste linii de aprovizionare care îi permiteau Hamasului să reverse o ploaie de rachete artizanale sau iraniene asupra oraşelor din sudul Israelului.

Deşi Mabhouh nu se număra printre liderii de seamă ai aripilor politică şi militară ale Hamasului, Mossadul şi Amanul îl considerau un personaj-cheie şi o ţintă importantă, apreciind că înlăturarea lui va submina transportul de arme din Iran în Gaza – măcar pentru o vreme.

Echipele Kidonului l-au localizat destul de uşor pe Mabhouh la Damasc şi au început să-l urmărească. Palestinianul a ştiut că israelienii îl filau şi a încercat să scape. În unul dintre rarele lui interviuri a avut grijă să rămână cu faţa acoperită şi a susţinut că serviciile de informaţii ale Israelului atentaseră de trei ori la viaţa lui. O dată, a declarat el, zărise asasini care încercau să-i ataşeze o bombă de maşină.

Mândru de abilitatea lui, Mabhouh a declarat: „În privinţa israelienilor, mâinile îmi sunt pătate de sângele lor. Slavă Domnului că sunt foarte prudent."

În realitate însă n-a fost chiar atât de prudent. În 2010, Mossadul avea să-l ajute să-şi realizeze visul despre care vorbise la televiziune: „Sper să devin un martir."

Spionii israelieni au observat că vizita în mod regulat Dubaiul, unde avea întâlniri cu furnizorii iranieni ai Hamasului în mai multe clădiri de birouri şi hoteluri. Unitatea 8200 a Amanului i-a monitorizat convorbirile telefonice şi alte comunicaţii.

După ce a fost luată decizia de a-l elimina pe Mabhouh, strategii unităţii Caesarea au identificat locul cel mai bun pentru executarea operaţiunii. În ciuda celor câteva succese anterioare obţinute la Damasc, Dubaiul a fost considerat un loc mult mai sigur.

La începutul lunii ianuarie, Dagan i-a prezentat lui Benjamin Netanyahu planul de asasinare. Cu paisprezece ani în urmă, Netanyahu – aflat la cel dintâi mandat de prim-ministru – aprobase operaţiunea de lichidare a lui Khaled Meshaal, desfăşurată la Amman şi soldată cu un fiasco. În ciuda eşecului de atunci, n-a ezitat să aprobe omorârea lui Mabhouh.

Existau însă deosebiri-cheie. Israelul nu avea relaţii oficiale cu Dubaiul şi nu era un aliat strategic important, ca Iordania. În acelaşi timp, lui Netanyahu planul i se părea rezonabil şi cu şanse mari de reuşită.

* * *

Pe 19 ianuarie, Mabhouh a plecat de la Damasc la Dubai, utilizând un nume şi un paşaport fals. A sosit după-amiaza şi a tras la hotelul de cinci stele Al Bustan Rotana. Bodyguarzii lui aveau să sosească abia a

doua zi din Siria, aşa că Mabhouh a ieşit singur pentru câteva ore. S-a întors cu o sacoşă de cumpărături.

În seara aceea i-a telefonat soţiei sale din camera de hotel şi s-a culcat. Peste noapte, femeia n-a mai izbutit să ia legătura cu el nici prin telefonul mobil şi nici prin cel al camerei din hotel. A alertat biroul Hamasului din Damasc, care a trimis oameni în Dubai. La insistenţa acestora, managerii hotelului au deschis uşa camerei 230 şi l-au găsit pe Mabhouh mort în pat.

Un medic local l-a examinat şi a declarat că decedase în urma unui stop cardiac. Hamasul a părut să accepte explicaţia, dar familia lui a susţinut că nu putea fi adevărat. Mabhouh fusese un om perfect sănătos.

Cadavrul a fost dus la morga din Dubai, unde autopsia oficială a confirmat diagnosticul stopului cardiac. De acum se ştia că mortul era un oficial al Hamasului, iar autorităţile din Dubai – care prosperă de pe urma turismului şi al afacerilor discrete – n-au vrut să insiste.

Familia a rămas neîncrezătoare în privinţa diagnosticului şi a insistat pentru o investigaţie mai aprofundată. Mostre de ţesut şi de sânge au fost trimise la un laborator din Franţa pentru analize extinse. După mai bine de o săptămână, acestea au arătat că în corpul lui Mabhouh se găseau urme de succinilcolină, un medicament care relaxează muşchii, iar în doze mari poate paraliza complet un om pentru o vreme, astfel încât acesta nu mai poate opune niciun fel de rezistenţă.

Versiunea Hamasului a fost că Mabhouh fusese sedat cu drogul respectiv şi apoi strangulat sau sufocat cu o pernă. Din cauza unor arsuri minore existente pe piept, Hamasul a susţinut că fusese în prealabil torturat. Semnele roşii puteau denota şi utilizarea la tensiune maximă a unui defibrilator pentru a-i opri inima.

În orice caz, asasinii procedaseră în aşa fel încât crima să pară un deces natural, ceea ce poate explica motivul pentru care nu fusese utilizat spray-ul cu otravă folosit în cazul lui Meshaal. Patologii l-ar fi putut asocia cu Israelul, deoarece formula secretă fusese dezvăluită în urma operaţiunii din Iordania.

Poliţia din Dubai a avut nevoie de şase săptămâni pentru a-şi dovedi interesul faţă de începerea unei investigaţii serioase, iar cu această ocazie s-a născut o nouă stea: generalul Dahi Khalfan, şeful poliţiei din Dubai. El a ocupat centrul scenei şi a părut că-i place să

devină personajul principal al misterului care se revela treptat. La rândul său, avea să introducă în scenă şi alte personaje.

Într-o suită de conferinţe de presă al căror protagonist a fost, el a prezentat chipurile a 27 de indivizi despre care a susţinut că ar fi fost agenţi ai Mossadului implicaţi în asasinarea lui Mabhouh. Fotografiile fuseseră preluate din paşapoartele lor şi din înregistrările video-camerelor din Dubai.

Generalul Khalfan a contactat Interpolul şi i-a solicitat asistenţă în cadrul anchetei. Interpolul s-a adresat ţărilor care emiseseră paşapoartele respective şi a concluzionat că toate fuseseră „aranjate" sau fabricate. Unele aparţineau unor persoane reale şi doar fotografiile fuseseră schimbate. Altele erau opera unor falsificatori experţi.

Guvernul Israelului n-a luat poziţie, însă mass-media internaţională a aflat repede că existau israelieni cu naţionalitate dublă ale căror nume şi paşapoarte fuseseră utilizate în timpul operaţiunii. Când au fost intervievaţi, respectivii au răspuns că nu aveau habar cum de paşapoartele lor ajunseseră în Dubai.

De fapt, serviciul de informaţii israelian n-a furat niciodată identitatea cetăţenilor din ţara sa. Mossadul, cel puţin în interiorul Israelului, era o organizaţie care respecta litera legii. De aceea, la fel ca în câteva cazuri anterioare, se mulţumea să împrumute paşapoartele unor evrei care imigraseră recent sau ale unor studenţi evrei aflaţi în Israel pentru o şedere îndelungată.

Nou-sosiţii erau de acord să-şi predea documentele de identitate, deşi nu li se spunea decât că paşaportul era necesar „pentru stat" sau „pentru Agenţia Evreiască". Ei nu puneau multe întrebări şi cei care le solicitau nu menţionau niciodată Mossadul. În majoritatea cazurilor, obţineau acceptul necesar.

Când opera în afara graniţelor Israelului şi adesea pe teritoriul unor naţiuni ostile, Mossadul nu-şi putea trimite agenţii doar cu o misiune paravan, fiindcă israelienii nu erau bine primiţi. Trebuiau procurate identităţi străine convingătoare şi era mult mai bine să aibă unele autentice, nu inventate.

Agenţia prefera să se bazeze pe împrumuturile amintite, dar, ocazional, rămânea fără opţiuni şi recurgea la eforturi însemnate – investind timp, bani şi energie – pentru a obţine măcar un singur paşaport străin autentic.

O metodă de procurare a paşapoartelor a fost deconspirată în 2004 de guvernul Noii Zeelande. Mossadul parcursese o serie de paşi pentru a solicita un paşaport autentic, utilizând numele şi detaliile personale ale unui cetăţean neozeelandez.

Un agent operativ de nivel mijlociu din departamentul Caesarea sosise cu câţiva ani în urmă în Australia, aparent pentru a deschide o agenţie de călătorii pentru numeroşii israelieni tineri care, imediat după serviciul militar, obişnuiau să călătorească în Orientul Îndepărtat şi în zona Pacificului.

Întrucât îndeplinea funcţia de manager de proiect al Mossadului pentru procurarea de paşapoarte, agentul era ajutat în Noua Zeelandă de alţi doi colegi din Caesarea şi de un *sayan* evreu. Acesta din urmă i-a ajutat să identifice un bărbat cu pareză cerebrală care nu ieşea aproape niciodată din casă.

Israelienii au obţinut o copie a certificatului său de naştere şi l-au folosit pentru a cere un paşaport, folosindu-i numele şi o adresă de căsuţă poştală. Părea o idee inteligentă, deoarece paşaportul urma să fie trimis prin poştă şi nu avea să existe niciun contact între el şi autorităţi.

Totul a mers conform planului până când un oficial al guvernului a devenit suspicios şi i-a telefonat solicitantului. La telefon a răspuns un israelian al cărui accent i s-a părut funcţionarului a fi canadian. Când a cerut lămuriri în privinţa accentului, a primit răspunsul ridicol că solicitantul nu părăsise niciodată ţara (deoarece nu avea paşaport), dar avea mulţi prieteni canadieni în Noua Zeelandă.

Poliţia şi serviciul de securitate l-au pus pe solicitant sub supraveghere şi au stabilit că avea relaţii cu *sayanul* local şi cu colegii acestuia sosiţi din Australia. Simţind pericolul, israelianul care trimisese cererea a părăsit ţara. Ceilalţi doi au fost arestaţi şi condamnaţi la închisoare pe termen scurt pentru falsificare de paşapoarte.

Guvernul israelian a cerut scuze în mod public şi a promis că situaţia nu se va mai repeta.

Făgăduiala amintea de cea făcută în 1996 după tentativa eşuată de asasinare a lui Meshaal în Iordania. Atunci, Mossadul folosise paşapoarte canadiene şi guvernul Canadei se supărase serios când aflase. Israelul promisese că spionii săi nu se vor mai ascunde niciodată sub paravanul frunzei de arţar.

Într-adevăr, pe lista de paşapoarte false a şefului de poliţie din Dubai nu figurau canadieni, ci o adunătură pestriţă: doisprezece britanici, şase irlandezi, patru francezi, patru australieni şi un german.

Mass-mediei internaţionale, agenţiilor de informaţii străine şi publicului israelian acest comportament le-a părut neverosimil de neprofesionist. Douăzeci şi şapte de agenţi se puseseră în pericol deoarece apăruseră pe videocamerele de securitate din aeroporturi, deschizând şi închizând uşi glisante, urcând şi coborând scări rulante, pozând pe post de jucători de tenis durdulii, schimbând ochelari şi peruci sau prefăcându-se că discută la telefoanele mobile. Purtarea lor părea amatoristică şi contrazicea imaginea Mossadului.

Din punctul de vedere al lui Dagan însă, lucrurile stăteau altfel. Existaseră multe succese impresionante. În primul rând, serviciul de informaţii israelian culesese date precise despre Mabhouh şi mişcările lui; un agent al Kidonului izbutise să-l urmărească în avionul care-l transportase de la Damasc la Dubai.

Faptul că Dubai era un „oraş inteligent" modern, înarmat până-n dinţi cu videocamere, îi era bine cunoscut Mossadului din expediţiile anterioare de recunoaştere. Sistemele de securitate vizuală erau un fapt al vieţii moderne şi toţi agenţii israelieni îşi schimbau ochelarii, mustăţile, bărbile şi favoriţii, perucile şi hainele, pentru ca niciunul să nu fie uşor de identificat.

Văzând fotografiile şi videoclipurile difuzate de poliţia din Dubai în ziare şi la TV, anumiţi israelieni au susţinut că-i recunoscuseră pe unii dintre spionii Mossadului. În general, un impresionant patriotism i-a făcut pe toţi să păstreze tăcerea. Poate că au discutat despre asta la cina din ajunul sabatului, dar nimeni n-a transmis vreun nume presei sau guvernelor străine.

După aprecierea Mossadului, misiunea a fost un succes. Mabhouh murise, toţi combatanţii reveniseră acasă în siguranţă şi numele lor reale rămăseseră necunoscute.

În ciuda faptului că fusese în centrul atenţiei, generalul Khalfan a sfârşit prin a fi frustrat. La începutul anchetei, jurase că-i va găsi şi-i va aresta pe israelienii implicaţi, dar acum, poate inspirat de un film de serie B pe care-l văzuse, i s-a adresat în mod public lui Dagan, directorul Mossadului: „Fii bărbat şi recunoaşte ce ai făcut!"

În cabinetul lui de la etajul al treilea al sediului din Glilot, Dagan a fost amuzat de această scenă melodramatică. Tocmai se afla în discuții cu o oficialitate dintr-o altă țară, care a menționat întâmplător că va ajunge la Dubai și că se va întâlni cu șeful poliției.

Când a fost întrebat dacă ar dori să-i transmită un mesaj lui Khalfan, israelianul a răspuns: „Nu, sărută-l doar pe frunte din partea mea."

Oricum, Dagan n-a părut îngrijorat de fanfaronada lui Khalfan.

Şeful poliției exagerase. Seria de douăzeci şi şapte de fotografii pe care o făcuse publică fusese completată cu agenți ai Mossadului care vizitaseră Dubaiul cu alte ocazii. Este posibil ca aceştia să fi fost implicați tangențial în operațiunea Mabhouh, dar în ziua asasinatului la Dubai nu fuseseră atât de mulți.

Dimensiunea echipei trimise în emiratul arab nu diferise mult de alte operațiuni ale Mossadului. În mod obișnuit, erau necesari între opt și şaisprezece oameni din Kidon și Caesarea pentru a anunța orice fel de evenimente neașteptate sau pentru a securiza perimetrul, asigurând disponibilitatea căilor de părăsire a scenei.

Se părea că unica problemă a Mossadului putea fi nemulțumirea guvernelor străine legată de utilizarea – și falsificarea – pașapoartelor. Irlanda, Marea Britanie și Australia au protestat, iar un agent de securitate din ambasada Israelului la Dublin a fost expulzat din țară.

Londra era o capitală mult mai importantă, așa încât reacția britanicilor a fost tratată cu mai multă seriozitate. Mossadul simțise furia Marii Britanii şi în trecut. Printre gafele comise se numărase şi pierderea unui sac plin cu pașapoarte britanice de către un curier israelian oficial.

După escapada din Dubai, guvernul britanic l-a expulzat pe șeful stației Mossadului și şi-a manifestat supărarea: membri ai Parlamentului au protestat public împotriva violării suveranității Maiestății Sale.

Foarte curând însă legăturile secrete ale serviciilor de informații au revenit la normal. A fost acceptat un nou șef de stație și – cam în perioada retragerii lui Dagan, în decembrie 2010 – directorul Mossadului a făcut o vizită de prietenie la Londra pentru a le prezenta agenților MI6 și MI5 succesorul, pe Tamir Pardo. Ambii israelieni au fost găzduiți de șefii celor două servicii secrete britanice.

Șeful stației Mossadului din ambasada Israelului de la Canberra a fost și el expulzat, dar în acest caz a existat o interesantă întorsătură de situație. Dagan decisese oricum închiderea stației, deoarece nu era un loc foarte productiv și, ca atare, nu motiva costurile. Serviciul de informații australian a părut ofensat, ca și cum existența stației ar fi fost o chestiune de mândrie, și i-a cerut Mossadului să rămână.

Acum însă, după abuzul cu pașapoartele australiene din Dubai, a existat un protest public. Guvernul australian a apreciat că trebuia să ia măsuri și s-a ajuns la o înțelegere tacită. Stația Mossadului pentru Asia de Sud-Est avea să fie mutată în altă țară.

În opinia lui Dagan, dezvăluirile limitate provenite din Dubai n-au creat multe prejudicii. La suprafață răzbătuse însă un mesaj mai general: oricine cumpăra armament și muniții pentru a le utiliza împotriva Israelului se putea trezi mort – ca să zicem așa – a doua zi.

O dată în plus, Mossadul scăpase cu fața curată în urma comiterii unui asasinat.

Capitolul XXIV

IMPUNEREA MONOPOLULUI

Meir Dagan, directorul Mossadului, pornise spre întâlnirea săptămânală cu prim-ministrul Ehud Olmert în ziua când acesta venea la Tel Aviv.

Discuțiile secrete ale liderului israelian erau însemnate în calendarul său de birou cu două litere ebraice – *pey* și *alef* –, inițialele pentru *p'gisha ishit*, care înseamnă „întâlnire personală". Se refereau de obicei la discuții cu lideri ai Mossadului, ai serviciului Shin Bet, ai Amanului și ai Comisiei pentru Energie Atomică a Israelului.

Până în 1984 întâlnirile fuseseră cu adevărat personale; la ele participau numai două persoane, sau, cum spun israelienii, „patru ochi". Obiceiul fusese schimbat însă după uciderea de către Shin Bet a teroriștilor care deturnaseră un autobuz. În urma acestui eveniment, prim-ministrul Yitzhak Shamir și șeful agenției, Avraham Shalom, se acuzaseră reciproc de emiterea acelui ordin. La discuții avea să fie întotdeauna prezent și un stenograf din biroul prim-ministrului.

În acea zi de vară a anului 2007, Dagan se ducea să-l informeze pe Olmert despre diverse probleme, dar fără niciun subiect arzător pe agenda de lucru. La jumătatea drumului între sediul din Glilot al Mossadului și cabinetul modest al prim-ministrului aflat într-o clădire cu un singur etaj din complexul Kirya, Dagan a primit un telefon.

Șeful analiștilor avea noutăți, dar le-a formulat cu precauție: „Referitor la problema la care lucrăm… S-a confirmat!"

Dagan a înțeles imediat și i-a cerut să vină la Kirya pentru a participa la întâlnire. Cei doi reprezentanți ai Mossadului i-au prezentat prim-ministrului ceea ce sateliții-spioni israelieni – iar acum și agenții de la sol – confirmaseră că exista într-o zonă obscură din estul Siriei, la aproximativ 500 de kilometri nord-est de Damasc. Sirienii se apropiau de terminarea construirii unui reactor nuclear.

Cercetătorii „armelor neconvenționale" din Mossad au evaluat că reactorul urmărea îndeaproape un model nord-coreean, fiind construit cu asistență din acea țară, și că obiectivul lui era producerea de plutoniu ca material fisionabil pentru bombe. Potrivit spuselor

unor sirieni ale căror convorbiri telefonice fuseseră interceptate de Unitatea 8200 a Amanului, locul se numea Al-Kibar. Mossadul obținuse fotografii, aparent făcute de sirieni, care prezentau interiorul clădirii și vizita unui oficial nord-coreean.

Olmert și-a reamintit brusc motivul pentru care funcția lui era una dintre cele mai dificile de pe planetă. Aproape fără avertisment, apăreau probleme noi care necesitau decizii prompte. Asta depășea cu mult tot ce întâlnise el anterior în calitate de avocat, politician și primar al Ierusalimului.

Devenise prim-ministru abia în luna ianuarie a anului precedent, când Ariel Sharon trebuise înlocuit în mod neașteptat. În ianuarie 2006, un accident vascular cerebral îl paralizase și-l redusese la tăcere pe unul dintre cei mai puternici și locvace lideri israelieni. Se părea că Sharon avea să-și petreacă restul vieții într-o stare vegetativă.

Auzind că e vorba de proiectul secret al Siriei, Olmert a devenit extrem de serios.

„Ce ar trebui să facem în privința asta?", a întrebat el gânditor.

În câteva minute, a fost clar că întrebarea era retorică. Cei doi membri ai Mossadului și prim-ministrul știau foarte bine că Israelul trebuia să distrugă reactorul sirian.

* * *

Dagan a fost instalat ca șef al Mossadului tocmai pentru o astfel de zi. Când l-a numit în funcție, în septembrie 2000, prim-ministrul Sharon l-a instruit pe generalul în rezervă să dezvolte activitatea agenției de spionaj astfel încât să fie mai relevantă pentru chestiunile arzătoare legate de securitatea națională.

Sharon considera că, sub conducerea lui Efraim Halevy, Mossadul petrecuse cinci ani fără să realizeze nimic remarcabil. Poate că era o judecată prea aspră, fiindcă Mossadul continuase să recruteze agenți, să-i dirijeze și să culeagă informații. Terenul era bine pregătit pentru ceea ce avea să facă ulterior Dagan, totuși imaginea lui Halevy rămăsese cea a unui individ prudent și cerebral, care – spre deosebire de Dagan – evita riscurile.

Dagan se născuse sub numele de Meir Huberman în 1945 la Novosibirsk, în Uniunea Sovietică, din părinți polonezi care supraviețuiseră Holocaustului fugind spre est, unde găsiseră adăpost. Ulterior,

emigraseră în Israel şi se stabiliseră în Bat Yam, o aşezare săracă din sudul Tel Avivului. Bunicii fuseseră omorâţi de naziști şi, de-a lungul întregii sale cariere, Dagan avea să păstreze pe perete fotografia unuia dintre ei, îngenuncheat înaintea aroganților soldați germani, cu câteva clipe înaintea morții.

Familia Huberman făcea parte dintr-o comunitate mare de nou-sosiți consideraţi „refugiaţi" de locuitorii din Bat Yam. Tânărul Meir îşi amintea că unul dintre profesorii lui spusese în clasă că evreii care supraviețuiseră Holocaustului făcuseră probabil ceva rău, poate chiar colaboraseră cu naziștii.

Afirmația l-a impresionat profund şi avea să-i întărească hotărârea de a dovedi că merita să fie respectat, nu pângărit de prejudecăţile legate de supraviețuitorii din Diaspora. El dorea acceptarea deplină ca israelian, iar în anii 1960 nu exista nimic mai israelian pentru un tânăr decât să devină luptător într-o unitate de elită.

Dagan şi-a concretizat dorința şi, ca soldat în forțele speciale, a fost rănit de două ori în luptă şi a fost decorat. În 1970 era căpitan şi a ajuns în Fâşia Gaza, ocupată de Israel cu trei ani în urmă în timpul Războiului de Şase Zile. Acolo a ascultat de ordinele generalului Ariel Sharon, iar legătura dintre ei avea să se transforme într-o prietenie de durată, bazată pe admirație reciprocă.

Dagan a condus o echipă inovatoare şi violentă, numită Sayeret Rimon, care-i vâna pe teroriştii palestinieni. Aceasta pregătea ambuscade şi răsărea ca din pământ, fără avertisment, şi-i omora pe militanți. În scurtă vreme, mass-media arabă a început să răspândească zvonuri despre israelianul Dagan care tăia capetele palestinienilor – uneori când încă mai erau în viață.

După ani de zile, Sharon avea să lanseze o versiune diferită a acelui zvon, afirmând că specialitatea lui Dagan era „separarea capetelor arabilor de corpurile lor". Anumiți politicieni israelieni s-au întrebat de ce i se părea lui Sharon că o astfel de poveste era amuzantă sau măcar acceptabilă.

Duritatea l-a ajutat pe Dagan să avanseze în ierarhia militară. În anii 1980 a luptat în Liban şi s-a concentrat din nou asupra vânării teroriştilor palestinieni sau a celor din Hezbollah. A acționat ocazional alături de Unitatea 504 a Amanului, care deținea recordul operațiunilor „murdare", inclusiv omoruri extrajudiciare.

Oricât ar fi fost de limitate, aceste operațiuni erau amplificate prin repovestire. În cadrul Tzahalului, Dagan și-a câștigat și reputația de strateg viclean al unor acțiuni îndrăznețe. El a ajuns la rangul de general și a fost comandant al operațiunilor pentru statul-major, iar în 1995 s-a retras din armată. Avea cincizeci de ani.

Pe vremea când purta uniformă nu se sinchisise să contrazică zvonurile potrivit cărora ar fi fost înclinat spre violență. Teama putea fi o armă utilă împotriva inamicului și, în același timp, o cale de a-și construi propria imagine. Totuși, după retragerea din Mossad, Dagan avea să respingă toate aceste descrieri, declarând: „N-am fost niciodată un ucigaș și nu-mi place să ucid."

Totodată, a confirmat că unitatea lui omorâse zeci de teroriști, mai ales când „cineva înarmat refuza să se predea". Dagan a adăugat cu mândrie că pentru fiecare individ omorât „au fost luați zeci de prizonieri".

S-a retras după aceea în locuința lui situată într-o zonă liniștită și frumoasă din nordul Israelului, unde se putea dedica hobby-urilor sale, printre care se număra pictura. Pânzele lui zugrăveau frecvent săteni din Orientul Mijlociu, atât evrei, cât și arabi, în scene bucolice. Dagan a călătorit prin toată lumea și s-a aventurat într-o traversare a Asiei Centrale împreună cu doi vechi prieteni, generali retrași din activitate ca și el.

În 1996, Dagan a fost rechemat să lucreze pentru guvern, mai exact pentru a conduce o mică unitate de antiterorism a biroului prim-ministrului, inițial sub Shimon Peres. Ulterior, în timpul lui Benjamin Netanyahu, Dagan a decis că nu-i plăcea politicianul poreclit „Bibi", cel care-și făcea singur publicitate.

Conducând o unitate mică, cu resurse limitate, un fel de „a cincea roată la căruță" pe lângă principalele agenții de informații, Dagan nu avea multe de făcut, dar a învățat importanța factorilor economici: când examinezi grupări teroriste, ia urma banilor. Unitatea lui a inițiat o abordare mai sistematică a urmăririi teroriștilor prin intermediul site-urilor financiare, nu doar prin cătarea armelor.

Sub conducerea lui, Banca Centrală a Israelului, autoritățile fiscale și alte instituții financiare și-au reunit forțele pentru atingerea acelei ținte. Dagan avea să transfere acest instrument la Mossad, făcând din el o parte importantă a unității de antiterorism de acolo.

Perioada petrecută în biroul prim-ministrului l-a învățat și importanța coordonării internaționale în urmărirea transferurilor financiare și a cooperării cu Statele Unite. Astfel, s-au pus bazele unei cooperări mai bune în domeniul securității cu guvernul american, mai ales cu CIA. Dintr-un soldat dur, cu unghiile murdare, Dagan s-a transformat într-un om de lume rafinat.

* * *

Când a devenit prim-ministru, în 2001, Sharon s-a gândit în mod firesc la Dagan ca la persoana perfectă pentru conducerea Mossadului. Patru dintre cei nouă directori anteriori fuseseră generali de armată ca și el, iar stilul său de conducere direct și pragmatic părea necesar într-o perioadă cu pericole complexe.

Israelul era amenințat de a doua intifadă palestiniană, care-l adusese pe Sharon în funcție. Prim-ministrul era convins de necesitatea de a reordona prioritățile țării pentru a putea reacționa față de amenințările nepalestiniene, de pildă Iranul și Hezbollahul.

Când Halevy – care restaurase calmul în Mossad după scandalul provocat de asasinarea lui Meshaal în Iordania – s-a retras din funcția pe care o îndeplinise provizoriu, locul lui a fost luat de Dagan.

Sosirea sa în *Ramsad*, biroul directorului de la etajul al treilea al sediului din Glilot, a semănat cu o aterizare forțată. Fiind un outsider, Dagan n-a fost primit cu brațele deschise de veterani. Aproape niciunui membru al Mossadului nu-i plăcea imaginea lui de individ dur, chiar crud, de parcă ar fi condus prin impunerea fricii.

Vechea gardă a răspândit glume despre el, de pildă că și-ar fi început ședințele săptămânale cu întrebarea: „Deci, pe cine asasinăm azi?"

Dagan spera să reorganizeze Mossadul după propria lui imagine. A simțit rezistența din interiorul agenției și a decis să acționeze agresiv pentru a o reprima, reamintind de porecla lui Sharon, „Buldozerul". Și-a înlocuit adjunctul, apoi, în repetate rânduri, a adus oameni noi care să ocupe acest post.

Când a aflat că unul dintre adjuncți îi transmitea informații unui ziarist, Dagan s-a dus la prim-ministru și i-a cerut ca Shin Bet – care se ocupa de investigațiile interne – să-l ancheteze. Știa sigur de la cine proveneau „scurgerile", dar dorea respectarea procedurii legale.

Constatările făcute de Shin Bet au sosit repede și nu l-au surprins pe Dagan. Adjunctul lui fusese înregistrat și fotografiat în timpul întâlnirii cu un ziarist. Dagan l-a lăsat să aleagă: fie își scria imediat cererea de demisie, fie era supus unei anchete penale care putea duce la acuzarea pentru dezvăluire de secrete de stat. Bineînțeles că adjunctul a demisionat.

Mossadul nu are ofițer de presă și membrii lui nu sunt autorizați să vorbească cu presa, totuși angajații agenției au găsit metode de a ocoli această restricție. Ei au transmis informații unor foști membri ai Mossadului, care, la rândul lor, le-au comunicat reporterilor. Majoritatea informațiilor care circulă în felul acesta sunt bârfe la nivel de birouri. Mass-media israeliană știe foarte puține lucruri despre misiunile și activitățile serioase ale Mossadului, astfel că posturile de televiziune și de radio, ziarele și site-urile Web se mulțumesc cu firimituri de informații atunci când sunt disponibile.

Câțiva dintre managerii de vârf ai agenției au demisionat din cauza atmosferei care devenea neplăcută sub conducerea lui Dagan, dar acesta a demonstrat valabilitatea aforismului lui Charles de Gaulle: cimitirele sunt pline cu oameni care s-au crezut indispensabili.

Dagan a înlocuit vechea gardă cu oameni tineri care s-au dovedit entuziaști, flexibili și dispuși să-i urmeze directivele. Peste ani, după retragerea lui, avea să admită totuși că ar fi putut aborda situația mai bine: poate prin discuții de la om la om, cu fiecare în parte, nu în mod colectiv.

La doi ani după numirea în funcție, Dagan își stabilise ferm autoritatea și putea redefini prioritățile și misiunile Mossadului.

Încercarea de a schimba direcția agenției, care avea aproximativ 3 000 de membri, semăna cu manevrarea unui vapor de mare tonaj. Dagan și-a dat seama că se îndrepta în direcția greșită.

La început, sub impresia tragediei din 11 septembrie 2001, el a trasat ca principală misiune a Mossadului monitorizarea și lupta împotriva „jihadului global", așa cum îl numea comunitatea serviciilor de informații israeliene – adică al-Qaeda și alte celule islamiste din toată lumea mai mult sau mai puțin afiliate.

A existat într-adevăr o bază pentru stabilirea acestei priorități. Echipele 8200 ale Amanului, care se ocupau cu supravegherea electronică, capacitățile *humint* ale Mossadului și legăturile cu unele

agenții omoloage internaționale au descoperit câteva conspirații ale unor fanatici musulmani care au încercat să bombardeze ambasadele israeliene din Singapore și Filipine, să lovească diverse obiective israeliene și evreiești din Tunisia și Turcia și să doboare un avion de pasageri israelian care decola din Mombasa, Kenya.

În plus, schimbul de informații despre al-Qaeda – și despre rețelele islamiste inspirate de Osama Bin Laden în zeci de țări – a oferit multe subiecte de discuții pentru Mossad și prietenii săi din CIA.

În scurt timp însă, Dagan și analiștii din departamentul de cercetare al Mossadului au înțeles că rețelele create după modelul al-Qaeda nu erau interesate în mod serios de lupta împotriva Israelului și a evreilor. Principala lor prioritate era atacarea SUA și a regimurile arabe prooccidentale.

Dagan trebuia să reordoneze prioritățile. În lumina programelor iraniene de construire a rachetelor și a armelor nucleare, la care se adăugau declarațiile liderilor săi care considerau Israelul un stat nelegitim ce trebuia șters de pe hartă, părea înțelept ca Republica Islamică să reprezinte prioritatea absolută. Culegerea și analizarea informațiilor despre Iran aveau să fie intensificate.

A doua prioritate aveau s-o reprezinte teroriștii mandatați de Iran, care făceau muncile murdare ale Republicii Islamice hărțuind periodic Israelul: Hezbollah și Hamas.

Pentru stabilirea acestor priorități, Dagan trebuia totuși să depășească un obstacol major: analiștii militari din Aman. Potrivit legii, această agenție răspundea de Evaluarea Securității Naționale a Israelului și nu-i plăcea ca Mossadul să intre pe terenul său, încercând să impună alte priorități naționale.

Amanul continua să creadă în abordarea clasică potrivit căreia prima importanță o avea monitorizarea capacităților militare ale celor mai apropiați vecini ai Israelului.

Dagan a ignorat argumentele Amanului și a oferit propria sa listă de verificare a vecinilor. În timpul unei dezbateri tensionate, el a susținut că Egiptul nu putea reprezenta o amenințare pentru Israel, același lucru fiind valabil și în cazul Siriei, care avea echipamente militare învechite. Irakul lui Saddam Hussein fusese înlăturat din ecuația militară după invazia americană din primăvara anului 2003. Israelienii, din guvern și din afara sa, fuseseră pe bună dreptate

ușurați când Saddam fusese capturat, judecat de un tribunal irakian și spânzurat.

Dezbaterea a fost soluționată în mod neașteptat printr-o palmă primită de ambele părți. În Ajunul Crăciunului din anul 2003, colonelul Muammar Gaddafi, conducătorul Libiei, a anunțat public că renunță la armele sale de distrugere în masă, care includeau un program nuclear pe cale de a se naște și un arsenal cuprinzător de arme chimice.

Anunțul a luat prin surprindere comunitatea serviciilor de informații israeliene, iar directorilor agențiilor nu le plac surprizele. Mossadul a susținut că vina îi aparținea Amanului, deoarece scosese Libia de pe lista de „obiective" legate de culegerea de informații din cauza restrângerii bugetului. Ca urmare, foarte puține operațiuni ale comunității serviciilor de informații israeliene se derulaseră în ultimii ani în interiorul Libiei sau împotriva ei.

Mossadul s-a simțit stânjenit de faptul că CIA și MI6 – doi dintre omologii săi cei mai apropiați – negociaseră cu Gaddafi, săptămâni la rând, pentru a pune totul la punct fără să-i fi împărtășit nicio informație.

Ceea ce a atras cu adevărat atenția agențiilor de spionaj israeliene în povestea libiană a fost revelația că programul nuclear al lui Gaddafi se născuse din eforturile și expertiza comerciantului pakistanez de know-how atomic Khan, care semnase cu Libia un acord pentru predarea la cheie a unei instalații. Khan asigura desenele, centrifugele, experții în îmbogățirea uraniului și inginerii care urmau să asambleze bomba.

Dagan și analistul-șef al Mossadului s-au întrebat ce altceva mai rataseră dacă scăpaseră din vedere afacerea din Libia? În 2004, departamentul de cercetare a primit ordinul de a reveni la arhive și de a examina toate informațiile *humint* și *sigint* acumulate în ultimul deceniu despre activitățile lui Khan, acest vânzător ambulant de proiecte nucleare. Adesea, agențiile de informații adună mai multe date decât pot citi și analiza, iar interceptările individuale și datele izolate nu sunt structurate instantaneu pentru a forma un mozaic coerent.

Mossadul a aflat că A. Q. Khan nu călătorise doar în Libia, ci și în Arabia Saudită, Egipt și Siria. Evaluările ulterioare au concluzionat că

era improbabil ca saudiții și egiptenii, care făceau parte din tabăra americană, să fi avut îndrăzneala de a începe un program nuclear.

Siria putea reprezenta un caz diferit. Era un stat antiamerican, îi făcea avansuri Iranului și susținea mai mult ca oricând Hezbollahul din Liban. Noul, pe atunci, dictator sirian Bashar al-Assad era lipsit de experiență și putea calcula greșit din cauza ambiției de a-și întrece răposatul tată, pe Hafez.

Cu cât au scotocit mai mult, cu atât cercetătorii Mossadului au găsit mai multe. Pentru prima dată, analiștii israelieni au dat peste indiciile unei activități nucleare în Siria. Ei au observat că, la începutul secolului XXI, între regimul Assad și Coreea de Nord existaseră contacte secrete, dificil de explicat. În mod aproape cert, subiectul nu fusese cooperarea deja cunoscută în domeniul rachetelor Scud. Mai exista ceva secret, la nivel înalt și îngrijorător.

* * *

Dagan i-a cerut agenției să-și concentreze asupra Siriei toate mijloacele disponibile. Mossadul a făcut apel mai întâi la CIA și la alte relații de prietenie pentru a afla amănunte despre contactele dintre Siria și Coreea de Nord. Agențiile de spionaj occidentale nu cunoşteau decât vânzările de rachete și cooperarea dintre Damasc și Phenian, totuși nici americanii, nici francezii (cei din urmă având o acoperire relativ bună a Siriei grație trecutului lor colonial) nu ştiau absolut nimic despre vreo legătură de natură nucleară.

Agenția de informații israeliană a înțeles că va trebui să se bizuie pe propriile sale puteri. Această situație era obișnuită în Israel în privința multor subiecte, chiar dacă părea să existe o cooperare internațională. „Face parte din tradiția lor să nu le împrumute altora propria securitate", a comentat Dennis Ross, un fost consilier al preşedinților americani în problemele Orientului Mijlociu.

Pe aproape toată durata anului 2007, în cadrul comunității serviciilor de informații israeliene a dominat sentimentul imperativ al confruntării cu un nou mister în Siria. Ca atare, nu era deloc momentul pentru redeschiderea vechii dispute dintre Mossad și Aman legată de neglijarea programului de înarmare a Libiei. Dezacordurile au fost date uitării.

Serviciul militar de informații i-a cerut Unității 8200 să-și îmbunătățească interceptările comunicațiilor și semnalelor siriene. Sateliții israelieni, lansați prima dată în 1988, au fost reorientați pentru ca orbitele lor să-i aducă mai des deasupra Siriei. Departamentul Tsomet, care se ocupa cu dirijarea agenților în cadrul Mossadului, a fost instruit să facă tot posibilul pentru a se infiltra în conducerea Siriei și pentru a descoperi date despre contactele misterioase cu Coreea de Nord.

Această activitate suplimentară și substanțială a agenției de informații necesita resurse bugetare pe măsură. Dagan i-a cerut prim-ministrului mai mulți bani și a găsit în Olmert un aliat. Mesajul acestuia a fost următorul: „Vei căpăta orice ai nevoie."

Forțele aeriene israeliene și-au putut permite mai multe zboruri de recunoaștere la înaltă altitudine. Analiștii aveau un program de lucru prelungit, examinând fotografiile făcute de sateliții Israelului.

Unele informații proveneau de la surse *sigint* – comunicațiile interceptate –, dar nu era nici pe departe ușor. Se părea că doar foarte puțini sirieni știau ce se petrecea. Comunitatea serviciilor de informații israeliene a încercat să le asculte toate conversațiile, inclusiv pe cele ale președintelui Assad și ale generalului de brigadă Muhammad Suleiman, sfătuitorul lui apropiat și coordonatorul proiectelor secrete.

Efortul s-a concentrat asupra câtorva locuri și proiecte apreciate ca fiind foarte suspecte. Prima reușită a sosit sub forma unei clădiri văzute în fotografiile de recunoaștere: avea ca bază un pătrat cu latura de patruzeci de metri, era înaltă de aproximativ douăzeci de metri și se găsea în interiorul unui complex militar dintr-un deșert obscur din nord-estul Siriei, nu departe de fluviul Eufrat.

Sirienii încercaseră să ecraneze fotografiile aeriene prin ridicarea unui acoperiș foarte mare. Camuflarea însemna că era ceva important, totuși agențiile israeliene nu puteau desluși ce anume.

Pasul următor, crucial, avea să implice riscuri mari: trimiterea spionilor în Siria, care trebuiau să se apropie și să vadă ce se construia acolo. Din motive operaționale, s-a luat decizia de a trimite combatanți din unitatea Kidon a Mossadului – care excelau nu numai în asasinate, ci și în operațiuni delicate și periculoase de recunoaștere –, alături de o unitate specială a forțelor armate.

În mostrele de sol, apă și vegetație luate din jurul locului respectiv nu s-au găsit urme radioactive, totuşi alte dovezi aduse în Israel au contribuit la desluşirea misterului.

Era vorba într-adevăr de un proiect nuclear.

Echipele au efectuat și alte misiuni de recunoaștere și au obținut, de fiecare dată, informații suplimentare. A devenit clar că specialiștii nord-coreeni ajutau Siria să construiască o instalație nucleară. Nu se știa însă dacă era un complex de centrifuge, care ar fi avut nevoie de un timp mai îndelungat pentru îmbogățirea uraniului necesar fabricării bombelor, sau dacă era un reactor nuclear care putea, în mod alarmant, să asigure mai repede plutoniul pentru bombe.

Indiferent de soluția aleasă de sirieni, întrebarea cea mai importantă era următoarea: cât mai rămânea până la terminarea proiectului? Răspunsul avea să fie important. Liderii Israelului puteau aprecia că trebuia bombardată urgent clădirea sau puteau decide că aveau timp să aștepte și să vadă cum vor evolua lucrurile.

În martie 2007 au sosit dovezile decisive: fotografii făcute în interiorul misterioasei clădiri. Autorul lor reprezintă secretul cel mai bine păzit al operațiunii. Poate că au fost combatanți din Mossad care au izbutit să se infiltreze în complex sau poate că israelienii au racolat un sirian sau chiar un nord-coreean. Scenariul cel mai plauzibil este că Mossadul a extras fotografiile dintr-un laptop sau de pe un stick de memorie luat din neglijență de un oficial sirian într-o călătorie peste hotare.

Acum existau dovezi clare că Siria construia un reactor cu grafit model Yongbyon, utilizat de Coreea de Nord pentru construirea propriilor sale bombe nucleare. Israelul a înțeles că acest stat comunist, mereu disperat după valută, vânduse proiectul și know-how-ul exclusiv pentru bani.

Mai important și mai neliniștitor era că, potrivit evaluării departamentului de armament neconvențional al Mossadului, reactorul putea „deveni fierbinte" în câteva luni; peste încă un an ar fi produs suficient plutoniu pentru o bombă nucleară.

O altă dovadă stârnise îngrijorare. Conductele și stația de pompare pentru răcirea reactorului cu apă din fluviul Eufrat păreau deja funcționale.

O informație suplimentară a contribuit la procesul decizional al Israelului. Mossadul a conchis că Iranul nu jucase niciun rol în construirea reactorului. În ciuda prieteniei dintre Siria și Iran, iranienii nu știau nimic despre acest secret. Oricât de strânsă ar fi, o alianță între națiuni poate fi restricționată printr-un grad ridicat de compartimentare.

Aceea era informația pe care Dagan și analistul-șef al Mossadului o aduceau la informarea lui Olmert din Tel Aviv – întâlnire care s-a încheiat printr-un consens în ceea ce privea distrugerea clădirii.

Bineînțeles că era mai uşor de zis decât de făcut.

Povara luării deciziei se deplasa acum de la comunitatea serviciilor de informații spre Tzahal și, în primul rând, viza un proces politic condus de Olmert și de cabinetul său.

Înaintea unei hotărâri foarte importante, orice prim-ministru israelian testează mai întâi apele Potomacului pentru a afla și părerea administrației americane. Aproape toate deciziile majore ale Israelului au fost luate după ce s-a consultat cu Statele Unite sau după ce acestea au fost anunțate; deși israelienii întârzie rareori să acționeze și nu se împotmolesc în indecizie și introspecție.

Ei considerau că administrația George W. Bush era mai favorabilă Israelului decât cea a lui Reagan. În același timp însă, fiind implicați în două războaie, în Irak și Afganistan, era posibil ca americanii să reacționeze neașteptat.

Potrivit tradiției, directorul Mossadului s-a deplasat la Washington pentru a vedea în ce ape se scaldă partenerul său. Olmert l-a trimis pe Dagan, care a prezentat un dosar la CIA și la Pentagon și a întrebat: americanii știu ceva despre asta?

Nu știau.

În iunie 2007, Olmert a făcut el însuși o vizită la Washington și s-a adresat direct preşedintelui Bush: „George, te rog să bombardezi complexul ăsta."

Bush a decis însă că bombardarea Siriei fără nicio provocare evidentă va determina „o reacție severă". El a sugerat că țările occidentale ar trebui mai degrabă să deconspire proiectul reactorului sirian, oferind dovezi fotografice mass-mediei mondiale pentru a sili guvernul de la Damasc să-l dezafecteze.

În iulie, Olmert a replicat: „Strategia ta mă îngrijorează."

Prim-ministrul a concluzionat că Israelul va trebui să întreprindă singur acțiunile necesare. Brusc, ajunsese în aceeași situație în care fusese Menachem Begin în 1981. Olmert trebuia să decidă dacă va călca pe urmele predecesorului său, punând în aplicare Doctrina Begin: niciunui inamic al Israelului nu i se va îngădui să dețină arme nucleare.

Consultându-se cu foarte puțini consilieri, Olmert a hotărât să urmeze linia Begin. A făcut-o aproape instinctiv, bazându-se pe o analiză strategică și pe tradiția evreiască legată de menținerea unui monopol nuclear în Orientul Mijlociu. Trebuiau însă puse la punct numeroase detalii.

A preferat sabotajul: trimiterea unui număr mic de israelieni care să distrugă instalațiile. Această variantă a fost eliminată atunci când forțele speciale ale Tzahalului și Mossadul au anunțat că nu puteau garanta că vor ajunge acolo cu toți explozibilii și cu toate celelalte materiale necesare.

Discuția în sine a reamintit de anul 1981, când a fost eliminată opțiunea trimiterii unui contingent mare de soldați: era prea vizibil și prea riscant, iar probabilitatea succesului greu de apreciat.

Ca și atunci, atenția s-a îndreptat spre un atac aerian. Analiștii forțelor aeriene israeliene şi-au făcut meseria – utilizând matematica „cercetării operaționale" – și au calculat câte avioane ar fi necesare, ce încărcătură trebuiau să transporte, pe ce rute să zboare și care era riscul de a întâlni apărarea antiaeriană a inamicului.

Între timp, procesul politic al luării deciziei s-a accelerat. Prima întrebare era legată de data atacului. Departamentul de armament neconvențional al Mossadului a determinat că intervalul oportun era de numai câteva luni: până la sfârşitul toamnei anului 2007. După aceea, reactorul ar fi devenit operațional.

Puținii israelieni care au aflat secretul au fost șocați. Ei se temeau că dacă reactorul va fi bombardat după intrarea lui în funcțiune, radiațiile se vor răspândi. Asta ar fi cauzat o gravă poluare a fluviului Eufrat, care izvorăşte din Turcia, trece prin Siria şi se varsă în Golful Persic în Irak, asigurând subzistența a milioane de oameni.

În cazul unei asemenea contaminări, Israelul ar fi fost învinovățit pentru un dezastru ecologic colosal. Reacțiile internaționale ar fi putut

readuce în atenție vechile acuzații cu iz antisemit potrivit cărora evreii otrăveau fântânile. Lumea musulmană ar fi fost revoltată.

Olmert a extins numărul celor implicați în discuții. În câteva săptămâni, a condus cinci ședințe ale cabinetului interior – în total, paisprezece oameni –, toți miniștrii fiind încurajați să-și exprime cu sinceritate opiniile.

Miniștrii au fost ajutați să ajungă la o decizie finală cunoscând faptul că armata și comunitatea serviciilor de informații vorbeau de data aceasta aceeași limbă. Era o diferență uriașă față de deliberările ce duseseră la atacul asupra reactorului Osirak cu douăzeci și șase de ani în urmă. Acum, toți șefii agențiilor de informații, adjuncții lor și principalii analiști se pronunțau pentru distrugerea proiectului Siriei – inclusiv Dagan, generalul Amos Yadlin, șeful Amanului, care se numărase printre piloții care bombardaseră Irakul în 1981, și generalul-locotenent Gabi Ashkenazi, șeful de stat-major al Tzahalului.

Părea că se formează un consens aproape unanim. Miniștrii au susținut poziția lui Olmert potrivit căreia – în spiritul lui Begin – Siria trebuia împiedicată să dețină arme nucleare. A existat totuși și o excepție foarte importantă.

Spre uluirea colegilor săi, ministrul apărării, Ehud Barak, a continuat să exprime obiecții puternice. Fără să se opună în principiu bombardării Siriei, el a sugerat că Israelul mai avea timp și nu trebuia să se pripească.

Barak a încercat chiar să-i împiedice pe alți generali să-și exprime opiniile în ședințele de cabinet, declarând că el va fi singura voce a armatei, dar Olmert a respins această revendicare.

Între cei doi Ehud se adâncea o prăpastie. Prim-ministrul a încercat să înțeleagă adevăratele motive ale lui Barak și a ajuns la concluzia că era vorba de interese politice egoiste și că ministrul apărării era dispus să sacrifice interesele naționale pentru propriul lui bine.

Peste dezbatere pluteau apăsător tensiunile lăsate de războiul din Liban din vara anului 2006, când Israelul luptase cu Hezbollahul și mulți israelieni criticaseră deficiențele factorilor de decizie politici și militari. O comisie de anchetă urma să înainteze un raport în ianuarie 2008. Olmert, Dagan și Ashkenazi nu puteau evita concluzia că Barak îl aștepta cu nerăbdare, sperând probabil că Olmert va fi silit să

demisioneze și că el va putea redeveni prim-ministru sau să rămână ministru al apărării, dar într-un cabinet în care să joace un rol mai influent.

Barak a respins aceste suspiciuni, afirmând că adevărata lui îngrijorare era aceea că Olmert lua decizii militare pripite, care nu prezentau garanții.

Dagan însă și-a pierdut total încrederea în Barak, ceea ce avea să conteze mult în cazul unor crize viitoare.

* * *

Factorul care a decis bombardarea reactorului a fost posibila reacție a Siriei.

Comunitatea serviciilor de informații israeliene știa că rachetele siriene se aflau permanent în așteptare și, dacă se dădea ordin, puteau lovi orice țintă din Israel. Se bănuia că destinațiile erau prestabilite: reactorul Dimona, sediul militar Kirya din Tel Aviv, Knessetul din Ierusalim, diferite baze aeriene, centrale electrice și alte instalații esențiale.

Dacă Israelul credea că exista probabilitatea unor represalii din partea Siriei, atunci, în mod firesc, aveau să fie necesare pregătiri pe frontul de acasă. Asta ar fi necesitat mobilizarea rezerviștilor și a civililor din sistemul defensiv, care ar fi fost detectată de sirieni. În acest fel, ar fi putut apărea un calcul eronat. Era posibil ca Siria să atace preventiv Israelul și să rezulte un război total între cele două țări.

Acest scenariu letal fusese cât pe-aici să se concretizeze în 1996 din cauza unui escroc din Mossad.

În cadrul agenției de spionaj, Yehuda Gil era considerat o legendă vie. Născut în Libia și vorbind fluent italiana, araba și alte limbi, el devenise un ofițer de caz exemplar. Racola agenți palestinieni care să lupte împotriva terorismului și ofițeri militari arabi care să-și spioneze propriile țări. În plus, ca instructor la academia Mossadului, își împărtășea experiențele de viață, instruind generații noi de potențiali ofițeri de caz.

Gil era considerat un *katsa* care deținea toate abilitățile necesare pentru a localiza, contacta, convinge și dirija agenții străini. În 1974, la scurt timp după Războiul de Yom Kippur, când Israelul avea nevoie disperată de agenți noi în țările arabe, el a fost însărcinat cu racolarea

unui general sirian aflat în călătorie în Europa. Generalul s-a dovedit uşor coruptibil.

Operând cu ajutorul metodei clasice a „drapelului fals", Gil s-a prezentat ca fiind un italian care lucra pentru o corporaţie ce avea legături strânse cu alianţa NATO. El a început să-i facă generalului cadouri, inclusiv un frigider importat special pentru el din Statele Unite.

Pentru a testa acceptul acestuia de a continua, generalului i s-a cerut să furnizeze nişte informaţii şi, foarte rapid, a devenit clar că, deşi era lacom, nu era şi un trădător. A fost de acord să furnizeze unele date care puteau fi utile unei corporaţii, însă a refuzat să trădeze secrete importante ale ţării sale.

Gil se confrunta cu o dilemă. Deoarece era mândru de rezultatele lui de până atunci, nu dorea să revină în Israel şi să-şi recunoască înfrângerea. De aceea, a început să scrie rapoarte bazate pe propriile lui speculaţii, pe imaginaţie şi pe informaţiile aflate din lectura ziarelor, ştiind bineînţeles la ce se aşteptau şefii lui să audă din partea unui general sirian.

Banii cu care ar fi trebuit să-l plătească pe spion i-a ţinut acasă, sub saltea.

Din fericire pentru el, generalul nu putea să părăsească Damascul prea des, ci cam o singură dată pe an, pentru a-şi vizita fiica din Europa, astfel că Gil nu era nevoit să inventeze prea multe rapoarte. Întrucât generalul era considerat un spion excelent, Mossadul se aştepta la informaţii deosebite, însă nu foarte des.

Între cei doi au existat întâlniri reale, chiar şi după ce generalul s-a retras din activitate, totuşi sirianul a continuat să refuze să dezvăluie secrete importante. De asemenea, a refuzat ofertele băneşti ale lui Gil şi nu părea să se simtă cu adevărat un spion. Întâlnirile s-au rărit.

Gil s-a retras şi el din activitate, dar Mossadul l-a angajat cu jumătate de normă pentru a controla această sursă siriană importantă. Gil a continuat să-şi împăneze rapoartele cu detalii născocite şi, în acelaşi timp, să-şi burduşească salteaua cu bani.

De câte ori i s-a sugerat să fie însoţit de un alt ofiţer de caz sau de un specialist militar din Aman care ar fi pus întrebări mai precise, Gil a refuzat, afirmând că generalul sirian nu voia să se întâlnească decât cu el.

În 1996, după douăzeci şi doi de ani de operaţiune fictivă, Gil a inventat cel mai periculos raport al său. Amanul îi ceruse să întrebe despre anumite mişcări ale unităţilor militare siriene, iar el a răspuns printr-o presupunere fantezistă, dar inteligentă.

Raportul i-a alertat însă pe militarii israelieni. Bazându-se pe informaţia falsă furnizată de Gil, analiştii Amanului au concluzionat că forţele siriene plănuiau o invazie rapidă care viza anumite zone din Înălţimile Golan. Ca răspuns la scorneala aceea, armata israeliană a fost mobilizată în nord, pregătindu-se de război.

Din fericire, sirienii au calculat corect şi reacţia lor a fost moderată. Nu s-a declanşat niciun război din eroare.

Atât în Mossad, cât şi în Aman a apărut un semnal de avertizare avându-l ca subiect pe Yehuda Gil. După câteva anchete interne, agenţiile au concluzionat că probabil inventa informaţiile. A fost urmărit într-o presupusă misiune de o echipă din Kidon – folosindu-se cei mai buni oameni, deoarece Gil ştia cum să detecteze şi să evite filajul – şi s-a dovedit că nu se întâlnea cu nimeni.

Când a revenit în Israel, a fost arestat şi deferit tribunalului. Gil a fost condamnat la cinci ani de închisoare.

* * *

Acum, în vara anului 2007, când în Siria apăruse o ameninţare nucleară importantă, teama de calcule greşite era chiar şi mai mare. La urma urmelor, Israelul se pregătea să acţioneze provocator, într-un fel ce putea fi considerat un act de război, determinând astfel contrareacţia sirienilor.

Decizia aşteptată din partea lui Olmert şi a cabinetului său era crucială. Miniştrii vorbeau despre posibilitatea ca poporul israelian să fie lovit de mii de rachete trimise atât din Siria, cât şi din Liban, din partea Hezbollahului. Era posibil ca unele dintre acestea să transporte arme chimice.

În ciuda acestor presimţiri sumbre, cabinetul interior s-a pronunţat în favoarea unui atac, cu 13 voturi pentru şi 1 împotrivă. Până şi Barak a votat „pentru". Unicul vot „împotrivă" i-a aparţinut lui Avi Dichter, fostul director al serviciului Shin Bet, actualmente ministru, care se temea de baia de sânge pe care represaliile Siriei o puteau provoca în rândul civililor israelieni.

În ciuda deliberărilor, a ședințelor și a implicării în planificare a unui număr de 2 500 de oameni, n-a existat nicio „scurgere" de informații, nici măcar o aluzie la acest secret – fapt uluitor în cazul unei societăți atât de guralive.

Toți cei care au luat cunoştință de plan au trebuit să semneze un jurământ secret special, chiar şi cei care beneficiau de cel mai mare acces din punct de vedere al securității, așa cum erau miniștrii de cabinet și șefii agențiilor de informații. Singurul scutit a fost prim-ministrul Olmert.

Pe 6 septembrie, în seara atacului, Olmert se afla în *Bor* („Groapa"), sala tactică a Tzahalului, flancat de câțiva consilieri și generali de armată. Opt avioane F-16 au decolat de la o bază din nordul țării, zburând spre vest, apoi spre nord și, în cele din urmă, spre est şi intrând în spațiul aerian al Siriei.

Spre deosebire de bombele grele folosite în atacul din 1981 asupra reactorului Osirak, Israelul a utilizat de data aceasta arme „inteligente". La scurt timp după miezul nopții, piloții au tras rachete precise de la o distanță sigură. În două minute, atacul se încheiase.

Pentru ca piloții să fie în siguranță, echipamentele lor electronice avansate au bruiat și au „orbit" sistemul apărării antiaeriene al Siriei. Războiul electronic a fost ridicat de data aceasta la un nou nivel, peste reușitele anterioare ale Israelului. Radarele siriene păreau să funcționeze perfect, însă realitatea era cu totul alta. Personalul apărării antiaeriene siriene nu știa că sistemul, care nu detecta absolut nimic, se prăbușise.

Piloții israelieni au păstrat tăcerea radio și au comunicat cu sediul abia după treizeci de minute. Olmert, alți politicieni importanți și generalii au fost ușurați și încântați să audă că ținta fusese distrusă.

În ciuda presupunerii că Siria nu va contraataca, posibilitatea nu putea fi ignorată și, pentru minimizarea riscurilor, s-a luat decizia păstrării secretului acțiunii. Dacă nu era umilit în public, probabil că preşedintele Assad avea să decidă să nu spună și să nu întreprindă nimic. Într-adevăr, Israelul n-a confirmat public nici până acum că a bombardat Siria în acea noapte.

Avea să urmeze un război al dezinformărilor. Aparent, sirienii n-au știut ce să înțeleagă din tăcerea Israelului și, temându-se că acesta ar putea anunța primul atacul, punându-i într-o situație stânjenitoare, au declarat că respinseseră o incursiune aeriană israeliană. Ulterior,

au afirmat că Israelul bombardase o structură militară părăsită și, ca o dovadă a incidentului, au atras atenția asupra singurei erori comise de forțele aeriene israeliene: pe drumul spre casă, unul dintre piloți decuplase un rezervor suplimentar de combustibil al avionului său F-16, care fusese găsit pe un câmp din Turcia; purta însemne ebraice și contestarea ar fi fost dificilă.

După ce guvernul sirian a început să vorbească despre un atac israelian, din Israel s-a scurs informația potrivit căreia ținta fusese o instalație nucleară. Oficialitățile siriene au negat ferm și luni de zile au refuzat să lase Agenția Internațională pentru Energie Atomică să viziteze locul; între timp, au îndepărtat ruinele și au înlocuit solul. În cele din urmă, când s-a îngăduit vizita inspectorilor internaționali, aceștia au detectat câteva urme de uraniu. Siria a susținut că proveneau de la rachetele israeliene cu vârf de uraniu, dar AIEA nu a luat de bună o asemenea explicație.

Inspectorii au concluzionat că structura dispărută conținuse un reactor nuclear de tip nord-coreean. Descoperirea a fost susținută de un raport destul de complet făcut public de CIA. Agențiile de informații au descoperit că zeci de oameni muriseră în urma bombardării clădirii de către israelieni – atât sirieni, cât și nord-coreeni. Coreea de Nord n-a suflat niciodată vreun cuvânt despre asta.

Comunitatea serviciilor de informații israeliene a pregătit dosare pe care le-a trimis liderilor guvernelor străine și agențiilor secrete prietene. Cea mai importantă relație de cooperare a fost cea cu Statele Unite. Olmert a vorbit la telefon cu președintele Bush, iar Dagan a plecat la Washington pentru a susține informări – ba chiar s-a întâlnit cu președintele la Casa Albă. Ambele părți au părut mulțumite de faptul că Israelul nu-i informase în mod detaliat pe americani înaintea bombardamentului. Posibilitatea dezmințirii a fost menținută.

Profesioniștii din CIA și Pentagon au lăudat Israelul pentru obținerea de date precise și pentru că acționase decisiv și fără scurgeri de informații.

* * *

Israelul îi dovedise Orientului Mijlociu că Doctrina Begin funcționase pentru a doua oară, totuși misiunea nu se încheiase încă pentru Dagan și Mossadul său.

Pe 1 august 2008, generalul Suleiman, mâna dreaptă a preşedintelui Assad, a fost doborât de un glonţ pe terasa vilei sale de pe litoralul sirian, unde se bucura de briza mediteraneeană şi primea oaspeţi la cină. Se pare că nimeni nu observase că o ambarcaţiune israeliană era ancorată în larg, cu un lunetist pe punte. Deşi ambarcaţiunea se legăna pe valuri, totuşi un singur glonţ, tras de la mare distanţă, şi-a atins ţinta.

Generalul a murit, dar niciun oaspete n-a fost rănit.

Foarte impresionantă a fost exactitatea informaţiilor culese despre petrecerea lui Suleiman: la ce oră va începe şi unde se va afla el.

Misiunea astfel încheiată îi expedia un mesaj clar stăpânului său, preşedintele Assad: nu te pune cu noi! Un alt obiectiv fusese şi acela de a scăpa de un oficial influent care juca un rol important în relaţiile foarte speciale ale Siriei atât cu Hezbollahul, cât şi cu Iranul.

Capitolul XXV

O PRIVIRE ÎN VIITOR

Pentru agențiile de informații israeliene a existat mereu o provocare sau o criză imediată și niciuna dintre ele n-a părut mai importantă decât ofensiva secretă și multidirecțională care țintea sabotarea – sau cel puțin întârzierea – programului nuclear iranian.

Liderii Israelului au monitorizat cu foarte multă atenție subiectul, știind că era posibil să fie nevoiți să folosească forța militară a țării pentru a combate capacitatea nucleară a Republicii Islamice. Mulțumită unor întârzieri importante, meritul lor fiind revendicat de fostul director al Mossadului, Meir Dagan, anul fatidic pentru luarea unei decizii a fost schimbat din 2010 în 2011, apoi în 2012, continuându-se probabil tot așa.

La sfârșitul anului 2010, chiar atunci când Dagan era înlocuit, după opt ani foarte activi, de adjunctul său, Tamir Pardo, trebuia privit înainte către următoarele crize, aparent inevitabile.

Examinând trecutul, devine clar că serviciile de informații israeliene au fost permanent cu ochii ațintiți spre viitor și au încercat în mod consecvent să facă parte din avangarda utilizării de resurse umane și tehnologice. Mossadul, Amanul și Shin Bet se mândresc că sunt organizații inovatoare aflate înaintea omologilor lor – celelalte agenții de spionaj și securitate, mari și mici, din toată lumea.

Comunitatea serviciilor de informații israeliene a fost printre primele care au utilizat computerele, încă din anii 1950, cu mult înainte ca alte guverne să le folosească indiferent în ce scop.

Israelul a fost prima națiune care a utilizat dronele pentru culegerea de informații și atacarea inamicilor.

Israelul a fost a şasea țară care s-a alăturat clubului nuclear, deși a refuzat cu încăpățânare să confirme acest lucru. De asemenea, este una dintre puținele națiuni care au lansat sateliți.

Israelul este o țară de primă importanță pe noul câmp de bătaie virtual al războiului cibernetic. Tot mai mult, și din necesitate, agențiile de spionaj se extind din lumea fizică în lumea digitală.

În general, ciberspațiul a însemnat o binecuvântare pentru Israel și agențiile sale de informații. Într-o măsură tot mai mare, devine irelevant

faptul că statul evreiesc pare atât de mic pe hartă, deoarece este gigantul tehnologic al Orientului Mijlociu.

Sprijinindu-se tot mai mult pe computere, a crescut rolul Amanului în cadrul comunității, deoarece desfășurarea ciberactivităților sale se află în mâinile agenției militare. Amanul a pătruns într-o nouă dimensiune, în care războaiele se poartă fără vărsare de sânge. Pentru multe obiective se pot duce acum lupte fără ca soldații sau mașinile să se mai afle față în față.

* * *

Există trei forme de ciberactivități utile, relevante și exploatate de militari: culegerea de informații, etapele ofensive și mișcările defensive.

Pentru culegerea de informații și pentru operațiuni, metodele bazate pe cibernetică nu elimină abilitățile umane de culegere a datelor secrete, *humint*, un domeniu în care israelienii au excelat. Tehnologia este însă acum nepreţuită pentru a ajuta *humint*, oferind o sumedenie de scurtături. În prezent, aproape toate activitățile umane sunt asociate cu computerele, sunt înregistrate de acestea și lasă urme într-o rețea care poate fi găsită și „spartă" de ciberspioni.

Din partea oricui utilizează un computer, indiferent sub ce formă, ar fi o naivitate să creadă că mai există intimitate și secrete. Dacă agențiile de informații israeliene apreciază că datele absolut necesare se află în rețelele de computere ale aproape oricărui guvern, armată, corporație sau individ, abilitatea lor de a identifica datele și de a le procura în mod nedetectabil depășește cu mult media.

Utilizarea inteligentă a ciberspațiului elimină bâjbâielile de modă veche, inclusiv expedițiile de pescuire a informațiilor din lumea reală, care consumă bugete de călătorie și supun agenții la riscuri. Ca și alte comunități de informații, cea israeliană a devenit expertă în efracții, totuşi cele fizice, din lumea materială, sunt mai puțin importante în epoca noastră, a computerelor conectate la o rețea și a internetului.

Informațiile sunt mai disponibile și datele se obțin mai uşor ca oricând. Creatorii israelieni de software și hardware, dintre care mulți și-au făcut stagiul de pregătire în Unitatea 8200 a armatei, au inventat o mare parte din echipamentele de rețea utilizate în lumea întreagă. Ei cunosc toate intrările prin „spate" și sunt experți în spargerea tuturor tipurilor de coduri de computer.

Agențiile de informații pot utiliza și camerele de chat, rețelele sociale, schimburile de mesaje prin e-mail și site-urile Web pentru a

identifica informații importante aflate la mare depărtare, scotocind adânc pentru a afla cât mai multe – totul de la o distanță sigură.

Desigur, un *katsa*, adică un ofițer de caz, poate considera că trebuie să se stabilească mai întâi un contact personal cu agenții folosiți peste hotare. Factorii psihologici continuă să fie importanți și trebuie înțelese motivele pentru care un străin furnizează secrete despre propria sa țară. Pentru întâlnirile de rutină s-a redus totuşi nevoia ca un israelian să intre în țări inamice – țările „țintă" – sau să-și aducă agenții în țările „de bază" neutre.

Comparativ cu epocile trecute, nu mai este aproape deloc nevoie ca stabilirea unei întâlniri secrete cu un agent să se facă prin codificări și decodificări manuale complexe. Semnalele complicate de tipul „căsuțelor poștale oarbe", lăsarea pachetelor și a mesajelor sub pietre, în păduri, au devenit relicve ale trecutului expuse în muzeele de spionaj.

Deoarece internetul lasă loc pentru multă imaginație, există oportunități noi pentru recrutările sub „drapel fals". Poți adopta o identitate total diferit de ceea ce eşti în realitate. În trecut, de exemplu, un agent israelian care susținea că este belgian trebuia să fie astfel selectat încât să pară în mod credibil un belgian. Pe internet, asemenea deghizări sunt relativ simple.

* * *

Agențiile de informații americane au învățat că tehnologia încăpută pe mâinile teroriştilor poate fi întoarsă împotriva lor. De fiecare dată când un inamic al SUA sau al Israelului utilizează un telefon – mai ales un smartphone cu o conexiune inteligentă la internet –, o agenție de informații are șanse reale de a-i detecta coordonatele și de a-i intercepta mesajele. Deloc surprinzător, al-Qaeda și alte grupări teroriste au renunțat la utilizarea telefoanelor și depind exclusiv de curieri care transmit mesajele ca în Evul Mediu.

Israelul și-a dezvoltat capacități ofensive ce pot fi dezlănțuite împotriva unor națiuni inamice cu infrastructură modernă. Statele Unite sunt foarte avansate în domeniul acestei categorii de războaie, dar realitatea este că țări mari și mici – SUA și Israelul, de pildă – pot fi aproape egale în ceea ce priveşte posibilitatea de a regiza ciberatacuri ce pot paraliza dușmanii.

Aproape toate națiunile care dețin experți în tehnologia de vârf pot să întrerupă furnizarea curentului electric și a apei sau sistemul aviatic al inamicului fără a-și periclita nici măcar un singur soldat.

Specialiștii pot executa acțiuni distructive în timp ce stau confortabil în fața consolelor de comandă și în sălile tactice aflate la mii de kilometri depărtare.

O națiune modernă poate fi teoretic paralizată dacă un stat decide să provoace haos într-o altă societate.

Agențiile de informații și-au dezvoltat şi capacitatea de a introduce date false în sistemele computerizate ale inamicului. Implantarea „viermelui" Stuxnet în computerele iraniene a fost doar un exemplu al posibilităților nelimitate ale ciberrăzboiului ofensiv. În 2007, când a distrus reactorul nuclear din Siria, Israelul a putut „orbi" sistemul de apărare antiaeriană al inamicului.

Aceste arme reprezintă totuşi săbii cu două tăișuri. Cu cât o țară este mai avansată din punct de vedere tehnologic – inclusiv Israelul, desigur –, cu atât este mai vulnerabilă, deoarece multe dintre propriile ei informații vitale se află în mod inevitabil în rețele de computere care pot fi penetrate.

Israelul și agențiile sale de informații dedică tot mai multe resurse autoapărării în fața ciberatacurilor. Sunt inventați și activați detectori de viruși și sisteme firewall și – desigur – au grijă să nu conecteze site-urile Web publice ale Mossadului și ale multor altor instituții secrete la intraneturile importante utilizate de angajații agenției.

Problema este că un stat trebuie să-și apere nu numai instalațiile militare și strategice *reale*, ci și întregul front *virtual* de acasă. Semafoarele sunt controlate de computere, la fel ca și rețeaua de canalizare, spitalele și foarte multe alte sisteme civile. Ciberrăzboiul îi transformă pe toți cetățenii unei țări în oameni care pot fi loviți de inamic și pot suferi.

De asemenea, devine neliniștitor faptul că inamicul nu trebuie să fie un stat. Grupările teroriste pot sparge baze de date folosind diverse niveluri de abilitate – de la cel mai rudimentar la unul surprinzător de complex. Unii hackeri își schimbă frecvent locurile din care operează și metodele de intrare în rețelele de computere. Pentru a-și apăra infrastructura și a contraataca, Israelul poate resimți frustrarea urmăririi unei ținte mişcătoare.

* * *

Pentru Israel și comunitatea serviciilor sale de informații, viitorul poate să abunde în săbii cu două tăișuri. Inamicii statului evreu țintesc

să aibă acces la aproape tot ceea ce achiziționează sau inventează israelienii.

Unicul aspect pe care adversarii nu-l pot egala – cel puțin deocamdată – sunt activele *humint* ale Israelului. Analiștii din Aman și Mossad cunosc foarte bine țările vecine și destui israelieni vorbesc mai multe limbi, adesea grație originii părinților și bunicilor lor.

Între timp, agențiile de spionaj și de securitate ale inamicilor Israelului par să le facă pe plac stăpânilor lor, iar asta înseamnă adesea să-i spui unui conducător autoritar exact ce vrea să audă. Indiferent dacă sunt iraniene, libaneze radicale, egiptene sau din alte țări arabe, serviciile de securitate rivale au eșuat în mod repetat să înțeleagă societatea israeliană. În termeni mai simpli, aproape niciunul dintre membrii lor n-a cunoscut vreodată un evreu.

Ei provin în principal din regimuri dictatoriale și nu-și pot imagina funcționarea unei societăți deschise și democratice, ci tind să judece fiecare mișcare a Israelului în funcție de propriile lor valori și experiențe esențiale.

Asta i-a conferit Israelului un atu calitativ autentic de-a lungul anilor, totuși societatea israeliană se schimbă. Ea devine în medie mai puțin educată, mai puțin productivă, mai introvertită, mai puțin acordată la opiniile lumii și tot mai sfâșiată de tensiunile apărute între bogați și săraci.

Este adevărat că în agențiile secrete se află indivizi excepționali, însă comunitatea serviciilor de informații a fost dintotdeauna o reflectare a întregii națiuni. Ea nu poate fi mai bună decât societatea în care există.

De fapt, trăind într-o țară liberă și deschisă, israelienilor li se pare destul de greu să evalueze intențiile dictaturilor din jur. Informația ideală ar fi cunoașterea exactă a gândirii unui singur om – liderul. În ciuda tuturor progreselor tehnologice înregistrate de Israel, niciun aparat nu poate citi gândurile și intențiile.

Când liderii arabi aflați de mult timp la conducerea țărilor lor au fost răsturnați de la putere în urma revoltelor din 2011, Israelul a fost luat prin surprindere. Analiștii serviciilor de informații au susținut că prezise ră posibilitatea unui regim islamic antiisraelian la Cairo, dar numai după eventualul deces al președintelui Hosni Mubarak. El fusese practic un aliat al Israelului și, cu certitudine, al Statelor Unite. Strategii israelieni doreau ca Mubarak să mai poată conduce, dar modificarea

cursului istoriei depășește până și capacitățile celor mai bune agenții de spionaj.

Analiștii israelieni au făcut tot ce au putut pentru a ține pasul cu schimbările rapide ale guvernelor arabe, iar profesioniștii din comunitatea serviciilor de informații au respins întrebările simpliste de felul „Este bine pentru noi?". Desigur, politicienii au dorit să știe în ce fel țara lor va suferi de pe urma impactului cu mișcările populare, a speranței combinate cu violența și a solicitării libertății în teritoriile arabe ce putea duce la dorința onestă de pace. Evenimentele puteau determina ura față de Israel, atâtată de noii lideri.

Israelienii s-au simțit amenințați în mod real de radicalismul Iranului și de creșterea puterii sale. Când liderii de la Ierusalim au anunțat că nu vor tolera ca iranienii să dețină arma nucleară, ei au subliniat că nu-și puteau asuma riscul ca mullahii să utilizeze într-o bună zi cele mai puternice arme din lume. Mossadul și Amanul nu puteau afirma că știau ce va face azi, sau mâine, Conducătorul Suprem.

Programul nuclear al Iranului, combinat cu susținerea acordată terorismului, se află actualmente în centrul preocupărilor Israelului, dar gestionarea crizelor a devenit pentru israelieni o parte a vieții cotidiene. Asta nu este bineînțeles prima criză, și nu va fi nici ultima.

Ca de obicei, există multe opțiuni legate de rezolvarea ei. Oficialitățile alese, conducătorii militari și poporul Israelului vor dori în mod firesc să dispună de informațiile cele mai bune – și s-au bucurat de roadele unor servicii de spionaj impresionante. Acum, liderii trebuie să decidă. Israelul nu ar trebui să se aștepte ca agențiile secrete să devină altceva decât au fost: un exemplu excelent legat de ceea ce poate face o națiune mică ce-și utilizează la maximum resursele sărăcăcioase. Istoria comunității a demonstrat atât realizările de vârf, cât și limitările inevitabile ale serviciilor de spionaj.

Note finale

Capitolul 1

Înainte de a părăsi Mossadul, în decembrie 2010, Meir Dagan a invitat treizeci de ziariști la casa de oaspeți a agenției din Glilot și i-a informat despre opiniile sale. Reuniunea s-a dorit una neoficială, dar reportajele au apărut în mass-media după câteva ore. Ulterior, Dagan a participat la câteva forumuri publice din Israel şi a făcut declarații controversate care nu i-au încântat pe prim-ministrul Benjamin Netanyahu şi pe ministrul apărării, Ehud Barak. Detalii legate de părerile sale au apărut şi la Forumul Saban de la Washington al organizației Brookings Institution din decembrie 2011.

În privința opiniilor șahului despre ambițiile nucleare ale Iranului, a se vedea Yossi Melman şi Meir Javedanfar, *The Nuclear Sphinx of Tehran* (Carroll & Graf, 2007), Capitolul 5, „The Grandfather of Iran's Bomb".

Mohammed ElBaradei, fost șef al Agenției Internaționale pentru Energie Atomică, își prezintă impresiile în memoriile sale, *The Age of Deception: Nuclear Diplomacy in Treacherous Times* (Metropolitan Books, 2011).

Despre diversele planuri puse la cale de CIA şi de agenţiile de informații israeliene pentru a opri programul nuclear al Iranului, inclusiv un plan de a furniza proiecte eronate de bombe, a se vedea James Risen, *State of War: The Secret History of the CIA and the Bush Administration* (Free Press, 2006).

Un articol care relatează cooperarea dintre serviciile de informații israeliene și americane pentru producerea şi testarea virusului Stuxnet a apărut în *The New York Times* pe 15 ianuarie 2011. Un analist de viruși al firmei de securitate a rețelelor Symantec, cu sediul în California, a stat de vorbă cu unul dintre autori în aprilie 2012 despre Stuxnet şi despre un alt virus faimos, Duqu.

Comentând explozia uriașă de la o bază de rachete iraniană produsă în decembrie 2011, viceprim-ministrul israelian răspunzător de afacerile strategice, Moshe (Boogie) Yaalon, fost șef de stat-major al Tzahalului, a susținut că baza construia o rachetă cu raza de acțiune de 10 000 de kilometri, menită să amenințe Statele Unite. În ianuarie 2012, la New York, el a susținut informări pentru jurnaliști și experți.

Întâlnirea lui Dagan cu Nicholas Burns, subsecretar de stat american, în august 2007 a fost rezumată într-o telegramă aparent autentică a Departamentului de Stat, postată de Wikileaks în noiembrie 2010. Dagan schițează un plan format din cinci părți pentru destabilizarea Iranului și determinarea acestei țări să-şi oprească programul de înarmare nucleară.

Dagan a acordat primul interviu televiziunii americane când a vorbit în emisiunea *60 Minutes* a postului CBS News, difuzată pe 11 martie 2012. La o masă rotundă din cadrul unei conferințe organizate de cotidianul *Jerusalem*

Post la New York pe 29 aprilie 2012 el a prezis în mod public că un atac aerian israelian asupra Iranului i-ar determina pe iranieni să susțină regimul islamic.

Barack Obama şi Netanyahu şi-au prezentat opiniile despre programul nuclear iranian în discursurile ținute la conferința anuală de politică a Comitetului Israeliano-American pentru Afaceri Publice pe 4, respectiv 5 martie 2012 la Washington.

Obama a spus că „nu fusese o cacealma" atunci când a fost intervievat de Jeffrey Goldberg, corespondentul național al revistei *The Atlantic*, comunicat la TheAtlantic.com pe 2 martie 2012.

Capitolul 2

Moshe Tziper, fiul presupusului trădător Avner Israel, a vorbit cu unul dintre autori în iunie 2011.

Rafael Eitan, „dl. Răpiri", a fost intervievat în 2011 de unul dintre autori despre operațiunea de găsire a „acului bulgăresc în carul cu fân italian".

Amos Manor, fost director al serviciului Shin Bet, a spus că-i era „rușine" de moartea lui Avner atunci când a fost intervievat de unul dintre autori; a se vedea *Ha'aretz* din 9 martie 2006, de Yossi Melman.

Ultimele zile ale serviciului Shai au fost descrise de Hagai Eshed, *One-Man Mossad: Reuven Shiloah, Father of Israeli Intelligence* (publicat în ebraică de Edanim/Yediot Aharonot, 1988), p. 120.

Agenții lui Isser Harel au întreprins activități polițienești şi au deschis „mii de scrisori", potrivit lui Tom Segev, *1949: The First Israelis* (Domino Press, 1984), pp. 292, 294.

Despre unele activități ale lui Avri El-Ad a scris El-Ad însuși în *Decline of Honor* (Regency Books, 1976), pp. 60-2; a se vedea şi Aviezer Golan, *Operation Susannah* (Harper and Row, 1978).

Deși El-Ad a fost condamnat în secret la zece ani de închisoare, nicio oficialitate israeliană nu şi-a asumat responsabilitatea pentru ordonarea campaniei de sabotaj din Egipt. Israelienii au numit-o „Afacerea putredă", sau Afacerea Lavon, și toți potențialii factori de decizie – Moshe Dayan, șeful de stat-major al Tzahalului, Benyamin Gibli, șeful Amanului, și Pinhas Lavon, ministrul apărării – au susținut că nu au cunoștință de ea.

Povestea lui Ze'ev Avni a fost relatată de Moshe Zak, *Israel and the Soviet Union: A Forty-Year Dialogue* (Maariv Book Guild, 1988), pp. 301-302; şi de El-Ad, *Decline of Honor*, pp. 282-284.

Capitolul 3

Cea mai cuprinzătoare relatare a celei de-a doua cariere secrete a lui Moe Berg, fost jucător în echipa de baseball Chicago White Sox, este consemnată în cartea lui Nicholas Dawidoff, *The Catcher Was a Spy: The Mysterious Life of Moe Berg* (Vintage, 1995).

Vizita lui Reuven Shiloah la Washington, în iunie 1951, este descrisă de Eshed în *One-Man Mossad*, pp. 164-165.

Trecutul lui James J. Angleton, inclusiv firea lui suspicioasă, apare în cartea lui David C. Martin, *Wilderness of Mirrors* (Harper and Row, 1980), pp. 10-12.

„Jim vedea în Israel un adevărat aliat…" Teddy Kollek, care a procurat din Statele Unite arme, apoi multe prietenii pentru Israel, pentru ca ulterior să fie mult timp primarul Ierusalimului, este citat în Martin, *Wilderness*, p. 20.

Povestea lui Elyashiv Ben-Horin şi a eforturilor sale de recrutare de la Washington se află în cartea lui Dan Raviv şi Yossi Melman, *Friends In Deed: Inside the U.S.-Israel Alliance* (Hyperion, 1994), pp. 63-64.

„Rușii se infiltrau în armata israeliană": Stephen Green, *Taking Sides: America's Secret Relations with a Militant Israel* (William Morrow, 1984), p. 19, citând un memorandum de la secretarul de stat Robert Lovett către secretarul apărării James Forrestal; de asemenea, Martin, *Wilderness*, p. 20.

Israel a început să trimită date despre viața în URSS şi i-a permis CIA-ului să folosească activele de informații israeliene: în Martin, p. 21; şi Eshed, p. 163.

„Shiloah l-a convins pe prim-ministru" să coopereze cu Statele Unite în privința serviciilor de informații: în Harel, *Security and Democracy*, pp. 381-382.

Citatele din Amos Manor provin din interviul luat în martie 2006 de unul dintre autori.

Capitolul 4

Victor Grayevsky, care a devenit reporter şi director executiv la un post de radio israelian, a vorbit cu unul dintre autori cu un an înaintea morții sale la vârsta de optzeci şi doi de ani, în 2007. A se vedea Yossi Melman, „Trade Secrets" în *Ha'aretz*, 10 martie 2006.

Manor, fostul șef al serviciului Shin Bet care a stabilit alianța la nivelul serviciilor de informații cu Statele Unite, a vorbit cu unul dintre autori în martie 2006. Manor a murit în august 2007 la vârsta de optzeci şi opt de ani.

„Marele prieten al Israelului de la Washington a ajutat la menținerea perdelei de fum…" Rolul lui Angleton în 1956 a fost prezentat de cotidianul britanic *The Guardian* pe 13 mai 1987.

Nir Baruch, spionul israelian din Cuba care a ajutat CIA, și-a relatat povestea unuia dintre autori cu condiția să nu fie publicată decât după moartea sa. A se vedea Yossi Melman în *Ha'aretz*, 3 martie 2011, după ce Baruch murise la vârsta de optzeci şi opt de ani.

„Angleton mai avea o responsabilitate majoră", aceea de a asigura relația dintre CIA şi Israel în „mod compartimentat": fostul director al CIA William

Colby, citat în cartea lui John Ranelagh, *The Agency: The Rise and Decline of the CIA* (Weidenfeld and Nicolson, 1986), pp. 560-563.

Despre regele Abdullah şi continuarea relaţiilor secrete între Iordania şi Israel, a se vedea Yossi Melman şi Dan Raviv, *Behind the Uprising* (Greenwood Press, 1989).

Despre Hosni Zaim din Siria, care figura pe statele de plată ale agenţiilor secrete occidentale: Avi Shlaim, *Collusion Across the Jordan* (Oxford University Press, 1988), p. 423; Copeland, *Game Player*, pp. 93-101. Legătura cu Israelul a fost dezvăluită la un seminar al Universităţii Tel Aviv în aprilie 1989.

„Consilieri militari israelieni au instruit şi antrenat luptători de gherilă kurzi": Viitorii directori ai Mossadului Zvi Zamir şi Nahum Admoni i-au vizitat în secret pe kurzi, iar Aryeh (Lova) Eliav şi-a dezvăluit activităţile în cartea pe care a scris-o în ebraică, *Rings of Testimony* (Am Oved, 1984), pp. 156-164.

Călătoria secretă a lui Ben-Gurion în Turcia şi „defecţiuni la motor care au determinat o aterizare forţată": Samuel Segev, *The Iranian Triangle: The Secret Relations Between Israel-Iran-USA* (Maariv Books, 1981), p. 88.

„...Mossadul îi învăţa pe agenţii secreţi turci metode de contraspionaj şi de utilizare a dispozitivelor tehnice.": Yossi Melman, *The CIA Report on the Intelligence Services of Israel* (Erez, 1982), pp. 59-60, citând un raport secret datat 1976 şi găsit de militanţii iranieni în ambasada SUA din Teheran în 1979.

Despre agenţii israelieni care au convins Iranul să-i îngăduie CIA-ului construirea unui post de ascultare, a se vedea Meir Doron şi Joseph Gelman, *Confidential: The Life of Secret Agent Turned Hollywood Tycoon Arnon Milchan*, (Gefen Books, 2011), pp. 68-70.

Capitolul 5

Adunarea liderilor francezi, britanici şi israelieni în jurul unei mese dintr-o vilă din Franţa în 1956 se bazează pe un interviu luat de unul dintre autori lui Asher Ben-Natan în decembrie 1988; de asemenea, pe un articol de Mordecai Bar-On, pe atunci aghiotant al lui Moshe Dayan, în *Yediot Aharonot*, 24 octombrie 1986.

Isser Harel „a fost nevoit să treacă în planul secund": articol din *Ma'ariv*, 24 octombrie 1986, când se apropia a treizecea aniversare a războiului Sinai/Suez.

Despre reactorul de cercetări nucleare livrat de Statele Unite la Nahal Sorek, a se vedea Green, *Taking Sides*, pp. 149-150.

„Bourgès-Maunoury… a semnat documente strict secrete": Multe detalii, din punctul de vedere al lui Shimon Peres, se găsesc în Matti Golan, *Peres* (Schocken Books, 1982), p. 54.

După demisiile din comisia de energie atomică, „…au fost mulțumiți că tot mai puține persoane știau acum ce făcea Israelul": Peter Pringle și James Spiegelman, *The Nuclear Barons: The Inside Story of How They Created our Nuclear Nightmare* (Michael Joseph, 1982), pp. 295-296; și Golan, *Road to Peace*, p. 51.

„Știa să păstreze secretele…": caracterizarea făcută de Shimon Peres, care în 2007 avea să devină președintele Israelului, lui Binyamin Blumberg în fața unuia dintre autori în aprilie 2005. A se vedea Yossi Melman, *Ha'aretz*, 22 aprilie 2005.

„Spionul-preot a expediat o telegramă foarte critică" la Paris după ce a vizitat Negev: Golan, *Road to Peace*, pp. 57-58.

Despre Blumberg și „Cum să supravegheze Ministerul Apărării?": Baruch Nir a fost intervievat de unul dintre autori în iunie 2005.

„Lakamul a fost înființat pe la spatele meu și fără știrea mea": Harel a fost citat în ziarul *Yediot Aharonot*, 29 mai 1987.

Dimona n-a fost „o uzină textilă, o uzină de desalinizare a apei sau un laborator metalurgic": a se vedea Avner Cohen, *Israel and the Bomb* (Columbia University Press, 1998), p. 85.

Afirmația secretarului american al apărării, „uzina nu are scopuri pașnice", se află în Cohen, *ibid.*, p. 89. Un capitol din cartea lui Cohen, „The Dimona Visits (1964-1967)", constituie relatarea cea mai amănunțită a tentativelor de inspectare ale guvernului SUA, pp. 175-194.

Despre destăinuirea lui David Ben-Gurion, din decembrie 1960, legată de un reactor atomic, a se vedea Amos Perlmutter, Michael Handel și Uri Bar-Joseph, *Two Minutes Over Baghdad* (Vallentine Mitchell and Co., 1982), p. 26. De asemenea, *The New York Times*, „Ben-Gurion Explains Project" și „Israel Assured U.S. on Reactors", 22 decembrie 1960.

Avner Cohen a scris despre dialogul subtil dintre Ben-Gurion și John F. Kennedy în *Israel and the Bomb*, apoi în *The Worst-Kept Secret: Israel's Bargain with the Bomb* (Columbia University Press, 2010) și, de asemenea, în articolul lui din 1995, „Stumbling Into Opacity: The Untold Ben Gurion-Kennedy Dimona Exchange (1961-1963)".

Ben-Gurion a vorbit de câteva ori despre necesitatea de „clădire a unei forțe de intimidare" – de exemplu, într-o întâlnire cu editori de ziare din vara anului 1963, potrivit lui Zaki Shalom, *Ben-Gurion's Political Struggles, 1963-1967: A Lion in Winter*, p. 41.

Despre promisiunea lui Peres făcută lui Kennedy de a nu „fi primii" care să introducă arme nucleare în regiune, a se vedea „Let the World Worry", de Yossi Melman in *Ha'aretz*, 13 decembrie 2006.

Detalii privind eforturile Israelului de a-i păcăli pe inspectorii americani au fost dezvăluite autorilor în septembrie 1992 de către Abba Eban, fostul ministru de externe, care a murit în 2002.

John Hadden, fostul şef al staţiei CIA din Tel Aviv, şi-a amintit de secretele nucleare, de alcool şi de doamna Ben-Gurion atunci când fost intervievat în 1991 de Dan Raviv şi Yossi Melman pentru *Friends In Deed: Inside the U.S.-Israel Alliance*, pp. 121-131.

În 2011, la Washington, oficialităţi guvernamentale americane retrase din activitate i-au mărturisit unuia dintre autori că Yitzhak Rabin – în calitate de ambasador al Israelului în Statele Unite – a recurs la o formulare nouă la sfârşitul anului 1968, potrivit căreia dacă nu exista niciun test nuclear, nu se va considera că Israelul posedă arme nucleare. A se vedea Avner Cohen, *Israel and the Bomb*, pp. 317-318, care dezvăluie faptul că ideea lui Rabin s-a conturat în discuţiile purtate cu Paul Warnke, un oficial din Departamentul Apărării al administraţiei Lyndon Johnson. Warnke încerca să convingă Israelul să semneze Tratatul de Neproliferare Nucleară. Israelul a refuzat mereu s-o facă.

Administraţia lui Richard Nixon, care a intrat în funcţie la sfârşitul lunii ianuarie 1969, a acceptat Israelul ca putere nucleară nedeclarată „dacă îşi va menţine profilul nuclear discret". Vizitele inspectorilor americani la Dimona au încetat. A se vedea Cohen, *ibid*., pp. 323 şi 334-337.

Capitolul 6

Confirmarea lui Levi Levi că în Kazahstan a avut contacte cu NKVD-ul sovietic, predecesorul KGB-ului, şi mai multe informaţii despre Levi se află în documentele poloneze – declasificate după căderea fostului guvern comunist – prezentate autorilor în octombrie 2010 de către istoricul polonezo-canadian Leszek Gluchowski.

Despre rolul jucat de *sayanim* („ajutoare"), o carte susţine că toţi trebuiau să fie evrei. A se vedea Victor Ostrovsky şi Claire Hoy, *By Way of Deception: The Making and Unmaking of a Mossad Officer* (St. Martin's Press, 1990), pp. 86-87. Ostrovsky, care susţine că ar fi fost un agent silit să părăsească Mossadul după ce a fost acuzat pe nedrept pentru o eroare, era – potrivit oficialităţilor israeliene – un simplu cadet la academia agenţiei. Deşi a negat multe afirmaţii de natură critică din cartea sa, guvernul Israelului a apreciat că ar fi fost potenţial periculos şi lipsit de înţelepciune să încerce să-i oprească publicarea în Statele Unite. Controversa a ajutat-o să devină un bestseller. Despre o „listă" de 7 000 de *sayanim* din toată lumea, Ostrovsky şi Hoy au scris: „Un lucru este sigur: chiar dacă ştie că eşti din Mossad, un evreu poate să nu fie de acord să lucreze cu tine, dar nu te va trăda."

În cartea *Decline of Honor*, pp. 267-268, fostul agent israelian Avri El-Ad a povestit despre mesajul transmis de Motke Kedar folosind limbajul Morse: „Nu-i lăsa să te tragă la fund!"

Refuzul de a-i acorda lui Kedar rejudecarea procesului a fost anunţat de *Hadashot*, 14 noiembrie 1986, şi de *Yediot Aharonot*, 4 februarie 1990.

Aceleași ziare l-au citat și pe Yehoshafat Harkabi, fostul șef al Amanului, care a spus că recruții pentru misiuni de spionaj „nu sunt oameni necomplicați".

Declarația mândră a lui Isser Harel că judecătorii și tribunalele decideau soarta agenților care greșiseră și că „n-a fost executat niciun trădător" se află în cartea lui, *Security and Democracy*, pp. 270-273, și în *Jerusalem Post*, 20 ianuarie 1989.

Impresia lui Harel că formarea unei unități operative era ca o „naștere" a fost relatată în timpul unui interviu acordat autorului Yossi Melman în locuința lui Harel din Tzahala, pe 12 decembrie 2002, cu două luni înainte de moartea sa la vârsta de nouăzeci și unu de ani.

Acțiunile de spionaj ale lui Aharon Cohen împotriva Israelului și procesul său sunt relatate de Michael Bar-Zohar, *Isser Harel and Israel's Security Service*, pp. 106-108, 148.

Pentru mai multe amănunte despre relatarea lui Yair Racheli despre metoda de filaj „Pieptenele", a se vedea „Parallel Underworlds", de Yossi Melman în *Ha'aretz*, 16 mai 2003.

Despre acuzațiile lui Harel îndreptate împotriva FBI-ului deoarece nu comunicase toate informațiile despre Kurt Sitta, a se vedea Harel, *Soviet Espionage*, pp. 169-175; de asemenea, *Ma'ariv*, 14 noiembrie 1986.

Pentru afirmațiile lui Israel Be'er, susținute până în ziua morții, că nu se făcuse vinovat de spionaj: Harel, *Soviet Espionage*, pp. 131-136.

O carte recentă și amănunțită despre misiunea israeliană de răpire a notoriului criminal de război nazist în Argentina este *Hunting Eichmann* de Neal Bascomb (Houghton Mifflin Harcourt, 2010).

Indiciile legate de faptul că vânătoarea de naziști nu reprezenta o prioritate pentru Harel înainte de localizarea lui Eichmann includ două memorandumuri schimbate între Shin Bet și Mossad în 1952, ambele sugerând că cealaltă organizație ar trebui să se ocupe de prinderea lui Eichmann. Unul dintre ele afirma: „Am constatat că nu dispunem de mijloacele necesare pentru a acorda atenția corespunzătoare acestui caz." Ele au fost dezvăluite atunci când Mossadul a făcut pasul rar, la începutul anului 2012, de a expune obiectele reținute odată cu capturarea lui Eichmann – inclusiv pașaportul fals pe numele Ze'ev Zichroni – la Beit Hatfutsot („Muzeul Diasporei") din Ramat-Aviv. Un arhivar al Mossadului a spus că expoziția fusese organizată în sediul agenției. A se vedea *Ha'aretz*, în ebraică pe 12 aprilie și în engleză pe 15 aprilie 2012, la Haaretz.com.

Angajarea lui Simon Wiesenthal de către Mossad a fost dezvăluită de istoricul Tom Segev în *Simon Wiesenthal: The Life and Legends* (Knopf Doubleday, 2010), pp. 9 și 182.

Moshe Tavor, unul dintre israelienii care l-au răpit pe Eichmann, a fost intervievat de Saguy Green în *Yediot Aharonot*, „The Safecracker of the

Mossad", 18 aprilie 2006, cu numai trei săptămâni înainte de moartea lui Tavor la vârsta de optzeci şi nouă de ani.

Harel şi-a publicat versiunea asupra răpirii lui Eichmann în 1975, *The House on Garibaldi Street* (reeditată de Frank Cass Publishers, 1997).

Despre surpriza şi bucuria din Parlamentul israelian când a fost anunţată capturarea lui Eichmann: Ze'ev Schiff şi Eitan Haber, *Israel, Army, and Defense: A Dictionary* (Zmora Bitan Modan, 1976), pp. 36-37; Dennis Eisenberg, Uri Dan şi Eli Landau, *The Mossad: Inside Stories* (New American Library, 1978), pp. 177-198 şi 212-227; şi Stewart Steven, *The Spymasters of Israel* (Ballantine Books, 1980), pp. 130-139.

Deşi Eichmann este singura persoană condamnată la moarte de sistemul judiciar israelian, a mai existat şi execuţia oarecum legală a căpitanului Meir Toubianski, împuşcat din ordinul şefului serviciului de informaţii militar Isser Beeri în 1948.

„Cred că nu are habar unde este Mengele", i-a spus Zvi Malkin lui Harel, potrivit lui Malchin însuşi – scriind în ebraică în 1987 sub numele de Peter Mann, coautor Uri Dan; apoi în engleză împreună cu Harry Stein, *Eichmann in My Hands* (Warner Books, 1990).

Harel a spus că Mengele trecuse în Paraguay, apoi în Brazilia: Reuters, „Israeli Who Captured Eichmann", 6 aprilie 1989.

„Să nu vă atingeţi de Mossinson", cererea lui Ben-Gurion adresată lui Francisco Franco, conducătorul Spaniei: potrivit lui Yigal Mossinson, intervievat de autori, 6 decembrie 1988.

Printre cei care au relatat căutarea încununată de succes a lui Yossele Schumacher: Stewart Steven, *Spymasters*, pp. 141-151; şi Eisenberg, Dan şi Landau, *The Mossad*, pp. 36-53.

Unul dintre jurnaliştii israelieni recrutaţi de Harel pentru a scrie despre pericolele la care se puteau aştepta savanţii germani în Egipt a fost Samuel (Shmuel) Segev, intervievat despre această misiune de unul dintre autori pe 21 octombrie 1988. Misiunea a fost descrisă şi în Bar-Zohar, *Isser Harel*, p. 240.

Amos Manor, şeful oficial al serviciului Shin Bet, a vorbit cu unul dintre autori în martie 2006 despre sfatul pe care i l-a dat încăpăţânatului Harel când acesta a avut disputa finală cu Ben-Gurion.

Capitolul 7

„Era un ordin." Modul în care David Ben-Gurion a atribuit conducerea Mossadului lui Meir Amit este relatat de Eitan Haber, *War Will Break Out Today: Memoirs of Brigadier General Israel Lior, Aide-de-Camp to Prime Ministers Levi Eshkol and Golda Meir* (publicat în ebraică de Edanim/Yediot Aharonot, 1988), p. 62.

Silirea lui Isser Harel de a depune mărturie în fața unei comisii despre campania împotriva savanților germani a fost descrisă în ebraică de Yair Kotler, *Joe Returns to the Limelight* (Modan, 1988), pp. 40, 61, 66-68; de asemenea, Eitan Haber, *ibid.*, p. 62; și *Yediot Aharonot*, 16 octombrie 1987, care-l citează chiar pe Harel.

Demisia lui Yitzhak Shamir: Kotler, *Joe Returns*, p. 61; Steven, *Spymasters of Israel*, pp. 186-187.

„O femeie nu poate culege informații în lumea arabă", o atitudine care s-a schimbat în următorii douăzeci de ani, i-a fost declarată unuia dintre autori în 1988 de un agent veteran al Mossadului care a dorit să rămână anonim.

Despre folosirea prostituatelor pentru misiuni de șantaj sexual, regretatul Hesi Carmel, un agent al Mossadului care a devenit ziarist și autor francez, a vorbit cu unul dintre autori în iunie 2001.

Despre monopolul virtual al Mossadului în privința culegerii de informații din străinătate, cu unele excepții militare pentru Aman: Melman, *The CIA Report*, pp. 41-56; și Walter Laqueur, *A World of Secrets: The Use and Limits of Intelligence* (Ed. Basic Books, 1985), p. 220.

„Era mai eficient și mai puțin complicat dacă omoram" un criminal de război nazist ca Herbert Cukurs, i-a spus Meir Amit unuia dintre autori într-un interviu din august 2007. Amit a murit în iulie 2009 la vârsta de optzeci şi opt de ani.

În relatarea unora dintre succesele obținute de departamentul operativ Keshet, redenumit ulterior Neviot, veteranii Mossadului n-au dorit să dezvăluie precis dacă legendarul Yaacov Barda și alții s-au manifestat activ împotriva țintelor arabe.

Despre implantarea informațiilor false în presă ca „război psihologic" al Mossadului, veteranul David Kimche a fost intervievat de unul dintre autori în iunie 2007. Kimche a murit în martie 2010 la vârsta de optzeci şi doi de ani.

O relatare mai cuprinzătoare a întâlnirilor secrete dintre oficialii israelieni și regele Hussein al Iordaniei poate fi găsită în Yossi Melman şi Dan Raviv, *Behind the Uprising* (Greenwood Press, 1989).

Despre dispariția și asasinarea unui disident marocan cu implicarea agenților Mossadului: „The Murder of Mehdi Ben Barka", revista *Time*, 29 decembrie 1975. De asemenea: Steven, *Spymasters*, pp. 240-252. În presa israeliană, revista *Monitin*, în iunie 1987, și *Yediot Aharonot*, pe 16 și 19 octombrie 1987 au oferit unele detalii.

Capitolul 8

Fostul director al Amanului și Mossadului, Meir Amit, a vorbit cu unul dintre autori în ianuarie 2009, cu șase luni înainte de moartea sa.

Rolul lui Otto Skorzeny ca organizator al unității Odessa a foștilor ofițeri SS și al „Liniei Șobolanilor" care-i transporta în secret pe naziști în

America de Sud este prezentat în multe cărţi şi este bine rezumat în Michael Benson, *Inside Secret Societies* (Kensington Publishing, 2005), p. 132.

Opinia negativă despre serviciile de informaţii israeliene a răposatului arabist CIA Archie Roosevelt Jr. este citată de Stephen Dorril, *MI6: Inside the Covert World of Her Majesty's Secret Intelligence Service* (Touchstone, 2002), p. 654.

Fostul şef al Mossadului Meir Amit a povestit cum l-au găsit şi racolat israelienii pe Skorzeny în cadrul unei prelegeri publice din aprilie 1997, la Tel Aviv, şi într-un interviu cu unul dintre autori în mai 1997. Rafi Eitan şi Avraham Ahituv şi-au povestit propriile versiuni unuia dintre autori în mai 2006. A se vedea şi Michael Bar-Zohar şi Nissim Mishal, *The Mossad* (în ebraică, Miskal/Yediot Aharonot, 2010), pp. 108-109.

Amit a vorbit despre întâlnirea sa din 1966, la Paris, cu colonelul egiptean Khalil într-un interviu cu unul dintre autori în mai 1997.

Mottoul lui Sayeret Matkal este „*Ha-me'iz M'natze'ach*" („Îndrăzneţii învinge"). Două cărţi în ebraică detaliază o parte din istoria unităţii militare de elită: Avner Shur, *Border Crosser* (Kinneret/Zmora-Bitan/Dvir, 2008), şi Moshe Zonder, *The Elite Unit of Israel* (Keter, 2000).

Propunerea riscantă de a fura un avion MiG-21 din Egipt sau Polonia – finalmente, „Operaţiunea Diamant" – a fost relatată unuia dintre autori de Amit în 1997. De asemenea: Gad Shimron, *The Mossad and the Myth* (Keter Publishing, 2011), pp. 144-146.

Mai multe cărţi apărute în trecut au făcut aluzie la o israeliană trimisă în Irak ca parte din Operaţiunea Diamant, pentru a ajuta la convingerea pilotului Munir Redfa să trădeze; surse bine informate le-au spus recent autorilor că n-a fost implicată nicio femeie din Mossad.

Povestea lui Abbas Hilmi, pilotul egiptean care a fugit în Israel, şi sfârşitul lui prematur în Argentina au fost relatate unuia dintre autori de un veteran israelian al Unităţii 154 din Aman, care s-a ocupat de interogarea lui Hilmi.

Spionul israelian Eli Cohen transmitea prea multe informaţii din Damasc, periclitându-şi propria siguranţă: Samuel Segev, *Alone in Damascus: The Life and Death of Eli Cohen* (Keter, 1986), pp. 23 şi 60; şi Steven, *Spymasters of Israel*, pp. 202-204.

Campania publică susţinută de familia lui Cohen pentru a-i primi rămăşiţele de la guvernul sirian poate fi văzută la www.EliCohen.org.

Masoud Buton, agent operativ pentru Aman şi Mossad în câteva ţări arabe, şi-a scris autobiografia împreună cu jurnalistul israelian Ronni Shaked, *From Jerusalem to Damascus and Back: An Intelligence Agent Behind Enemy Lines* (în ebraică, Lavi Publishing, 2012). Buton a murit în 2011 în Franţa, unde a spălat vase într-un restaurant înainte de a avea succes ca dealer. Fostul

șef al Mossadului, Amit, l-a făcut pe Buton mincinos, citat de YnetNews.com, „Spy: Eli Cohen Died because of Failure", 5 noiembrie 2006.

Yaakov (Jacob) Nahmias a povestit despre spionul pe care l-a dirijat în Egipt, Wolfgang Lotz, în filmul documentar *The Champagne Spy*, regizat de Nadav Schirman (2007).

„A fost o greșeală fatală", despre acceptul ca Lotz să aibă două căsătorii: Avraham Shalom, fost șef al serviciului Shin Bet, a declarat asta în filmul lui Schirman.

Interviuri cu fiul lui Lotz, Oded Gur-Arie, stabilit în Statele Unite, și cu alte persoane care l-au cunoscut pe Lotz/Gur-Arie figurează în Yossi Melman, „Double Dad", suplimentul de weekend *Ha'aretz*, 9 martie 2007.

Remarca lui Amit despre arta controlării agenților dubli, într-un interviu cu unul dintre autori în 1997.

„Nu m-am îmbătat niciodată. I-am băgat de fiecare dată sub masă": i-a spus Victor Grayevsky unuia dintre autori într-un interviu din 2006. A se vedea Yossi Melman, „Our Man in the KGB", în *Ha'aretz*, 5 octombrie 2006.

Amit a povestit despre dezinformări „adaptate" de cele trei agenții de informații israeliene în interviul său cu unul dintre autori în 1997.

Mult timp comandant în serviciul Shin Bet și conducător al operațiunii agentului dublu Yated, David Ronen a fost intervievat de unul dintre autori în martie 2011. A se vedea Yossi Melman, „How Israel Won the Six-Day War", în *Ha'aretz*, 31 martie 2011.

„N-au decât să continue să creadă în basmul ăsta", i-a spus Isser Harel unuia dintre autori, citat în „How Israel Won the Six-Day War", *Ha'aretz*, 31 martie 2011.

Capitolul 9

Evadarea lui Yasser Arafat de pe Malul de Vest în 1967: a se vedea Ehud Yaari, *Fatah* (în ebraică, Levin-Epstein, 1970), pp. 101-102.

Despre ascensiunea lui Yosef Harmelin ca director al serviciului Shin Bet a se vedea ziarul *Hadashot* din 19 iunie 1987. De asemenea, *Ma'ariv* din 7 aprilie 1988.

Despre unitatea „deghizaților" din cadrul comunităților arabe, Shmuel Moriah a fost intervievat de unul dintre autori în iunie 1996, când a dezvăluit pentru prima dată existența unității. A se vedea Yossi Melman citat în „Israeli Agents Licensed to Wed", *The Reading Eagle* (Pennsylvania), 30 septembrie 1998, p. A2, și multe alte ziare care i-au citat articolul din *Ha'aretz*. De asemenea, „Sixty Years Later, Spies' Lives Revealed", în *Yediot Aharonot* în engleză de pe YnetNews.com, 20 februarie 2011.

„Viața dublă pe care o duceau îi costa foarte mult din punct de vedere emoțional", a spus Amos Manor, directorul retras din activitate al serviciului Shin Bet, într-un interviu cu unul dintre autori în martie 2006.

„Palestinienii erau în stare de șoc", a spus David Kimche când a fost intervievat de unul dintre autori în septembrie 2007. El a povestit și despre călătoria lui la Khartoum din vara anului 1967.

Harmelin (Shin Bet) și Yariv (Aman) răspândind zvonuri despre duritatea israelienilor: rememorare a agentului veteran israelian Shlomo Gazit, *The Stick and the Carrot: The Israeli Administration in Judea and Samaria* (în ebraică, Zmora Bitan, 1985), pp. 133, 223, 284.

Agenții din Shin Bet răspândiți pe Malul de Vest și în Fâșia Gaza ofereau adesea informații din timp despre atacuri, potrivit unui raport CIA despre comunitatea serviciilor de informații israeliene descoperit în ambasada Statelor Unite din Teheran și publicat de militanții iranieni care i-au ținut ostatici pe diplomați în 1979. A se vedea Melman, *The CIA Report on the Intelligence Services of Israel*, p. 93.

Majoritatea palestinienilor preferau pace, liniște și prosperitate, nu revolte înarmate, potrivit lui Yaari, *Fatah*, pp. 91-103.

Harmelin nu credea în interogatoriile însoțite de abuzuri fizice, în conformitate cu ziarul israelian *Hadashot*, 6 noiembrie 1987.

Capitolul 10

Zvi Zamir a fost un general șters care a devenit directorul Mossadului în 1968. Este descris de Eitan Haber și Ze'ev Schiff în *Israel, Army and Defense*, p. 195.

Dezvăluirea faptului că Yosef Harmelin a concediat în silă un șef de departament din Shin Bet din cauza masacrului de la JO de la München a apărut în ziarul scris în ebraică *Hadashot*, 6 noiembrie 1987.

Zadok Ofir, ofițerul de caz israelian care a fost împușcat la Bruxelles de un membru al OEP-ului pe care încerca să-l racoleze, și-a relatat povestea unuia dintre autori în decembrie 2007, la Tel Aviv.

Fostul director al Mossadului Zamir i-a informat personal pe autori că n-a existat nicio Comisie X oficială care să decidă asupra vieții sau morții unor terorişti. El a criticat totodată filmul lui Steven Spielberg *München*, care se baza pe bestsellerul jurnalistului canadian George Jonas, *Vengeance* (ediția britanică a fost publicată de Collins, 1984; reeditarea americană la Simon and Schuster, 2005). Jonas și-a bazat cartea pe conversațiile purtate cu israelianul „Avner", care susținea că ar fi condus o echipă de asasini a Mossadului. Câteva reportaje afirmă că bărbatul este Juval Aviv, un consultant de securitate din New York. Zamir s-a numărat printre cei care au declarat că detaliile poveștii erau inventate și că Aviv n-a făcut parte din nicio echipă de asasini a Mossadului.

O altă carte despre uciderea unor terorişti palestinieni de către Mossad în Europa, după masacrul de la JO de la München, îi aparține

lui David B. Tinnin şi Dag Christensen, *The Hit Team* (ediția britanică, Futura Books, 1977).

„Ce să le răspund – că asta nu-mi aducea niciun fel de consolare?" Nurit, văduva lui Baruch Cohen din Shin Bet, a fost citată în revista ebraică *Monitin*, în februarie 1988.

Ali Hassan Salameh este descris ca fiind „tânărul protejat al lui Arafat" în cartea lui Simon Reeve, *One Day in September: The Full Story of the Munich Olympics Massacre* (Skyhorse Publishing, 2011), una dintre cele câteva cărți care au declarat că CIA a plătit călătoriile lui Salameh în Hawaii şi Florida în 1977. Despre Salameh s-a spus, de asemenea, că ar fi informat anumiți ofițeri din sediul CIA de la Langley, statul Virginia. A se vedea şi Michael Bar-Zohar şi Eitan Haber, *The Quest for the Red Prince: Israel's Relentless Manhunt for One of the World's Deadliest and Most Wanted Arab Terrorists* (Lyons Press, 2002).

În februarie 1983, David Ignatius, pe atunci la *The Wall Street Journal*, a adus vestea că Salameh fusese legătura dintre OEP şi CIA. Ignatius a anunțat că Salameh a continuat să respingă ofertele de plată ale CIA. În editorialul său din *The Washington Post*, Ignatius a scris pe 12 noiembrie 2004: „Mi s-a spus că a fost binecuvântat de la început de Arafat, care dorea să deschidă un canal de comunicare cu americanii." Ignatius a adăugat: „Arafat a continuat să creadă în puterea secretă a CIA; aceea a fost una dintre numeroasele lui greşeli." O relatare vag mascată a legăturii dintre CIA şi OEP apare în primul roman al lui Ignatius, *Agents of Innocence* (W. W. Norton, 1987).

Răposatul jurnalist israelian Uri Dan a realizat profilul lui Sylvia Raphael când a scris în *The New York Post*, 19 februarie 2005, despre moartea ei cauzată de cancer şi petrecută în Africa de Sud la vârsta de şaizeci şi şapte de ani.

Povestea ei este relatată şi în ebraică de fostul agent al Mossadului Gad Shimron în *The Mossad and Its Myth* (Keter Publishing, 2011), pp. 175-177.

Eliezer Palmor, pe atunci ambasadorul Israelului în Norvegia, a povestit despre descoperirea de către fiica sa a idilei dintre Raphael şi avocatul ei într-o conversație cu unul dintre autori în decembrie 2011.

Un documentar BBC Panorama din ianuarie 2006 a afirmat că Erika Chambers ar fi apăsat butonul transmițătorului şi a detonat mașina-capcană care l-a omorât la Beirut pe liderul grupării Septembrie Negru, Ali Hassan Salameh.

Un jurnalist german care a scris despre Chambers este Wilhelm Dietl, el însuşi ofițer de caz sub acoperire pentru BND timp de unsprezece ani. Dietl şi-a scris memoriile şi a fost intervievat de unul dintre autori: a se vedea Yossi Melman, „Cover Story", în *Ha'aretz*, 14 iunie 2007.

Tatăl Erikăi Chambers, un bine-cunoscut pilot de curse britanic pentru MG, a scris două volume de memorii: Marcus Chambers, *Works Wonders:*

Competition Manager Recalls an Historic Era of Motorsport (Motor Racing Publications Ltd, 1995) şi *With a Little Bit of Luck!* (Mercian Manuals Ltd, 2008). Niciuna nu aminteşte de fiica sa, care dispăruse. El a murit în 2009, la vârsta de nouăzeci şi opt de ani.

În discuţia despre „Avner", sursa principală pentru cartea *Vengeance* şi filmul *München* al lui Steven Spielberg, Zamir l-a numit impostor în interviul său cu unul dintre autori pe 17 februarie 2005.

A mai existat o absurditate după incidentul de la Roma din 1973 în care egipteanul Ashraf Marwan – lucrând în secret pentru Mossad – a determinat arestarea teroriştilor palestinieni cu rachetele. După douăzeci de ani, un investigator italian a emis o acuzaţie oficială potrivit căreia Zamir şi Mossadul erau responsabili pentru distrugerea unui avion militar italian – un fel de răzbunare, în ochii judecătorului, pentru eliberarea de către Italia a palestinienilor deţinători de rachete. Zamir şi guvernul israelian au negat vehement acuzaţia, susţinând că Israelul nu doboară avioanele ţărilor prietene.

Capitolul 11

Meir Amit, fost director al Mossadului, a vorbit cu unul dintre autori în august 2007.

„Cei doi israelieni au avut noroc că ţara gazdă n-a bănuit nimic." Savantul care, în 1988, i-a povestit unuia dintre autori despre furnizarea de fotocopii Lakamului a cerut să-i fie păstrat anonimatul.

Mai multe informaţii despre contrabanda cu arme în nou-înfiinţatul stat Israel, cu cooperarea unor criminali evrei şi neevrei din America, în Raviv şi Melman, *Friends In Deed: Inside the U.S.-Israel Alliance*, pp. 36-46.

Eliyahu Sakharov, producătorul de mobilier care a făcut contrabandă cu materiale nucleare pentru Israel, şi-a descris experienţele în scrisori adresate unor prieteni vechi şi oficialităţilor guvernamentale. El a publicat unele detalii într-o carte în ebraică, *Ma'as Ba-Tzel* (*Fapte în umbră*; Ed. Ministerului Apărării, 2000), tradusă în engleză ca *Memoirs*. Cartea abundă în intervenţii în text ordonate de cenzura militară israeliană, iar ofiţerii de securitate ai ministerului au examinat manuscrisul cu atenţie.

Avraham Hermoni din Lakam a figurat pe listele diplomatice în calitate de consultant ştiinţific al ambasadei Israelului din Washington între 1968 şi 1972, potrivit lui Charles Babcock, „U.S. an Intelligence Target of the Israelis, Officials Say", *The Washington Post*, 5 iunie 1986.

Subiectul declaraţiilor făcute de Carl Duckett de la CIA în faţa membrilor Comisiei de Reglementări Nucleare SUA – şi spusele lui Edward Teller adresate lui Duckett – sunt discutate de Avner Cohen în *Israel and the Bomb*, pp. 297-298, şi notele de subsol de la pp. 421-422.

Victor Gilinsky, fost membru CRN, a comentat mesajul lui Duckett în 1976 – inclusiv referirile la Numec – într-o scrisoare publicată de *The New York Review of Books*, 13 mai 2004.

Triple (Signet, 1980) de Ken Follett este un roman inspirat în mod evident de achiziția inteligentă de către Israel a 200 de tone de uraniu de tipul „prăjiturii galbene", transferate între vapoare. Jurnaliști de investigație de la ziarul britanic *Sunday Times* au scris o excelentă relatare nonficțională: Elaine Davenport, Paul Eddy şi Peter Gillman, *The Plumbat Affair* (A. Deutsch, 1978). Până acum, n-a fost cunoscut rolul jucat de Blumberg, Sakharov şi Lakam.

Despre vizita lui Alfred Frauenknecht în Israel, asistarea la zborul inaugural al lui Kfir și senzația de abandonare, a se vedea Steven, *Spymasters*, pp. 210-220; şi Eisenberg, Dan şi Landau, *The Mossad*, pp. 177-198, 212-227.

Pentru mai multe despre producătorul hollywoodian Arnon Milchan şi activitatea sa secretă legată de Binyamin Blumberg de la Lakam, a se vedea Yossi Melman, „Discreet", în *Ha'aretz*, 23 aprilie 2005.

O relatare aproape completă a carierei secrete și paralele a lui Milchan se găsește în Meir Doron şi Joseph Gelman, *Confidential: The Life of Secret Agent Turned Hollywood Tycoon Arnon Milchan* (Gefen Books, 2011). La p. 268, cartea dezvăluie rolul jucat de Milchan în obținerea planurilor pentru centrifuge de la Urenco. După terminarea manuscrisului inițial, Milchan a cooperat parțial cu Doron şi Gelman.

Utilizarea vechilor centrifuge în complexul Dimona pentru a testa eficiența unui virus informatic ce urma să fie introdus în sistemul de centrifuge nucleare iranian a fost dezvăluită în „Israeli Test on Worm Called Crucial in Iran Nuclear Delay", *The New York Times*, 15 ianuarie 2011.

Afirmația că, înainte de războiul din iunie 1967, Israelul trebuia doar „să lege câteva sârme" pentru a avea o bombă atomică operațională, se găsește în declarația verbală a generalului în rezervă Tzvi Tzur, fost șef de stat-major al Tzahalului, care, în 1967, era adjunctul special al ministrului apărării, răspunzător de Lakam şi de proiectul nuclear. Înainte de moartea sa, petrecută în 2004, Tzur și-a înregistrat amintirile pentru Rabin Center din Tel Aviv. Fragmente au fost publicate în *Ha'aretz* pe 16 septembrie 2011.

Amintirile locotenent-colonelului Dov Tamari despre primirea ordinului de a se pregăti să amplaseze prima bombă atomică a Israelului pe vârful unui munte din Peninsula Sinai a Egiptului au apărut în *Ha'aretz* din 16 septembrie 2011.

Afirmația că Israelul și-a derulat primul test nuclear în septembrie 1979, aparent cu cooperarea Africii de Sud, se bazează pe declarațiile unor oficialități americane, ca și pe descrierea rachetei Jericho – un proiect israelian secret bazat pe o rachetă franceză –, aceasta fiind capabilă sau concepută să transporte un focos nuclear.

Viața lui Binyamin Blumberg după retragerea din activitate sub numele Vered a fost descrisă de câțiva foști agenți de informații după 2002. Unicul lui interviu a fost publicat în ziarul de limbă ebraică *Ma'ariv*, 6 aprilie 2012.

Omul fără însușiri este un roman în trei volume, neterminat, dar de mare succes, scris de austriacul Robert Musil în anii 1930.

Capitolul 12

În general, Amanul este trecut în umbră de Mossad, ceea ce amintește cumva de National Security Agency din SUA. Cu capacități electronice și de monitorizare a comunicațiilor net superioare Amanului, NSA trăiește în umbra CIA-ului, însă interceptările și analiza datelor realizate de NSA reprezintă bazele succeselor comunității serviciilor de informații americane. A se vedea James Bamford, *The Puzzle Palace: A Report on America's Most Secret Agency* (Houghton Mifflin, 1982).

O poveste mai lungă despre generalul de brigadă egiptean cu numele de cod Koret, care a spionat pentru Mossad, poate fi găsită în David Arbel și Uri Neeman, *Unforgivable Delusion* (în ebraică, Miskal-Yediot-Chemed Books, 2005), pp. 204-214. Aceasta este una dintre cele mai bune cărți despre eșecul comunității de informații în timpul Războiului de Yom Kippur din 1973. Autorii sunt foști analiști veterani ai Mossadului.

Despre egipteanul care a lucrat pentru Mossad în portul Alexandria și despre felul cum „indicatorul lui de război" a fost ignorat la Tel Aviv, a se vedea Yossi Melman, „Regards from Alexandria", *Ha'aretz*, 8 oct. 2008.

Întâlnirile secrete ale regelui Hussein al Iordaniei cu liderii israelieni sunt descrise în Yossi Melman și Dan Raviv, *Behind the Uprising* (Greenwood Press, 1989).

Ashraf Marwan, egipteanul de rang înalt și apropiat al președinților Nasser și Sadat, a fost cel mai bun spion străin al Mossadului. Persoane din comunitatea de informații israeliană continuă să suspecteze că el a slujit finalmente Egiptul. A se vedea Yossi Melman, „The Truth about Israel's Egyptian Spy", *Ha'aretz*, 17 decembrie 2010.

Informații prețioase despre spionul egiptean pot fi găsite într-o carte în ebraică de Uri Bar-Joseph, *The Angel: Ashraf Marwan, the Mossad, and the Yom Kippur War* (Kinneret-Zmora Bitan-Dvir, 2010).

Întrebările despre informațiile de care au dispus serviciile secrete israeliene și americane în lunile de dinaintea războiului din octombrie 1973 au fost discutate în 1998 la o masă rotundă formată din oficialități israeliene, americane și arabe, publicate de Richard B. Parker (editor), *The October War: A Retrospective* (University of Florida Press, 2001), pp. 130-143.

Disperarea lui Golda Meir din timpul războiului din 1973, inclusiv gândurile legate de sinucidere, au fost relatate de confidenta și secretara ei

personală Lou Kaddar în suplimentul săptămânal al ziarului *Davar*, 7 decembrie 1987.

Crearea „Departamentului Avocatul Diavolului" în cadrul Amanului este discutată de fostul său șef, colonelul în rezervă Shmuel Even, în „The Revision Process in Intelligence", eseu în Amos Gilboa şi Ephraim Lapid, editori, *Israel's Silent Defender: An Inside Look at Sixty Years of Israeli Intelligence* (Gefen Publishing şi Israel Intelligence Heritage and Commemoration Center, 2012), p. 309.

Salvarea de către comandourile israeliene a pasagerilor cursei Air France deturnată pe aeroportul Entebbe din Uganda este relatată în multe cărți, printre care William Stevenson, *90 Minutes at Entebbe* (Bantam Books, 1976).

Capitolul 13

Despre declarațiile frecvente ale directorilor Mossadului potrivit cărora momentele de vârf ale carierei lor au fost reprezentate de ajutorul dat evreilor de a se muta în Israel: autorii au auzit aceste fraze sau altele similare de la Isser Harel, Meir Amit, Zvi Zamir, Shabtai Shavit şi Efraim Halevy în diverse interviuri cu ei de după 1970.

Shlomo Hillel a relatat povestea activității lui secrete în Irak în cartea sa în ebraică *East Wind: On a Secret Mission to the Arab Lands* (Edanim/Yediot Aharonot şi Ministerul Apărării, 1985). De asemenea, a se vedea Howard M. Sachar, *A History of Israel* (Alfred A. Knopf, 1985), pp. 398-403.

Despre Nativ şi Bitzur şi rolul lor în comunitatea serviciilor de informații israeliene, a se vedea articolele din *Ha'aretz* de Yossi Melman: „Return of the Nativ" pe 2 iulie 2009 şi „Why the Mossad Must Remain an Intelligence Service for All Jews" pe 4 noiembrie 2010.

Despre Yeshayahu (Shaike) Dan şi negocierile lui cu dictatorul român Nicolae Ceaușescu, unul dintre autori l-a intervievat pe Dan în 1990, cu patru ani înainte de moartea sa. De asemenea, un fost ministru răspunzător de imigrație, Yaakov Tzur, a fost intervievat de unul dintre autori în mai 2002.

Yaakov Kedmi, directorul Nativului la sfârşitul anilor 1990, care și-a început activitatea militantă ca student la Moscova, a fost intervievat de unul dintre autori în iulie 2007. El și-a relatat povestea vieții și anecdota despre șeful Mossadului Nahum Admoni care i-ar fi spus KGB-ului: „Noi nu v-am spionat niciodată."

Salvarea evreilor tunisieni aranjată de Mossad în Maroc, cu ajutorul marinei franceze, a fost dezvăluită în *Ha'aretz* pe 29 mai 1987; de asemenea, *Yediot Aharonot*, 22 ianuarie 1988, şi agenția de știri Reuters, 28 decembrie 1988.

Leo Gleser i-a relatat povestea în exclusivitate unuia dintre autori. A se vedea Yossi Melman, „Jewish Cowboy", *Ha'aretz*, 30 martie 2006.

Milt Bearden, fost agent CIA, a fost intervievat de unul dintre autori în vara anului 2007.

Capitolul 14

Nahik Navot, un veteran al Mossadului legat intim de războiul din Liban, a discutat cu autorii. A se vedea Yossi Melman, „Waltz Without Bashir", *Ha'aretz*, 22 septembrie 2010.

În ciuda restricţiilor impuse presei şi a cenzurii oficiale din Israel, reportaje despre implicarea cu traficanţii de droguri au apărut în mod repetat, începând cu *Foreign Report* (Economist Intelligence Unit, Londra), la începutul lunii iulie 1993. De asemenea, *Sunday Times* din Londra a publicat un articol pe 25 decembrie 1996; este interesant că a fost scris de jurnalistul israelian Uzi Mahanaimi, care făcuse parte din Unitatea 504 şi era fiul unui general de brigadă din Aman.

Despre înfiinţarea Hezbollahului, a se vedea Shimon Shapira, *Hizbullah: Between Iran and Lebanon* (în ebraică, HaKibbutz HaMeuchad, 2000), pp. 96-134.

Automobilul-capcană al CIA-ului din 1985 care-l ţintea pe Muhammad Fadlallah din Hezbollah a fost dezvăluit de Bob Woodward in *Veil: The Secret Wars of the CIA, 1981-1987* (Simon & Schuster, 1987), p. 506. A se vedea Woodward, în *The Washington Post*, 12 mai 1985.

Capitolul 15

O tentativă de asasinare a ambasadorului iranian în Siria, Ali Akbar Mohtashemi, în februarie 1984 prin expedierea unui Coran-capcană, este relatată de Yossef Bodansky în *Terror: The Inside Story of the Terrorist Conspiracy in America* (SPI Books, 1994), pp. 34-36.

Pilotul unuia dintre elicopterele israeliene care l-au atacat pe liderul Hezbollahului Abbas Musawi a vorbit cu Felix Frish, de la site-ul Web israelian NRG.com (afiliat cu ziarul *Ma'ariv*), 16 februarie 2008.

Întrebările legate de cele două explozii din Argentina, de la ambasada israeliană, din 1992, şi de la centrul evreiesc, din 1994, au fost comunicate de Yossi Melman în *Ha'aretz*, 25 decembrie 1997. În articolul respectiv, directorul serviciului Shin Bet, Yaakov Perry, a negat faptul că n-ar fi privit cu seriozitate pericolele din America de Sud. Dimpotrivă, a spus el, „am subliniat mereu că America de Sud avea un potenţial pentru atacuri teroriste împotriva noastră din cauza proximităţii comunităţilor de musulmani imigranţi din Orientul Mijlociu". El a mai spus că declanşase o anchetă internă şi că nu se descoperise că Shin Bet ar fi comis vreo greşeală.

Sursele de informaţii americane au împărtăşit cazul unui extremist din Asia de Sud-Est prins pe o insulă asiatică îndepărtată şi implicat în planul Hezbollahului de a bombarda ambasada israeliană din Thailanda. Ele au

dezvăluit că un serviciu de securitate asiatic îl predase pe individ la CIA, care încercase să-l transforme în agent dublu. S-a considerat că dezvăluirea cazului după cincisprezece ani nu va cauza prejudicii.

Răpirea, inclusiv folosirea unei agente libaneze, și interogarea lui Mustafa Dirani au fost comunicate de Yossi Melman în *Ha'aretz* pe 20 aprilie 2010.

Potrivit unui membru al serviciului Shin Bet, care a discutat cu unul dintre autori în iunie 2007, anchetatorii respingeau metodele dure folosite de Unitatea 504 a Amanului.

Capitolul 16

Descrierile lui Marcus Klingberg, după ce a fost închis în Israel pentru spionaj, se bazează pe o vizită făcută acestuia la Paris de unul dintre autori în aprilie 2006. A se vedea Yossi Melman, „I Spy", în *Ha'aretz*, 1 iunie 2006.

Informațiile suplimentare provin din memoriile lui Klingberg, scrise împreună cu avocatul său, Michael Sfard, *Ha-Meragel ha-Acharon (Ultimul spion)*, publicate de Ma'ariv Books (Tel Aviv, 2007).

Diverse surse au dezvăluit că un agent al Mossadului a livrat bomboane de ciocolată otrăvite unui lider al teroriștilor palestinieni, Wadi Haddad, sub motivul că deturnarea de către grupare a unui avion de pasageri cu destinația Entebbe, Uganda, fusese „picătura care umpluse paharul"; a se vedea Aaron J. Klein, *Striking Back: The 1972 Munich Olympics Massacre and Israel's Deadly Response* (Random House, 2005), pp. 207-208.

Despre nedetectarea neloialității lui Klingberg, „I-am pus întrebările greșite". Cuvintele îi aparțin anchetatorului din Shin Bet Victor Cohen, intervievat de unul dintre autori în martie 2003.

Chaim Ben-Ami, anchetatorul serviciului Shin Bet care l-a făcut pe Klingberg să cedeze, a discutat cu unul dintre autori în iunie 2005. A se vedea Yossi Melman, „The Best Keeper of Secrets in the World", în *Ha'aretz*, 21 septembrie 2007. O piesă scrisă de Melman, „The Good Son", bazată pe interogatoriul lui Klingberg, a fost pusă în scenă de Cameri Theater din Tel Aviv în vara anului 2006.

„Am acceptat să lucrez pentru Uniunea Sovietică pentru că mi-a salvat viața. Ca și din credința în cauza comunismului." Așa a declarat Klingberg în timpul interviului său extins cu unul dintre autori la Paris, în aprilie 2006.

Despre un vaccin cu antrax care a fost testat pe soldații israelieni, a se vedea Yossi Melman, „Defense Attempting to Block Report About Anthrax Trial", *Ha'aretz*, 27 ianuarie 2009.

Buletinul informativ francez care a dezvăluit o investiție de 200 de milioane de dolari din partea SUA în schimbul datelor israeliene despre testele cu antrax este www.IntelligenceOnline.com, numărul 591, 2 aprilie 2009. Se afirma că tribunalele israeliene interziseseră publicarea unor detalii, dar că Statele Unite doriseră și primiseră rezultatele testelor desfășurate pe oameni.

Capitolul 17

Yitzhak Hofi a fost descris ca fiind un bărbat alcătuit „din oţel şi o infinită răbdare" şi „un comandant înnăscut" de un alt fost director al Mossadului, Efraim Halevy, în eseul publicat de Gilboa şi Lapid (editori), *Israel's Silent Defender*, p. 289.

Detalii despre sabotajul Mossadului din portul francez La Seyne sur Mer din 1979 sunt bazate pe interviuri cu veterani ai serviciilor de informaţii occidentale care cunoşteau cazul.

Despre sarcina alegerii unei rute aeriene şi a cartografierii cablurilor de înaltă tensiune pe teritoriile inamice în drum spre Bagdad a scris ofiţerul de informaţii al forţelor aeriene care s-a ocupat de pregătirea atacului în iunie 1981, locotenent-colonelul Shamai Golan, „Aerial Intelligence for the Attack on Iraq's Nuclear Reactor", în *Israel's Silent Defender*, pp. 101-105. Golan a mai scris că regele Hussein anunţase despre avioanele israeliene care trecuseră pe deasupra teritoriului, dar că nu existase niciun semn al vreunui răspuns saudit sau irakian.

Rolul jucat de profesorul Uzi Even în anunţarea lui Shimon Peres despre un plan de atacare a reactorului nuclear irakian a fost povestit de Even unuia dintre autori în noiembrie 2011.

Detalii despre atacul asupra reactorului Osirak, numit iniţial Operaţiunea „Dealul cu muniţii", dar cunoscut ulterior ca Operaţiunea Opera, se găsesc în Shlomo Nakdimon, *Tammuz in Flames* (în ebraică, Yediot Aharonot Books, 1986), şi Nakdimon, *First Strike: The Exclusive Story of How Israel Foiled Iraq's Attempt to Get the Bomb* (Summit Books, 1987). Nakdimon a fost consilierul şi apropiatul prim-ministrului Begin.

Relik Shafir, unul dintre cei opt piloţi israelieni care au bombardat reactorul nuclear irakian, a vorbit cu unul dintre autori în martie 2005. A se vedea Yossi Melman, „War Games" la TabletMag.com, 15 aprilie 2010.

Detalii despre raidul asupra lui Osirak se găsesc şi într-un articol care a marcat a 30-a aniversare a atacului, în *Israel Defense*, revistă în ebraică, 23 decembrie 2011.

Despre condamnarea oficială a administraţiei Reagan a raidului israelian asupra Irakului, consilierul pentru probleme de securitate naţională de la Casa Albă la acel moment, Richard Allen, a scris un editorial în *New York Times*, 6 iunie 2010.

Despre afirmaţia lui Ronald Reagan potrivit căreia israelienii au „gheare" şi „simţul strategiei", Richard Allen este citat de Seymour Hersh, *The Samson Option* (Random House, 1991), p. 9.

Fostul director al Mossadului Shabtai Shavit i-a spus unuia dintre autori că regretă că nu l-a asasinat pe pakistanezul A. Q. Khan. A se vedea Melman şi Javedanfar, *The Nuclear Sphinx of Tehran*, pp. 151-156.

Povestea spionului Mordecai Vanunu se bazează pe cartea anterioară a autorilor, *Every Spy a Prince*, pp. 360-379, și pe cercetări suplimentare, inclusiv interviuri cu Yehiel Horev, șeful agenției de securitate defensivă Malmab, și cu Chaim Carmon, care avea un post similar pentru securitatea de la Dimona. A se vedea Yossi Melman, „Who's Afraid of Mordecai Vanunu?" în *Ha'aretz*, 19 martie 2004.

Autorii l-au intervievat şi pe fratele lui Mordecai Vanunu, Meir, care a desfășurat o campanie solitară pentru eliberarea fratelui său.

Ipoteza că magnatul presei britanice Robert Maxwell a fost agent al Mossadului sau *sayan* apare în Gordon Thomas, *Gideon's Spies* (St. Martin's Griffin, 2009) şi în Hersh, *Samson Option*, pp. 312-315. Cartea lui Thomas subliniază ipoteza oarecum absurdă că Mossadul l-a ucis pe Maxwell după ce acesta a încercat să șantajeze agenția.

Capitolul 18

Lăudăroșeniile lui Jonathan Jay Pollard de la Universitatea Stanford, potrivit cărora ar lucra în cadrul serviciului de informații militar sau în Mossad, au fost relatate de *The Washington Post*, 24 noiembrie 1985.

Într-o scrisoare adresată autorilor în 1990, Pollard a spus că autoritățile federale au inventat acuzațiile de comportament bizar pentru a crea „o legendă de instabilitate, care să mă discrediteze şi să mă izoleze". Acuzatorii au insistat că trecutul lui era caracterizat de născocirea unor povești incredibile.

Aprecierea făcută de CIA, conform căreia Pollard era un „mincinos incredibil", a fost relatată de *U.S. News and World Report*, 1 iunie 1987.

Când a fost intervievat în închisoarea federală din Butner, statul Carolina de Nord, în 1997, de Ben Caspit de la ziarul *Ma'ariv*, Pollard a spus că-l îngrijora în mod deosebit faptul că Israelul nu deținea informațiile americanilor despre programul de arme chimice al Irakului. A se vedea *Metro West Jewish News* din New Jersey, 22 mai 1997.

O comisie de anchetă oficială israeliană a criticat liderii politici pentru că deciseseră să nu controleze Lakamul. Pollard i-a spus lui Caspit: „[Ministrul apărării] Moshe Arens cunoștea îndeaproape activitățile mele. El știa totul. El aproba totul. Amprentele lui erau pe toate ordinele de misiuni pe care le-am primit." În articol, Arens a replicat că afirmația lui Pollard era incorectă.

Perioada petrecută de Pollard la Paris cu Rafi Eitan şi cu alți ofițeri de control israelieni este relatată în Wolf Blitzer, *Territory of Lies* (Harper and Row, 1989), pp. 90-91. Utilizarea unui apartament din Washington pentru fotocopiat se află la pp. 96, 130-131.

Ultima cină a lui Anne Pollard cu Avi Sella se află la pp. 142-144.

Despre afirmația lui Ronald Reagan „Nu înțeleg de ce au făcut asta", *Los Angeles Times*, 27 noiembrie 1985.

O relatare mai lungă a afacerii Iran-Contras se găseşte în Capitolul 15, „The Chaos of Irangate", în *Every Spy a Prince*, pp. 324-342.

Evaluarea făcută de CIA despre prioritățile comunității serviciilor de informații israeliene, inclusiv spionarea Statelor Unite, se află în Melman, *CIA Report*, p. 9.

Memoriul lui Pollard adresat judecătorului, având ca subiect sarcinile lui de culegere a informațiilor, a fost publicat de revista *Time*, 16 martie 1987.

„Nu accept să fiu utilizat pe post de țap ispășitor", a spus Rafi Eitan, citat în ziarul ebraic *Hadashot*, 15 martie 1987.

Preşedintele Clinton a fost cât pe-aci să-l elibereze pe Pollard, potrivit lui George Tenet, *At the Center of the Storm: My Years at the CIA* (Harper Collins, 2007), pp. 66-72. Memoriile preşedintelui Bill Clinton şi ale mediatorului din Orientul Mijlociu, Dennis Ross, au confirmat amenințarea lui Tenet cu demisia; deși liderii comunității evreiești americane au spus că Tenet ar fi negat vehement față de ei că ar fi refuzat eliberarea lui Pollard prin amenințarea cu demisia. A se vedea Marc Perelman, „Former CIA Chief Changes Tune on Pollard Story", *Forward*, 18 mai 2007.

Povestea lui Yossi Amit, aproape racolat de CIA, este relatată în Capitolul 15, „Drug Deals", în Yossi Melman şi Eitan Haber, *The Spies: Israel's Counter-Espionage Wars* (în ebraică, Yediot Aharonot Books, 2002), pp. 245-256. Senatorul la care se pare că a făcut referire Amit, însă fără a-i folosi numele, era David Durenberger, republican de Minnesota.

Capitolul 19

Scandalul de la Shin Bet rezultat în urma deturnării autobuzului 300 în Gaza, în 1984, a fost un subiect important pentru numeroase articole apărute în ziarele israeliene, pentru reportaje TV şi documentare, asta după ce Raviv şi Melman, *Every Spy a Prince*, au scris despre caz în 1990, pp. 278-300. Cel mai recent şi mai amplu a fost „The Breaking Line" de Gidi Weitz, în ebraică în suplimentul *Ha'aretz* din 28 septembrie 2011, pp. 14-26, bazat pe un documentar difuzat după patru zile, pe 2 octombrie, de Canal 10 din Israel.

Ehud Yatom din Shin Bet, care a recunoscut uciderea celor doi teroriști din autobuz și a declarat că a fost mândru că o făcuse, a stat de vorbă cu *Yediot Aharonot*, citat de, printre altele, ziarele britanice *The Independent* („Shin Bet Man Proud of Murdering Two Arabs") pe 24 iulie 1996 şi *The Daily Telegraph* („Justice Minister's Resignation Adds to Netanyahu's Troubles") pe 9 august 1996.

Gruparea israeliană pentru drepturile omului B'Tselem oferă cifre privind pierderile cauzate de intifada începând cu anul 1988. Cifrele sunt disponibile pe site-ul său Web, btselem.org/statistics/first_intifada_tables.

Povestea lui Ahmed Yasin, oficialul OEP-ului din Tunis care a spionat pentru Mossad, a fost relatată de câteva ziare de limbă arabă, printre care *A-Sharq al-Awsat* din 19 decembrie 2003.

Propunerea făcută de Rafi Eitan, la mijlocul anilor 1960, de a-l asasina pe Abu Jihad din OEP a fost relatată unuia dintre autori de Eitan într-un interviu din martie 2012. A se vedea şi *Yediot Aharonot*, 23 martie 2012.

Asasinarea lui Abu Jihad a fost relatată în Raviv şi Melman, *Every Spy a Prince*, pp. 395-398. A se vedea şi Daniel Byman, *A High Price: The Triumphs and Failures of Israeli Counterterrorism* (Oxford University Press, 2011), p. 54, şi, în ebraică, Moshe Zonder, *Sayeret Matkal: The Elite Unit of Israel* (Keter, 2000), pp. 238-240.

Capitolul 20

Aşa cum s-a aflat după asasinarea prim-ministrului Yitzhak Rabin, „cârtiţa" plantată de Shin Bet în cercurile de extremă dreaptă cu numele de cod „Şampanie" a fost Avishai Raviv, un tânăr militant de dreapta. Faptul că cel de-al doilea nume al său este identic cu numele unuia dintre autori este o simplă coincidenţă, deoarece nu sunt înrudiţi.

Benjamin Netanyahu i-a telefonat unuia dintre autori, la numai trei zile după asasinarea lui Yitzhak Rabin din 1995, şi i-a sugerat să scrie un articol care să vorbească despre posibilitatea legăturii asasinului Amir cu comunitatea serviciilor de informaţii israeliene şi cu ideea lui Netanyahu de „a lua urma banilor".

Diviziunea muncii între Aman şi Shin Bet în privinţa monitorizării Autorităţii Palestiniene, poreclită „Magna Carta", apare în Ephraim Lavie, „Intelligence Challenges in the Palestinian Arena" în Gilboa şi Lapid (editori), *Israel's Silent Defender,* pp. 135-139. Dr. Lavie, colonel în rezervă al Amanului, scrie: „Consider că în situaţiile ivite între Israel şi palestinieni şi derulate în timp real, IDI [Israel Defense Intelligence, adică Aman] nu le-a asigurat factorilor de decizie indicii timpurii şi evaluări corespunzătoare."

Dov Weisglass, consilier apropiat al fostului prim-ministru Ariel Sharon, a discutat cu unul dintre autori şi a negat că Israelul l-ar fi otrăvit pe Yasser Arafat. A se vedea Yossi Melman, „What Killed Yasser Arafat?" în editorialul „The Arms Race", la *Haaretz.com*, 14 iulie 2011.

Capitolul 21

Opiniile şi amintirile lui Avi Dichter, directorul serviciului Shin Bet între 2000 şi 2005, au fost împărtăşite autorilor de câteva ori în anii ce au urmat.

Oficialităţi americane şi foşti oficiali de la Washington care preferă să nu fie numiţi le-au vorbit autorilor despre bănuiala că israelienii „manipulau" SUA în cazul unor subiecte referitoare la Iran în perioada imediat următoare atentatului de pe 11 septembrie.

Noțiunea de valori democratice și interese strategice care leagă Statele Unite și Israelul este discutată amănunțit, cu exemple și contraexemple, în Melman și Raviv, *Friends in Deed: Inside the U.S.-Israel Alliance*.

Printre criticii relației SUA-Israel care au obținut o atenție importantă s-au numărat profesorii John J. Mearsheimer și Stephen M. Walt, *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy* (Farrar, Straus and Giroux, 2007).

Printre răspunsurile energice la afirmația făcută de Mearsheimer-Walt că liderii politici americani erau manipulați de Israel și nu acționau în interesul SUA s-au numărat articole scrise de un alt profesor, Alan Dershowitz, care a numit *The Israel Lobby* „ilogic și obsedat de conspirații". De asemenea, a se vedea o carte scrisă de conducătorul organizației Anti-Defamation League, Abraham Foxman, *The Deadliest Lies: The Israel Lobby and the Myth of Jewish Control* (Palgrave Macmillan, 2007).

Capitolul 22

Majoritatea materialelor din acest capitol se bazează pe interviuri cu seniori ai Mossadului și Amanului asociați cu principalele episoade discutate aici sau cunoscători ai acestora. Ei au refuzat să le fie menționate numele.

Nu se știe cert dacă atacurile împotriva savanților germani care au lucrat pentru Egipt în anii 1960 s-au soldat sau nu cu morți, dar în 1962 savantul Heinz Krug a dispărut din biroul său din RFG, aparent după ce primise amenințări.

Raidul israelian asupra aeroportului Entebbe, care a eliberat aproape o sută de ostatici, este relatat în Capitolul 12 al cărții de față.

Povestea teroristului palestinian Wadia Haddad, otrăvit cu ciocolată, este relatată de Aharon Klein, *Striking Back: The 1972 Munich Olympics Massacre and Israel's Deadly Response* (Random House, 2005). Autorii au primit din partea surselor o versiune ușor diferită.

Despre asasinarea lui Fathi Shkaki în Valetta, Malta, a se vedea (în ebraică) Yossi Melman, *Ha'aretz*, 30 octombrie 1995.

Despre tentativa de a-l asasina pe Khaled Meshaal în Iordania s-au scris numeroase articole și cărți. Meshaal este citat în Alan Cowell, „The Daring Attack That Blew Up in Israel's Face", *New York Times*, 15 octombrie 1997.

Supărarea regelui Hussein și propunerea armistițiului cu Hamasul pe care a transmis-o unui agent al Mossadului cu câteva zile înaintea atacului asupra lui Meshaal sunt relatate de fostul director Efraim Halevy, care le-a auzit chiar de la Hussein. A se vedea memoriile lui Halevy, *Man in the Shadows* (St. Martin's Press, 2006), pp. 164-175.

Despre insistența lui Halevy ca un agent al Mossadului să se prezinte în fața tribunalului elvețian: *Man in the Shadows*, pp. 185-189.

Capitolul 23

Despre „unul dintre cele mai mari succese repurtate de Israel în culegerea de informații despre ținte" în timpul Războiului Libanez din 2006, a se vedea generalul Amos Gilboa, „Intelligence and the Lebanese Arena", în Gilboa și Lapid (editori), *Israel's Silent Defender*, pp. 118-119.

Mahmoud al-Mabhouh, asasinat de Mossad în ianuarie 2010 în Dubai, acordase anterior un interviu televiziunii Al-Jazeera, în care afirmase că era „prudent", dar spera să devină un martir. Interviul a fost difuzat doar după moartea lui. A se vedea „To Israel, I am Stained With Blood", la AlJazeera.net, postat 7 februarie 2010.

Detalii despre cele întâmplate în Dubai și despre reacția Mossadului la declarațiile poliției și ale altora au fost culese de la israelieni apropiați factorilor de decizie și de la oficialii americani care au discutat ulterior cu Israelul.

Despre furia britanică oficială, a se vedea *The Daily Telegraph* din Londra, 24 martie 2010. Despre iritarea Australiei, a se vedea același ziar, 26 februarie 2010.

Capitolul 24

Israelul a continuat să fie secretos în privința deciziilor care au dus la bombardarea locului unde se construia reactorul nuclear al Siriei în septembrie 2007, dar interviurile realizate de unul dintre autori în Statele Unite în 2010 și 2011 au dezvăluit detaliile planificării și ale operațiunii. Oficialitățile israeliene și americane au cerut să rămână anonime.

Amintirile lui Meir Dagan despre comanda trupelor Sayeret Rimon în Fâșia Gaza au fost parțial înglobate în mărturia sa în fața tribunalului, când un fost soldat a fost acuzat de crimă și a susținut că uciderile fuseseră uzuale în timpul lui Dagan; relatat de Ynet.co.il pe 8 noiembrie 2011.

Dennis Ross, un fost consilier pentru cinci președinți americani, a vorbit despre „etosul" Israelului într-un interviu cu unul dintre autori în martie 2012.

Amintirea solicitării lui Ehud Olmert ca Statele Unite să bombardeze reactorul sirian: George W. Bush, *Decision Points* (Crown, 2010), p. 421.

Vicepreședintele lui Bush a scris și despre propria sa recomandare ca Statele Unite să atace clădirea siriană: Dick Cheney, *In My Time: A Personal and Political Memoir* (Threshold, 2011), pp. 470-472.

Yehuda Gil, considerat mult timp o stea a Mossadului, închis ulterior pentru măsluirea rapoartelor despre Siria, și-a relatat povestea unuia dintre autori în octombrie 2009 la locuința sa și a susținut neconvingător că totul fusese o înscenare a directorului Mossadului, Danny Yatom. A se vedea editorialul lui Yossi Melman „Inside Intel" la Haaretz.com pe 26 octombrie

2010. Alte detalii se găsesc în memoriile lui Yatom în ebraică, *Shutaf Sod* (*Confident la secrete: de la Sayeret Matkal la Mossad*) (Yediot Aharonot, 2009), pp. 42-52.

Deși oficialitățile serviciilor de informații americane au lăudat Israelul pentru absența oricăror scurgeri de informații despre distrugerea reactorului sirian, CIA a remis Congresului un dosar și o prezentare video – inclusiv fotografiile procurate de Israel din interiorul clădirii și ale unui oficial nord-coreean aflat în vizită – pe 24 aprilie 2008. Materialele au fost înaintate agențiilor de știri. Israelul a preferat să nu umilească sau să provoace Siria cu vreo confirmare. Pentru o declarație CIA asupra cazului, a se vedea: https://www.cia.gov/news-information/press-releases-statements/press-release-archive-2008/cia-director-hayden-announces-findings-on-covert-syrian-reactor.html.

Pe 24 mai 2011, Agenția Internațională pentru Energie Atomică, cu sediul la Viena, a emis un raport care acuza Siria că spusese neadevăruri despre structura de la Dair Alzour și a anunțat că mostrele luate după demolarea clădirii stabiliseră o legătură cu activități nucleare, regretând în același timp că Israelul întreprinsese acțiuni militare în loc să informeze AIEA. A se vedea: http://www.iaea.org/Publications/Documents/Board/2011/gov2011-30.pdf.

Printre cei care au scris că israelienii l-au asasinat pe generalul Suleiman în Siria s-a numărat şi Uzi Mahanaimi în ziarul britanic *Sunday Times*, 10 august 2008; deși detaliile din articolul lui despre raidul aerian care distrusese reactorul sirian în luna septembrie a anului anterior s-ar putea să nu fie precise. A se vedea şi Hugh McLeod şi Ian Black, „Top Assad Aide Assassinated at Syrian Resort", *The Guardian*, 4 august 2008.

Mulțumiri

În procesul de elaborare a celei de-a cincea cărți pe care am scris-o împreună, am învățat că ai nevoie de tot ajutorul posibil dacă vrei să atingi un obiectiv important. La Washington, Tel Aviv și în alte locuri unde s-au desfășurat cercetările și interviurile, ne-am bizuit pe sprijinul oamenilor care doreau ca Israelul, problemele și soluțiile sale unice să fie mai bine înțelese.

Majoritatea oamenilor bine informați și experimentați din activitatea de spionaj, care ne-au ajutat atât de mult, explicându-ne ce s-a întâmplat și de ce, au preferat să rămână anonimi. Știți cine sunteți. Nu vă vom uita, dar vă vom face favoarea de a nu vă menționa numele.

Ar fi totuşi nefiresc să nu mulțumim echipei care ne-a ajutat să transformăm anii de conversații și însemnări într-o carte. Soțiile noastre, Dori Phaff şi Billie Melman, au contribuit nu doar susținându-ne, ci muncind multe ore pentru îndeplinirea sarcinilor. Paul Skolnick, un maestru al lumii digitale, a depășit orice așteptări ca manager de producție. Hillel Kuttler a fost energicul nostru redactor.

Echipa de publicitate este condusă cu competență de Sandy Trupp, iar strategiile noastre on-line sunt asigurate de Michael Conniff de la Post Time Media Inc.

Am primit încurajări prețioase din partea familiilor noastre, precum și de la Robert Zimmerman, Larry Miller (inclusiv o parte importantă a titlului), Howard Arenstein, Steve Rabinowitz, Barry Schochet, Kate Brown şi alții.

Desigur, toate erorile ne aparțin.

Vă rugăm să ne vizitați site-ul Web www.IsraelSpy.com și să ne urmăriți pe Twitter la @SpiesArmageddon.

O scurtă însemnare despre metodologie: anumite pasaje din Capitolele 2-10, 13-16, 18, 21 şi 25 provin din reportajele realizate de Yossi Melman în Israel și de aceea au fost supuse cenzurii militare a țării. Drept urmare, au suferit modificări cu totul minore.

Index

A

Abbas, Mahmoud (Abu Mazen), 370, 380
Abdullah, regele Transiordaniei, 75, 235, 464
Abu Nidal, 255, 268
Adam, Yekutiel (Kuti), 273
Adenauer, Konrad, 117
Admoni, Nahum, 258, 320, 335, 402, 464, 477
Afganistan, 37, 384-387, 389, 446
AFL-CIO, 132
Africa de Sud, 195-196, 212, 223, 225, 400, 473, 475
Agenția Internațională pentru Energie Atomică (AIEA), 24-26, 453, 486
Agranat, Comisia, 245
Aharoni, Zvi, 62, 63, 111
Ahmadinejad, Mahmoud, 41, 403
Aldouby, Zwy (Zvi), 112-113
Alexandria, Egipt, 149, 163, 234-235, 476
Algeria, 82, 153, 173, 179
Aliya B (agenția de imigrare), 51, 59, 187, 209, 251-253
Al-Kibar, Siria, 436
Allen, Richard, 480
al-Qaeda, 283, 384, 386, 388, 440, 441, 457
al-Quds, 289, 388-390, 422-423, 427
ambasada sovietică din Tel Aviv, 302-303, 309
American Israel Public Affairs Committee (AIPAC – „Comitetul Israeliano-American pentru Afaceri Publice"), 36, 37, 347, 348, 393
Amir, Yigal, 373, 376, 408
Amit, Meir, 12, 64, 119-128, 130-131, 137, 140-146, 166, 182, 207, 215, 229, 364, 468-471, 474, 477
Amit, Yossi, 348-354, 482
Amman, 410-411, 413-416, 419, 428
Angleton, James J., 59-66, 71-74, 214, 463
Arabia Saudită, 17, 35-36, 79, 134, 235, 278, 318, 321, 323, 336-337, 342, 421, 442-443
Arad, Ron, 281-282, 287-288
Arafat, Suha, 379
Arafat, Yasser, 167, 176, 191, 196-197, 268, 270, 340, 363-364, 369-372, 376-380, 473
Arens, Moshe, 275, 283, 344, 358, 402, 481
Argentina,47, 63, 99-100, 105-110, 128, 147, 150-151, 260-262, 284-285, 289, 398-399, 424, 467, 470, 478
armata egipteană, 131, 133, 149, 224, 228, 233, 242
Armata Libanului de Sud (SLA – „South Lebanon Army"), 272-273, 290-292
Asmara Chemie, 210-211, 216, 218-219
Assad, Bashar, 443-444, 452, 454
Assad, Hafez, 236, 406
Atena, 148, 180, 183, 189, 246
Australia, 99, 154, 197, 250, 327-328, 431, 433-434

autobuz, deturnarea, 129, 344, 356-361, 435, 482
Avigur, Shaul, 209, 253-254
Avni, Ze'ev, 54-55, 462
Ayyash, Yehya, 375

B
Bagdad, 314, 316, 320-321, 404, 480
Bangkok, 286-287, 382
Barak, Ehud, 36-37, 39, 190, 282-283, 291-292, 376, 392, 401-402, 448-449, 451, 461
Barda, Yaacov, 129-130
Barka, Ben, 135
Baruch, Nir, 73, 88, 463
Bauer, Fritz, 105
Be'er, Israel, 104-105, 184
Bearden, Milt, 264-265
Bedell Smith, Walter, 57-59
Begin, Menachem, 197, 247-249, 258, 263-264, 267-270, 272-273, 292, 315-318, 320-322, 447-448
Beinish, Dorit, 188, 360
Beirut, 153, 183-184, 190, 197-198, 268-271, 277-278, 282, 290-291, 396, 420, 424-425, 473
Belgia, 23, 186, 215-217, 219, 264, 324
Ben-Ami, Chaim, 307, 479
Ben-David, Mishka, 394, 395, 411, 413-414, 418-419
Ben-Gurion, David, 11, 49, 50, 52-53, 57-61, 64-65, 70-72, 75, 81, 84-85, 89-92, 94-95, 106, 110, 113-119, 121-122, 206, 224, 300, 302, 464-466, 468
Bergman, Ernst David, 84-85, 300
Bitzur, 51, 252-253, 259, 261-263, 265-266, 477
blocul sovietic, 60-61, 97, 104, 134
Blumberg, Binyamin, 86-89, 92, 116, 206-207, 209-212, 214-217, 219-220, 223-227, 302, 465, 475-476
Bonn, 130-131, 219, 353
Brazilia, 103, 112, 126-128, 284, 315, 468
Bruxelles, 34, 131, 185-186, 189, 400-401, 414, 472
București, 63, 255
Budapesta, 63
Buenos Aires, 105, 107-108, 110, 147, 150-151, 261, 284-285, 287, 398
Bulgaria, 43-45, 73
Bull, Gerald, 400-401
Burns, Nicholas, 461
Bush, George H. W., președintele american, 264-265, 368-369, 401
Bush, George W., președintele american, 22, 387-390, 446, 453
Buton, Masoud, 153-154, 470-471

C
Caesarea (unitatea operativă a Mossadului), 122, 124, 126-128, 135, 188, 195, 197, 221, 228, 230-232, 316, 330-331, 365, 394, 404-406, 409, 411, 413, 417, 428, 431, 433
Cairo, 115, 116, 131, 133, 136, 138, 140-141, 149, 155-159, 163, 165, 201-202, 223, 228, 231-233, 237-239, 243, 274, 459
Canada, 17, 195, 412-413, 415-416, 431-432
Canalul Suez, 54, 73, 79, 81-84, 140, 232, 234, 237, 244
capcana medicală, 370
Carter, Jimmy, președintele american, 248
călătoria-capcană, 318
Ceaușescu, Nicolae, 254-255
Central Intelligence Agency (CIA), 23-28, 31, 39, 55, 57-65, 71-74, 76, 91, 93-95, 98, 130, 132, 138, 146, 192, 209, 213-215, 220-221, 235, 264-265, 278, 284, 293, 312-313,

315, 333, 335, 342-343, 346-348, 372, 377, 384-391, 427, 439, 441, 443, 446, 453, 461, 463-464, 472-474, 476, 478-479, 481-482, 486
centrifugele, 18, 28-29, 220-222, 323, 442, 445, 475
Chambers, Erika, 197-198, 473
Cheney, Dick, vicepreşedintele american, 387, 485
Cipru, 189-190, 291
Clinton, Bill, preşedintele american, 346, 371, 376, 408, 482
Cohen, Aharon, 101, 467
Cohen, Baruch, 189-190, 473
Cohen, Eli, 149-154, 158, 173, 230, 470
Cohen, Maurice, 151
Cohen, Mickey, 209
Cohen, Victor, 184-185, 305, 479
Cohen, Yehoshua, 114
Comisia de Reglementări Nucleare a SUA, 214, 474
Comisia pentru Energie Atomică a Israelului (IAEC), 17, 23, 84-85, 104, 207-208, 225, 300, 320, 326-327, 435
„Conceptul", 237-238, 366
Coreea de Nord, 40, 443-445, 453
Cuba, 73-74
Cukurs, Herbert, 126-128, 397, 469

D

Dagan, Meir, 15-16, 19-24, 27, 31, 34-35, 37-39, 41, 389-390, 393, 419, 420-421, 424, 428, 432-434, 435-444, 446, 448-449, 453, 455, 461, 485
Damasc, 149-152, 155, 173, 237, 277, 279, 293, 364, 406-408, 424-429, 432, 443, 450, 470
Dayan, Moshe, 81, 120, 122, 174-175, 187, 204, 223, 228-229, 242, 244-246, 248, 299, 305, 315, 462
Degrelle, Léon, 112
Dichter, Avi, 377, 381-382, 384-386, 451, 483
Dimona, 28, 85-86, 89-95, 201, 208, 211-212, 217, 219-222, 320, 326-328, 331, 364, 368, 402, 449, 465-466, 475, 481
Dubai, 426-430, 432-434, 485
Dubi (numele de familie secret), 238, 240-241, 274
Duckett, Carl, 214-215, 474-475
Dulles, Allen, 57-59, 72, 90

E

Eban, Abba, 465
Egipt, 33, 36, 44-46, 53, 75, 79, 83, 91-92, 99-100, 113-117, 130-131, 133, 138-140, 146-147, 149, 154-155, 157, 159, 163-165, 172, 195, 203, 228, 230-241, 243-244, 250, 254, 258, 267, 275, 319, 337, 349, 364, 367, 369, 371, 391, 394, 398, 421, 427, 441-442, 459, 462, 470-471, 476
egiptenii, 44, 81, 114, 116, 146-147, 158-159, 163-164, 203, 234-235, 241-245, 248, 398, 443, 474, 476
Eichmann, Adolf, 47, 63, 105-113, 126, 128, 139, 238, 260, 338, 344, 357, 467-468
Eisenhower, Dwight, preşedintele american, 72, 83-84, 90
Eitan, Rafi, 45-47, 50, 108-109, 111, 139, 214, 216-217, 295, 335-339, 344-345, 364, 470, 481-483
El-Ad, Avri, 54, 100, 462, 466
ElBaradei, Mohamed, 24-25
Elian, dr. Yonah, 46-47, 110
Elveţia, 54, 103, 116-118, 135, 216, 218-219, 306, 309, 338, 417-418
Emiratele Arabe Unite, 34-35, 409, 426
Entebbe, 133, 246-247, 404, 477, 479, 484
Ert/Aerbel, Dan, 194, 216

Eshkol, Levi, 92, 95, 117, 122, 126, 128, 135-136, 137, 141, 166, 171, 182-183
Etiopia, 79-80, 210, 251, 263-265
Even, Uzi, 320, 480
evreii egipteni, 54, 149, 163, 335

F
Fadlallah, Muhammad, 276-278
falangiști, 272-274
FBI (Federal Bureau of Investigation), 19, 57, 58, 60, 113, 208, 213, 222, 289, 292, 305, 334, 336, 346-347, 349, 384, 385, 389, 408, 424, 467
Feldman, Myer (Mike), 91
Forțele Armate Israeliene, *vezi* Tzahal
Franco, Francisco, 112-113, 259
Franța, 17, 54, 75, 81-84, 87, 90, 92, 98-99, 113, 138, 153, 173, 179, 212, 220, 223-225, 259-260, 315-318, 323, 379, 429, 443, 464

G
Gaddafi, Muammar, 40, 202-203, 244, 323, 340, 383, 406-407, 442,
Galili, Yisrael, 204
Gamal, Rifaat al- (ca Jacques Biton), 163-165
Gaza, *vezi* Malul de Vest şi Fâșia Gaza
Gazit, Shlomo, 472
Gehlen, Reinhard, 104, 138, 158
Gehmer, Avraham, 188, 193
Gemayel, Bashir, 269, 274
Germania, 17, 28, 54, 58, 81, 84, 95, 105-107, 113-118, 126-127, 140, 154-157, 159, 164-165, 168, 186, 198, 210, 216, 218-219, 279, 296-297, 350-353, 397-399, 401, 469, 484
Gibli, Benyamin, 462
Gil, Yehuda, 449-451, 485
Gillon, Carmi, 374-375
Gladnikoff, Marianne, 193
Gleser, Leo, 261-262, 477
Grayevsky, Victor, 66-69, 160-162
Guerrero, Oscar, 327-329
Gur-Arie, Oded, 156-157, 159, 471

H
Haddad, Wadia, 301-302, 380
Hadden, John, 93-95, 466
Halevy, Efraim, 215, 265, 414-415, 417-419, 436, 439, 477, 480, 484
Harari, Mike, 187-189, 191-193, 197-198, 200, 231-232
Harel, Isser, 43, 45, 47, 50, 52-56, 60, 65, 71, 82, 89, 97, 100-101, 104-107, 109-118, 119-123, 125-126, 131, 136, 137, 140-141, 156, 165, 207, 260-26, 462-465, 467-469, 471, 477
Harmelin, Yosef, 168, 175-176, 178, 183, 185, 354, 471-472
Hermoni, Avraham, 213, 214, 474
Hilmi, Abbas, 146-147, 470
Hitler, Adolf, 106, 109, 112, 115, 128, 154, 259, 401
Horev, Yehiel, 295, 332, 481
Hruşciov, Nikita, 55, 68-70, 72, 160, 166,
Hussein, regele Iordaniei, 135, 184, 235-236, 321, 410, 413-417, 469, 476, 480, 484
Hussein, Saddam, 22, 262, 314, 317, 323, 368-369, 387, 399, 401, 441

I
Iordania, 75, 135, 146, 164, 167, 172, 175-176, 179, 230, 237, 267, 269, 275, 287, 318, 321, 337, 349, 369, 379-380, 410-418, 428-429, 431, 439, 464, 484
Irak, 17-18, 22, 32, 35, 37, 76-77, 146-149, 170, 220, 235, 250-252, 262-263, 271, 276, 280, 293,

314-323, 335, 339, 342, 347, 368-369, 385, 387-389, 399-405, 423, 446, 447-448, 470, 477, 480-481
Iran, 15-42, 76-77, 79-80, 168, 182, 220-221, 223, 228, 250, 263, 269, 271, 276-277, 279-281, 283, 284-286, 289, 315, 319, 325, 342, 388-393, 394-395, 405-406, 420-428, 439, 441, 443, 446, 454, 460, 461-462, 464, 475, 478, 483
Iran-Contras, afacerea, 342, 482
Israel Aircraft Industries (IAI), 218-219, 337
Israel, Avner (ulterior Alexander Ibor), 43-48, 101, 110, 462

Î
însoțitori de bord înarmați, 384-385

J
Jihadul Islamic Palestinian (PIJ – „Palestinian Islamic Jihad"), 405
Johnson, Lyndon, președintele american, 166, 206, 466
Joklik, Otto, 115-118
Jong-il, Kim, 40

K
katsa, 233, 238, 240, 241, 274, 449, 457
Katz, Zelig, 69-70
Kedmi, Yaakov (la origine Kazakov), 256-258, 477
Kennedy, John F., președintele american, 91-92, 206, 325, 465
Khamenei, ayatollahul Ali, 41, 283
Khan, Abdul Qader, 18, 221, 323, 325, 427, 442, 480
Khartoum, 133, 172, 264-265, 472
Khomeini, ayatollahul Ruhollah, 16, 18, 41, 277
Kidon (unitatea Mossadului), 188, 198-199, 314, 316, 331, 394-402, 404, 410-414, 418-419, 424-425, 428, 432-433, 444, 451
Kimche, David, 132-133, 171-172, 273, 469, 472
Kissinger, Henry, 95
Klingberg, Marcus, 294-299, 302-311, 313, 479
Klingberg, Wanda Yashinskaya, 298-299, 308

L
Lakam, 50, 86, 89, 92, 94, 116, 206-209, 211-215, 217-218, 220, 222-226, 323-324, 335, 337, 339, 341-342, 344-345, 465, 474-475, 481
Lavon, afacerea, 117, 122, 136, 462
Legea Reîntoarcerii, 251
Levi, Levi, 97-99, 102, 466
Liban, 30, 34, 39, 76, 150, 153, 168, 179, 190, 197-198, 263, 267-277, 280-282, 284-287, 290-293, 326, 334, 336, 342, 349, 351-352, 354, 356, 360, 362, 369, 376, 403, 420-423, 425-426, 437, 443, 448, 451, 478
Libia, 107, 155, 201-202, 221, 265, 325, 340, 391, 406-407, 442-443, 449
Lillehammer, 191-193, 195-196, 199, 217
Lockerbie, 383, 406
Lomov, Alexander şi Alexi, 311-313
Londra, 49, 129-132, 182, 197, 202, 238-241, 243, 268, 281, 328-330, 383, 433, 478, 485
Lotz, Wolfgang (cunoscut ca Gur-Arie), 149, 154-159, 230-231, 233, 471

M
Mabhouh, Mahmoud al-, 427-430, 432-433, 485
Madrid, 131, 139, 189, 369, 372

Magen, Aliza, 417
Malkin, Zvi (cunoscut şi ca Peter Mann), 102, 109, 111-112, 128, 238, 468
Malmab, agenţia de securitate a Ministerului Apărării, 295, 300, 302, 309, 326-327, 332, 481
Malta, 406-408, 484
Malul de Vest şi Fâşia Gaza, 39, 83, 167, 171-173, 175-177, 236, 267, 346, 356-358, 362-364, 366-367, 369, 371-372, 375, 377-378, 380, 386, 390-391, 396, 405, 408, 415-416, 427, 437, 471-472, 482, 485
Manbar, Nahum, 18-19
Manor, Amos, 45-46, 48, 52-53, 55, 60-65, 66-67, 69-74, 89, 98-99, 117, 160-161, 168, 170, 210, 258, 462-463, 468, 471
Mardor, Munia, 300
Marea Britanie, 27, 48-49, 51, 54, 75, 81-83, 134, 182, 197, 223, 235, 239, 255, 310, 330, 368, 387-389, 432-433, 464
marină, 43-44, 202, 217, 235, 334-335, 340, 350, 365
Maroc, 108, 121, 135-136, 186, 248, 250, 259-260, 326, 400-401, 477
Marwan, Ashraf, 202-203, 238-244, 274, 474, 476
Maxwell, Robert, 329, 481
McKenzie, Bruce, 133
Meir, Golda, 95, 117, 184, 188, 200-201, 204-205, 218, 228, 258, 476
Mengele, Josef, 106, 112, 128, 468
Meshaal, Khaled, 410-414, 416-418, 428-429, 431, 439, 484
MI5 (serviciul britanic de securitate internă), 49, 433
MI6 (serviciul britanic de informaţii), 19, 23-24, 31, 49, 65, 130, 134, 433, 442
Milchan, Arnon, 219-223, 323, 475
Mohsen, Zuheir, 404-405
Mohtashemi, Ali Akbar, 277, 279-280, 478
Mordechai, Yitzhak, 358-359
Moriah, Shmuel „Sami”, 170-171, 471
Moscova, 54, 63-64, 68, 71, 103, 162, 254-256, 258, 297, 303-306, 477
Mossinson, Yigal, 112-113
Müller, Heinrich, 112, 128
Mueller, Robert, 385-386
München (inclusiv Jocurile Olimpice), 128, 184-189, 191-192, 201, 203-204, 246, 404, 472
Mughniyeh, Fuad, 290,
Mughniyeh, Imad, 277-278, 289-293, 424-426
Mujahideen e-Khalq (MEK), 31
Musawi, Abbas, 282-285, 287, 289, 423, 478

N

Nahara, Ramzi, 276, 290-291
Nasrallah, Hassan, 283, 289, 292, 403, 422-426
Nasser, Gamal Abdel, 17, 54, 75, 81-83, 113-114, 116-118, 131, 134-135, 137-140, 162, 166, 202, 220, 236-239, 401-402, 476
Natanz, 27-29
National Security Agency (NSA), 292, 348, 476
Nativ, 45-46, 51, 64, 67, 73, 252-259, 266, 374, 477
Navot, Menachem (Nahik), 270-271, 273-274,
Ne’eman, Yuval, 208-209, 214
Nes Tziona, 296, 299-302, 304, 310, 327, 410-411
Netanyahu, Benjamin, 22, 36-39, 346, 374-376, 391-392, 408-410, 413-418, 428, 438, 461-462, 483
Netanyahu, Yoni (Jonathan), 247

Nimeiri, Gaafar, 264-265
Nixon, Richard, preşedintele american, 95-96, 242, 361, 466
Norvegia, 191-196, 199, 216-217, 473
Noua Zeelandă, 431
Nuclear Materials and Equipment Corporation, *vezi* Numec
Numec (Nuclear Materials and Equipment Corporation), 213-215, 336

O
Obama, Barack, preşedintele american, 35-36, 386, 390-393, 462
Obeid, Abdul Karim, 282, 288-289
Ofir, Zadok, 185-186, 189-190, 472
Olmert, Ehud, 22, 420, 435-436, 444, 446-449, 451-453, 485
Organizaţia Naţiunilor Unite, 24, 114, 172, 223, 258, 376, 421
Organizaţia pentru Eliberarea Palestinei (OEP), 173-174, 179, 183-190, 195, 204, 267-270, 277, 280, 340, 356, 362-365, 367, 369-371, 376-378, 396, 404, 408, 417, 472-473
Organizaţia pentru Energie Atomică iraniană, 25
Osirak, 315, 317-320, 322-323, 368, 448, 452, 480
Oslo, 192-193, 195
otravă, 165, 302, 396, 410-411
Oufkir, Mohammed, 135-136

P
Pakistan, 33, 220-221, 323-325, 340, 386
Pardo, Tamir, 38, 433, 455
Paris, 34, 46, 82, 84, 90, 98-99, 107, 109, 114, 130, 135-136, 140, 156-157, 186, 188-190, 194, 212, 241, 246, 268, 294, 308, 314, 337, 370, 379, 399, 465, 470, 479, 481
Peres, Shimon, 17, 81-82, 84-86, 89-92, 116, 122, 206, 220, 222-223, 315, 320-321, 325, 329-330, 344, 357, 360-361, 364, 369, 370-371, 375-376, 409, 438, 464-465, 480
„Pieptene", metoda, 102-104, 109, 406, 467
Plumbat, afacerea, 215, 217
plutoniu, 90, 92, 221, 326, 435, 445
Pollard, Anne, 333-334, 337, 341, 344
Pollard, Jonathan Jay, 45, 51, 209, 333-346, 348-349, 354-355, 357, 390, 481-482
Polonia, 18, 23-24, 66-67, 69, 71, 97-99, 146, 160, 182, 296-298, 305, 307, 309, 470
Presher, Baruch (ca Yosef Ben-Gal), 116-117

R
Rabin, Yitzhak, 96, 246-247, 272, 315, 344, 348, 364, 369-371, 373-376, 402-403, 408-409, 466, 483
Ramallah, 167, 377-380
Raphael, Sylvia (deghizată ca Patricia Roxborough), 194-196
Raviv, Avishai, 483
Războiul de Şase Zile, 159, 162, 164, 168, 172, 177, 182, 187, 218, 223, 229, 234, 236, 254, 262, 311, 359, 364, 422, 437
Războiul de Yom Kippur, 228, 230, 241-246, 267, 366, 449, 476
Reagan, Ronald, preşedintele american, 222, 264, 322, 336, 342, 344, 446, 480-481
Redfa, Munir, 147-148

Rizk, Georgina, 191
Roma, 44, 45, 130, 179, 188-190, 202-203, 218, 241, 331, 474
România, 62, 64, 254-255
Ronen, David, 164-165, 471
Rosen, Steve, 347
Rusia, 18, 26-27, 37, 50, 64, 146, 161, 254, 256, 258, 261, 296, 310, 312, 374, 463

S

Sadat, Anwar, 202-203, 232, 236-238, 241, 248-249, 267
Saguy, Uri, 282, 403
Saguy, Yehoshua, 320-321
Sakharov, Eliyahu, 209-212, 215-218, 223, 474
Salameh, Ali Hassan, 191-193, 196-199, 205, 372, 473
savanții nucleari iranieni, 29-33, 115
sayanim („ajutoare"), 99, 100, 106, 127, 139, 193-194, 251, 263, 329, 431, 466
Sayeret Matkal, 144-146, 183, 188, 190, 224, 247, 282, 288, 291, 317, 357-358, 365-366, 376, 394, 403-405, 409, 470
Schulzen, Herbert, 210-211, 216, 218
Sella, Aviem, 335, 337-338, 341, 345, 481
Septembrie Negru, 184-185, 187-189, 191, 473
serviciul de informații egiptean, 54, 140, 163-164, 244
SGM (Société Générale de Minerais), 216
Shai, 48-50, 88
Shalom, Avraham (Bendor), 109, 129, 214, 344-345, 357-361, 435, 471
Shamir, Yitzhak, 114, 121-122, 283, 344, 356-357, 359-361, 364, 369, 400, 402, 435, 469
Shapiro, Zalman, 213-215
Sharon, Ariel, 19-22, 34, 38, 267-270, 272, 377-378, 380, 389, 415, 419, 436-437, 439, 483
Shavit, Shabtai, 325, 330, 402, 405, 409, 477, 480
Shiloah, Reuven, 51-52, 57-59, 61-62, 75-77, 80, 134, 271, 463
Shkaki, Fathi, 405-408, 484
Siegel, Bugsy, 209
Siria, 30, 34, 75-76, 79, 81, 130, 146, 149-154, 158, 172, 173, 228, 230, 235-238, 241, 244, 250, 254, 263, 269, 271, 275, 277, 282, 336, 349, 351, 354, 369, 383, 388, 391, 394, 404, 406, 424-427, 429, 435-436, 441-454, 458, 464, 478, 485-486
Sitta, Kurt, 103-104, 467
Skorzeny, Otto, 137-140, 469, 470
Smyth, Richard, 222
Spania, 23, 44, 105, 112-113, 138-139, 189, 222, 260, 369, 468
Stalin, Iosif, 55, 68, 137, 209, 298-299
Stuxnet (virus de computer), 28-29, 38, 221, 458, 461
Sudan, 76, 79, 133, 172, 250, 263-265
Suedia, 194, 298
Suleiman, Muhammad, 444, 454, 486
Suleiman, Omar, 25

Ş

șahul Iranului, 16-17, 32, 77, 79, 220, 223, 252, 262, 271, 461

T

Tavor, Moshe, 107-108, 467-468
Tayeb, Omar el-, 264-265

Teheran, 18, 22, 30, 38, 77, 137, 146, 148, 280, 284, 293, 392, 464, 472
Tevel, 124, 130, 133, 195-196, 209, 236, 271-272, 414
Thomas, Jack Leon, 131-132
Trachtenberg-Dan, Yeshayahu (Shaike), 255, 477
Tripoli, 406-407
Tsomet, 124, 228, 230, 240, 273, 444
Tunisia, 260, 266, 270, 340, 364-366, 369, 391, 441
Turcia, 36, 76-77, 79-80, 217, 284, 441, 447, 453, 464
Tzahal (Forțele Armate Israeliene), 12, 39, 168, 182-183, 209, 229, 235, 237, 241-242, 245, 268-269, 271, 279-280, 298-300, 317-318, 321, 349, 356, 358, 364, 366, 438, 446-447, 462

U
Uniunea Sovietică, 57, 60, 64, 66, 72, 97, 104, 162, 166, 220, 223, 250, 253-258, 294, 296-298, 303-304, 307-308, 310, 436, 479
uraniu, 18, 24-28, 37, 41, 90, 211-217, 220-221, 320, 323, 326, 336, 357, 389, 442, 445, 453, 475

V
Vanunu, Mordecai, 326-332, 481
Varash („Comitetul Șefilor Serviciilor"), 378
Varșovia, 63, 66-80, 97, 296, 298
Viena, 19, 24, 45-46, 106, 168, 197, 255, 257, 486

W
Waltz, Tom, 353-354
Wazir, Khalil al- (Abu Jihad), 364-366, 380, 483
Weissman, Keith, 347
Wiesenthal, Simon, 106, 467

Y
Yadlin, Amos, 448
Yagur, Yossi, 337-339, 341
Yariv, Aharon, 142, 145, 175, 186-187, 204, 229, 472
Yariv, Yosef, 122, 126-128, 155-156, 158, 187
Yasin, Adnan, 370
Yassin, Ahmed, 415-416
Yatom, Danny, 409-410, 413-414, 417, 485
Yatom, Ehud, 361, 482
Yemen, 79, 133-134, 147, 223, 250-251, 263, 386, 391, 404

Z
Zamir, Yitzhak, 360-361
Zamir, Zvi, 182-188, 192-194, 197, 200-201, 203-205, 229, 238, 240-241, 243, 246, 250, 263, 464, 472, 474, 477
Zeira, Eli, 228-230, 237, 242-245
Zwaiter, Adel Wael, 188